Sven Wimnell 6 februari 2020: Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020. Kapitel 8: Utrikes förhållanden.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq8.pdf

Den närmast föregående utredningen i projektet om samhällsplaneringens problem var:

Sven Wimnell. 15 december 2019:
Klimat, rasism och klasshat, utrikes politik, inrikespoli-tik.
Aktörer: EU, riksdagen, regeringen, myndigheter, kommuner, företag m m och Verksamheter som styr utvecklingen.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzp.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Kapitel 1: Om världen och optimister och pessimister om världen, Agenda 2030 och klimatet**

71 **Kapitel 2: Om Sverigedemokraterna och deras rasism och om klasser och klasshat.**

104 **Kapitel 3: Något litet om utrikes förhållanden**

175 **Kapitel 4: Om inrikes förhållanden och inrikespolitik**.

236 **Kapitel 5: Aktörer i svenska politiken**

406 **Kapitel 6: Människornas levnadsförhållanden och**
-446 **utvecklingens krafter.**

Utredningen nu är en fortsättning och är upplagd på samma sätt. Men har kompletterats och delats upp på flera kapitel.

Kapitel 1 gäller fortfarande klimat och något om världen och FNs 17 mål.
Kapitel 2 har delats upp i följande kapitel:
Kapitel 2: Mänskliga verksamheter
Kapitel 3: Mänskliga rättigheter, rasism och demokrati
Kapitel 4: Skolor, forskning och kultur
Kapitel 5: Sjukvård od
Kapitel 6: Försvar
Kapitel 7: Brott och polis.

Det tidigare Kapitlet 6:Människornas levnadsförhållanden ingår nu i kapitel 2

Kapitel 3 om utrikes förhållanden har blivit
Kapitel 8: Utrikes föhållanden.

Kapitel 4 om inrikes förhållanden och inrikespolitk har blivit
Kapitel 9: Inrikes förhållanden och inrikespolitik

Kapitel 10: Partiledardebatt i riksdagen.

Kapitlen 11-13 är kopior av artiklar med ungefär följande innehåll:
Kapitel 11: Fysiska och sociala miljöer, bostäder. migration, relationer
Kapitel 12: Transporter, kommunikationer
Kapitel 13: Näringsliv, arbetsmarknad. lön. Pengar

Kapitel 14:Aktörer i svenska politiken, är samma som tidigare kapitel 5, men avsnittet om Sveriges kommuner och landsting. SKL har ändrats till Sveriges kommuner och regioner. SKR.

Kapitel 15: Avslutning med några artiklar efter den 16 januari 2020.

Det sammanlagda innehållet i kapitlen 1 - 15 är mycket stort och har delats upp i ett antal dokument på vardera högst 10 MB.

Kapitel 1: Klimat och något om världen och FNs 17 mål, och
Kapitel 2: Mänskliga verksamheter, ingår i
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq1+2.pdf

Kapitel 3: Mänskliga rättigheter, rasism och demokrati, och
Kapitel 4: Skolor, forskning och kultur , ingår i
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq3+4.pdf

Kapitel 5: Sjukvård od,
Kapitel 6: Försvar, och
Kapitel 7: Brott och polis. Ingår i
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq5-7.pdf

Kapitel 8: Utrikes föhållanden. Ingår i
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq8.pdf

Kapitel 9: Inrikes förhållanden och inrikespolitik,
Kapitel 10: Partiledardebatt i riksdagen,
Kapitel 11: Fysiska och sociala miljöer, bostäder. migration, relationer
Kapitel 12: Transporter, kommunikationer
Kapitel 13: Näringsliv, arbetsmarknad. lön. pengar. ingår i
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq9-13.pdf

Kapitel 14: Aktörer i svenska politiken, och
Kapitel 15: Artiklar efter 16 januari 2020. ingår i
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Kapitel 8: Utrikes förhållanden

Ann Linde

Utrikesminister
Utrikesdepartementet

”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Folkrätt**
- **Utrikes- och säkerhetspolitik**

Demokrati och mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna är universella och gäller för alla och envar. De slår fast att alla människor, oavsett land, kultur och sammanhang, är födda fria och lika i värde och rättigheter. Demokratipolitiken omfattar bland annat allmänna val, åtgärder för att stärka och värna individens möjligheter till inflytande samt åtgärder för att främja och säkerställa respekten för de mänskliga rättigheterna. Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ska även genomsyra hela den svenska utrikespolitiken.
Om demokrati och mänskliga rättigheter

Relaterad navigering

- **Demokrati och mänskliga rättigheter i statens budget**
- **Rättsliga dokument**

- Myndigheter med flera
- Remisser
- Kontakt

Ansvariga för demokrati och mänskliga rättigheter

Genvägar

- Skrivelse 2016/17:29 Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter
- Skrivelse 2016/17:62 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik
- Fakta om mänskliga rättigheter
- Internationell granskning av mänskliga rättigheter i Sverige
- Rapporter om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i världen
- Regeringens strategi för romsk inkludering
- Samlat grepp mot rasism och hatbrott
- Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism
- Hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter

Folkrätt

Folkrätten består av regler och principer som reglerar hur stater och vissa andra internationella aktörer ska samarbeta och agera gentemot varandra. Folkrätten baseras främst på traktater (överenskommelser) och sedvanerätt. Folkrätten kräver bland annat respekt för FN-stadgan och dess regler om territoriell integritet och förbud mot våldsanvändning. Folkrätten innehåller också regler om ansvarsutkrävande för internationella brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. I folkrätten ingår bland annat mänskliga rättigheter, internationell humanitär rätt, internationell straffrätt och traktaträtt.

Om folkrätt

Relaterad navigering

- Rättsliga dokument
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Kontakt
-

Ansvariga för folkrätt

Genvägar

- Anförande i FN:s säkerhetsråd om folkrättens betydelse för att upprätthålla internationell fred och säkerhet
- Debatt i FN:s säkerhetsråd om skydd för civila i väpnad konflikt
- UD:s folkrättsdag 2018
- Handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015-2018

Utrikes- och säkerhetspolitik

Utrikespolitiken handlar om Sveriges förbindelser med och politik gentemot andra länder. Att förebygga risker och hot är en viktig del av säkerhetspolitiken som är en del av utrikespolitiken. Den svenska politiken förs i direkta förbindelser med andra länder men också genom exempelvis EU och FN. Samarbetet bygger på folkrätten, som består av alla internationella avtal och bestämmelser som reglerar hur stater och andra internationella aktörer ska samarbeta och hur de får och inte får agera gentemot varandra.

Om utrikes- och säkerhetspolitik

Relaterad navigering

- **Utrikes- och säkerhetspolitik i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
-

Ansvariga för utrikes- och säkerhetspolitik

Genvägar

- **Utrikesdeklarationen**
- **Internationella sanktioner**
- **Sveriges diplomatiska förbindelser**

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Utrikesdepartementet

"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- **Handelspolitik och främjande**
- **Nordiska frågor**

Handelspolitik och främjande

Den svenska handels- och främjandepolitiken syftar till att främja svenska ekonomiska intressen och bilden av Sverige utomlands, för att i sin tur underlätta export och utländska investeringar till Sverige samt möjliggöra ett ömsesidigt handelsutbyte med andra länder.

Om handelspolitik och främjande

Relaterad navigering

- **Handelspolitik och främjande i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
-

Ansvariga för handelspolitik och främjande

Genvägar

- **Sveriges exportstrategi**
- **Informationsmaterial: Tjänstehandelsavtalet TiSA**

Nordiska frågor

Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Det är visionen för år 2030 som antogs av de nordiska statsministrarna den 20 augusti 2019. Sverige fortsätter att arbeta aktivt inom det nordiska samarbetet för ett mer hållbart, gränslöst och integrerat Norden. De nordiska länderna prioriterar nu gemensamt klimatfrågan högt. Vi står kollektivt bakom 1,5-gradersmålet och har enats om att de nordiska länderna ska bli koldioxidneutrala.

Om nordiska frågor

Relaterad navigering

- **Nordiska frågor i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
-

Ansvariga för nordiska frågor

Genvägar

- **Information om Nordiskt samarbete**
- **Sverige i Nordiska ministerrådet**
- **State of the Nordic Region**
- **Gränshinderdatabasen**
- **Informationstjänsten Info Norden**
- **Nordiska ministerrådets hemsida**

Peter Eriksson

Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Utrikesdepartementet

”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."

Peter Erikssons områden
- **Internationellt utvecklingssamarbete**

Internationellt utvecklingssamarbete

Sverige har en lång tradition av ett generöst och ambitiöst bistånd. Utvecklingssamarbetet handlar om att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Det svenska utvecklings-biståndet kanaliseras ofta genom internationella organisationer som FN och EU. Med humanitärt bistånd avses Sveriges insatser för att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet för nödlidande människor som drabbas av naturkatastrofer, väpnade konflikter eller andra katastrofliknande förhållanden.

Om internationellt utvecklingssamarbete

Relaterad navigering
- **Internationellt utvecklingssamarbete i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
-

Ansvariga för internationellt utvecklingssamarbete

Genvägar
- **Openaid.se**

DN artiklar 7 december 2019- 16 januari 2020

Den unge Putin drog omkring på gårdarna, slogs och spottade prick

LÖRDAG 7 DECEMBER 2019

Mamman kallade honom en odåga och en slarver. Han kom hem med

bedrövliga betyg,
drog omkring på gårdarna och slogs.
Med sina knappa inkomster köpte föräldrarna ett dragspel. Sonen vägrade ta musiklektioner.
Att tävla i att spotta längst och köra omkring på Leningrads gator i familjens mjölkvita Zaparozjets intresserade honom däremot.
Vladimir Putin. En helt vanlig pojke
i Leningrad efter kriget.
I dag heter staden Sankt Petersburg. År 1952 hette den Leningrad och bestod av överlevare. Det året föddes Vladimir Vladimirovitj Putin.
Bara tio år tidigare hade över en miljon av stadens invånare dött i svält under den tyska belägringen. Nu svalt man inte längre, men det var brist på allt. Mat, kläder, bränsle. De flesta hus saknade rinnande vatten och värmdes upp med ved. Toaletten bestod av ett dass på gården. Utbombade hus kantade gatorna.
Stadsborna bodde trångt i så kallade *kommunalkor*, kollektiva bostäder där man ofta levde ett hushåll per rum och delade på köket. I en sådan kommunalka

bodde Putins föräldrar: fabriks-arbetarna Vladimir och Maria. Bägge hade sina rötter i Tverområdet. De var ättlingar till enkla bönder som några generationer längre bakåt hade varit livegna.
Att paret Putin över huvud taget hade överlevt kriget var ren tur. Vladimir Putin den äldre hade blivit svårt sårad år 1942 då han hamnade i ett tyskt bakhåll utanför Leningrad. Av 28 soldater lyckades fyra ta sig ur bakhållet. Enligt den historia som Putin själv brukar berätta klarade sig hans far genom att ligga under vattenytan i ett kärr och andas genom ett vasstrå. Därefter måste han transporteras över en flod genom kulregnet för att få vård på sjukhuset på andra sidan. Det var hans smala lycka att en lokal bonde gick med på att ro över honom.
Under tiden var hustrun Maria Putina kvar i det belägrade Leningrad tillsammans med sonen Viktor. Han var deras andra barn – första sonen Albert hade dött som spädbarn. Tvååriga Viktor togs ifrån sin mor och placerades på ett barnhem, där

han ansågs ha större chans att klara sig. Han dog i difteri.
Maria svalt, precis som resten av Leningradborna. Belägringens första vinter var den svåraste. Bara under år 1942 dog 650 000 invånare. Maria tillhörde de mest utsatta eftersom hon varken var soldat eller hade något annat yrke som gav henne extraransoner.
Till en början överlevde hon tack vare sin bror, som gav henne sin soldatranson när han hälsade på. Men svälten blev värre och Maria allt svagare.
Enlig Putins egen historia räddades hon av sin man, som kom hem på permission i sista stund. Då ska hon redan ha förts ut av likbärarna och placerats nere vid porten bredvid liken som skulle transporteras till gravgården.
– Hon lever ju, sade pappa till likbärarna. ”Den där kommer inte att klara sig”, svarade bärarna, ”hon dör på vägen till kyrkogården”. Men pappa gav inte upp. Med hjälp av det ryska språkets rika vokabulär av kraftuttryck fick han dem att bära upp henne tillbaka till bostaden.
Det här berättar Rysslands president Vladimir Putin nästan

åttio år senare i den tvådelade dokumentärserien ”Putin”, som visades ifjol av den statsägda kanalen Rossija 24. Huruvida historien med likbärarna stämmer vet vi inte. Det finns heller inte oberoende verifieringar om att Putins far gömde sig undan tyskarna i ett kärr. Det är Putin själv som berättar dessa historier. Den ryska presidenten är mycket noga med vad som kommer ut och inte kommer ut om honom.
Att Putins föräldrar var med om andra världskriget och belägringen av Leningrad är dock fakta. Att de överlevde svält och umbäranden vet vi också med säkerhet – så var det för alla i Leningrad som inte befann sig högt upp i partihierarkin. Man överlevde tack vare en kombination av slumpen, kontakter och motståndskraft. Dramatiska öden under andra världskriget var inte ovanliga. Ovanligt var däremot att paret Putin 41 år gamla lyckades bli föräldrar en tredje gång. Den 7 oktober 1952 föddes parets tredje son. Han döptes till Vladimir efter sin pappa.
Två söner hade dött. Den tredje överlevde.

En och en halv månad gammal döptes han i hemlighet i Spaso-Preobrazjenskij-katedralen i Leningrad. Översatt till svenska heter kyrkan Förvandlingskatedralen.
Det var Vladimirs mamma och hennes granne som genomförde operationen i smyg. Maria Putina var troende, hennes man däremot övertygad kommunist och partimedlem. Han hade gått med på att gifta sig i kyrkan för hennes skull, men fick inte veta att barnet döptes.
Pojken Volodja – det ryska diminutivet för Vladimir – växte upp i ett enda rum i en kommunal lägenhet där det bodde flera andra familjer. Adressen var Baskov pereulok 12, som ligger centralt mellan Nevskij prospekt och Nevafloden. Husen är nyklassicistiska, i dag målade i en blekgul färg, med en typisk peterburgisk innergård full av gångar och prång.
På gården stod en handdriven pump och rader med vedskjul. Vatten och ved fick man bära upp i bostäderna.
Familjen Putin bodde högst upp, på femte våningen. Deras rum låg närmast taket. Ibland läckte det

in. Det var ont om utrymme och något privatliv existerade inte. Friheten fanns på gatorna – gatorna och gårdarna, som Petersburg är så rik på.

– Pojkarna kastade tegelstenar och övade sig i vem som var mest träffsäker i att spotta. Voldoja var den minsta i sällskapet. Redan när han var 11–12 år gammal hängde han i ett gäng med 16–17-åringar. Han kunde slåss mot vem som helst om han blev utmanad. Liten och tanig var han, men han visste hur man ger igen, berättar Putins klassföreståndare Vera Gurevitj för Rossija 24.

Det efterkrigstida Leningrad var fullt av barn vars föräldrar jobbade på fabriker och inte hade tid att se efter dem. Stora pojkgäng drev omkring och utforskade gårdarna. Viktor Borisenko var en av dem. Han var klasskompis till Volodja Putin och växte upp på granngatan.

– Vår gård var populär eftersom granngården fortfarande stod utbombad. För oss pojkar var den otroligt intressant att utforska, säger Viktor Borisenko till Rossija 24.

Det var under den här tiden som Vladimir Putin var med om en

incident han flera gånger har berättat om: Råttjakten som tog en helt annan vändning.
– I trappan till vårt hus fick jag syn på en råtta och började jaga henne. Till sist fick jag in henne i ett hörn. Då vände hon om – och anföll mig. Hon inte bara sprang, hon skuttade neråt från trappa till trappa och försökte hoppa ner på mitt huvud, berättar Putin för Rossija 24.
Den råttan gav Putin en lärdom.
– Alla borde förstå detta: Det lönar sig aldrig att jaga in någon i ett hörn.

Maria Putina kallade sonen *razgildjaj*, en slarver och odåga. Han gjorde inte sina läxor och ville mest hänga på gatan. För sina surt förvärvade pengar köpte föräldrarna ett dragspel, men pojken vägrade lära sig spela. Fram till sjätte klass hade Putin dåliga betyg. Då skedde en förändring. Han började med kampsporter.
– Jag blev pionjär (medlem i kommunistpartiets ungdomsorganisation) först i sjätte klass – jag var ju en huligan fram till dess. Sedan började jag med boxning och bröt näsan.

Medan den läkte fortsatte jag med sambo (en sovjetisk form av kampsport) och därefter judo. Jag började plugga. Mycket förändrades, säger Putin i dokumentären ”Putin” på Rossija 24.
Maria var inte det minsta trakterad av sonens nya hobby. ”Ska du igen iväg och slåss. Du skulle hellre få lära dig spela dragspel”, brukade hon säga när han gick på träningarna. Hon ändrade inställning först när Putins tränare själv besökte föräldrarna för att tala om att han var en begåvad idrottare.

I tonåren började Volodja Putin titta på spionfilmer. Han läste spionromaner och blev allt mer förtjust i kalla krigs-romantiken. När han hade avslutat sin skolgång kontaktade han KGB och frågade hur han skulle göra för att få börja jobba där.
Svaret var avvisande. Det gick inte att gå med i KGB, KGB sökte självt upp sina adepter. Men Putin fick rådet att skaffa sig en universitets-examen.
Slarvern och odågan satte sig ner och började plugga för inträdesförhören för juridiska fakulteten vid Leningrads statliga

universitet. Konkurrensen var mördande, varje plats hade 45 sökande. Putin kom in.
Under tiden hade ett mindre under skett i familjen. Maria Putina hade fått en lott värd trettio kopek som växel i matsalen på sjukhuset där hon extraknäckte. Lotten tappades bort, men hittades till sist när Maria skulle tvätta. Det visade sig att familjen Putin hade vunnit en bil, en splitter ny Zaparozjets.
På den tiden hade ytterst få vanliga medborgare i Sovjetunionen bilar. Man stod i kö i åratal för att få köpa en – om man hade råd. Det hade inte familjen Putin.
– Vi kunde ha sålt lotten och flyttat till en bättre bostad. Jag minns väldigt väl hur mamma och pappa höll familjeråd och diskuterade hur vi skulle göra. Och plötsligt sade mamma: ”Vi tar bilen! Låt pojken köra bil!” Förstår ni vad det betydde för mina föräldrar? De hade inte ens pengar att köpa bensin, ändå fattade de det här beslutet. Det var otroligt, säger Putin i andra delen av dokumentären ”Putin”.
Familjen Putins mjölkvita Zaparozjets blev snabbt känd i

kvarteret. Den hade monterats ihop i Leningrad och färgen kallades ”Vita nätter”, efter stadens berömda ljusa juninätter.
– Putin skjutsade kompisar och bekanta. Hans mamma var stolt. Det var ju enormt ovanligt att ha bil. Jag minns hur det gick till i början: Vi satte oss i bilen och Putin gav oss olika uppgifter. Koljas skulle se efter trafikmärkena och jag fick i uppgift att titta efter något annat, medan Putin tittade neråt för att reda ut vilka knappar man skulle trycka på, berättar klasskompisen Viktor Borisenko.

När Putin första gången träffade sin blivande bästa vän, Sergej Roldugin, kom han körande i sin mjölkvita Zaparozjets. De hade via en gemensam vän bestämt träff en sommarkväll i Leningrad. Roldugin, som var utbildad cellist, spelade i en militärorkester och hade inte rätt att lämna området. Lösningen var bondpermis.
– Jag klättrade över stängslet och Volodja väntade på mig på andra sidan i sin Zaparozjets. Den förde ett himla oljud eftersom den saknade ljuddämpare. Vi körde omkring hela natten i Leningrad. Det var vita nätter. Vi sjöng

sånger, berättar Roldugin för Rossija 24.
– Det var hål i ljuddämparen. Vi hade inga pengar att reparera den, bekräftar Putin.
År 1975 utexaminerades Putin som färdig jurist vid Leningrads statliga universitet. Därefter uppfylldes äntligen hans dröm: Han blev rekryterad av KGB.
Putin utbildades först i Leningrad, där han också jobbade några år för KGB innan han skickades till Moskva för vidareutbildning. Han läste fördjupad tyska och blev specialist på under-rättelseverksamhet i utlandet. År 1985 skickades han till Dresden i Östtyskland tillsammans med sin hustru Ljudmila och deras nyfödda dotter Maria.
Ljudmila, född Sjkrebneva, var från Kaliningrad och jobbade som flygvärdinna på Aeroflot. Hon träffade Putin på en konsert i Leningrad via deras gemensamma bekanta, Sergej Roldugin. Paret gifte sig år 1983 och fick två döttrar i snabb följd: Maria i Leningrad år 1985, Jekaterina i Dresden år 1986.
Att jobba i Dresden som sovjetisk spion var å ena sidan bekvämt. Östtyskland hade betydligt högre

levnadsstandard än Sovjetunionen. Alla KGB-anställda fick färdigt möblerade bostäder, man bodde i samma byggnad och umgicks med varandra på fritiden. I källaren inreddes ett klubbhus. Barnen hade eget dagis och skola. Två familjer delade på en bil. Fredag kväll badade hela det manliga kollektivet bastu tillsammans.
Å andra sidan var det inte särskilt händelserikt. Putins favoritsysselsättning var att gå på en lokal Kneipe och dricka Radeberger Pilsner. Han gick upp i vikt och karriären stampade på stället.
Så inföll den 5 oktober 1989. En folksamling stormade Stasis kontor i Dresden. Därefter tågade de till KGB-byggnaden, som fanns i samma kvarter på Angelikastrasse 4. Huset var omgivet av en tre meter hög mur. En kortväxt, beväpnad KGB-officer gick ut ur huset med snabba steg för att möta folksamlingen. Det var Vladimir Putin.
– Vi var tvungna att gå beväpnade. Jag gick ut och frågade folk vad de ville, de sade

att de ville titta på byggnaden. Jag svarade att det inte är möjligt, den tillhör den sovjetiska armén. De ville veta varför jag kunde så bra tyska. Jag svarade enligt den officiella versionen, att jag var tolk, berättar Putin för Rossija 24.
Folksamlingen stormade aldrig byggnaden. Men Putin tog det säkra före det osäkra och brände personligen upp stora mängder dokument.
– Jag visste inte ens att han jobbade för KGB. Till mig sade han att han jobbar för ”specialpolisen”. Jag hade ingen aning om vad det var, säger Sergej Roldugin i dokumentären.
När familjen Putin återvände till Leningrad år 1990 var det också slut med KGB-karriären. Tills vidare.
Den som har jobbat för säkerhetsorganen lämnar dem aldrig slutgiltigt.
Putins kunskaper i tyska, hans erfarenhet av att jobba utomlands och hans KGB-bakgrund kom väl till pass när stadens nya borgmästare Anatolij Sobtjak behövde en internationell rådgivare. I praktiken blev Putin Sobtjaks högra hand, alltid

tillgänglig och obrottsligt lojal. Enligt den rysk-amerikanska journalisten Masha Gessen var det nu som Putin gjorde sin första stora kupp. Han skrev under ett avtal med Tyskland att importera kött för över 92 miljoner dollar till Sankt Petersburg, som hade stor brist på livsmedel. Pengarna betalades ut, men köttet kom aldrig fram.
Det var Marina Sale, professor i geologi och en av det unga demokratiska Rysslands första ledare, som lade fram uppgifterna. Hon dog 2012. Några slutgiltiga bevis på att Putin hade stulit dessa miljoner har inte hittats.
I Panamaskandalen kom det senare fram att Sergej Roldugin tjänar motsvarande 65 miljoner kronor om året och har hemliga andelar, värda miljoner, i ryska företag. Att en cellist äger sådana förmögenheter har väckt misstankar om att Roldugin i själva verket förvaltar Putins förmögenhet åt honom.
Nittiotalets Sankt Petersburg var banditernas stad. Lönnmord på öppen gata var vardagsmat. Putin sov med pistolen intill sängen.

– Min fru och jag brukade ofta övernatta på Volodjas datja. När han kom hem från jobbet en gång var han beväpnad. Jag såg att han lade vapnet på nattduksbordet och frågade om det verkligen var nödvändigt. Han svarade: ”Det är inte säkert att det hjälper, men det lugnar mig”, berättar Sergej Roldugin för Rossija 24.
Putin arbetade för Sobtjak i sex år. Borgmästaren litade på honom till den grad att han lät Putin vikariera för honom då han befann sig utomlands. När Sobjtak förlorade borgmästarvalet 1996 blev Putin arbetslös.

– Jag visste inte vad jag skulle göra. Jag hade ju två små barn att försörja, jag funderade till och med på att börja köra taxi. Så när jag fick ett jobberbjudande i Moskva tog jag det, jag var tacksam över möjligheten att försörja mig. Men egentligen ville jag inte alls lämna Petersburg, Leningrad. Det är min hemstad, jag är infödd petersburgare, leningradare, säger Putin i dokumentären.
Han har svårt att uttala Sankt Petersburg utan att samtidigt säga stadens sovjetiska namn, Leningrad.

Jobbet var den grå byråkratens: Ställföreträdande chef för presidentens förvaltningsdepartement.
– Ordet karriär passar inte Putin, säger den gamla klasskompisen Viktor Borisenko. Jag tror inte att han någonsin hade tänkt sig att bli president. För honom är huvudsaken att göra sin plikt. Att tjäna.
Putin skulle bli vice chef för presidentadministrationen i maj 1998. Chef för underrättelsetjänsten FSB i juli samma år. Rysslands statsminister 1999.

Den 26 mars 2000 valdes odågan från Baskov pereulok 12 till Rysslands president.
Anna-Lena Laurén
Vladimir Putin

Putins bägge föräldrar var fabriks-arbetare. Pappan Vladimir Putin jobbade på en vagnfabrik och mamman Maria Putina extraknäckte på ett sjukhus. Putins farfar Spiridon Putin hade varit kock på Astoria, en av de finaste restaurangerna i Petrograd, före revolutionen. Därefter blev han kock först åt Lenin och därefter Stalin. Putins

mormor dödades utanför Tver av tyska soldater under andra världskriget.
1952 Den 7 oktober 1952 föddes Vladimir Putin i Leningrad.
1975 Vladimir Putin utexaminerades som jurist vid Leningrads statliga universitet. Samma år rekryterades han av KGB.
1985–1990 Jobbade för KGB i Dresden, Östtyskland.
1990–1996 Internationell rådgivare till Sankt Petersburgs borgmästare Anatolij Sobtjak.
1996 Ställföreträdande chef för ryska presidentens förvaltningsdepartement.
1998 Vice chef för presidentadministrationen i maj. Chef för underrättelsetjänsten FSB i juli samma år.
1999 Rysslands statsminister.
2000–2008 Rysslands president.
2008–2012 Rysslands premiärminister.
2012– Rysslands president, enligt nuvarande mandatperiod fram till 2024.

En farlig förbindelse i riskzonen

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Kärlekssagan verkar vara på väg att ta slut. Nordkoreas diktator Kim Jong-Un och USA:s president Donald Trump skickar inte längre uppskattande fraser till varandra. Amerikanerna har till nyår på sig att upphäva sanktionerna, morras det från Pyongyang.
Förra helgen sa sig kommunistregimen ha utfört ”ett mycket viktigt test”, händelsevis på en kärnvapenanläggning som Kim en gång lovade Trump att montera ned. Nya missilskjutningar kan väntas, i värsta fall är fler atombombsprov i antågande. Avnuklearisering finns inte längre på förhandlingsbordet, enligt Nordkoreas FN-ambassadör.

Kim och Trump har träffats tre gånger. Redan efter det första mötet i Singapore 2018 förklarade presidenten att det nordkoreanska kärnvapenhotet var ett minne blott. Han har sedan gärna berättat om vilken bra kille och kompis diktatorn är.
Trump verkar inte ha gett upp. Nyligen blockerade USA en FN-debatt om Nordkoreas avskyvärda brott mot mänskliga rättigheter, uppenbarligen i hopp om att inte reta Kim. Tyranner som mördar och torterar har ändå aldrig intresserat mannen i Vita huset.

Men att Nordkorea lättvindigt skulle gå med på att skrota sina kärnvapen var alltid en fantasi. Tvärtom är de diktaturens livförsäkring, något som skrämmer Sydkorea och avhåller andra från planer på att invadera. Kim och hans dynasti har alltid gett löften de inte haft en tanke på att hålla.
Mästerförhandlaren Trumps diplomatiska genombrott riskerar nu att landa i ett präktigt fiasko. Det var dock lätt att begripa från början, för den som ville se.
Under tiden har Trump först blåst av gemensamma övningar med

Sydkorea, och nu krävt fem gånger mer betalt för att behålla de amerikanska trupperna i landet.
Så svårt borde det inte vara att skilja vän från fiende, och demokrati från kommunism.
Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Klimatet behöver en hjälte i Vita huset,

inte en skurk

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Det klimatarbete som sattes i gång i och med att Parisavtalet undertecknades 2015 följer en enkel färdplan. I Paris enades länderna om hur mycket de är beredda att låta jordens temperatur stiga – som mest 2 grader och helst mindre än 1,5. Där gjordes också åtaganden om hur mycket och snabbt koldioxidutsläppen ska pressas. Sedan har en rad möten hållits där representanter för de länder som undertecknade avtalet försökt komma överens om en regelbok som ska styra hur minskningarna blir verklighet. Det var meningen att den skulle bli klar vid det möte som avslutades i Madrid i söndags. Länderna misslyckades. Delegaterna kunde inte komma överens om ett gemensamt system för att bokföra utsläppsminskningarna. Frågan hade skjutits upp från förra årets

möte i polska Katowice. Nu skjuts den alltså upp igen, till nästa års möte i Glasgow.

Det är en obehagligt träffande illustration av hur arbetet mot den globala uppvärmningen sett ut sedan FN organiserade sina första klimatkonferenser på 1990-talet. Den konstruktiva stämningen från Paris var som bortblåst i Madrid. På sätt och vis är det inte så konstigt. Det har visat sig vara tufft för världens länder bara att komma överens om en gemensam problembeskrivning – för alla parter att acceptera de forskningsrapporter som är lika entydiga som de är alarmerande – och om att koldioxidutsläppen faktiskt måste minska.

Att det är ännu svårare att gå från ord till handling är inte överraskande. Ingen är väl egentligen förvånad över att Saudiarabien och Kina – med ekonomier starkt beroende av olja och kol – som alltid agerat bromsklossar, nu sätter sig på tvären.

Vad som gör allting etter värre är att USA sedan Donald Trump flyttade in i Vita huset övergett alla ambitioner på internationellt ledarskap i klimatarbetet.

Det är en genuint svår uppgift att pressa ner de globala koldioxid-utsläppen. Kopplingen mellan fossila bränslen och tillväxt, och de stora kostnaderna för den omställning som krävs av ekonomier och samhällen, skapar incitament för länder att smita undan sitt ansvar, att fuska bort de åtaganden som görs. För att arbetet ska lyckas måste det rikaste och mäktigaste landet göra sitt. Ska någon form av sanktionssystem komma på plats för att se till att länder genomför sina åtaganden lär det också behöva supermaktens välsignelse.

I Paris var USA en mer engagerad och aktiv spelare än vad landet någonsin varit på internationella klimatkonferenser. Då gick det också att tvinga med bromsklossar som Saudiarabien och Kina på tåget.
Donald Trump valde som bekant att lämna Parisavtalet 2016. Men utträdet träder i kraft först nästa höst. Det betyder att amerikanska diplomater fortfarande deltar på konferenserna. I Katowice ordnade Trumps delegater en särskild utställning om kolets betydelse som kraftkälla. I Madrid

blockerade de skrivningar om det ”multilaterala” arbetets betydelse. 2020 blir ett nyckelår. Så mycket längre går det inte att skjuta på klimatarbetet – löften om utsläppsminskningar och gemensamma föreskrifter för hur de ska genomföras. I Glasgow måste länderna enas om detaljerna i regelboken.
Och förhoppningsvis har amerikanerna då valt en president som vill att USA spelar rollen som hjälte, inte ärkeskurk, på klimatkonferenserna.
DN 17/12 2019

Irakiske försvarsministern har utvandrat från Sverige

TISDAG 17 DECEMBER 2019

I november avslöjades att Iraks tidigare försvarsminister Najah al-Shammari varit folkbokförd i Sverige. Nu har al-Shammari,

som misstänks för grovt bidragsbrott i Sverige, utvandrat.
Det var i november som sajten Nyheter Idag kunde avslöja att Iraks dåvarande försvarsminister Najah al-Shammari under flera år levt med dubbelt medborgarskap i Sverige. Han fick sitt svenska medborgarskap 2015 och ska tillsammans med sin hustru ha mottagit barn- och bostadsbidrag i Sverige.
Najah al-Shammari fick lämna sin post som Iraks försvarsminister i början på december, då han avgick tillsammans med resten av landets regering. Men redan innan dess utvandrade han från Sverige, vilket Expressen var först att rapportera om.
Skatteverket bekräftar uppgifterna till DN, och uppger att han inte varit folkbokförd i Sverige sedan den 26 november då han uppgav Iraks huvudstad Bagdad som hemvist. Hans fru ska dock ännu vara folkbokförd i den Stockholmsförort där de två tidigare varit skrivna tillsammans.
Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se

Röstade tidigare emot – nu vill Wikström ha tjänsten

TISDAG 17 DECEMBER 2019

I vintras röstade Cecilia Wikström som EU-parlamentariker för att ledamöter måste ha en treårig karantän innan de kan få tjänsten som EU:s ombudsman.

Nu kandiderar hon själv till jobbet. Hon backas upp av svenska M, C, L och S. I dag, tisdag, ska parlamentet rösta om tjänsten.

Bryssel.

Liberalen Cecilia Wikström var Europaparlamentariker fram till i somras. Efter en konflikt mellan henne och partiledningen om välbetalda styrelseuppdrag i två svenska börsbolag var hon inte längre partiets kandidat i EU-valet.

Nu kan hon vara på väg att återvända till EU-maskineriet. I dag ska Europaparlamentet rösta om vem som ska bli ny EU-

ombudsman. Cecilia Wikström är en av fem kandidater.
EU-ombudsmannen utreder klagomål från medborgarna och kan ta egna initiativ till granskningar. Det gör Wikströms kandidatur kontroversiell eftersom hon efter tio år i parlamentet har knutit band med såväl parlamentariker som andra personer i EU:s institutioner.
I februari röstade hon själv för att en ledamot av parlamentet måste ha en avkylningsperiod på tre år innan han eller hon kan bli EU-ombudsman.

– Det handlade om en del i ett yttrande till ett annat utskott. Det var ingen separat omröstning om de olika textdelarna. Det gick inte att bryta ut de meningarna, säger Cecilia Wikström.
Hon var då ordförande för utskottet som heter Peti, utskottet för framställningar som behandlar klagomål och synpunkter (petitions) från medborgare.
– Det hade sett oerhört illa ut om jag som ordförande inte hade stått bakom ett enat utskott på vår egen text, säger Cecilia Wikström.
Men Cecilia Wikström sade till Svenska dagbladet 2013, när

nuvarande EU-ombudsmannen valdes, att:
– Jag tror inte att en person med så lång karriär inom EU-institutionerna kan vara oberoende. Som EU-parlamentariker har man skapat sig positioner, relationer och inflytande på olika områden, sade Cecilia Wikström.
I dag kommer Cecilia Wikström inte i håg det citatet. Och hon invänder att vid valet 2013 handlade diskussionen om ledamöter som kandiderade fast de fortfarande satt i parlamentet.
– Jag har lämnat aktiv politik. Hon framhåller att hon som politiker fattat beslut om regler, men aldrig haft uppdraget att se hur de efterlevs.
– Ombudsmannen ska bara se efter att regelverket efterlevs så att man garanterar en god administration. Det är helt olika saker.
För att få kandidera till tjänsten måste en person ha stöd av minst 40 parlamentariker från två olika medlemsstater. Cecilia Wikström hade klart lägre stöd än vissa andra när hon nominerades, men bland hennes undertecknare finns tunga parlamentariker. Till

exempel tyska kristdemokraten Manfred Weber som leder den största partigruppen EPP.
Vilka chanser tror du att du har?
– Jag tror den är liten. Förutsättningarna har ändrats under resans gång. Jag skulle aldrig ha sökt om jag inte blivit uppmanad från högern, vänstern och mitten. Sedan poppade det upp mellan raderna att man inte vill se en tidigare politiker, utan hellre se en administratör på något sett.
Hon tillägger:

– Har man gett sig in i en sådan här sak ska man reda ut den ända till slutet.
Om du får tjänsten, lämnar du då dina styrelseuppdrag i Elekta och Beijer Alma?
– Absolut, samma dag.
På tisdag röstar parlamentet om ombudsmannen. Får ingen kandidat en majoritet kan omröstningen fortsätta under onsdagen.

Pia Gripenberg

Fakta. Det gör EU:s ombudsman

Europeiska ombudsmannen utreder klagomål från medborgare, EU-invånare och EU-baserade organisationer om administrativa missförhållanden i EU:s institutioner.
Klagomålen kan handla om orättvis hantering, diskriminering, onödiga förseningar och fel i procedurer.
Ombudsmannen, som är baserad i Strasbourg, kan också starta utredningar på eget initiativ.
Varje år återrapporterar ombudsmannen till Europaparlamentet.

DN

Fakta. De fem kandidaterna

Cecilia Wikström, Sverige, tidigare EU-parlamentariker. Nominerad av 47 ledamöter, bland andra svenska M, C, L, och S.
Giuseppe Fortunato, Italien, ombudsman i regionen Kampanien, 49 ledamöter har nominerat honom.
Julia Laffranque, Estland, domare i Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg, nominerad av 90 ledamöter.

Nils Muižnieks, Lettland, tidigare människorättskommissionär i Europarådet, nominerad av 43 ledamöter.
Emily O’Reilly, Irland, nuvarande EU-ombudsman. Tidigare ombudsman på Irland och innan dess journalist, nominerad av 84 ledamöter.

Fyra huvudstäder i uppror mot populistiska regeringar

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Med ledare som Ungerns Viktor Orbán och Polens Jaroslaw Kaczynski har Centraleuropa blivit motorn i ett populistiskt uppror mot Bryssel. De går på tvärs mot

EU om allt från invandring till klimatet.
Nu får ledarna för fyra centraleuropeiska länder mothugg – från borgmästarna i sina egna huvudstäder.
De så kallade Visegradländerna – Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern – styrs alla av regeringar som på olika sätt har hamnat i konflikt med resten av EU.
Längst har det gått i Polen och Ungern, som båda anklagas för att ha åsidosatt rättsstatens principer och på sikt hotas av att mista sin rösträtt i unionen, eller få EU-bidragen kraftigt sänkta.

Men även Tjeckien och Slovakien har problem, särskilt när det gäller hur de använder de EU-miljarder som länder i väster och norr i praktiken står för. I Tjeckien anklagas själva premiärministern, Andrej Babis, för att ha fuskat till sig sådana bidrag till sitt eget företag.
På det senaste EU-toppmötet gick tre av länderna – Polen, Tjeckien och Ungern – emot resten av unionen för att stoppa deklarationen om klimatneutralitet till år 2050.

Alla fyra regeringarna säger sig representera ”folket” mot en illasinnad ”elit”.
Samtidigt har den del av folket som bor i huvudstäderna Warszawa, Prag, Bratislava och Budapest valt borgmästare som står i opposition till respektive regering.
De är alla i 40-årsåldern, välutbildade, EU-positiva och liberala. Precis den typ av politiker som regeringslojala medier i de fyra länderna älskar att anklaga för att vara ”styrda av Soros”, den ungerskfödde amerikanske miljardären och filantropen.
På måndagen möttes de fyra borgmästarna i Budapest och skapade vad de kallar ”de fria städernas pakt”. Även om det inte sägs rakt ut handlar det om ett tydligt uppror mot respektive regering.
I ett gemensamt uttalande förband de sig att samarbeta och främja just sådant som deras nationella ledare anklagas för att försumma: rättsstaten, tolerans och klimatpolitik.
Mötet ägde också rum på en symboltyngd plats: lokaler som

tills nyligen tillhörde Central European University i Budapest. Det är det universitet som grundades 1991 av just George Soros, men som Orbáns regering i fjol tvingade att flytta till Wien.
De fyra borgmästarna tänker nu göra gemensam sak och söka EU-bidrag direkt till respektive huvudstad. På så sätt hoppas de kunna undvika omvägen via fientligt inställda regeringar.
Mötets värd Gergely Karácsony, som valdes i oktober, kommer från ett miljöparti och har ambitiösa planer för en grön omställning i Budapest. Han vill se en kolneutral huvudstad till 2030 och har utlyst ett lokalt ”klimatnödläge”.
Men många av hans förslag är kostsamma på kort sikt, och han är i praktiken beroende av regeringens välvilja. Många i oppositionen varnar för att Orbán – med hjälp av statens ekonomiska muskler – kommer att se till att den unge borgmästaren misslyckas.
Samma sak gäller i olika grad hans tre kolleger. De vill förändra sina städer, men måste samarbeta med regeringar som vill stoppa

dem innan de blir ett hot på nationell nivå.
I Polens fall är Warszawas Rafal Trzaskowski inte ensam. I stort sett alla landets större städer har borgmästare från oppositionen. Men nu fruktar många inom oppositionen att regeringspartiet Lag och rättvisa, PIS, kommer att kringskära det lokala självstyret.
De fyra borgmästarna är övertygade om att deras allians kan ge mer pengar från EU. Samtidigt är den i sig ett tecken på de djupa klyftor som finns i de fyra centraleuropeiska länderna, mellan kosmopolitiska, liberala huvudstäder och en landsbygd där de flesta stöder de styrande nationalisterna.
– Detta kan förvärra splittringen mellan stad och land på ett sätt som inte nödvändigtvis gynnar oppositionen i nationella val, säger Zselyke Csaky, ungersk forskningsdirektör för människorättsorganisationen Human Rights Watch.

Ingmar Nevéus

Bakgrund. Liberaler styr huvudstäderna

Visegradgruppen är en allians mellan fyra centraleuropeiska länder: Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern.
Namnet kommer från den ungerska staden Visegrad där gruppen först möttes i februari 1991 (då som tre länder eftersom Tjeckoslovakien fortfarande inte hade delats).
I dag styrs alla fyra länderna av populistiska regeringar. I Polen och Ungern är de regerande partierna PIS respektive Fidesz nationalister på högerkanten.
Tjeckiens regeringsparti leds av premiärminister Andrej Babis som vill styra landet som ett företag. I Slovakien regerar det socialdemokratiska partiet Smer, som ofta kallas vänsterpopulistiskt.
Borgmästarna i Warszawa, Prag, Bratislava och Budapest är alla unga, EU-vänliga liberaler i opposition mot respektive regering.

Nytt lagförslag – kritiska domare kan avskedas

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Analys

Polens regering har gått till förnyat angrepp på vad som återstår av det oberoende domstolsväsendet. Enligt ett lagförslag ska kritiska domare beläggas med munkavle och kan straffas med avsked. Nu ska EU-kommissionen granska lagens förenlighet med EU:s rättsprinciper.

Att attacken mot domarna inträffade under natten till fredagen den 13 december är djupt symboliskt. Det var just detta datum, på Lucianatten 1981, som kommunistpartiets dåvarande ledare, general Wojciech Jaruzelski, införde krigstillstånd och fängslade tusentals aktivister i frihetsrörelsen Solidaritet.

Nu är läget förstås inte jämförbart med vad som inträffade för 38 år sedan. Polen är i dag en parlamentarisk demokrati och väljarna kan rösta bort den rådande majoriteten vart fjärde år, och därmed byta regering.
Men dagens regering, som styrs av högernationalistiska Lag och rättvisa, PIS, driver landet mot ett allt mer auktoritärt – och befarar många, diktatoriskt – håll.
Public service-medier har redan förvandlats till rena propagandaorgan för PIS och Polens starke man, partiordföranden Jaroslaw Kaczynski.
Regeringen är på god väg att också överta kontrollen över det tidigare oberoende rättsväsendet, men har ännu inte lyckats helt.
Direkt efter maktövertagandet 2015 inledde PIS med en nyordning av hur domare i Högsta domstolen utses. Det lyckades bara delvis.
Därefter övertog partiet den politiska kontrollen över Författningstribunalen.
Hela domstolsreformen motiverades av Kaczynski med att det måste bli ett slut på den gamla ordningen, med övervintrade domare från kommunisttiden (alltså sådana som var i tjänst före 1989).
Ändå, när regeringen för några veckor sedan nominerade två nya ledamöter till Författningstribunalen, hette en av dem Stanisław Piotrowicz. Han var medlem i kommunistpartiet och domare under krigstillståndet på 1980-talet – och avkunnade domar mot oppositionella.
Föga förvånande stämplade oppositionen denna utnämning som ett skamlöst hyckleri.
Och nu, två månader efter parlamentsvalet där PIS behöll sin majoritet i parlamentets underhus, tar partiet ett steg till. Lagförslagets innebörd är att domare ska förbjudas att göra något som inte ligger i linje med PIS och det politiskt styrda justitiedepartementets intentioner.

En av paragraferna stadgar att domare inte får uttrycka sig i frågor av ”politisk karaktär” eller ”ifrågasätta domarkårens tjänstevillkor”. Det är kodord för rättsväsendets oberoende av politisk styrning.
Det finns en koppling till EU, eftersom lagen hastigt har tagits som ett svar på att EU-domstolen i Luxemburg nyligen gav grönt ljus till polska domare att bedöma lagligheten i det råd för domartillsättningar som PIS-regeringen i strid mot författningen har utnämnt (ett beslut som inte ifrågasätts av Författningstribunalen, eftersom den domineras av PIS-lojalister).
När EU-domstolen fattade sitt beslut i november började några polska domare att granska lagligheten i det nya, politiserade, domarrådet.
Regeringens motåtgärder kom snabbt, och flera domare varnades och stängdes av.
Den nya lagen är ytterligare en upptrappning av skrämseltaktiken mot domarkåren, som till stora delar motsätter sig politisk kontroll över rättsväsendet.

När lagen antas kommer polska domare, däribland i Högsta domstolen, inte längre ha rätt att bedöma om lagar ligger i linje med författningen. Det ska bara få göras av Författningstribunalen - där ledamöterna är följsamma mot PIS-regeringen.
I lagens förarbeten skriver PIS att det är presidenten som ”har det sista ordet” vid utnämningen av domare, och att ingen har rätt att ifrågasätta hans beslut.
En av de mer drastiska lagbestämmelserna är att alla domare och åklagare kommer att tvingas att avslöja sin politiska tillhörighet och ange vilka webbsajter de har publicerat kommentarer på. Det är ytterligare ett sätt att tysta kritik, och samtidigt underlätta för justitieminister Zbigniew Ziobro att ge sig på domare i onåd.

Kommentarerna från juridisk expertis och oppositionella är inte nådiga. Professor Ewa Letowska, före detta polsk medborgarrättsombudsman och ledamot av Författningstribunalen, hävdar att lagen är ”såväl författningsstridig som odemokratisk”, och syftar till tysta Polens domarkår, precis som i det kommunistiska Polen.
Hon påminner om att EU-domstolen i november fastslog att domare måste skyddas från påtryckningar mot sitt oberoende.
–Det som händer nu är ett Polexit (ett polskt utträde ur EU) när det gäller domares och domstolars oberoende, lagen bryter demonstrativt mot EU:s krav, sade Ewa Letowska till polska medier.
Michael Winiarski
Fakta. EU om Polens rättsreform

Den 19 november kom EU-domstolen med ett utslag om den disciplinkammare med makt att straffa domare och åklagare som Polens regering har inrättat.

Såväl regeringspartiet Lag och rättvisa (PIS) som oppositionen och domarkåren tolkade utslaget som en seger. PIS kritiker ifrågasätter både disciplinkammaren och andra rättsliga reformer av oro för att regeringen skaffar sig för stort inflytande över rättsväsendet.
Målet i EU-domstolen behandlade fall där polska domare klagade över att tvingas i pension. I disciplinkammaren, som med nyordningen skulle avgöra deras fall, sitter ledamöter som PIS velat placera där. Enligt EU-domstolen blir det nu Högsta domstolen i Polen som ska avgöra om disciplinkammaren ska anses legitim.
Källa: Utrikespolitiska institutet

Protesterna växer mot omstridd medborgarlag

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Nya, omfattande protester utbröt i Indien på måndagen sedan polisstyrkor konfronterat demonstranter vid två universitet. Demonstrationerna började med kritik mot den nya lag som ska ge ett okänt antal flyktingar medborgarskap, men inga muslimer. Sex personer ska ha dött och ett stort antal skadats.

Lagens främsta förespråkare, premiärminister Narendra Modi avfyrade i går en serie tweets med maningar till lugn. Rapporter om antalet skadade varierar stort, mellan ett 50-tal och långt över 200, beroende på var uppgiften kommer. Uppgifter om dödade meddelas och dementeras om vartannat. Av bilder och filmer från protesterna är det tydligt att våldsamheter har förekommit på många håll. Fyra

av de sex dödade ska ha skjutits ihjäl av polis, enligt myndighetsuppgifter, en ska ha brunnit inne och en ska ha misshandlats till döds.
Under söndagens demonstrationer på universiteten Jamia Millia Islamia i New Delhi och Aligarh Muslim University i Uttar Pradesh anklagas polisen för övervåld, bland annat för att i ett tidigt skede ha tagit till tårgas för att skingra skarorna. Vittnen säger att man även riktat in sig på klassrum och böneutrymmen.
Ett hundratal studenter ska ha gripits i New Delhi, men sedan släppts i gryningen då mängder av människor samlats för att protestera framför polishuset.
Demonstranterna har fått sympatier från flera håll och i protesterna som sprit sig över landet, såväl som på sociala medier, deltar en stor del icke-muslimer.
Den upprörande lagen, CAB, trädde ikraft i torsdags innebär att alla inom minoritetsgrupper från Afghanistan, Pakistan och Bangladesh ska kunna bli indiska medborgare så länge de kommit till landet före 2015. Men de uttalade minoriteterna är hinduer,

sikher, buddister, jainister, parser och kristna – det vill säga inte muslimer.
Kritik har kommit från många håll, både inhemska och internationella håll, bland annat för att lagen skulle strida mot Indiens historiska och grundlagsstadgade religionsfrihet. Högerpopulistiska hindunationalistpartiet BJP, med premiärminister Narendra Modi i spetsen, har försvarat lagen med att de uteslutna muslimerna inte är i minoritet i sina respektive hemländer.

Under sin första mandatperiod som premiärminister har Modi med sin nationalistiska agenda kritiserats för att ha ökat spänningarna mellan hinduer och muslimer.
Under hösten har det också handlat om Indiens registrering av invånare som har pågått sedan året han tillträdde, 2014. När tidsfristen gick ut i delstaten Assam den sista augusti saknades miljontals assameser i medborgarskapsregistret. En del har överklagat och andra har beviljats, men ännu saknas 1,9 miljoner personer – mestadels

muslimer med etnisk bakgrund i nuvarande Bangladesh – som riskerar att bli statslösa och för dessa uppför myndigheterna ett tiotal inmurade läger.
Den nya lagen kritiseras även från nationalistiskt håll, bland annat sådana som oroar sig för en plötslig ström av invandrare från Bangladesh i nordöstra Indien.
När den först presenterades för parlamentet under tidig vår väcktes också starka protester och BJP tvingades backa när lagförslaget inte klarade sig genom överhuset. Efter partiets succéval i somras kunde man med stöd ett par andra partier nå stabil majoritet i bägge kamrarna.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Fakta. Indiens nya lag – muslimer nekas medborgarskap

Den 11 december klubbade Indiens parlament igenom en lag som gör det möjligt för fler migranter från landets grannländer att bli indiska medborgare.

Lagen ska granskas av Indiens högsta domstol.
Buddhister, kristna, hinduer, jainister, parser och sikher som flytt till Indien från Afghanistan, Bangladesh eller Pakistan före 2015 kommer att kunna få indiskt medborgarskap, men inte muslimer från samma länder.
Den indiska regeringen har argumenterat att dessa länder har muslimsk majoritet och att muslimer därför inte kan vara förföljda minoriteter där.
Andra utsatta grupper – som rohingyer från Myanmar, tamiler från Sri Lanka och tibetaner från Kina – omfattas inte heller.
Reuters, FN

Hårda domar för nattklubbs-brand

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Rumänien. Fängelsedomar för 13 personer har utdömts efter en brand 2015 i en nattklubb i Rumäniens huvudstad Bukarest. 64 personer omkom i branden som bröt ut under en rockkonsert där fyrverkerier antändes i lokalen. Tragedin skakade landet, orsakade omfattande demonstrationer och fällde premiärministern Victor Ponta. Den ansvarige för fyrverkeriet på klubben dömdes till 12 år och 8 månaders fängelse för vållande till annans död.

TT-AFP

Omröstning i veckan om brexitlagar

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Storbritannien. De lagar som behöver antas för att verkställa Storbritanniens utträde ur EU kommer att läggas fram för omröstning i parlamentet på fredag, meddelar en talesperson för premiärminister Boris Johnson.

Efter storsegern i parlamentsvalet i förra veckan väntas Johnson inte ha några problem med att verkställa brexit enligt planen den 31 januari. Konservativa partiet får nu 365 platser i underhuset, en ökning med 48 jämfört med valet för två år sedan, och har därmed egen majoritet.

TT-Reuters

Vi kommer att fortsätta att ge dig vårt orubbliga stöd för att leda SAR-administrationen.

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Kina har fortsatt stöd för den på hemmaplan hårt pressade Hongkongledaren Carrie Lam. Det sade president Xi Jinping när de två ledarna möttes i Peking på måndagen. SAR är en förkortning för den särskilda administrativa regionen Hongkong.

Fördröjt val av premiärminis-ter

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Libanon. President Michel Aoun har beslutat att skjuta upp processen att utse en ny premiärminister, efter nya oroligheter i helgen då demonstranter drabbade samman med säkerhetsstyrkor i huvudstaden Beirut. Regeringen tvingades avgå den 29 oktober efter massiva och landsomfattande protester.
TT-Reuters

Krigsveteraner och offer hedrades

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Belgien. De kämpade och dog i snö och kyla under andra världskrigets sista tyska anfallsförsök. 75 år har gått sedan Ardenneroffensiven 1944. Både kungligheter och presidenter fanns på plats när offren hedrades i Belgien och Luxemburg under måndagen. TT

Finland vill ta hem barn från al-Hol

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Finlands regering kan ta hem finländska barn som befinner sig i al-Hol-lägret i Syrien. Lägrets vuxna finländare – som kan kopplas till IS – får dock ingen hjälp. Beskedet gavs i går av den nytillträdda statsministern Sanna Marin.

Av dokument som i förra veckan läckte ut från Finlands utrikesdepartement framgick att ett beslut tagits om att låta alla finländska medborgare i lägret, och som så önskar, ska tas hem.
Fånglägret i den lilla staden al-Hol drivs av kurdiska styrkor efter att terrorgruppen IS tvingats bort från området.
Under måndagens presskonferens i Finlands riksdag lät det annorlunda. ”Regeringens intention är att ta hem barnen så snart som möjligt”, heter det.
Vidare görs det klart att Finland ”inte har någon skyldighet att hjälpa de vuxna som har rest frivilligt till området”.
Samtliga partier i Marins koalitionsregering – Socialdemokraterna, Centern, De gröna, Vänsterförbundet och Svenska folkpartiet – ska ha nått enighet i frågan, enligt mediebolaget Yle.
Kalle Holmberg

Finland visar vägen från al-Hol

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

De finländska barnen i det ökända lägret al-Hol i nordöstra Syrien ska tas hem. Det beslöt den finländska regeringen i måndags. Hur det ska gå till, och om det också innebär att barnens mödrar ska få följa med tillbaka till Finland, framstår som mera oklart. Det är meningen att det ska vara det.

Just denna heta potatis vill regeringen gärna låta svalna i luddiga formuleringar. Av allt att döma tycks partierna i regeringskoalitionen inte vara ense i den känsliga frågan om barnens mammor. Precis som i Sverige tycker många i Finland att personer som frivilligt anslutit sig till mördarsekten IS får stå sitt

kast. Dessutom framhålls risken för att IS-kvinnorna ska fungera som högtalare för islamistisk extremism om och när de återvänder till Finland.
Den finländska regeringen har försökt gardera sig genom att i beslutet om barnen slå fast att det inte finns någon ”skyldighet” för Finland att hjälpa vuxna som frivilligt anslutit sig till IS med hemresan. Den formuleringen gör det ändå möjligt för regeringen att låta mödrarna följa med barnen hem om lagar, konventioner, situationen ”på marken” och den allt övergripande ambitionen att se till ”barnets bästa” kräver det. Det blir nu upp till utrikesministeriet och en ”särskild representant” att hantera alla de legala och praktiska problemen. Det kommer inte att bli lätt. Det är definitivt inte säkert att alla mödrar har lust att återvända till Finland. Det är än mindre säkert att de kommer att låta sina barn göra det. Ska barnen då tvångsseparareras från sina fanatiskt IS-troende mammor?
En hård och het debatt om barnen i al-Hol hölls i går i riksdagen i Helsingfors. Frågan är långtifrån

löst. Men till skillnad från den svenska regeringen har den finländska nu klart och tydligt och trovärdigt deklarerat att den vill, kan och ska ta hem barnen i de syriska lägren. Det är efterföljansvärt.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Tusentals fängslade i Iran efter protester

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Höjda bensinpriser och dåliga levnadsvillkor fick iranier att visa sitt missnöje under tre dagar i november. Myndigheterna slog tillbaka med kraft – över 300 döda och tusentals fängslade, enligt Amnesty.

”Världen kan inte stå bredvid i tystnad medan iranska myndigheter fortsätter att begå brott mot mänskliga rättigheter i deras obarmhärtiga vilja att krossa avvikande åsikter”, säger Amnesty International i en ny rapport. Med viss svårighet har Amnesty kunna bekräfta 304 dödsfall i samband med protesterna.

Tusentals demonstranter, journalister, studenter och aktivister för mänskliga rättigheter greps dessutom efter protesterna som inleddes den 15 november och pågick till den 18:e.

Videofilmer, som har granskats och verifierats av Amnesty, visar hur säkerhetsstyrkor siktade och sköt mot huvud, hjärta, hals och livsnödvändiga organ i syfte att döda.

Men tillslagen mot demonstranter fortsatte efter protestvågen. Minst 7 000 greps enligt en talesperson för Irans parlament och dess kommitté för nationell säkerhet den 28 november.

TT

Indisk fartygsbesättning har blivit bortförd

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Västafrika. Ett fartyg med 20 indiska besättningsmän har bordats i Guineabukten i Västafrika, och besättningen har kidnappats, uppger Indiens utrikesdepartement.

Fartyget var på väg från Angola till Togo med en bränsleleverans när det angreps.

Indiska UD säger att myndigheter i Nigeria och dess grannländer kontaktats med anledning av händelsen.

Den 5 december kidnappades 19 besättningsmän, varav 18 indiska medborgare, från ett tankerfartyg i vattnen utanför Nigeria.

TT-Reuters

Ökänd störtad ledare på flykt smiter hem igen

TISDAG 17 DECEMBER 2019

CAR. Centralafrikanska republikens (CAR) avsatte ledare har smitit in i landet efter mer än sex år på flykt. Före detta presidenten François Bozizé uppges befinna sig i huvudstaden Bangui.

– Detta är inte bara rykten, det stämmer. De närmaste dagarna ska François Bozizé tala till sina landsfränder, säger Bertin Bea som är generalsekreterare för partiet Kwa na Kwa.

Regeringen i landet avfärdar uppgiften.

TT-AFP

Kidnappad orangutang släpps ut

TISDAG 17 DECEMBER 2019

Indonesien. En orangutangunge som räddats efter att ha drogats och kidnappats på Bali i Indonesien kommer inom kort att kunna släppas ut i det fria igen. Det var i mars i år som en rysk medborgare stoppades på flygplatsen när han var på väg att flyga tillbaka till Ryssland. När hans bagage genomsöktes hittades den två år gamla orangutangen sovande i en korg. Mannen dömdes till ett års fängelse. Orangutangen, vid namn Bon Bon, förbereds nu av djurvårdare för flytten till Sumatra, en av endast två platser där den utrotningshotade arten lever i det vilda.

TT-AFP

Ledare: Kinas gisslan är en del av affärs-strategin

MÅNDAG 16 DECEMBER 2019

I dagarna är det ett år sedan kanadensarna Michael Kovrig och Michael Spavor greps i Kina. Utrikesministeriet i Peking meddelar nu att de ska åtalas för stöld av statshemligheter och hot mot rikets säkerhet. Någon advokat har de fortfarande inte fått träffa.

I Kina finns ingen rättsstat. Anklagelserna är rena bluffen. Vad det handlar om är hämnd. Strax före frihetsberövandet hade den kinesiska telekomjätten Huaweis finansdirektör Meng Wanzhou gripits i Kanada, för att USA begärt henne utlämnad för misstänkta brott mot Iransanktionerna.
Gisslantagande har blivit en vedertagen metod i kinesisk utrikespolitik. Utländska forskare och affärsmän som bor i eller besöker Kina gör klokt i att fundera över riskerna om deras hemland hamnar i onåd. Fallet med de fängslade kanadensarna säger också en hel del om relationen mellan Huawei och kommunistregimen i Peking. Huawei vill framstå som en global koncern bland andra, oberoende av staten. Men grundaren är arméns man. Ägaren är officiellt en fackförening, och ingen sådan står fri från diktaturen. Lagen säger hur som helst att alla företag och medborgare måste vara lojala med underrättelseväsendet, och därmed Kommunistpartiet. USA portade Huawei från sin hemmamarknad redan 2012, och stoppade i våras amerikanska

komponentleveranser till kineserna. En kampanj har också drivits, med blandad framgång, för att allierade länder ska låsa dörren.
Nästa generations mobilnät, 5G, är på väg upp ur startgroparna och Huawei är världsledande på telekomutrustning. Allvarliga farhågor finns för att systemen öppnar för avlyssning och spioneri. Risken för sabotage av kraftverk eller militär kommunikation går inte att utesluta. Gissa om Kina skulle tillåta utländska företag att styra sina egna nätverk.

Den spanska teleoperatören Telefónica, som också äger Tysklands näst största mobilnät, hör till dem som ändå tänker använda Huawei. Angela Merkels regering är märkligt passiv, men hennes parti CDU har tagit beslut om att ge förbundsdagen veto mot kineserna.
Sverige inför vid årsskiftet en lag som möjliggör förbud för vissa företag att delta i 5G-utbyggnaden, trots att priset kan bli en försening. Värre är att EU följer flera motstridiga linjer samtidigt.

I några fall har direktlinjen mellan Peking och Huawei blottats. Kinas ambassadör i Danmark hotade i november Färöarna med att skrota ett frihandelsavtal om inte Huawei fick 5G-kontraktet. I Tjeckien avslöjades att Huaweianställda gav information om sina kunder till beskickningen i Prag.

Kinesisk utpressning har även Sverige aktuella erfarenheter av. Stockholmsambassadören har varnat för inskränkta ekonomiska förbindelser eftersom kulturminister Amanda Lind delat ut ett yttrandefrihetspris till den svenske bokförläggaren Gui Minhai. Han är ännu en gisslan hos Kinadiktaturen, kidnappad i Thailand och fängslad utan rättegång sedan fyra år tillbaka. Handelsbojkotter ingår ofta i Pekings arsenal mot andra länder, det känner Sydkorea, Japan och Norge väl till. I FN använder Kina skrämsel och löften om förmåner för att undvika kritik mot fånglägren i Xinjiang och få begreppet mänskliga rättigheter omtolkat.

Den framväxande stormakten leds av en hänsynslös, människoföraktande regim. Att

Huawei och andra kinesiska storföretag går i världens största diktaturs ledband går det inte att blunda för. Europa och väst ska inte isolera Kina, men måste både stå upp för friheten och skydda sina mobilnät.
DN 16/12 2019

Bannon åter på Trumps sida i ny roll

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

Republikanerna står enade bakom Donald Trump när representanthuset i dag röstar om riksrätt.
Till och med Steve Bannon, Trumps avpolletterade chefsstrateg, har gjort comeback i offentligheten med

ett dagligt radioprogram som tar Trump i försvar.
DN var med när avsnitt 68 spelades in i Bannons källare.
En kvart innan sändning släntrar han in i sin gillestuga, nyduschad i oljerock med en Red Bull i näven.
Han kryssar genom en samling assistenter, och nickar till alla och ingen:
– *How you doin', brother*.
En tjänsteande har placerat en fet bagel med stekt ägg vid hans kortsida av studiobordet. Inlindad i stanniol tronar smörgåsen på en hög färska morgontidningar. Det är frukostdags i Washington DC.
Steve Bannon är chefsstrategen med nio liv. Efter att ha stakat ut kursen för Donald Trumps första skandalösa år i Vita huset fick Bannon sparken av presidenten i augusti 2017. Sedan dess har han försökt pånyttföda sig själv som frilansande politisk impressario – en högerextrem kungamakare i

den amerikanska delstatspolitiken och i Europa.
Men efter EU-valet i våras tycktes han nästan utträknad på båda sidor Atlanten.
Bannons vision om en global allians av nationalistpartier, som samarbetar ideologiskt och finansiellt över gränserna, visade sig svårförenlig med nationella kampanjlagar. Mycket snack i femstjärniga hotellsviter, lite verkstad.
Men nu har Bannon antagit ännu en roll – som radiodemagog. Varje förmiddag, sju dagar i veckan, sänder han och två kollegor en timme Trumpvänlig propagandaradio om riksrättsprocessen.
Programmet, som heter ”War room: impeachment” (*Krisrum: riksrätt*), spelas in i Bannons källare i Washingtons maktcentrum Capitol Hill.
– Det är dunderkul, säger han.
Bannon tycks inte längre vara persona non grata i det

republikanska partiet. Tvärtom ställer konservativa kongressledamöter upp som gäster i programmet. Bannon är frikostig med strategiska råd. En del av hans käpphästar upprepas sedan under debatterna i kongressen, inför påslagna tv-kameror.

Det är ett passande ögonblick för Bannon att göra comeback. Riksrätten har fullbordat det republikanska partiets förvandling under Trump, den som Bannon inledde som chefsstrateg. Partiet är nu så underordnat presidenten att vissa republikanska kongresspolitiker har svårt att ta parti för Ukraina mot Ryssland.

Republikanska politiker har sagt i intervjuer att det var Ukraina, och inte Ryssland, eller möjligen Ukraina *och* Ryssland, som infiltrerade den amerikanska valrörelsen 2016. Allierade på konservativa Fox News upprepar budskapet. Detta i ett parti vars moderna historia definierats av

motstånd mot ”ondskans imperium”, som Ronald Reagan kallade Sovjetunionen.
Men republikanen Steve Bannon har länge haft en avvikande, apologetisk syn på Ryssland. Bannon ser Putin delvis som en nationalkonservativ förebild. Med viss förfoganderätt över Ukraina, låter det som.
– Min poäng är att det där är en rysk intressesfär (”sphere of influence”), säger han om Ukraina.

Ett försvagat Ukraina och ett militärt starkare Ryssland bekymrar dig inte?
– För det första är Ryssland ett skämt med en ekonomi av delstaten New Yorks storlek. Visst, det är en kleptokrati med några *bad guys* som styr det. Vi har allierat oss med *bad guys* tidigare. Om jag inte minns fel var vi partner med Josef Stalin under andra världskriget. Jag vill ha Ryssland på USA:s sida mot Kina.
Bannon är alltid beredd att se det rationella i Trumps

agerande. Presidentens utpressning av Ukraina, kärnan i dagens riksrättsåtal, är inget undantag. Trumps telefonsamtal med Ukrainas president Zelenskyj den 25 juli var ”perfekt”, säger Bannon. Ett klockrent exempel på ”America First”, den nationalistiska princip som står i centrum av Trumps utrikes- och säkerhetspolitik.

– Varenda dollar som vi spenderar utomlands måste förhandsgranskas, säger Bannon. Och ni (Europa) måste hjälpa till. Om ni verkligen är så bekymrade över rysk påverkan i Ukraina måste ni bidra med mer än bara humanitärt stöd. Det är vad jag har sagt från dag ett: detta är en konflikt om sakpolitik.

Under 55 dygn stoppade Trump 391 miljoner dollar i amerikanska skattemedel som kongressen hade beslutat skulle överföras till Ukraina i militärt stöd. Trump fördröjde utbetalningen för att få Ukraina att göra honom en

tjänst: så misstankar om Joe Biden.
Men i Bannons version av händelseförloppet ökade Trump samtidigt trycket på europeiska stater att bidra med egna medel till konflikten. Det fanns en underliggande politisk strategi, säger Bannon.
Demokraterna hävdar raka motsatsen: Trump pressade Ukraina för att gynna sig själv, inte landet.
Borde Trump ha hållit kvar i pengarna ännu längre om nu detta var ett utslag av ”America First”?
– Jag tycker överföringen var okej. Men skulle jag hellre ha stoppat pengarna någon annanstans? I Persiska viken eller i Sydostasiatiska sjön? 100 procent!
Bannon sliter upp morgonens Washington Post, som just sjösatt en tung granskning av USA:s evighetskrig mot Afghanistan, den längsta militära konflikten i landets historia.

Efter tre års kamp har Washington Post fått ut 2 000 hemligstämplade dokument – intervjuanteckningar med 400 generaler, diplomater och hjälparbetare som avslöjar att amerikanska politiker medvetet vilselett allmänheten om krigets utsikter.
Tidningen har döpt granskningen till ”Afghanistan Papers”, en blinkning till ”Pentagon Papers” – läckta försvarsdokument som avslöjade sanningen om Vietnamkriget när New York Times publicerade innehållet i handlingarna 1971.
– *This is it!*, säger Bannon om Washington Posts granskning. Det här visar vad den permanenta politiska klassen har gjort med det här landet. 18 jävla år! 2 400 döda! Två biljoner dollar! Min egen dotter har just pensionerat sig från armén. Hennes sergeanter gjorde sex, sju, åtta vändor till Irak och Afghanistan. Deras familjer är helt förstörda.

– Jag är besatt av det här – eftersom det är själva nyckeln som dyrkar upp riksrätten. Detta är roten till problemet! Detta är vad *the interagency consensus* leder till i praktiken.

Begreppet ”the interagency consensus” (ungefär den institutionella samsynen*)* dök upp i riksrättsförhören. Överstelöjtnanten Alexander Vindman, tidigare Ukrainaexpert på Nationella säkerhetsrådet, beskrev i ett förhör det skuggkabinett som Trump handplockat för att pressa Ukraina. Gruppen, ledd av Trumps personlige advokat Rudy Giuliani, motarbetade *the interagency consensus*, sade Vindman. Alltså: bekämpade den institutionella samsyn som väglett diplomater och säkerhetsexperter i Ukrainapolitiken.

Bannon avskyr institutionell samsyn. Efter att Trump vunnit valet i november 2016 förklarade Bannon att Trumpregeringens mål var att ”dekonstruera den administrativa staten”. Det

vill säga: söndra den institutionella samsynen, krossa den byråkratiska status quo som enligt Bannon svikit det amerikanska folket.

Det är just vad Trump försökte göra i Ukraina, hävdar Bannon. Och Washington Posts scoop om Afghanistan påminner om varför det enligt Bannon är nödvändigt att runda det utrikespolitiska etablissemanget. Han trummar med fingrarna mot förstasidan. Tidningen avslöjar bland annat att regeringen överförde pengar till mottagare som man visste var korrupta och blundande för konsekvenserna.

– Förr om åren skulle liberala medier ha kastat sig över detta, säger Bannon. Nu har man knappt rört vid det, förutom New York Times litegrann. Varför? För att det påminner om poängen med Trump.

Vad är det egentligen i den amerikanska Ukrainapolitiken som Bannon invänder emot?

Diplomaterna som vittnat i kongressen säger ju sig ha verkställt regeringens linje. Det är nu några minuter kvar till direktsändningen av det 68:e avsnittet av ”War room: impeachment” och Bannon är upptagen med att klottra ned stödord i sitt rutiga anteckningsblock.

Han skickar vidare min fråga till sin radiokollega, Raheem Kassam. Kassam är en 33-årig britt klädd i blågrå kavaj och sidenhalsduk. Han var tidigare redaktör för den högerpopulistiska sajten Breitbarts Londonutgåva och rådgivare till den engelske partiledaren och europarlamentarikern Nigel Farage.

– Hej, kompis, ropar Bannon till Kassam. Vad är egentligen vår *beef* med vittnena, om man bortser från riksrätten?

Kassam sitter längs bordets långsida, utan bagel. (Han föredrar rå lök till frukost).

– Det finns inget skadligt med att vara engagerad i Ukraina, säger Kassam. Men hela idén att låta EU

expandera till ryska gränsen och tro att Putin skulle acceptera det var korkad. Varför ska Amerika och Europa betala för ett krig vid Rysslands gräns? Det är lika utsiktslöst som USA:s krig i Afghanistan. Det bidrar inte till fred.
En assistent räknar ned sekunderna till programstart på ena handens fingrar. Fem, fyra, tre, två…
Bannon inleder:
– Välkommen till ”War room: impeachment” den 11 december av Herrens år 2019. Vi sänder live från Capitol Hill… Det är en strålande dag…
Kvällen innan meddelade Demokraterna att partiet tänker åtala Trump på två punkter.
Ett stort, möjligen förlösande steg för Demokraterna. Ändå verkar Trumps stödtrupper mer eggade än liberala väljare, säger radiomakarna.

– Helt rätt, låt oss gå ut och slåss! säger Bannon i sändning.

Raheem Kassam är just hemkommen från ett kampanjmöte som Trump höll kvällen innan i Pennsylvania.
Presidentens gräsrötter, rapporterar Kassam, har verkligen trängt ned i det ”finstilta” i riksrättsåtalet.
Bannon höjer armarna i luften:
– SUBSTANS OCH ENIGHET!
Denna rapport från fältet är tänkt att bekräfta Bannons strategi till riksrätten. Han drog i gång radioprogrammet i slutet av oktober när han upplevde att Nancy Pelosi, demokraten som styr representanthuset, var på väg att krossa Trump.
Republikanerna försökte skaka av sig riksrätten genom att avfärda den som ”häxjakt” och undergräva vittnena som förrädare, ”trots att alla var personer som Donald J Trump hade anställt”, som Bannon påpekade i ett tidigt avsnitt av radioprogrammet.
Bannons inställning var att Republikanerna och Vita

huset var tvungna att gå mycket längre i sitt försvar av presidenten. Och hävda att Trump gjorde exakt vad han var vald att göra.
Är republikaner rädda för Trump eller varför är de så lojala?
– Det är praktisk politik, säger Bannon. Folk inser att representanthuset kan stå på spel (i valet 2020). Hela den här situationen har gjort att vi kan stärka vår majoritet i senaten, vinna Vita huset på nytt men även vända 18 *swing states* och därmed ta tillbaka huset. Det förklarar den absoluta enigheten bakom Trump.
När 68:e avsnittet är inspelat tar vi rygg på Bannon när han spurtar upp till sina privata salonger på övervåningen. Han tar den eleganta svarta trappan på framsidan av det tegelröda trevåningshuset. Från hans ytterdörr skymtar man den kritvita baksidan av Högsta domstolen.
Du kallar dig populist. Det var skattebetalarnas miljoner som Trump frös inne i

somras. Finns det inget oroande med en president som hanterar folkets pengar så egenmäktigt?
– Jag vill ha mer av det! Oavsett om det är Elizabeth Warren eller Joe Biden eller Bernie Sanders som är president så vill jag att den exekutiva makten ska se till så att pengarna sköts så väl som möjligt innan de skickas i väg. Och amerikanska folket gillar inte bistånd till att börja med.
Steve Bannon är knappast någon helt objektiv iakttagare av Vita husets politiska smutskastning av demokrater, den som Trump försökte få Ukraina att bidra till.
Tvärtom. Denna verksamhet är en av Bannons specialiteter.
2012 grundande Bannon en organisation vid namn Government Accountability Institute, med pengar från miljardären och Trumpfinansiären Robert Mercer.
Affärsiden var att sprida spekulativa uppgifter om

politiska fiender i förhoppning om att etablerade medier skulle fånga upp fynden. Det gick lysande i valrörelsen inför presidentvalet 2016, då New York Times refererade innehållet i boken ”Clinton Cash” på tidningens förstasida.

Boken, som bland annat Bannon låg bakom, lade grunden till bilden av Hillary Clinton som en korrumperad maktmänniska beredd att sälja ut amerikanska säkerhetsintressen. Under valrörelsen skanderade Trumps anhängare ”Lås in henne!” på den blivande presidentens kampanjmöten.

I februari 2018, inför starten av valrörelsen 2020, publicerade samme författare en bok som bland annat handlar om familjen Bidens affärer i Ukraina och Kina. Den heter ”Secret empires: How the American political class hides corruption and enriches family and friends”. (Hemliga imperier: Hur den

amerikanska politiska klassen döljer korruption och berikar sina familjer och vänner). Kampanjen mot Clinton skulle upprepas mot Biden, som leder kampen om den demokratiska presidentnomineringen.

– Jag är väldigt stolt över Peter och vårt arbete när jag var ordförande, säger Steve Bannon om författaren, Peter Schweizer, som också är chef för Government accountability institute.

Vad gjorde Joe Biden för fel i Ukraina, enligt dig?

– Han exporterade amerikansk svågerkapitalism (*crony capitalism*) in i den där röran där det amerikanska folket inte har något intresse av att vara.

Fem minuter har blivit tjugo. En radiobroder stampar i farstun. Bannon återförs till gillestugan och sitt krishögkvarter. Genom de igendragna glasdörrarna ser jag hur han river stanniolpappret av sin bagel och sätter tänderna i det stekta ägget.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Det demokratledda representanthusets utredning kom till sedan en visselblåsare larmat om ett samtal den 25 juli, i vilket USA:s president Donald Trump ber Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj om ”en tjänst”.
Före samtalet hade Vita huset fryst ett militärt hjälppaket till Ukraina.
Tjänsten handlade om att utreda uppgifter kring ex-vicepresident Joe Biden, som leder i mätningarna över vem demokratiska väljare vill se som Trumps motståndare i nästa års presidentval, och hans son Hunter Bidens arbete i Ukraina efter revolutionen där 2014.
Att be om en sådan tjänst som president Trump gjorde i samtalet anser vissa är ett brott mot USA:s stränga valfinansieringslagar.
Under tiden som vicepresident hade Joe Biden nära kontakt med Ukraina och krävde att en riksåklagare skulle avgå för att han inte lyckats bättre i arbetet mot korruption. Riksåklagaren

hanterade även anklagelser mot delar av ledningen i ett ukrainskt gasbolag som Joe Bidens son, Hunter Biden, nyligen hade inträtt i styrelsen för.
Donald Trump och hans personliga advokat Rudy Giuliani har anklagat Joe Biden för att ha krävt att riksåklagaren skulle sluta, i syfte att skydda sonen. Även EU, Internationella valutafonden (IMF) och ukrainska aktivister anklagade riksåklagaren för att bland annat ha dolt korruption och ansåg att han borde lämna jobbet.
Det har inte kunnat beläggas rättsligt att Joe eller Hunter Biden begått något brott i Ukraina. TT
Fakta. Steve Bannon blev rik på ”Seinfeld”

66 år gammal, växte upp i en arbetarklassfamilj i Richmond, Virginia.
Utbildade sig till officer i flottan, studerade vid det amerikanska prestigeuniversitetet Harvard och arbetade vid

finansinstitutionen Goldman Sachs.
Under 1990-talet började han producera filmer i Hollywood och sägs ha blivit förmögen genom att bland annat äga delar av rättigheterna till tv-serien ”Seinfeld”.
Bannon fascinerades av Teapartyrörelsen och producerade bland annat filmen ”Fire from the Heartland” som handlar om tre konservativa kvinnliga aktivister.
2012, när den högerpopulistiska sajten Breitbart News grundare Andrew Breitbart dog, tog Bannon över plattformen med hjälp av pengar från finansfamiljen Mercer.
Han har tre äktenskap bakom sig och tre barn. Han har en särskilt nära relation till sin dotter Maureen, en militär som bland annat tjänstgjort i Irak.

Det händer om Trump åtalas i dag

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

I dag händer det. Representanthusets 435 ledamöter röstar om riksrätt mot president Donald Trump. Kammarens demokratiska majoritet väntas rösta för. Det innebär att Trump blir ”impeached”, ungefär åtalad.

Ärendet går då vidare till senaten, kongressens andra kammare. Där inleds en rättegång i januari. Om två tredjedelar av senatens 100 ledamöter fäller Trump tvingas han avgå. Det är osannolikt, eftersom Republikanerna har majoritet i senaten och står bakom sin president.
Till grund för dagens röstande ligger en rapport på 658 sidor som publicerades i måndags. Där hävdar Demokraterna i

representanthuset att Trump har förrått nationen. Presidenten har, menar Demokraterna, prioriterat sina egna politiska intressen framför den amerikanska säkerheten. De tycker sig se ett ”mönster av vanskötsel som skulle fortsätta om det inte tyglades”. ”Därför bör president Trump bli ställd inför riksrätt och förflyttas från ämbetet”.

I samma rapport motiverar den republikanska minoriteten i representanthuset varför Trump måste frias. Demokraterna försöker avsätta Trump genom riksätt eftersom partiet inte gillar hans politik, säger Republikanerna. Demokraternas ”åtal är inte bara svagt utan sänker ribban för framtida riksrätt”.

Två tidigare presidenter har blivit ”impeached” i representanthuset. Bill Clinton 1998 och Andrew Johnson 1868. Båda friades i senaten. Richard Nixon hade sannolikt fällts i senaten, och

valde därför att avgå ”självmant” i augusti 1974. Formen för rättegången i senaten är just nu under förhandling. Men klart är att ett antal demokratiska ledamöter från representanthuset fungerar som åklagare. Trump lär representeras av sina advokater. Senatorerna fungerar som jury.

Trump har tidigare uttryckt en önskan om att Vita huset ska kalla vittnen till rättegången – som visselblåsaren som först slog larm om hans samtal med Ukrainas president den 25 juli. Presidenten vill ha en cirkus. Medan Mitch McConnell, den republikanska majoritetsledaren i senaten, önskar en kort och städad rättegång utan vittnen. Demokraterna, å sin sida, vill kalla Trumps tidigare säkerhetsrådgivare John Bolton som vittne, liksom Vita husets biträdande stabschef Mick Mulvaney. Men Republikanerna sade på tisdagen nej till det kravet.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Trump om utredningen: ”Ett kuppförsök”

Donald Trump skickade på tisdagen ett brev till representanthusets talman, demokraten Nancy Pelosi, i vilket presidenten hårt kritiserar den av Demokraterna ledda

riksrättsutredningen.
Attacken kom en dag innan det av Demokraterna dominerade representanthuset ska rösta i frågan.
I det sex sidor långa brevet betecknar presidenten Pelosis och hennes partivänners agerande som hätskt och vänder sig emot det han ser som ett angrepp på hans person.
”Du kränker troende amerikaner genom att gång på gång säga ’jag ber för presidenten’, när du vet att det inte är sant, såvida det inte ska uppfattas som illa menat”, skriver presidenten.
”Det är hemskt det du gör, men det är du som kommer att få leva med det, inte jag.”
Trump skriver bland annat att riksrätt är ett ”kuppförsök” som ”omstörtar” den amerikanska demokratin.
”Anklagelsepunkterna innehåller inga brott, inga förseelser och inga överträdelser över huvud taget”, skriver han.

Nya lag tvingar fram snabb EU-förhandling

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

Boris Johnsons regering lägger redan i veckan fram ett lagförslag som gör det olagligt att förlänga förhandlingarna med EU om ett handelsavtal till efter december 2020. Finns inget avtal den 31 december nästa år – då ”kraschar” britterna ut ur unionen utan avtal.

Redan om sex veckor, den 31 januari, sker Storbritanniens officiella utträde ur EU. Men i verkligheten händer inget påtagligt då. Landet fortsätter att lyda under EU-regleringar, medan förhandlingar om ett handelsavtal drar i gång. Boris Johnson har länge sagt att dessa förhandlingar kan slutföras på elva månader, till årsskiftet 2020–2021, en

tidtabell många bedömare anser på tok för optimistisk. I det brexitavtal som EU och Storbritannien har kommit överens om finns därför möjligheten att förlänga övergångsperioden – och därmed förhandlingarna – i upp till två år. Detta kan ske om båda parterna bestämmer sig före den 1 juli nästa år.

Men nu avslöjas det att den konservativa regeringen, stärkt efter valet med en majoritet på 80 mandat i underhuset, kommer att binda sig stenhårt till datumet den 31 december 2020.

Det sker genom en ändrad version av den brexitlag som tidigare har lagts fram för parlamentet. I den nya versionen, som läggs fram på fredag, finns en skrivning som explicit förbjuder regeringen att vända sig till Bryssel och söka en förlängning av förhandlingsperioden.

Med andra ord: Är avtalet inte klart efter elva månader så blir det ”no deal”, en

avtalslös brexit. Relationen mellan Storbritannien och EU kommer att styras av världshandelsorganisationen WTO:s regelverk.
Det innebär att tullavgifter och kvoter omedelbart införs. Det kan bli en situation som många brittiska företag har fruktat och varnat för, med omfattande kontroller i hamnar, köer av lastbilar och avbrutna leveranskedjor till brittisk industri.
Flera ministrar antydde inför förra veckans val att parlamentet skulle ha möjlighet att förlänga övergångsperioden om förhandlingarna drog ut på tiden. Men nu blir det alltså inte så.
– Förra veckan röstade folket fram en regering som skulle få brexit avklarat. Och det är precis vad vi tänker göra, med början denna vecka, säger en talesman för Boris Johnson till Financial Times.
– Vårt valmanifest gjorde det klart att vi inte tänker förlänga övergångsperioden, och den nya brexitlagen

kommer att juridiskt förhindra regeringen från att gå med på en förlängning. Kritiker anser att den nya lagen kraftigt ökar risken för att Storbritannien ”kraschar ut” ur EU. Som en reaktion på nyheten sjönk pundet mot USA-dollarn på tisdagsmorgonen.

I själva verket handlar det om ett vallöfte som Boris Johnson nu infriar. Löftet att inte förhandla med EU längre än elva månader var anledningen till att Nigel Farage och hans Brexitparti drog tillbaka sina kandidater i över 300 valkretsar – vilket bidrog starkt till Tories seger.

Den klassiskt bildade Johnson hänvisar ofta till antikens klassiker, och redan i somras lovade han att ”binda sig vid masten som Odysseus” för att inte lockas av sirenerna som vill stoppa brexit.

Och nu gör han just det – binder sig vid masten.

Samtidigt ifrågasätter vissa varför premiärministern behöver lagstifta för att

stoppa sig själv från att göra något han ändå inte vill göra. Medan andra påpekar att han ändå kan ändra sig i ett senare skede och låta klubba en ny lag som tillåter fortsatta förhandlingar. Samtidigt är hans utspel en tydlig markering, mot såväl den egna väljarkåren och parlamentet som mot EU, om att han menar allvar med att få till ett snabbt handelsavtal.
Ingmar Nevéus

Fakta. Brexit-processen

Den 31 januari 2020 sker brexit – Storbritannien upphör formellt att vara medlem i EU. Därefter väntar en övergångsperiod då landet fortfarande lyder under EU-regler och betalar pengar till EU, utan att ha något att säga till om i unionen. Den pågår i elva månader, till den 31 december 2020.
Samtidigt pågår förhandlingar om hur relationen mellan Storbritannien och EU ska se ut i detalj. Främst handlar det om ett handelsavtal.

Peter Loewe: Reform ska få bukt med kyrkans värsta pest

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

Påven har beslutat att häva den närmast totala sekretess som rått kring utredningar inom katolska kyrkan – en reform som skapar stora förändringar och gör det lättare att bekämpa pedofilbrott. DN:s Peter Loewe

svarar på tre frågor om utspelet.

1 Vilken blir den stora skillnaden?

– För det civila rättsväsendet blir det nu mycket lättare att utföra sitt arbete. Ingen kan längre hävda att dokument inte kan lämnas ut på grund av ”påvlig sekretess”. Tidigare belade kyrkan vittnen som gjort en anmälan med tystnadsplikt. I fortsättningen kommer kyrkans anmälningar, rättegångar och beslut vara offentliga. När det gäller innehav av pornografiska bilder kommer dessa klassas som pedofilbrott fram till 18 års ålder. Tidigare gräns var 14 år.

2 Vilka juridiska områden berörs av reformen?

– I praktiken alla. Men det är uppenbart att denna förändring sker för att få bukt med kyrkans allra värsta pest – de mängder med pedofilövergrepp som begåtts och fortfarande begås inom katolska kyrkan. De har ofta mörkats av kyrkans män. I takt med att fler

dokument blir offentliga så blir det nu svårare för kyrkan att mörka dessa brott. I samband med sådana brott har det tidigare inte varit obligatoriskt att göra en anmälan till det italienska rättsväsendet. Vi har sett åtskilliga fall där präster förgripit sig på minderåriga – ofta korgossar. När prästernas brott har upptäckts har de flesta blivit av med sin prästtitel. Men i avsaknad av dokument framstår många före detta präster med ett fläckfritt cv. På så vis har de kunnat inleda nya karriärer som fotbollstränare eller scoutledare. Positioner där de har kunnat fortsätta begå övergrepp.

3 Varför gör påven detta nu?

– Kanske borde frågan ställas: Varför har påve Franciskus väntat så länge? Att påven gör detta nu är ett resultat av den stora internationella konferens om övergrepp som hölls i Vatikanen i februari i år. Denna konferens måste ses som ett misslyckande

eftersom man inte kom fram till ett gemensamt slutdokument. Domen mot kardinal George Pell som påven handplockat för Vatikanens ekonomidepartement har stor betydelse. Pell dömdes i mars 2019 till sex års fängelse för övergrepp som han begått i sitt hemland Australien där han sitter av sitt straff.

– Beslutet om att häva den påvliga sekretessen inom Vatikanen kom den 17 december – på påve Franciskus födelsedag. En födelsedagspresent som kunde ha kommit tidigare. Franciskus har redan varit påve i sju år.

Peter Loewe
loewepeter@gmail.com

Fakta. Påven lyfter sekretess om sexövergrepp

Påve Franciskus har tagit bort möjligheten att åberopa påvlig sekretess inom katolska kyrkan

gällande sexövergrepp mot minderåriga.
Det innebär att det blir förbjudet att ålägga någon som rapporterat in ett sexuellt övergrepp tystnadsplikt.
TT-Reuters

Ex-president dömd till döden

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

Pakistan. Den tidigare presidenten Pervez Musharraf har dömts till döden för högförräderi av Pakistans antiterrordomstol. Fallet har pågått i flera år och gäller ett undantagstillstånd Musharraf införde 2007 när han upphävde grundlagen.

Tusentals personer greps, däribland flera politiska ledare och domare.
Pervez Musharraf har befunnits skyldig till brott mot Pakistans konstitution, meddelar en representant för regeringen.
Militären Pervez Musharraf tog makten i en kupp 1999. Han var president i Pakistan 2001–2008 men har lämnat landet och gick i självvald exil i Dubai. Han har tidigare nekat till alla anklagelser.
TT-Reuters

14 döda efter gruvexplosion

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

Kina. 14 gruvarbetare har omkommit i samband med en explosion i en gruva i provinsen Guizhou. Två personer vid liv är instängda i gruvan, uppger myndigheterna, och sju personer har räddats.
Dödliga gruvolyckor är vanliga i Kina.
TT-AFP

Eiffeltornet stängt under nya protester

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

Frankrike. Det infekterade dödläget mellan regeringen och strejkande fackförbund med tiotusentals demonstranter har orsakat problem i Frankrike i nästan två veckor.
Lärare, sjukvårdspersonal, offentligt anställda och andra yrkesgrupper samlades på tisdagen i nya protester i ett tiotal städer, fler än 200 000 människor visade missnöje över regeringens planer om att reformera pensionssystemet.
Eiffeltornet fick stänga tillfälligt på grund av protester och polis höjde beredskapen då affärer vandaliserats och bilar stuckits i brand i tidigare demonstrationer.
Demonstrationen vid Eiffeltornet samlade stora skaror.

Polis använde tårgas mot demonstranter i Paris.
TT-AFP

Trumps kampanjarbe-- tare döms till fängelse

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

USA. Före detta medarbetaren i Donald Trumps presidentvalskampanj, Rick Gates, döms till 45 dagars fängelse för bedrägeri samt

för att ha ljugit för amerikanska utredare, rapporterar The Hill.
Gates döms också att betala 20 000 dollar i böter.
Åklagarna argumenterade för att Gates skulle få ett milt straff eftersom han samarbetat med särskilde åklagaren Robert Mueller i den så kallade Rysslandutredningen.
Gates, som stod åtalad tillsammans med tidigare kampanjchefen Paul Manafort, åtalades för ekonomiska brott i samband med Manaforts tidigare arbete i Ukraina.
Gates har vittnat mot Manafort, som dömdes till sju års och ett halvt års fängelse.
TT

Rivaler lovar bilda regering

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

Sydsudan. President Salva Kiir uppger att han kommit överens med oppositionsledaren Riek Machar om att bilda en gemensam regering senast i februari.
Beskedet kommer efter att de båda rivalerna träffats under tre dagar i huvudstaden Juba för att lösa de tvistefrågor som ledde till att de missade den senaste tidsfristen den 12 november.
Det flera gånger uppskjutna bildandet av en enhetsregering har väckt oro i omvärlden om att kriget kan komma att bryta ut igen.
Kiir och Machar skrev i fjol under ett fredsavtal om att få stopp på det inbördeskrig som krävt omkring 400 000 liv sedan 2013.
TT-AFP

Många skadade efter jordskalv

ONSDAG 18 DECEMBER 2019

Filippinerna. Sökandet fortsätter efter eventuella överlevare efter söndagens skalv. Sex människor tros fortfarande finnas under rasmassorna, men chanserna betraktas som små att de är vid liv. Hittills har sju döda bekräftats och 86 skadade.
TT-EFE

Europaparlamentet på tisdagen röstade om vem som ska bli ny EU-ombudsman.

Även om omröstningen är hemlig hade flera av de svenska politiska partierna i förväg deklarerat att de skulle stödja tidigare EU-parlamentarikern Cecilia Wikström (L).
Utöver stöd från partikamraterna i liberala gruppen röstade även

svenska moderater och socialdemokrater för henne. Wikström fick 73 röster, vilket placerade henne på tredje plats av kandidaterna. Flest röster fick nuvarande EU-ombudsmannen Emily O'Reilly (240) och estniska utmanaren Julia Laffranque (162).
Eftersom ingen av dem fick över hälften av rösterna i parlamentet blir det en andra valomgång på onsdag.
Pia Gripenberg

Demokra-tin får inte bli en hinduisk

enparti-stat

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

Världsmästare i att släcka ned internet är inte Iran, Ryssland eller någon av de vanliga skurkstaterna. Det är Indien, som ofta kallats jordens största demokrati. Ursäkten brukar vara att hatpropaganda och desinformation ska motverkas. Premiärminister Narendra Modi är dock mest ute efter att tysta eller i vart fall begränsa protester mot sin politik. Det senaste exemplet kom i samband med den medborgarlag som parlamentet antog i förra veckan, och som har lett till våldsamma drabbningar mellan demonstranter och polis.

Lagen framställs som en humanitär gest till illegala invandrare från tre länder: Afghanistan, Bangladesh och Pakistan. De som kom före

2015 har chans till medborgarskap. Men lagen gäller bara de som bekänner sig till så kallade indiska religioner, som hinduer, buddister och kristna. Inga judar, inga ateister. Och absolut inga muslimer. Indien grundades som en sekulär demokrati. Till skillnad från det muslimska Pakistan skulle landet vara ett hem för alla. Kashmir, med muslimsk majoritet, var beviset. Nu riktar alltså Modi och hans vänner en förolämpning mot både författningen och den nationella minoritet som räknar nästan 200 miljoner människor.

Medborgarlagen är dessutom nära förknippad med det register som har testats i delstaten Assam i nordöst. 33 miljoner invånare anmodades att visa upp papper på att de har rätt att bo där, trots att födelsebevis och liknande knappt existerar i stora delar av landet. Av de 2 miljoner som inte klarade kraven visade sig

två tredjedelar vara hinduer, men de räddas nu av lagen. För muslimer som funnits där i evigheter väntar utvisning – eller fängläger. Jämförelsen med Myanmar, där armén jagat bort hundratusentals muslimska rohingyer, går inte att undvika.

Narendra Modi har ett förflutet i den paramilitära kamporganisationen RSS, en del av den hindunationalistiska sfär dit också hans parti BJP hör. Den stora majoriteten från valet i våras har nu satts i arbete för dess syften.

I augusti drogs Jammu och Kashmirs status som delstat in. Hundratals politiker och journalister fängslades. En halv miljon indiska soldater bevakar undantagstillståndet. Och där har internet nu legat nere i över fyra månader. Domstolarna låter det ske. Det tidigare så oberoende rättssystemet gav under hösten också hinduerna rätten till den omstridda plats i Ayodhya där en mobb

ödelade den historiska moskén 1992. I kravallerna som följde dödades minst 2 000 människor.
De internationella reaktionerna mot Modis islamofobi har varit bleka. Fler måste höja rösten och kräva att Indien retirerar från den farliga hindunationalistiska avgrunden.
Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Katolska kyrkan inför rätta – prästen höll 12-åriga Katarzyna fången i 549 dygn

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

Gång på gång våldtogs 12-åriga Katarzyna av en katolsk präst. Men är det han eller kyrkan som bär ansvaret?
Den frågan ska avgöras av Högsta domstolen i Polen.
Den polska regeringen, som har täta band med den katolska kyrkan, vill till varje pris undvika att kyrkan blir skadeståndsskyldig.
Jag kan inte föreställa mig vad som händer om jag förlorar. Det betyder slutet. Jag kommer att bryta ihop helt. Sedan flera år kämpar jag för rättvisa, för att återfå min värdighet, med en mycket svår motståndare som den katolska kyrkan är, säger Katarzyna, som i dag har hunnit bli 25 år.
Trots att det har gått över 12 år sedan hon utsattes för övergreppen är hon fortfarande svårt traumatiserad. Under tonåren försökte hon ta sitt liv flera gånger.
Än i dag har hon svårt att sova, hon är beroende av läkemedel och kan inte arbeta.

Det var i januari i år som appellationsdomstolen i Poznan kom med det banbrytande utslaget: Det katolska Kristus-sällskapet dömdes att betala ett miljonskadestånd och en månatlig livränta till en kvinna som föll offer för en präst som förgrep sig sexuellt på henne när hon var ett barn.
Kvinnan var Katarzyna.
Det var första gången i Polen som ett offer för pedofiler lyckades kämpa till sig ersättning för skada från den katolska kyrkan.
Det betyder att det är församlingen, en juridisk person, som får svara för övergreppet. Inte den enskilde prästen.
Men snart kommer frågan upp i HD. Den katolska kyrkan vill till varje pris undvika att den blir skadeståndsskyldig när präster förgriper sig på barn och har överklagat.
Hur Högsta domstolen beslutar får oöverskådliga följder för den katolska

kyrkan i Polen. Mängden av offer för pedofiler kan räknas i tusental, och det går knappast en dag utan nya avslöjanden om övergrepp på barn.
Det finns bedömare som anser att åtminstone 5 procent av de katolska prästerna har sexuell dragning till förpubertala barn. I Polen är siffran knappast lägre. Och jesuitprästen Adam Żak, som är ansvarig för barnskydd vid det polska episkopatet, har sagt att Polen ligger 30 år efter den anglosaxiska världen när det gäller att konfrontera prästers sexuella utnyttjande av barn.
Många befarar att den katolska orden kommer att frias i högsta instans, därför att de domare i Högsta domstolen som har utsetts att avgöra ärendet är kyrkolojala katoliker.
Den kommande HD-domen, som blir prejudicerande, kommer alltså att visa hur långt den politisering av rättsväsendet har gått, som regeringspartiet Lag och

rättvisa (PIS) har drivit igenom sedan valsegern 2015.
En omfattande kampanj har pågått för att de tre i domarpanelen ska bytas ut. Hittills resultatlöst.
Men ingen kan säkert veta vad utslaget blir.
Katarzyna själv, som ärendet gäller, är mer pessimistisk, säger hon till mig via ett chattprogram. Hon mår så dåligt att hon inte orkar träffa journalister eller bli intervjuad i telefon:

– Med domstolens nuvarande sammansättning har jag inget hopp, domarna är så knutna till kyrkan. Om de inte byts ut kommer jag att förlora.

○ ○ ○

Katarzyna hade inte fyllt 13 år när hon togs ifrån sina föräldrar av en präst, i polska medier kallad Roman B. Under ett och ett halvt år höll han henne fängslad i en av kyrkans lägenheter, där han förgrep sig på henne regelbundet.

Hennes historia är ett typexempel på pedofilers förmåga att nosa upp försvarslösa barn med trasiga hemförhållanden.
I Katarzynas hem i den lilla nordpolska staden rådde misär; båda föräldrarna drack hårt, och pappan misshandlade mamman. Den lilla flickan fick aldrig en kram av föräldrarna.
– Jag var alltid så livrädd för att de skulle ha gjort varandra illa att jag hade ont i magen när jag tog bussen hem från skolan, berättade hon under polisförhören.
Under en religionslektion, när Katarzyna gick i sjätte klass, såg prästen Roman B att Katarzyna grät. Han bad att hon skulle stanna kvar efter lektionen.
– Först ville jag inte prata om mina problem, han var lärare. Men han bad om och om igen. Efter några veckor kom han fram till mig och sade med mjuk röst: ”Lita på mig, jag vill hjälpa dig, jag är präst, jag gör dig inte illa.”

Ingen hade talat till mig så tidigare.
En kort tid senare besökte Roman B hennes föräldrar, och förklarade att han kunde hjälpa dem. Han sade att Katarzyna skulle ha det bättre på ett internat i Szczecin, med bättre studievillkor.
Föräldrarna, som redan var arga för att hon hade gömt deras vodkaflaskor, men också såg sig som fromma katoliker, gick med på förslaget utan att tveka.

Det visade sig att det inte alls var en internatskola, utan prästen placerade henne i en vanlig lägenhet, som stod tom. Hon skrevs in på en skola för välbärgade barn, tack vare att prästen kände rektorn. Roman B sade till Katarzyna att hon inte fick tala med någon i skolan och att hon måste återvända hem genast efter skoldagens slut.
Då började hennes helvete.
En dag när hon kom hem lite försenad fick prästen ett raseriutbrott och vred hennes ena arm ur led. På

sjukhuset tvingade han henne att säga att hon ramlat nedför en trappa.
Snart började de sexuella övergreppen. En dag drog han för gardinerna. Han sade: ”Skrik inte, för då kommer det att göra ännu mer ont!”, och började dra av hennes kläder.
– Jag var så rädd att jag inte kunde andas, han var stark och vägde 100 kilo. Jag bad och vädjade att han skulle sluta. När han var färdig lade jag mig mot väggen och grät.

Blod rann nerför hennes ben. Hon hade blåmärken och hennes ena läpp var sprucken. Prästen meddelade: ”Nu ska jag åka, för jag har en gudstjänst att genomföra”, och gav henne några tabletter.
Misshandeln och våldtäkterna fortsatte i nära ett och ett halvt år. Han hotade att döda henne om hon berättade för någon.
På sin Facebooksida har hon beskrivit en natt av de 549 dygnen i prästens fångenskap:

”Medan han badade så darrade jag av skräck i hela kroppen, för jag visste vad som väntade mig…han lade sig hos mig och våldtog mig i flera timmar. Och sedan gav han sig iväg för att förrätta morgonmässan.”
Ibland tog han med Katarzyna till församlingshuset i Stargard, en förstad till Szczecin, där de åt middag med alla prästerna, och sedan tog han henne till sitt rum. Ingen präst reagerade över att hon sov hos honom. Trots åldersskillnaden. Trots att hon var en liten späd flicka. En dag kräktes hon och prästen märkte att hon blivit rund om magen. Han såg till att hon gjorde ett graviditetstest, och han vrålade: ”Jag vill inte ha någon ungjävel.”
– Han tog mig till en gynekolog han kände, och de dödade mitt barn. Det blödde länge och jag hade mycket ont, kunde inte gå i skolan under flera månader. Jag tänkte på att ta livet av mig.

På skolan undrade man var hon var, och till slut gick hon till matematiklektionerna, där lärarinnan frågade varför hon var ledsen. Katarzyna berättade allt för lärarinnan, som förde det vidare till prästen. Han skrek till henne: ”De kommer aldrig att tro på ett sådant påhitt från en jäntunge. Om du gör det en gång till får du ångra det!”
När Katarzyna till slut återkom hem vågade hon berätta – för en lärare, som genast polisanmälde prästen.
Katarzyna sattes i ett fosterhem.
Det blev rättegång och Roman B dömdes till sju års fängelse, men han sattes på fri fot redan efter två år. Han fick behålla sitt prästämbete och återgick till att hålla gudstjänster efter frigivningen.
Först efter att detta faktum avslöjats i ett tidningsreportage blev han avsatt som präst.

För två år sedan stämde Katarzyna den orden i Poznan där Roman B varit verksam, och förra året tilldömdes hon ett skadestånd för det lidande som prästen hade åsamkat henne. Hon fick 1 miljon zloty (2,7 miljoner kronor) samt en livränta på 800 zloty (drygt 2 000 kr) i månaden. Viktigast av allt: Domstolen i Poznan beslöt att kyrkan var ansvarig, inte enbart den individuelle gärningsmannen. Domen fastställdes sedan i andra instans – appellationsdomstolen i Poznan – och vann laga kraft.

Men hatkampanjen mot Katarzyna från moralkonservativa katoliker har aldrig upphört. Den kände publicisten Stanisław Michalkiewicz, som är nära knuten till det regeringstrogna medie-bolaget Radio Maryja, kallade henne för *kurwa*, hora, och gick till en lika kvinnohatande som hjärtlös attack:

”Att få en miljon zloty för någons övergrepp, för att någon en gång stuckit upp handen under kjolen, ja vem skulle inte vilja det? Ingen hora i hela världen är så välbetald.”

Än värre var att Michalkiewicz offentliggjorde Katarzynas verkliga identitet i sociala medier.

– På så sätt tog han ifrån mig det sista jag hade, min anonymitet. Allt det har knäckt mig. Inte nog med det onda som jag utsattes för som barn, nu måste jag dessutom lida för att jag slåss för rättvisa, för att jag reagerar mot ondskan, skriver hon till mig.

○ ○ ○

Den katolska organisationens jurist går inte med på att det är hans organisation som har ansvaret, med argumentet att prästen Roman B begick övergreppen som ”privatperson”. Därför kräver han att Katarzyna betalar tillbaka skadeståndet.

När sammansättningen av domarkollegiet som ska avgöra fallet offentliggjordes väcktes tvivel på att prövningen kan bli opartisk: En av domarna är nämligen professor vid Katolska universitetet i Lublin, och en annan dömde i våras till förmån för en katolsk församling i ett annat pedofil-ärende. Tidigare ingick också en domare som för fem år sedan företrädde kyrkan i en process mot en annan pedofilpräst. När hans bakgrund blev känd blev trycket från opinionen så starkt att han avgick från kollegiet, och har ersatts av en annan domare.
De aktivister som stödjer Katarzyna är inte nöjda med den förändringen, utan kräver att hela kollegiet ska bytas ut.
Katarzynas advokat Jarosław Głuchowski sände för några veckor sedan in en begäran om ett byte av de domare som avgör överklagandet. Han hänvisade bland annat till att EU-domstolen i Luxemburg har slagit fast att

den nya nämnd som Polens regering skapat för att utse domare till HD inte kan betraktas som oberoende från politisk styrning.
– Det är inget fel på lagen, det är bara det att den aldrig tidigare hade tillämpats. Så det är klart att vi är oroliga för hur det går, säger Jarosław Głuchowski, när jag träffar honom på hans kontor i Poznan.
Han pekar på att juridisk expertis är ense om att ansvaret i ett fall som detta måste ligga på det katolska stiftet och församlingen. Kristus-sällskapets överklagande skulle enligt planen avgöras av HD fredagen den 20 december. Men två dagar före dagen för förhandlingen får Jarosław Głuchowski beskedet att domstolsförhandlingen skjuts upp.
– De ringde mig och sade att det sker på grund av mitt yrkande på en ändring av domarkollegiets sammansättning. Domstolen ska nu dryfta frågan om ett

eventuellt byte av domarna i panelen.
Om Katarzyna förlorar?
– Då återstår Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg, säger Jarosław Głuchowski.
○ ○ ○
Agnieszka Ziółkowska, en aktivist från Poznan som leder kampanjen för Katarzyna, har samlat in tiotusentals namn via sociala medier, för ett upprop under rubriken ”Domare i togor, inte i prästrockar”.
– Den politiserade sammansättningen i domstolen ger inga garantier för att Katarzyna blir rättvist behandlad, säger Agnieszka Ziółkowska.
– Vi kräver att hon och de andra offren för pedofili i katolska kyrkan får rättvisa processer och rättvisa domare, som kan garantera opartiska rättegångar.
Agnieszka Ziółkowska var med vid rättegången som utmynnade i att kyrkan

måste betala skadestånd till Katarzyna.
– Då fick Katarzyna gå in i domstolen övertäckt med schalar för att bevara sin anonymitet. Även jag täckte mitt huvud, så att hon skulle bli svårare att identifiera.
För att höra den katolska ordens argument i frågan beger vi oss till Kristus-sällskapets högkvarter i Puszczykowo, som är beläget i ett lantligt område några mil utanför Poznan.
Den ståtliga byggnaden som också inrymmer ett prästseminarium, ligger i en park och är omgärdad av murar och staket. Vi ringer på dörrtelefonen, men ingen svarar.
Till slut passerar en man genom grinden. Han blänger fientligt mot oss, skakar på huvudet och hänvisar till kyrkans talesman.
Jag ringer i stället till Kristus-sällskapet för att få en kommentar till överklagandet.
Presstalesmannen, fader Marek Grygiel, avböjer att svara på frågor, utan

hänvisar till en deklaration som Kristus-sällskapet utfärdat.
Där heter det att församlingen inte ifrågasätter eller relativiserar den skada som ”den före detta prästen” Roman B tillfogade Katarzyna.
”Han utförde otillåtna handlingar, mot vår ordens föreskrifter, och bröt mot såväl lagliga som moraliska normer. Han agerade alltså under sitt eget ansvar, och att slå fast att institutionen är ansvarig för vad en av dess medlemmar gjort kan betyda att detta missbrukas mot andra institutioner, inte bara kyrkliga”, framhålls det i deklarationen.
– Jag är orolig för vad som händer Katarzyna om domen går emot henne. Hon är i mycket dåligt psykiskt skick, säger Agnieszka Ziółkowska.

○ ○ ○

Marek Mielewczyk växte upp i en liten stad utanför Gdansk, där det rådde stark katolsk kultur.

– Jag rotades i den kulturen, det gick inte att missa en söndagsmässa. Att säga emot en präst var inte tänkbart. Det gjorde också att jag inte kunde sätta gränser när min biktfader började med sin ”grooming” av mig, berättar Marek Mielewczyk.

– Jag var 13 år, gick i sjunde klass. Han bjöd hem mig, och sade att vi skulle göra en hälsoundersökning. Det var en förevändning, och han klädde av mig och började ta på mig. Sedan våldtog han mig. Och det upprepades flera gånger.

När Marek var 17 år var han tillsammans med en flicka, men klarade inte av relationen. Han försökte ta sitt liv med en överdos av piller, men räddades i sista stund. Den första som fick veta vad han varit med om var doktorn, som skrev ett brev till biskopen. Men det blev ingen reaktion.

– Liksom många andra orkade jag inte gå till polisen, det förstår jag så väl. Något händer med unga

människors psyken. Man vill inte tala om att man blivit sexuellt utnyttjad, för man är rädd att bli utskrattad
Det skulle dröja 35 år innan han vid ett besök i sin uppväxtstad fick veta att tre andra hade utsatts för exakt samma sak, men han är säker på att prästen förgrep sig på dussintals unga pojkar. En av dem, fick han höra senare, hängde sig.
– En annan av dem sade till mig: ”När jag vaknar funderar jag på om det i dag är rätt läge att berätta för familjen.”
När Marek berättade fick det följden att äktenskapet sprack. Hans hustru begärde skilsmässa.
– Hon kände sig lurad och tyckte att det var mitt eget fel, eftersom jag inte slutat gå till prästen. Det gör fortfarande så ont, säger han och har svårt att hålla tårarna borta.
Han gick i terapi i flera år, och träffade där andra offer för pedofiler. Det har inte läkt såren. Inte ens de 400 000 zloty (drygt 1 miljon

kronor) han tilldömdes i skadestånd av kyrkan – en process som slutligen avgörs när Polens HD nu ska fatta sitt prejudicerande beslut. Vad han är mest bitter över är att kyrkan aldrig har bett om ursäkt.

– Ingen har hört av sig eller frågat hur jag har det. När jag har försökt nå kyrkan blir jag avvisad. Det existerar ingen empati och kärlek i katolska kyrkan.

○ ○ ○

En torsdagsmorgon i Warszawa träffar jag Anna Frankowska, även hon advokat, som har engagerat sig i Katarzynas situation. Hon deltar i en mindre demonstration utanför Högsta domstolens byggnad. På plakaten står det ”Murem za Kasia!” (”Vi står som en mur bakom Kasia”) – alltså bakom Katarzyna.

– Jag har träffat Kasia, hennes liv är förstört, hon kommer aldrig att känna sig säker efter nära två år av svält, misshandel och

våldtäkter. Det finns bara en rättvis lösning – att kyrkan betalar.
Hon arbetade tidigare för en grupp som heter ”Var inte rädda”, men har nu startat en ny stiftelse för pedofiloffer.
– Katarzyna representerar pedofiloffrens situation i Polen. Det är svårt att få rättshjälp, och det är fortfarande ett stort stigma att tala ut mot kyrkan, säger hon.
Ett exempel på det är att styrande PIS partiledare Jaroslaw Kaczynski sade i våras att ”den som lyfter sin hand mot kyrkan lyfter sin hand mot Polen”.
– Men jag hoppas att den polska kyrkan ska rensa upp, som de har gjort i Irland. Men där har det förstås fått till följd att kyrkan har kollapsat och att få går i mässan. Vi ligger långt efter, säger hon.
– Det konstiga är att många troende stödjer pedofilerna, och inte reagerar med att vilja skydda barnen, utan prästerna.

Anna Frankowska säger att det inte är hopplöst – ”annars skulle jag inte hålla på” – men hon är numera ganska luttrad.
– Kyrkan är som maffian, om en präst arresteras betalar de borgen och låter honom försvinna, till ett annat stift, och ibland till utlandet – Afrika eller Sydamerika.
Det ligger i linje med den föreskrift från Vatikanen, ”Crimen Solicitationis”, som gällde fram till år 2001 och som instruerade biskoparna att hålla fall av präster pedofili hemliga.
Denna instruktion har jämförts med den sicilianska maffians ”omerta” – alltså det skydd som maffian får genom människors tystnad, att folk inte anmäler dess brott till polis och myndigheter.
I februari besökte Anna Frankowska påven Franciskus i Rom och lämnade en rapport om hur de polska biskoparna systematiskt mörklägger pedofilbrott inom kyrkan.

– Men jag har inte hört något från påven, jag är mycket besviken.

Hon är kritisk till hur både lagstiftningen och kyrkan hanterar pedofiler, främst på två punkter:

Preskriptionstiden: I Polen preskriberas sexuella övergrepp mot barn när offret har fyllt 30 år. Eftersom det ofta dröjer länge innan offren orkar anmäla, betyder det att många pedofiler går fria från straff.

Kyrkans ansvar för vad präster gör: Är inte kyrkan ansvarig, när en präst som har haft handen innanför underbyxorna på ett barn en stund senare ger den heliga nattvarden till sina församlingsmedlemmar? Konkret är det den andra frågan som nu Högsta domstolen har att avgöra.

Michael Winiarski

Fakta. Katolska kyrkans starka ställning i Polen

Omkring 90 procent av Polens invånare identifierar sig i dag som katoliker.
Kyrkans starka ställning grundas på att den var en moralisk stödjepunkt för den polska nationen under de perioder som landet var hotat av främmande makter eller då landet var utraderat från Europas karta (från slutet av 1700-talet till 1918 delades Polen mellan Preussen, Österrike och Ryssland och 1939 delades Polen mellan Sovjetunionen och Nazi-Tyskland).

När Karol Wojtyla 1978 blev den förste polske påven (Johannes Paulus II) blev det en av de första spikarna i kommunismens kista. Kyrkan blev tillsammans med Solidaritet – vars ledare Lech Walesa bar en bild av madonnan på kavajslaget – symbolen för det folkliga motståndet mot diktaturen. Efter kommunismens fall 1989 fick kyrkan en stark ställning i Polen, även om katolicismen inte är statsreligion. Kyrkans social- och moralkonservatism fick stort inflytande: Präster

fick undervisa i religionskunskap i skolorna, aborträtten inskränktes kraftigt (med vissa undantag, som då moderns liv är i fara), affärerna är i dag söndagsstängda.
Sedan det högernationalistiska partiet Lag och rättvisa, PIS, kom till makten 2015 har kyrkans inflytande ökat kraftigt.
Däremot har kyrkans grepp om befolkningen minskat.
Mätningar visar att polackerna är betydligt mer liberala i moralfrågor – om till exempel samkönade förhållanden – än vad kyrkan predikar. Det är en av orsakerna till att antalet kyrkobesökare har minskat starkt på senare år.
Bakgrund. Två filmer har skakat om kyrkan

Två filmer har det senaste året riktat sökljuset mot de utbredda sexuella övergreppen mot barn inom den polska katolska kyrkan.
Den första, spelfilmen ”Kler” (”Prästerskapet”), som visade präster som korrupta och nedsupna pedofiler, slog

kassarekord på biograferna. Hundratals offer för sexuella övergrepp trädde fram och berättade.
Den dokumentära Youtube-filmen ”Säg det bara inte till någon” av Tomasz Sekielski blev en stor framgång, och visades över 25 miljoner gånger i Polen.
Några präster och biskopar reagerade med medkänsla med offren och beklaganden, men andra med ilska. Konservativa kretsar inom kyrkan fördömde filmerna som ”vulgär klerikalfobi”. Högertidningen Gazeta Polska spred en affisch med budskapet: ”Prästerskapet är vår skatt i kampen mot nazismen, kommunismen, hbtq och islamister.”

Ingmar Nevéus: Boris Johnson kommer ut som tvättäkta populist efter valet

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

Analys

Om han inte har gjort det förr så kommer Boris Johnson nu ut som fullfjädrad populist. I

sina första regeringsmöten efter valet har premiärministern manat till kamp för ”folket” mot ”eliten”, enligt läckor till brittiska medier.
Bland annat förbjuder han sina ministrar att ”sippa champagne med miljardärer” i Davos.
Populism är ett ord på väg att urvattnas på gränsen till meningslöshet. I debatten används det som synonym för publikfrieri, vidlyftiga löften – eller helt enkelt en åsikt man själv inte delar. Det kopplas ofta samman med så skilda politiska förslag som att begränsa invandring eller att hårdbeskatta rika.
Men i själva verket är populism ett väldefinierat begrepp. Cas Mudde, en nederländsk statsvetare som är världens kanske främste expert på ämnet, menar att populistiska politiker i princip är de som säger sig ”tala för det renhjärtade folket och mot en illasinnad elit”.
Sedan kan politiken ha olika innehåll – hämtat från höger, vänster eller mitt emellan.

Det spelar heller ingen roll om den som manar till kamp mot eliten själv med hull och hår tillhör denna elit.
Som Alexander Boris de Pfeffel Johnson, med sin flytande franska och sin utbildning från Eton, internatskolan där landets – och världens – mest välbeställda betalar motsvarande 500 000 kronor om året för att deras söner ska bli riktiga gentlemän.
I London debatterar proffs-tyckarna just nu huruvida Johnson, stärkt av sin stora majoritet i parlamentet, ska utnyttja sitt mandat för att ena landet efter den uppslitande brexitstriden, med försonande gester mot det EU-positiva näringslivet och mot förlorarna i Labour. Eller om han ska köra vidare på det populistiska spåret.
Att döma av läckor till brittiska medier väljer han det senare.
Vid ett möte med sin regering i början av veckan betonade han enligt The Guardian att ministrarna inte skulle skämmas att säga att de

tillhörde ”folkets regering och folkets kabinett”. Samtidigt rapporteras Boris Johnson vilja reformera parlamentets överhus, det uråldriga House of Lords med anor från 1300-talet. Här sitter grånade adelsmän och biskopar, inga av dem folkvalda, och har fortfarande makt över brittisk politik.

Financial Times rapporterar att regeringen vill införa direkta eller indirekta val till överhuset, och kanske skapa en länk till parlamenten i Skottland, Wales och Nordirland. Blir planerna verklighet vore det ett verkligt slag mot en privilegierad elit. Men få tror att det blir så – andra har försökt förr utan att lyckas. Den mest tydliga sparken mot ”eliten” är dock att Johnson nu förbjuder sina ministrar att delta i World Economic Forum i den schweiziska skidorten Davos. Mötet, som äger rum i januari, är känt som en tummelplats för världsledare inom både politik och

storföretag. Både Johnson och andra ministrar har deltagit flera gånger.
– Vårt fokus ska vara att leverera för folket, inte sippa champagne med miljardärer, säger premiärministern enligt Daily Mail.
I London tolkar många Davosbojkotten som en gest mot ”Workington man”, kodordet för de arbetarklassväljare från norra England som tidigare alltid röstat på Labour, men som nu valde Tories i stora skaror.

Dessa väljare måste hållas kvar, menar Johnsons rådgivare. Vi kan därför räkna med fortsatta attacker mot eliten.
Kanske även från drottning Elizabeths mun, när hon på torsdagen läser upp Boris Johnsons regeringsförklaring i sitt ”Queen’s speech” i parlamentet.
Ingmar Nevéus

Den nya riksåklagaren blockeras av HD

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

Israels högsta domstol blockerade på onsdagen regeringens val av ny riksåklagare. I premiärminister Benjamin Netanyahus parti Likud brännmärks HD för att ha givit sig in i politiken.

På tisdagen tillsatte den tillförordnade justitieministern Amir Ohana, tvärt emot experternas rekommendationer, den lågt meriterade Orly Ben-Ari till ny riksåklagare. Av allt att döma är Ben-Aris kvalifikation, i justitieministerns ögon, att hon inte delar den avgående riksåklagarens Shai Nitzans syn på myndighetens arbete. Denne, som spelade en huvudroll när Netanyahu nyligen åtalades för

mutbrott, utpekas av premiärministern som ledare för en klick upprorsmän som försöker störta den valda regeringen.
Ohanas förhoppning är uppenbarligen att Ben-Ari skall kunna påverka den fortsatta rättsprocessen till Netanyahus fördel.
På onsdagen kom sedan nästa drag när högsta domstolen frös utnämningen av Ben-Ari – efter en appell från en enskild organisation, som dock är inte definitiv.

Regeringens juridiske rådgivare Avichai Mendelblit, som står över riksåklagaren i rang, protesterade omedelbart mot utnämningen av Ben-Ari, som han kallade ”extrem”.
Justitieminister Ohana har under sin korta tid i ämbetet satt en ära i att utmåla Mendelblit, riksåklagaren och Högsta domstolen som opålitliga och politiskt motiverade.
I själva verket utnämndes nyckelaktörerna i korruptionsutredningarna

mot Netanyahu – däribland Mendelblit och Nitzan – med Netanyahus goda minne. De har ingen beröring med de vänsterkretsar Netanyahu rasar mot.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Lagen som stoppar muslimer ett led i Modis hindunationalistiska agenda

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

Analys

Med den kontroversiella lag som klubbats av parlamentet i

New Delhi blir ”rätt” religiös tro avgörande för vem som tillåts bli indisk medborgare. Medborgarlagen stoppar muslimska migranter från tre grannländer, men alla Indiens 200 miljoner muslimer har anledning att känna oro när premiärminister Narendra Modis hindunationalistiska vision i allt snabbare takt omsätts i politiska beslut.

I de två senaste parlamentsvalen har premiärminister Narendra Modi och BJP vunnit stort med sin hindunationalistiska agenda. Efter valet i maj i år fick BJP egen majoritet i både överhuset och underhuset, vilket lett fram till flera politiskt omvälvande beslut där den hinduiska majoritetens intressen sätts i första rummet.

I somras upphävde parlamentet den särskilda statusen för Kashmir, den enda delstaten med muslimsk majoritet. Kashmir styrs nu från Delhi och ledande politiker sitter sedan fyra månader i husarrest.

Indiens regering framställer förra veckans beslut om den nya medborgarskapslagen som en barmhärtighetsakt. Utsatta buddhister, kristna, hinduer, jainister, parser och sikher som flytt från grann-länderna Bangladesh, Pakistan och Afghanistan ska få en fristad i Indien. Muslimer ska däremot stoppas, enligt regeringens resonemang kan de inte vara förföljda i länder som är muslimska.
Beslutet har lett till ramaskri med stora och på vissa platser våldsamma demonstrationer. Intellektuella har skrivit på protestlistor mot att det sekulära Indien är på väg att förvandlas till ett etniskt hindustan. Muslimer och andra minoritetsgrupper känner sig hotade och marginaliserade. En vanlig invändning är att religiös diskriminering skrivs in i lagen. Motståndare har överklagat lagen till Högsta domstolen och en utfrågning kommer att hållas i januari. Enligt Henrik Chetan

Aspengren, Indienforskare vid Utrikespolitiska institutet, rimmar medborgarlagen illa med andan i den sekulära konstitutionen. Han ser problem på två nivåer.

– Prövningen om medborgarskap utgår från grupptillhörighet och inte från individens behov. Dessutom särskiljer lagen muslimer på felaktiga grunder. I Pakistan finns det shiamuslimer och ahmadis som är förföljda, säger han.

I den hindunationalistiska rörelsen i Indien där Modis parti BJP ingår finns det krafter som vill att Indiens muslimer ska stukas och veta sin plats i ett land som domineras av hinduer. Samtidigt fruktar regeringen en utveckling som leder till att fler muslimer radikaliseras. Detta skulle kunna leda till en situation som liknar ett religionskrig och sprida sig till grannländer.

Regeringen planerar att följa upp medborgarskapslagen

med ett register där muslimer kan komma att behöva bevisa att deras familjer bodde i Indien i samband med självständigheten 1947, då Indien delades och den nya staten Pakistan skapades. Tidigare i höstas presenterades ett första sådant register i delstaten Assam. 1,9 miljoner av delstatens invånare fanns inte med och riskerar nu att bli statslösa.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Fakta. Ny medborgarlag

Den 11 december klubbade - Indiens parlament igenom en lag som gör det möjligt för fler - migranter från landets grannländer att bli indiska medborgare.
Buddhister, kristna, hinduer, - jainister, parser och sikher som flytt till Indien från Afghanistan, Bangladesh eller Pakistan före 2015 kommer att kunna få indiskt medborgarskap, men inte muslimer från samma länder.

Den indiska regeringen har - argumenterat att dessa länder har muslimsk majoritet och att - muslimer därför inte kan vara förföljda minoriteter där.
Andra utsatta grupper – som rohingyer från Myanmar, tamiler från Sri Lanka och tibetaner från Kina – omfattas inte heller av den nya lagen.
Källa: Reuters, TT, FN:s högkommissionär för mänskliga rättigheter

Irländska får förnyat förtroende

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

EU. Irländska journalisten och författaren Emily O'Reilly får förnyat förtroende som EU-ombudsman i ytterligare fem år.
O'Reilly har suttit på posten – som hanterar allmänhetens klagomål på felaktigheter

inom EU:s olika institutioner – sedan 2013. På onsdagen omvaldes hon av EU-parlamentet med 320 röster mot 280 för final-motståndaren Julia Laffranque från Estland. Bland kandidaterna fanns även svenska tidigare EU-parlamentsledamoten Cecilia Wikström (L), som dock blev utslagen i den andra val-omgången.
TT

Instängda gruvarbetare räddade

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

Kina. Alla 13 gruvarbetare som varit instängda i en översvämmad kolgruva i staden Yibin i Sichuan-provinsen i Kina har räddats efter över 80 timmar. Fem personer har bekräftats döda i olyckan som inträffade i lördags.

De som räddats under onsdagen är svaga efter att inte ha ätit på flera dagar, men deras tillstånd beskrivs som stabilt, enligt gruvbolaget. 347 människor arbetade i gruvan då den översvämmades. Morgonen efter hade 329 arbetare räddats men 13 var kvar under jord.
TT

Ja till viss betald föräldraledighet i USA

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

USA:s senat har godkänt ett förslag att ge statsanställda rätt till tolv veckors betald föräldraledighet i samband med förlossning, adoption eller att man tar sig an ett

fosterbarn. Förslaget väntas träda i kraft i oktober 2020. 2,1 miljoner statsanställda omfattas av de nya bestämmelserna. Tidigare har statsanställda, och de som arbetar på företag med fler än 50 anställda, haft lagstadgad rätt till tolv veckors obetald föräldraledighet.
TT-AFP

Modernismens högborg MoMA flexar sina museala muskler

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

Museum of Modern Art i New York är världens mest -inflytelserika museum. Daniel Birnbaum har sett MoMA:s tillbyggnad och nyhängning av

samlingen, som visar större konstnärlig -mångfald men saknar överraskningar.

Några dagar efter börskraschen 1929 slogs dörrarna upp till ett nytt konstmuseum som grundats av oljemagnaten John D Rockefellers hustru Aby tillsammans med två väninnor: Museum of Modern Art. Lokalerna var anspråkslösa men museets unge direktör, Alfred H Barr, ställde redan under sitt första år ut Cézanne, Gauguin, van Gogh och Seurat. Museets samling växte snabbt.

MoMA, sedan 1939 på Manhattans 53:e gata, har länge betraktats som världens viktigaste museum för modern konst. Utan tvekan är det världens rikaste. Med några av den amerikanska finanselitens mest förmögna personer i sin styrelse har ingenting som funnits på marknaden varit utom räckhåll. Här hänger ikoniska konstverk som van Goghs ”Stjärnnatt”, Picassos ”Les demoiselles d’Avignon”,

Matisses ”La dance” och Henri Rousseaus ”Drömmen”.
På gott och på ont fick MoMA snart en symbolisk funktion i konstlivet. Som modernistisk högborg och ideologisk maktfaktor satte museet under decennier en tydlig agenda för vad som bör betraktas som viktigt. Samtidigt riktades allt hårdare kritik mot detta program.
Den konstkanon som MoMA skapade var maskulin och kritvit. Modernismens berättelse tycktes med ytterst få undantag bara involvera manliga målare: från Cézanne, Matisse och Picasso till Newman, Rothko och Pollock. Att ifrågasätta MoMA har därför varit en självklarhet för varje någorlunda progressiv kritiker. Det har varit enkelt att peka ut brister.
Det blir betydligt svårare nu. Under senare år har museet visat större öppenhet mot andra traditioner och samlat globalt. Med den utbyggnad och omhängning som nyligen

öppnade tar institutionen ett kliv in i den konstnärliga mångfald som karaktäriserat varje större biennal sedan decennier. Kanske kan man säga att museet äntligen gör ett försök att hinna i kapp sin tid.

Nu tar konst från Indien, Kina, Latinamerika och afrikanska nationer plats i salarna, betydligt fler kvinnliga konstnärer lyfts fram och disciplinerna blandas. Fotografi och film, arkitektur och design har inte längre egna gallerier utan samspelar med måleri och skulptur på ett mer lekfullt vis.

Museets chef, Glenn Lowry, förklarar att MoMA inte längre förhåller sig till någon kanon utan ser sig självt som ett laboratorium. Detta har - retat upp kritikerna eftersom det finns så många andra mindre institutioner som inte har råd att förvärva mästerverk men som arbetar mer experimentellt och har större anledning att kalla sig just laboratorier. MoMA är och förblir i första hand en

mäktig samling, den mest imponerande, även om man nu unnar sig originellare möten mellan verk som varken respekterar - kronologi, geografi eller disciplin.
I ett rum tillägnat Picasso, vid sidan av hans superklassiker ”Les demoiselles d’Avignon” (1907), hänger en stor målning av den afro-amerikanska konstnären Faith Ringgold. Hennes ”American people series #20: Die” (1967), som stilistiskt möjligtvis är beroende av Picasso, visar upp en blodig masskjutning inspirerad av verkliga upplopp i Kalifornien på 1960-talet. I båda fallen handlar bilderna om våldsamma möten. - Picassos prostituerade har ansikten som jämförts med afrikanska masker, i Ringgolds gatuscen stänker blodet över vita och mörka kroppar.
MoMA:s samling tycks outtömlig. Då och då stöter man på mer klassiska salar som får en att häpna,

exempelvis en nästan ofattbar Brancusikollektion. Men här visas också Bauhausmöbler och det ryska avantgardets trycksaker, propaganda-affischer och modernistiska arkitekturmodeller, outsiderkeramik och textila experiment i gränstrakterna mellan måleri och konsthantverk.

Den latinamerikanska neo-konkreta konsten möter rysk suprematism, italiensk futurism visas sida vid sida med Georgia O'Keeffe och Hilma af Klint, vars målning ur serien "Duvan" (1915) lånats in från Stockholm, trots att MoMA tidigare inte velat acceptera den svenska konstnärens non-figurativa måleri som en version av tidig abstraktion. Det nya museet har uppenbarligen mjuknat och blivit mer tolerant gentemot esoteriska strömningar.

Vad är det då för berättelse om konstens utveckling som presenteras? MoMA:s intendenter undviker i sina lättfattliga väggtexter nästan

all konsthistorisk terminologi. En besökare av detta gigantiska museum kan alltså tillbringa dagar i samlingen utan att någonsin stöta på begrepp som dada, futurism eller minimalism. Man har valt andra beskrivningar, som ”Maskiner, mannekänger och monster” eller ”Från soppburkar till flygande tefat”. Visst är nya sätt att ordna samlingen spännande, men kanske undervärderar man helt vanliga besökares vilja att lära sig lite konsthistoria, påpekar den amerikanske konsthistorikern Hal Foster i en kritisk essä i brittiska Times Literary Supplement. MoMA:s vilja att framstå som progressivt är uppenbar men radikaliteten i den nya presentationen kan diskuteras. Att komma i kapp sin samtid tycks också betyda att anpassa sig till den globala konstscen som i dag är synlig på biennaler och mässor i samtliga världsdelar, finansierad av förmögna samlare med

egenintressen och som alls inte behöver bo i Paris eller New York.
Jag gläder mig över stora presentationer av gamla bekanta som iransk-amerikanska Tala Madani, Rivane Neuenschwander från Brasilien och de just nu allestädes närvarande Hito Steyerl och Arthur Jafa. Men de har faktiskt sedan många år ständigt synts på mellanstora museer och i grupputställningar världen över. Det nya MoMA visar upp sina ojämförliga museala muskler men överraskar ändå inte.
Det är arkitekturkontoret Diller Scofidio + Renfro som ansvarat för museets funktionsdugliga tillbyggnad, vilket bland annat innebär 30 procent större utställningsyta (cirka 4 400 kvadratmeter mer). Byggnaden, som nu känns mindre klaustrofobisk, ska ta emot runt tre miljoner besökare om året.
Utbyggnaden har kostat dryga fyra miljarder kronor och finansierats av blott fem

privatpersoner, vilket säger något om detta museums styrelse men också om vår tids bisarra fördelning av resurser.
Var kommer dessa förmögenheter ifrån? Granskningen har börjat. En av MoMA:s generösa finansiärer, Larry Fink, har blivit rik på privata fängelser. Kritiken kommer säkerligen att bli högljudd. Ett protestbrev cirkulerar redan och har skrivits under av många av konstnärerna. Det tycks allt nödvändigare att bita den hand som föder dem.
Daniel Birnbaum

Böcker rensas ut på Kungsholmen för att ge Internationella biblioteket plats

TORSDAG 19 DECEMBER 2019

Tusentals böcker rensas ut när Internationella biblioteket flyttas till Kungsholmens bibliotek. Det tidigare folkbiblioteket på Kungsholmen ändrar nu inriktning till att specialiseras på mångspråk och integration.

I september stängde Internationella biblioteket (IB) på Odenplan trots stora protester. Enligt det blågröna styret i Stockholm var beslutet en nödvändig besparingsåtgärd, efter att antalet lån på IB halverats de senaste nio åren.

Sedan i måndags har Kungsholmens bibliotek, dit verksamheten flyttas, hållit stängt för att kunna genomföra hopslagningen. För att få plats i lokalen har båda biblioteken behövt rensa rejält i sina bokbestånd. Enligt en uppgift till DN rör det sig om 13 000 av Kungsholmens egna titlar som plockats bort från hyllorna, vilket också bekräftas av bibliotekets chef Annika Malmborg.

– Det är svårt att svara på exakt antal, men det rör sig om mellan 8 000 och 13 000 titlar, säger hon.

Bakgrunden är bibliotekets nya inriktning på ”mångspråk och integration” i och med Internationella bibliotekets inflytt, berättar Malmborg. Framför allt är det utbudet av svenskspråkig skönlitteratur för vuxna som minskar, som DN tidigare rapporterat om. Barnutbudet kommer dock att bestå, med större fokus på mångspråkig litteratur.

– Vi kommer fortfarande att ha kvar ett antal böcker på

svenska för vuxna, särskilt titlar som lånas ofta. Vi räknar med att få plats med 8 000–10 000 svenska titlar. Idén var ursprungligen att skänka de utsorterade böckerna till andra bibliotek i Stockholmsområdet – och därefter slänga resten. Men under den månad som biblioteken har erbjudits att hämta upp böcker har knappt någon varit där.

– Vi hoppades att intresset skulle vara betydligt större. Jag är lite tagen på sängen när jag i går insåg hur stora volymer vi har lämnats kvar med, säger Malmborg.

Dels handlar det om att biblioteken själva inte har plats, dels om att titlarna redan finns som dubbletter, tror Malmborg. Men också att biblioteken inte har haft tid att komma.

Kommer alla böcker att slängas nu?

– Nej, vi har tagit beslut om att vi inte kan göra oss av med så mycket. Det är så pass omfattande volymer det rör sig om, som också håller en

hög kvalitet, så det kan vi inte.
I stället kommer böckerna att magasineras i väntan på att bli upplockade av biblioteken. Om det svala intresset håller i sig kan det bli aktuellt att andra verksamheter, som sjukhusbibliotek och skolbibliotek, får ta del av bestånden. Och i sista hand blir det en utförsäljning till låntagarna, berättar Malmborg. Under hela perioden kommer böckerna inte att kunna lånas av allmänheten.
– Vi får anstränga oss rejält för att hitta en ny plats för böckerna. Att hyra det här arkivet är nämligen också en kostnad, säger Malmborg.
Enligt Malmborg har många varit upprörda, både personal och besökare, över bibliotekets nya inriktning.
– Först och främst handlar det om frustration över att man nedmonterar ett folkbibliotek. Många besökare ställer frågor om vad som händer med

bokbestånden och bibliotekets framtid. Vi svarar dem att det i stället blir ett nytt bibliotek.
Även Internationella bibliotekets bokbestånd har slimmats för att få plats på Kungsholmen, men inga böcker ska ha slängts. Av den totala samlingen på 120 000 medier, på 122 olika språk, kommer omkring 44 000 titlar få plats på Kungsholmens hyllor.
Resterande titlar fördelas ut på bibliotek runt om i staden. En större del hamnar på en lånecentral i Liljeholmen där böckerna på sikt kommer att bli tillgängliga via fjärrlån mot en reservationsavgift på tio kronor per titel.
Det nya biblioteket på Kungsholmen öppnar den 20 januari. På grund av större ombyggnationer kommer biblioteket att renoveras under hela nästa år. Ett slutdatum kan kulturförvaltningen inte ge.
Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se

Donald Trump kommer att utnyttja riksrätten till max under valrörelsen

FREDAG 20 DECEMBER 2019

Washington. Demokraterna har ställt Donald Trump inför riksrätt. Partiet står enat. Men beslutet innebär samtidigt en politisk risk som Republikanerna tänker utnyttja till max i nästa val.

Donald Trump är den tredje presidenten i USA:s historia som blir ställd inför riksrätt. På onsdagskvällen, när representanthuset i Washington röstade efter 11 timmars bitter debatt om de två åtalspunkterna, befann sig Trump själv i södra Michigan, för att hålla ett kampanjtal i staden Battle Creek.

Tidpunkten var förstås ingen slump: när Trump är under attack tröstar han sig ofta med jublet från sina mest lojala anhängare.
Onsdagstalet i Michigan, som drog i gång strax före omröstningen i Kapitolium, var det näst längsta tal som Trump hållit någonsin, enligt uppgifter i New York Times.
– Vi gjorde inget fel – vi gjorde inget fel – och vi har ett enormt stöd från det republikanska partiet, som vi aldrig haft tidigare, sade Trump från scenen.

Han kallade utslaget i omröstningen, där alla demokratiska ledamöter utom två röstade för att ställa Trump inför riksrätt för maktmissbruk, för en ”självmordsmarsch för det demokratiska partiet”.
Har han rätt?
Republikanska kampanjmakare kommer åtminstone att göra allt i sin makt för att infria presidentens förhoppningar.
Precis som i valrörelsen 2016 kommer republikanska strateger att uppvakta

demokratiska väljare som är trötta på ”Washington”.
Riksrättsprocessen kommer att beskrivas som politiskt irrelevant, en kostsam och tidskrävande lyx för lagstiftare som tappat kontakten med ”folket”.
Så fort omröstningen var över började bland annat American Action Network, en konservativ kampanjorganisation, att sälja negativa annonser med attacker riktade mot demokratiska kongresspolitiker som röstade för att ställa Trump inför riksrätt.
American Action Network ska peppra tv-kanaler och webbsidor med annonser för en summa av motsvarande 25 miljoner kronor.
– Varenda en av dessa ledamöter måste förklara sig, sade Dan Conston, chef för American Action Network till New York Times.
– Folk därhemma förväntar sig att deras representanter i kongressen ska leverera i riktiga frågor. I stället har dessa använt varje vaket

ögonblick till att försöka avsätta Trump från ämbetet, för sina egna partiska syften. Det är onekligen så att riksrätten har tagit Washington i anspråk. Trots att sakfrågorna som ligger till grund för de två åtalspunkterna – fruset militärt stöd till Ukraina för att pressa fram komprometterande uppgifter om presidentkandidaten Joe Biden – sannolikt inte ligger överst på många väljares politiska dagordning.

Det är lätt att begripa vad Trump har försökt göra i Ukraina. Detaljerna är kittlande som i en spionroman. Men åtalet är samtidigt en smula akademiskt. Ukrainaaffären har nog inte engagerat befolkningen på samma omedelbara sätt som till exempel tillsättningen av domaren Brett Kavanaugh i Högsta domstolen, han som anklagades för att ha trakasserat kvinnor under sin high school- och collegetid.

Den krisen tycktes tränga in i varje lunchsamtal, som en gäll larmsignal över nationen. Väljare har inte varit lika desperat upptagna av Trump, Biden och Ukraina.
Demokraterna är medvetna om de politiska riskerna. Partiet firar inte riksrätten offentligt. Under onsdagens evighetsdebatt sade många demokratiska ledamöter att det är Trump som dragit sig själv inför riksrätt, eller att de är förpliktigade enligt författningen att göra så.

Ingen demokrat, förutom något svart får, applåderade när omröstningen var över. För Demokraterna är det viktigt att inte framstå som en byråkratisk bromskloss, som ägnar sig åt riksrätt på bekostnad av mer vardagsnära problem. Kriget om riksrätten har därför paradoxalt nog sammanfallit med att partierna löst flera frågor som legat i långbänk i kongressen – som ett nytt nordamerikanskt handelsavtal och

finansieringen av statsapparaten.
Demokraterna säger att de måste ställa Trump inför riksrätt för att skydda nästa presidentval från inblandning av främmande makt.
Men Trump, och hans personlige advokat Rudy Giuliani, fortsätter att upprepa konspirationsteorier om familjen Bidens affärer i Ukraina. Så sent som för ett par veckor sedan var Giuliani tillbaka i Ukraina för att medverka i ett dokumentärfilmsprojekt som tycks bygga på de anklagelser som Trump ville att Ukrainas president Zelenskyj skulle ställa sig bakom i somras.
När Giuliani återvände till USA välkomnades han till Vita huset där han sammanträdde med Trump.
Sedan upprepade Giuliani sina anklagelser mot Biden i amerikanska tidningar och i tv.
Kanske ska man inte betrakta riksrätten mot Trump som en process som kommer att

”lösa” eller ”stoppa” någonting i nuet eller i en nära framtid. I början eller mitten av januari inleds sannolikt en rättegång i senaten där den republikanska majoriteten kommer att ”fria” Trump. Det är åtminstone så Trump själv kommer att använda rättegången i valrörelsen. Som en fullmakt om att få fortsätta sprida konspirationsteorier om sina inrikespolitiska motståndare.

De två tidigare presidenter som ställts inför riksrätt i USA har gjort det i brytningstider, Andrew Johnson (1868) i kölvattnet av inbördeskriget och slaget om slaveriet. Bill Clintons process (1998–99) sammanföll med genombrottet för kabel-tv som politisk kraft, internet och förändrade könsroller och jämställdhetsnormer. Trump ställs inför riksrätt i en era av dramatisk internationalisering. Den liberala världsordningen

upplever sin djupaste kris sedan andra världskriget. Trump har fått ett mandat från sina väljare att bromsa vad de är missnöjda med. Många demokrater sade att de röstade för att skydda konstitutionen, för sina barnbarns skull. Det är möjligt att barnbarnen kommer att vara tacksamma. Men det är långt till framtiden. Och det amerikanska presidentvalet är redan om elva månader.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. Trump tredje presidenten som ställs inför riksrätt

USA:s kongress kan avsätta landets president genom ett riksrättsförfarande, om presidenten döms för ”förräderi, bestickning eller andra allvarliga brott och förseelser”. Representanthuset, underhuset, kan enligt grundlagen lägga fram formella riksrättsanklagelser mot presidenten. För att godkänna sådana krävs stöd från en enkel

majoritet av de 435 ledamöterna.
För att döma och avsätta presidenten krävs sedan att två tredjedelar av senatens 100 ledamöter röstar för det.
Ingen president i USA har blivit avsatt på det här sättet, men Bill Clinton (1998) och Andrew Johnson (1868) blev formellt anklagade av representanthuset, innan de friades av senaten. I Clintons fall handlade det om att han ljugit för kongressen om sin sexuella relation med Vita huset-praktikanten Monica Lewinsky. Johnson hamnade i bråk med kongressen efter att bland annat ha lagt in sitt veto mot lagstiftning som skulle säkerställa vissa rättigheter för före detta slavar efter inbördeskriget. I Richard Nixons fall 1974, efter Watergateskandalen, hade riksrättsprocessen inletts men han avgick innan den hann bli klar.
Källor: History.com, New York Times, Findlaw.com

Klart med riksrätt – detta händer nu

FREDAG 20 DECEMBER 2019

Riksrätten mot president Donald Trump är ett faktum, men det är föga troligt att han döms och avsätts.
DN:s Björn af Kleen svarar på tre frågor om hur riksrätts-processen nu går vidare.

1. Vad händer nu?

Nu, när representanthuset ställt Trump inför riksrätt, går ärendet vidare till senaten, kongressens andra kammare. Där inleds sannolikt en rättegång i januari. Om två tredjedelar av senatens 100 ledamöter fäller Trump tvingas han avgå. Det är mycket osannolikt, eftersom Republikanerna har majoritet i senaten, 53 mot 47, och står bakom sin president. I praktiken måste alltså minst 20 republikanska senatorer

rösta emot sin president för att han ska avsättas.
Även om utgången är väntad lär rättegången ändå engagera det amerikanska folket och markera början på en ny fas av presidentvalrörelsen 2020.
2. Hur går rättegången till?
Formen för rättegången i senaten är just nu under förhandling mellan partierna. Klart är att ett antal demokratiska ledamöter från representanthuset kommer att fungera som åklagare.

Trump lär representeras av sina försvarsadvokater.
Senatorerna fungerar som jury, även om senatorerna knappast är opartiska.
Mitch McConnell, den republikanska majoritetsledaren i senaten, har sagt att han koordinerar med Vita husets advokater.
Uttalandet väckte raseri hos demokrater, som anser att McConnell borde förklara sig själv jävig och lämna över ledarskapet i senaten under rättegången. Det lär knappast ske.

3. Hur resonerar de olika parterna?

Donald Trump har tidigare uttryckt en önskan om att Vita huset ska kalla vittnen till rättegången – som visselblåsaren som först slog larm om presidentens samtal med Ukrainas president den 25 juli. Presidenten vill ha en cirkus. Medan Mitch McConnell, den republikanska majoritetsledaren i senaten, önskar en kort och städad rättegång utan vittnen.

Demokraterna, å sin sida, vill kalla Trumps tidigare säkerhetsrådgivare John Bolton som vittne, liksom Vita husets biträdande stabschef Mick Mulvaney. Men Republikanerna, som avgör i kraft av sin majoritet, sade i tisdags nej till det kravet.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Vladimir Putin: ”Åtalet mot president Trump är påhittat”

FREDAG 20 DECEMBER 2019

Det amerikanska representanthuset röstade tidigt på torsdagen svensk tid igenom ett riksrättsåtal mot president Donald Trump.

Under dagen fick det republikanska partiet sedan stöd från Rysslands president Vladimir Putin, som liksom Trump anser att hela riksrättsprocessen är en bluff.

Det amerikanska representanthuset röstade tidigt på torsdagen svensk tid igenom ett riksrättsåtal mot president Donald Trump. Under dagen fick det republikanska partiet sedan stöd från Rysslands president Vladimir Putin, som liksom Trump anser att

hela riksrättsprocessen är en bluff.

USA:s president Donald Trump blir den tredje presidenten i historien att ställas inför riksrätt. Det blev klart natten mot torsdagen svensk tid efter en omröstning i representanthuset, där Demokraterna har majoritet. Ledamöterna höll till stor del sina partilinjer i den historiska röstningen och båda åtalspunkterna – maktmissbruk och försök till att hindra representanthusets riksrättsutredning – röstades igenom.

Röstningen ska enligt amerikansk lag följas av en rättegång i senaten, men exakt när den ska äga rum är ännu inte bestämt.

Den demokratiska talmannen i representanthuset, Nancy Pelosi, har flaggat för att hon vill ha en klarare bild av hur rättegången i senaten kommer att utspela sig, innan hon lämnar över åtalspunkterna. Hon sägs

också vilja invänta ett möte mellan Republikanernas och Demokraternas ledare i senaten, Mitch McConnell och Chuck Schumer.
Donald Trump har konsekvent kallat riksrättsprocessen, som kulminerade i åtalet mot honom, för en bluff och en häxjakt. Till stor del har det republikanska partiet slutit upp bakom det budskapet, vilket också visade sig i onsdagens omröstning där samtliga republikanska ledamöter röstade mot ett åtal.
Före röstningen ifrågasatte Trump återigen anklagelserna mot honom i ett sex sidor långt brev adresserat till Nancy Pelosi. Linjen fick på torsdagen stöd av Rysslands president Vladimir Putin. På sin årliga presskonferens inför nationen spelade den ryske presidenten ned beskedet om att hans amerikanska motsvarighet ställs inför riksrätt, och hintade om att

det hela är ett demokratiskt påhitt.
– Det måste fortfarande gå igenom senaten där Republikanerna har majoritet och det är inte troligt att de kommer att ta bort presidenten på grund av, i min mening, helt påhittade saker, svarade Putin på en fråga kring Rysslands strategi för en fortsatt dialog med USA den kommande tiden, rapporterar CNN.
Riksrätten, menar Putin, är snarare en fortsättning på den interna politiska strid som Demokraterna satte i gång när de förlorade valet 2016.
– Först anklagar de Trump för att konspirera med Ryssland, sedan visar det sig att det inte var någon konspiration och då kan inte det vara grund för ett riksrättsåtal. Nu kommer de på idén att han pressade Ukraina, sade Putin.
Tongångarna mellan Putin och Trump har de senaste åren varit mycket vänskapliga. Trump har till

stor del avfärdat den amerikanska regeringens bedömning att det var Ryssland som hackade det amerikanska presidentvalet 2016.
Han har också spelat ner trovärdiga anklagelser om att Putin använt våld mot sina politiska motståndare.
Rysslandsstödet har mötts av bred kritik.
Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Löften om rikedom ska hålla kasinostadens invånare i schack

FREDAG 20 DECEMBER 2019

Bara en timmes båtfärd skiljer de två forna kolonierna Hongkong och Macao åt. Men

medan Hongkong-borna rasar mot ett allt större kinesiskt inflytande råder lugnet självt på andra sidan Pärlfloden.
I världens mest vinstbringande kasinostad hålls invånarna i schack med löften om ökad rikedom. I dag, fredag, är det 20 år sedan Portugal lämnade över Macao till Kina.

Macao

På ytan ser Macao och Hongkong ut som nära släktingar. Båda städerna har varit västerländska kolonier, Macao under Portugal och Hongkong under Storbritannien. De är båda speciella administrativa regioner i Kina. Det innebär att de efter överlämnandet från sina kolonialmakter fick löfte om att i 50 år behålla en hög grad av autonomi och lagar som inte råder i Fastlandskina. Hit hör bland annat pressfrihet, yttrandefrihet och ett oberoende rättsväsende. Ett land, två system, som Peking kallar konceptet.

Men där upphör likheterna. I Hongkong är protesterna mot att Kina är på väg att ta bort deras friheter inne på sjätte månaden. I Macao, bara en timme bort med färjan, är det tyst.
Är Macaoborna med sina vinstspottande kasinon, glimrande skyskrapor och portugisiska bakverk mätta och nöjda?
Den bilden vill i alla fall Kina ge när ledaren Xi Jinping på lördagen besöker staden i samband med 20-årsjubileet sedan överlämnandet från Portugal – och svär in en ny politisk ledare. ”Se så bra vår modell med ett land, två system fungerar”, har de kinesiska ledarna framhållit inför jubileet.
Macao är nu regimens absoluta favoritbarn och ett skyltfönster för konceptet som Kina hoppas kunna sälja in även till Taiwan.
Men existerar ens två system i Macao? Kritikerna hävdar att det alltmer handlar om ett system, Kinas system.
– På papperet har vi yttrandefrihet och

pressfrihet. Men i verkligheten fungerar det inte särskilt bra, säger Sulo Sou, en av fyra prodemokratiska politiker i Macaos motsvarighet till parlament.

– Förutom att vi har kasinon och saknar brandväggar för internet är inte skillnaden mellan Macao och städer i Fastlandskina särskilt stora, säger Ieong Meng U, assisterande professor i statsvetenskap vid Macaos universitet.

Ännu längre går 21-åriga studenten Jasmine, som är rädd för att uppge sitt riktiga namn.

– Macao är redan som vilken stad som helst i Kina även om de låtsas som att det inte är så. Titta till exempel på alla övervakningskameror. De kanske minskar brottsligheten, men de inkräktar på den personliga integriteten och nu när jag - pratar med dig är jag rädd att någon ska höra.

Det är precis samma saker som Hongkong-borna oroar

sig för. Ändå är det lugnt i Macao. Förklaringarna är flera.
Det portugisiska arvet går inte att ta miste på i Macao. Här finns de pastellfärgade typiska portugisiska husen med sina ovala fönstervalv inklämda mellan glimrande skyskrapor. Konditorierna lockar med den portugisiska delikatessen ”pastel de nata” och alla vägar och gatunamn står på portugisiska, som fortfarande är ett officiellt språk i Macao. Men det portugisiska inslaget är mest en pittoresk detalj, som lockar turister till selfies och spännande mat.
I verkligheten var Portugal aldrig någon stark kolonialmakt i Macao. Få lärde sig portugisiska under det portugisiska styret och robusta institutioner likt de som britterna lämnade efter sig i Hongkong existerade inte.
Kina fanns i bakgrunden hela tiden. Många anser att makten började lämnas över till kommunistpartiet redan 1966, då invånare i Macao

inspirerade av kulturrevolutionen gjord Portugal hanterade protesterna illa. Efter att aggressivt ha slagit ner demonstranterna tvingades guvernören be om ursäkt och bjuda in Peking för att lugna ner situationen. Invånarna välkomnade deras ankomst.

– Portugal brydde sig egentligen aldrig om Macao. Så kom Peking och började engagera sig i fackföreningar och organisationer. De började investera i makt redan efter 1966, säger Sulo Sou.

Det skiljer sig mot hur Storbritannien hanterade liknande protester i Hongkong. Där beslutade sig kolonialmakten att inleda politiska reformer, förbättra utbildningen och polisväsendet.

Resultatet blev ett Hongkong där invånarna har en tydlig egen identitet och värderingar liknande de i väst. I Macao finns ingen längtan tillbaka till Portugals kolonialstyre där

kriminaliteten var hög och gäng slogs mot varandra. Tvärtom välkomnades Kinas övertagande. Sedan Macao lämnades över till Kina har allt fler från Fastlandskina flyttat in. I dag är över hälften av de omkring 650 000 invånarna födda i Kina.

– De som flyttat in kanske inte har samma politiska mognad som Hongkong-borna, säger João Pinto, chef för Macaos portugisiska och engelskspråkiga tv-sändningar, samt författare till en bok om åren innan överlämnandet till Kina. Han menar att för den stora massan i Macao är inte frågor som demokrati det viktigaste.

– Det folk bryr sig om är att de kan klättra och tjäna mer pengar, och det kan man i Macao. Du kan få ett bra jobb på ett kasino eller i den offentliga sektorn, även om du kommer från en relativt fattig del av Kina. Folk vill inte göra något som äventyrar det.

Professor Ieong Meng U menar att det till skillnad från i Hongkong inte finns någon tillräcklig värdegemenskap för att Macaoborna skulle ge sig ut på gatorna.

– I Macao finns ingen specifik identitet. Folk kan protestera om det gäller ekonomiska frågor, men när det gäller exempelvis yttrandefrihet, aldrig. Många kanske tycker det är viktigt, men de skulle aldrig ta en sådan fråga till gatan, det är för farligt.

Det är en annan aspekt, Macaoborna är kontrollerade. Övervakningskamerorna har blivit fler och ansiktsigenkänning introducerats. Trots att de enligt lagen har samlingsfrihet har två grupper unga Macaobor fått avslag när de ansökt om tillstånd att demonstrera till stöd för Hongkongs demonstranter.

Uppenbart står Peking på tå för att inte oroligheterna i Hongkong ska sprida sig.

Inför Xi Jinpings besök har delar av staden lamslagits av strikta säkerhetsarrangemang. Flera journalister från Hongkong har stoppats vid gränsen, trots att de varit ackrediterade att bevaka årsdagen.

De flesta förknippar Macao med dess glittrande kasinon. Här finns världens största kasino The Venetian med en kopia av San Marco-platsen, kanaler och gondoler. Intill ståtar kasinot The Parisian med Eiffeltornet och snart ligger också Buckingham Palace i Macao. Det glimmar av guld och glänser av diamanter i denna kitschiga låtsasvärld där många tvättar pengar och andra hoppas på rikedom.

För Macao är kasinoverksamheten en guldgruva. Sedan Kina släppte in utländska investerare har den växt enormt. Det Las Vegas drar in på en månad, tjänar Macaos kasinon på en vecka. Intäkterna är enorma, förra året 367 miljarder kronor,

och fyller också statskassan. 80 procent av stadens budget kommer från vinstskatt på kasinorörelsen. Det ger så mycket pengar att Macaoborna i stort sett inte betalar någon inkomstskatt alls och nästa år väntas Macao, enligt IMF, gå om Qatar som det land med högst bnp per capita i världen.

Men beroendet av spelverksamheten gör också ekonomin känslig. Majoriteten av de 35 miljoner som besökte Macao förra året, varav de flesta går till kasinon, kom från Fastlandskina där kasinospel är förbjudna. Kina skulle lätt kunna begränsa besöken om Macao börjar bråka.

Samtidigt använder Macaos regering rikedomen som en form av styrmedel. För några år sedan togs beslutet att dela ut en årlig summa kontanter, 10 000 patakas (11 700 kronor), till medborgarna för att dämpa ett missnöje med ökade inkomstskillnader.

– Människor här blir duschade i pengar, säger

João Pinto och nämner förutom kontanterna olika - bidrag och stipendier som invånarna kan söka, samt att utbildning är gratis.
Bidragen är ett sätt att hålla invånarna i schack, anser Sulo Sou. Han menar att de organisationer som får en penningpåse från regeringen samtidigt lovar att vara lojala.
– I takt med att samhället blivit rikare har regeringen och Peking kunnat mota bort alla tendenser till protester för demokrati. Man använder bidrag för att hålla samhället lugnt, säger Sulo Sou.
Det påverkar till exempel utbildningen. Nästan alla skolor är privata men beroende av pengar från - regeringen. Om undervisningen inte är ”patriotisk” dras pengarna in. Peking vill nu belöna - Macao för att ha varit duktigt. Inför 20-årsjubileet luftades planer på att diversifiera stadens ekonomi och göra Macao till ett finansiellt centrum när Hongkong är i kaos.

Sulo Sou ställer sig skeptisk. Det Kina håller på med när det lanserar Macao som förebild för konceptet ”ett land, två system” är en charad, anser säger han.
– Om vi hade haft oberoende domstolar och allmänna val vore det en riktig succé. Som det är nu får vi bara order från Peking, men vi har inget inflytande. Vi är inte huvud-personerna i det här.
Marianne Björklund
Fakta. Kontanter delas ut till invånarna varje år
1999 lämnades Macao över från Portugal till Kina. Tre år efter det tillät Kina utländska investeringar i kasinoindustrin. Det ledde till en snabb ekonomisk uppgång.
Macaos bnp har ökat från 6,4 - miljarder dollar 1999 till 55 miljarder dollar 2018.
Medelinkomsten har ökat från 4 800 patacas i månaden till 17 000.
2018 uppgick kasinoindustrins intäkter till 39 miljarder dollar. I Las Vegas var intäkterna 6,6 miljarder dollar. Sex företag har

licens att driva kasinon. Totalt finns runt 40 kasinon i Macao. De flesta av Macaos 650 000 invånare är kineser. Runt 20 000 är macaneser, portugiser eller en blandning av portugiser och kineser.

Tre demonstranter dödade i Indien

FREDAG 20 DECEMBER 2019

I Indien fortsätter protesterna mot den nya lag som stoppar muslimer från att bli medborgare. På torsdagen dödades tre demonstranter och tusentals greps. I huvudstaden Delhi stängdes mobilnätet ned i

flera områden och biltrafik och tunnelbana stoppades.
I Delhi har myndigheterna förbjudit folksamlingar på mer än fyra personer i ett försök att stoppa oroligheterna. Det verkar dock snarare ha lockat ut fler på gatorna.
I Mangaluru i södra Indien infördes utegångsförbud sedan två demonstranter dödats, vara en dog av skottskador. Även i Lucknow dog en demonstrant av skottskador. I Delhi greps hundratals personer vid Jantar Mantar, som är den mest kända platsen för massprotester i huvudstaden, rapporterar Indian Express. I städer som Bombay, Kolkata och Ahmedabad samlade demonstrationerna tiotusentals personer. Bland de som greps finns flera välkända intellektuella och -oppositionspolitiker.
Flera mobiltoperatörer bekräftar för indiska medier att de på uppmaning av regeringen stängt ned sina nätverk. I områden där

protester har hållits den senaste veckan går det varken att ringa eller skicka sms. Samma sak gäller tunnelbanan – tågen stannar inte vid vissa stationer och uppgångar har blockerats av polisen.
Även biltrafiken har stängts av, vilken skapat stor oreda i en stad som redan i normalläget präglas av trafikkaos. Detta ledde till att flygbolaget IndiGo tvingades ställa in ett 20-tal avgångar för att personal inte kunde ta sig till flygplatsen.

Regeringen skulle samlas till ett krismöte på torsdagskvällen för att diskutera säkerhetsläget. Premiärminister Narendra Modi manade för några dagar sedan till lugn. Han skyller demonstrationerna på grannlandet Pakistan på och muslimska grupper i Indien. Regeringen har i övrigt inte kommenterat demonstranternas krav, vilket flera kommentatorer anser vara ett misstag. Indiens regering framställer förra veckans beslut om den

nya medborgarskapslagen som en barmhärtighetsakt. Utsatta buddhister, kristna, hinduer, jainister, parser och sikher som flytt från grannländerna Bangladesh, Pakistan och Afghanistan ska få en fristad i Indien. Muslimer ska däremot stoppas, enligt regeringens resonemang kan de inte vara förföljda i länder som är muslimska.

Efter valet i maj har premiärminister Narendra Modis hindunationalistiska parti BJP majoritet i parlamentets båda kamrar. Det ger premiärministern en i det närmaste oinskränkt makt.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Våldsamma kravaller vid grekiskt flyktingläger

FREDAG 20 DECEMBER 2019

Situationen kring de överfulla grekiska flyktinglägren blir allt mer desperat. På torsdagsförmiddagen drabbade polis samman med 300 flyktingar i staden Vathy på Samos. Samtidigt anländer nya migranter varje dag till de grekiska öarna från Turkiet.

En grupp av mestadels afrikanska asylsökande rapporteras ha kastat sten mot polisen, förstört bajamajor och tänt på tält i en protest som urartade till ett regelrätt upplopp. Polisen svarade med tårgas.

Två förskolor och en skola fick evakueras på grund av brandröken som spred sig från de brinnande tälten.

Lägret på Samos är mindre än Moria, det ökända mottagningscentret på

Lesbos. Men minst lika överbefolkat: här lever mellan 6 000 och 8 000 migranter i och kring faciliteter som enligt FN-organet UNHCR är avsedda för 648 personer. Dessutom ligger lägret på Samos alldeles intill öns huvudstad Vathy.

Afrikanerna i Vathy har i flera dagar protesterat mot förhållandena i lägret och krävt att få förflyttas till det grekiska fastlandet. Även i tisdags utbröt våldsamheter, och Samos borgmästare Georgios Stantzos filmades när han knuffade och svor åt flyktingar som försökte ockupera stadens centrala torg. Borgmästaren försvarade sitt agerande som ”en ryggmärgsreaktion”:

– Det var en mänsklig reaktion på en spänd situation. Polisen hade förbjudit ockupationen av torget och migranterna hade satt eld på fem bilar på väg dit, sa han till sajten Greek Reporter.

Lägren på Samos och Lesbos har pekats ut som

humanitära katastrofer. Majoriteten av flyktingarna bor i enkla tält och har mycket begränsad tillgång till toaletter, duschar och läkarvård.
I november sa regeringen att båda dessa läger, och ytterligare ett på Chios, ska stängas och att deras invånare ska flyttas till stängda läger på fastlandet. Cirka 1 000 personer per vecka har också transporterats från öarna den senaste tiden.

Men samtidigt fortsätter flyktingsmugglingen från Turkiet. I tisdags rapporterade organisationen Aegean boat report att 1 839 personer hade landstigit i Grekland på en vecka. 1 190 av dem på Lesbos, 240 på Samos.
Ingmar Nevéus

Nya regeringen är på plats – snart måste Boris Johnson välja mellan EU och USA

FREDAG 20 DECEMBER 2019
Analys

Brexit och sjukvården är Boris Johnsons prioriteringar framöver. Hans stora bekymmer blir att välja mellan EU och USA när ett handelsavtal ska slutas. Samt att hantera skotska regeringspartiet SNP:s krav på självständighet.

Bryssel.

Under lite mindre pompa och ståt än vanligt – kungaparet åkte bil till parlamentet i stället för droska dragen av hästar – läste drottning Elizabeth upp Boris Johnsons regeringsförklaring.

Högst upp på agendan står att ta landet ut ur EU den 31 januari. Omröstningen om nya brexitavtalet blir av redan i dag, fredag. Och denna gång kommer avtalet att röstas igenom eftersom Boris Johnson efter valet har en klar majoritet i underhuset.
I februari ska Storbritannien inleda förhandlingar om ett frihandelsavtal med EU, lovar Johnson. Liksom börja förhandla med andra ”ledande globala ekonomier”. Det betyder bland annat USA.
Men redan nästa år måste Boris Johnson prioritera vilken marknad som är viktigast för britterna: EU eller USA. Det går, än så länge, inte att ha ett omfattande avtal med båda parter eftersom regelverken och politiken skiljer sig så pass mycket åt. Särskilt gäller det jordbruket. USA trycker hårt på att jordbruket måste ingå i en förhandling med britterna.

Från EU:s sida är man tydlig med att Storbritannien bara kan få ett brett handelsavtal om landet lever upp till EU:s standarder runt miljö, konsumentskydd och arbetsrätt. Accepterar den nya brittiska regeringen detta finns förutsättningar för en tämligen snabb överenskommelse, men den kommer oundvikligen att begränsa vad britterna kan förhandla med USA om.
Drottning Elizabeth läste upp en kort regeringsförklaring. Sjukvårdssystemet NHS lyftes fram, vilket delvis kan ses som att den konservativa regeringen går många av sina nya väljare i norra England till mötes. Väljare som vanligen röstat på Labour. I regeringsförklaringen nämndes även särskilt att ett framtida handelsavtal med EU ska gynna hela Storbritannien.
Regeringsförklaringen var utöver det kryddad med andra lagförslag. Några exempel:
Ett nytt poängbaserat immigrationssystem ska

införas som prioriterar högutbildade. Personer med yrken som efterfrågas i sjukvårdssystemet ska få snabbspår in i Storbritannien.
Ökad effektivitet i brottsutredningar och domstolar. De som begår allvarliga brott, inklusive terrorister, ska vara kvar längre i fängelse.
Legalt bindande nivåer för luftkvalitet införs samt krav på att landet ska vara klimatneutralt 2050. Förbud mot att exportera plastavfall till länder utanför samarbetsorganisationen OECD.
Men regeringen måste göra mycket mer.
Övergångsperioden med EU, där Storbritannien följer EU:s regelverk, går ut den 31 december 2020. Boris Johnson har lovat att inte förlänga den.
Så nästa år måste brittiska parlamentet bland annat hinna besluta om en nationell politik för jordbruket och fisket, som nu regleras på EU-nivå. Detta

nämndes inte i regeringsförklaringen.
I regeringsförklaringen nämndes inte heller Skottland. För Boris Johnson blir skottarnas krav på en ny folkomröstning om självständighet svårt att hantera. Skottlands - regeringschef Nicola Sturgeon (SNP) vill ha en folkomröstning redan 2020. Valresultatet förra veckan har stärkt hennes argument för självständighet. Boris Johnson har hittills sagt nej.

Skotska nationalistpartiet SNP kan göra som Katalonien, utlysa en omröstning som inte accepteras av huvudstaden. Eller så kan SNP vänta med sin stora självständighetskampanj till skotska valet 2021, som ju är efter övergångsperioden med EU.
Skottland lär med andra ord fortsätta skava i Boris Johnsons skor de närmaste åren.
Pia Gripenberg

Fängslad politiker vann i EU-domstolen

FREDAG 20 DECEMBER 2019

Europadomstolen i Luxemburg slog på torsdagen fast att den fängslade katalanske politikern Oriol Junqueras åtnjuter total immunitet sedan han valdes in i EU-parlamentet i maj. Utslaget är ett smärtsamt bakslag för det spanska rättsväsendet, som förbjudit Junqueras att färdas till Bryssel och ta plats i församlingen.

Samtidigt beslöt Kataloniens högsta domstol – som är en del av det spanska rättsväsendet – att avstänga den katalanske regeringschefen Quim Torra från all politisk verksamhet i ett och ett halvt år. Torra, som inte behöver avgå förrän beslutet överklagats, straffas för att ha låtit hänga självständighetsaffischer och gula rosetter – separatisternas symbol –

från regeringspalatsets fasad.
Den spanska expeditionsministären förklarade sig besviken över Europadomstolens utslag till förmån för Oriol Junqueras, ledare för separatistpartiet ERC och en av de drivande krafterna bakom det misslyckade försöket att bryta loss Katalonien från Spanien hösten 2017.
Han fängslades strax efteråt och hölls i preventivt fängelse fram till i oktober i år, då Spaniens högsta domstol dömde honom till 13 års fängelse för uppvigling.
Spanska HD skulle, enligt EU-domstolen, ha låtit Junqueras svära trohetseden till den spanska författningen och därefter låtit honom delta i EU-parlamentets arbete.
Om det spanska rättsväsendet vill förhindra Junqueras att åka till Bryssel så måste det överklaga EU-domstolens beslut, underströk rättens ordförande, belgaren Koen

Lenaerts, som läste upp domslutet på spanska.
Budet från Luxemburg nådde det katalanska parlamentet under pågående session. Församlingens separatistiska majoritet brast ut i jubel och applåder. Men separatisterna har inte bara glädjeämnen på schemat.
Junqueras parti ERC förhandlar med de spanska socialisterna om regeringssamarbete, vilket fördöms av den förre katalanske regeringschefen Carles Puigdemont, i exil i Belgien. Också Puigdemont valdes in i Europaparlamentet i våras, men kunde inte sväras in eftersom han inte kunde färdas till Spanien för att svära trohetseden till den spanska författningen.
Puigdemonts parti JPC hotar nu Junqueras ERC med att utlysa katalanska nyval om ERC hjälper de spanska socialisterna att bilda regering.
Under torsdagsnattens kravaller kring Camp Nou-stadion i Barcelona sårades

ett sjuttiotal personer, flera av dem svårt. Den militanta separatistgruppen Tsunami Democratic, som arrangerat protesterna, sade på torsdagen att aktionen varit ett misslyckande, eftersom man endast lyckades mobilisera fem tusen demonstranter.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Dödsskjutning vid FSB:s högkvarter

FREDAG 20 DECEMBER 2019

En person sköts på torsdagen till döds vid den ryska säkerhetstjänsten FSB:s högkvarter i centrala Moskva. FSB klassar händelsen som ett terrorbrott och säger att gärningsmannen har oskadliggjorts. Det var en anställd vid FSB som dödades i dådet. Fem

personer har enligt Rysslands sjukvårdsdepartement skadats, varav två allvarligt.
Skottlossningen inträffade bara några minuters promenad från Kreml. Det förekom på torsdagen olika uppgifter om händelse-förloppet och antalet gärningsmän.
Under kvällen kom nya uppgifter om skottlossning och polisen utökade avspärrningarna i flera omgångar. Vittnen ska också ha hört en explosion i närheten av FSB-byggnaden, enligt Reuters.
Ett videoklipp som cirkulerat i sociala medier visar flera personer, som ser ut som poliser, med vapen i hand springer längs en närliggande gata. Enligt källor nära FSB, som citeras av Reuters, misstänks skottlossningen ha varit - planerad att sammanfalla med Putins årliga presskonferens som hölls tidigare på torsdagen.
Mia Holmgren

Samoa lagstiftar om mässlings-vaccin

FREDAG 20 DECEMBER 2019

Samoa. Önationen Samoa har antagit en lag som gör det obligatoriskt att vaccinera barn mot mässling. Föräldrar som inte vaccinerar sina barn, eller som fuskar med vaccinationsbevis, riskerar böter. Ovaccinerade barn tillåts inte att gå i skolan, och rektorer som ändå tillåter ovaccinerade barn risker också böter. Mässlingsutbrottet i Samoa har hittills krävt 77 liv, de flesta av dem barn. Åtgärder som tillfälligt utegångsförbud och massvaccinering har satts in för att mota sjukdomens framfart i den lilla önationen. Och det har gett resultat. Man har lyckats höja vaccinationsgraden för

befolkningen, på omkring 200 000 personer från 30 till 94 procent.
TT-AFP

Publikt påvebråk. Trivsam och visuell uppgörelse i Vatikanen

FREDAG 20 DECEMBER 2019

”The two popes”
Regi: Fernando Meirelles

Manus: Anthony McCarten. I rollerna: Jonathan Pryce, Anthony Hopkins, Juan Minujín, Lisandro Fiks m fl. Längd: 2 tim 5 min (från 15 år på bio). Finns på Netflix från 20/12.
Betyg: 3.
”Den kyrka som vänder sig för mycket mot världen är inte längre en kyrka”, var den tyske teologen Joseph Ratzingers grundsats långt innan han utsågs till katolska kyrkans överhuvud med påvenamnet Benedictus XVI. Ratzingers syn på kyrkans och trons roll präglades av fruktan, skuld och kontroll. Nyzeeländaren Anthony McCarten skrev en pjäs om stridigheterna och mötena mellan honom och hans betydligt mer världstillvända efterträdare argentinaren Jorge Bergoglio, fortfarande verksam som påve Franciskus. Det är den som nu blivit film i brasilianaren Fernando Meirelles (”Gud stad”) regi. I huvudrollerna syns britterna Jonathan Pryce (Franciskus) och

Anthony Hopkins (Benedictus).
Ingen behöver tvivla på den internationella genomslagskraften i historier från Vatikanen. Och så bär de ju så fotogeniska kläder i en sådan anslående miljö.
Det är högkonjunktur för påvefilmer just nu. I början av tiotalet gjorde Nanni Moretti i lätt komediton ”Vi har en påve!” med Michel Piccoli som tvivlande och panikslagen kardinal. Snart är Jude Law tillbaka i en andra säsong av Paolo Sorrentinos likaså lätt surrealistiska inblickar i Vatikanens hemliga inre liv (”The young pope”/”The new pope” på C More).
Intresset torde inte avta. Katolska kyrkans ekonomiska oegentligheter har börjat granskas på allvar – ”Guds bankirer” hette Giuseppe Ferraras film som skildrade skumrasket redan för över femton år sedan. Detsamma gäller det mångåriga förtigandet av pedofilaffärerna som till sist avslöjades. De

ultrakonservativa grupperingarna i kyrkans hägn har också blivit allt skarpare ifrågasatta.
Att Benedictus och Franciscus i ”The two popes” är två helt skilda personligheter står helt klart, även för den som bara följt dem på avstånd i verkligheten.
Avstampen för deras möten i Meirelles film är att Bergoglio behöver påvens godkännande för att lämna posten som ärkebiskop av Buenos Aires. Benedictus vägrar.
I svartvita tillbakablickar förstår vi vad som format Bergoglios mer liberala hållning. Under tiden för Argentinas militärdiktatur har han samarbetat med generalerna för att rädda sin jesuitmission bland de fattiga, men misslyckats. Allt sedan dess har han våndats i sina skuldkänslor och sökt gottgörelse. Benedictus kommer lättare undan, om hans ungdom i Hitler Jugend sägs exempelvis ingenting.

I stället blir det en trivsam och publiktillvänd uppgörelse mellan en åldrande, ensam och tämligen självupptagen man, som en gång åtrådde makten, och en milt leende prelat, som ivrar för nyordning och till synes inte alls strävar efter makt. Och till sist två grabbar, som tittar på fotboll, käkar pizza och dansar tango.

Om Pryce och Hopkins inte klarat sina roller så pass bra hade denna moderna uppdatering och hyllning av den nuvarande påven inte känts riktigt bra. Men bara Hopkins förnöjda replik ur mungipan är värt ett betygssnäpp: ”Dom kallade mig Guds Rottweiler. Dom tror inte jag visste. Men det gjorde jag…”

Se mer. Tre tyngre filmer om katolsk tro och tvivel: Robert Bressons ”Prästmans dagbok” (1951), Luis Buñuels ”Viridiana” (1961), Xavier Beauvois ”Gudar och människor” (2010).

Eva af Geijerstam
kultur@dn.se

Sverige hjälpte Polen och Ungern att slippa EU-åklagar-nas gransk-ning

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Korruption är ett växande problem i EU, men unionens nya åklagare får inte utreda fusk och bedrägerier i de länder

där det verkligen skulle behövas.

Ett av höstens riktigt stora EU-avslöjanden kom från andra sidan Atlanten och var omskakande läsning. Det var New York Times som publicerade en granskning av EU:s jordbruksstöd och tidningen visade bland annat hur unionens bidrag har berikat kretsen kring den ungerske premiärministern Viktor Orbán.

Under en snabbt genomförd jordreform i Ungern slumpades mark bort till Orbáns vänner, som därmed kunde få riklig utdelning i form av EU-stöd.

Simsalabim! Så skapades en ny, närmast feodal ordning på den ungerska landsbygden, och det är EU:s skattebetalare som står för notan.

Att det krävs amerikanska reportrar för att blotta hur ruttet systemet kan fungera är förstås ett underbetyg för europeiska medier, men för journalister i EU kan det vara förenat med stora risker att granska det som sker.

Morden på Jan Kuciak och Daphne Caruana Galizia, de undersökande reportrarna från Slovakien och Malta, visar hur farligt det kan vara att granska korruptionen som frodas kring unionens gigantiska bidrag.
För att få stopp på kriminaliteten tycks inte heller nationella åklagare räcka. Avskräckande exempel från Ungern och Malta visar att nationella åklagare kan strunta i – eller vara för svaga för – att utmana brottslingar som har goda kontakter med nationella politiker och andra makthavare.
Därför är det förstås bra att EU äntligen har inrättat en åklagarmyndighet som kan trampa in i medlemsländerna och kontrollera hur unionens pengar används.
Problemet är bara att EU:s nya åklagare inte får utföra sådan granskning överallt. I två länder där denna nya kontroll verkligen skulle behövas – Polen och Ungern

– får åklagaren inte komma in.
Bedrövligt är också att Sverige har hjälpt länderna att komma undan.
Sverige har nämligen motarbetat EU:s åklagarmyndighet från första stund. Ända sedan början av 2000- talet har Sverige bromsat idén att EU borde ha en egen åklagare.
En sådan möjlighet infördes ändå i Lissabonfördraget. Sedan lade EU-kommissionen fram ett konkret förslag, men Sverige fortsatte att säga nej.
Många andra EU-länder var förvånade, besvikna – och arga. Sveriges avvisande hållning gav ett slags legitimitet åt länder som Ungern och Polen, som också ville stoppa EU-åklagaren.
Efter utdragna förhandlingar mellan 2013 och 2017 gav ja-sidan upp. I stället valde 20 medlemsstater att gå vidare i ett så kallat ”fördjupat samarbete”.
I dag har alla länder utom sex (Ungern, Polen, Irland,

Sverige, Danmark och Storbritannien) valt att gå med och EU-åklagarmyndigheten har inrättats i Luxemburg. Om ett år ska arbetet vara i full gång.

Fram till våren 2019 var det politiska stödet i Sverige för den avvisande svenska positionen mycket starkt. Alla partier utom Liberalerna sade nej.

Sverige hävdade bland annat att en åklagarmyndighet i EU skulle kosta för mycket och att det redan existerande samarbetet mellan ländernas nationella åklagare (Eurojust) fungerar tillräckligt bra.

Men i elfte timmen har Sverige bytt spår. Det sker åter i bred politisk enighet, men utan ett spår av ånger eller självförebråelser.

En utredning har nyligen tillsatts som ska ”analysera behovet av författningsändringar och andra åtgärder för ett svenskt deltagande i Europeiska

åklagarmyndigheten (Eppo)”.
Det är förstås bra, men den svenska omvändelsen kommer plågsamt sent. En skvätt svensk självkritik skulle inte heller skada.
Sverige bidrog mycket aktivt till att det inte blev en EU-åklagare för hela unionen.
Under de avgörande förhandlingarna kunde Ungern och Polen ta skydd bakom den svenska regeringen.
Motståndet från Danmark och Storbritannien betydde inte lika mycket, eftersom de länderna redan har undantag från delar av EU:s rättsliga samarbete. Utan Sveriges stöd hade det varit mycket svårare för Ungern och Polen att använda veto mot förslaget.
Sveriges röst skulle också ha behövts under diskussionerna om hur EU-åklagaren ska arbeta.
För visst kan den nya åklagarmyndigheten leda till problem. Den får omfattande befogenheter i medlemsländerna. Därmed

tar unionen ett stort och känsligt steg i riktning mot ett mer överstatligt rättsligt system.

EU:s åklagare kan sätta i gång förundersökningar, begära hemlig avlyssning eller genomföra husrannsakningar och annat som behövs (och är lagligt) för att utreda misstänkta brott. Tidigare har enbart nationella åklagare (eller motsvarande) haft sådan makt i EU-länderna.

EU:s nya åklagare ska alltså arbeta nationellt, men enbart på unionens uppdrag. Det innebär att de får immunitet i medlemsländerna och att de inte ska utsättas för nationell tillsyn.

Men vem granskar EU-åklagaren? Faran är att det nya systemet glappar och att kontrollen av den nya EU-myndighetens utsända blir för svag. Det är en fråga som Sverige skulle ha kunnat ta upp, om det hade skett i tid.

Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Annika Ström Melin

Trudeau vill stoppa USA–Kina-avtal

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Kanadas premiärminister Justin Trudeau uppmanar USA att inte teckna handelsavtal med Kina om inte Peking först friger två kanadensiska medborgare som sitter gripna i landet, rapporterar tv-kanalen TVA Nouvelles.

– Vi har sagt att USA inte bör underteckna en slutgiltig överenskommelse med Kina som inte löser frågan med Meng Wanzhou och de två kanadensarna, säger Trudeau.

Exdiplomaten Michael Kovrig och affärsmannen Michael Spavor, båda från Kanada, greps i Kina efter det att Kanada den 1 december 2018, på begäran av USA, hade gripit Huaweis finanschef Meng Wanzhou.

TT-AFP

Efter självmord – ex-chef döms för mobbning

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Över 30 anställda drevs till självmord när det franska bolaget Orange omorganiserades efter en privatisering. Nu döms telekomjätten och dess tidigare vd för att ha skapat en mobbningskultur på företaget.

Det var under åren 2008–2009 som totalt 35 anställda tog sina liv, varav flera hade lämnat självmordsbrev som vittnade om stress på jobbet. Dödsfallen fick den dåvarande vd:n Didier Lombard att avgå 2009.

Han befinns nu skyldig till moraliska trakasserier och döms till fyra månader i fängelse och ytterligare åtta månader villkorligt, meddelar domstolen. Han

ska dessutom betala 15 000 euro, motsvarande närmare 160 000 kronor, i böter.
Även Orange som bolag anses skyldigt till trakasserierna och döms att betala böter på 75 000 euro, ungefär 785 000 kronor.
Rättegången har gällt totalt 19 fall av självmord.
TT-Reuters

Den brittiska tillväxten högre än väntat

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Den brittiska bruttonationalprodukten ökade med 0,4 procent under tredje kvartalet jämfört med kvartalet före. I årstakt blev det en tillväxt på 1,1 procent,

enligt reviderade tal från den brittiska statistikbyrån ONS. I en tidigare preliminär beräkning låg tillväxten i kvartalstakt på 0,3 procent och i årstakt på 1 procent. Enligt statistiken föll det brittiska underskottet i handeln med omvärlden till 410 miljoner pund, ned från 10,9 miljarder pund under andra kvartalet. Det brittiska handelsunderskottet är därmed på den lägsta nivån sedan första kvartalet 1998.
TT-Reuters

10 frågor om brexit – detta händer när britterna lämnar EU

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Brittiska parlamentet har till slut röstat igenom brexitavtalet. Vad händer nu för den som vill studera eller arbeta i Storbritannien? För den som

brukar köpa varor från brittiska sajter? Och vilken blir knivigaste frågan i förhandlingarna som börjar i februari?
DN:s korrespondent Pia - Gripenberg listar svaren på dessa och andra frågor.
Storbritannien lämnar EU den 31 januari. Den 1 februari inleds en övergångsperiod då Storbritannien fortsatt omfattas av EU:s regler, men utan att landet deltar i EU:s - beslutsfattande.

1. Vad händer med en svensk medborgare som landar i London den 1 februari?
– Inget är annorlunda jämfört med tidigare. Fortsatt är det passkontroller där medborgare i EU-länder har en egen kö.
2. Hur påverkas de svenska medborgare som i dag studerar, arbetar och bor i Storbritannien?
– Fram till 31 december 2020 är det ingen förändring. Men de som vill fortsätta bo i landet uppmanas att ansöka om nytt permanent -

uppehållstillstånd för EU-medborgare.

3. Vad gäller för den som vill studera, arbeta eller bo i Storbritannien framöver?

– För dem som börjar sin utbildning under läsåret 2020/2021 är det ingen förändring. Men den 1 januari 2021 planerar brittiska regeringen att införa en ny migrationslagstiftning som omfattar även EU-medborgare, undantaget är irländare som har en särskild ställning i Storbritannien. Regeringen har sagt att den fria rörlighet som i dag gäller inom EU ska ersättas av ett system som baseras på yrkesutbildning. Det är oklart hur lagstiftningen ska utformas. Personer som efterfrågas av brittiska sjukvårdssystemet ska få ett snabbspår in i landet, är planen.

4. Hur påverkas svenskar som vill resa i Storbritannien?

– Det blir ingen skillnad jämfört med nu. Undantaget är för dem som reser till

Storbritannien efter den 31 december 2020 och som planerar att stanna i landet under lång tid. De personerna rekommenderas att skaffa ett temporärt - uppehållstillstånd, så kallat - European temporary leave to remain. Det ger rätt att stanna i 36 månader.

5. Jag köper varor från brittiska nätsajter – vad gäller där?

– Samma regler som i dag gäller till 31 december 2020. Vad som händer efter det beror på vilket avtal som sluts mellan EU och Storbritannien. Blir det inget avtal klart, och ingen förlängd övergångsperiod, behandlas Storbritannien som andra länder utanför EU. Det betyder att svensk moms ska läggas på varorna, att tullavgifter kan tillkomma om varorna kostar över 1 600 konor samt att läkemedel inte får föras in via post eller paket.

6. Vad betyder det för Storbritannien att man lämnar den 31 januari?

– Landet deltar inte längre i EU:s beslutsfattande. Ministrarna i regeringen åker inte till ministerrådets möten och brittiska Europaparlamentariker återvänder hem. Men landet är fortsatt med i inre marknaden, i EU:s tullunion och betalar pengar till EU:s budget under övergångsperioden. Den löper till den 31 december 2020.

7. Brittiska parlamentet har beslutat att övergångs-perioden inte får förlängas till efter 31 december 2020. Vad händer om parterna inte är överens då? Blir det en så kallad hård brexit – alltså att parterna separerar utan ett nytt handelsavtal?

– Ja, men frågan är mer komplicerad än så. Det är många nya avtal som ska slutas. Även om handelsavtalet inte är klart kan andra avtal ha slutits som mildrar effekterna av en hård brexit. Till exempel om flygtrafiken, så att den kan fortsätta som vanligt.

– Dessutom har Boris Johson tidigare brutit sina löften om brexit. Är parterna överens kan säkert övergångsperioden förlängas med ett år.

8. Kan Storbritannien ensidigt bestämma att övergångsperioden inte får förlängas?

– Beslutet att förlänga övergångsperioden ska fattas gemensamt av EU och Storbritannien. Vill inte ena parten, i det här fallet britterna, blir det ingen förlängning.

9. Vilken blir den svåraste frågan att förhandla om under övergångsperioden?

– Ett hett tips är fisket. Brittiska och franska fiskare har redan varit i luven på varandra. Danmarks statsminister Mette Frederiksen har dessutom varit tydlig med att hon kräver att danska fiskare får tillgång till brittiska vatten. Problemet för alla inblandade är dels att EU är största kunden för fisken som brittiska fiskare tar upp, dels att fiskare i EU fångar

fisk som är populär i Storbritannien. Sill i stället för fish & chips är nog ingen höjdare på brittiska pubar.

10. Vad är EU:s prioriteringar i förhandlingarna med Storbritannien?

– Det är inte klart än. EU:s chefsförhandlare är fransmannen Michel Barnier. Vilket mandat han får väntas bli klart i början av februari. En sak som förts fram av EU-kommissionen är att förhandlingar måste prioritera områden där det inte finns internationella avtal som kan träda in om parterna misslyckas med att komma överens. För varor finns världshandelsorganisationen WTO:s regler. För tjänster finns inget motsvarande.

Pia Gripenberg

Viktiga datum framöver

Januari 2020
Europaparlamentet ska godkänna brexitavtalet.
31 januari 2020 Storbritannien lämnar Europeiska unionen.
1 februari 2020

Förhandlingarna börjar om nya samarbetet mellan parterna. Bland annat om handel, fiskevatten och säkerhet. Dessa förhandlingar ska vara slutförda den 31 december 2020.
30 juni 2020
Sista dagen för Storbritannien och EU att begära att övergångsperioden förlängs för att få mer tid till förhandlingar.
1 januari 2021
Har inget handelsavtal slutits gäller handelsorganisationen WTO:s regler i affärerna mellan Storbritannien och EU.

Katrine Marçal: Boris Johnson kan fira jul

i politisk triumf – men detta är inte sista akten

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

London. Boris Johnson har fått sitt brexitavtal genom parlamentet. Storbritannien kommer att lämna EU den sista januari 2020. Och det konservativa partiet har inte varit så här starkt på decennier.

Är Boris Johnson ett politiskt geni?

Efter tre år och sex månader är det över, det hävdar i alla fall Boris Johnson. Det brittiska underhuset röstade på fredagen igenom hans brexitavtal.
Det tog tre premiärministrar, över 50 avgångna ministrar, 21 uteslutna konservativa parlamentariker och två val för Storbritannien att komma såhär långt. Tre politiska partier krossades i processen: Liberaldemokraterna, Brexitpartiet och Labour.

Men inte det konservativa partiet. Trots att de startade alltihopa. Och trots att huvuddelen av allt kaos har utgått från dem. Tack vare Boris Johnson har de konservativa i stället sin största majoritet i underhuset sedan Margaret Thatcher 1987. Och Labourpartiet har inte varit i sämre skick sedan 1935.
Den naturliga frågan inställer sig: är Boris Johnson ett politiskt geni?
En sak har varit extremt viktig för Boris Johnson

under hösten: att inte göra som Winston Churchill 1945. Winston Churchill ledde som bekant Storbritannien genom andra världskriget. Han antog att han därmed skulle bli belönad med en valseger när kriget väl var över.
Men så funkar det inte i politiken.
När Storbritannien gick till val 1945 var Adolf Hitler död. Invasionen av Storbritannien var avvärjd och det brittiska folket tyckte sig inte längre behöva sin store krigsledare.

De röstade på socialism med Labour i stället.
Boris Johnson har varit rädd för att drabbas av samma öde. Det var därför som han inte ville gå till val efter brexit.
Han ville gå till val innan brexit.
Boris Johnson var rädd för att om han ”levererade brexit” och sedan kallade till val skulle väljarna göra vad väljare brukar göra: gå vidare. De skulle känna att nu när Boris Johnson hade gett dem brexit kunde de gått

gå och rösta på Labour. Det var därför som Boris Johnson med alla medel såg till att han fick till sitt val innan skilsmässan från EU var ett faktum.
Och han lyckades.
Nu är det fritt fram för Boris Johnson att styra landet. Inte bara för att han har en stor majoritet utan också för att han har lyckats slå sig förvånansvärt fri rent politiskt. Boris Johnson har lyckats ena sitt parti på det sätt som man brukar ena partier: man vinner helt enkelt val.
Och plötsligt sitter alla snällt i bänkarna.
Dessutom finns det inte heller så många infekterade frågor kvar som på olika sätt begränsar hans manöverutrymme. Det konservativa partiet har accepterat att Boris Johnson antagligen kommer att staka ut en ny ekonomisk politik. ”Borisism” är inte samma sak som Thatcherism. Boris Johnson kommer att föra de konservativa åt vänster i den

ekonomiska politiken. Och invandringsfrågan som var så stor runt folkomröstningen 2016 är nästintill borta i brittisk politik. Boris Johnson har med andra ord gett sig själv inte bara ett stort parlamentarisk mandat, utan även i hög grad ett blankt papper att formulera en ny politisk era på.
Det är de flesta politikers dröm.
Boris Johnson har inte heller snubblat in i sin extremt fördelaktiga position på någon form av bananskal. Boris Johnson har spelat hårt, oärligt och disciplinerat.
Och han har vunnit.
Men kanske är det trots allt ändå inte så enkelt. Boris Johnson hävdar visserligen att brexit är över. Regeringens ministrar har fått tillsägelser att nu sluta prata om brexit nästa år och brexitdepartementet har redan börjat monteras ner. Men det betyder inte att brexit faktiskt också är över.

Inget kommer ju egentligen att hända när Storbritannien formellt lämnar EU i januari. Landet kommer bara att gå in i nya förhandlingar med Bryssel. Denna gång om handel. Boris Johnson har lovat att avsluta dessa på elva månader men de flesta som kan något om dessa ting hävdar att det kommer bli svårt.
Det finns inget frihandelsavtal i världen som har blivit klart lika snabbt. Och blir man inte färdig i tid finns risken att Storbritannien om ett år tvingas börja handla med EU helt utan ett handelsavtal. Det skulle kunna få mycket - negativa ekonomiska konsekvenser.
Dessutom är allt inte så enkelt inrikespolitiskt heller. Labour, Liberaldemokraterna och Brexitpartiet må vara slagna i spillror men det betyder inte att det inte finns någon opposition. Det betyder bara att det inte finns någon opposition i London.

Däremot finns det en i Edinburgh.
Dagens Storbritannien har två bevisat skickliga politiska spelare. Den ena heter Boris Johnson. Den andra heter Nicola Sturgeon: ledaren för det skotska nationalistpartiet.
Hon har också vunnit valet. Nicola Sturgeon kräver en ny folkomröstning om skotsk självständighet. Boris Johnson säger nej. Men det betyder inte att Nicola Sturgeon kommer att ge upp.

Boris Johnson kan fira jul med helstekt kalkon och allmän politisk triumf hur mycket han vill.
Detta är inte sista akten.
Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Det brittiska underhuset har röstat ja till premiärminister Boris Johnsons brexitavtal. Röstsiffrorna blev 358 ja och 234 nej.
I det utträdesavtal som EU och Storbritannien kom överens om i oktober ändrades avsnittet som handlar om gränsen

mellan EU-landet Irland och Nordirland.
Nordirland ska på varuområdet ingå i EU:s inre marknad och tillämpa EU:s tullregler. Därmed skapas en gräns i irländska sjön gentemot Storbritannien i stället för på land mellan Irland och Nordirland.
Rent juridiskt ingår Nordirland fortsatt i samma tullområde som Storbritannien.
Parlamentet i Belfast kan efter fyra år avgöra om avtalet ska fortsätta att gälla eller inte.

Den kristna högerns stöd för Trump sviktar till slut

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019
Analys
En anrik tidning för den kristna högern vill avsätta Donald Trump.
63 miljoner Trumpväljare har fått något att bråka om över kalkonen.

Washington.

En tidig julklapp till Demokraterna levererades redan på torsdagskvällen. Ett huvudorgan för den evangeliska rörelsen gick då ut och förklarade att oppositionspartiet gör rätt som ställer Donald Trump inför riksrätt.

Motiveringen kunde vara författad av talmannen Nancy Pelosi själv.

”USA:s president har använt sin politiska makt till att tvinga en utländsk ledare att trakassera och diskreditera en av presidentens politiska motståndare”, skriver Christianity Today på ledarplats, en tidning grundad av den evangeliska portalfiguren Billy Graham 1956.

”Det är inte bara en kränkning av konstitutionen; viktigare, det är djupt omoraliskt.”

Ledartexten, signerad av den avgående chefredaktören Mark Galli, är dåliga nyheter för Vita huset.

Nykonservativa arbetar-väljare i Mellanvästern kan svika om den ekonomiska konjunkturen svänger.
Men den kristna högerns stöd för Trump har tett sig absolut under hans snart tre år vid makten.
Trumpregeringen gullar ständigt med gruppen, i både inrikes- och utrikespolitiken: flyttar amerikanska ambassaden i Israel från Tel Aviv till Jerusalem, godkänner bosättningar på Västbanken, tillsätter abortmotståndare på federala hovrätter och förbereder sig för att placera ännu en konservativ ledamot i Högsta domstolen.
Det sista är avgörande. Trump har redan vridit Högsta domstolen i konservativ riktning, vilket nu ger utslag i politikens vardag. Nyligen beslutade HD att inte ta upp en överklagan mot en ny abortlag i Kentucky.
Lagen tvingar abortläkare i delstaten att beskriva fostret för kvinnor under ultraljudsundersökningar,

även kvinnorna håller för sina öron och ögon.
”När patienten ligger halvnaken på britsen med fötterna i stigbyglar, ofta med en ultraljudssond i vaginan, måste läkaren fortsätta tala med henne, visa henne bilder och beskriva dem, även om hon försöker sluta ögonen och täcka öronen för att inte höra.” Det skriver abortkliniken i Kentucky – det finns bara en sådan kvar – som överklagat fallet, men som alltså inte fått gehör för sin överklagan i HD.
Detta tilltalar många höger-kristna väljare, som betraktar aborter som statligt sanktionerade mord. Men nu säger alltså Christianity Today att Donald Trump undergräver socialkonservatismen, även i förlängningen abort-motståndet.
”Vi kan inte längre bortse från presidentens avsaknad av moral eller hans lögner”, skriver chefredaktören. ”För hur ska vi då kunna använda

moralen för att motivera vår politiska strävan?”
Kan vi säga, frågar tidningen retoriskt, ”att abort är en stor ondska som inte kan tolereras” om vi samtidigt säger att ledarens ”trasiga karaktär” i slutändan inte spelar någon roll?
”Ingen av presidentens positiva effekter kan balansera den moraliska och politiska fara vi står inför under en ledare med en så grov omoralisk karaktär”, sammanfattar Christianity Today.

Det är nästan ordagrant vad demokraterna i representanthuset sade till sina republikanska kollegor under slutdebatten i kammaren i onsdags: Ser ni inte att mannen ni försvarar är en bedragare? Förstår inte vad det gör med ämbetet? Med tilliten till institutionerna? Ni gräver demokratins grav!
Trump svarade förutsägbart med att kalla tidningen för vänster. Den djupt kristna vicepresidenten Mike Pence var klokare. Pence, vald just

för sina nära band till evangeliska väljare, skrev att senaten, där Republikanerna bestämmer, just godkänt 13 nya domare medan representanthuset varit upptaget med riksrätten. Det innebär, skrev Pence, att Trump totalt handplockat 185 ”fantastiska domare”. 63 miljoner Trumpväljare har fått något att prata om över kalkonen.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Dela

Beslut om katalanska politiker väcker ilska

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Dagen efter EU-domstolens hårda kritik mot Spanien utdelade Bryssel ännu en stjärnsmäll mot Spanien. Kataloniens förre regeringschef Carles Puigdemont och en annan landsflyktig politiker

tilläts på fredagen ta plats i EU-parlamentet.
EU-domstolen i Luxemburg tumlade på torsdagen om den spanska inrikespolitiken med besked, då den slog fast att den katalanske ledaren Oriol Junqueras åtnjöt EU-parlamentarisk immunitet då han i oktober dömdes till 13 års fängelse av den spanska högsta domstolen.
Det spanska nationalistlägret rasar. Extrema Vox kallar EU-domstolens beslut ett attentat mot Spaniens självständighet. En ledare i Madridtidningen El Mundo säger att det protestantiska Europa gaddat sig samman med frimurarna mot det katolska Spanien – tongångar som inte hörts på länge.
HD måste nu, enligt domstolen, släppa Junqueras.
Spanska nationalister kräver att HD säger nej och håller Junqueras inspärrad. Men EU-domstolen är högsta instans i frågor som denna och dess domslut kan inte överklagas. Domarna i Luxemburg vill undvika att förödmjuka Spanien, men

det är fel som den spanska nationalistpressen hävdar, att ”Junqueras öde är i HD:s händer”. Om spanska HD mot förmodan trotsar Luxemburg kommer Spanien dels att fällas i människorättsdomstolen i Strasbourg, dels drabbas av sanktioner, som Polen.
Till det kommer så beslutet att Carles Puigdemont och tidigare katalanske hälsoministern Toni Comin får tillträde till EU-parlamentet. Puigdemont och Comin valdes till EU-parlamentet i maj, men kunde inte tillträda sina platser eftersom de inte närvarade vid en insvärningsceremoni i Madrid. Alla detta är knutet till de delikata regeringsförhandlingarna. De spanska socialisterna kan inte bilda regering utan Junqueras ERC – som inte kommer att samarbeta om inte Junqueras släpps. Om socialisterna och ERC skulle enas och en vänsterregering sväras in, står nationalistpartierna redo att

fördöma processen som en ”kapitulation till statens fiender”.
I bakgrunden finns också EU:s pågående kampanj för att övertala Spanien att överge sitt motstånd mot ett eventuellt skotskt EU-medlemskap (Om Skottland skulle bryta sig ur Storbritannien). Spanien motsätter sig Skottland i EU, eftersom detta skulle kunna tjäna som ett prejudikat för Kataloniens inträde.
Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Israel utreds av ICC i Haag

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Den internationella brottmålstribunalen i Haag, ICC, kommer att börja utreda Israels agerande på Västbanken, i östra Jerusalem och på Gazaremsan.

Jerusalem.

Premiärminister Benjamin Netanyahu kallade beslutet ”skandal” och förnekade ICC:s rätt granska Israel.

– ICC är ett politiskt redskap för att delegitimera Israel, sade Netanyahu.
Enligt Rom-fördraget, som definierar ICC:s befogenheter, har domstolen inte behörighet att utreda brott som begås i länder som, likt Israel, inte anslutit sig till avtalet. Men palestinierna hävdar att de ockuperade områdena hör till staten Palestina, som erkänts av de flesta av FN:s medlemsländer.
ICC understryker i sitt beslut att man ännu inte beslutat åtala israeliska myndighetspersoner och militärer, och att experter fortsätter granska de formella problemen kring jurisdiktionen i områdena.
Netanyahu har på sistone - lovat att annektera större delen av Västbanken, något som kan ha skyndat på ICC:s beslut.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Sex demonstranter dödades

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Indien. Fredagen blev den hittills dödligaste dagen i protesterna mot den nya medborgarskapslagen i Indien, som stoppar muslimer från att bli medborgare. Vid sammandrabbningar mellan polis och demonstranter i delstaten Uttar Pradesh dödades minst sex personer. Gårdagen blev våldsam på många platser. I huvudstaden New Delhi var mobilnätet och internet nedsläckt för andra dagen i rad. Myndigheterna har förbjudit folksamlingar på fler än fyra personer, men trots detta genomfördes demonstrationer med tiotusentals deltagare, rapporterar Indian Express.
Mia Holmgren

Jordbävning skakar Afghanistan

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Afghanistan. Ett skalv med magnituden 6,1 har inträffat i nordöstra Afghanistan, nära gränsen till Pakistan, enligt USA:s geologiska myndighet USGS.
Det finns ännu inga uppgifter om eventuella skadade eller döda.

Men skalvet fick boende i både Afghanistans huvudstad Kabul och grannlandets Islamabad att fly ut på gatorna, enligt AFP.
Skalvets centrum låg på 200 kilometers djup, 51 kilometer sydväst om orten Jurm i provinsen Badakhshan, enligt USGS.
TT

Prins Philip på sjukhus

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Storbritannien. Storbritanniens prins Philip, drottning Elizabeths 98-årige make, togs in på sjukhus på fredagen, meddelar Buckingham Palace. Sjukhusvistelsen handlar enligt brittiska hovet om en ”förebyggande åtgärd för ett befintligt tillstånd”.

”Hertigen av Edinburgh åkte från Norfolk i morse till King Edward VII Hospital i London för observation och behandling av ett befintligt tillstånd”, skriver Buckingham Palace och tillägger att sjukhusbesöket görs på inrådan av prins Philips personlige läkare.
TT-Reuters

Politiker får livstid för våldtäkt

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Indien. En indisk parlamentsledamot har dömts till livstids fängelse för att ha våldtagit en 17-årig flicka i delstaten Uttar Pradesh 2017.
Polisen tog inte upp fallet förrän ett år senare, då flickan försökt sätta eld på sig själv i protest. Dagen efter dog hennes far i polisens förvar och familjen har hävdat att han torterats.
Våldtäktsoffret, som nu är 19 år, fick i somras allvarliga skador i en bilolycka.
Förutom fängelsestraffet döms parlamentsledamoten till 2,5 miljoner rupier i böter, motsvarande runt 330 000 svenska kronor.
– Domstolen ser inga förmildrade omständigheter. Han var en statstjänsteman och han svek människors tillit, säger domaren enligt

nyhetsbyrån Press Trust of India.
Mannen nekar till anklagelserna.
TT-AFP

Trudeau vill stoppa USA–Kina-avtal

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Kanadas premiärminister Justin Trudeau uppmanar USA att inte teckna handelsavtal med Kina om inte Peking först friger två kanadensiska medborgare som sitter gripna i landet, rapporterar tv-kanalen TVA Nouvelles.

– Vi har sagt att USA inte bör underteckna en slutgiltig överenskommelse med Kina som inte löser frågan med Meng Wanzhou och de två kanadensarna, säger Trudeau.
Exdiplomaten Michael Kovrig och affärsmannen Michael Spavor, båda från Kanada, greps i Kina efter det att Kanada den 1 december 2018, på begäran av USA, hade gripit Huaweis finanschef Meng Wanzhou.
TT-AFP

Den brittiska tillväxten högre än väntat

LÖRDAG 21 DECEMBER 2019

Den brittiska bruttonationalprodukten ökade med 0,4 procent under tredje kvartalet jämfört med kvartalet före. I årstakt blev det en tillväxt på 1,1 procent,

enligt reviderade tal från den brittiska statistikbyrån ONS. I en tidigare preliminär beräkning låg tillväxten i kvartalstakt på 0,3 procent och i årstakt på 1 procent. Enligt statistiken föll det brittiska underskottet i handeln med omvärlden till 410 miljoner pund, ned från 10,9 miljarder pund under andra kvartalet. Det brittiska handelsunderskottet är därmed på den lägsta nivån sedan första kvartalet 1998.
TT-Reuters

Karin Eriksson: ”Före-gångslan-det”

Sverige halkar efter när de nordiska grannarna krossar glastaket

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

När de andra länderna i Norden får kvinnliga statsministrar väcks frågor om den feministiska föregångaren Sverige – ett land som förkunnar jämställdhet, men styrs av män. När glastaket för

kvinnliga politiker är intakt kan det bli stenarna i glashuset som klirrar.

Sverige har världens första feministiska regering. Att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv är en mänsklig rättighet och en demokrati- och rättvisefråga.

Det är stolta ord. De står på den svenska regeringens hemsida.

Där finns också bilder, som visar att de kvinnliga statsråden är fler än männen. Om man studerar vilka som varit med sedan starten 2014 förändras balansen. Kvinnorna kommer och går. En handfull socialdemokratiska män, en miljöpartistisk man och en socialdemokratisk kvinna – Magdalena Andersson – har stannat.

I partiledarskaran utgör kvinnorna fyra av nio. Men de representerar fyra mindre partier, med en fjärdedel av det sammanlagda stödet från väljarna.

Eftersom svenska statsministerkandidater normalt är etablerade politiker från något av de största partierna, är sannolikheten alltså ganska stor att Stefan Löfvens efterträdare som regeringschef kommer att heta – säg Anders eller Mikael eller Ulf.
Det väcker en fråga: Har Sverige verkligen något att berätta för världen om hur kvinnor får samma makt som män att forma samhället?

Den har ställts på sin spets nu i december, när socialdemokraten Sanna Marin utsetts till Finlands tredje kvinnliga statsminister.
För i övriga Norden spräcktes eventuella glastak för hur långt kvinnor kan nå för länge sedan. Redan 1980 utsågs isländskan Vigdís Finnbogadóttir till Islands president. Då blev hon världens första demokratiskt valda kvinnliga statsöverhuvud. Året därpå utsågs Gro Harlem

Brundtland till Norges och Nordens första kvinnliga statsminister.
Just nu ingår Høyrepolitikern Erna Solberg i Oslo, socialdemokraten Mette Frederiksen i Köpenhamn och vänsterpartisten Katrín Jakobsdóttir i Reykjavik i den nordiska statsministerkretsen. Stefan Löfven från Stockholm får stå för könsbalansen som enda mannen på nordiska toppmöten.

Risken finns att det blir lite svårare för Sverige att predika feminism för världen. När glastaket är intakt, kan det bli något annat som klirrar. Nämligen stenarna, när svenska politiker kastar sten från glashuset.
Med tanke på att Sverige regelbundet toppar rankningar över världens eller Europas mest jämställda länder är frånvaron av kvinnor i politikens absoluta topp mystisk. Är det partiernas

fel? Eller väljarnas? Slumpen? Patriarkatet? Eller helt enkelt att män är mer meriterade? Vi kan fråga dem som misslyckats.

Under de senaste tio åren har socialdemokraten Mona Sahlin och moderaten Anna Kinberg Batra gjort anspråk på att leda Sverige. Båda hade åtskilliga problem att hantera, och mycket hade ingenting med kön att göra. Men de har i efterhand berättat om hur de upplevde att de hade problem med pondusen.

Mona Sahlin pressades att ta med Vänsterpartiet i sitt rödgröna samarbetsprojekt. Anna Kinberg Batra försökte förgäves ta kommando i regeringsfrågan. ”När en man agerar kraftfullt så är det positivt och när en kvinna agerar kraftfullt så blir det negativt”, sa hon i DN förra hösten.

Vi kan också fråga dem som varit ganska framgångsrika. ”Det var ajajaj och ojojoj”, konstaterade Gudrun Schyman i DN, när hon såg tillbaka på sin tid som ensam

kvinna i partiledarkretsen på 90-talet. Hon förklarar avsaknaden av kvinnliga statsministrar med att Sverige är bättre på bredden när det gäller jämställdhet.
I riksdagen finns ingen krets av elitpolitiker från fina skolor – fast det gör det inte i parlamenten i de andra nordiska länderna heller.
Maud Olofsson, som ledde Centerpartiet i nio år, lägger skulden på S och M. ”Man har mycket, mycket större tålamod med en man i de där partierna”, sa hon i DN tidigare i höstas.
Vi kan också fråga dem som verkligen lyckats.
”Kvinnor vill bli omtyckta av alla. Det är en sådan osäkerhet som många tjejer har med sig”, sa Norges statsminister Erna Solberg i en DN-intervju 2017. Hennes råd till kvinnliga kollegor i Norden – ett råd som hon gav direkt till Kinberg Batra – är att man måste försöka vara sig själv.
Islands statsminister Katrín Jakobsdóttir tyckte inte att

hon hade något bra svar på varför Sverige halkar efter när hon mötte DN i Malmö i höstas. Men hon tackade den isländska kvinnorörelsen som banat väg för henne. Och hon konstaterade att hon är en person som alltid säger ja – annars hade hon inte blivit politiker.
Vi kan fortsätta ställa frågor om kvinnor och makt.
Men vi kan inte fråga Anna Lindh.
Hon var kronprinsessan i Socialdemokraterna när hon utsattes för en knivattack på varuhuset NK under folkomröstningskampanjen om euron 2003. Det mordet är också ett svar på frågan om varför Sverige blir sist i Norden med en kvinnlig statsminister. Vi kunde ha haft henne för 15 år sedan.
Karin Eriksson
Fakta. Tidigare kvinnliga ledare i Norden

Gro Harlem Brundtland (S), statsminister i Norge 1981, 1986–1989 och 1990–1996.

Jóhanna Sigurdardóttir (S), statsminister på Island 2009–2013.
Anneli Jäätteenmäki (C), Finlands statsminister 2003.
Mari Kiviniemi (C), Finlands statsminister 2010–2011.
Helle Thorning-Schmidt (S), Danmarks statsminister 2011–2015.
Dessutom var Vigdís Finnbogadóttir president på Island 1980–1996. Tarja Halonen var president i Finland 2000–2012.

Protesterna Modis största kris – minst 19 döda

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

Massprotesterna mot den nya medborgarskapslagen i Indien har utvecklats till den hittills värsta krisen för Indiens premiärminister Narendra Modi. Många av de minst 19 demonstranter som dödats har

skjutits ihjäl av säkerhetsstyrkor och polis. DN reder ut vad som står på spel när missnöjet övergår i våldsamheter i världens näst folkrikaste land.

1. Vad handlar massdemonstrationerna om?

Den välkända indiska historikern Ramachandra Guha, som själv greps vid en demonstration för några dagar sedan, beskriver den nya medborgarskapslagen som ett försök att göra Indien till ett helt annat land och ett slag mot författningens hjärta.

Den kontroversiella lagen som klubbades av parlamentet i förra veckan är enligt regeringen tänkt att ge buddhister, kristna, hinduer, jainister, parser och sikher som flytt från grannländerna Bangladesh, Pakistan och Afghanistan en fristad. Muslimer undantas med motiveringen att de inte kan vara förföljda i länder som är muslimska.

Enligt kritikerna rimmar detta illa med den sekulära

andan i landet som gör anspråk på titeln ”världens största demokrati” och satt en ära i att skydda minoriteternas intresse.
I den hindunationalistiska våg som sveper över Indien blir det allt tydligare att den hinduiska majoritetens intressen styr.
Demonstrationerna började på flera universitet i Delhi. När protesterna möttes med hårda tag gick tiotusentals människor ut på gatorna i protest mot polisens övervåld.

De senaste dagarna har demonstrationerna varit som störst i den folkrikaste delstaten Uttar Pradesh, där den muslimska minoriteten består av 40 miljoner människor. I Uttar Pradesh har de flesta dödsfallen skett. Sammanlagt har fler än 1 500 personer anhållits och 4 000 har gripits och sedan släppts.
2. Detta är Modis första stora kris, vilken ställning har han i Indien?
Narendra Modi är en machoman med en nationalistisk agenda. Han

kan jämföras med USA:s president Donald Trump och Turkiets ledare Recep Tayyip Erdogan. Normalt är han enormt populär bland den hinduiska majoriteten – mer än en miljard människor.
I valet i maj fick Narendra Modis hindunationalistiska parti BJP egen majoritet i parlamentets båda kamrar, vilket ger Modi oinskränkt makt.
När han i våras för första gången sedan 1970-talet flygbombade mål i den pakistanska delen av Kashmir ledde det till en euforisk stämning på hemmaplan.
Inom den hindunationalistiska rörelsen finns starka krafter som försöker skapa en etniskt hinduisk stat. Det har fått intellektuella att varna för att demokratin hotas.
Yttrandefriheten urholkas när få vågar kritisera premiärministern av rädsla för repressalier och samhällsdebatten har tystnat inom flera områden.

I skolböckerna märks den nationalistiska agendan när nedlåtande skildringar av landets minoriteter har blivit vanligare.
Modi har tagits på sängen av protesternas omfattning.
Han har manat till lugn men skyllt protesterna på bråkmakare bland muslimerna och på det muslimska grannlandet Pakistan.
Enligt flera bedömare är det ett misstag att försöka ducka för massprotesterna, som snarare ökar än avtar.

3. Hur ser muslimernas situation ut i Indien?
I det folkrika Indien låter alla sifferjämförelser extrema, men den muslimska minoriteten uppgår till 200 miljoner människor och 15 procent av befolkningen.
Sedan Modi kom till makten har muslimerna marginaliserats. Många känner att de inte längre har en självklar plats i Indien utan får stanna i landet på nåder.
Attacker mot muslimer som anklagas för att äta nötkött

har blivit vanligare och dussintals människor har dödats.
Den hindunationalistiska rörelsen i Indien utgår från en historieskrivning där hinduerna har en mer framträdande roll i regionen än vad vedertagen forskning medger. Det slår mot muslimerna.
4. Är religiöst färgat våld vanligt i Indien?
Efter självständigheten från Storbritannien 1947 har spänningar mellan religiösa grupper flera gånger lett till våldsamma oroligheter. Indiens tidigare premiärminister Indira Gandhi mördades av sin sikhiska livvakt som en hämnd för massakern i vid sikhernas tempel i Amritsar. I Bombay dödades minst 700 människor, de flesta muslimer, i upplopp 1992 och 1993.
I Gujarat dödades 2002 fler än tusen muslimer i upplopp. På den tiden var Modi regeringschef i delstaten och anklagades för att ha vänt

bort blicken när dödandet pågick.
I Bombay genomförde tio terrorister från Pakistan ett spektakulärt terrorattentat för elva år sedan, där 175 människor dödades. Då uteblev dock oroligheterna. Relativt få indiska muslimer har radikaliserats, men det finns en oro för att de pågående protesterna kan ändra den utvecklingen.
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Advokaten: Polska kyrkan gör inget åt problemet med pedofilpräster

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

Pedofilins historia visar att kyrkan aldrig kommer att göra

något åt problemet av sig själv. I varje fall inte i Polen.
– I Chile brann kyrkor och i Irland gick folkmassor ut på gatan, och då hände det något, säger advokaten Artur Nowak, som själv var ett offer för en präst sexuella övergrepp som barn.

Poznan.

Artur Nowak hade i många år företrätt offer för kyrkans pedofiler men förträngde länge att han själv var ett offer. Minnena kom upp till ytan när han tog sig an fallet med Szymon, som hade utsatts för en pedofilpräst när han var 14 år.
Det var ett exempel på hur förövaren sakta men säkert preparerade sitt offer för sexövergreppen.
Szymons föräldrar var alkoholister, och de blev glada när prästen erbjöd sig att ta med honom, en korgosse i kyrkan, till McDonald's. Det var något särskilt för en fattig pojke. En dag svängde prästen in bilen på en skogsväg, och började

tafsa på honom. Pojken chockades.
– För att förklara detta för en svensk läsare: i ett normalt samhälle skulle barnet berätta för föräldrarna. I Polen har frågan om pedofiler först blivit aktuell de senaste åren, och det föll honom inte in att han skulle säga något till sin mamma och pappa. Szymon skämdes och var rädd för att skulden skulle läggas på honom.
Artur Nowak menar att det inte är så att pedofiler kastar sig över barn på gatan, utan de arbetar systematiskt för att bygga en relation till offren och stegvis göra dem - beroende.
– De stod varandra nära, prästen fick tillgång till Szymons mest intima hemligheter som han anförtrotts under bikten. Samtidigt gav han Szymon olika saker och bjöd på resor. Och han tog pojken hem till sina föräldrar – men våldtog honom också brutalt.
Det här pågick i flera år, ända tills han var 18 år. Först då bröt Szymon med prästen,

men det dröjde länge innan han berättade för någon. Då blev det rättegång och prästen dömdes.
– Det som hände vid rättegången gjorde att jag såg den här grabben i mig själv. För jag hade en liknande erfarenhet, som jag aldrig hade berättat om för någon, eftersom jag skämdes.
Det var först långt senare, för två år sedan, som Artur Nowak ”kom ut” som pedofiloffer och erkände vad som hänt – för sig själv och för sin fru.

Artur Nowak växte upp i en from katolsk familj, och han utsattes för sexuella närmanden från en präst när han var tio-elva år. Det här var under kommunisttiden, och kyrkan var ett viktigt socialt centrum i det polska civila samhället.
– Han fann ett sätt att komma åt mig, och det var under bikten. Han frågade ut mig detaljerat om onani, hur ofta jag gjorde det, fast det var något jag inte ens hade erfarenhet av.

Han säger att han kände sig djupt invaderad i sitt privatliv, men ändå tänkte att prästen på något sätt ville hjälpa honom mot ”orenhet”. Prästen tog ofta paus i bikten, och nu i efterhand tror Artur Nowak att han gick iväg för att masturbera.

– Han använde en speciell teknik, plötsligt kunde han fråga mig om hans prat om onani var upphetsande för mig! Jag var elva år. Jag sade: Nej! Ändå började han kyssa och ta på mig. Och det var inga faderliga smekningar. Jag kände intuitivt att något var fel, men jag kom inte på tanken att berätta för någon.

En dag tog det slut. Artur Nowak tror att prästen såg att han inte kunde gå längre med honom. Men då flyttade prästen över intresset till andra pojkar.

När han började som advokat och tog sig an andra offer insåg han att det finns tusentals barn och ungdomar som har utsatts inom katolska kyrkan. Då undergrävdes hans tro på att

det finns något gott i denna institution.
– Katolska kyrkan har upphört att stå för kristna värden. Och den gör absolut inget åt pedofilproblemet. Ärkebiskop Jozef Michalik sade en gång att det är barnen som frestar prästerna, och därmed i praktiken är de skyldiga. Kyrkans självbild är att den är ett offer.
Artur Nowak anser att kyrkan saknar förmåga att se de drabbade i ansiktet och be om ursäkt.
Han är också djupt kritisk mot Johannes Paulus II – den polske påven – som inte agerade mot pedofilin i kyrkan. Där har nuvarande påve en öppnare syn än den konservativa polska kyrkan, menar han.
– Många polacker har svårt att se objektivt på Johannes Paulus, han var ju vår befriare från kommunismen! Han lade lock på många skandaler och skyddade kardinaler.
Artur Nowak pekar på Tyskland, där kyrkan är inne

på att slopa celibatet för präster och man förespråkar ökad tolerans för homosexualitet.
– Någon sådan diskussion om en modernisering av doktrinen förekommer inte i Polen. Här betraktar biskoparna homosexualitet som en störning och en synd. Men i verkligheten förekommer mängder av sex – även samkönat – inom kyrkan.
Ett sätt att komma till rätta med övergreppen mot barn är slopat celibat.

– När jag studerar rättsfall är 90 procent av de misstänkta prästerna inte pedofiler, utan de förverkligar sin sexdrift på dem de har tillgång till, alltså barnen.
Ofta är offren korgossar i kyrkan, och 80 procent av de drabbade inom kyrkan är pojkar (i motsats till den sekulära världen, där pedofiloffren till 80 procent är flickor).
Ändå driver kyrkan tesen att det är homosexualitet som orsakar pedofili, och biskoparna riktar ständiga

attacker mot påstådd ”hbtq-ideologi”.
– Hyckleriet är slående, säger Artur Nowak.
Michael Winiarski
Fakta. Stort mörkertal

Sexuella övergrepp mot barn inom kyrkans ram är inte mindre vanligt i Polen än i andra katolska länder. Enligt den polska kyrkans egna statistik hade den från 1990 till 2018 fått rapporter om övergrepp från 382 präster mot 625 barn under 16 år.

Men mörkertalet är mycket stort. Och liksom i andra länder har kyrkan skyddat pedofila präster, ofta genom att omplacera dem till en ny församling – där de funnit nya offer.
I Polen började problemet tas på allvar betydligt senare än i USA, Irland och Italien. I USA har barn som våldtagits av präster tilldömts skadestånd av katolska kyrkan på flera miljarder dollar. Men den polska kyrkan är fortfarande ovillig att gå med på att den är skyldig att

betala skadestånd till offren för prästernas övergrepp.
Under tryck från en stark opinion gick den polska nationalkonservativa regeringen våren 2019 med på att skärpa maxstraffet för sexuella övergrepp mot barn, från 12 till 30 års fängelse.

Trettonårig klimataktivist har blivit symbol för brandkrisen

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

En trettonårig flicka har blivit symbol för den kris Australien genomgår på grund av de förödande bränderna, och den klimatdebatt som följt.

Ett filmklipp visar hur en polis tvingar bort henne från en - demonstration.
”Jag är trött på att se min framtid brinna upp”, skriver hon i en debattartikel efter händelsen.
Australiens premiärminister Scott Morrison har fått hård kritik för att han valde att resa till Hawaii på - familjesemester mitt under de värsta skogs- och markbränderna i mannaminne.
Allt fler kopplar samman bränderna med den globala uppvärmningen, och Morrisons regering hade redan tidigare blivit bannad för kraftlös klimatpolitik.
Häromdagen tillkännagav han att han skulle avbryta semestern, och han väntades tillbaka hem under lördagen.
I torsdags samlades hundratals klimataktivister utanför Morrisons hem i Sydneystadsdelen Kirribilli för att demonstrera för fler och kraftfullare åtgärder för klimatet. En av dem var 13-åriga Izzy Raj-Seppings och hennes pappa.

Efter en dag av tal och andra manifestationer beslutade sig några av aktivisterna för att tälta utanför Morrisons bostad tills han kom tillbaka. Då anlände polisförstärkning, och en order utgick om att alla demonstranterna skulle lämna platsen.
Ett filmklipp har nu spridits som visar hur en polis nogsamt förklarar för en gråtande Raj-Seppings att hon måste ge sig av genast om hon inte ska riskera att bli gripen, ”och våld kan bli nödvändigt”.
På lördagen skrev Izzy Raj--Seppings själv i den australiska utgåvan av The Guardian om händelsen och varför hon var där.
”Jag är trött på att se min framtid, mina vänners och min familjs framtid, brinna upp framför mina ögon”, skriver hon.
”Hur vågar Scott Morrison rusa i väg till Hawaii under Australiens kris? Vad vi behöver är en premiärminister som

erkänner att det här inte är bara ännu en vanlig brandsäsong, att orsaken till det här är klimat-förändringen! Folk har dött och hem har förstörts medan Morrison ligger på en tropisk strand med huvudet i sanden.”

Hon skriver att det var god stämning när hon och hennes pappa först kom till platsen framför Morrisons hus. Unga, gamla, familjer och studenter hade samlats. Sedan kom kravallpoliserna.

”Chockad och förvirrad såg jag på hur mina vänner och meddemonstranter spreds, greps och fördes bort från området. Det var kaotiskt.”

När hon själv gav sig av höll hon upp sitt plakat med orden: ”Se vad du lämnat åt oss. Se oss bekämpa det. Se oss vinna.”

Samtidigt förvärras bränderna på grund av en tung värmebölja och den största staden Sydney låg på lördagen insvept i en dimma av giftig rök, med en temperatur på 47 grader i

delar av staden och längs kusten. Två stora bränder söder om mångmiljonstaden har orsakat egna åskväder och en jätteeld i norr hotar göra detsamma.
Väderfenomenet uppstår när tät rök kyls ned av atmosfärens tryck och bildar moln som orsakar blixtar och storm.
Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Johnson lovar sätta tryck på USA

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

Premiärminister Boris Johnson lovar att fortsätta utöva påtryckningar på USA för att få den kvinna som misstänks ha kört ihjäl en ung motorcyklist att återvända till Storbritannien för rättegång.
Det var den 27 augusti i år som 42-åriga Anne Sacoolas,

fru till en amerikansk underrättelseagent, lämnade en flygbas på fel sida av vägen. Efter att ha kört 400 meter mötte hon en 19-årig motorcyklist och frontalkrockade med honom. Mannen avled på platsen.
Anne Sacoolas förhördes, men åberopade diplomatisk immunitet och lämnade senare landet. På fredagen beslutade brittiska åklagare att hon ska åtalas.
Sacoolas har sagt att hon inte kommer att återvända. I går sade Boris Johnson att man inte kommer att släppa fallet, skriver nyhetsbyrån Reuters:
– Vi följer givetvis fallet med största intresse och kommer att fortsätta representera den avlidnes familj på varje nivå i USA.
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

20-tal dödade i Honduras-fängelse

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

Honduras. Minst 18 intagna har dödats under skottväxling i ett fängelse i Honduras, uppger militär och polis. Enligt en oidentifierad polis, som uttalar sig i en tv-sändning, ligger gängrivalitet bakom dödsfallen.

I onsdags utlystes nödläge för landets fängelser och säkerhetsstyrkor skulle ta över kontrollen för att stävja ökande våld. Men det aktuella fängelset i Tela i norra Honduras hade säkerhetsstyrkorna ännu inte tagit hand om.

TT-Reuters

Med all respekt för vår strategiska partner USA. I det oberoende Ukraina har vi mer prioriterade problem att hantera.

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj i en intervju med TT, där han säger sig vara trött på riksrättsprocessen mot USA:s president Donald Trump.

Ny dödsdom för hädelse i Pakistan

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

Pakistan. Universitetsläraren Junaid Hafeez har dömts till döden för hädelse av en domstol i Multan i Pakistan. Den nu 33-årige Hafeez greps för sex år sedan anklagad för att ha smädat profeten i sociala medier.

Konservativ islam dominerar i Pakistan och brott mot religionen kan enligt lag straffas med döden. Hafeez advokat Asad Jamal säger till AFP att domen ska överklagas. Även rykten har lett till lynchningar och mord.

Rabia Mahmood på människorättsorganisationen Amnesty International anser att domen är ”förvånande, en besvikelse och ett grovt justitiemord” och kräver att staten drar tillbaka åtalet. TT-AFP

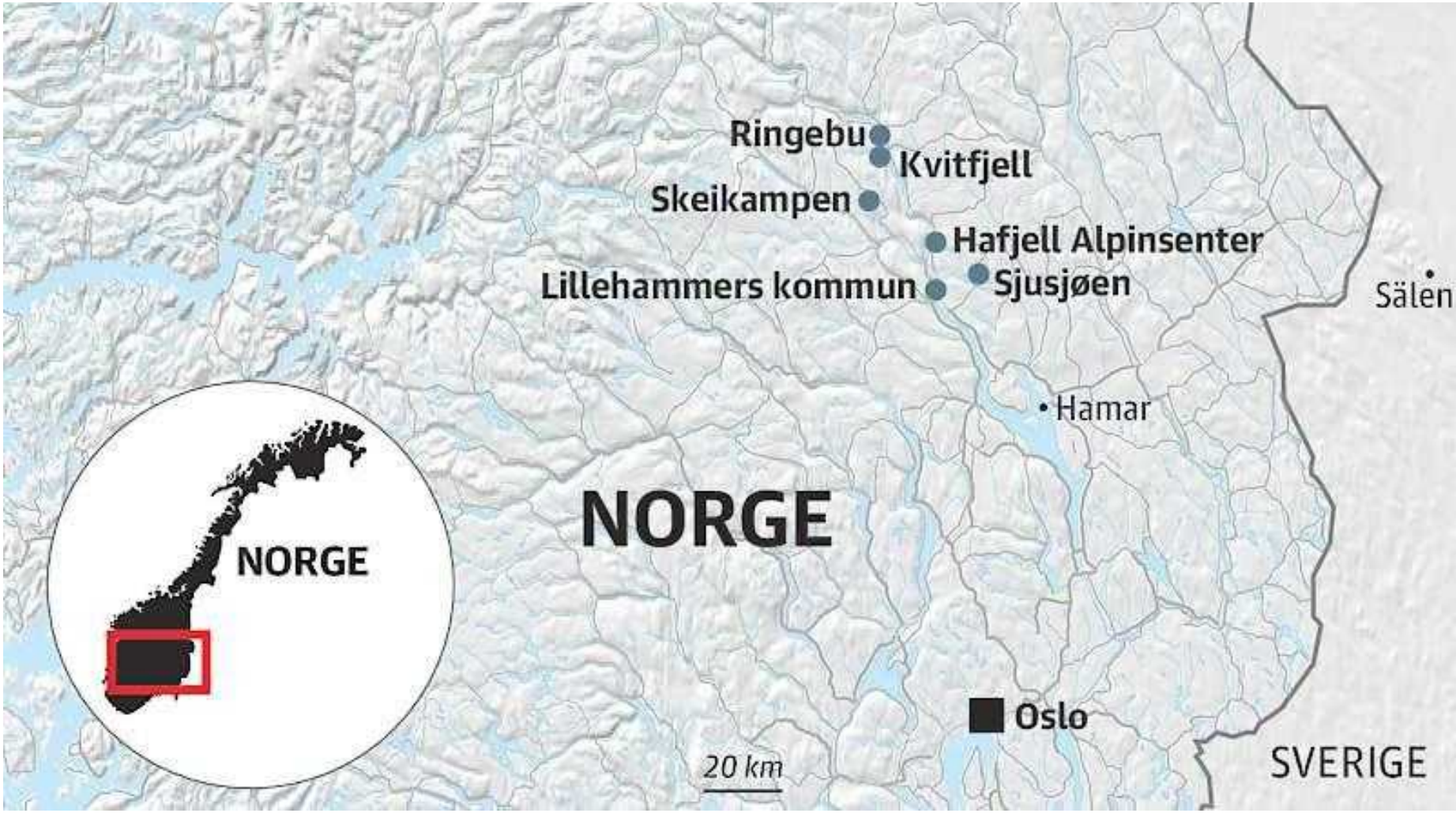
Ringebu
Kvitfjell
Skeikampen
Hafjell Alpinsenter
Lillehammers kommun
Sjusjøen
Sälen
Hamar
NORGE
NORGE
Oslo
20 km
SVERIGE

Aktiv semester i Lillehammer

SÖNDAG 22 DECEMBER 2019

Det är lätt att falla för Lillehammer. Med ett och samma liftkort får du tillgång till flera snösäkra orter och mer än 200 mil skidspår. I ett av Norges största skidområden hittar du dessutom läcker mat och - spännande utflykter.

Lillehammer var platsen för de olympiska vinterspelen 1994, och en av anledningarna till att tävlingarna hamnade just här handlade mycket om den goda tillgången på snö. För det mesta ligger den djup från mitten av november till långt in i april.

Alpina Sjusjøen, Hafjell och Kvitfjell ingår tillsammans med Skeikampen i Lillehammer Ski Resorts, och skryter med Norges bästa utförsåkning. Vad sägs om över 90 nedfarter, närmare 50 liftar och en handfull terrängparker? Längdåkarna får sitt lystmäte genom över

200 mil preparerade spår, som sträcker sig ända upp till Gudbrandsdalen och Gålå. Sjusjøen har ett familjevänligt skidberg med flera snälla pister. Men det är främst längdskidåkningen som lockar. Det finns även möjlighet att varva skidåkningen med hundspannsturer och vinterridning på islandshästar.
Norrmännen har hytter i mängd längs fjällsluttningarna. Vill man som gäst njuta av helpension är det därför Rustad fjellstue som gäller. Det anrika pensionatet på drygt 800 meters höjd, och med skidspåren utanför husknuten, har drivits av samma familj i fyra generationer.
Från Rustad kan du skida det klassiska Birkebeinerspåret ända ner till Lillehammers skidstadion, och Troll-løypa vidare till alpina Hafjell. Dessutom finns det ett sinnrikt nätverk av slingor som gör att du lätt kan tillbringa en vecka i området

och ständigt finna nya sträckningar.
I ett av spåren träffar jag två glada norska kvinnor, som är här under en vecka för att njuta av skidåkning och vilsamt pensionatsliv. Marit Lyftingsmo och Grete - Svendsen från Oslo har varit vänner i mer än 45 år, och börjat umgås än mer sedan de blivit änkor.
– Vi trivs allra bäst ute på fjället, säger de båda med ett skratt. Två pigga pensionärer, som bägge fyllt 80 med råge.

De tog tåget till Lillehammer, och sedan lokalbussen nästan ända fram till pensionatet.
– Självklart reser vi så miljövänligt vi kan, säger Marit. Det är en del av upplevelsen med att komma hit.
Ulrica Jonsson, Caroline Haglund-Signor, Jessica Granath och Cecilia Persson från Göteborg är fyra andra fjällentusiaster på glid.
De har varit ute på en tvåmilarunda via Hafjell och är smått lyriska.

– Spåren har varit helt fantastiska, konstaterar Jessica, som peppat sina kompisar att åka hit för en pensionatsweekend.
En stor anledning till den norska utflykten är det tågnära läget.
– Hur smidigt som helst, och ett klart bättre val än svenska fjällen, konstaterar gänget.
På Rustad fjellstue hälsar Karianne Rustad välkommen och berättar att det var hennes farfars mor som började med att erbjuda en bädd och middag till fjällvandrare i mitten av 30-talet.
Efter några år öppnade man den gamla fäbodvallen även för vinterturister.
– Då fick gästerna åka häst och släde den sista biten, berättar hon och visar mig runt i de gamla sällskapsrummen.
Trasmattor på rustika trägolv, bonader, svartvita fotografier och oljemålningar med fjällmotiv på väggarna – samt en sprakande björkvedsbrasa i öppna

spisen – borgar för stugmys efter skiddagens slut.
Under kriget annekterade tyska Gestapo pensionatet för att ha det som semesterboende – samtidigt som Kariannes farfar gömde flyktingar för att hjälpa dem vidare till Sverige. Så det sitter en hel del historia i väggarna.
Rustad har många stamgäster. Flera har varit här sedan tidigt 70-tal, och det är nog hemkänslan och stämningen som gör att de återvänder, tror Karianne.

Det märks tydligt i matsalen timmen senare. Vid dukade bord med levande ljus, tygservetter och stärkta linnedukar serveras spekemat – lufttorkad skinka från Gudbrandsdalen – ugnsstekt öring och marinerade hjortron med vispgrädde till dessert.
– Det känns helt rätt efter en heldag i skidspåren, konstaterar mina bordsgrannar Ben och Felicia från Oregon.
För vi är en minst sagt brokig skara gäster under middagen

– från USA, Holland, England, Tyskland, Japan och Sverige. Och så några norska sällskap förstås. Alla har vi naturen och skidåkningen som gemensam nämnare.

Hafjell är nästa stopp. Från håll ser själva skidområdet inte så märkvärdigt ut, men väl på plats har man riktigt roligt. För det finns flera kilometerlånga carvingpister som verkligen främjar mjölksyrekänningen. Och med vidsträckta barnområden och terrängparker så framstår Hafjell som den perfekta familjedestinationen.

Före OS i Lillehammer 1994 fanns här varken lift eller pist, utan allt byggdes i början av 90-talet. Dessutom i en miljö med bondgårdar mellan backarna.

För den som vill varva de alpina svängarna med längdskidåkning är det bara att glida in i det mer än 30 mil långa spårsystemet från Hafjellstoppen, med Sjusjøen ett par timmars skidfärd söderut.

I pisterna är det restaurang Skavlen på Mosetertoppen som står för gastronomin, med en lax- och skaldjursoppa som en av de mer prisvärda rätterna.
Hafjell och Kvitfjell marknadsförs sedan några år tillbaka som en gemensam destination, med skidbuss mellan orterna. Det tar knappa timmen att nå Kvitfjells betydligt brantare backar. Varje vinter hålls här både störtlopp och super-G i världscupen för damer och herrar.

Hit söker sig de avancerade åkarna, som lockas av drygt 800 meters fallhöjd och flera svarta pister. Men även barnfamiljerna, som har hela västsidan av fjället för sig själva, med snälla glidarbackar och stort barnområde.
Allra högst upp i skidsystemet, vid störtloppsbackens början, öppnar sig fjällpanoramat med 2 000-meterstopparna i Rondane och Jotunheimen.
Simonette Asplund och Daniel Eggertsen från

Varberg njuter av vyerna, tillsammans med sonen Isac, tre år. De tillbringar en vecka här i hyrd stuga, tillsammans med Daniels föräldrar.
– Vi stortrivs i Kvitfjell och var här vecka tio även förra året. Med akut brist på liftköer hinner vi ju knappt vila mellan åken, konstaterar Daniel med ett nöjt leende.
Från toppen utgår även längdspåren, och precis som i Sjusjøen är det välpistat och högst inbjudande. Kvitfjell är även en del av Peer Gynt Ski Region, som sträcker sig från Espedalen i nordväst till Skeikampen i söder, med totalt 630 kilometer preparerade spår.
Tyri-Hans skicafé är ett måste efter ett antal svettiga åk i branterna. Med solsäkert läge i väst är fäbodvallen en poppis anhalt för både längdskidåkare och alpina dito. Den örtkryddade korven med hemlagat mandelpotatismos är en storsäljare, tillsammans med hantverksöl från trakten. Dessutom bjuds det på vedugnsbakade pizzor, och

idel smaskiga bakverk för den fikasugne.
Missa heller inte after skin på Koia, ett stenkast från skidåkarhotellet Gudbrandsgard. Här regerar skidåkaren Lars Harsheim, som byggt upp det gamla stocktimrade härbret för egen hand.
Den före detta guldsmeden har skapat en smått surrealistisk mötesplats på en drygt 20 kvadratmeter stor yta. Väggar och innertak är täckta med skidnostalgi som gäster donerat, allt från gamla skidor och pjäxor till tävlingsdräkter och pokaler.
Lars står bakom disken, serverar hantverkskorv från Stavanger och häller upp skummande pilsner på löpande band. 10 000 korv med ekobröd brukar det bli under en säsong.
– Kvitfjell är hundra procent befriat från pommes frites och industrimat. Alla restauranger serverar käk med kvalitet, hävdar han bestämt och bjuder på ett smakprov.

– Och det bästa med jobbet är att jag håller stängt om snön vräker ner. Då sätter jag en lapp på dörren – ”Gone skiing”.
Gudbrandsgard liknar en amerikansk ski-lodge – om än i det större formatet. Att sitta djupt nersjunken i en fåtölj framför öppna spisen vid receptionen och lyssna till när de amerikanska landslagsåkarna pratar linjer och svängar är en extra bonus.
Om kvällarna står Prepperiet för finliret. Den finska kökschefen Pia Mäkelä lagar ”slow food” på nordiskt vis i à la carte-restaurangen. En hel del vilda rätter med öring, hjort, ren och älg som bas.
En än större matupplevelse får man på Fôr Restaurant ett par minuters promenad från det populära skidåkarhotellet. Kocken och offpistfantasten Sven Voelzke öppnade den pistnära krogen förra vintern. Perfekt för stillsam after-ski och långsittning om kvällarna.

Råvarorna är pinfärska, med pilgrimsmusslor, havskräftor och röding som personliga favoriter. Eller varför inte hemlagad tortellini med karl-johansvamp, sidfläsk och parmesan.
Mums för en hungrig skidåkare.
Cenneth Sparby

Lillehammer.

Lillehammer Ski Resorts - erbjuder omfattande längdskidåkning och mängder av alpina pister. Fyra skidorter – Kvitfjell, Hafjell, Skeikampen och Sjusjøen – på ett liftkort om man så önskar. Regionen ligger drygt
17 mil norr om Oslo, och lockar med mer än 200 mil skidspår – utan spåravgifter.
På den alpina sidan finns det ett 90-tal pister, mer än 50 liftar och en handfull terrängparker att välja mellan.
För närvarande arbetar Lillehammer med att vidareutveckla regionen till att bli en hållbar destination, vilket innebär att man arbetar systematiskt på att minska

turistindustrins negativa effekter.
www.lillehammer.com

Resfakta.

Resa hit: Tåg Stockholm–Lillehammer tar cirka 9 timmar. Från Lillehammer finns även bussförbindelser till närliggande skidorter.
Flyg Stockholm–Oslo, sedan tåg till Lillehammer. Det går även bussar från Oslo Lufthavn. Hållplats direkt utanför ankomsthallen.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Oslo cirka 136 kilo per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)
www.sj.se
www.nsb.no

10 tips. Ombonad logi och bra norskt kök

1 Gudbrandsgard i Kvitfjell Skidåkarhotell mitt i den klassiska Olympiabacken. Dessutom granne med restaurang Fôr. Dubbelrum med

frukost från 700 kronor per person.
www.ggh.no

2 Rustad hotel
Rustad hotel i Sjusjøen drivs av samma familj i fjärde generationen. Fina längdspår utanför husknuten. Dubbelrum inklusive helpension från 1 200 kronor per person.
www.rustadhotel.no

3 Nermo hotell
Här har turister sökt logi sedan slutet av 1800-talet. Dubbelrum med frukost från 600 kronor per person.
nermohotell.no/en

4 Pellestova Hotell
Ett stilfullt bergshotell med skidspår som börjar utanför entrén. Prisvärd restaurang. Dubbelrum med frukost från 800 kronor per person.
www.pellestova.no

5 Mersmak längs vägen
Tar du tåget till Kvitfjell, så kliver du av i Ringebu, för att sedan ta taxi upp på fjället. Passa då på att besöka Annies

pølsemakeri för att botanisera bland alla hemgjorda korvar och andra lokala produkter. Vägg i vägg med butiken ligger krogen, där du kan njuta av spekemat, kryddiga pølser och öl från mikrobryggerier.
www.polsemakeri.no

6 Klassiskt skidlopp i fjällterräng
Det 54 kilometer långa Birkebeinerrennet startades 1932, till minne av den tur som birkebeinarna Torstein Skevla och Skjervald Skrukka gjorde med prinsen Håkon Håkonsson 1206. Loppet startar i Rena och slutar i Lillehammer. Det ganska så krävande skidloppet hålls i mars månad. En sträcka som leder över två fjäll och bjuder på höjdskillnader upp till 1 200 meter. Kuriosa: Alla deltagare måste ha ryggsäck som väger minst 3,5 kg – från start till mål.
www.birkebeiner.no

7 Kolla när spåren pistas
På hemsidan Skisporet kan du se när och om spåren blivit preparerade. I Lillehammer-regionen finns dessutom ett 30-

tal pistmaskiner som har GPS och är anslutna till tjänsten. Det finns också en app för Iphone att ladda ner.
www.skisporet.no

8 Vilda turer med hundspann och häst

Vid sidan av skidåkningen finns aktiviteter som hundspann, vinterridning med islandshäst, kälkturer och isklättring.
Sjusjøen Husky Tours erbjuder hel- och halvdagsturer där du kör egen hundsläde. Ida Nilseng och Leif Tore Lie erbjuder även ”glamping” på hög nivå – övernattning i lyxigare tält. Perfekt efter hundspannsfärden. Är du i Sjusjøen kan du också testa vinterridning vid Åsli Ridesenter, en knapp -halvtimme med bil från Rustad. Morten och Siri Hansen har ett 40-tal islandshästar med arrangemang både för nybörjare och mer ridvana. Turerna går uppe på -fjället eller i mer skyddad terräng i dalgången.
Sök på Facebook: Åsli Ridesenter Åsmarka
www.sjusjoenhuskytours.no

9 Missa inte! Hunderfossen Vinterpark
Hunderfossen Vinterpark vid Hafjell, drygt en mil norr om Lillehammer, är ett vinterland utöver det vanliga. Här finns bland annat Skandinaviens sydligaste ishotell. Det går även att testa snörafting och isbowling.
I Olympiaparken kan du pröva den olympiska bob-banan, som passagerare i gummi-båt eller med klassisk fyrmansbob. Ett hisnande äventyr som ger både g-krafter och fartsensationer upp till 70 kilometer i timmen.

www.hunderfossen.no
olympiaparken.no

10 ”På ski” i Oslo
Varför inte satsa på ett par skid-dagar i Oslo också, på väg till eller från Lillehammer. Den norska huvudstaden bjuder på fin längd- och utförsåkning. Det tar inte mer än 20 minuter med tunnelbana från centrum till Oslo Vinterpark i Holmen-kollen, som erbjuder mängder av längdspår samt hela 18 nedfarter och elva liftar. Är man morgonpigg hinner man lätt med fyra–fem timmar i både

pister och spår, för att sedan ta en stillsam after ski nere på paradgatan Karl Johan.
Oslo Vinterpark ligger snösäkert på drygt 500 meters höjd, med vid vy över Oslo, och med en säsong från början av december till mitten av april – tack vare en väl utbyggd snökanonanläggning.
Längdskidåkningen i Holmenkollen och Marka har hela 260 mil av preparerade längdskidspår, varav 90 kilometer med elbelysning.
www.oslovinterpark.no
www.holmenkollen.com

Ledare: Även den mäktigaste diktaturen

kan falla snabbt

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

Julen 1979 – i dagarna för 40 år sedan – rullade sovjetiska stridsvagnar in i Afghanistan. Året innan hade en marxistisk junta tagit makten i landet. Den var djupt impopulär och befann sig snart på fallrepet. Moskva beslöt sig för att gripa in, för att bevara Afghanistan som en del av den kommunistiska sfären.

Då sågs invasionen som ett uttryck för stigande sovjetisk styrka och maktanspråk. 1970-talet hade varit jobbigt för den fria världen, och i synnerhet för USA. Energikriser, arbetslöshet och hög inflation gav en känsla av ekonomisk nedgång. Vietnam och Watergate gödde det politiska missnöjet. Samtidigt producerade Sovjetunionen till synes

respektabla tillväxtsiffror och slöt successivt missilgapet.
Världen var delad i två och kommunismen verkade både besluten och kapabel att göra sin del större.
I stället blev invasionen början på slutet för diktaturerna i öst. Bara tio år senare föll Berlinmuren, ytterligare ett par år senare upplöstes själva Sovjetunionen.
Kriget i Afghanistan var en bidragande orsak till det. När de sovjetiska soldaterna i början av 1989 återvände hem var det som förlorare. Stora summor hade spenderats, moralen urholkats.
Bland Sovjets generaler var invasionen också ett viktigt argument mot att ingripa i Östeuropa när frihetsrevolutionerna svepte fram där 1989. Den sågs som ett bevis på Moskvas begränsade förmåga att hjälpa lokala kommunistpartier att behålla makten när folket ville ha bort dem.

Men kriget var inte den enda orsaken till Sovjetunionens och kommunismens plötsliga kollaps, eller ens den viktigaste.
Planekonomin var effektiv för att producera rakteter, men usel på allt annat. I det kapitalistiska väst åkte människor bil och på semester. I öststaterna stod man i brödkö. I USA och Västeuropa tilläts människor att ha drömmar och försöka förverkliga dem. I Sovjet och Östeuropa blev man anvisad sin plats som kugge i ett långsamt snurrande hjul.
Den som ville annat och gav uttryck för det maldes hänsynslöst ner.
Allt var inte en dans på rosor i den demokratiska världen. Vietnamkriget och Watergate, som sagt, diskriminering av USA:s svarta, ekonomiska klyftor. Men friheten gav verktyg för självkorrigering – att avslöja orättvisor, byta ut presidenter och premiärministrar som inte levererade, att sluta gapet

mellan ledare och ledda när det blev för stort.
Under 1970-talet hade fler människor i Sovjetunionen och Östtyskland blivit varse vad ett fritt samhälle innebar. Den västtyske kanslern Willy Brandts ”ostpolitik” var kontroversiell, eftersom den skänkte legitimitet till de kommunistiska regimerna. Men den stärkte också banden till människorna i östblocket, och i synnerhet Östtyskland. Fler på andra sidan järnridån blev medvetna om hur mycket bättre livet var i väst.
Somrarna 1977 och 1978 reste den då unge och lovande sovjetiske politikern Michail Gorbatjov tillsammans med sin fru i Italien och Frankrike. Han noterade hur mycket rikare livet var där och konstaterade senare i sina memoarer att ”det verkade inte som att våra allt äldre ledare var särskilt oroade över vår helt uppenbart lägre levnadsstandard och våra

oacceptabla levnadsförhållanden”. Auktoritära regimer – i dag lika väl som för 40 år sedan – må se både starka och stabila ut. Ledarna kanske känner sig trygga. Men den som skrapar på ytan finner ofta att missnöjet bubblar. Och de som skymtat den fria världen lockas alltid av den.
DN 23/12 2019

Mordet som kan fälla Maltas elit

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

Bryssel. Priset på hennes huvud var drygt 1,5 miljoner kronor. Den maltesiska journalisten Daphne Caruana Galizia hade en vass penna och pekade ut flera mäktiga män på ön.
Efter på mordet på henne har tusentals människor dragit ut

på gatorna i protester mot vad de kallar en maffiastat. Premiärministern har lovat avgå.
Frågan är: Har regeringen på Malta kopplingar till mordet?
53-åriga Daphne Caruana Galizia var orolig att någon eller några ville skada henne. Hon var flitig med att anklaga politiker och näringslivstoppar för att vara korrupta.
Och nu, i avslöjandena som följde på de så kallade Panama Papers, hade Daphne Caruana Galizia mycket att skriva om. Hon ville bland annat veta vem som låg bakom det hemliga bolaget 17 Black, som hon trodde var kopplat till premiärminister Joseph Muscats närmaste man, stabschefen Keith Schembri.
Oron gjorde att Daphne Caruana Galizia körde en hyrbil, en grå Peugeot 108, denna oktoberdag 2017.
Strax före klockan 15 lämnade hon hemmet i byn Bidnija. Kvar hemma var äldsta sonen Matthew. Hon satte sig i bilen och körde i väg.

Efter några hundra meter hördes en kraftig smäll. ”Jag kommer aldrig att glömma, springa runt infernot på fältet och försöka räkna ut ett sätt att öppna dörren, biltutan skränar fortfarande, skriker åt två poliser som dyker upp med en enda brandsläckare att använda den. De stirrade på mig. ’Jag är ledsen, det finns inget vi kan göra’, sade en av dem. Jag tittade ner och överallt omkring mig var min mammas kroppsdelar. Jag insåg att de hade rätt, det var hopplöst. ’Vem är i bilen?’, frågade de mig. ’Min mamma är i bilen. Hon är död. Hon är död på grund av er inkompetens’,”, skriver Matthew Caruana Galizia dagen efter på Facebook. Bomben var placerad under förarsätet. Den utlöstes av ett sms från en båt som låg utanför huvudstaden Valletta. Mördarna, polisutredningen pekar ut tre män, hade en spanare som ringde dem när Daphne Caruana Galizia körde i väg.

○ ○ ○

Daphne Caruana Galizia var i svensk mening inte en traditionell journalist. Hon var aktivist.

Tidigare i år beskrev Reutersjournalisten Stephen Grey henne så här:

– Daphne framförde otaliga anklagelser om missgärningar på Malta. Som alla journalister gjorde hon vissa misstag. Hon framförde åsikter, drev kampanjer och var starkt emot Labourpartiet på Malta. För oss utifrån var det fel att stödja den inställningen.

Grey sade detta under en utfrågning i Europa-parlamentet i februari.

Bredvid honom satt Daphne Caruana Galizias son Matthew, ingenjör och också journalist som arbetat med just Panama Papers. Nu samarbetar Grey och Caruana Galizia i ”Daphne project”. Syftet med projektet är att följa upp de historier som den mördade journalisten rapporterade om.

Daphne Caruana Galizia framförde avslöjanden och anklagelser i sin mycket populära blogg. Den hade fler läsare än Maltas stora dagstidningar. Men den gav inga pengar att tala om. För att kunna försörja sig redigerade hon och skrev artiklar om bland annat mat, dryck och inredning.

○ ○ ○

Priset på Daphne Caruana Galizias huvud var 150 000 euro, drygt 1,5 miljoner kronor. Den ersättningen fick männen som utförde mordet.

De är en del av öns organiserade brottslighet och greps nästan två månader senare. Alla tre nekar till brott, men åtalades i somras. De senaste veckorna har polisutredningen tagit ny fart. Det beror på att maltesisk polis i mitten av november slog till mot en liga som tvättar brottspengar vita. En av dem som greps var en 41-årig taxiförare, känd som lånehaj och för att driva illegal spelverksamhet.

Polisen misstänkte att taxichauffören även satt inne med information om vem eller vilka som beordrade mordet på journalisten Daphne Caruana Galizia 2017.
Under förhör lovade taxiföraren att berätta om han garanterades immunitet för mordet. Immuniteten beviljades av premiärminister Joseph Muscat. Taxichauffören bekräftade då att han var mellanhanden som fixat mordet.

Bara några dagar senare greps affärsmannen Yorgen Fenech på sin yacht när han tidigt på morgonen var på väg att lämna landet. Fenech äger fastigheter, hotell och kasinon på ön. Liksom spelbolag som är verksamma i Sverige.
Två ministrar greps också och frågades ut. Liksom Keith Schembri, premiärministerns stabschef. Alla tre avgick. En av dem, ekonomiministern, återfick sin regeringspost efter några dagar. Men när

stabschefen Schembri och ministrarna greps drogs snaran åt runt premiärminister Muscat. Han meddelade att han ska avgå den 12 januari.
För två veckor sedan hördes taxichauffören i en domstol. Enligt ett referat därifrån pekade 41-åringen ut affärsmannen Fenech som den som beordrat och betalat för mordet. Fenech i sin tur anklagade stabschefen Schembri och andra höga tjänstemän.

I domstolsförhandlingarna framkom att taxichauffören, efter att han 2017 gått med på att fixa mordet, blev kallad till Schembris kontor och fick en rundvandring i regeringskansliet.
Taxichauffören fick också anställning hos en minister i några månader.
– Om du frågade mig, skulle jag inte veta vad mitt jobb var på ministeriet, för jag gick aldrig dit, sade 41-åringen.
○ ○ ○

Avslöjandena, som avlöst varandra sedan slutet av november, upprör Maltas invånare. De har i tusental dragit ut på gatorna och krävt rättvisa för Daphne Caruana Galizia, kallat sitt land för en maffiastat och skrikit att premiärministern Joseph Muscat måste avgå. Nu, inte i januari som han har lovat.

EU-parlamentarikern Roberta Metsola, från öns andra stora parti Nationalistpartiet, är hes av allt skrikande.

– Muscat borde ha avgått för flera år sedan. Vi vill inte att regeringen ska sitta kvar och försöka dölja bevisen om sin inblandning, säger hon till DN.

Roberta Metsola ingår i en bred politisk delegation från Europaparlamentet som besökte Malta nyligen. Delegationens ordförande, liberalen Sophie in ’t Veld, har uppmanat Muscat att omedelbart lämna sin post. Pressen på honom har ökat ytterligare sedan även EU-kommissionens ordförande

Ursula von der Leyen sagt att hon är bekymrad över utvecklingen på Malta.
Kritiken mot regeringen på Malta är inte ny. Till exempel uttalade sig Venedigkommissionen, som består av oberoende experter inom statsrätt, förra året om bristerna i Maltas konstitution. Kommissionen anser bland annat att premiärministern har för stark makt i förhållande till andra institutioner och att rättsväsendet inte är oberoende när riksåklagaren samtidigt är regeringens rådgivare. Upplägg som gynnar korruption. Bristerna har funnits i årtionden, oavsett vilket parti som har suttit vid makten.

○ ○ ○

Hur är det möjligt att en demokratiskt vald regering i ett EU-land är så kopplad till ett journalistmord att dess högsta företrädare tvingas bort?
Malta är EU:s minsta medlemsstat. Den har 465

000 invånare, mitt emellan Göteborg och Malmö i storlek. Turism och spelverksamhet är två av de största intäktskällorna. Marknaden för onlinespel står för cirka 12 procent av landets bnp.

Parlamentet har en svag ställning. De 67 ledamöterna förväntas ha ett yrke som försörjer dem. Ersättningen från parlamentet är bara 20 000 kronor i månaden.

– En del medlemmar av parlamentet har affärsverksamhet som inkomstkälla. Det väcker förstås flera frågor om potentiella intressekonflikter, konstaterar professor Martin Kuijer, en av juristerna bakom Venedigkommissionens yttrande.

Enligt Transparency international är korruptionen mer omfattande på Malta än inom EU i snitt. Landet ligger på samma nivå som Italien och Ungern.

I de heta diskussioner som nu pågår i Malta anser Martin Kuijer att omvärlden ska vara försiktig med att dra för långtgående slutsatser om den sittande Labourregeringen.
– Regeringen är under press, men den har visat sig vara villig att förändra konstitutionen. Personligen skulle jag vara försiktig med att peka ut vilket av de två partierna som gör ett bättre jobb. Det finns bra människor på båda sidor, - säger han.

Den mördade Daphne Caruana Galizia var ute efter rötäggen. Även om Labourpartiet var i fokus, drog hon sig inte för att kritisera Nationalistpartiet. Oppositionsledaren Adrian Delia stämde henne flera gånger för förtal.
Daphne Caruana Galizias familj fortsätter att kämpa för att sanningen ska komma fram och vill att EU-kommissionen granskar Malta på samma sätt som man gör med Polen och Ungern.

– Malta blir en huvudvärk för den nya kommissionen. Jag hoppas att den inleder en undersökning och visar var gränsen går för hur länder i unionen kan agera, säger mellansonen Andrew Caruana Galizia till DN. Veckan före jul skrev EU-kommissionen till Maltas regering och uppmanade den att snabba på reformeringen av rättsväsendet för att garantera en oberoende utredning av mordet.

Pia Gripenberg

Personerna.

Daphne Caruana Galizia (1964–2017), född Vella, arkeolog som blev journalist och var anställd på flera av Maltas tidningar. Var tidigt politiskt aktiv och satt inlåst i två dygn som 18-åring efter att ha deltagit i prodemokratiska protester. 2008 startade hon sin blogg Running Commentary. Hon var gift med Peter Caruana Galizia och har tre söner, Matthew, Andrew och Paul.

Joseph Muscat, född 1974, socialdemokrat, premiärminister sedan 2013. Under fem år på 1990-talet arbetade han som journalist, senare som finansiell rådgivare. Muscat har lovat att han ska avgå den 12 januari, trycket är hårt på att han måste lämna tidigare. I senaste sammanställningen av opinionsmätningar var Labourpartiet klart störst med 59 procent.

Yorgen Fenech, född 1981, affärsman, en av Maltas rikaste, som äger kasinon och hotell på ön liksom onlinekasinon som är verksamma på bland annat den svenska spelmarknaden. Fenech var fram tills han greps även direktör i energibolaget Electrogas. Fenech greps när han skulle lämna Malta med sin yacht och är fortsatt häktad. Han anklagar Keith Schembri för att vara hjärnan bakom mordet.

Keith Schembri, född 1975, affärsman och socialdemokratisk politiker. Kabinettschef hos Muscat fram

till den 26 november, då han greps av polisen. Schembri nämndes i Panama Papers eftersom han var klient hos den ljusskygga advokatfirman Mossack Fonseca, baserad i Panama. Schembri är även den som anställt den 41-åriga taxi-chauffören, nu kronvittne i mordutredningen. Chauffören fick månadslön av regeringen, men var aldrig på jobbet.

Smutsiga pengar styr amerikanska museer

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

”Hur de superrika tog över museivärlden” är rubriken på en alarmerande debattartikel av Michael Massing i N Y Times (14/12). Utgångspunkten är Museum

of Modern arts tillbyggnad för 450 miljoner dollar, till stor del bekostad av miljardärer i museets styrelse. Däribland Laurence Fink, som skott sig på att driva privata fängelser – vilket konstaktivister demonstrerade mot vid nyöppningen av MoMA härförleden (se DN 19/12). Massing pekar ut flera rövar-kapitalister i amerikanska museistyrelser och hur de med smutsiga pengar köper kulturellt kapital såväl som insyn och inflytande på konstmarknaden.

Museidonationer är i stort avdragsgilla i USA, i förlängningen ett offentligt stöd som även borde rendera staten styrelseplatser, hävdar Massing.

Enligt honom är annars lösningen på problemet att ”substantiellt höja statliga anslag”, till europeiska nivåer. Förändras inget, avslutar Manning, lär ”protesterna bara växa och bli ännu högre”.

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se

Indiens regering slår rekord i att stänga av internet

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

Indien är det land i världen där regeringen oftast beordrar att internet ska stängas av, visar sammanställningar på flera olika sajter. Under de pågående massdemonstrationerna mot den nya medborgarskapslagen är internetstoppen ett försök att stoppa informationsspridning. Under den hindunationalistiska premiärministern Narendra Modis tid vid makten används stängning av internet allt oftare. 2014, då Modi tillträdde, stängdes internet av sex gånger.

Modi försvarar lagen – med kritik mot demonstranter

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

Indiens premiärminister - Narendra Modi försvarade på söndagen den nya medborgarskapslag som orsakat massprotester i snart två veckor.

– Vi har stiftat den här lagen för att hjälpa människor som förföljs, sa Modi vid ett valmöte i New Delhi på söndagen.

Polisen och säkerhetsstyrkorna har gått hårt fram mot demonstranterna de senaste tio dagarna. Av de minst 21 människor som dödats har mer än hälften skjutits ihjäl.

Narendra Modi har kritiserats för att han inte har bemött protesterna, men på söndagen levererade han svidande kritik mot oppositionen, som han anser

sprider lögner, och mot de demonstranter som satt eld på bilar och vandaliserat butiker.

Den kontroversiella lagen är enligt regeringen tänkt att ge flyktingar från tre grannländer en fristad i Indien – så länge de inte är muslimer.

Lagen har skapat oro bland Indiens 200 miljoner muslimer, men enligt Modi har de inget att frukta.

– Jag försäkrar att denna lag inte kommer att ändra något för indiska medborgare som är muslimer, sade Modi och tillade att hans regering inte genomför reformer utifrån religiös tillhörighet.

– Vi har aldrig frågat någon om de går till ett tempel eller en moské när vi genomför satsningar på välfärden, sa premiärministern.

Samtidigt fortsatte demonstrationerna i städer över hela Indien.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Turkiet spelar högt med Libyen i pakt om försvaret

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

Analys

Jerusalem. Det turkiska parlamentet ratificerade på söndagen landets nya försvarspakt med den kringrända libyska regeringen i Tripoli. Detta är ett varsel om att turkiska marktrupper är på väg till skådeplatsen för att blockera de rysk- och saudistödda rebeller som befinner sig två mil söder om den libyska huvudstaden.

Försvarsavtalet förhandlades fram i en hast, för att mildra intrycket av en turkisk invasion av det fragmenterade Libyen. - Turkiska vapen och turkiska rådgivare befinner sig redan i landet. Men från och med nu, om turkiska soldater landsätts, så sker det ”på den

libyska regeringens begäran”.
– Om våra libyska bröder framför sådana önskemål så är vi redo, sade den turkiske vicepresidenten Fuat Oktay efter voteringen.
President Tayyip Erdogan uttryckte sig mindre diplomatiskt i ett tal senare på dagen, då Turkiets första egentillverkade ubåt sjösattes. Han använde hårda ord om Ryssland, som skickat legosoldater för att backa upp den libyske rebell-ledaren Khalifa Haftar, och uttryckte sig ännu mer hotfullt om Egypten och Israel, ”som stöder Grekland mot Turkiet”.
Dessa länder, fortsatte Erdogan, skulle helst se att ”turkarna inte fick simma och inte fiska i sitt eget hav”.
Händelseutvecklingen i östra Medelhavet går nu så hisnande fort att varken regeringar eller bedömare hunnit begrunda läget innan det ändrat karaktär på nytt.
En sak är dock säker, nämligen att de turkiska makthavarna fått blodad

tand efter den diplomatiska segern i norra Syrien, då man tvingade USA att backa och ta sin hand ifrån de syriska kurderna. Det grekiska flygvapnet uppgav häromdagen att dess luftrum kränkts 40 gånger på ett dygn av turkiskt stridsflyg.
Om Turkiet fortsätter på den inslagna vägen riskerar man att samtidigt att hamna på kollisionskurs både med Ryssland och med den nya ”gaskoalitionen” Grekland-Cypern-Egypten-Italien-Israel.

Den grekiske energiministern Kostis Hatzidakis lovade på lördagen att gasledningen mellan egyptiska och israeliska gasplattformar via Cypern till Grekland och Italien ”kommer att fortsätta oberoende av Turkiets protester. Vi har internationell lag på vår sida”, sade ministern till morgontidningen Kathimerini.
För Ryssland betyder Turkiets vidlyftiga engagemang över hela kartan

att man måste fatta svåra beslut. Ryssland stöder Turkiets aggressiva politik kring Cypern, eftersom nya gasleverantörer till Västeuropa innebär att Rysslands kvasimonopol rubbas.

De ryska legosoldaterna i Libyen har avancerade vapen med extremt dödlig ammunition. Om Turkiets storstilade utryckning till den libyska regeringens försvar stupar på rysk inblandning, eller om turkiska luftattacker decimerar ryska styrkor, så äventyras det fruktbara samarbetet mellan länderna på övriga arenor. Troligt är att de bägge historiska fienderna snart börjar samordna sin libyska dagordning.

Det är ett högt spel som Erdogan driver, uppenbarligen med försvarsledningens goda minne. Den febrila aktiviteten utomlands, så länge manfall och militära bakslag undviks, är ett effektivt medel för att skapa

nationell samling och tvinga oppositionen till patriotiskt flaggviftande.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Fakta. Turkiet och Libyen

Då Libyens diktator Muammar Khaddafi störtades 2011 i en Natostödd folklig resning, hade Turkiet stora investeringar i landet.
Den provisoriska regeringen i Tripoli, ”GNA”, som står det muslimska brödraskapet nära, blev en naturlig allierad för Turkiet. I våras började Turkiet skicka tunga vapen till regeringssidan GNA. Häromveckan slöt Ankara och GNA ett avtal som enligt Turkiet utvidgar dess territorialvattengräns dramatiskt. Avtalet med GNA – och GNA:s överlevnad – är således centralt för Turkiets oljeprospektering kring Cypern. Den libyska regeringen i Tripoli, alltså GNA, kämpar samtidigt för sitt liv mot flera rivaler, framför allt den åldrige officeren Khalifa Haftars LNA-milis.

Fler än 80 islandshästar har dött i snöstorm

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

Fler än 80 hästar har hittats döda och över 100 saknas efter kraftiga snöfall i Island, enligt Iceland Review, som citerar tv-kanalen RUV.

Under den gångna veckan drog den tredje svåra snöstormen under december månad in och området runt Reykjavik fick 42 centimeter. Det är den största snömängden sedan 1937, skriver Guide to Iceland.
– Det gick inte att nå fram till hästarna på två till tre dagar, de gick helt enkelt inte att se, säger veterinären Sigríður Björnsdóttir.
Hjálmar Björn Guðmundsson på frivilligorganisationen Blanda beskriver för DN hur

man kämpar mot klockan för att rädda djuren: ”Vi hittar hästarna genom att delar av dem sticker upp över snön men vi använder oss också av lavinsonder för att lokalisera dem.”

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Tiotal skjutna på fest i Chicago

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

USA. Minst 13 personer blev beskjutna i samband med en fest i en bostad i Chicago i norra USA, rapporterade amerikanska medier under söndagen. Ingen dödades, enligt uppgifter, men åtminstone fyra fick livshotande skador. Vittnen

sade till tidningen Chicago Tribune att festen hölls för att hedra minnet av en man som sköts till döds tidigare i år.
Över 2 500 personer har blivit skjutna i storstaden hittills i år. Chicago är USA:s tredje största stad med runt 2,7 miljoner invånare.
TT

Hongkongbor visade stöd för uigurer

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

Kina. Hongkongbor demonstrerade till stöd för uigurerna, den muslimska minoriteten som förtrycks på andra sidan Kina. Söndagens protester följdes av drabbningar med polis.
Under de senaste månadernas

demokratiprotester i Hongkong har det förekommit slagord och banderoller som lyft uigurernas sak, men söndagens demonstration är den första som helt tillägnas uigurerna.

Demokratiaktivisterna drar paralleller mellan det som sker i Hongkong och det som sker i den autonoma Xinjiang-provinsen i nordväst.

Kravallpolis ingrep mot demonstranter som tog ned en kinesisk flagga från en myndighetsbyggnad. Poliserna skingrade folkmassan med pepparsprej och möttes av kastade flaskor och stenar.

TT-AFP-Reuters

Samhälle utplånat av brand

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

Australien. Det lilla samhället Balmoral, cirka tio mil sydväst om Sydney, blev så gott som helt utplånat under lördagen av vad som kallas Green Wattle Creek-branden, rapporterar SBS News. Två gånger under de senaste tre dagarna har branden drabbat Balmoral.
– Vi har den förkrossande nyheten att det inte finns mycket kvar i staden Balmoral, säger New South Wales premiärminister Gladys Berejiklian.
Samhället med 400 invånare var evakuerat, och ingen av de boende rapporteras ha omkommit i branden.
Med svalare temperaturer på söndagen fick delstaten New South Wales, som är den delstat som för tillfället är värst drabbad med omkring

100 skogsbränder, visst andrum.
TT

En irakisk geolog är hjärnan bakom norska oljerushen

MÅNDAG 23 DECEMBER 2019

För 50 år sedan hittades olja i området Ekofisk i Nordsjön – en upptäckt som fullständigt förändrade de ekonomiska förutsättningarna för Norge.

Vad få känner till är vilken avgörande betydelse en irakier från Basra spelade. Än i dag är han relativt okänd.
DN har träffat den 83-årige geologen Farouk Al-Kasim i Stavanger.

Stavanger.

Farouk Al-Kasim belönades med Sankt Olavs orden 2012 för sina insatser för den norska oljenäringen. På oljemuseet i Stavanger är han en av ett fåtal personer som får en egen presentation. Ändå är han relativt okänd i Norge.

Vi sitter i hans lägenhet i ett modernt bostadsområde i den norska oljehuvudstaden Stavanger 51 år efter att han först kom till Norge. Han är en smula omständlig när han berättar.
Framför allt är han försiktig.
– Jag vill inte att det ska framstå som att jag ger mig själv en för stor roll, säger han.
Det fantastiska äventyret som oljan inneburit är en nationell norsk angelägenhet.

– I allt detta var mitt absolut största bidrag att jag överförde min erfarenhet och förståelse till den norska beslutsprocessen, säger Al-Kasim.

År 1968 ombads han att sätta tänderna i data som fram till dess inte någon visste hur man skulle använda. Fanns det olja i Nordsjön? Norska myndigheter hade varit skeptiska, till och med nästan säkra på att det varken fanns olja, gas, kol, svavel eller något annat värdefullt.

Det var anledningen till att rättigheter delades ut till oljebolag i så många som 78 områden, för att fynd eventuellt skulle kunna göras någonstans.

Farouk Al-Kasim förutsåg att det på djupt vatten kunde finnas enorma tillgångar som ännu inte var kommersiella, men som skulle bli det när tekniken utvecklades.

Han bidrog till att en större andel av oljan och gasen i norska källor med tiden blev utvunna än på andra håll i världen, 48 procent, jämfört

med 25 procent i snitt i världen.
Som rådgivare och undervisare sipprade hans gedigna erfarenheter från den irakiska oljeindustrin ned till en stab av blivande experter inom den norska oljeverksamheten.
I tv-serien ”Lyckolandet”, som handlar om pionjärtiden inom den norska oljeindustrin, omnämns han i en scen i irriterande ordalag av företrädare för amerikanska oljebolag. De kan inte förstå att en irakier beslutat att i Norge får gasen som uppstår vid oljeproduktion inte brännas med öppen låga som på andra ställen i världen. I stället skulle gasen tas till vara, med merarbete som följd.
Idén hade Farouk Al-Kasim burit med sig sedan pojkåren i Basra. Där hade hans familj sovit på hustaket för att få svalka under varma sommarnätter.
– Varenda kväll såg jag lågan från oljeproduktionen. Gasen ansågs lättare att bränna än

att frakta till den europeiska marknaden. Jag förstod inte varför det skedde, det var ju redan så varmt på sommaren i Basra och det smutsade ned luften. Jag undrade vilket ämne jag skulle studera för att bidra till en bättre lösning, säger han.

Farouk Al-Kasim fick stipendium för att studera geologi i London och träffade då sin blivande norska fru Solfrid. Efter elva år i Irak beslöt de att flytta till Norge för att få vård för sin yngsta son som var född med cerebral pares.

Därmed övergav Al-Kasim en lovande karriär i hemlandet.

– Fan ta dig, sa chefen när jag begärde avsked, berättar han. Vi hade planer för dig!

Den 28 maj 1968 steg han, på jakt efter jobb, in på industridepartementet i Oslo eftersom han ändå hade sju timmar på sig innan avgång för ett anslutande tåg.

Den unge irakiern måste ha setts som en gåva sänd från himlen – vid en tid då norska myndigheter endast hade tre

anställda för att hantera frågor om olja.
På oljemuseet i Stavanger sammanfattas hans gärning så här:
”1968 blev den irakiske geologen Farouk Al-Kasim anställd som rådgivare på industridepartementet. Med sin erfarenhet av oljeproduktion i Irak blev han en viktig expert i värderingen av utvecklingspotentialen på den norska sockeln … Han stimulerade till utveckling av mer olja från källorna off shore.”
Men på stan i Stavanger skakar folk på huvudet:
– Farouk Al-Kasim? Vem är det?
Farouk Al-Kasim hyrdes hösten 1968 in för att granska all information som så långt hade lagts på hög. Ett amerikanskt oljebolag hade hittat något som såg ut som en fyndighet och hans uppgift blev att värdera sannolikheten i att Norge skulle bli en oljeproducerande nation.

Dittills hade oljeborrning till havs skett på bara tre ställen i världen på ett maximalt vattendjup av 32 meter. Tekniken off shore i USA och Venezuela hade då bestått av att bygga konstgjorda öar av sten.

När den irakiske geologen granskade seismiska data från områden i Nordsjön med vattendjup på över 120 meter slöt han sig till att där kunde finnas stora oupptäckta oljekällor. Ny teknologi inom borrning och produktion stod inför ett genombrott, men tiden var ännu inte mogen.

– Min slutsats blev att eftersom källorna var på djupt vatten så var de inte kommersiellt gångbara. Däremot skulle de snart bli det, säger Al-Kasim.

När han fick uppdraget på tre månader vid Norges industridepartement fick han höra att det inte fanns något kontor att gå till. Han jobbade i sin ensamhet.

– I efterhand förstod jag att det fanns både en liten oljeavdelning och ett kontor

men att de från början inte ville ha mig där. Kanske ville de undvika att andra skulle se en främmande man komma och gå varje dag, säger han.

Fast viktigast var upptäckten som hade gjorts i fem borrhål.

– Hade oljebolagen gjort de fyndigheterna på land hade himmel och jord skakat av nyheten. I och med att fynden gjorts på relativt djupt vatten var det en annan sak, säger Farouk Al-Kasim.

Han kallades till regeringskansliet för att ge en lägesbeskrivning.

– Utifrån det jag har sett kommer Norge att bli en stor oljenation inom ett eller två år, sa han.

Men i stället för hastiga förberedelser följde en avvaktande period med inställningen att vänta och se.

Han lutar sig fram i fåtöljen och spänner blicken i mig:

– Det var det absolut längsta året i mitt liv. Jag kände att jag hade ett ansvar, men

hade misslyckats med att övertala myndigheterna att göra något.
Han lyckades däremot övertyga industridepartementet om att öka antalet anställda inom oljedivisionen från fyra till nio och senare 40 personer.
De började följa vad oljebolagen gjorde och vilka planer de hade. Al-Kasim höll kurser och seminarier. Han delade med sig av sin kunskap och försökte samtidigt förstå hur det norska samhället fungerade.
Så kom fyndet i det enorma oljefältet Ekofisk den 23 december 1969 och den avvaktande norska hållningen försvann.
Den inställningen hade grundat sig i risken för olyckor som skulle kunna ödelägga hela den norska kusten och döda fisken i havet. Men också i hotet från att oljan skulle förvrida nationen, förgifta de ekonomiska och politiska systemen, och förvandla vad

som såg ut som en lyckträff till en mardröm. Det som brukar kallas ”holländska sjukan”.
Den verkliga prestationen av Norge, förefaller det 50 år senare, var inte att hitta oljan utan att klara av upptäckten. Efter Ekofisk ökade tempot i de statliga förberedelserna. Det regerande Arbeiderpartiet ville att ”staten skulle sitta i förarsätet” i oljesektorn. År 1971 ombads Farouk Al-Kasim att bidra till ett utkast till proposition i stortinget om hur norska statens uppgifter mer exakt skulle organiseras.
Året därpå grundades statens kommersiella bolag Statoil. Oljedirektoratet blev tillsynsmyndighet och industridepartementet koncentrerade sig på lagstiftning och planering. Men Al-Kasims största förtjänst för norsk oljeverksamhet var att han som direktör för resursförvaltningen i oljedirektoratet övertalade industrin att öka

utvinningsgraden i källorna, kommenterade den tidigare Statoil-chefen Willy Olsen i en artikel om Al-Kasim i Financial Times 2009 – en av få gånger då geologen från Basra uppmärksammats internationellt.
På andra sidan soffbordet pekar han nu på ett avgörande beslut för Norge. Staten var villig att investera ihop med oljebolagen och ta en stor del av risken. Det gjorde det lättare för oljebolagen att gå vidare och vrida varje droppe ur fyndigheterna.
– Att staten blev en partner var hemligheten bakom att öka utvinningsgraden, säger Farouk Al-Kasim.
För egen del utövade han många gånger ett osynligt inflytande.
Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

11 000 miljarder norska kronor är värdet på oljan och gasen som hittills tagits upp av Norge ur Nordsjön sedan produktionsstarten 1971.

10 000 miljarder norska kronor finns i dag i Oljefonden, nästan två miljoner kronor per invånare.
50 år till väntas olje- och gasreserverna räcka.
Fakta. Holländska sjukan

På 1960-talet upptäcktes stora mängder naturgas i havet utanför Nederländerna. Fynden lyfte landets ekonomi, men ställde också till problem eftersom valutan steg i värde och lönerna kunde höjas kraftigt i naturgassektorn. Däremot kunde andra branscher inte höja lönerna på samma vis.
Tillståndet att valutan stiger i värde för att en sektor i ekonomin är väldigt lönsam och skadar resten av exportindustrin, kallas sedan dess för holländska sjukan.
De nederländska erfarenheterna var en bidragande orsak till att Norge skapade den så kallade oljefonden, för att skärma av resten av ekonomin från intäkterna från olja och gas.

Prins Andrew – partyprinsen som blev pariaprins

TISDAG 24 DECEMBER 2019

Han kallades partyprinsen och har beskrivits som drottning Elizabeth II:s favoritson. Genom åren har han med hovets stöd undvikit en lång rad potentiella skandaler. Men efter en katastrofal intervju om

vänskapen med den ökända sexualbrottslingen Jeffrey Epstein står han nu helt utan kungliga uppdrag.
DN berättar historien om prins Andrew, ett drama som svärtat bilden av den brittiska kronan.
En teceremoni i en lyxbostad i Belgravia, London, den 10 mars 2001.
Där börjar historien om man ska tro den då 17-åriga amerikanskan Virginia Giuffre i en uppmärksammad BBC-intervju.
Societetslejonet Ghislaine Maxwell, prins Andrew och Jeffrey Epstein sitter och skrockar elakheter om prinsens ex-fru Sarah Ferguson medan Virginia Giuffre gör precis som Epstein och Maxwell sagt: sitt still, var artig, skratta till lustigheter och säg inget om du inte blir tilltalad.
Ghislaine Maxwell, dotter till den kontroversiella mediemagnaten Robert Maxwell, hade lärt känna prins Andrew under universitetsåren och presenterat honom för sin tidigare pojkvän Jeffrey

Epstein 1999. De tre umgicks regelbundet och prinsen bjöd flera gånger in radarparet till kungliga festligheter.
Epstein och Maxwell ska redan då ha inlett den verksamhet som senare ska utredas som ett omfattande nätverk av sexslavar i form av unga kvinnor, ofta minderåriga. En av dessa var Virginia Giuffre som Maxwell ska ha lindat runt sitt finger på Donald Trump-ägda lyxklubben Mar-a-Lago år 2000 då flickan arbetade som passopp i omklädningsrummen.

○ ○ ○

Tillbaka till Maxwells hem i Belgravia. Efter teceremonin begav sig alla fyra till nattklubben Tramp där prins Andrew bad den unga amerikanskan att dansa med honom. Hon säger att han svettades något fruktansvärt, att hon var äcklad.
Den känslan skulle bli betydligt starkare under natten.

De återvände hem till Maxwell och gick upp på övervåningen där Virginia Giuffre bad Jeffrey Epstein ta ett foto på henne med prins Andrew. Många år senare ska denna ögonblicksbild få dramatiska följder – först när Mail on Sunday - publicerade en kopia av den beryktade bilden 2011 och nu igen i somras då frågor på nytt väcktes kring det drygt arton år gamla fotografiet.
”Du ska göra med honom som du gör med Jeffrey”, ska Ghislaine Maxwell ha instruerat. Maxwell är under utredning för att ha agerat alltiallo åt Epstein och ett slags bordellmamma.
Prinsen och Virginia Giuffre tog ett bad innan han förde henne till sovrummet där de hade sex, enligt Giuffre. Det varade inte länge och han var inte elak, men det var vidrigt, säger hon: ”Han gick upp, sade tack och gick. Jag satt kvar förfärad, skamsen och smutsig.”
Morgonen därpå ska Maxwell ha berömt henne, sagt att

hon gjort prinsen mycket nöjd.
Virginia Giuffre ska ha tvingats till sex med prins Andrew vid två senare tillfällen, dels på en av Epsteins två privata öar i Karibien, dels i amerikanens överdådiga hus på Manhattan. I den omtalade BBC-intervjun med prinsen förnekar han kategoriskt att han skulle ha haft något sex med henne och säger sig inte ens ha något minne av att ha träffat henne.

○ ○ ○

Prins Andrew hade alltid haft hovets stöd. Bilden med prinsens arm runt flickans midja kallade man för bluff och på liknande sätt har man skyddat honom flera andra gånger då han försatt sig i mer eller mindre kontroversiella situationer. Men denna intervju väckte sådana kritiska reaktioner att ett försvar var omöjligt. Pr- och kommunikationsexperter har kallat hans framträdande

för allt från samvetslöst till bisarrt och sagt att han överskattat sin förmåga mot en så skicklig intervjuare som BBC:s Emily Maitlis. Hur kunde det bli så här? När drottning Elizabeth II fick Andrew den 19 februari 1960 hade hon varit statschef i åtta år. Storasyskonen Charles och Anne fick ge plats för hennes nya plikter, men vid Andrews födsel var hon mer rutinerad och hade mer tid att vara en närvarande förälder. Det kan vara en av förklaringarna till att hon sägs ha känt en särskild samhörighet med just honom. Kännare av hovet har beskrivit honom som hennes favoritson – hemma kallade pappa Philip lillprinsen för ”bossen”. Vid 18 års ålder meddelade hovet att Andrew skulle ta värvning i flottan Royal Navy i stället för att ägna sig åt universitetsstudier. Han utbildade sig till helikopterpilot och blev så småningom viceamiral, men framför allt blev han hyllad av många som krigshjälte

efter att ha klarat sig genom en rad dramatiska situationer under Falklandskriget 1982, då Storbritannien förlorade 24 helikoptrar.
Prins Andrew överlevde.
Efterföljande år präglades av ett utsvävande ungkarlsliv som var mumma för skvallerpressen, där han fick heta ”partyprinsen”. Men 1985 började en ny följetong med prins Andrew i huvudrollen. Prinsessan Diana hade avsiktligt bett drottningen att bjuda in vännen Sara ”Fergie” Ferguson till slottet Windsor under den kungliga ridveckan på anrika Ascot och bordsplacerat henne framför Andrew. Det sade klick direkt.
På sin 26-årsdag friade prinsen till Fergie och fyra månader senare, i Westminster Abbey, blev de det äkta paret hertigen och hertiginnan av York.
Storbritannien drabbades av ”Fergie fever”. Den första kyssen på Buckingham Palaces balkong bevittnades

av 100 000 människor och BBC har uppgett att bröllopsceremonin följdes av 500 miljoner tv-tittare världen över.
Men romantiken falnade snart bakom kulisserna. De fick döttrarna Beatrice 1988 och Eugenie 1990, men separerade 1992. Fyra år senare var skilsmässan klar och Fergie lät sig tv-intervjuas av legendaren Diane Sawyer om tiden med Andrew. ”Jag fördrev tiden med att hyra videofilmer medan han förlustade sig med 27 konkubiner”, sade hon.
Men han var inte ensam om utomäktenskapliga relationer – kungahuset kommer aldrig att glömma paparazzibilderna där Texasmiljonären John Bryan suger på Fergies tår i Saint Tropez.
2001 lämnade prins Andrew flottan och kunde återgå till sin kungliga roll. Han valde att profilera sig som en kringresande representant för brittisk handel. Men rollen var högst oklar. Utåt

verkade han mest resa omkring och roa sig, gärna med unga kvinnor.
Utöver apanaget kostade hans resor flera miljoner skattekronor årligen och elaka tungor gav honom öknamnet ”Air Miles Andy”.
Supermodellen Heidi Klums halloweenparty med kinky sex-tema, toplessmodeller på en lyxjakt, en kort flirt med en Playboymodell och en mängd hedonistiska fester hör till de sammanhang där prins Andrew förekom i medierna, till hovets förtret.

Uppdraget som handelssändebud verkade också regelbundet möta kritik från olika håll. Här är några exempel:
2007 betalade den kazakstanska miljardären Timur Kulibayev närmare 40 miljoner för mycket för att köpa Andrews herrgård Sunninghill Park. Ingen, sånär som på ett hundratal fladdermöss, flyttade in varpå herrgården förföll och slutligen revs den 2016. Köpet genomfördes via ett offshorebolag på

Jungfruöarna och misstänks ha varit en del av en omfattande penningtvätt.
2008 rapporterade USA:s Kirgizistanambassadör Tatiana Gfoeller att Andrew talat inför en samling brittiska affärsmän som skrattat och applåderat åt hans hårda ord om att journalister hela tiden ska lägga näsan i blöt. Ämnet gällde en utredning om det så kallade al-Yamama-avtalet, ett gigantiskt exportavtal om krigsmateriel som misstänks ha gett saudiska kungligheter gott om extrapengar under bordet.
2011, under Libyens inbördeskrig, ifrågasatte skuggministern Chris Bryant prinsens nära vänskap med en av diktatorn Muammar Khaddafis söner och vapensmugglaren Tarek Kaituni. Andrew var beskyddare åt MEA, Storbritanniens främsta organ för handel och goda relationer med bland annat Nordafrika.
2011 anklagas prinsen också för att ha bistått ett grekiskt

bolag och en schweizisk bank med att säkra ett kontrakt värt fem miljarder för ett infrastrukturprojekt i Kazakstan. Andrew uppges ha fått 50 miljoner kronor för extraknäcket som utfördes utanför rollen som handelsrepresentant.
Buckingham Palace försökte först kalla kompromettерande mejl för förfalskningar och när det inte gick så kallade man det för ett intrång i privatlivet. 2011 tvingades han också avgå som Storbritanniens handelsrepresentant delvis på grund av att det visat sig att han var så nära vän med den azerbajdzjanska despoten Ilham Aliyev. Uppståndelsen har inte hindrat honom från att besöka sin vän flera gånger om året.
Det mest avgörande skälet till att Andrew till slut tvingades bort från uppdraget som handelsrepresentant 2011 var ett fotografi på prinsen under en promenad i Central Park med Jeffrey Epstein i december 2010.

Upprördheten över att en kunglighet umgicks med en man som nyligen avtjänat ett straff för att ha köpt sex av en 14-åring var för stor. Ännu värre blev det när Fergie försökte förklara promenaden i Central Park med att hon fått 15 000 pund av Epstein för att betala av en skuld.

2011 var också det år som Mail On Sunday publicerade bilden som Epstein tog på Andrew där han står med armen runt 17-åriga Virginia Giuffre hemma hos Ghislaine Maxwell.

Men 2019 gick det inte längre. Fallet med trafficking-anklagade Epstein – som tog sitt liv i häktet den 10 augusti i år – dominerade nyhetsflödet.

Pressen på prins Andrew och hovet var monumental – hur förklara detta fortsatta samröre mellan en kunglighet och en till synes ångerlös sexualbrottsling? Prinsens krishanterare Jason Stein insisterade på att han skulle låta bli alla

intervjuer och sade upp sig när Andrew trots allt valde att ställa upp för BBC.
En detalj under intervjun, som rönt stor uppmärksamhet, var när prins Andrew hävdade att han under en period inte kunde svettas. Detta på grund av en adrenalinchock som han fått under Falklandskriget. Hur kunde då den unga kvinnan anklaga honom för att ha svettats kopiöst?
Inte ens kungahusets mäktigaste krafter kunde stilla eller avstyra den enorma indignation som prinsens agerande hade orsakat. Brorsonen prins William uppges ha varit mest drivande i att åtgärder måste vidtas, men offentligt kungjorde Buckingham Palace den 20 november att Andrew självmant bett om drottningens lov att få lämna sina uppdrag ”under överskådlig framtid”.
Fyra dagar senare meddelades att han blivit av med alla sina 230 titlar som kunglig beskyddare och att

planerna för hans storslagna 60-årsfest i februari skrotas. Skvallerpressen har formulerat historien träffande: från partyprins till pariaprins.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Dela

Avrättar man fem oskyldiga får man en ny skandal på halsen

TISDAG 24 DECEMBER 2019

Analys

Saudiarabiens kommuniké om domslutet i rättegången mot journalisten Jamal Khashoggis mördare möttes av hån, gapskratt och vrede i hela den muslimska världen.

Rättegången ses som en charad vars enda syfte är att rentvå kungarikets kronprins Muhammad bin Salman och hans krets.

Ramallah.

I flera av regionens länder, som Jordanien, Egypten och gulfstaterna, är kritik mot saudierna förbjuden. I Nablus på Västbanken, i Gaza och utanför det saudiska konsulatet i Istanbul, där Khashoggi mördades, styckades och försvann, samlades indignerade demonstranter.

På sociala medier var nyheten det stora samtalsämnet – dock inte i Saudiarabien, där elektronisk kritik mot regimen klassas som ”terrorism”. Turkiets president Tayyip Erdogan, vars underrättelsetjänst MIT spelade in mordet med gömda mikrofoner, lovade publicera fler glimtar på tisdagen.

– Det är ett sannskyldigt mirakel som inträffat, alla de vi trodde hade blod på sina händer är vita lamm! Det

säger en av imamerna i den stora moskén i al-Bireh på Västbanken till DN.
Den palestinska regeringen, som är beroende av saudiskt bistånd, har varnat muslimska gudsmän för att göra stor affär av saken under sina predikningar. I fjol, då aktivister i Ramallah hissade en grön saudisk flagga med en bensåg i stället för det traditionella svärdet, ingrep polisen strax.
”Rättegången”, dit varken observatörer eller journalister ägde tillträde, bevistades enligt regimen av ett antal diplomater. Efter endast nio sessioner sägs nu fem icke namngivna personer ha dömts till döden för sin roll i det blodiga dramat och en rad andra fått långa fängelsestraff.
Några av de svårast misstänkta undgick åtal helt och hållet eller frikändes, bland dem underrättelse-chefen general Ahmad al-Asiri, av regimen utsedd till syndabock under kaoset efter mordet den 2 oktober i fjol.
Ledaren för den femton man

starka dödspatrullen i Istanbul, general Maher Mutrib, som ringde kronprinsen sju gånger morddagen, verkar inte finnas bland de straffade. Generalkonsuln i Istanbul Muhammad al-Otaibi frikändes, liksom kronprinsens nära medarbetare Saud al-Qahtani, som var på plats i Istanbul och flera gånger varnat Khashoggi för att kritisera regimen i dennes kolumn i Washington Post.

I de inspelningar som släppts av turkarna spelar general Mutrib huvudrollen, tillsammans med o-bduktionsläkaren Salah al-Tubaigi, som gav den fångne journalisten sövande injektioner och sedan styckade liket.
Medan flera av de sammansvurna tappar nerverna och mår illa under mordet gör al-Tubaigi ett avspänt intryck. Under sitt framträdande på måndagen nämnde den saudiske riksåklagaren inte läkaren.

Som vanligt under denna affär har den saudiska regimens agerande förfelat sitt syfte. Om man avrättar fem oskyldiga endast för att rädda en version av förloppet som ingen tror på, får man en ny skandal på halsen. Avstår man från att straffa någon av de skyldiga, så är den enda förklaringen att dessa mottagit sina order från sin högste chef, den impulsive prinsen.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Morrison: Mindre kol ”krossar ekonomin”

TISDAG 24 DECEMBER 2019

Att vilja begränsa kolindustrin ”förstör jobb och krossar ekonomin”. Det säger Australiens premiärminister Scott Morrison, pressad av växande klimatkritik i ljuset av katastrofala skogsbränder.

Morrison och Liberala partiet vann parlamentsvalet tidigare i år mycket tack vare stöd i Queensland, där en stor del av kolindustrin hör hemma. Men brandsäsongen har försatt Morrison i rejält blåsväder.

Många i Australien misstänker att sommarbränderna förvärras av växthusgaser från fossila bränslen, och kräver att man begränsar utvinning och export av kol, det mest förorenande bränslet. Något som inte fått gehör hos Morrison.

– Vi kommer inte att hänge oss åt de besinningslösa åtgärder som föreslås och som förstör jobb och krossar ekonomin, säger han i Channel 9.

Under de senaste månadernas bränder har mer än 900 familjer sett sina hem gå upp i rök. Minst sex personer har omkommit.

TT

Väntat resultat i det uzbekiska valet

TISDAG 24 DECEMBER 2019

Uzbekistan. Det Liberaldemokratiska partiet ser ut att vinna det uzbekiska parlamentsvalet. Partiet har hittills fått 43 av 128 platser i parlamentet och blir därmed största parti.

Observatörer från Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, är positiv till arbetet med att göra valet mer öppet, men säger att det funnits problem.

– Även om en viktig milstolpe har nåtts har gamla problematiska vanor, även på valdagen, gjort klart att mycket arbete återstår, säger George Tsereteli, ledare för OSSE:s korttidsobservatörer. I valet har bara fem partier tillåtits att delta.

TT-AFP-Reuters

Källor: Ayatollan krävde slut på protester

TISDAG 24 DECEMBER 2019

Iran.

När de regimkritiska protesterna började i Iran beordrade den högsta ledaren ayatolla Ali Khamenei regeringen att använda alla till buds stående medel för att få stopp på dem, rapporterar Reuters med hänvisning till källor inifrån inrikesdepartementet. Regeringens beslut att höja bensinpriset startade protesterna. Våldet som följde har beskrivits som det värsta sedan revolutionen 1979. Enligt Reuters källor dödades minst 1500 personer under demonstrationerna.

TT-AFP

Nord Stream 2 så gott som färdig – 16 mil kvar

TISDAG 24 DECEMBER 2019

Östersjön.

Bygget av gasledningsprojektet Nord Stream 2 som dras genom Östersjön från Ryssland till Tyskland är nästa intill färdig. 2 300 av 2 460 kilometer gasledning är lagd, enligt ett pressmeddelande från Nord Stream 2 AG. Meddelandet kommer bara dagar efter det att USA:s president Donald Trump utfärdat sanktioner mot bolag som deltar i Nord Stream 2-projektet, inklusive bolag som deltar i bygget av gasledningen.

TT-Reuters

”Många packar för att kunna fly snabbt”

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Det heta vädret har mildrats men skogsbränderna i Australien fortsätter att hota liv och hem.

Sydneybor tvingas bära ansiktsmask mot röken och många har väskorna färdigpackade för att snabbt kunna evakuera, berättar - svenska Tilda Renemar Jeansson som bor bara några mil från elden.

– Himlen är helt orangebrun.

Minst elva personer har omkommit och fyra miljoner hektar eldhärjats sedan skogsbrandssäsongen startade ovanligt tidigt i år, redan i september.

I delstaten New South Wales i sydöstra delen av landet har minst sex människor dött och minst 873 hem förstörts.

Under tisdagskvällen, lokal

tid, rasade 73 bränder i delstaten, uppger News.com.au.
Tilda Renemar Jeansson kommer från Kalmar, men bor och pluggar i Sydney sedan 2016. I förorten Liverpool vittnar hon om att bränderna kommer allt närmare.
– Jag bor mindre än fyra mil ifrån. Det märks ju. Luften är väldigt rökig, det luktar som när man eldar utanför dörren. Himlen är helt orangebrun, säger hon.
Lugna dagar då det knappt blåser märks inte elden.
– Men de dagar då det har blåst mycket är det extremt. Du ser knappt framför dig när du kör på vägarna.
Hon säger att många går omkring med ansiktsmask. Vänner som har astma har svårt att andas.
– Dagar då det är riktigt illa får vissa stanna hemma från jobbet, de får sådana problem.
Många i närheten har packat sina väskor för att vara redo

att snabbt kunna fly därifrån om de måste evakueras.
– Det är jättemånga som har evakuerats och många hus som är förstörda, men det är lite mer i utkanten.
Vädret har nu mildrats – vilket gynnar brandkårens försök att stävja bränderna. Under juldagen väntas regn längs kusten i New South Wales och i Sydney är det en 50-procentig chans till nederbörd samtidigt som temperaturen kommer att vara max 26 grader. Det kommer också att blåsa från öster vilket mildrar röken inne i huvudstaden.
I helgen väntas varmare och blåsigare väder, men myndigheterna förväntar sig ändå inte att brandrisken ska vara lika hög som för några dagar sedan.
– Vi försöker att stötta upp så mycket vi kan, säkra skyddet det bästa vi kan, innan det väntas bli hetare, torrare, och den här gången lite mer nordliga vindar, säger Shane Fitzsimmons på brandkåren i New South Wales till News.com.au.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Julfirande utan regering i krisande Belgien

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

En utdragen regeringskris får belgarna att sucka och dra sig mot de politiska ytterkanterna. Med tio år till nästa jubileum är det långt ifrån givet att Belgien får uppleva sin 200-årsdag.

I Belgien älskar man färgglada namn på sina regeringar. Fast det hjälper inte för att få dem att hålla ihop. ”Svenskan” sprack för ett år sedan och ”bourgognen” och ”regnbågen” har fortsatt inte tillträckligt stöd. Den förstnämnda var en allians mellan liberaler (med blå färg), flamländska separatister (i gult) och kristdemokrater (med ett kors – som i den svenska korsflaggan). Separatistpartiet NVA, som tillhör samma europeiska partifamilj som Sverigedemokraterna, lämnade samarbetet förra hösten efter en strid om FN:s globala migrationspakt. Övriga partier styrde vidare som minoritetsregering i väntan på valet i maj 2019. Det gav dock inga klara resultat – varpå sju månader har följt med ändlösa förhandlingar utan avtal. ”Regnbågen” kan vara ett alternativ med socialdemokrater, miljöpartister och liberaler i

regering – men då krävs också stöd från något kristdemokratiskt parti, vilket ännu inte gått att nå. ”Bourgognen” är också möjlig om de franskspråkiga socialdemokraterna kan alliera sig med NVA och kristdemokraterna – men dit är det också långt.

Resultatet? Ännu en långkörare, där belgarna snart börjar hota sitt eget tio år gamla världsrekord på 541 dagar utan ny regering.

Svårigheten med att bilda regering i Belgien är främst en följd av språklig splittring. Nästan samtliga partier finns i dubbla upplagor, som inte nödvändigtvis samarbetar.

I det nationella parlamentet sitter därmed tolv partier, som samlat mellan 2 och 16 procent av rösterna i valet. Att få tillräckligt många att enas i en koalition är inte enkelt – särskilt när de politiska strömningarna för tillfället är helt olika i de två landsdelarna.

De två separatistpartierna har nu nästan 50 procent av stödet i Flandern. I en ny

mätning för några av landets största tidningar och tv-kanaler säger sig visserligen endast 28 procent av belgarna vara för en delning av landet. Men i Flandern är siffran 37 procent, jämfört med bara 15 procent för tio år sedan.

Frågan är om Belgien fortfarande finns när landet firar 200 år 2030.

TT

Trio på toppmötet fruktar ”julklapp” från Nordkorea

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Under hotet om en ”julklapp” från Nordkorea håller Kina ett toppmöte med de inte så såta grannländerna Japan och Sydkorea.

När överläggningarna i Chengdu i Kina inleddes på julaftonen sade Sydkoreas president Moon Jae-In att de tre länderna är eniga om att stödja dialogen mellan Nordkorea och USA, i hopp om atomvapenavspänning på Koreahalvön.
Att slutföra fredsprocessen är ett ”gemensamt intresse”, fastslog Moon enligt medier på plats. Japans premiärminister Shinzo Abe bad Moon försöka hitta en möjlighet till närmande.

– Sydkorea bör ta ansvar och komma med åtgärder för att lösa problemet, sade Abe under en presskonferens.
Japan och Sydkorea är numera ekonomiska stormakter i Asien, men med en haltande relation som fortfarande försvåras av misstänksamhet och minnen och följder av den japanska ockupationen av Korea-halvön 1910–1945. Så när Kinas premiärminister Li Keqiang agerar värd för president Moon och Japans premiärminister Shinzo Abe

är det det första mötet på den nivån på 15 månader.
Kina försöker gjuta olja på vågorna samtidigt som alla tre behöver hantera Nordkoreafrågan. Den lynniga regimen i Pyongyang har visserligen riktat sig till USA i sina senaste utspel, men även Japan och Sydkorea känner sig i högsta grad hotade.
– Abe och Moon kom under mötet överens om att träffas oftare, sade Moons taleskvinna, Ko Min-jung, och påpekade att de båda vill lösa problemen genom dialog.
”Vad som nu återstår att göra är USA:s beslut, och det är helt upp till USA vilken julklapp landet väljer att få”, sade Ri Thae-Song vid Nordkoreas utrikesdepartement i ett uttalande i början av december enligt nordkoreanska nyhetsmedier.
Bedömare i Asien befarar att den omtalade presenten kan vara ett nytt vapentest, i värsta fall av en atombomb eller en interkontinental

robot med möjlighet att nå såväl Japan som USA.
Abe sade under en presskonferens att ett nära säkerhetssamarbete med USA är ”oerhört viktigt” för hanteringen av Nordkorea.
Samtalen mellan Nordkorea och USA har stannat av sedan företrädare för de båda parterna möttes i Sverige den 4 oktober. Efter det har Nordkorea anklagat amerikanerna för att förhala processen, och hotat med åtgärder om inte Washington gör eftergifter senast till årsskiftet.

De frikändes efter 36 år i fängelse

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Oskyldigt dömda. I november 1983 greps tre tonårspojkar i Baltimore för mordet på en klasskamrat. Enligt polisen sköt de honom då de ville åt den jacka han hade på sig. Efter att ha varit fängslade i 36 år har nu de tre männen – som hunnit fylla 50 år – friats från anklagelserna och får lämna fängelset. Vad var det egentligen som hände?

n förmiddag i november 1983 går tre tonårspojkar runt i korridorerna i sin tidigare gymnasieskola i Baltimore, USA. De pratar med sina syskon och med sina före detta lärare. De har skolkat från sin lektion i sin nuvarande skola, och strax före klockan ett hittas de av en av skolans säkerhetsvakter. Han säger till dem att de inte ska skolka, och de lämnar byggnaden.

Senare ska säkerhetsvakten vittna om att han sett dem gå

i väg längs gatan. Han låser dörrarna till skolan. En halvtimme senare skjuts 14-årige DeWitt Duckett i en av skolans korridorer. Han är på väg till lunchrummet, och är klädd i en jacka med ett tryck från Georgetown University. Gärningsmannen ska enligt vittnen velat ha jackan, men DeWitt vägrade ge ifrån sig den. Efter ett bråk skjuts han, och jackan stjäls. Han dör två timmar senare av sina skador.

De tre tonårspojkarna som tidigare synts till i korridorerna grips någon dag senare av polis. Att tre tonåringar skjutit ihjäl en kamrat på grund av hans jacka är något som chockar Baltimore-borna, och raseriet över dådet är stort i staden.

En jury ska senare döma de tre tonåringarna till livstids fängelse för mordet på DeWitt Duckett.

I 36 år satt Alfred Chestnut, Ransom Watkins och Andrew Stewart i fängelse för mordet. Men måndagen den 25 november i år friades de.

Ny bevisning visade att det var en annan gärningsman som skjutit DeWitt Duckett.
– Å rättsväsendets vägnar vill jag, även om det nog inte betyder mycket för er, be om ursäkt, sade domaren Charles J Peters, enligt Washington Post.
När domaren förklarade de tre männen oskyldiga bröt applåder ut i den fullsatta rättssalen.
Familjemedlemmar som väntat i 36 år kramade varandra och föll i gråt.

Så vad var det som hände, och hur kunde de tre oskyldigt dömda frias?
Mordet på DeWitt Duckett skapade stor uppståndelse i Baltimore. Det var första gången en tonåring skjutits ihjäl inne på en skola i staden. Polisen pressades att snabbt lösa brottet.
Och det gjorde de. De grep Alfred Chestnut, Ransom Watkins och Andrew Stewart bara någon dag efter att dessa gått runt i skolans korridorer. Men enligt en ny granskning av fallet fanns det

flera problem med polisens första utredning.
De nya utredarna menar att den dåvarande åklagaren Jonathan Shoup bland annat förnekat att det fanns uppgifter som skulle kunna motbevisa att de var de tre tonåringarna som begått mordet.
Ändå fanns det redan då, 1983, elever som identifierat en annan person, 18-årige Michael Willis, som gärningsman. Polisen Donald Kincaid som utredde mordet har nu kritiserats för att allt för tidigt ha siktat in sig på att de tre tonåringarna var skyldiga. När han fick information om att de friats – 36 år senare – förnekade han att polisen skulle ha begått några misstag under utredningen.
– När jag var på brottsplatsen kom tre unga flickor fram till mig och berättade vilka som gjort det. Jag tvingade dem inte till någonting. De gav mig informationen, och det var därför vi tog upp fallet, säger han enligt Washington Post.

Han förnekar också att man skulle ha hållit information om en annan möjlig gärningsman hemlig. I stället säger han att den nya enheten som har utrett fallet försöker få poliser att se ut som ”lögnare och fuskare”. Men rapporter från utredningen 1983 som nu har kommit fram visar att det fanns flera vittnen som identifierat Michael Willis. Bland annat vittnen som sett honom med ett skjutvapen vid tiden för mordet, och andra som hört honom erkänna mordet. Han ska även ha synts med en likadan jacka som togs från offret. Anledningen till att fallet togs upp igen var ett brev som Alfred Chestnut skrev till stadens åklagare Marilyn Mosby i mars i år. Under alla år då han suttit fängslad har han bedyrat sin oskuld, även när den enda möjligheten till ett lindrigare straff har varit att erkänna brott. Medan de två andra männen till slut gav upp fortsatte Alfred Chestnut att försöka bli rentvådd från brottet.

– Det var som att vara i helvetet. Det var fruktansvärt, säger Alfred Chestnut till CNN om tiden han tillbringade i fängelse.
Alfred Chestnut begärde ut handlingar kring fallet redan förra året. Då fick han för första gången tillgång till rapporter om andra möjliga gärningsmän, rapporter som hemligstämplats av domaren i den första rättegången. De visade bland annat att de unga vittnena inte kunnat identifiera de tre dömda gärningsmännen vid en fotokonfrontation.
De visade också att de vittnen som då trätt fram hade blivit förhörda utan sina föräldrar närvarande, och att polisen coachat dem till vad de skulle säga i rättegången, enligt New York Times.
När de tre männen till slut fick lämna rättssalen som fria personer möttes de av släkt och vänner som i 36 år hoppats att den här dagen skulle komma.
– Det är överväldigande. Jag har alltid drömt om det här.

Det här är vad min mamma har hållit fast sitt hopp vid hela tiden. Att få se sin son komma hem, sade Alfred Chestnut till ett väntande pressuppbåd.

De tre männen är inte de enda som under den senaste tiden blivit friade efter att ha fängslats för brott som de inte begått. Nio personer har friats från morddomar i Maryland sedan 2015.

Varför nu?

Marilyn Mosby är chef för Marylands ”Conviction integrity unit”, en enhet som arbetar med att titta på fall där det kan ha begåtts fel i polisutredningar och rättegångar som har lett till felaktiga domar.

Och Maryland är långt i från den enda delstaten i USA som har liknande enheter. Under de senaste åren har det funnits 49 sådana runt om i landet, och fler är på väg. Fram till 2018 har dessa enheter tillsammans lyckats fria 344 personer som suttit oskyldigt dömda.

Förra året rentvåddes 165 personer – 69 av dem för

mord. Enligt Washington Post har dessa dömda tillsammans suttit 1 701 år i fängelse för brott de inte har begått.

I delstaten Philadelphia har tio personer frikänts bara under det senaste året sedan en tidigare försvarsadvokat, Larry Krasner, tog över statsåklagarens kontor och införde en sådan enhet.

I olika delstater har enheterna arbetat med olika typer av fall. Medan vissa framför allt utreder när fel har begåtts vad gäller dna-prov och drogtester tittar exempelvis Philadelphias enhet framför allt på korruption inom polisväsendet. Det innebär ett digert arbete med att få fram material från tiden då rättegången skedde.

– Alla i Philadelphia har gjort ett dåligt arbete med att rapportera. En del av detta är administrativa misstag. En del handlar om att sopa igen sina spår, säger Larry Krasner till Washington Post.

Anledningen till att så många personer har kunnat rentvås just i Philadelphia är enligt Larry Krasner att det funnits en utbredd korruption inom delstaten. Än så länge har man bland annat sett över flera fall som hanterats av en viss polisutredare – och där upptäckt flera felaktiga domar.

Krasner tror att det kommer att bli fler frikännanden.

– Domar där ett antal utredare är inblandade kommer att bli systematiskt utredda. Fler fall kommer snart att komma fram på grund av en systematisk korruption i Philadelphia, säger Larry Krasner.

För Alfred Chestnut, Ransom Watkins och Andrew Stewart har den nya utredningen gett dem livet i frihet tillbaka.

Men i Maryland finns ännu inte ett fungerande system för att ge kompensation till dem som rentvås efter att ha suttit i fängelse.

Det är något som Marilyn Mosby arbetar för att förändra. Även om lagen tillåter kompensation så har

hanteringen av sådana förfrågningar halkat efter. Trots att 30 personer har blivit rentvådda i delstaten under de senaste 30 åren har bara tre av dem fått kompensation.

Mosby vill nu att man ska formalisera möjligheten att få kompensation för tid i fängelse. Och i september i år lovade den republikanske guvernören Larry Hogan att arbeta för en sådan formalisering. Detta efter att fem oskyldigt dömda män som rentvåtts begärt kompensation. Tillsammans hade de suttit fängslade i 120 år. Han lovade att kämpa hårt för ny lagstiftning som skulle göra det lättare att få kompensation.

– De här individerna ska inte behöva vänta på lagstiftningen. Det finns inget tvivel om att de förtjänar kompensation, sade Larry Hogan vid ett möte, enligt Washington Post.

Hur det blir för Alfred Chestnut, Ransom Watkins och Andrew Stewart återstår

att se. Än så länge har de inte begärt någon kompensation för sin tid i fängelse.
Marilyn Mosby, som utredde de tre männens ärende, sade efter domslutet som frikände dem att utslaget inte var någon seger utan snarare en tragedi, eftersom det belyser det faktum att människor kan sitta frihetsberövade under så lång tid utan att ha gjort något.
– Mitt hjärta blöder för de här tre männen som nu måste försonas med tanken på att vi lever i en värld som kan stjäla 36 år från oskyldiga män, sade hon till New York Times.
De tre tonåringarna greps under thanksgiving, en viktig familjehelg i USA, för 36 år sedan. I år fick de möjlighet att återigen fira högtiden tillsammans med sina familjer. Alfred Chestnut tillbringade högtiden tillsammans med sin familj och sin fästmö. Han säger att han nu måste återanpassa sig till ett liv i frihet.
Och även om han nu blivit frikänd så säger han till CNN

att han tänker på alla andra som befinner sig i samma situation som honom.
– Jag lämnade många killar bakom mig, många som är i samma situation som den jag var i. De behöver en röst. Med Guds hjälp fick jag möjlighet att hitta någon som lyssnade på mig.
Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se
Dela

Tvångsarbetare ber om hjälp i julkort

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Julkortet föreställer en gullig kattunge i tomtemössa. På insidan har någon skrivit och vädjat om hjälp för utländska fångar som måste tvångsarbeta.
Butikskedjan som sålt korten, brittiska Tesco, har omedelbart

stängt av sin kinesiska leverantör.

Julkort som säljs i Storbritannien misstänks vara packade av utländska fångar i Kina som tvingas till något som liknar slavarbete.

Sexåriga Florence Widdicombe höll på att skriva julkort när hon upptäckte ett meddelande från en av dem.

– I omkring det sjätte eller åttonde kortet hade någon redan skrivit. Det var lite konstigt och jag kände mig lite chockad, berättar Florence Widdicombe för The Times.

I versaler stod: ”Vi är utländska fångar i Shanghai Qingpu-fängelset Kina. Tvingas arbeta mot vår vilja. Snälla hjälp oss och meddela människorättsorganisation”.

Mottagaren uppmanades att kontakta en person som heter Peter Humphrey.

Florence pappa Ben Widdicombe lyckades spåra Humphrey via yrkesnätverket Linkedin.

– Vi insåg att det möjligen kunde vara rätt allvarligt, så

jag kände ett ansvar att vidarebefordra detta till Peter Humphrey som författaren bad mig att göra, säger Ben Widdicombe till The Times.

Peter Humphrey, tidigare journalist, arbetade 2013 i Kina för brittiska läkemedelsföretaget Glaxo Smith Kline, GSK.

Han greps av kinesisk polis när han för företagets räkning undersökte en korruptionsskandal där GSK var inblandat.

Humphrey dömdes till två års fängelse för att ha brutit mot kinesisk lag i en rättegång som utländska medier inte fick bevaka. Hans brott var att olagligt samla in information om kinesiska medborgare.

Humphrey tillbringade sin fångenskap i just fängelset Qingpu. Han berättar för The Times att utländska fångar pressas att arbeta för struntsummor för att kunna köpa tvål, tandkräm, underkläder och andra förnödenheter. Han har

fortfarande kontakt med fångar där, som framför allt är från Afrika, Sydostasien och Colombia. Enligt honom har situationen förvärrats de senaste åren.
Butikskedjan Tesco, som sålt julkorten, har tills vidare stängt av tryckeriet som har en anläggning nära fängelset. Tesco har inlett en undersökning och även dragit tillbaka korten från sina butiker.
I ett uttalande meddelar man: ”Vi förkastar att fångar används som arbetare och skulle aldrig tillåta det i vår produktionskedja”.
Tesco skriver också att leverantören undersöktes så sent som för en månad sedan, men att inget framkom då som tydde på att man bröt mot förbudet att använda fångar som sina arbetare.
Pia Gripenberg
Dela

Prins Philip utskriven från sjukhuset

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Storbritannien. Prins Philip, gift med den engelska drottningen Elizabeth, har åkt hem från sjukhuset lagom till jul.
Det var i fredags som 98-åringen fick besöka vården.
Enligt ett uttalande från det brittiska hovet handlade det om en ”förebyggande åtgärd för ett befintligt tillstånd”.
Den åldrige prinsgemålen har haft en rad hälsobesvär de senaste åren.
TT-AFP

Populär mobilapp spionerar åt stat

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Förenade arabemiraten. - Meddelandeappen Totok som laddats ner till miljoner telefoner världen över har visat sig vara ett spionverktyg från Förenade arabemiraten, rapporterar The New York Times.

Appen presenteras som ett enkelt och säkert verktyg för att hålla kontakt med vänner och familj. Men den används samtidigt av den emiratiska regimen för att övervaka all aktivitet på telefonen. Enligt The New York Times övervakar appen alla samtal och skrivna dialoger, mobilens plats, kontaktpersoner samt allt ljud och alla bilder som finns på telefonen.

TT

Regeringen manar folket att fälla sin egen gran

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Lettland. Landets regering uppmanar sin befolkning att bege sig till närmaste skog och hugga ner sin egen gran. ”Men vi vill påminna er om att inte fälla några träd i skyddade, nyodlade eller privatägda skogspartier”, säger det lettiska skogsdepartementet. Estland och Lettland säger sig vara ursprungsländer för den hedniska tradition där en gran dekorerats i vintertid ända sedan 1400-talet.

TT-AFP

Nya protester möttes av tårgas i Hongkong

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Protester och spridda upplopp bröt ut på tisdagskvällen i den av politisk kris sargade storstaden Hongkong. Kravallutrustad polis bildade mur vid utsatta platser.

Polis avfyrade tårgas mot demonstranter som klätt sig med tårgasmasker och imiterade renhorn, julafton till ära.
Starkast var protesterna vid ett av Hongkongs mest populära köpcenter.
Polis beväpnad med pepparsprej och kravallutrustning angrep en uppretad folksamling på omkring hundra personer efter att civilklädd polis gripit personer i Harbour City, ett köpcenter i Tsim Sha Tsui, Kowloon.

Demonstranter inne i köpcentret svarade med att kasta paraplyer och andra föremål mot polis.
Nyhetsbyrån Reuters rapporterar att polis slog demonstranter med batong och att en polis drog sitt tjänstevapen och siktade det mot en av dem som protesterade, dock utan att avfyra det.
Hongkongs shoppingcentra har blivit samlingsplatser för människor som demonstrerar mot Kinas inflytande över det tidigare brittiska protektoratet.
TT-AFP

Femton döda efter talibanattack

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Afghanistan. Minst 15 personer ur den afghanska säkerhetstjänsten har dödats av talibaner som anföll en vägspärr i Balkhprovinsen i norra delen av landet. Det är den senaste i en rad attacker i den upptrappade konflikten.

Det är över 18 år sedan amerikanska styrkor gick i Afghanistan för att slå ner talibanregimen, och de USA-stödda afghanska styrkorna lider under senare tid stora nederlag. Amerikanska tjänstemän säger att vägspärrarna inte är hållbara och den afghanska säkerhetstjänsten har dragit sig tillbaka från hundratals vägspärrar då de blivit enkla mål för talibanerna.
TT-Reuters

Hjälporganisationer flyr efter attack

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Jemen. Tolv hjälporganisationer i staden al-Dhalea har avbrutit sitt arbete efter attacker mot flera av deras byggnader de senaste dagarna. FN säger att det är en alarmerande upptrappning av våldet, samtidigt som en mediekampanj pågår mot hjälporganisationer.

De flesta attackerna gjordes under lördagen men ytterligare en kom på tisdagsmorgonen mot ett kontor tillhörande hjälporganisationen Oxfam.

Jemen är hårt drabbat av ett nästan fem år långt inbördeskrig. Konflikten mellan Huthirebellerna, som har stöd av Iran, och Jemens internationellt erkända regering har pågått sedan 2015.

TT-Reuters

Argentina klubbar nödåtgärder

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Argentinas nya styre har godkänt ekonomiska nödåtgärder, tänkta att lyfta landet ur en djup kris. Bland åtgärderna som nu träder i kraft finns höjda skatter som gäller bland annat valutaväxling, jordbruksexport och bilar.

Men president Alberto Fernández, som tillträdde häromveckan, uppger att detta bara ska drabba dem som har det relativt gott ställt.
Fernández jämför krisen med kollapsen 2001, då landet i praktiken gick i konkurs.
TT-AFP

Låga räntor ger fler brittiska barn

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Låga räntor verkar inte bara stimulera ekonomin utan även barnafödandet. Under 2009, när det blev billigare att låna pengar efter finanskrisen, föddes 14 500 fler barn utöver det vanliga i Storbritannien, enligt en analys gjord av analytiker på den brittiska centralbanken Bank of England. Under de kommande tre åren steg barnafödandet med 7,5 procent.

”Vi uppskattar att för varje procentenhet som räntan sänks ökar födelsetalen med två procent”, skriver analytikerna i den nyligen publicerade rapporten.

I motsats sjönk födelsetalet i USA under den studerade perioden, något rapportförfattarna kopplar till fasta bolåneräntor och

prisnedgångar på fastigheter, skriver Reuters.
I båda länderna kunde stigande arbetslöshet kopplas till lägre födelsetal, men i Storbritannien vände trenden så snart styrräntan sänktes, enligt rapporten.
TT

Kina sänker tullar på 850 varor

ONSDAG 25 DECEMBER 2019

Från och med årsskiftet sänker Kina importtullarna på mer än 850 produkter. Fryst fläskkött, fisk, ost, nötter och en rad kemiska produkter finns på listan för sänkta tariffer.
Svinpesten har slagit hårt mot Kinas fläskindustri och

fler än en miljon grisar har avlivats till följd av sjukdomsutbrottet. Det har lett till en dubblering av priset på fläskkött. Den 1 januari sänks tullsatsen på fryst fläskkött från tolv till åtta procent.
Svinbeståndet i Kina har minskat med 40 procent sedan svinpesten bröt ut. I år har Kina importerat dubbelt så mycket fläskkött jämfört med förra året.
Myndigheterna har en plan för att återställa fläskproduktionen till nivån föra sjukdomsutbrottet.
Tarifferna sänks även på andra livsmedel som fisk, ost och nötter samt läkemedel och en rad kemiska produkter. Från och med halvårsskiftet sänks även tullarna på en del teknikprodukter, bland annat printrar, ljudinspelningsapparater samt pacemakers.
Varor från exempelvis Nya Zeeland, Peru, Costa Rica, Schweiz, Island, Australien, Sydkorea och Pakistan

kommer att få ytterligare tullsänkningar på grund av omförhandlade handelsavtal, enligt det kinesiska finans-departementet.
Tilltaget har till synes ingen koppling till de pågående handelsdiskussionerna mellan USA och Kina. USA:s president Donald Trump har vidaretwittrat nyhetsrapportering om tullsänkningarna utan några egna kommentarer.
Efter över ett år av handelskrig meddelade de två nationerna tidigare i december att man enats om ett partiellt handelsavtal.
TT-AFP

Tysklands gaspådrag luktar illa

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

När USA inför sanktioner mot ett stort byggprojekt, omhuldat av en viktig västeuropeisk allierad, har något gått allvarligt fel. Men ingenting med den rysk-tyska gasledningen Nord Stream 2 är naturligt.

Kongressen i Washington har blockerat företag från att delta i bygget, och president Trump har undertecknat beslutet. En schweizisk-nederländsk koncern har redan dragit sig ur. Kraftiga förseningar och fördyringar väntar.

Tyskland protesterar, men varför Berlin alltid månat så om Nord Stream är dunkelt. Gasen kommer direkt från Ryssland utan att passera Ukraina, vilket ska säkra

tillgången på energi. Fast tyskarna blir mer beroende av Putin, medan ukrainarna skulle gå miste om transitavgifter.
Samtidigt befinner sig Ukraina i ett lågintensivt krig med Ryssland, ända sedan annekteringen av Krim som ledde till att USA och EU införde sanktioner mot Moskva. Ändå har precis ett nytt avtal om gasleveranser genom Ukraina till Västeuropa slutits, vilket förbundskansler Angela Merkel nu applåderar.

Men vad ska Nord Stream 2 då vara till för? Det fanns varken ekonomiska skäl eller kapacitetsmotiv för ledningen förut heller. Och tyskarna kan ju inte elda hur mycket gas som helst utan att få klimatpolisen på sig.
EU har vimsat omkring, för det är besvärligt att stöta sig med tyskarna. Fast de flesta av unionens medlemmar skulle helst slippa rören på Östersjöns botten.
Sanningen är att Nord Stream är Putins projekt. Han får en tumme till i ögat

på Ukraina, splittrar européerna inbördes och sårar den transatlantiska länken. I Tyskland har framför allt socialdemokraterna skämts för att ge upp bygget, för pipelinen var deras baby från början.
Slutsatsen är därför att Nord Stream 2 är ett bottenrekord för europeisk energi- och geopolitik. Redan den första ledningen var en för mycket.
Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Hundratals förlorade sina hem i storbrand

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

Den chilenska staden Valparaiso drabbades på juldagen av en storbrand. Över hundra hem förstördes, en del invånare har förlorat alla sina ägodelar och evakuerats från sina bostäder.

Myndigheterna misstänker att elden är anlagd.
Bränderna startade i ett skogsområde på julafton lokal tid på kullarna på Rocuant och San Roque som omgärdar den sydamerikanska kuststaden, och spred sig till två bostadsområden. Samtliga brandmän skickades dit för att bekämpa elden och helikoptrar vattenbombade området.
”Hela brandkåren i Valparaiso har skickats ut och får stöd av enheter i grannskapet”, skrev brandkåren på Twitter enligt Reuters.
Situationen förvärrades av hårda vindar och höga sommartemperaturer.
Myndigheterna stängde av strömmen för 90 000 hushåll i området i förebyggande syfte, uppger BBC.
De boende tvingades evakuera och två skolor öppnades upp dit de drabbade kunde ta sin tillflykt. Människor sågs vandra genom röken bärande

på väskor och husdjur, uppger AP.
Det finns inga rapporter om dödsfall, men minst 120 hem har förstörts och vissa invånare har förlorat alla sina ägodelar och husdjur, uppger ett vittne till Reuters.
Nästan 120 hektar gräsbevuxen mark har eldhärjats. På juldagen var branden ännu inte under kontroll, enligt den chilenska tidningen La Tercera.
Myndigheterna har infört undantagstillstånd i staden och Chiles jordbruksminister Antonio Walker har besökt de eldhärjade områdena.
President Sebastián Piñera beklagar situationen.
– Vi är mycket ledsna för branden som har drabbat så många familjer på kullarna i Valparaiso, speciellt på julafton, säger han enligt BBC.
Enligt stadens borgmästare Jorge Sharp är skogsbränderna anlagda. Åklagare granskar nu en bild på en bil i närheten av platsen där en av bränderna startade, liksom

vittnesuppgifter från invånare som säger sig ha sett bilar på kullarna innan lågorna bröt ut.
– Om det här är sant är det mycket allvarligt. Vi ber människor att fortsätta vara vaksamma och rapportera allt misstänkt beteende, säger inrikesminister Gonzalo Blumel enligt Meganoticias.
Jordbruksminister Antonio Walker säger att det är 99 procent säkert att bränderna anlagts och hänvisar till videobilder på en vit skåpbil med personer som anklagas för att ha orsakat bränderna.
– Människorna som startar dem vet exakt hur de ska orsaka skada, säger han till La Nacion.
Valparaiso ligger ungefär tio mil nordväst från huvudstaden Santiago.
Det här är inte första gången som Valparaiso drabbas av en omfattande brand.
Tvärtom har stadens invånare genom åren tvingats återhämta sig från en rad bränder och jordbävningar.

I april 2014 omkom 15 personer och tusentals miste sina hem sedan skogsbränder spridit sig till staden från dess 42 omgivande kullarna. Över 10 000 personer evakuerades och det brandhärjade området benämndes som katastrofzon. En tjänsteman kallade branden för den ”värsta katastrofen” han hade sett. Lågorna drabbade inte stadens historiska platser, men omkring 60 år gamla områden.

I januari 2017 drabbades staden Santa Olga, söder om Valparaiso, hårt av den värsta skogsbranden i landets historia. Hela staden förstördes av lågor under det ovanligt heta och torra vädret. Drönarbilder visade hela bostadsområden som låg i aska. Stadens borgmästare liknade händelsen vid Dantes Inferno.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Fakta. Populärt turistmål

Valparaiso grundades 1536. Under 1800-talet och i början av 1900- talet var staden ett pulserande affärscentrum, där landets första börs och banker etablerade sig.
I dag kommer en stor del av Valparaisos intäkter från turismen. Staden är känd för sina färgglada trähus och FN har utnämnt dess gamla centrum till världsarv.
Dela

Iran stryper internet inför protest

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

Myndigheterna uppges ha strypt internet i delar av Iran inför torsdagens planerade regeringsprotester. Samtidigt uppges omkring 1 500 personer ha dött sedan demonstrationerna bröt ut i november.

Sedan i mitten av november har Iran skakats av regeringskritiska protester, som startade i samband med att regeringen hade meddelat kraftiga prisökningar på bensin. Det höjda priset utlöste stor ilska bland befolkningen som redan är hårt drabbad av USA:s sanktioner.

När protesterna eskalerade ströps åtkomsten till internet nästan helt under en period. Nu kommer uppgifter om att internet åter har strypts. Enligt en myndighetskälla har åtgärden beordrats från officiellt håll, som en åtgärd inför torsdagens planerade regeringsdemonstrationer till minne av de som dog i protesterna förra månaden, uppger den halvstatliga nyhetsbyrån Ilna enligt BBC. Netblocks, en organisation som kartlägger stängningar av nätet, rapporterar att internetanvändningen i landet har minskat. Samtidigt rapporterar Reuters att omkring 1 500 personer har dödats i protesterna i landet, bara

under en tvåveckorsperiod. Dödstalet omfattar minst 17 tonåringar och omkring 400 kvinnor samt en del personer i säkerhetsstyrkor och polis. Siffran är baserad på information från säkerhetsstyrkor, bårhus, sjukhus och rättläkare och kommer från tre tjänstemän på det iranska inrikesdepartementet, uppger Reuters.

Enligt tre källor nära Ali Khameneis inre krets, samt en tjänsteman, ska landets högste andlige ledare ayatollah Ali Khamenei ha samlat säkerhetschefer och regeringsmedlemmar den 17 november och beordrat dem att göra vad som krävs för att stoppa demonstrationerna – i det blodigaste tillslaget mot protester sedan Islamiska revolutionen 1979.

– Islamiska republiken är i fara. Gör vad som krävs för att stoppa det. Ni har min order, ska ayatollah Khamenei ha sagt och hotat med att hålla de närvarande ansvariga för konsekvenserna om de inte

omedelbart fick stopp på protesterna.
Varken regeringens talesperson eller Irans FN-sändebud vill kommentera uppgifterna, men en talesperson för Irans högsta nationella säkerhetsråd säger att dödssiffran är ”falska nyheter”.
Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Massflykten från Idlib lämnar städer helt öde

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

Omkring 30 000 människor har flytt provinsen Idlib under Syriens offensiv de senaste dagarna. Kvar är sönderbombade städer och byar som är i princip helt öde.

FN uppskattar att 60 000 personer har flytt från Idlib, den sista oppositionskontrollerade provinsen i Syrien. Hälften av dessa har lämnat området under veckans flygunderstödda framryckning, där Syriens president Bashar al-Assad och hans allierade Ryssland försöker återta kontrollen av huvudvägen mellan huvudstaden Damaskus och största staden Aleppo. Idlib-provinsens andrastad Maarat al-Numan ligger längs motorvägen M5 och hör därför till en av de mest drabbade. Mängder av vittnesmål talar om att beskjutningen längs M5 fortsatt även under perioder som formellt skulle vara uppehåll av humanitära skäl. Hur många som dödats under veckan är oklart, men ligger omkring 100, enligt Syriska människorättsobservatoriet SOHR.

Många människor har flytt söderut, men vanligast är att röra sig nordväst mot den

turkiska gränsen dit närmare en miljon människor tagit sig sedan de syriskryska militärinsatserna tilltog i april. Turkiet, som stängde gränsen 2015, har föreslagit en militärfri zon för flyktingarna på andra sidan gränsen och på tisdagen meddelade utrikesminister Ibrahim Kalin att man för samtal med Ryssland om ett eldupphör.

Under det snart nioåriga inbördeskriget i Syrien har förhållandet mellan Turkiet och Ryssland stundtals varit mycket spänt. När ett turkiskt stridsflygplan sköt ned ett ryskt den 24 november 2015 sade utrikesminister Sergej Lavrov att han skulle ”noga omvärdera” relationen och kontakterna mellan försvarsdepartementet och den turkiska militären klipptes helt.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Fångar ringde samtal för presidentvals-kampanj

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

Michael Bloomberg har använt fångar till att ringa samtal för sin presidentvalskampanj. Miljardären hävdar att han inte kände till att bolaget de anlitade använde sig av interner – och har nu avslutat samarbetet.

I november gav sig miljardären Michael Bloomberg in i presidentvalsracet för Demokraterna, där han utmanar Donald Trump i valet 2020.
Efter att nyhetssajten The Intercept rapporterat att kampanjen använt sig av fångarbete går Bloomberg nu ut och bekräftar uppgifterna. Han hävdar dock att kampanjen inte känt till att bolaget de anlitat använt sig av callcenters på två anstalter – och säger att de har

avslutat affärsrelationen med underleverantören.
– Vi stöder inte den här typen av förfarande och vi kommer att se till att våra leverantörer granskar sina underleverantörer noggrannare framöver, säger han i ett uttalande enligt Reuters.
I USA kan interner tvingas till arbete i fängelset, en del jobb är frivilliga andra inte. Kritiker hävdar att fångarbete är exploaterande och att det sätter privata företags vinster framför rehabilitering av fångar, uppger BBC.
En av kritikerna är Alex Friedmann, redaktionschef på Prison Legal News, som arbetar för fångars rättigheter. Han menar just att fångarbete är exploaterande, att internerna inte har någon annan möjlighet att tjäna pengar annat än på de jobb de får ägna sig åt i fängelset.
Han hävdar att kampanjen bär ansvaret även om den inte känt till att

underleverantören använt sig av fångar.
– Det är fullt möjligt att de inte kände till det, men det är som att säga att varuhus som tillverkar kläder i Sydostasien inte känner till att femåringar syr ihop deras fotbollar, säger Kerch Strait, till The Intercept.
Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Prins Andrew fick stå över jultradition

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

Efter de senaste veckornas mediestorm hoppade Storbritanniens prins Andrew över kungafamiljens traditionsenliga juldagspromenad till kyrkan. Inte heller den 95-årige prins Philip, som blev utskriven från

sjukhuset på julafton, var med i kyrkan i Sandringham.

Det har varit ett turbulent slut på 2019 för det brittiska kungahuset. Prins Andrew har tvingats avsäga sig alla offentliga uppdrag efter den katastrofala BBC-intervjun, där har skulle reda ut frågetecken om sitt samröre med den sexbrottsdömda Jeffrey Epstein.

När sedan drottningens man prins Philip togs in på sjukhus i fredags var det nog många britter som höll andan. Enigt hovet har prinsen behandlats för ”tidigare kända besvär. Han skrev ut på julafton och återförenades med familjen på slottet i Sandringham i Norfolk.

Även prins Philip har skapat rubriker under året. I februari kom beskedet att den 95-årige Philip slutar köra bil sedan han månaden innan kört in i en annan bil vid en korsning. Senare drog sig prins Philip tillbaka från de flesta av sina offentliga uppdrag på grund av hög ålder.

Enligt planen var det enligt brittiska medier tänkt att Andrew skulle ta över en del av sin pappas plikter. Så blir det inte, åtminstone inte under överskådlig tid.
Prins Andrew firar jul på Sandringham, men på juldagen deltog han i en tidigare gudstjänst för att inte stjäla uppmärksamheten från resten av den kungliga familjen.
I den stora utredningen om den sexbrottsdömde Jeffrey Epstein har prins Andrews namn dykt upp. Han anklagas för att vid flera tillfällen ha haft sex med en då 17-årig kvinna.
Konsekvenserna av prins Andrews tv-framträdande har skakat om hela kungahuset, som anses ha tagit skada av de senaste veckornas turer. Prins Andrew själv har tvingats avsäga sig alla offentliga uppdrag. Ett stort antal organisationer och institutioner har kapat banden med prinsen, däribland The English National Ballet, den kungliga

filharmoniska orkestern och London Metropolitan University.
Som om inte det räckte har drottning Elizabeth ställt in prins Andrews 60-årsfirande i februari nästa år. I stället för den stora fest som planerats för att hylla prinsen och hans välgörenhetsarbete kommer drottningen att bjuda in den närmsta familjen till en middag.
I drottningens jultal betonas vikten av försoning efter ”ett skakigt år”. Beskrivningen stämmer in på både brexitprocessen och den egna familjen.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Tropisk storm stoppade julfirande

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

Filippinerna. Tusentals människor har inte kunnat återvända till sina hem efter att en tyfon slog till mot Filippinerna under julafton. Stormen förstärktes något innan den slog till med vindstyrkor på över 50 meter per sekund. Vindarna har lämnat förstörda hus och fallna träd efter sig, men hittills finns det inga uppgifter om varken skadade eller döda.

Ovädret har slagit ut stora delar av flyg- och färjetrafiken till och från önationen.

Trafikstörningarna, som inte verkar ha påverkat huvudstaden Manila, gjorde att många hade svårt att hinna hem i tid till den traditionsenliga juldagsmiddagen.

TT-AFP

Erik Esbjörnsson: Dålig samhällsservice hargynnat mobila lösningar i hela Afrika

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

It-sektorn i Afrika är i dag väl-etablerad och därför är det dags att sluta häpnas över att den finns. De regeringar som i dag slår sig för bröstet och vill förknippas med den spirande branschen har ofta varit – och är fortfarande – dess största hinder.

Det började i Nairobi, där mobiltelefonins framväxt skapade världens första etablerade system för mobila pengaöverföringar. I spåren av denna revolution växte en rad mindre it-bolag upp och snart föddes namnet ”Silicon Savannah”.

Knappt hade artiklarna börjat skrivas om boomen i Kenya förrän Sydafrika plockade upp handsken och använde ”Silicon Cape” för att beskriva en liknande utveckling i Kapstaden.

I Etiopien har vi ”Sheba Valley” och i Rwanda skriver propagandaorganet New Times om hur deras ”kLab” är ett ställe där ”drömmar svävar i luften likt gigantiska varmluftsballonger, drömmar som är bokstavligt

synliga för ungdomar och nördar”.
I det tysta har den verkliga jätten, ”Yabacon Valley”, vuxit fram i nigerianska 20-miljonersmetropolen Lagos. I de flesta fall har namnen uppstått som skämtsamma blinkningar till originalet i Kalifornien men de har plockats upp av politiker som vill associera sig med sektorn. Med budskapet ”informationsteknologi på framväxt” kan en ledare synas ha en lösning på den övergripande samhällsutmaningen i Afrika: jobbskapande för ungdomar i en marknad med dåligt utvecklad infrastruktur.
Men ledarna som slår sig för bröstet har i bästa fall indirekt gynnat sektorn genom att dålig samhällsservice har skapat ett sug efter de tjänster som ny teknologi gjort möjliga. Mobila pengar slog igenom i Afrika tidigare än i Europa för att det inte fanns en konsoliderad banksektor som kunde försvara

existerande positioner. Att mobiltelefonin dessförinnan lyckats så bra berodde på att statliga telebolag hade gett upp försöken att rulla ut fast telefoni till massorna.
I värsta fall, och dessa finns det gott om, har de bara visat intresse för it när tekniken kunnat missbrukas för att stärka den egna makten. Att slå av datatrafiken, en sorts virtuellt utegångsförbud för hela befolkningen, har blivit legio hos autokrater som oroas av massorna. Den etiopiska regimen har fortfarande monopol på telefoni och har upprepade gånger släckt ned kommunikationerna, tack och lov vid färre tillfällen på senare år. I Uganda försöker regeringen kväsa motstånd genom att beskatta användande av sociala medier. I Rwanda spionerar regeringen på sina egna invånare genom trojanska hästar som skickas till intet ont anande mobilanvändare. Internet har funnits i olika former i olika delar av Afrika sedan sent 1990-tal (fundera

över vilket år du fick ditt första Nigeriabrev på mejlen) men det är först efter smartphone-revolutionen som det fått bred spridning. Nu är det dags för politikerna att agera.

I Sydafrika talar president Cyril Ramaphosa vitt och brett om den fjärde industriella revolutionen och de möjligheter till jobbskapande som öppnas. Men hans väljare vill bara veta när regeringen ska införa ett pristak på datapriserna, som i dag kan vara femfalt högre än i Sverige.

Lägre datapriser skulle bli lika avgörande som bredbandsstödet och hempc-projektet var för det svenska it-undret. Kraftigt höjd importskatt på elektronikskrot kan kvittas mot lägre tullar på nyproducerad elektronik. Operatörerna, som med fog kan anklagas för kartellbildning när det gäller datapriserna, kommer att svälja ett tak under protester eftersom marknaden spås

växa stadigt under en överskådlig framtid. ”Grodhopp” kallas fenomenet när man kommer ikapp omvärlden genom att skippa led i teknik-utvecklingen: Afrika hoppade från ingen telefoni alls till mobiltelefoner, från inga datorer till smartphones, från inget internet till mobilt bredband.
Här ska regeringarna ställa fram trampoliner och inte höja ribbor.
Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Det svarta guldet väckte liv i Stavanger

TORSDAG 26 DECEMBER 2019

Stavanger. Norge har sparat mer av oljepengarna än vad landet använt under 50 år. Oljefonden är en av världens största fonder, i dag med över 10 000 miljarder norska kronor – en summa på nästan två miljoner kronor per invånare.

Norge är redan mer beroende av världens börser än av olja. Värdet på oljefonden beräknas 2019 vara dubbelt så stort som tillgångarna i reserverna av olja och gas i Nordsjön.
Mest syns välståndet i Stavanger, staden som förvandlades totalt när oljan hittades på 1960-talet. Stavanger var känd för sin starka gudstro och för att vara en av Norges fattigaste städer med en tynande konservindustri. År 1972 blev det officiellt Norges oljehuvudstad, då statliga oljebolaget Statoil grundades och huvudkontoret öppnades i staden.
– Jag är uppvuxen i Sandnes 15 kilometer söderut. Under min uppväxt var oljan en del av bakgrundsbilden som skapade en boomstämning. Det var rätt och slätt lite av en guldgrävarstämning, säger Klaus Mohn, rektor vid Universitet i Stavanger.
Han var tidigare professor i petroleumekonomi vid universitetet. Innan dess bland annat makroekonom i

banken DNB och under 16 år anställd i olika befattningar i Statoil, som i dag bytt namn till Equinor.
Han har följt oljans utveckling från olika horisonter under sitt yrkesliv och samtidigt på nära håll sett vad oljan gjort för bygden.
– Innan oljan kom var mina föräldrar och deras generation vana vid lite av varje, men i sitt vuxna liv har det gått bra för dem. De har kunnat skaffa hus och bilar och båtar och stugor i fjällen, säger Klaus Mohn.
Med få undantag har det handlat om en 50-årig uppgång för Stavanger.
– Det märktes på studenterna här vid universitetet när det första - allvarliga bakslaget kom 2014–2015. Är det möjligt? tänkte de. Man är inte van vid att saker svänger i Stavanger, man utgår ifrån att det stiger uppåt hela tiden, säger Klaus Mohn.
Vad gjorde oljan mer med det norska samhället?

– Jag tror att folk blev tillfreds. Det står inte så mycket på spel längre. Det finns alltid ett säkerhetsnät och ingen har något att frukta. Jag tycker att det är en bra sak, men det går ut över insatsen i samhället. Oavsett hur illa det går så blir man alltid räddad. Hur illa kan det gå när det finns två miljoner kronor per invånare på oljefonden?

Därmed, menar Klaus Mohn, ser inte norrmän någon vits i att ta risker eftersom de inte behöver fördelarna av en eventuell framgång.

Vad har oljan gjort med den norska självbilden?

– Den har gjort norska invånare avslappnade, säger Klaus Mohn.

Och Stavanger har blivit en plats som fungerar som en kanariefågel i en gruva, jämför han.

– Stavanger är så beroende av olja att en nedgång syns först och mest här. Effekten blev omedelbar när krisen slog till för fem år sedan.

Då var det anställda i oljebolagen som kom från andra delar av Norge, från Östeuropa och USA, och inte invånare från Stavanger, som i första hand blev av med jobben.
Som mest genom åren har över fyra miljoner fat olja och gas om dagen pumpats upp ur Nordsjön. I dag är det betydligt färre fat, men de väntas öka när det nya oljefältet Johan Sverdrup kommer i gång, innan de om tre, fyra år åter minskar i antal.

I framtiden kommer betydelsen bara att växa av hur oljefonden lyckas, eller som den officiellt heter: Statens pensionsfond utland.
Från början användes olje-intäkterna för att bygga upp Norge. Sedan 1971 har sammanlagt över 3 500 miljarder norska kronor där-ifrån använts i statsbudgeten. Sedan oljefonden bildades 1996 har ännu mer pengar, 4 400 miljarder kronor, satts in i fonden, som vuxit till dagens

nästan 10 200 miljarder kronor.
Numera har Stortinget en regel som säger att endast tre procent av oljefonden kan användas till statsbudgeten ett normalt år.
År 2019 ser ut att bli ett lysande år för börsnationen Norge, då avkastningen bara under de tre första kvartalen var över 1 200 miljarder kronor.
Till oljemuseet i Stavanger kommer Brit Eslinger ofta med sina två barnbarn, de sjuåriga tvillingarna Lars och Herman. Där kan de leka, titta på pepparkakshus och få en orientering i den norska oljehistorien.
När oljan hittades fick folk i staden jobb i branschen och i början fick de löneförhöjning tre, fyra gånger om året.
– Norge var fattigt, men har blivit ett rikt land. Oljan lade grunden för mig, för mina barn och barnbarn, säger hon.
Nyligen fick hennes äldsta barnbarn, en 23-årig man, sitt drömjobb som processingenjör på en rigg i

Nordsjön. Villkoren är förstklassiga: två veckor i arbete på riggen följs av fyra veckors ledighet.
– Men de här pojkarna tror jag aldrig kommer att jobba i oljebranschen, säger Brit Eslinger om tvillingarna. Behovet minskar när oljereserven ebbar ut. Och Norge är i snabb fart och växande grad en nation som lever på avkastningen från - aktier, räntor och fastigheter.
Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Historiskt bra år för oljefonden

Den norska oljefonden har haft sitt bästa år någonsin 2019. Fonden, som etablerades 1996, är en statlig norsk pensionsfond, som förvaltar norska oljeintäkter har i år - avkastat 1 800 miljarder norska kronor, motsvarande nära 1 900 miljarder kronor.
”Det är definitivt det bästa året i fondens historia”, säger Yngve Slyngstad, chef för fonden, till norska NRK.

Den 25 oktober slog fonden rekord då dess totala tillgångar passerade ett värde på 10 000 miljarder norska kronor.

Dörrarna är ännu stängda

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Nyhetsbyrån TT kunde i mitten av december rapportera om ett litet steg in på krogen men ett gigantiskt kliv för Saudiarabiens kvinnor. Landets styrande lät

nådigt meddela att kvinnorna inte längre behöver använda egna ingångar till restaurangerna utan fortsättningsvis kan få gå igenom samma dörr som män. Hurra!

Om en kvinna däremot ska få sitta vid samma bord, eller ens samma avdelning, som en man är dock ännu oklart. Nej, hur skulle det se ut? Enligt TT som refererar till Reuters är denna halsbrytande liberalisering ett led i kronprins Mohammed bin Salmans offensiv för att få fler turister till Saudiarabien. Men kanske vore det på sin plats att påminna kronprinsen om de reformer som kvarstår även efter de två feministiska landvinningarna att kvinnor får köra bil och gå på krogen genom samma dörr som sin make.

Man kunde göra något åt en ”omfattande rättsligt sanktionerad och socialt institutionaliserad diskriminering” som fortfarande drabbar kvinnor i Saudiarabien, för att

använda svenska UD:s formulering. Och avskaffa de sharialagar som kräver att kvinnor har en manlig förmyndare som kan styra minsta steg de tar, minsta ord de yttrar.
Nästa steg skulle kunna vara att avskaffa kvinnoförbudet inom vissa yrken, låta kvinnor arbeta med vad de ville och tillsammans med män.
Och när bin Salman ändå håller på vore det lämpligt att sluta med de drakoniska gripandena av kvinnorättsaktivister, som sedan anklagas för påhittade brott.
När allt detta är gjort, alltså betydligt mer än symbolpolitik som gemensamma restaurangentréer, skulle jag kanske överväga att spendera mina turistpengar i kungariket Saudiarabien. Ja, sedan landet dessutom tillåtit fria val, kastat allt ljus på mordet av journalisten Jamal Khashoggi, slutat exportera salafistisk islam och helt

upphört med sitt förtryck av alla ickemuslimer, förstås.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Här är favoriterna som tävlar om att ta över efter Corbyn

FREDAG 27 DECEMBER 2019

En av Jeremy Corbyns allra närmaste förtrogna eller en hängiven EU-vän? De två favoriterna att bli ny ledare för Labour står för varsin inriktning

inom Storbritanniens hårt sargade socialdemokratiska parti.
Parlamentsvalet i mitten av december var en katastrof för Labour. Partiet gjorde sitt sämsta resultat sedan 1935. Man förlorade 59 av sina ledamöter och Jeremy Corbyn har sagt att han ska avgå i början av nästa år.
Nu börjar de tänkbara efterträdarna att samla stöd för sina kampanjer, som väntas dra i gång efter jul- och nyårshelgerna. De två favoriterna, än så länge, är Rebecca Long-Bailey och Keir Starmer.
Båda har ingått i kretsen kring Jeremy Corbyn, men står för helt olika politiska inriktningar inom partiet.
Rebecca Long-Bailey, 40 år, från Manchester är jurist med rötter i arbetarklassen. Hon är Labours talesperson i näringslivsfrågor och var mycket synlig under valrörelsen där hon företrädde partiet i flera debatter. Long-Bailey tillhör partiets vänsterfalang och står Jeremy Corbyn nära.

Brittiska medier beskriver henne som Corbyns arvtagerska.
Hon har själv ännu inte offentliggjort om hon vill bli ny partiledare, men har redan flera partikamrater som arbetar för hennes kandidatur.
Keir Starmer, 57 år, sade nyligen till BBC att han allvarligt funderar på att kandidera. Även han är jurist, men från London, och tillhör partiets politiska mittfåra. Som talesperson i brexitfrågor drev Starmer att landets skulle ha en andra folkomröstning. I valrörelsen fick han spela en undanskymd roll eftersom Labours strateger prioriterade andra politikområden och ansåg att Starmer var för positiv till EU.
Keir Starmers karriär inom juridiken renderade honom 2014 en särskild utmärkelse från drottningen så att han numera är sir Keir Starmer. I intervjun med BBC framhöll han i dock sin bakgrund som

son till en sjuksköterska och en verktygsmakare.
Två som tydligt sagt att de kandiderar är Emily Thornberry, 59 och Clive Lewis, 48.
Emily Thornberry är talesperson i utrikesfrågor, tillhör som Starmer partiets mittfåra och har lyckats balansera partiets vänstersväng senaste åren. Hon är från södra England, men numera ledamot från en av Londons valkretsar.
Clive Lewis är talesperson i hållbart företagande och representerar en valkrets i Norwich. Han har tidigare varit BBC-journalist och yrkesmilitär med bland annat tjänstgöring i Afghanistan. Som parlamentariker nominerade han 2015 Jeremy Corbyn att bli partiledare och Lewis ses därför som en del av vänsterfalangen.
Övriga som sagt att de ska fundera över nyår om de vill bli partiledare är Yvette Cooper, 50, och Lisa Nandy, 40.

Yvette Cooper, född i Skottland, är den enda med regeringserfarenhet om hon bestämmer sig för att kandidera. Hon var arbetsmarknadsminister i Gordon Browns regering och kandiderade redan 2015 när Corbyn vann.
Lisa Nandy är från Manchester, tillhör den grupp parlamentariker som kritiserat Jeremy Corbyn och driver hårt att Labour måste lyssna mer på sina sympatisörer i de klassiska arbetarorterna i norra England.
Ytterligare en potentiell kandidat är Jess Philips, 38, från Birmingham. Hon sade i höstas att om inte Labour blev största parti i valet måste Corbyn avgå. I sådana fall skulle hon själv kunna tänka sig att kandidera. Om så bli fallet har Jess Philip en svår uppgift att ena partiet. Corbyns anhängare utmålar henne redan som en Tory (konservativ).
Pia Gripenberg

Fakta. Så väljs Corbyns efterträdare

Den som kandiderar att bli ny Labourledare ska vara ledamot av underhuset och måste nomineras av minst tio procent av parlamentarikerna, vilket just nu är 21 ledamöter.
Utöver det ska personen ha stöd av fem procent av lokalavdelningarna (minst 30 avdelningar) eller fem procent av närstående organisationer som fackföreningar.
Medlemmarna poströstar genom att rangordna kandidaterna.
Senaste veckorna har Labour haft ett inflöde av nya medlemmar. Brittisk press spekulerar i att det är personer som aktivt vill delta i valet av ny ledare och som är mot Corbyns vänstersväng.

Ari Behns död väcker starka reaktioner

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Ari Behns död har mottagits med chock och bestörtning i Norge. Dagen efter dödsbudet strömmar människor till för att lägga ner blommor och tända ljus vid Slottet i Oslo till hans minne.

”Det är oändligt sorgligt att Ari Behn inte ville leva längre”, skriver Dagbladet.

Sent på juldagskvällen kom beskedet att den norske författaren, konstnären och prinsessan Märtha Louises ex-man Ari Behn hade tagit sitt eget liv endast 47 år gammal.

Nyheten om den oväntade bortgången har sedan dess inte bara dominerat i norska utan gav även eko i internationella medier, bland annat BBC och CNN.

Sociala medier har fyllts med kondoleanser och reaktioner från människor som uttrycker sin sorg över hans bortgång. Bland Ari Behns vänner kom dödsbudet som en chock.

– Jag känner bottenlös sorg över att ha mist min bästa vän och blodsbror Ari Behn i dag, skriver fotografen Per Heimly på Facebook.

Även det norska kungahuset sörjer:

”Det är med stor sorg drottningen och jag har tagit emot budskapen om Ari Behns bortgång. Ari var en viktig del av vår familj i många år och vi bär med oss varma, goda minne av honom. […) Vi sörjer över att våra barnbarn har mist sin kära pappa”, skriver kung Harald i ett uttalande.

Ari Behn gjorde en av de brantaste klassresorna som Norge har sett när han gifte sig med prinsessan Märtha Louise 2002, men för norrmännen är han ändå mest känd som konstnär och författare. Samtidigt är det påfallande sällan han under

sina 20 år i offentligheten fick prata om det som upptog honom mest, nämligen litteratur, skriver Dagbladet. För norska folket började bekantskapen med Ari Behn redan 1999 när han tatuerade in tärningskastet 6 på överarmen efter succén med författardebuten. Därefter hade han en given plats i offentligheten och skapade ständigt rubriker. Han var en aktiv kulturpersonlighet och blev en centralfigur i det norska kulturlivet som ägnade sig åt att skriva både romaner och för teatern, men även åt design och måleri. Vänner beskriver honom som orädd, okonventionell och en person som inte alltid passade in i alla sammanhang. Det sistnämnda skapade problem som make till en prinsessa. Kungligheter förväntas vara politiskt neutrala och aldrig ta ställning, men Ari Behn hade svårt att passa in i mallen och fick bland annat kritik för att inte dölja sina sympatier för Arbeiderpartiet.

Han var långt ifrån måttfull. I offentliga sammanhang omnämns han som sprudlande, direkt, full av beröm om den han pratade med, uppriktig, varm och genuint nyfiken. En gentleman. Men Ari Behn var också teatralisk och fången i myten av bohemen, skriver Dagbladet.

Ari Behns styrkor blev ofta missförstådda, och hans namn var synonymt med poserande och påfågel. Kanske blev priset för att bryta mot konventionerna till sist för högt. Hans senaste bok ”Inferno” som gavs ut i fjol är en stark uppgörelse med sig själv.

I en intervju berättade Ari Behn att boken på ett brutalt vis skildrar hur han har känt sig på insidan den sista tiden, skriver NRK.

Intrycket av att vara en svårt plågad person visade sig även i dokumentären ”Ari och halva kungariket” som handlar om hans liv efter skilsmässan 2017.

Äktenskapet med prinsessan Märtha Louise var

kontroversiellt och Ari Behn har beskrivit det problematiska förhållandet i två böcker.
Efter skilsmässan flyttade Behn till en egen bostad i stadsdelen Lommedalen i Bærum utanför Oslo, där han bodde fram till sin död.
Kyrkan i Bærum beslutade att hålla öppet på annandagen efter önskemål från boende i Lommedalen i samband med Ari Behns död.
– Det finns möjligheter att samlas och tända ljus både inne i och utanför kyrkan, säger prästen Elise Bjerkreim-Bentzen till NRK.
Flera hjälplinjer för psykisk ohälsa och självmord uppger också att de har fått ta emot extra många telefonsamtal efter Aris Behns plötsliga död, skriver norska medier.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Fakta. Har tre döttrar med prinsessan Märtha Louise

Föddes som Ari Bjørshol den 30 september 1972 i Århus i Danmark. Tog 1996 namnet Behn efter sin mormor.
Växte upp i norska Moss där han gick på Steinerskolen,
Sitt litterära genombrott fick han 1999 med boken ”Trist som faen”, som sålde över 100 000 exemplar.
Mellan 2002-2016 var han gift med prinessan Märtha Louise.
De har tre döttrar tillsammans.

Solförmörkelse gav eldring på himlen

FREDAG 27 DECEMBER 2019

I delar av Mellanöstern och sydöstra Asien inföll en så kallad ringformad förmörkelse under torsdagen – något som sker när månen befinner sig för långt bort för att täcka hela solskivan. Solen förvandlas då till en smal, ringformad strimma – en ”eldring”.

Fenomenet inträffar varje eller vartannat år, men platserna varifrån man kan se det skiftar. I år var det beskådare från Saudiarabien och Oman till delar av Indien och Singapore som fick ta del av den makalösa synen.
Alla hade dock inte lika tur. Indiens premiärminister, Narendra Modi, twittrar besviket att han missade solförmörkelsen från New Delhi – en av världens mest luftförorenade städer.
”I likhet med många indier var jag exalterad över solförmörkelsen 2019. Tyvärr kunde jag inte se solen på grund av moln”, skriver Modi.
TT
Dela

Register över religion spär på protester

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Indiens regering har anslagit medel till en landsomfattande folkräkning nästa år och ett register som bland annat ska kartlägga medborgarnas religion. Samtidigt fortsätter protesterna mot den nya medborgarskapslagen som anses diskriminera muslimer.

Under julhelgen beslutade regeringen i New Delhi att anslå motsvarande elva miljarder kronor för att genomföra en folkräkning nästa år. Med mer än 1,3 miljarder invånare är Indien världens näst folkrikaste land. Inom det kommande årtiondet väntas Indien ta över förstaplatsen från Kina. Att Indien dessutom satsar motsvarande fem miljarder kronor på att skapa och uppdatera ett register över landets invånare är ett mera kontroversiellt beslut.

Enligt regeringen är målet att bygga en databas, NPS, över landets alla invånare, även utländska medborgare, som bland annat förväntas omfatta arbete, civil status och migration. Kritikerna tror att ett sådant register kan användas för att identifiera ”tveksamma” medborgare och kräva bevis på att människor som bott i landet i flera generationer är indiska medborgare.
I höstas presenterades det första NPR-registret i Assam i nordöstra Indien. 1,9 miljoner av delstatens invånare, i de flesta fall muslimer, finns inte med i registret och riskerar nu att bli statslösa.
Beskedet om registret har gett demonstrationerna mot medborgarskapslagen nytt bränsle. De senaste dagarna har stora demonstrationer genomförts i Uttar Pradesh, en delstat där den muslimska minoriteten utgör 20 procent av de 200 miljoner invånarna.
Den kontroversiella medborgarskapslagen

klubbades av parlamentet för två veckor sedan. Enligt regeringen är den tänkt att ge buddhister, kristna, hinduer, jainister, parser och sikher som flytt från grannländerna Bangladesh, Pakistan och Afghanistan en fristad i Indien. Muslimer undantas med motiveringen att de inte kan vara förföljda i länder som är muslimska.

Enligt kritikerna rimmar detta illa med den sekulära andan i landet som gör anspråk på titeln ”världens största demokrati” och satt en ära i att skydda minoriteternas intresse. I den hindunationalistiska våg som sveper över Indien har den muslimska minoriteten - 200 miljoner människor - blivit mer utsatt.

Premiärminister Narendra Modi försvarar lagen och säger att den har stiftats för att hjälpa människor som förföljs.

– Lagen påverkar inte Indiens 1,3 miljarder invånare och jag försäkrar att indiska medborgare som är muslimer att denna lag

inte kommer att ändra något för dem, sa Modi vid ett valmöte i söndags, och tillade att hans regering inte genomför reformer utifrån religiös tillhörighet.

Så här långt har drygt 20 demonstranter dödats, många har skjutits ihjäl av polis och säkerhetsstyrkor. Mer än 1 500 personer har anhållits och ytterligare 4 000 har gripits och sedan släppts.

I Uttar Pradesh hotade myndigheterna på söndagen med att göra utmätningar från demonstranter som har orsakat skador på allmän egendom, rapporterar Reuters.

I Västbengalen uppmanar delstatens regeringschef Mamata Banerjee – en av premiärminister Modsi främsta kritiker – studenter att fortsätta protestera och inte ”vara rädda för någonting”, skriver Indian Express på torsdagen.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

EU-toppens kärleksbrev till britterna: ”Mitt hjärta är krossat”

FREDAG 27 DECEMBER 2019

EU-toppen Frans Timmermans utrycker sorg över Storbritanniens förestående skilsmässa från unionen i ett personligt brev till London.

”Jag känner er vid det här laget. Och jag älskar er. För de ni är och för vad ni har gett mig. Jag är som en gammal älskare. Jag känner till såväl era styrkor som era svagheter”, skriver Timmermans i torsdagens upplaga av den brittiska tidningen The Guardian.

”Ni har beslutat er för att lämna oss. Mitt hjärta är krossat, men jag respekterar beslutet”, fortsätter Timmermans under rubriken ”Mitt kärleksbrev till Storbritannien”.

Nederländarens brev avslutas med orden: ”Vi finns kvar här och ni är alltid välkomna tillbaka”.
Sannolikheten att Storbritanniens Boris Johnson skulle backa från beslutet att lämna EU är nära noll. Premiärministern vann en storseger i nyvalet den 12 december just med löftet om att en gång för alla få brexit överstökad den 31 januari. Konservativa partiet har nu en klar egen majoritet i parlamentet vilket bör innebära att Boris Johnson inte får några problem att nå tidsfristen.
Desto mer stressigt kan det bli att uppfylla löftet att förhandla fram ett nytt frihandelsavtal med EU och nå andra nödvändiga överenskommelser senast till den 31 december 2020.
Frans Timmermans, som är utsedd till förste verkställande viceordförande med klimatansvar i den nya EU-kommissionen, varnar Storbritannien för att utträdet kan få negativa konsekvenser:

”Var det nödvändigt att tvinga fram detta? Inte alls. Men det var vad ni gjorde. Och det sorgliga är: Jag ser att det skadar er”.
TT
Dela

Erdogan vill skicka soldater till Libyen

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Turkiet kommer att skicka soldater till Libyen efter begäran från det splittrade landets internationellt erkända regering, enligt president Recep Tayyip Erdogan.

Parlamentet kommer att rösta om saken i januari.
Beskedet kommer sedan Turkiet i november skrev under två olika avtal med den så kallade enhetsregeringen (GNA) – ett försvarsavtal och ett om havsgränser i Medelhavet.
GNA ligger i strid med krigsherren Khalifa Haftars styrkor som inledde en offensiv mot Tripoli i april och som fått stöd av Ryssland, Egypten och Förenade arabemiraten.

– Vi kommer att lägga fram förslaget om att skicka soldater till Libyen så fort parlamentet sammanträder igen, säger Erdogan vid ett tal inför medlemmar i regeringspartiet AKP, och tillägger att han räknar med att det godkänts senaste den 9 januari.
Erdogan besökte i onsdags Tunisien där han höll samtal om ett möjligt eldupphör i Libyen och säger efter besöket att han fått med sig Tunisien på GNA:s sida.

Kaos har rått i Libyen sedan diktatorn Muammar Gaddafi störtades och dödades under inbördeskriget 2011. Sedan dess har väpnade miliser slagits mot varandra och tagit kontroll över olika delar av landets territorium.
Den FN-stödda GNA-regeringen kom till stånd 2016 och har sitt säte i Tripoli, medan östra Libyen kontrolleras av ett konkurrerande parlament samt Haftars styrkor.
TT Reuters

Katrine Marçal: Drottning-ens årliga jultal

startade alltid bråk i familjen

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Det är den enda gången på hela året som drottning Elizabeth II inte sminkar sig själv. Den brittiska drottningen har hållit ett televiserat jultal till sina undersåtar sedan 1952. Drottningen har flera heltidsanställda påkläderskor. Och bara under julen kan hon behöva så många som sju ombyten varje dag.

Men sminkar sig det gör hon alltså för egen hand.

Förutom just inför jultalet. Det avslöjade drottningens trogna tjänarinna Angela Kelly i boken ”The Other Side of the Coin” som kom ut tidigare i år.

Detta gör Elizabeth II annorlunda från andra högprofilerade kvinnor. Mitt starkaste minne från när jag intervjuade Michelle Obama

för DN 2018 var de nästan två timmar jag tillbringade utanför hotellsviten i väntan på att makeupartisten och frisören skulle göra sitt. Och då var det inte ens några tv-kameror närvarande.
En frustrerad Hillary Clinton räknade i sin bok ”What Happened” ihop hur många timmar som hon tillbringade med att bli sminkad och få håret fönat under sin misslyckade presidentkampanj: 600 timmar. Alltså 25 dagar.

”Jag har aldrig vant mig vid vilken ansträngning det innebär bara att existera som kvinna i offentligheten” skev hon. Även Angela Merkel blir professionellt sminkad och fönad varje dag. Den tyska kanslern har dock berättat att hon medvetet har skaffat sig en frisyr som kan hålla formen i upp till 14 timmar. För att göra processen mer effektiv.
Att den brittiska drottningen hyr in en makeupartist bara en gång om året säger dock något om jultalets betydelse.

I många brittiska hem samlas man runt tv:n för att höra drottningens budskap ungefär som svenskarna samlas för att höra Kalle Anka säga ”kvack, kvack”. I min mans engelska familj brukade det bli gräl. Morfar insisterade på att de skulle stå upp under nationalsången.
Och morbror Harry vägrade.
I år talade drottningen bland annat om julpsalmen It Came Upon the Midnight Clear och vad den berättar för oss: ”Inte bara om Jesus Kristus ankomst i en delad värld, men även relevansen av änglarnas ord om fred och god vilja”.
Drottning Elizabeths kristna tro är ”ankaret i hennes liv” och därför är julen av särskild betydelse för henne.
Samma sak kan inte riktigt sägas om Boris Johnson.
Premiärministerns jultal var betydligt mer informellt: ”Tjena, Boris Johnson här, jag tänkte ägna några minuter åt att önska er alla en god liten jul”. Den brittiske premiärministern

talade bland annat om den förföljelse som kristna tvingas utstå i världen. ”Alla de som tvingas fira jul i hemlighet, eller till och med i fängelse”.

Johnsons egen religiösa bakgrund är svår att kategorisera. Han är den första brittiska premiär-minister som är döpt katolik, men lämnade den katolska kyrkan för den anglikanska när han konfirmerades. Boris Johnson har en judisk gammelmorfar och en muslimsk gammelfarfar.

Enligt Andrew Gimsons biografi om Storbritanniens premiärminister är den religiösa tradition som Boris Johnson känner sig mest hemma i en helt annan. Det är den av hjältar, monster och intrigerande gudar i antikens Grekland och Rom. Detta är den värld som Boris Johnson delvis är uppväxt i (antiken är ett viktigt ideal på många brittiska privatskolor). Det var också antikens litteratur som han studerade vid Oxfords universitet.

Och som han älskar.
Boris Johnson påstås tro på omen och järtecken och han lägger stort värde vid antikens syn på historiens hjältar. De har rätt att leva ut sina passioner fria från vissa moraliska principer. Detta kan förklara Boris Johnsons grundläggande livshållning: att de regler som gäller för andra, de gäller inte för Boris Johnson.
Premiärministern påstås utöver detta dela 1700-talshistorikern Edward Gibbons syn att det romerska imperiets fall påskyndades när de kristna idéerna fick fotfäste. Kristendomens fokus på skuld och offer dränerade romarriket på dess styrka. Här har Boris Johnson onekligen något att debattera med drottning Elizabeth II när de ses igen nästa år.
Nu är det jullov.
Drottningen befinner sig i grevskapet Norfolk. Och Boris Johnson ska iväg till en privat ö i Karibien med flickvännen. Brittiska medier har försökt rasa över detta

(den karibiska lyxsemestern alltså, flickvännen har de vant sig vid). Tidigare brittiska premiärministrar brukade minsann anstränga sig för att göra folkliga saker på jullovet. David Cameron vågade sig aldrig längre än till Cornwall.
Men det brittiska folket verkar inte bry sig nämnvärt om Boris Johnsons lyxsemester. De regler som gäller för andra, de gäller inte för Boris Johnson.
Antiken mot kristendomen 1–0.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Många döda efter ny attack mot marknad

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Jemen. En tredje dödlig attack på en månad har inträffat på en marknad i provinsen Saada i nordvästra Jemen. Den här gången dödades 17 personer, enligt FN. Vem eller vilka som ligger bakom dådet är oklart.

Den 22 november dödades tio personer på samma marknad, och bara dagar senare ytterligare tio.
Trots de blodiga attackerna råder ett relativt lugn i Jemen, där striderna mellan de saudistödda regeringsstyrkorna och Iranstödda Huthirebellerna har avtagit.
Tiotusentals människor, mestadels civila, har dödats sedan i mars 2015 när saudierna gick in i konflikten för att stötta regeringen mot Huthirebellerna. TT-AFP

Ännu inget tecken på försoning i strejkkaoset

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Frankrike. Julhelgen har präglats av trafikkaos och ovisshet för semesterfirande fransmän. Flera tåg-, och flyglinjer är fortfarande inställda, skriver tidningen Le Monde, och på juldagen var alla tunnelbanelinjer utom två satta ur bruk.
Den stora generalstrejken mot president Emmanuel Macrons föreslagna pensionsreformer är inne på sin fjärde vecka.
Presidentens vädjan om att upphöra med strejkerna över julhelgen – för att ”visa ansvar och respekt” för julfirande fransmän – avvisades av transportfacken, enligt Reuters.
TT-AFP

Netanyahu mot seger i strid om partiledarskap

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Israel. Premiärminister Benjamin Netanyahu såg på torsdagskvällen ut att segra med god marginal i striden om ledarskapet av sitt parti Likud, enligt en vallokalsundersökning från tv-kanalen Channel 12. I undersökningen får Netanyahu knappt 72 procent av rösterna mot utmanaren Gideon Saar som får drygt 28 procent.

Saar står till höger om Netanyahu och har argumenterat för en hårdare linje mot palestinierna.

Partiets 116 000 röstberättigade väljare hade fram till klockan 22, svensk tid, på sig att bestämma vem som ska fortsätta att leda partiet. Ett resultat väntas

klart på fredagsmorgonen.
TT-AFP-Reuters

Oppositionsledaren Navalnyj greps av polis

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Ryssland. Kremlkritikern och oppositionsledaren Aleksej Navalnyj greps i går av polis på sitt kontor i Moskva, där han driver den nationella

antikorruptionsstiftelsen FBK.
Navalnyj tillbringade dock bara en kort stund i häktet, enligt Jarmysj, som vid lunchtid meddelade att juristen och aktivisten släppts.
Stiftelsen FBK utsätts för regelbundna polisräder sedan en utredning om misstänkt pengatvätt inleddes mot den i augusti.
TT-Reuters

Efter 30 år – nu kommer åtalen för behandlingen av föräldralösa barn

FREDAG 27 DECEMBER 2019

30 år har gått sedan kommunistdiktatorn Nicolae Ceausescu avrättades.

Men Rumänien har ännu inte gjort upp med diktaturens mest omänskliga arv: den brutala behandlingen av föräldralösa barn. Först nästa år kan ansvariga ställas inför rätta.

Bilderna som kablades ut på juldagen 1989 kom för många att markera slutpunkten efter några av de mest dramatiska månaderna i Europas moderna historia. En efter en hade östblockets diktaturer fallit. Men Nicolae och Elena Ceausescu, Rumäniens härskarpar, satt kvar. Så sent som den 21 december höll Nicolae Ceausescu ett tv-sänt tal inför en folkmassa i Bukarest, helt ovetande om att vinden hade vänt. Dagen efter flydde han och hustrun i helikopter. På juldagen avrättades de av en arkebuseringspatrull efter en summarisk rättegång.

Men hur brutala bilderna på det döda härskarparet än var så chockerade de omvärlden mindre än de som följde inom kort. Det var bilder på utmärglade, smutsiga barn med rakade huvuden, vissa

av dem kedjade vid sina sängar.
Ungefär samtidigt visade andra bilder den lyx som paret Ceausescu hade beviljat sig själva: badrum med detaljer i äkta guld, svindyra persiska mattor och exklusiva bilar.
Barnhemmen var den mörkaste delen av arvet från 24 år av personlig diktatur, en direkt följd av Ceausescus plan för att öka Rumäniens befolkning.
En av hans första åtgärder som partiets generalsekreterare 1966 var det ökända Dekret 770. Det innebar att aborter förbjöds i de allra flesta fall, samtidigt som preventivmedel togs bort från handeln.
Under en kort period ökade barnafödandet kraftigt. Men på sikt ledde systemet till att ett stort antal oönskade barn hamnade på statliga barnhem – vid tiden för diktaturens fall 1989 beräknas 170 000 barn ha levt i institutionerna.
Förhållandena på barnhemmen var en

hemlighet i Ceausescus Rumänien. Men när censuren lyftes fick alla se hur illa det var ställt.
Barnen var undernärda, hade inte tillräckligt med kläder, utsattes för kroppsstraff och dukade ofta under i vanliga sjukdomar.
Institutet för utredning av kommunismens brott i Bukarest, IICCMER, beräknar att mellan 15 000 och 20 000 av barnen på hemmen dog i onödan, alltså av sjukdomar eller misshandel som hade kunnat undvikas.
Florin Soare, en av institutets utredare, säger så här till The Guardian:
– Det finns inget dokument som bevisar det, men det står klart att det handlade om en utrotningskampanj.
Särskilt omänskliga var förhållandena för funktionshindrade barn som hamnade på barnhem för ”obotliga”. Där var dödligheten extra hög, och någon behandling existerade inte.

Florin Soare har samlat vittnesmål om barnhemmen i flera år. Han berättar om barn som stängdes in i burar, om barn som åts upp av - råttor, om barn nedsmetade i sin egen avföring.
Hundratusentals vuxna rumäner, i Rumänien och utomlands, är överlevare från barnhemmen. Ändå är systemet något som sällan debatteras i offentligheten. Många vill glömma denna mörka sida av landets historia.

Ett problem är att PSD, det socialdemokratiska partiet som styrde Rumänien tills för några månader sedan, är en arvtagare till Ceausescus kommunistparti.
Och samtidigt som en rättegång nyligen startade mot ansvariga för dödsskjutningar av uppemot 1 000 demonstranter i december 1989 har ännu ingen ställts till svars för övergreppen på barnhemmen. Men det kan vara på väg att rättas till nu.

Institutet IICCMER har dokumenterat 771 dödsfall från 1980-talets sista år i bara fyra av de statliga barnhemmen och lämnat in stämningsansökningar mot ansvariga på olika nivåer. Utredningarna lämnades in redan 2017, men åklagare tros nu vara redo att väcka åtal under 2020.

Men inte alla som arbetade inom barnhemssystemet verkar känna ånger i dag. The Guardian citerar en tidigare anställd på hög nivå som har uttalat sig i en rumänsk tidning i år om barnhemmen för ”obotliga”. Han anser att det var onödigt att ha specialistläkare på institutionerna:

– Varför slösa en specialists tid på någon som inte går att bota? Det finns galna, obotliga barn överallt, säger han.

– De förstör allt, och vi gjorde ett jättejobb med att byta deras kläder och lakan. De bara klädde av sig och stod där, nakna som apor.

Ingmar Nevéus

Fakta. Rumäniens blodiga revolution

Nicolae Ceausescu blev generalsekreterare i Rumäniens kommunistparti i mars 1965 och härskade över landet till sin död den 25 december 1989. Hans regim var kanske den mest totalitära och brutala i hela östblocket.
I juni 1989 hölls delvis demokratiska val i Polen. Kommunistledarna avgick i DDR, Ungern, Tjeckoslovakien och Bulgarien. Berlinmuren föll i början av november.
I Rumänien satt Ceausescu kvar i orubbat bo. I slutet av november omvaldes han enhälligt till generalsekreterare i partiet. Kort därefter inleddes protester i staden Timisoara. Den 21 december höll Ceausescu sitt årliga tal från en balkong vid Palatstorget i Bukarest. Han överraskades av burop från publiken. Polis och säkerhetsstyrkan Securitate sköt skarpt mot demonstranter och över 1 000 människor dödades på några dagar.

Den 22 december flydde Ceausescu och hans fru Elena med helikopter från Bukarest. Men armén bytte sida och paret greps. Efter en summarisk militärrättegång avrättades de den 25 december i staden Targoviste genom arkebusering.

Sparkad Boeing-vd kan få halv miljard

FREDAG 27 DECEMBER 2019

Dennis Muilenburg får lämna vd-posten i Boeing i vanära – men med en fallskärm som kan vara värd över en halv miljard kronor.

Hur mycket Muilenburg får är ännu inte klart och avgörs av hur det hela hanteras arbetsrättsligt – ska det ses

som en pensionering, en avgång eller ett avskedande? Men Muilenburg kan få rätt till paket om 30 plus 7 miljoner dollar, aktier värda över 20 miljoner och en pension som kan uppgå till över 11 miljoner dollar, rapporterar CNN.

Muilenburg, som tillträdde som vd 2015, blev av med jobbet efter två flygkrascher som kostade nästan 350 liv med de nya 737 Max-planen. Flygjätten hade byggt och levererat uppemot 400 exemplar av storsatsningen 737 Max när de två katastrofala olyckorna, i oktober förra året och i mars i år, fick myndigheter över hela världen att dra in planens flygtillstånd. Boeing meddelade då att ”en förändring i ledarskapet var nödvändig för att återskapa förtroendet för företaget”.

Sedan dess har Boeing försökt övertyga den amerikanska luftfartsmyndigheten FAA om att företaget uppdaterar och uppgraderar både sina rutiner och flygplanen, men

myndigheten har inte satt något datum för när den kan komma att ge klartecken för planen igen.
Samtidigt har tillverkningen fram till häromveckan fortsatt i delstaten Washington, och Boeing har nu ytterligare 400 färdigbyggda plan som inte kan levereras så länge flygstoppet råder.
TT

Ledare: Putins propagan-da tar inte

något jullov

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Det är den 18 december 2019, och forskare har just köpt 54 000 ”interaktioner” på Facebook, Instagram, Twitter, och Youtube. Så många gillanden, delningar, kommentarer och video-tittanden får man för 300 euro, alltså ungefär 3 350 kronor.

Interaktioner är bra till mycket, kanske framför allt för att skapa opinioner och få en åsikt eller en person att framstå som betydligt mer populära än de är.

Köpare av de 54 000 fejkade reaktionerna var forskare från Nato CoE, Natos strategiska kommunikations-centrum, i Riga. Vad de köpte var interaktioner från fejkade konton av det slag som sociala medier-jättarna regelbundet lovar att komma

till rätta med men som fortfarande i stor utsträckning seglar vidare på nätet under falskt flagg.
Några slutsatser: Nästan alla av de stora tjänsterna inom manipulationsbranschen finns i Ryssland. De allra flesta används i kommersiella syften, men fejkade konton har också använts på ett stort antal politiska sajter, inklusive hos två icke namngivna presidenter.
Marknaden, konstaterar forskarna, är enorm.

Anledningen till att inte nyheten om de 54 000 fejkade reaktionerna tapetserade medier världen över är nog dels att ingen är särskilt förvånad längre, dels att manipulationerna bara är ett litet vapen i den enorma, lågintensiva och kroniska informationskrigföring som bedrivs från Vladimir Putins Ryssland.
Varje vecka kommer nyhetsbrevet ”Disinformation revue” från ett EU-projekt till försvar mot den ryska propagandan.

Under året har ryska organisationer bland annat spritt nyheten att jultomten i USA snart ska vara könsneutral, att pengar till tyska förskolor i stället hamnar hos migranter – och inte minst att den svenska regeringen satsar 5 miljoner kronor på en sajt som ska lära nyanlända invandrare att ha sex med svenska kvinnor.

Den sista är en medveten misstolkning av informationssajten umo.se, sponsrad av Sveriges regioner, där ungdomar får information om bland annat sex, psykisk hälsa, alkohol och droger. De tecknade modeller som finns på sajten är både ljus- och mörkhyade – det räcker för att sätta fart på Putins informationskrigare, och vips har vi ännu ett bevis på den svenska systemkollapsen.

I höstas kom den ryskbrittiske journalisten Peter Pomerantsevs senaste bok, ”This is not propaganda”. Där berättar

Pomerantsev om Ludmila Savchuk, kvinnan som avslöjade den ryska trollfabrik där hon tidigare varit anställd.
Hon trodde att avslöjandet skulle leda till ett ramaskri, att fabriken skulle stängas. I stället var det få som brydde sig. Inte ens hennes terapeuter tyckte att det hela var så mycket att bry sig om. Varför, undrade de, la hon - egentligen så mycket kraft på att motarbeta den ryska staten – var hon i själva verket en sorts mutad förrädare?
Det var, skriver Pomerantsev, som att fabrikens världsbild verkligen hade trängt in i det ryska undermedvetna.
Samtidigt fortsätter propagandamaskinerierna, Putins och andras, att sprida sina påståenden om att EU - skapades av nazister, att Greta Thunberg är en handdocka för judiska globalister och att vaccinet är skadligare än sjukdomen.

Och, här hemma, att den svenska julen återigen stod under hot från av pk-eliten, regeringen och/eller muslimer.
Målet är inte nödvändigtvis att vi ska tro att det är bokstavligt sant. Det räcker med att vi börjar tvivla på vad vi ser, vad vi tror att vi vet, vad vi anser kan vara det enda rimliga.
Men det är inte så att den som får flest upptummar har rätt. Aldrig har källkritiken varit viktigare än nu.
DN 29/12 2019

”Drogbruk förblir säkerligen kriminellt”

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Drogmissbruk är en sjukdom, och ska behandlas som en sådan. Därför måste socialtjänsten och sjukvården ses över – och i den översynen bör också frågan om att avkriminalisera eget bruk ingå, anser Kristdemokraterna.

– Jag känner mig trygg i att det kommer att landa i att det ska vara fortsatt kriminaliserat, säger Michael Anefur, socialpolitisk talesperson.

Kristdemokraternas förändrade inställning i narkotikafrågan fick stora rubriker på lördagen efter uppgiften om att partiet är berett att se över frågan om att avkriminalisera eget bruk.

Enligt Michael Anefur, partiets talesperson i

socialpolitiska frågor, är dock huvudfrågan en förändrad inställning till synen på missbrukaren.
– Vi har en helt ny situation, vi vet nu att missbruk är en beroendesjukdom. Tidigare har man utgått från att det rört sig om dålig karaktär och att människor borde skärpa sig. När vi vet att det är en sjukdom så borde det också behandlas som en sjukdom. Man ska få vård, säger Michael Anefur.
Kristdemokraterna vill därför ha en utredning där man tittar på hela området med socialtjänsten och sjukvården för att ta fram ny lagstiftning.
Om man nu tillsätter sådan utredning vore det konstigt att utesluta frågan om eget bruk, menar Michael Anefur.
– Vi är beredda att man i den stora utredningen även tittar på den här frågan, även om vi i dag inte tycker att man ska avkriminalisera eget bruk. Jag känner mig trygg i att det kommer att landa i att det ska vara fortsatt kriminaliserat, säger han.

Juan Flores
juan.flores@dn.se

Omvälvning-ens barn bryter tystnaden om det förflutna

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Under året har det varit tämligen tyst i medierna om gatuprotesterna i bland annat Chile, Iran och Irak. Den tystnaden är också ett symtom

på hur det är att växa upp som barn till invandrare på en plats präglad av glömska och tystnad – samtidigt som omvälvningen fortsätter runt om i världen, skriver Roza Ghaleh Dar.

”Vad är det du vill veta?” Så frågar en av de intervjuade kvinnorna i Maryam Zarees prisbelönta dokumentärfilm ”Born in Evin” som nyligen hade premiär i Tyskland. Både den intervjuade kvinnan och den som har sökt upp henne har överlevt det ökända fängelset för politiska fångar i Iran som fått ge namn åt filmen. Men den senare minns inget. Det rör sig om regissören själv, som i Tyskland är en känd skådespelerska men här kliver fram med sin egen historia för första gången. Liksom filmens titel antyder föddes Zaree i fängelset. Hon är barn till en av de kvinnliga fångarna som senare blev frisläppt och gick i landsflykt. Men det är först senare som Zaree av en slump får veta om sin födelseplats. Modern hemlighöll detta länge. I

stället skapade hon sig ett nytt och framgångsrikt liv för sig själv och dottern i Tyskland, som såväl psykolog som politiker.
Men när Zaree börjar ställa frågor om tiden före livet i exil hamnar hon snabbt i en återvändsgränd. Det Zaree får berättat för sig är ljusa minnen, antingen inifrån fängelset, som den kvinnliga gemenskapen bland fångarna, eller om behovet att skapa sig andra minnen i exilen. Också filmen går i liknande ljusa toner, uppgår i drömska landskap med återkommande scener vid en pool eller ute i öknen. Zaree har aldrig åkt tillbaka till Iran. Detta är hennes värld. Ett liv i tryggheten. Ett liv i ovissheten.
Ljuset blir därför samtidigt en smärtpunkt, en blind fläck bakom vilket något döljer sig, en historia som Zaree inte har tillgång till men som är hennes egen. Och vid sidan om allt ljus blir frågan som vänds tillbaka mot henne snarare: ”Varför vill du veta?” Flykten var en rörelse

bort från faran, en rörelse mot ljuset. Att söka upp det som en gång var tjänar ingenting till, får hon veta.
I journalisten Sukran Kavaks personliga dokumentär ”Kriget som går i arv” som sändes nyligen på Sveriges Radio får vi också följa kriget och dess trauman sedda genom en familjs ögon i exil. Men denna gång är det föräldrarna som ser sig tvungna att berätta om kriget för sina barn. Kriget fortsätter nämligen att blossa upp i Kurdistan, där föräldrarna har sitt ursprung. Nu i Rojava, som efter kriget i Syrien öppnade upp en glänta av ljus, av demokratiskt självstyre i det Kurdistan som allt sedan första världskriget varit hårt ansatt.
Kavak följer nyhetsrapporteringar om hur denna del av landet raseras medan hennes barn som är födda i Sverige leker ute på gården. Varför berätta om våldet för sina barn? undrar hon. Det våld som hon själv har flytt ifrån och

minns som förödande och som hon vill skydda sina barn ifrån. Hennes man konstaterar i sin tur att kriget inte är något som de har valt. Att berätta om sitt arv gör det inte heller till ett val.

I denna stund är Kavaks barn dessutom i samma ålder som hon själv och hennes syskon var när de flydde från Kurdistan på 1980-talet. Minnena förgrenar sig. Och när hon till slut berättar för barnen om kriget visar det sig att barnen redan vet.

Kriget berättar sig själv, genomsyrar deras vardag antingen genom skuggorna som tystnaden kastar, eller genom de vuxnas ständiga beredskap inför nyheterna. Kavak låter därför barnen både ställa och få frågor, tillsammans för de en dialog, på barnets enkla språk, på deras villkor. På så sätt stängs inte skeendena ute – och familjemedlemmarna vänds inte bort från varandra.

Men inte alla kan eller vill dela denna smärta. Trauman

skapar avstånd, en förlorad tilltro till omvärlden, till den egna förmågan att kunna skydda sin familj. Att glömma blir en strategi till överlevnad, till framåtrörelse, till en ny början. Om de olyckliga konsekvenser som detta kan leda till skriver poeten Lizette Romero Niknami i sin essä ”I minnet av minnet av ett annat land” på nätskriften Kultwatch. Att vara barn till invandrare är att födas in i ett efteråt, in i en plats präglad av glömska och tystnad. Å ena sidan en tystnad som internaliserats av större strukturer, så som föräldrarnas tidigare liv under politiskt förtryck, liksom det nya landets oförmåga att ta till sig deras berättelser och erfarenheter. Å andra sidan barnens egna identiteter, som till följd av detta består av luckor och vanmakt, av skuld och skam som utfyllnader. Hos Romero Niknami får detta en metatextuell dimension som också villkorar själva skrivandet. Att skriva sig till

ett minne blir en paradox, då minnet gått förlorat, eller finns hos de vars tystnad inte går att bryta.
Men på samma gång blir skrivandet ett sökande, ett drömmande, där viljan till att veta också grundar sig i en ovilja att acceptera tystnaden som en pakt, som något tillhörande det förflutna då skeendena fortsätter att äga rum och nya minnen knyter an till gamla. En rörelse som också inbegriper den nya platsen, genom att sätta den i relation till övriga världen, belysa den gemensamma historien som möjliggjorde flyktingmottagandet och som sträcker sig bortom den rådande samhällsutvecklingen, som nu riskerar att falla i glömska även här i Sverige.
I samtalen som Maryam Zaree för i sin film inser hon att tystnaden skapat ett avstånd, inte bara till den egna familjens historia och förmågan att tala om det förflutna, men också till andra barn. De överlevandes barn har blivit isolerade öar

av framgång, för vilket kollektivet i diasporan fått stå tillbaka. Zaree inser att platserna hon vistas på i sitt sökande, så som politiska möten, konferenser och demonstrationer omges av en viss tystnad, tomhet. Ingenstans stöter Zaree på sina jämnåriga. Hon inser att hon inte längre bara kan ty sig till sina föräldrars generation utan börjar också söka upp andra barn som fötts eller levt i fängelset, som i dag lever runt om i Europa och USA. Och när mötet väl sker tycks det påminna om en viss hemkomst. En sorts jämlikhet.

Scenerna med de inre monologerna vid poolen byts ut mot havet, där de vuxna barnen möts framför vågorna, träder in i varandras berättelser, talar öppet inför varandra utan att fördöma, utan att ifrågasätta varandras röster och utan att längre behöva förhålla sig till sig själva som utomstående till sina berättelser. De

träder i förbindelse med varandra och med världen. Sukran Kavak går i sin tur till en demonstration för första gången med sina barn. Där möter hon vänner och bekanta som också är där med sina familjer, som tillsammans sökt sig ut på stan för att demonstrera. I hopplösheten finner de också tröst och gemenskap. Kampen är en del av deras identitet. ”Berätta om hur vi slagits tillbaka i hundra år”, säger Kavaks mamma när dottern rådfrågar henne om hur hon ska bemöta sina barns svåra frågor framöver. Under tiden sker fler protester runt om i världen, i andra länder, stora upplopp som avlöser varandra likt ett stridsschema. I själva verket pågår de samtidigt. För ingenstans upphör egentligen våldet. Det är i stället tystnaden som riskerar att lägga sig. I sin artikel ”Chiles kamp är större än mediernas rapportering” skriver Romero Niknami i nätskriften Kontext om de

bristfälliga inledande rapporteringarna i svenska medier kring massdemonstrationerna i Chile, trots det stora antalet svenskar med ursprung eller kopplingar till landet. Det systematiska våldet osynliggörs när demonstranterna utpekas som de våldsamma under protesterna och sambanden till historien uteblir.

”Det är tyst igen nu”, säger Kavak när vi talas vid någon vecka senare per telefon. Nyhetsrapporteringarna från Rojava har avtagit. Kvar finns en maktlöshet över vad det innebär när kriget inte längre är en nyhet, en aktualitet. I ”Born in Evin” byts scenen vid havet ut mot öknen. Maryam Zaree står ensam där igen i tystnaden. Den tystnad hon velat övervinna är större än vad hon föreställt sig. Hennes frågande blick riktar sig denna gång rakt mot kameran.

Och sedan ett annat slags tystnad som lägger sig. När internetblockader sker över

stora geografiska områden ute i världen – senast i samband med de växande protesterna i Iran. Enligt Amnesty International är frånvaron av tillgängliga informationskanaler ett sätt att förhindra vittnesmål om sammandrabbningarna. Och när ljuset slås på igen är det tyst. Återgången till världen resulterar i en återställd ordning. Ingen vet var eller när protesterna kommer att ske igen. Nyss drog de igång på avsides eller glömda platser i Iran – för att sedan uppstå på nytt i samband Studenternas dag: en årlig tradition som hålls av studenter på universitet runt om i Iran sedan tiden före revolutionen och som fortsätter att äga rum till minne av de unga vars liv går förlorad i kampen för frihet. Hos de unga sammanvävs nuet och historien. De utgör såväl ett levande minne som en protest.

Litteraturvetare och kulturskribent
kultur@dn.se
Roza Ghaleh Dar

Elin Peters: Allt går att mäta när man ska äta – nu med ännu en siffra

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Det finns alltid något att mäta – inte minst när det gäller mat. Så har det varit länge, men den

senaste tiden har en ny siffra tagit plats: förutom kalorier, glykemiskt index och points får vi nu hjälp att hålla koll på intagets klimatavtryck.
För att kontrollera sina drifter krävs karaktär. Och gärna ett effektivt mätverktyg. Idén att man genom att sätta siffror på matintag ska kunna leda människor in på den rätta vägen är inte ny, men tar sig ständigt nya uttryck.
Eftersom en av de största källorna till skuld och ångest i dag är klimatfrågan är det inte överraskande att maten i dag ska bedömas ur ett klimatperspektiv.
”Det är viktigt att göra det enkelt att få veta vilket klimatavtryck en maträtt eller ett livsmedelsinköp innebär. När fler har möjlighet att ta till sig informationen ökar möjligheten till medvetna och klimatsmarta val”, skriver till exempel det statliga forskningsinstitutet Rise.
Och det låter ju bra. Sedan en tid tillbaka har vissa

livsmedelskedjor börjat klimatberäkna sina recept, och under det senaste året har trenden spritt sig till kokböcker, matkassar och restaurangmenyer.
På Mat.se kan man inte bara jämföra mellanmjölkens klimatpåverkan med ölets dito, utan även föra statistik över sitt klimatavtryck över tid. Och den som vill anordna en fest eller ett evenemang på Scandic kan från och med februari välja från en klimatberäknad meny.

Redan i början på förra sekelskiftet växte idén fram om kroppen som en maskin, som krävde bränsle för att fungera. Eller kanske som en fabrik, som även behöver byggnadsmaterial, i form av energi, proteiner och kolhydrater? En modern tid krävde ett modernt synsätt och moderna lösningar. Tongivande för detta nya sätt att betrakta kroppen och maten var, skriver Mats Erik Nilsson i boken ”Måltidens magi”, kemisten och folkbildaren Iwan Bolin. Han

gav 1933 ut boken ”Vår föda”. Genom att analysera livsmedel i sina minsta beståndsdelar kunde man få fram exakta näringsvärden, mängden vitaminer, aminosyror och mineraler. Tankegångarna går igen i dag. Med vetenskap, objektivt mätbara kriterier och kunskap ska intaget kontrolleras. Man kan förstå idén, med rätt kunskap ska det bli lättare att göra rätt val. Men fungerar det verkligen så? Psykologen och forskaren Paul Rozin förde redan i slutet på förra seklet fram teorin att ambitionen att dissekera maten och dess innehåll i små, mätbara delar skapar minst lika mycket oro som glädje. Någon som känner igen sig?

När grundarna av bloggen Food Pharmacy i år släppte sin tredje bok, ”en berättelse om hur du curlar planeten och din hälsa genom att ta näringsjägarexamen” får den titeln ”Näringsjägaren”. Exakt vad som ska mätas skiljer sig åt, men liksom i Iwan Bolins verk anar man

entusiasmen över vad all denna kunskap kan användas till. Nu borde man ju kunna räkna ut EXAKT vad man ska äta för att fabriken kroppen ska prestera på topp.
I dag kallas sådant foodtech, och arbetet med appar av den här typen är redan i gång.
”Naturvetenskapligt och objektivt mätbara värden i maten sågs som överlägsna de humanistiska värderingarna om mat som gemenskap och länk till mänskligt sammanhang”, skriver Richard Tellström om 1900-talets första hälft i ”Hunger och Törst”.
För att betona matens primära funktion som bränsle, som folkhemsmedborgare var det viktigt att orka, började man räkna på energiinnehållet och ange det i kalorier. Bara detta att maten plötsligt var mätbar gav den ett nytt värde.
Kalorierna (som så småningom blev kilokalorier, kcal, och kiloJoule, kJ) blev också ett verktyg för att slå fast vad som var bra och vad

som var dåligt, vad som var för lite och vad som var för mycket. Med tiden började man, först på frivillig basis, ange närings- och energivärde, på livsmedelsförpackningarna och sedan 2016 är näringsdeklaration obligatoriskt på livsmedel (med vissa undantag) i hela EU.

Samtidigt övergick kalorierna till att bli ett verktyg för att minska i vikt. Eller åtminstone behålla sin vikt. Eller i värsta fall något att ha ångest över när man ätit för mycket. För även om det dök upp nya spännande bantningsvarianter är ju kaloriräkningen så enkel. På ytan i alla fall: En medelålderskvinna, som rör sig hyfsat mycket, behöver lite drygt 2 000 kcal per dag. Äter man ett hamburgarmeal får man i sig ungefär 1 000. Lätt som en plätt – bara att räkna.

Men, som redan Iwan Bohlin, konstaterade: kroppen behöver ju inte enbart bränsle utan också

byggstenar så det går inte att stirra sig blind på antalet kalorier om man vill att kroppen ska må bra.
Runt millennieskiftet lanserade så Viktväktarna ett helt nytt sätt att räkna, där även ”nyttighet” räknades in. Varje person fick äta ett visst antal points, att lägga på potatis, pizza eller popcorn. Siffrorna gav inte bara en känsla av kontroll, de blev ett tydligt sätt att mäta – och kommunicera – hur mycket man hade ätit. De skapade en tillhörighet, en känsla av att ingå i en grupp.
Och mätandet som identitets-skapande funktion blev en ännu viktigare komponent när glykemiskt index gjorde entré strax därpå. Nu var plötsligt kalorier och näringsinnehåll ointressant. Det fanns andra siffror som kunde mätas, andra värden man kunde luta sig mot för att få kontroll och kanske även identifiera dem som inte hade kontroll. De där som inte har karaktär och kan behärska sig. Som tror

att man kan äta lite vad som helst och ändå må bra.
Mot det står kostcirkel, näringspyramid, 80–20-princip och tallriksmodell sig slätt – trots att det för de allra flesta sannolikt är ett mer hälsosamt sätt att angripa näringsintaget.
Men nu lyfter vi blicken. Din hälsa i all ära, men låt oss också tänka på planetens hälsa. Vi citerar återigen Food Pharmacy för att få en bild av var vi befinner oss mentalt, just nu när vi just ska övergå från 10-tal till 20-tal.
”Du fyller tallriken med en stor variation av olika byten som är fulla av fibrer. Och – inte minst – du är en jägare som jagar med stor respekt för naturen, en naturlig följd av att välja rena, näringsrika råvaror. ”Visserligen jagar vi numera mest mat i livsmedelsbutiker, men tillvaron blir onekligen lite mer spännande om man ser sig som en jägare på jakt efter näringsrika råvaror,

snarare än mjölk och middagsmat.
Och som tur är går det att sätta siffror på denna respekt. Brysselkålschips är till exempel 0–0,7 kg CO2e/ portion, berättar en av de stora livsmedelskedjorna som sedan en tid tillbaka har kompletterat näringsberäkningar och information om gluten och laktos med ”klimatguidande” siffror. I en nyutkommen kokbok på temat ”njut mer av mindre kött” kan man läsa att klimatavtrycket om man väljer att laga receptet på lyxtacos med friterade musslor blir 95 procent lägre än om man lagar tacos med vanlig nötfärs.
Restaurangmenyer, matkvitton – allt kan klimatberäknas.
Att siffrorna är svårtolkade tycks inte spela någon roll: ska klimatavtrycket anges per kilo eller per portion? Ska man också fundera över näringsinnehållet? Är kalorierna inte relevanta längre, eller ska man som

hungrig konsument räkna både och?
Risken finns att man ger upp, och unnar sig en riktigt fet biff med bea och pommes frites. Som Sara Ask lyfter fram i boken ”Bli vän med sockret” finns det nämligen också forskning som visar att njutningen av att äta en viss sak blir större om man känner skuld och skam över det.
Mönstret går igen: med siffror blir världen hanterbar och begriplig. Eller ångestframkallande, eftersom man får ett mått också på de felval man gör. Det finns siffror på sådant, nämligen. Däremot hittar vi fortfarande inte matglädjen någonstans i beräkningarna.

Elin Peters
elin.peters@dn.se

Så har ”hemvändar-kvällarna” blivit en ny helgtradition

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

För många är julhelgen en stund på året då man får tid att samla familjen – men också att träffa gamla vänner. Juldagen har på senare år blivit en festdag, och för många som återvänder till hemorten över helgen har ”hemvändarkvällar” med kompisarna blivit en ny tradition.

Längta hem

Del 3.

Nostalgi och hemlängtan är känslor som många känner igen. Men att återvända hem, på riktigt eller i tanken, kan vara dubbelt. Det fina vi var med om går inte att återskapa och alla minnen är inte ljuva.

Hur har julfirandet och ”hemvändarhelgen”

utvecklats över tid? Det ville Institutet för språk och folkminnen ta reda på. Svaren de fick speglar på ett sätt ett helt samhälles utveckling.

”På min tid var det annandag jul som var den stora festkvällen, nu är det juldagen. Förr skulle det inte ha ansetts lämpligt att gå ut och festa på juldagen.”

Så skriver en kvinna, född 1954 i Helsingfors.

En man född i Sollefteå 1984 har sitt perspektiv på juldagen:

”En pysventil efter att ha varit instängd med familjen över jul. Många jobbiga känslor som ska dämpas. Kanske att man hånglar upp någon på fyllan. Träffar gamla spöken från högstadiet och gymnasiet. Slagsmål kan förekomma. (...) För 15 år sedan var det på annandagen man skulle gå ut tror jag.”

Svaren är del av en enkätundersökning som Lina Midholm, forskningsarkivarie på Institutet för språk och folkminnen, skickade ut i

Sverige i december 2017. Frågorna kretsade kring hur julfirandet ser ut och om ”hemvändarkvällar” var något som folk kände till. Hon fick in omkring 80 svar från människor över hela landet. Många yngre svarade via nätet, men bland svaren ingår även flera från äldre personer. Åldersspannet är stort, där den äldsta som svarade var född 1938, och den yngsta 1994.

– Det blev verkligen ett jättespännande material, säger Lina Midholm.

Lina Midholm själv kommer från Värnamo i Småland. För henne var begreppet ”hemvändarkväll” något självklart, men andra på hennes jobb, som ligger i Göteborg, hade aldrig hört talas om fenomenet.

– Det är många som har svarat som nog är precis som jag, som har flyttat från hemkommunen och kommer hem dit till julen. Men det är även många som bor i större städer som har beskrivit att de också går ut på juldagen eller annandagen, men att

det inte kallas för just hemvändarkväll, säger hon. Och mycket riktigt syns det även i några av enkätsvaren.

”Jag är uppvuxen i Stockholm och hemvändarkväll verkar mest förekomma i mindre städer och orter, många jag känner som flyttat till Stockholm från mindre orter har en sådan tradition hemma hos sig i samband med julhelgen”, skriver en kvinna född i Stockholm 1986 och fortsätter:

”Ju äldre jag blivit desto vanligare verkar det vara att gå ut på krogen även här i Stockholm”.

– I Värnamo hade det nog också varit otänkbart att gå ut på juldagen tidigare.

Sedan ändrades det ganska fort, berättar Lina Midholm. Hon minns själv att juldagen var en stor utgångsdag i hennes kretsar när hon var yngre, i slutet av 1980-talet, in på 90-talet fram till runt millennieskiftet. Sedan, när familjesituationen förändrades med småbarn,

var inte festerna något centralt under julhelgen längre.
– Det syns också väldigt tydligt i de här svaren. Många skriver att man gick ut när man var mellan 20 och 30 år. Sedan slutar många, då det händer annat i livet.
Lina Midholm framhåller flera saker som har förändrats över tid när det gäller julhelgerna och hur man firar dem. I dag är det mesta mer tillgängligt än det var förut, menar hon.

– När jag växte upp kan jag minnas att det kanske fanns någon butik som var öppen på julafton, om man behövde köpa mjölk om det saknades, ungefär. I dag är affärerna öppna på ett helt annat sätt, både före och under julhelgen.
Julhelgen har genom tiderna varit förknippad med att träffa släkt och vänner, även om förutsättningarna kanske var annorlunda förr.
– Man ser i svaren att det har varit mycket kring de här dagarna, som biopremiärer

och teaterpremiärer, och jag tror att det har betytt väldigt mycket för folk. De skriver om olika idrottsevenemang, om baler och om danser, berättar hon.

Det finns också uttryck¸ för att känslorna kring hemvändarhelgerna kan vara lite dubbla, både hos dem som ”kommer hem” och från dem som ”bor kvar”. Vissa upplever kanske att de är lite mer lyckade för att de kommit i väg och flyttat till större städer, tror Lina Midholm. Det är jätteroligt att träffas – samtidigt är det lite sorgligt då det upplevs som att inget har förändrats i ens hemort, allt och alla är på samma sätt som då.

”Hört historier från kursare om hålor i det mörkaste Småland och vindpinade pubar ute på västgötaslätten där de mött upp sina gamla kompisar och kunnat känna sig nöjda över att de kommit bort från orten”, skriver till exempel en man född i Kungsbacka 1981.

– Och samtidigt kanske de som är kvar tycker att de som

kommer tillbaka anser sig lite förmer. Jag spekulerar bara, men man kan tänka sig att det blir lite spänningar, säger Lina Midholm.
Går man tillbaka i arkiven ser man hur juldagen var den absolut mest heliga helgdagen, tillsammans med långfredagen. Juldagen var helt enkelt lugn, men under de andra dagarna hände det mycket, med julkalas hos olika delar av släkten, berättar Lina Midholm.
– Sedan har det på något sätt flyttat ut mer, till krogarna, mycket bland de yngre. Man ser i svaren hur julfirandet har förändrats över lag, och det är det som är så kul när man ställer sådana här frågor. Folk tänker efter, och man kan se i svaren hur saker och ting förändras. Ett exempel är att vissa av dem som svarat beskriver hur de upplever att juldagens julotta i kyrkan verkar ha sjunkit i popularitet, till förmån för midnattsmässan på julafton. Ett annat exempel är att

mellandagsrean börjar tidigare.
Och visst har ”hemvändarkvällarna” satt sig som en tradition hos många. En snabb googling på ”hemvändarfest” eller ”hemvändarkväll” visar att juldagen nu tycks vara en etablerad festdag i Sverige. I vissa städer börjar hemvändarfesten redan på lördagen 21 december, och fortsätter på både juldagen och annandagen.
– I dag är det mesta tillgängligt, var man än bor, och det är fantastiskt på många sätt. Samtidigt tror jag att vi kanske skulle må bra av att gå tillbaka lite, och känna att vi har några dagar då vi inte måste göra någonting, funderar Lina Midholm.
– Det tyckte jag att jag såg i de här svaren också. En känsla av att visst, det var tråkigt – men det kan också vara ganska skönt.
Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se

Terror och sjukhusskandal förändrade stan

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

Stockholm går nu in i ett nytt decennium och lämnar därmed ett årtionde som har inneburit förändringar inom många områden. Två terrordåd skakade staden. Slussen byggs om och river upp ett episkt bråk. Och upplopp skakade förorter. DN listar några av de viktigaste händelserna under 2010-talet.

Terror i city

Några minuter innan klockan 15 den 7 april 2017 kör Rakhmat Akilov med en stulen lastbil flera hundra meter längs Drottninggatan och rammar människor innan han till slut kraschar in i Åhléns City. Fem personer dör och tiotals blir skadade vid attentatet som snabbt bedöms vara ett terrordåd. Några timmar

efter händelsen grips föraren som ett drygt år senare döms till livstids fängelse och utvisning. Rakhmat Akilov, som är medborgare i Uzbekistan, hade innan attacken svurit trohet till terrororganisationen Islamiska staten, som dock inte har tagit på sig dådet.
Drottninggatan var också några år tidigare platsen för ett annat terrordåd i Sverige. Det var den 11 december 2010 som två explosioner inträffade i området. Först exploderade en bil som var lastad med flera gasoltuber. Därefter följde en explosion till på Bryggargatan vid korsningen till Drottninggatan. Utredningen visade senare att det rörde sig om ett misslyckat självmordsdåd utfört av Taimour Abdulwahab, som vid tillfället enbart själv blev allvarligt skadad av explosionen. Mannen dog senare av sina skador.

Stockholm byggs om och växer

Redan 2004 togs beslutet att Slussen skulle göras om, men

bygget har satt sin prägel på utseendet i centrala Stockholm under hela 10-talet. Den 1 oktober 2015 påbörjas till sist rivningen genom att det karakteristiskt rundade Kolingsborg plockas ner bit för bit. Planen är att projektet ska vara klart 2025 och hade när rivningen påbörjades en budget på 12,1 miljarder kronor.
Citybanan invigdes i juli 2017 efter drygt åtta års arbete. Den sex kilometer långa förbindelsen under Stockholms innerstad avlastar centralstationen genom att förpassa pendeltågen till nya spår som passerar de nybyggda stationerna Stockholm City och Stockholm Odenplan.
Förbifart Stockholm började byggas den 19 augusti 2014 och är planerat att bli en 21 kilometer lång motorvägsled som förbinder Kungens kurva med Häggvik. Av sträckan kommer 18 kilometer bestå av en tunnel.
I november 2019 kom beskedet att projektet blir 3,3 miljarder dyrare än tidigare

beräknat och landar på 37,7 miljarder kronor när det står klart 2030.

Politiska förändringar

Efter ett borgerligt styre i Stockholms stadshus skedde ett maktskifte efter valet 2014, när Social-demokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ skapade en styrande koalition. Detta år kom också både Feministiskt initiativ och Sverigedemokraterna in i fullmäktige för första gången, med tre respektive sex mandat. I valet 2018 förlorade det rödgrönrosa styret sin majoritet och det blev maktskifte igen. Den 12 oktober deklarerade Alliansen och Miljöpartiet att de tillsammans tar över styret i staden.

Region Stockholm har under hela 10-talet haft ett borgerligt styre. 2010 bildade Moderaterna, Folkpartiet (nuvarande Liberalerna), Kristdemokraterna och Centerpartiet en styrande allians med egen majoritet. Samma konstellation

fortsatte i styrande ställning efter valet 2014 även om partierna tillsammans inte lyckades nå egen majoritet. I likhet med hur de borgerliga partierna bildade en styrande koalition med Miljöpartiet i Stadshuset inleddes även i regionen ett grönblått samarbete efter valet 2018.

– Vi ser att det finns möjligheter att komma fram med konstruktiva lösningar. Sedan har det varit en viktig del för oss att inte ge SD en aktiv vågmästarroll, sa Tomas Eriksson, MP:s gruppledare i landstinget, vid tillfället.

Sjukvården

Nya Karolinska sjukhuset i Solna, NKS, började uppföras i september 2010 efter att kronprinsessan Victoria invigde byggandet den 3 september. Då var planen att de första patienterna skulle tas emot i december 2015. Med NKS ville landstinget och Karolinska institutet sätta Stockholm på kartan även internationellt, inom vård

och banbrytande forskning som också omfattade drömmar om nya Nobelpris. Sjukhuset har också blivit vida känt, men som världens dyraste sjukhus. I slutet av 2019 fortsatte kontroverserna kring sjukhuset när det lades ett varsel om uppsägning för 250 läkare och 350 undersköterskor. Totalt sett är Karolinska universitetssjukhuset Region Stockholms största verksamhet med en omsättning på 18 miljarder kronor.

Tusentals flyktingar strömmar till storstaden

Runt 163 000 människor sökte asyl i Sverige 2015, som var året med störst mottagande. Många av de asylsökande slog sig ner i Stockholm och den 6 september talade statsminister Stefan Löfven (S) vid en manifestation på Medborgarplatsen och berättade hur han sörjer alla barn som dör på flykt och i krig:

– Tanken var aldrig, aldrig, att det europeiska samarbetet skulle vara ett sätt att stänga människor på flykt ute, utan lagliga vägar för att kunna söka asyl, sade han vid tillfället.

Senare kom rapporter från flera myndigheter om att den svenska beredskapen inför flyktingkrisen inte hade hållit. Samtidigt stod det klart att viljan från många stockholmare var stor att hjälpa personerna som hade kommit till staden. Bland annat fick en grupp på Facebook för att hjälpa flyktingar på Stockholms central på kort tid 18 000 medlemmar och många skänkte bland annat kläder.

Gängkriminaliteten ökar

Det kriminella Stockholm kom att ändra karaktär under 10-talet. Gängkriminaliteten har eskalerat, den öppna narkotikahandeln exploderat och lett till allt fler skjutningar, både med och utan dödlig utgång. Kriminella nätverk som tidigare slogs om geografiska

områden har lösts upp och polisen har varnat för en alltmer gränsöverskridande, mer oförutsägbar utveckling där forna vänner snabbt blir fienden och tvärt om. 2015 inträffar flera mord på unga män som sedan ska komma att bli avgörande för flera konflikter med dödlig utgång.

Samtidigt har debatten kretsat kring den rådande tystnadskulturen och vittnens rädsla för att vittna, något som bland annat lett till att få av de grövre brotten har lett till fällande domar. Mordet på en 20-åring i Bromsten i juli 2015, en 16-åring som sköts till döds två dygn senare, ett dubbelmordet på två bröder på ett kafé i Rinkeby 2016, dubbelmordet på ett gift par i Hallonbergen 2017, som föregicks av ett mord på en 25-åring, det spektakulära mordet på en gängledare som besköts under en bilfärd längs med Bällstavägen mitt på dagen och slutligen dubbelmodet på två unga

män i Sätra i maj i år, är bara några exempel på utvecklingen. Även oskyldiga har fallit offer, bland annat Shayan Gaff, 22, och Ndella Jack, 18.

Upplopp skakar förorter

På söndagen den 19 maj 2013 satte ungdomar i Husby eld på minst 100 bilar. Därefter utvecklades det hela till upplopp som pågick i flera dagar. Oroligheterna spred sig sedan till flera andra städer i Sverige. I Stockholm fick hyresgäster evakueras och flera poliser skadades.

Flera år senare, i februari 2017, utbryter nya allvarliga upplopp i en annan förort till Stockholm: Rinkeby. Efter att polisen hade frihetsberövat en person följde stenkastning och oroligheter, med bland annat plundring av butiker som följd.

Händelsen blev också en stor nyhet i USA.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Andra omtalade händelser.

Flygplan kanar av startbana

Den 16 januari 2010 glider ett passagerarplan av startbanan på Arlanda. Ingen av de 173 passagerarna skadas.

Arkitekturskolan brinner

Den 5 maj 2011 deltog 75 brandmän i släckningsarbetet när byggnaden brann och totalförstördes.

Friends Arena invigs

Den nya nationalarenan stod färdig i september 2012 efter tre års byggande. Den 27 oktober skedde invigningen.

Obama besöker Stockholm

USA:s dåvarande president Barack Obama landade i Sverige och besökte huvudstaden den 4 september 2013.

Ubåtsjakt i skärgården

I oktober 2014 inledde Försvarsmakten en stor insats utanför Stockholm efter misstankar om ”främmande undervattensverksamhet”. Ingen ubåt hittades vid tillfället.

Snöovädret som lamslog huvudstaden

Samma dygn som Donald Trump valdes till president 2016

i USA skedde det kraftigaste snöfallet i Stockholm på 111 år.
Explosion i Vårby gård
En man i 60-årsåldern omkom den 7 januari 2018 efter att han hade tagit upp en handgranat som han hittade på marken utanför en tunnelbanestation.

Michael Winiarski: Putin försöker skriva om

historien om andra världskriget – vill fria Stalin från skuld

LÖRDAG 28 DECEMBER 2019

Det var Polen som startade andra världskriget, i maskopi med Nazityskland. Låter det helt snurrigt? Inte om man ska tro den ryske presidenten Vladimir Putin, som under de senaste dagarna har gått till offensiv i sina försök att skriva om historien och friskriva Stalin

från medansvar för krigsutbrottet.
Putin har under den senaste veckan upprepade gånger uttalat sig om den geopolitiska situationen i Europa i slutet av 1930-talet, inför andra världskrigets utbrott. Det kan ses som Moskvas svar på en resolution som EU-parlamentet antog i samband med att 80-årsdagen av Molotov-Ribbentrop-pakten uppmärksammades i början av hösten.

Pakten slöts av diktatorerna Adolf Hitler och Josef Stalin den 23 augusti 1939 i syfte att stycka upp Polen och östra Europa mellan Sovjetunionen och Tyskland.
EU-resolutionen slog fast att avtalet öppnade för andra världskrigets fasor, däribland utrotningen av Europas judar.
Det var mer än vad Kreml tålde att höra. Varje påminnelse om det intima politiska och ekonomiska samarbetet mellan Hitler och Stalin under de två första

krigsåren 1939–1941 (då Tyskland bröt pakten) drar undan mattan för påståendet att Sovjetunionen var Nazitysklands främsta motståndare.
Det är värt att påminna om att Putin själv för bara tio år sedan var inne på EU:s linje, och kallade Molotov-Ribbentrop-pakten för ”amoralisk”.
Men sedan dess har höga företrädare i Moskva gradvis svängt. Till en början var linjen att Sovjet inte hade något annat val än att sluta en pakt med Tyskland för att vinna tid.
Men det senaste året har Kreml gått betydligt längre: I en kommentar till EU-resolutionen hävdade Sergej Ivanov, medlem i Rysslands nationella säkerhetsråd, att pakten var något som Ryssland ”ska vara stolt över”.
Och inför julhelgen har Kremls försök att skriva om historien gått in i ett nytt och mer intensivt skede, med anklagelser mot Polen för att

ha ha samarbetat med Hitler.
– I grund och botten agerade de i maskopi med Hitler. Det framgår klart av arkiven, sade Putin i ett tal inför det ryska försvarsministeriet. Han hänvisade till dokument som beskrev ett möte mellan den polske Berlinambassadören och Hitler i september 1938, alltså ett år före krigsutbrottet. Samtalet ska ha gällt ”judefrågan”, och då ska ambassadören ha sagt att om Tredje riket förverkligar idén att förvisa Europas judar till Afrika kommer en staty av Hitler att resas i Warszawa.
– En fähund, ett antisemitiskt svin, det är det enda sättet att kalla honom, sade Putin, som också menade att det var Polens ”ambitioner” och ”patologiska russofobi” som ledde till krigskatastrofen.
I vilken mån ett sådant samtal verkligen ägde rum är oklart, men det är inte helt osannolikt; Polen styrdes på 1930-talet av en auktoritär

högerregim med judefientliga böjelser. Men Polen var till skillnad från nationalsocialismens Tyskland och statssocialismens Sovjet ingen totalitär diktatur. Dessutom var en tysk-polsk samverkan utesluten, eftersom Hitlers planer för det stortyska riket i öster innebar att den polska eliten skulle likvideras och den övriga befolkningen förslavas – samtidigt som judarna skulle utrotas. En politik som också genomfördes efter anfallet mot Polen. Delvis i samverkan mellan tyska Gestapo och sovjetiska NKVD.

I den nya ryska historieskrivningen nämns däremot inte det faktum att Polen blev det första offret för det nazistiska angreppet den 1 september 1939. Och att Polen drygt två veckor senare, den 17 september, invaderades österifrån av Sovjetunionen, allt i enlighet med Molotov-Ribbentrop-pakten.

Putin hävdade att det är Polen som förfalskar andra världskrigets historia och svartmålar Sovjetunionen och Stalin, som ”inte tog något”, utan tvärtom befriade Europa från de tyska nazisterna. Och han kom med en hotfull varning: I dag måste Ryssland ta hänsyn till denna fientliga attityd från grannlandet när vi gör våra militära planer. Varför kommer dessa verbala attacker just nu? Sannolikt för att det är ett lägligt tillfälle när Polen har blivit allt mer diplomatiskt isolerat och har allt färre bundsförvanter inom EU på grund av sin auktoritära utveckling.

Det är knappast någon slump att det om en månad har gått 75 år sedan den sovjetiska Röda armén befriade det nazityska koncentrationslägret Auschwitz. På årsdagen den 27 januari planeras en stor minnesceremoni i Auschwitz, med närvaro av överlevare och en rad utländska stats- och regeringschefer.

Den ryske presidenten beger sig dock till Israel i samband med minnesdagen, där han får tillfälle att utveckla sitt budskap om Polens antisemitism och medansvar för Förintelsen.
Den 9 maj 2020 firar Ryssland att det gått 75 år sedan krigsslutet och segern i stora fosterländska kriget, med ett antal världsledare samlade på Röda torget i Moskva. Det kan bli ett nytt tillfälle att spela ned Stalins brott och Sovjets kollaboration med Tyskland under krigets två första år.

Michael Winiarski
michael.winiarski@dn.se

Netanyahu förblir partiledare – men hans öde är fortsatt oklart

LÖRDAG 28 DECEMBER 2019

ANALYS

Jerusalem. Benjamin Netanyahu omvaldes med bred marginal till Likud-partiets ledare i torsdagens primärval. Resultatet, 72,5 procent mot utmanaren Gideon Saars 27,5 procent, var enligt Netanyahu ”en seger över mediernas och vänsterns försök att blanda sig i vårt partis affärer”.

Saar, 53, tidigare justitieminister och Netanyahus högra hand, visste på förhand att han skulle förlora och bli måltavla för en vildsint förtalskampanj från partiets näthögkvarter, som leds premiärministerns son Ya’ir.

Oegentligheter rapporterades från en rad

vallokaler, när partimedlemmar skickades att rösta på andra platser än hemorten. Ett okänt antal av Saars anhängare ströks dagarna före från röstlängderna och kunde inte delta, bland dem Likuds förra utbildningsminister Limor Livnat, som sade:

– Jag vände mig genast till de ansvariga och hotade uttala mig i pressen om de inte genast gav mig tillbaka min rösträtt. Det tog skruv. Men vad hände med alla de som inte har mina kontakter?

Också förre Knesset-medlemmen och Saar-anhängaren Yehuda Glick ströks från partiets medlemslista, vilket rättades till efter att han gett hals i sociala medier.

Också andra faktorer samverkade till Netanyahus fördel. Alla de 4–5 personer som likt Saar ser sig som Netanyahus efterträdare, om och när den mutåtalade premiärministern tvingas avgå, ställde helhjärtat upp på sin chefs sida under primärvalskampanjen.

Detta för att blockera Saar. Med tanke på dessa handikapp är Saars resultat ingen katastrof för honom – han ställde upp för att erövra rollen som förste utmanare, inte för att segra:

– Jag är stolt över att ha vunnit så många kamraters förtroende. Det skrämmer mig inte att befinna mig i minoritet.

Den dramatiska följetongen kring Netanyahus fortsatta öden fortsätter de närmaste dagarna. Dels måste den tillförordnade premiärministern lägga fram en begäran till Knesset om parlamentarisk immunitet, dels måste Högsta domstolen ta ställning till vad som skall ske om Netanyahu vinner valet den 2 mars.

Enligt lagarna får en sittande regeringschef sitta kvar efter att han eller hon åtalats, men de ger inget entydigt svar på frågan om åtalades rätt att bilda en ny regering.

Efter valen i april och september misslyckades Netanyahu med att bilda regering, och hans parti

förlorade tiotusentals väljare bägge gångerna. Men denna gång tycks hans förutsättningar ha ljusnat. Likuds satellitpartier inom extremhögern, av vilka flera hamnade under 3,25-procentströskeln i de senaste valen, har nu gått samman på gemensamma listor för att förhindra väljarspill. Detta betyder sannolikt att det öppet rasistiska Judisk Styrka tar plats i knesset. I stället är det partierna till vänster som på ett farligt vis tappar väljare till den stora oppositionsfronten Blåvitt. Både Socialdemokraterna och vänsterradikala Meretz riskerar att åka ur knesset. Om ett av partierna hamnar utanför är det högst troligt att Netanyahu bildar regering och bryter det snart årslånga parlamentariska dödläget.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Många döda i flygkrasch

LÖRDAG 28 DECEMBER 2019

Ett flygplan med 98 personer ombord störtade in i en byggnad bara sekunder efter start från Almaty i Kazakstan natten till fredagen svensk tid. Enligt myndigheter har minst 12 av de ombordvarande bekräftats döda och lika många ska ha skadats mycket svårt. Trafikplanet som tillhörde det inhemska flygbolaget Bek

Air var på väg att lyfta då det förlorade höjd och kraschade genom en betongmur och sedan vidare in i ett två-våningshus vid flygplatsen, meddelar flygmyndigheten AAK. Planet kom bara några meter upp i luften innan det kraschade och blev stående 680 meter från banans slut. Planet skulle till huvudstaden Nur-Sultan, tidigare känd som Astana. Olycksplanet tog dock aldrig eld vilket gjorde att många med lättare skador själva kunde ta sig ur flygplansvraket. Ombord på planet fanns 93 passagerare och fem besättningsmedlemmar. Minst 12 av de ombordvarande, däribland den 57-årige piloten, omkom. Ytterligare 12 har fått livshotande skador. Enligt nyhetsbyrån Reuters har några barn överlevt kraschen och förts till olika sjukhus i närheten. De flesta av de omkomna satt i den främre delen av planet.
Pilotens sista ord handlade om startbana och

anropsnummer: ”05 höger, 2100, ha det så bra, ha en bra dag, alla!”

– Till en början gick allt bra men plötsligt började vänster vinge att skaka och sedan den högra. Hela planet började skaka våldsamt och for hit och dit som en båt på havet. Passagerare började gråta och skrika. Snart förstod alla att planet inte gick att kontrollera och det fortsatte nedåt och kraschade in i byggnaden, berättar passageraren Aslan Nazaraliev, för den kazakiska sajten Inbusiness.

– Alla som dog satt på rad 14 och framåt, säger Nazaraliev som själv satt på plats 15C och som lyckades ta sig ut ur planet via en nödutgång.

Enligt flygsajten Flight Radar lyfte planet vid 02.21 svensk tid natten mot fredagen, 07.21 lokal tid. Flygplanet var av typen Fokker 100 och hade varit i tjänst i 23 år och nio månader. Samtliga flygplan av den typen tas nu ur drift i Kazakstan.

Enligt landets vice premiärminister ska planets bakparti ha slagit i startbanan två gånger innan planet lyfte och girade kraftigt åt höger.
Kazakstans president Kasym-Zjomart Tokajev framförde på fredagen på Twitter sina kondoleanser till de dödades anhöriga och skrev samtidigt att de som är ansvariga för olyckan ”kommer att straffas hårt”.
President Tokajev har också utlyst en nationell sorgedag i dag, den 28 december, skriver Kazakh-tv. Närmare 600 personer har hittills anmält sig till sjukhuset i Almaty för att donera blod till de skadade, skriver Tengri News.
Almaty är Kazakstans största stad, med ungefär 1,5 miljoner invånare.

Juan Flores
juan.flores@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se
Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Minister: 8 000 koalor befaras döda i bränder

LÖRDAG 28 DECEMBER 2019

Australien. Uppemot 8 400 koalor längs mellersta och norra kusten i delstaten New South Wales befaras ha dött i skogsbränderna i Australien, enligt miljöministern Sussan Ley. Andra hotade eller sårbara arter som drabbats är västliga markpapegojan i Western Australia och det lilla pungdjuret sminthopsis aitkeni i South Australia. Nio personer har hittills omkommit och hundratals bostäder har förstörts i bränderna. Över 100 bränder rasar fortfarande och nya höga temperaturer väntas nästa vecka.

TT

Över 200 000 har flytt Idlib de senaste veckorna

LÖRDAG 28 DECEMBER 2019

Syrien. Över 235 000 människor har flytt Idlibregionen i nordvästra Syrien de senaste två veckorna efter utökade attacker från regimen och ryska styrkor, enligt FN. Massflykten mellan den 12 och 25 december har lett till att den krigsplågade regionen Maaret al-Numan i södra Idlib nu är ”nästan tom”, säger FN i ett uttalande.

Sedan mitten av december har Rysslandsstödda regeringsstyrkor ökat attackerna mot jihadister i södra Idlib. Tiotals städer och byar har övertagits från jihadisterna under sammandrabbningar som

dödat hundratals på båda sidor.
TT-AFP

Dystert rekordår väntas i Alaska

LÖRDAG 28 DECEMBER 2019

USA. Alaska går mot ett dystert väderrekordår. Klimatförändringar har bland annat orsakat massdöd bland fåglar och extrema terrängbränder sommartid.

”Trots en pågående köldknäpp ser jag ingen möjlighet att 2019 inte kommer att bli det varmaste året som uppmätts”, skriver klimatolog Brian Brettschneider på Twitter. Det tidigare rekordet är från 2016, då Alaskas medeltemperatur för året för första gången sedan mätningarna startade låg precis under noll grader.
TT-Reuters

Forskare: Ny medelklass driver lyxkonsumtion

LÖRDAG 28 DECEMBER 2019

Väskor, klockor, juveler – att låta dyra prylar signalera status har blivit allt vanligare när den globala medelklassen vuxit. Nu riktar lyxvarumärkena blickarna österut, mer än en tredjedel av lyxen säljs i Kina.

– Lyxkonsumtion är alltid kopplad till en växande medelklass. När pengar strömmar till medelklassen vill de konsumera på samma sätt som överklassen tidigare kunnat. Det är ett nyrikt beteende på alla sätt, säger Sofia Ulver, konsumtionsforskare vid Lunds universitet.

Den globala lyxmarknaden växte med 4 procent under 2019, enligt en rapport från den amerikanska konsultfirman Bain & Company. Tillväxten sker främst i Kina, där lyxköpen ökade med 26 procent under året.

– Asien har blivit lyxvarumärkenas paradis, säger Sofia Ulver.

I Sverige kom lyxkonsumtionen i gång på allvar efter millennieskiftet, men gick ned något under finanskrisen 2008, enligt Sofia Ulver. Därefter återhämtade den sig.

– När människor börjar tjäna pengar vill de uppfylla drömmar från barndomen. De vill konsumera sådant

som samhället anser vara prestige. Det är en enkel syn på status, helt enkelt, säger Sofia Ulver.
Men det är långt ifrån säkert att utvecklingen fortsätter.
– Sedan flera år tillbaka talas det om att medelklassen krymper medan underklassen växer. Då är det inte självklart att lyxkonsumtionen fortsätter att stå stark, säger Sofia Ulver.
Medan lyx förr i tiden var något som var svårt att få tag i är lyxen i dag ofta massproducerad. Enligt Sofia Ulver är det först nu lyxvarumärkena börjar tala om ansvar för miljö och klimat.
– Det är positivt att de pratar om hållbarhet men får man inte ned konsumtionen hjälper det föga. Problemet är att varumärkena är stora och globala, så resursanvändningen är enorm, säger Sofia Ulver.
Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

”Konsumtion i massor är inte längre attraktivt”

LÖRDAG 28 DECEMBER 2019

Nathalie Schuterman säljer kläder från några av världens mest exklusiva varumärken. Men grundaren till ”Solsidan”-Mickans favoritbutik anser att shoppingens storhetstid är över.

I DN:s nya serie om lyx frågar vi hur välbärgade shoppar och vad lyx är i dag.

En miniväska från varumärket ATP Atelier körs runt i en tågvagn på en liten leksaksräls i skyltfönstret. På galgarna hänger kläder från några av de mest kända exklusiva modehusen: Chanel, Christian Dior och Saint Laurent. I högtalarna spelas julmusik.

Nathalie Schuterman gör entré i sällskap av hunden Leo, en fransk bulldog. Hon hälsar vänskapligt på några

kunder. Modekännaren är berömd för butiken på Birger Jarlsgatan som bär hennes namn. Det är också där DN träffar henne för intervjun. Det har gått 25 år sedan starten. Sedan dess har branschen genomgått en stor omställning. Med handeln på nätet har marginalerna krympt.

– Det är svårt för butiker att gå runt med höga hyror och personalkostnader, säger Nathalie Schuterman.

Dessutom har kunderna i allt högre grad börjat prioritera hållbarhet. Det är framför allt synen på att shoppa som har förändrats, säger Nathalie Schuterman.

– Konsumtion i massor är inte längre attraktivt. I stället köper man några riktigt fina saker och låter sedan bli att handla. Det gör att fler tenderar att konsumera lyx-mode, som ofta är tillverkat i Europa och håller en högre kvalitet. Det är kul för oss, men tror jag att de som säljer massproducerat mode kommer få det allt svårare, säger hon.

Trenden där streetmodet letade sig in bland lyxen börjar blåsa över.
– Fulmodets tid är över. Nu uppskattar allt fler kvalitet, hantverk och långsiktighet igen. Mode ska vara hållbart och vackert.
Med ”fulmode” syftar Nathalie Schuterman på färgglada plagg gjorda i nylon och andra konstmaterial.
– Ostylish, säger hon.
I butiken finns jackor för över 70 000 kronor, väskor för nära 30 000 kronor och skor för omkring 15 000 kronor.
Hur gör du för att attrahera målgruppen som har råd att köpa kläderna?
– Det börjar och slutar med produkten – att se till att ha rätt produkt som kunderna vill ha. Det gäller att följa tendenser och trender men ändå vara försiktig och göra ett noggrant urval. Det i kombination med att erbjuda enormt hög service, säger Nathalie Schuterman.
Vad är lyx i dag?

– Det är lycka. Att känna sig - lycklig är en lyx många eftersträvar. Det går hand i hand med tid och att inte känna stress över olika saker, som barn, pengar eller en dålig relation. Lyx är att vara till freds med livet.
Har synen på lyx förändrats sedan du startade för 25 år sedan?
– Att sträva efter lycka har alltid varit förknippat med lyx. Men under 1990-talet, när ”Sex and the City” var populärt, var shopping mer accepterat, säger hon.

Om människor tidigare lade mycket tid och pengar på shopping, vad läggs det på i dag?
– För mina kunder tror jag det är oförändrat. De har inte haft shopping som ett intresse, utan vill se snygga ut för att de ska på ett möte eller besöka något speciellt ställe. Precis som att de vill bo bra. Det är en livsstil, ett koncept.
– I dag är det mer fokus på vad som sker i världen och på hur vi påverkar miljön. Folk funderar över vad som

egentligen är viktigt. Samtidigt har mina kunder alltid varit engagerade i miljö och samhälle genom att ha fadderbarn till exempel, säger Nathalie Schuterman.
Butiken blev känd för den breda massan som ”Solsidan”-Mickans favorit. Karaktären från Saltsjöbaden utanför Stockholm, som spelas av Josephine Bornebusch, myntade bland annat begreppet ”Sjuttio på Schuttis” (70 procent på Nathalie Schuterman).

– Stockholmare med modeintresse har alltid hittat till oss ändå. Däremot har kännedomen hos svenska folket som helhet blivit större, säger Nathalie Schuterman.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Fakta. Så mycket kostar mode i butiken – ett urval

Jacka från Balenciaga: 56 000 kronor.
Päls från Saint Laurent: 75 000 kronor.

Liten väska från Fendi: 20 000 kronor.
Jacka från Monclair: 15 000 kronor.
Under Black Friday hade Nathalie Schuterman 20 procent i butiken. Bäst sålde då väskan Wallet från Saint Laurent som kostar 10 000–30 000 kronor beroende på storlek.

Ledare: Putins propagan-da tar inte

något jullov

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Det är den 18 december 2019, och forskare har just köpt 54 000 ”interaktioner” på Facebook, Instagram, Twitter, och Youtube. Så många gillanden, delningar, kommentarer och video-tittanden får man för 300 euro, alltså ungefär 3 350 kronor.

Interaktioner är bra till mycket, kanske framför allt för att skapa opinioner och få en åsikt eller en person att framstå som betydligt mer populära än de är.

Köpare av de 54 000 fejkade reaktionerna var forskare från Nato CoE, Natos strategiska kommunikations-centrum, i Riga. Vad de köpte var interaktioner från fejkade konton av det slag som sociala medier-jättarna regelbundet lovar att komma

till rätta med men som fortfarande i stor utsträckning seglar vidare på nätet under falskt flagg.

Några slutsatser: Nästan alla av de stora tjänsterna inom manipulationsbranschen finns i Ryssland. De allra flesta används i kommersiella syften, men fejkade konton har också använts på ett stort antal politiska sajter, inklusive hos två icke namngivna presidenter.

Marknaden, konstaterar forskarna, är enorm.

Anledningen till att inte nyheten om de 54 000 fejkade reaktionerna tapetserade medier världen över är nog dels att ingen är särskilt förvånad längre, dels att manipulationerna bara är ett litet vapen i den enorma, lågintensiva och kroniska informationskrigföring som bedrivs från Vladimir Putins Ryssland.

Varje vecka kommer nyhetsbrevet ”Disinformation revue” från ett EU-projekt till försvar mot den ryska propagandan.

Under året har ryska organisationer bland annat spritt nyheten att jultomten i USA snart ska vara könsneutral, att pengar till tyska förskolor i stället hamnar hos migranter – och inte minst att den svenska regeringen satsar 5 miljoner kronor på en sajt som ska lära nyanlända invandrare att ha sex med svenska kvinnor.

Den sista är en medveten misstolkning av informationssajten umo.se, sponsrad av Sveriges regioner, där ungdomar får information om bland annat sex, psykisk hälsa, alkohol och droger. De tecknade modeller som finns på sajten är både ljus- och mörkhyade – det räcker för att sätta fart på Putins informationskrigare, och vips har vi ännu ett bevis på den svenska systemkollapsen.

I höstas kom den ryskbrittiske journalisten Peter Pomerantsevs senaste bok, ”This is not propaganda”. Där berättar

Pomerantsev om Ludmila Savchuk, kvinnan som avslöjade den ryska trollfabrik där hon tidigare varit anställd.
Hon trodde att avslöjandet skulle leda till ett ramaskri, att fabriken skulle stängas. I stället var det få som brydde sig. Inte ens hennes terapeuter tyckte att det hela var så mycket att bry sig om. Varför, undrade de, la hon - egentligen så mycket kraft på att motarbeta den ryska staten – var hon i själva verket en sorts mutad förrädare?
Det var, skriver Pomerantsev, som att fabrikens världsbild verkligen hade trängt in i det ryska undermedvetna.
Samtidigt fortsätter propagandamaskinerierna, Putins och andras, att sprida sina påståenden om att EU - skapades av nazister, att Greta Thunberg är en handdocka för judiska globalister och att vaccinet är skadligare än sjukdomen.

Och, här hemma, att den svenska julen återigen stod under hot från av pk-eliten, regeringen och/eller muslimer.
Målet är inte nödvändigtvis att vi ska tro att det är bokstavligt sant. Det räcker med att vi börjar tvivla på vad vi ser, vad vi tror att vi vet, vad vi anser kan vara det enda rimliga.
Men det är inte så att den som får flest upptummar har rätt. Aldrig har källkritiken varit viktigare än nu.
DN 29/12 2019

Demokraten som inte röstade för riksrätt mot Trump

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

230 demokrater röstade för riksrätt mot Donald Trump i förra veckans historiska omröstning. Tulsi Gabbard,

kongressledamot från Hawaii, var en av få demokrater som inte gjorde det. Nu oroar sig ledande demokrater för att Gabbard planerar att ställa upp i presidentvalet som oberoende kandidat.

New York.

Efter förra veckans omröstning om riksrätten mot Donald Trump riktades många blickar mot Tulsi Gabbard, en av de fyra demokrater som inte röstade för riksrätten.

37-åriga Tulsi Gabbard är den yngsta demokraten i partiets pågående primärval. Hon är en kontroversiell kongressledamot från Hawaii, vars ideologi tycks full av motsägelser.

Gabbard är veteran från kriget i Irak, men är själv extremt kritisk till USA:s militära ingripanden. 2017 fick hon hård kritik för en resa till Syrien där hon träffade Bashar al-Assad.

Hon är den första hindu hittills som blivit vald till USA:s kongress. Inför presidentvalet 2016 var hon en av de första

kongressledamöterna som ställde sig bakom Bernie Sanders kampanj. Strax efter Donald Trumps valseger tackade hon ja till ett möte med den nya presidenten, för att diskutera utrikespolitik. Efter riksrättsomröstningen möttes hon av en omedelbar kritikstorm, som tilltog då hon själv undvek att svara på några frågor. I stället gick hon ut med ett pressmeddelande, där hon formulerade sig kryptiskt: ”Jag kunde inte med gott samvete rösta antingen ja eller nej. Jag står i mitten och har valt att rösta ”närvarande””, skrev Gabbard.

Det finns dock inget i Gabbards politiska karriär som tyder på att hon skulle tillhöra den politiska mitten. Snarare har hon pendlat mellan djupt värdekonservativa åsikter, då hon inledningsvis var emot abort och hbtq-rättigheter, och att på senare år omfamna vissa av Bernie Sanders vänsterradikala idéer.

I primärvalet har hon svagt stöd av Demokraternas väljare, men hon hyllas ständigt av republikaner och högerextremister. Under hösten har hon visat flera signaler som tyder på att hon överväger att ställa upp som en oberoende tredjeparti-kandidat i valet 2020. Det skulle kunna öka Donald Trumps chanser att bli omvald som president.
Gabbard har under de senaste månaderna försökt positionera sig just som en mittenpolitiker och beklagat sig över ”polariseringen” i landet, en vanlig retorik från tredjepartikandidater. Hon tillkännagav nyligen att hon inte tänker försöka bli omvald som kongressledamot nästa år, vilket också tyder på att hon har högre politiska ambitioner.
Hennes attacker på demokratiska partikollegor har ofta präglats av grova personangrepp. Hon har exempelvis kallat Hillary Clinton ”drottningen av krigshetsare, korruptionen

förkroppsligad och en personifiering av den ruttna sjukdom som skadat Demokraterna så länge”.
Även under årets primärvalskampanj har hon ofta använt retorik som tycks lånad från Donald Trump själv, när hon exempelvis på lösa grunder klagat på att Demokraterna ”riggat” primärvalet så att hon inte ska kunna vinna.
Hillary Clinton sade i en intervju med CNN tidigare i år att hon betraktar Gabbard som en ”rysk tillgång”.

– Jag tror att [Ryssland] siktat in sig på en av de som ingår i Demokraternas primärval, och att de förbereder henne på att bli en tredjepartikandidat. Hon är en favorit för ryssarna, sade Clinton.
Gabbard bemötte påståendet som ”förkastligt”.
Överlag kommer Gabbards stöd inte främst från vänsterflanken av Demokraterna, utan från oberoende väljare, republikaner och den högerextrema altright-

rörelsen, som entusiastiskt hejar på Gabbard som en potentiell ”spoiler” för Demokraterna i nästa presidentval.
Även konservativa nyhetsmedier tycks omfamna Gabbard av samma orsak. Hon är den enda demokrat som regelbundet medverkat i det högerpopulistiska tv-ankaret Sean Hannitys kvällsprogram på Fox News. Hannity är en extremt lojal Trump-anhängare som har regelbundna telefonsamtal med presidenten.

Han har under hösten drivit en högljudd kampanj för att framställa riksrätten mot Trump som en häxjakt, ofta med ordval som är identiska med Trumps egna. Gabbard har ofta dykt upp i dessa inslag, för att kritisera riksrättsprocessen.
Flera granskningar har även visat att Russia Today, som stöds av ryska staten, har ägnat mycket uppmärksamhet åt Gabbard i förhållande till andra demokrater i primärvalet.

Richard Spencer, en inflytelserik röst i den högerextrema altright-rörelsen, har kallat henne ”en modig person av precis den sort vi behöver i diplomatin” och har även förespråkat henne som presidentkandidat. Andra högerextremister, som Mike Cernovich, Jack Posobiec och den tidigare Ku Klux Klan-ledaren David Duke har också omfamnat hennes eventuella kandidatur.

– För de som delar en isolationistisk världsbild finns det två kandidater: Gabbard för Demokraterna och Trump för Republikanerna, säger Brian Levin, forskare i högerextremism på California State University, till New York Times.

Demokraternas oro över att Gabbard kan ställa upp som oberoende kandidat är inte obefogad.

I presidentvalet 2016 fick Jill Stein, kandidat för USA:s Green Party, drygt 1,5 miljoner röster. I de tre avgörande delstaterna,

Michigan, Pennsylvania och Wisconsin, var Steins röstantal högre än Trumps vinstmarginal.
En granskning av senatens underrättelsekommitté visade att ryska aktörer aktivt kampanjade för Jill Stein i sociala medier, budskap som riktades till amerikanska väljare.
I presidentvalet 2000 bidrog tredjepartikandidaten Ralph Naders väljarstöd till att Al Gore förlorade mot George W Bush. Även Bill Clintons båda valsegrar skedde till viss del för att tredjepartikandidaten Ross Perot tog röster från Republikanerna.
Väljer Tulsi Gabbard att lämna Demokraterna och ställa upp som oberoende kandidat i valet 2020 kan det bli den lilla skjuts som Trump behöver för att bli omvald som president.
Martin Gelin

Fakta. Vägen till presidentvalet

Primärval, och i en del fall så kallade nomineringsmöten, hålls under februari till juni i de

olika delstaterna. Då ställs de olika demokratiska kandidaterna emot varandra.
Första nomineringsmötet (caucus) är i Iowa den 2 februari.
Även Republikanerna kommer att hålla primärval, men president Trump väntas bli deras givna kandidat.
På partikonventet den 13–16 juli kommer Demokraterna att utse sin presidentkandidat.
Republikanernas partikonvent hålls den 24–27 augusti.
Den 29 september hålls den första stora debatten mellan Republikanernas och Demokraternas presidentkandidater.
Den 3 november 2020 hålls presidentvalet.
Dela

Bombdåd i Mogadishu – uppgifter om 90 döda

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

En kraftig bilbomb exploderade vid en vältrafikerad korsning i Somalias huvudstad Mogadishu på lördagsmorgonen. Enligt uppgifter till Reuters från en hjälporganisation har minst 90 människor dödats. Därutöver har många människor skadats. Somalias premiärminister Hassan Ali Khaire vädjar nu om medicinsk hjälp från andra länder.

Bomben detonerade i sydvästra Mogadishu. Enligt vittnen ska en självmordsbombare i en lastbil ha utlöst sprängladdningen utanför ett skattekontor i morgonrusningen. Många människor befann sig på platsen, som ligger i en

tätbefolkad del av den somaliska huvudstaden.
Uppgifterna om hur många människor som har dödats och skadats går isär. En somalisk parlamentsledamot twittrade mitt på dagen att 90 personer dödats, rapporterar flera nyhetsbyråer.
Den internationella hjälporganisation som Reuters citerar anonymt talar också om minst 90 dödade, varav 17 polismän.
Många av offren ska enligt Mogadishus borgmästare Omar Muhamoud ha varit studenter.
Enligt polisen var två av de - dödade turkiska medborgare.
78 personer hade på lördagskvällen bekräftats döda och 125 skadade, enligt uppgifter till AFP från Abdikadir Abdirahman Haji Aden, grundare av ambulansverksamheten Aamin, till AFP.
– Det kan fortfarande vara betydligt fler, tillägger han.

Somalias premiärminister Hassan Ali Khaire vädjade om hjälp från omvärlden.
– Vi behöver medicinsk hjälp från andra länder för att kunna hantera den här situationen, säger han enligt Reuters.
På bilder från platsen syns skadade vuxna och barn som får vård eller bärs bort på bårar och en stor rökpelare syntes över staden efter explosionen.
De materiella skadorna är stora. Utbrända bilar ligger omkullvräkta runt attentatsplatsen
Sakariye Abdukadir blev vittne till explosionen. Flera av hans bilrutor sprängdes bort.
– Det enda jag kunde se var kroppar som låg överallt, säger han till AFP.
Ingen hade ännu på lördagskvällen sagt sig stå bakom attacken. Men den jihadistiska terrorstämplade gruppen al-Shabaab, med kopplingar till al-Qaida, som drevs ut ur Mogadishu av regeringsstyrkor

understödda av fredsbevarande styrkor 2011, genomför regelbundet dödliga terrordåd i det svårt krigshärjade Somalia.
Den 11 december dog tre civila och två från Somalias säkerhetsstyrka när al-Shabaab gick till attack mot ett hotell i Mogadishu.
För två år sedan dödades mer än 500 människor av en självmordsbombare, i det hittills värsta attentatet.
I somras avled Mogadishus tidigare borgmästare Omar Osman efter skador han fått från en bombattack mot hans kontor.
al-Shabaab tog på sig självmordsdådet där sex andra personer också miste livet.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Fakta. al-Shabaab

al-Shabaab utvecklades ur en radikal ungdomsgrupp inom Islamska domstolarnas högsta råd, som kontrollerade Somalias huvudstad Mogadishu 2006, innan den drevs ut av etiopiska styrkor.

Den sunniextrema rörelsen, som är lierad med al-Qaida, är terrorstämplad. Den tros bestå av flera tusen personer och tillämpar en extrem form av islamisk sharialagstiftning. Utländska jihadister har rest till Somalia för att ansluta till gruppen.
Gruppen ligger bakom en rad blodiga attacker i Somalia och bekämpar den internationellt erkända regeringen.
al-Shabaab beräknas ha mellan 5 000 och 9 000 medlemmar.
Källor: BBC, Reuters, TT

Trump kritiseras för retweetat namn på visselblåsare

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

President Donald Trump har vidaresänt inlägg på Twitter som innehållit namnet på den visselblåsare vars uppgifter ligger bakom riksrättsåtalet mot

presidenten. Trump får kritik, men det är oklart om det är olagligt.

I fredags vidarebefordrade Donald Trump ett inlägg från en av sina supportrar där det stod att visselblåsaren, namngiven, ”gjort sig skyldig till brott genom att komma med falska påståenden”, ett påstående som det inte finns belägg för.

I torsdags skickade han vidare ett annat inlägg, från hans återvalskampanjs ”stridsledningscentral”, vilket innehöll en länk till en artikel i tidningen Washington Examiner där namnet fanns med i rubriken.

Presidenten, som har 68 miljoner följare, har fått hård kritik för sina retweets, skriver The Guardian.

Ordföranden för kvinnorättsorganisationen The New Agenda Amy Siskind skriver att ”detta inte är ett acceptabelt beteende från landets så kallade ledare”.

Däremot är den juridiska expertisen inte ense om

huruvida det är olagligt att avslöja namnet på en visselblåsare. Lagen som skyddar den som slår larm om missförhållanden i det offentliga är från 1998.
Trump har inte själv offentligt skrivit eller uttalat det namn som påstås vara visselblåsarens.
Återutsändningarna av Twitterinläggen är det närmaste han kommit.
Enligt tidningen The Daily Beast har flera av presidentens närstående personer avrått honom från att gå ut med namnet eftersom det skulle kunna vara kontraproduktivt.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se
Dela

Libyen en värdefull pjäs i Turkiets geopolitiska spel med Ryssland

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Analys.

Den turkiska regimen skyndar på förflyttningen av stridande förband till Libyen. Detta sedan Ankara på torsdagen mottagit en formell begäran från den så kallade GNA-regeringen i Tripoli om militär hjälp.

Enligt planerna skulle det turkiska parlamentet ha godkänt Turkiets direkta inträde i det libyska inbördeskriget om drygt en vecka. Men på lördagen fick det styrande AKP-partiets folkvalda bud om att voteringen flyttats till den 2 januari.

GNA-regeringen i Tripoli erkänns av FN och de flesta

av världens länder, men kontrollerar en långt mindre yta än sina motståndare i den så kallade LNA-milisen under general Khalifa Haftar. Att Turkiet nu valt att konfrontera Haftars ryskstödda och hittills överlägsna styrkor är ett schackdrag förenat med stora risker.

Om Turkiet skickar förband till Libyen så gör man det av flera skäl. Dels gäller det att backa upp Fayez al-Farraj och hans regering. Al-Farraj står nära den turkiske presidenten Erdogan ideologiskt, men viktigare är den omtalade allians som de bägge ledarna slutit under hösten; dels genom en territorialvattenöverenskommelse som i Turkiets tolkning kraftigt utökar dess ekonomiska zon; dels genom en militärpakt.

Minst lika betydelsefullt för Erdogans del är Libyens värde som spelpjäs i Turkiets komplicerade geopolitiska spel med Ryssland. Länderna är sedan 2015 sammanslingrade i en

förening av samarbete och rivalitet, där Moskva skickligt vidgat sprickan mellan USA och Turkiet. Just nu är de ryskturkiska relationerna spända, eftersom de ryska flygbombningarna mot det syriska krigets sista rebellenklav i Idlib driver civila mot den turkiska gränsen. Erdogan, som vill bli av med de tre miljoner syrier han redan står värd för, har trots flera möten med president Putin inte lyckats beveka sin kollega att kyla ned Idlibfronten.

Libyen har enorma oljetillgångar, som intresserar både Ryssland och Turkiet, men det väldiga landets största tillgång är dess läge.

Människosmugglingen av afrikaner till Europa från Libyen är dels en lönsam bransch för de inblandade, dels ett ständigt orosmoln på EU:s himmel. De som kontrollerar den hundra mil långa kusten kan använda den – och gör det redan – för

att pressa bistånd och pengar från Europa. Både Turkiet och Ryssland är mycket medvetna om Libyens värde som tillhygge mot Europa. Det mesta talar för att Turkiet inte kommer att skicka många egna stridande till Libyen. Hur dessa hävdar sig i eventuell kamp mot general Haftars inhemska stridande blir avgörande för hela äventyret.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Åtta miljarder passagerare – inte en enda dödsolycka

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Varje dag reser mer än 20 miljoner människor med det statliga indiska järnvägsbolaget. Det innebär mer än åtta miljarder passagerare om året. För första gången i företagets historia har

inte en enda dödsolycka inträffat under ett år.
”Säkerheten i första hand: För första gången på 166 år hade Indian Railways noll dödsfall för passagerare under det pågående budgetåret”, twittrade järnvägsminister Piyush Goyal för någon dag sedan.
Järnvägssäkerheten är en fråga som i många år prioriterats av landets regeringar. Sedan 1980 har antalet olyckor minskat med 95 procent.

Indien har ett av världens största järnvägsnät, ett arv från den brittiska kolonialmakten. Det första tåget avgick från Bombay till Thane i april 1853. Nu för tiden fraktar 20 000 tågsätt tiotals miljoner passagerare varje dag mellan drygt 7 300 stationer. Tågen svarar för tre fjärdedelar av alla persontransporter.
Att åka tåg i Indien ger garanterat närkontakt med ett land som annars kan vara svårt att få grepp om. Medresenärerna delar alltid

med sig av mat och samtal är obligatoriska, även om ett gemensamt språk saknas. Enorma mängder bagage travas på ett fiffigt sätt. På fullpackade pendeltåg kan det vara en utmaning att komma av på rätt station. När tåget rullar in på stationen gäller det att stå nära dörren och ta sats. Samtidigt försöker folk på perrongen att ta sig upp på tåget, som inte står still i många sekunder. Den svenska modellen med att lämna plats för avstigande har inte slagit igenom i Indien.

Att stå på stationen i Patna i den fattiga delstaten Bihar och se tåg där hundratals människor sitter på taket och ännu fler hänger ut från dörrar och fönster är en hisnande upplevelse. Då kan det vara svårt att förstå att det går att undvika dödsolyckor.

Med drygt 1,3 miljoner anställda är Indian Railways en av världens största arbetsgivare.

I Indien ses statliga anställningar som en trygghet. När järnvägsbolaget förra året annonserade ut 90 000 tjänster fick man in 25 miljoner ansökningar.
För tågentusiaster finns det en uppsjö av av fakta och siffror om järnvägsbolaget.
Vi nöjer oss med att konstatera att Venkatanarasimharajuvaripeta i delstaten Andhra Pradesh länge var den station som hade det längsta namnet.

I samband med en renovering bytte dock centralstationen i mångmiljonstaden Chennai namn och tog en solklar ledning med Puratchi Thalaivar Dr. M.G. Ramachandran Central Railway Station.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Avtal om fångutväxling i Ukraina

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Ukraina. Proryska separatister och Ukraina kommer på söndagen att utväxla flera tiotals fångar, enligt uppgifter från den självutropade utbrytarrepubliken Donetsk. Från Ukrainas håll har uppgifterna varken bekräftats eller dementerats. Men tidigare i december sade båda sidor att de kommit överens om en fångutväxling före årets slut under fredssamtalen i Paris.
Över 13 000 människor har dödats och en miljon flytt sina hem sedan 2014 i östra Ukraina, där regeringsstyrkor strider mot ryskstödda separatister.
TT-AFP

Världens äldsta noshörning död

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Tanzania. En svart noshörning som tros ha varit världens äldsta har dött i Tanzania, 57 år gammal. Noshörningshonan Fausta levde större delen av sitt liv i det vilda, men tillbringade de sista tre åren i en skyddad inhägnad, sedan hon blivit svagare och flera gånger attackerats av hyenor. Fausta bedömdes vara mellan tre och fyra år gammal när hon identifierades första gången av en forskare 1965. Noshörningen, som är utrotningshotad, kan normalt bli drygt 40 år i det vilda.

TT-AFP

Fortsatt oroligt i Hongkong

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Hongkong. Oroligheterna fortsätter i Hongkong. Ett protestutbrott i Sheung Shui ledde till att polisen på lördagen använde pepparsprej och grep ett dussintal demonstranter i ett köpcentrum.
Protesten var avsedd att störa detaljhandeln. Tidigare i veckan har liknande protester mot kinesiska näringsidkare drabbat köpcentrum runt om i Hongkong.
I Sheung Shui, som ligger vid Hongkongs gräns mot Fastlandskina, kan handlare från fastlandet köpa tullfria varor som sedan säljs i Fastlandskina. Bland de tullfria varorna finns apoteksprodukter, kosmetika och livsmedel, som kinesiska näringsidkare köper in i stora mängder.
TT-Reuters

EU öppnar för förlängd tidsfrist för brittiska avtalet

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

EU kan komma att behöva mer tid – bortom den sista december 2020 – för att förhandla fram ett frihandelsavtal med Storbritannien, enligt EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen. Brexit blir med största sannolikhet av den 31 januari, om allt går som Storbritanniens premiär-minister Boris Johnson tänkt sig. Efter storsegern i nyvalet den 12 december har Konservativa partiet en klar egen majoritet i det brittiska parlamentet som ska rösta igenom utträdesavtalet. Under de elva månaderna fram till årsskiftet 2020/2021 kommer EU och

Storbritannien att förhandla om sina framtida relationer. Det handlar om handel, men även om exempelvis utbildning, transporter och fiske. Tidigare i december sade Ursula von der Leyen att tidsramen är ”extremt kort”. I fredags ifrågasatte hon tidsfristen på nytt.

– Det oroar mig mycket, för tiden är ytterst knapp för alla de frågor som måste förhandlas, sade Ursula von der Leyen till den tyska tidskriften Der Spiegel.

– Det vore rimligt att utvärdera läget vid halvårsskiftet och sedan, om nödvändigt, komma överens om att förlänga övergångsperioden, sade hon till den franska tidningen Les Echos.

Vid EU-toppmötet den 13 december pekade EU-minister Hans Dahlgren (S) på tidsbristen:

– Det är en mycket svår förhandling som förestår och det är mycket kort tid. Från den 1 februari till den 31 december 2020 ska vi

förhandla fram frihandelsavtal, vi ska tala fiskeavtal, vi ska ha säkerhetsarrangemang och så där. Det tar normalt flera år.
TT-Reuters

1. Three Tables Beach
2. Waimea Bay
3. Waimea Valley
4. Waialua Bay
5. Arizona Memorial Place
6. Diamond Head
7. Hanauma Bay
8. Lanikai Beach
9. Island Snow Hawaii

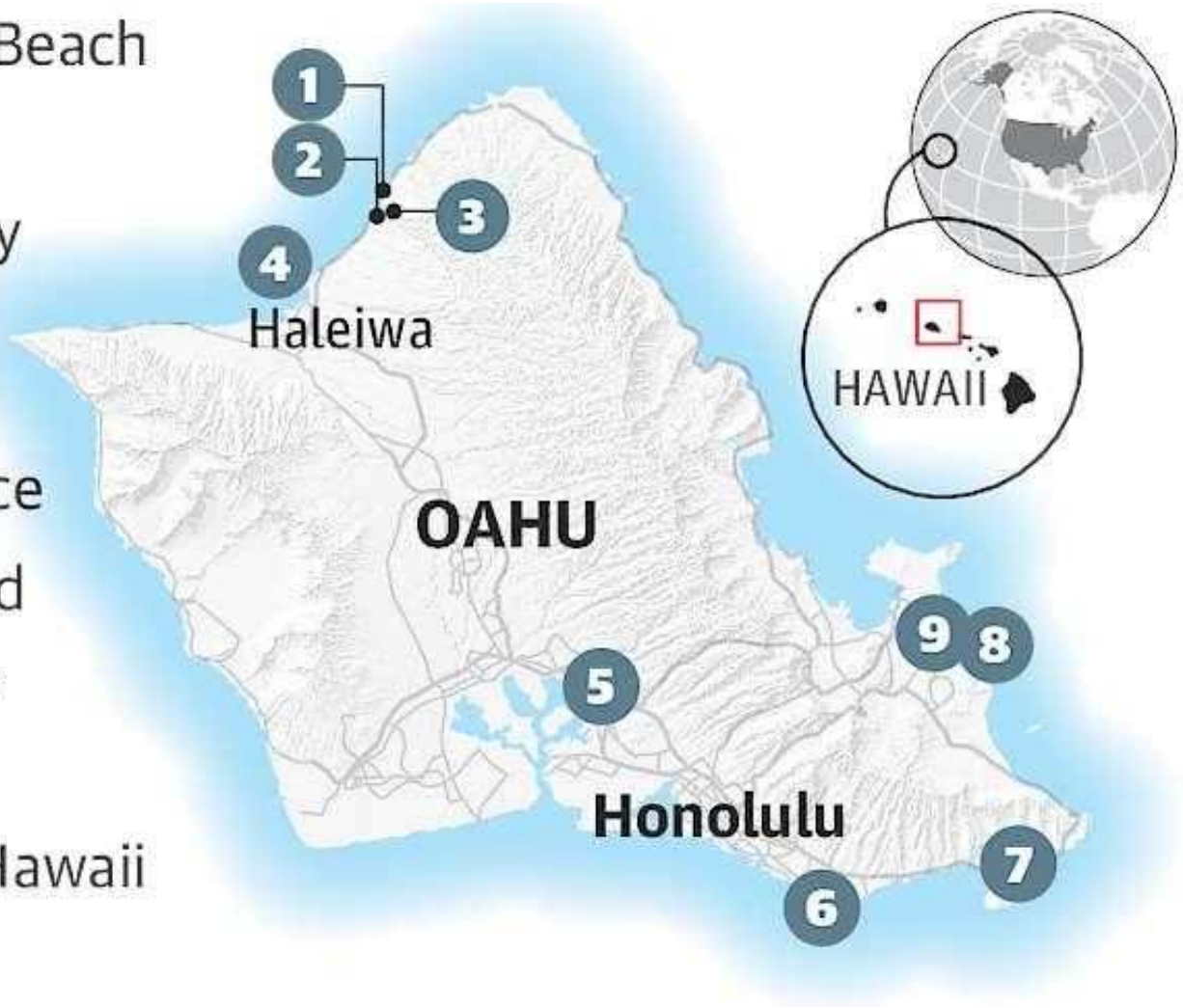

Upptäck Hawaiis makalösa natur

SÖNDAG 29 DECEMBER 2019

Drömstränder, 20 meter höga vågor och oförglömliga naturupplevelser som bad med delfiner, sälar och havssköldpaddor. Det är svårt att inte älska Barack Obamas favoritresmål, Hawaiis populäraste ö Oahu.

Ross Clark-Jones, 53, är en av de så kallade ”stormsurfarna”. I tv-programmet med samma namn jagar den dödsföraktande australiensaren världens största vågor med hjälp av - väderexperter. Där vågorna är som högst, dit reser Ross med sin surfbräda. 53-åringen har till och med surfat i tyfoner i Japan. Men precis som surfingens största stjärnor finns det en plats

som han alltid återvänder till, en kuststräcka där han inte behöver experter för att förutspå att han kommer få rida några av världens högsta vågor.

– Alla professionella surfare har en standardrutt som vi reser, jorden runt, efter de bästa vågorna och på vintern är vi alltid i North Shore. Men man åker ju inte bara hit för vågorna utan för den speciella varma och vänliga atmosfären också. Det är så avslappnat. Människorna är fantastiska. Och nu behöver jag inte bevisa för de lokala surfarna att jag vet vad jag gör på min bräda, säger han och skrattar.

Jones pratar om Hawaii och framför allt den natursköna norra delen av ön Oahu som kallas North Shore. Här finns ”Pipeline” världens mest kända vik för surfare. Redan på 90-talet var Ross känd för att han surfade över 20 meter höga vågor här.

– Det är himmelriket, säger han.

Hawaii består av åtta huvudöar, Niihau, Kauai,

Oahu, Molokai, Lanai, Kahoolawe, Maui och Hawaii, även kallad The Big island, som är störst och där vulkanen Kilauea hade av ett utbrott så sent som förra året.
Just North Shore ligger bara 45 minuters bilresa från storstaden Honolulu och turistområdet Waikiki beach på den södra sidan av ön, men det är som att komma till en helt annan värld.
På Waikiki beach möter du tiki-barer med svalkande Mai tais som serverats på ön sedan 1953, shopping och surfskolor för de många amerikanska och japanska turisterna, men North Shore är landsbygd.
Och på vägen dit kommer du inte bara att köra genom kaffeodlingar och fält med ananasplantor, du kommer också möta bildekalen ”Keep the country country” (låt landsbygden förbli landsbygd), en slogan för den kampanj som hjälpt till att stoppa North Shores makalöst vackra stränder och färgstarka natur från att

bebyggas med charterhotell och dra till sig massturism. Byn Haleiwas alla ”foodtrucks” besöks visserligen numera av turistbussar vid lunchtid, här finns allt från grillade räkor dränkta i vitlök till fisktacos med nyfångad guldmakrill, men det är också ett samhälle som fortfarande är präglat av alla surfare som bor här. I den lokala matbutiken hittar du till exempel inte bara tuggummi och tobak vid kassan utan också surfvax.

Men man måste inte vara våghalsig surfstjärna för att älska North Shore.
Här finns också ett rikt djurliv, tropisk regnskog och oförglömliga naturupplevelser.
Vik efter vik erbjuder något nytt.
På Three tables beach, med sina snorklingsvänliga korallrev, kommer plötsligt en hawaiiansk munksäl upp ur vattnet, och lägger sig på stranden. Sälarten är utrotningshotad så en badvakt ser snabbt till att alla

på stranden ger sälen extra utrymme för att den inte ska känna sig stressad.
Några minuter därifrån, i Waimea Bay, som många besöker för att hoppa från klippan som går ut från sandstranden eller för att vandra till Waimea valleys vattenfall, får vi sällskap av - lekande delfiner.
Och i Waialua Bay, populärt mål för alla som älskar SUP, stand up paddleboard, simmar havssköldpaddor så nära i den barnvänliga badviken att en pappa måste tillrättavisa sin son som gör det förbjudna, klappar på skalet.
Precis som New York lever upp till nybörjarens drömbild av staden, med tutande gula taxibilar och skyskrapor, så lever Hawaii upp till filmbilden av ett semesterparadis och smekmånadsmål.
Till exempel Oahus östkust som levererar mil efter mil av dramatiska klippor, vattenfyllda vulkankratrar och nästan öde paradisstränder. Och när du

tror att du bockat av alla rutor för vad du förväntar dig av Hawaii kommer du att upptäcka någon som sitter vid stranden och spelar ukulele för sina barn, eller hur statyerna av Hawaiis tidigare kungar och drottningar vid Waikiki beach alltid är prydda med nya blomsterkransar.
Hawaii kallas ofta för surfingens födelseort.
Men det är också ”The rainbow state”.
Och om du är garanterad stora vågor under vintermånaderna kan du räkna med att se dubbelregnbågar när du besöker ön på sommaren.
Det kommer ofta korta svalkande regnskurar i solskenet som ger färgstarka regnbågar.
Men Oahu handlar inte bara om sol och strand.
För den som är intresserad av historia finns Pearl Harbor-museet där man får en gripande och fullmatad inblick i Japans överraskningsanfall mot

marinbasen under andra världskriget.
Och det är lätt att missa att Honolulu är en storstad med både Pradabutiker, hipsterkvarter som Kaka'ako och ett eget Chinatown.
Kroglivet är präglat av läget mellan Japan och USA med lika fantastiska hamburgare och bbq-rätter som sashimi.
Den vanligaste matdebatten? Vem som har ö-gruppens godast poké, Hawaiis paradrätt som snabbt spridit sig över hela världen.

Alla har ett eget favoritställe med den perfekta marinaden till den råa fisken.
Och ofta är den prisvärda maten på enkla familjedrivna lunchkrogar som Ono Seafood eller utomhusgrillen The Pig & the Lady lika bra som den du hittar på lyxigare restauranger som Alan Wong's och Nobu.
Om du är nyfiken på var USA:s expresident Barack Obama åker när han reser hem till uppväxtens Oahu ska du ta dig till Island Snow vid - Kailua Beach där han äter

”shaved ice” för att svalka sig i hettan. Den lokala efterrätten är gjord på hyvlad is smaksatt med olika supersöta frukt- och bärsafter. Ovanpå läggs glass och ett lock gjort av kondenserad mjölk. Hur det smakar? Som ett himmelrike som inte är lika farligt som 20 meter höga vågor.
Robert Börjesson

Resa hit: Många amerikanska storstäder har flyg till Honolulu. Billigaste resorna går från Los Angeles och San Francisco.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Hawaii cirka 3 647 kg per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se *www.klimatsmartsemester.se*)
Bästa tiden: Bra väder året om, men vill du surfa i stora vågor ska du åka under vintern. På sommaren är havet lugnare, men du måste räkna med att solskenet någon gång under semestern bryts av med en kort regnskur.
Restid: Närmare sex timmar från Los Angeles eller San Francisco.

Tidsskillnad: Tolv timmar efter Sverige.
Språk: Engelska.
Valuta: Dollar.
Prisnivå: Varierar väldigt med dollarkursen, men här finns allt från extrem lyx till enklare lunchfik. Det är lätt att hitta billig och bra mat, men - hotellpriser kan variera mycket beroende på vecka eller om det anordnas stora konferenser på ön.
Ta dig runt: Det bästa sättet att ta sig runt ön är med hyrbil, men Oahu har även bra kollektivtrafik.

Bra att veta: Precis som i övriga USA förväntas du betala dricks, många lever enbart på dricks, sju procent skatt läggs på allt du handlar.
11 tips. Välgjorda museum och läcker poké

Se & göra
1. Waikiki beach
Världens mest kända strand är ett givet stopp för alla turister, men så pass stor att den aldrig upplevs trång eller stökig. För den som inte vill testa någon av surfskolorna eller yogapassen vid Stilla havet finns det gott

om tikibarer. På strandpromenaden kan du hitta allt från Urban Outfitters och Apple till butiker som säljer kopior av Tom Sellecks klassiska röda hawaiiskjorta i tv-serien ”Magnum”.

2. Pearl Harbor

Fyra välgjorda museum berättar historien om Japans överraskande och förödande attack på marinbasen. Tänk på att det är en bra idé att förhandsboka biljetter till framför allt USS Arizona Memorial, som ligger ovanför skeppsvraket och att det av säkerhetsskäl är förbjudet att ta med väska.

1 Arizona Memorial Place, Honolulu

3. Hanauma Bay

Vattenfylld vulkankrater som nu är snorkelparadis med koraller och vattensköldpaddor. Innan du släpps in i vad som bäst beskrivs som ett gigantiskt akvarium tittar du på en 15 minuter lång informationsfilm för att lära dig att vara varsam med det marina ekosystemet. Det var här som Hawaiis kungligheter semestrade. Det var också här kungen av

rock’n’roll, Elvis, bodde i filmen ”Blue Hawaii”. Du kan hyra snorkel och cyklop på plats. Hanauma Bay State Park, 7455 - Kalanianaole Hwy, Hon, Hawaii

4. Sydostkusten

En av världens vackraste bil-vägar går längs med havet på Oahus sydöstra kust förbi Hanauma Bay, längs med dramatiska klippor, kilometer av magiska öde stränder och når till sist paradisstranden Lanikai Beach där både Barack Obama och Elvis Presley haft sommarställe. Missa inte utsikten från Koko Head-kratern. Men räkna med att bränna några kalorier på vägen upp till toppen. Du går på den amerikanska arméns nu nedlagda järnvägsspår och det är 1 048 trappsteg till - slutstationen.

5. North Shore

North Shore, surfingparadis som också har ett rikt djurliv och fantastisk natur. Tröttnar du på havet kan du promenera genom den botaniska trädgården Waimea Falls Park och bada i ett vattenfall i stället. Men palla inte ananasen från de många ananasodlingar du kör

förbi även om det är frestande. Det ger höga böter.

ÄTA & DRICKA

6. Ono Seafood

Judy Sakuma och hennes man Willy brukade sälja Shoyu ahi poké från en kylväska under ett parkeringshus nära Waikiki beach. Nu serverar de öns godaste poké i enkla matlådor från ett hål i väggen där gästerna samsas om några picknickbord. Du har inte ätit poké förrän du besökt Hawaii. Och för under en hundralapp får du hos Judy och Willy ett skrovmål som borde belönas med Guide Michelin-stjärnor.

747 Kapahulu Ave, Honolulu

7. The Pig and the Lady

Mamma (the lady) och son (the pig) från Vietnam kombinerar hennes traditionella recept med hans ambition att uppdatera det vietnamesiska köket. De har en krog i Chinatown, och ytterligare en restaurang döpt Piggy Smalls, men det charmigaste är att fånga dem på torsdagar när ställer upp grillarna på gräsmattan på Kailua farmers market.

83 N King St, Honolulu

8. Kua ’Aina sandwich shop
Det springer kycklingar, höns och tuppar under borden mellan gästerna ben, men det här är Oahus mest älskade hamburgerbar, lika älskad av lokalbefolkningen som av turister. Fiskburgaren eller - hamburgaren med avokado är paradrätterna.
66-160 Kamehameha Hwy, Haleiwa,
SHOPPING & NÖJEN
9. Bailey’s Antiques and Aloha Shirts
David Bailey har vigt sitt liv åt - hawaiiskjortan. Och i butiken har han nu över 15 000 olika modeller, allt från dyrbara samlarobjekt i siden och polyestervintage från 70-talet till nyproduktioner. Tänk på att man tar hawaiiskjortor på allvar här. Det är inte en plats där man avfärdar plagget som något kitschigt och spexigt du enbart bär på kräftskivan.
517 Kapahulu Ave, Honolulu, HI 96815, USA
BO BRA
10. The Kahala Hotel & Resort
Har du vunnit på lotto kan du testa det här strandhotellet som haft både Frank Sinatra och

Dalai Lama som gäster. Här finns bland annat möjlighet att bada med eller mata delfinerna som simmar i en av hotellets bassänger.
5000 Kahala Avenue Honolulu, Hawaii 96816, United States.
001 808 739 8888
11. Moana Surfrider
Den avslappnade stämningen på hotellet symboliseras kanske bäst av gungstolarna på verandan, men det är läget, mitt på Waikiki beach, som gör hotellet till en vinnare.

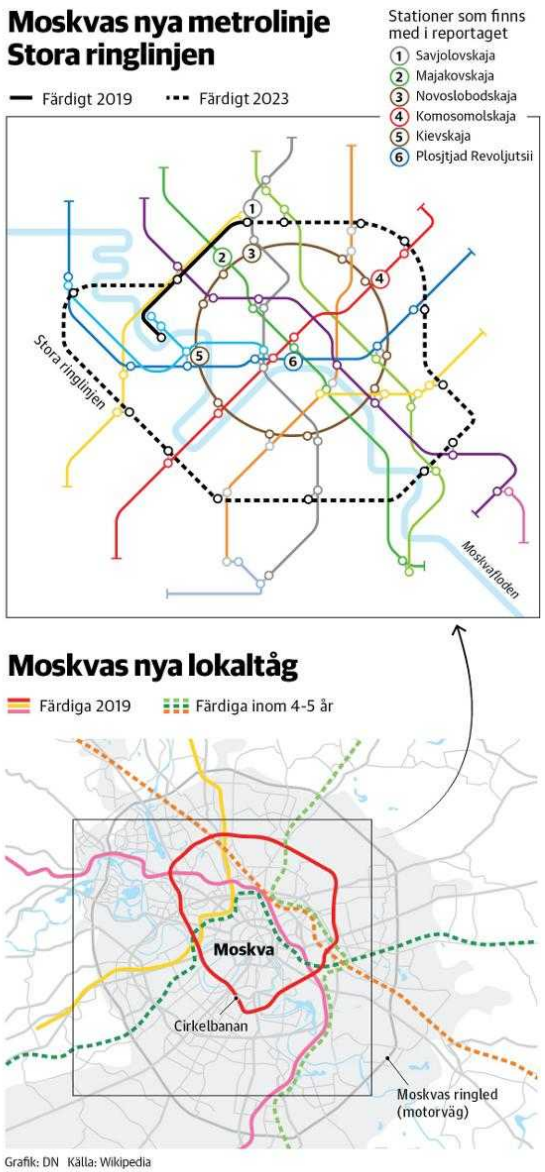

Metron i Moskva expanderar i expressfart

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

Utan metron kollapsar Moskva. Åtta och en halv miljoner passagerare strömmar dagligen genom Europas största tunnelbana. Nu ska den expandera ytterligare, i en gigantisk satsning som

genomförs med expressfart. Målet är att avlasta trafiken ovan jord.

Moskva.

– Ärade passagerare! Var artiga mot varandra! Se till att funktionshindrade, åldringar, barn och gravida kvinnor får en sittplats!

Uppmaningen ropas ut varje dag i Moskvas tunnelbana. Metron är den ryska huvudstadens pulserande blodomlopp, som dagligen transporterar cirka åtta och en halv miljoner människor. I rusningstid kan så många som en miljon personer samtidigt befinna sig under jord.

Folk står som packade sillar, man får stånga sig fram till dörröppningen för att komma ut. Tågen rullar in var 90:e sekund, folk väller ut, folk väller in, och i gångarna rör sig massan som en väldig, vaggande, underjordisk mask.

Man blir trampad på tårna, man blir knuffad. Men man kommer fram. Varje gång. Med sina 232 stationer och 397 kilometer spår är

tunnelbanan i Moskva den femte längsta i världen och den största i Europa.
Nu ska metron expandera. Sedan år 2010 har 80 nya stationer byggts. Fram till år 2025 planeras ytterligare 64.
Samtidigt bygger de ryska järnvägarna två nya järnvägsspår ovan jord, ett i formen av en cirkel, det andra i form av bläckfiskarmar som sträcker sig långt ut i förstäderna.
Cirkelbanan har fungerat i tre år och snabbt blivit mycket populär.

It-affärsmannen Dmitrij Bolsjakov, som vi träffar i ett av Cirkelbanans tåg, säger att beslutsfattarna ”för en gångs skull” fattade rätt beslut.
– Kör man bil fastnar man i trafikstockningar. I metron är det för mycket folk. Tåget är det bästa de kunde ha gjort, säger han.
För majoriteten av dem som åker kollektivtrafik i Moskva är det ändå metron som gäller.
– Jag åker alltid metro, både till och från jobbet och på fritiden. Det är snabbt och

man kommer garanterat från punkt A till punkt B, säger Julia Stepennova.
Jag träffar henne på den nybyggda metrostationen Savjolovskaja. Den ingår i en ny jättelik ring, Bolsjaja koltsevaja linija (Stora ringlinjen), som kommer att bli världens längsta cirkelformade tunnelbanespår. Stora ringlinjen byggs utanför den redan befintliga Ringlinjen, Koltsevaja. Den har varit svårt överbelastad i många år, eftersom metrosystemet är uppbyggt så att alla linjebyten bara kan ske på och innanför Ringlinjen.
Nu är det meningen att Ringlinjen ska avlastas genom att passagerarna kan byta till andra linjer tidigare. När Stora ringlinjen är färdigbyggd år 2023 ska den ha 31 stationer och vara 69 kilometer lång.
– Metron har blivit mer heltäckande. Tidigare var jag tvungen att ta både buss och metro, det tog mycket längre tid, säger Jelena Sjerinskaja.

Jag frågar henne vad hon tycker om den nya stationen Savjolovskaja, stramt byggd i svart marmor och granit.
– Den är visserligen inte lika vacker som Majakovskaja. Men den ser riktigt anständig ut, svarar Sjerinskaja nådigt.
Moskvaborna är svårflirtade när det gäller metrostationer. Det beror på att de äldre stationerna ofta är rena konstverk.
Majakovskaja-stationen, som öppnades 1938, är en av stadens mest kända. Med sin art décoformgivning och sina takmosaiker ska den symbolisera Sovjetunionens ljusa framtid. Andra kända stationer är Novoslobodskaja, upplyst av 32 glasmosaiker i klara färger, och Komosomolskaja i barockstil med klargult tak, gigantiska bronskronor och marmorbågar.
Plosjtjad Revoljutsii är en av de kända gamla stationerna. Den pryds av 76 bronsstatyer föreställande sovjetiska idealarbetare – matroser, bönder, soldater. Flera av soldaterna har hundar vid

sin sida, och det är tradition att passagerarna smeker deras nosar när de passerar. Hundarnas nosar är i dag blankslitna av decenniernas klappar.

– Det för med sig lycka och rikedom att smeka hunden. Jag åker ofta förbi den här stationen och klappar hunden varje gång, säger Anna Arapajeva.

Många Moskvabor har ett tudelat förhållande till sin tunnelbana. Man avskyr trängseln och männi-skomassorna, men vet samtidigt att metron är det enda transportmedlet som inte påverkas av trafikstockningar.

– Jag vill inte ens tänka på hur Moskva skulle se ut om inte metron fanns. Det skulle bli kollaps! säger Julia Stepennova.

Den expanderande metron har samtidigt skapat nya problem. När metrolinjerna förlängs leder det till att vagnarna snabbt blir proppfulla. Passagerare som stiger på närmare centrum får inte längre plats i

rusningstid, vilket har fått till exempel invånarna vid metrostationen Kuzminki i sydöstra Moskva att protestera. De har startat en petition på nätet där de kräver att fler tomma vagnar ska sättas in. Roman Latypov, vice direktör för Moskvas tunnelbana, säger att problemet är känt och håller på att lösas.

– Vi har tagit in nya vagnar, som är mycket rymligare. Och det kommer att bli bättre så fort vi byggt klart en annan linje, som avlastar det här stället, säger Latypov.

Både metron och tågen är helt och hållet eldrivna. Det mesta av all el i Moskva produceras av gaskraftverk, som eldas med det fossila bränslet naturgas. Dessas koldioxidutsläpp är dock avsevärt lägre än hos kolkraftverk.

Att metro- och tåglinjer nu byggs ut långt ut i förorterna möts inte med odelad glädje av alla Moskvabor. Många anser att staden växer för snabbt, och att den

expanderande tunnelbanan bara accelererar alla nybyggen.
– Så fort en metrolinje är planerad sätter man i gång och bygger ut fält och åkrar med enorma höghus dit folk från regionerna flyttar. Det vore mycket bättre att lägga samma pengar på att utveckla regionala städer som Voronezj och Jekaterinburg, säger Pjotr Sjkumatov.
Han leder rörelsen ”De blå hinkarna”, som protesterar mot att höga tjänstemän och politiker i Moskva förvärrar trafikstockningarna genom att köra omkring med blåljus på biltaket.
Vicedirektören Roman Latypov är optimist. Han säger att de historiska metrostationerna i centrala Moskva är så välbyggda att de håller för dagens belastning. Det viktiga när det gäller köer, enligt Latypov, är att dra ut dem på längden.
– Om folk hamnar i en klump tar det längre tid för alla. Kön ska ringla sig. Därför har vi placerat grindar på

olika ställen för att kön ska slingra sig framåt, som en orm.
Spärrarna i Moskvametron placeras snett, inte rakt – det förbättrar genomströmningen.
Spärrarna kan också justeras efter passagerartrycket så att samma spärrar ibland är utgångar, ibland ingångar.
När antalet passagerare nere på perrongerna ser ut att bli för stort stänger man av en rulltrappa för att bromsa tillströmningen uppifrån och inte riskera att perrongerna blir överfulla.
Vid varje rulltrappa i Moskvas tunnelbana sitter en anställd längst ned i ett litet bås och följer trafiken.
– De har två viktiga funktioner. Dels övervakar de passagerarströmmen, dels är de utbildade mekaniker. Om rulltrappan strejkar går de omedelbart ut och reparerar den. I en tunnelbana med så stor genomströmning som vår måste vi hela tiden ha folk på plats överallt, eftersom alla

problem genast måste åtgärdas.
Totalt har Moskvametron över 57 000 anställda.
Ledningen har inga planer på att minska antalet biljettkassor, trots att passagerarna som betalar för sin resa med hjälp av appar eller betalkort hela tiden blir fler.
– Många passagerare vill ha kvar kassorna. De tycker om att träffa människor när de köper sin biljett.
År 2013 introducerades Trojkan, ett gemensamt resekort för tunnelbana, tåg, spårvagn, buss och trådbuss.
– Moskva stad gör allt för att få folk att använda kollektivtrafik. Nu bygger de p-platser nära metron där man gratis får lämna sin bil hela dagen om man har en tur- och returmetrobiljett. De här parkeringsplatserna är redan fulla, säger Roman Latypov.
Trots alla satsningar på kollektivtrafik fortsätter antalet bilar i Moskva att öka. År 1990 gick det 110 bilar på 1 000 Moskvabor, år 2017 var

samma siffra 370. I dag finns det drygt åtta miljoner bilar i Moskva, och inget tyder på att trenden vänder.

– Staden satsar på metron, men bygger samtidigt fler bilvägar. Det är väldigt motstridigt, säger Jegor Jegorov, medlem i organisationen Archnadzor, en rörelse som kämpar för att bevara Moskvas historiska områden.

Trots det anser Roman Latypov att metron är det enda effektiva sättet att om inte minska, så åtminstone bromsa antalet bilar på vägarna.

– Varje gång vi bygger en ny station får vi nya passagerare som hellre åker metro. Antalet metropassagerare har ökat med 20 procent sedan 2010. Så mycket har Moskva stad trots allt inte växt. Den här tillväxten vore inte möjlig om det inte fanns bilförare som har gått över till metron.

Anna-Lena Laurén
anna-lena.lauren@dn.se

Fakta. Stort fokus på arkitektur och utsmyckning

Metron i Moskva öppnades år 1935. Den byggdes i samarbete med specialister från Londons tunnelbana. Flera av britterna greps av KGB eftersom de misstänktes ha fått veta för mycket om hur staden var planerad, och deporterades tillbaka till Storbritannien.
De första metrostationerna var rikt utsmyckade och enorma resurser lades ned på material och arkitektur. Många stationer hade marmorväggar, hög takhöjd och stora ljuskronor, i ett försök att gestalta det nya kommunistiska samhället. Efter kriget byggdes betydligt enklare stationer. På 1970-talet kom en ny period av extravagans.
I dag har Moskvametron 232 stationer och 15 linjer. Ytterligare 64 stationer och en ny ringlinje planeras. Kostnaderna beräknas uppgå till motsvarande 314 biljoner kronor. Den nuvarande utbyggnaden av Moskvametron ska pågå fram till år 2025. Metron fungerar också som bombskydd. Vissa stationer är

byggda för att klara en atombomb.
År 2016 togs det nya lokaltåget Moskvas centralring (Moskovskoje Tsentralnoje koltso) i bruk. Det är en cirkelbana med 31 stationer, av vilka många är kopplade till metron. Banan byggdes delvis genom att utnyttja gammal sovjetisk infrastruktur.
Just nu pågår bygget av Moskva-diametern (Moskovskie tsentralnye diametry), ett lokaltåg som kommer att korsa Moskva från norr till söder på fem olika linjer. Det ska bli klart cirka år 2024 och är framför allt riktat till invånarna i regionerna som arbetar i huvudstaden. Målet är att avlasta de stora huvudvägarna kring Moskva. Moskvametron och lokaltågen öppnar klockan 05.30 på morgonen och stänger klockan 01.00 på natten. De har ett gemensamt biljettsystem.

Det för med sig lycka och rikedom att smeka hunden.

Anna Arapajeva stryker, som många andra resenärer, en av bronshundarna över nosen på Plosjtjad Revoljutsii-stationen.

Australien bävar inför ytterligare en värmebölja

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

Ännu en värmebölja med temperaturer på över 40 grader och en extrem brandrisk väntas plåga sydöstra Australien dagarna före nyår.
”Det är hög tid att ge sig av”, uppmanar räddningstjänsten

semesterfirare i ett av de mest utsatta områdena.

Krisen kring vildmarksbränderna i Australien är långt ifrån över. Myndigheterna varnar för ännu en period av extrem brandrisk under måndagen och tisdagen, då en ny värmebölja når de områden i det sydöstra hörnet av kontinenten där de flesta bränderna rasar.

Efter några dagars relativt stabilt läge bävar brandkårerna för de temperaturer på mellan 40 och 45 grader som väntas på många håll, först i delstaterna South Australia och Victoria och senare i det redan hårt drabbade Sydneyområdet i New South Wales.

Den heta luftmassan drar in med torra och byiga nordliga och nordvästliga vindar framför en front. Vädertjänsten räknar med att termometern på måndagen når 45 grader i Adelaide och 43 grader i Melbourne.

Det blir i så fall tredje gången under den här månaden som temperaturen i landets andra stad passerar 40-gradersstrecket, vilket inte tidigare har hänt i december månad sedan mätningarna började 1897.

Allvarlig eller extrem brandfara har utfärdats för hela Victoria, södra South Australia och sydöstra New South Wales.

Tre bränder som rasar i östra hörnet av Victoria befaras få ny fart, och myndigheterna uppmanar nu 30 000 semesterfirare i det populära grevskapet East Gippsland, som planerat att fira nyår där, att ta sig därifrån redan på söndagen.

– Om du semestrar i den delen av delstaten är det hög tid att ge sig av, säger chefen för Victorias räddningstjänst Andrew Crisp.

Crisp räknar med att bränderna kommer att spärra en huvudväg in i området.

– Det finns inte så många vägar in och ut.

Värmeböljan kulminerar på nyårsafton, då en front med svalare luft bakom drar in från väster. I samband med frontpassagen kantrar vinden snabbt från nord eller nordväst till sydväst, vilket i sig kan försvåra släckningsarbetet.

Trots brandkrisen ska det berömda nyårsfyrverkeriet i Sydneys hamn genomföras som vanligt, meddelar premiärminister Scott Morrison.

– Varje år tittar världen på Sydneys livfullhet, passion och framgång, säger Morrison på söndagen.

– Under de utmaningar vi har ställts inför, med all säkerhetshänsyn, kan jag inte tänka mig ett bättre tillfälle att inför världen uttrycka precis hur optimistiska och positiva vi är som nation.

Det stora nyårsfyrverkeriet i den australiska metropolen väcker beundran men har också fått kritik för att vara en miljöbov och dyrt. Fyrverkeriet kostar ungefär 40 miljoner kronor.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Nio personer har hittills omkommit i bränderna i Australien och hundratals bostäder har förstörts. Räddningstjänsten bekämpar över 100 mark- och skogsbränder samtidigt som temperaturer uppåt 40 grader väntas till början av veckan. Sedan bränderna startade i september har runt fem miljoner hektar brunnit upp i Australien, enligt The Guardian. Reuters skriver att det rör sig om över fyra miljoner hektar i fem olika delstater.

...medan Sydasien lider av en köldknäpp

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

Minst 50 människor har dött i Bangladesh i den köldvåg som sveper över Sydasien. Den indiska huvudstaden New Delhi har upplevt den kyligaste natten på sex år och köldrekordet från 1930 kan hotas de kommande dagarna.

I Bangladesh, där temperaturen var drygt fyra grader på söndagen, har minst 50 människor frusit ihjäl de senaste dagarna enligt landets hälsomyndighet, rapporterar Reuters.

Den vanligaste dödsorsaken är luftvägsinfektion och sjukhusen är överfulla av människor som sökt vård för influensa, uttorkning och lunginflammation. I Bangladesh bor tiotals

miljoner människor i bostäder som inte är anpassade för låga temperaturer.
I Indiens huvudstad New Delhi, som har 20 miljoner invånare, har låga temperaturer i kombination med dimma lett till att avgångar med tåg och flyg har ställts in. Som lägst har temperaturen varit nere på 1,4 grader i delar av staden. Många delhibor upplevde den kyligaste natten på sex år. Låga temperaturer har uppmätts sedan den 14 december och det är första gången på 25 år som det är kallt så många dagar i sträck, skriver Times of India.
Köldrekordet i Delhi är 90 år gammalt. 1930 uppmättes noll grader. Vid enstaka tillfällen har det snöat i den indiska huvudstaden.
Det kyliga vädret väntas fortsätta under de kommande dagarna och möjligen kan rekordnoteringen i Delhi vara hotad.
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Ukraina växlar fångar med separatister

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

President Volodymyr Zelenskyj gick till val på att avsluta konflikten i östra Ukraina och växlar nu fångar med de proryska separatisterna. Men på hemmaplan är kritiken hård.

Den 10 december möttes Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj och Rysslands dito Vladimir Putin i Paris för att diskutera konflikten i östra Ukraina, där Rysslandsstödda separatister utropat självständighet.

Det kylslagna sammanträdet resulterade i en överenskommelse om ”fångutväxling, tillbakadraganden och förtydligande om eldupphör”, och på söndagsförmiddagen sattes planerna på fångutväxling i verket.

”Processen att släppa frihetsberövade personer har påbörjats”, skrev Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj på Twitter.
Enligt en talesperson för Donetsk kommer utbrytarrepubliken att överlämna 55 proukrainska fångar, i utbyte mot att Kiev släpper 87 separatister.
Även utbrytarrepubliken Luhansk är involverad i dagens fångväxling.
– Vi har gett dem 25 personer och tagit emot 63, säger en representant till den oberoende ryska nyhetsbyrån Interfax.
Den tidigare komikern Zelenskyj gick till val på att avsluta den utdragna konflikten i östra Ukraina och dagens fångutväxling anses ligga i linje med denna ambition. Samtidigt får Zelenskyj nu kritik på hemmaplan.
Bland de fångar som Ukraina överlämnar finns ett antal poliser som misstänks för våld mot demonstranter i anslutning till protesterna mot den proryske

presidenten Viktor Janukovytj 2014, då omkring 100 civila sköts ihjäl.
I ett öppet brev till Zelenskyj varnar offrens familjer för att frisläppandet av poliserna kan leda till en ”våg av protester”.
Söndagens fångutväxling är den första mellan Ukraina och utbrytarrepublikerna sedan 2017, då omkring 230 separatister frigavs i utbyte mot runt 70 proukrainska fångar. För tre månader sedan bytte dessutom Ryssland och Ukraina fångar – 35 från respektive land – med varandra.
De tillbakadraganden som - Vladimir Putin och Volodymyr Zelenskyj enades om innebär att båda sidors väpnade styrkor ska ha lämnat konfliktzonen innan mars 2020.
TT AFP Reuters

Somalia får hjälp efter attentatet

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

Turkiet. 24 läkare från Turkiet ska hjälpa till i räddningsarbetet efter bombattentatet i Somalia. Ett militärplan från Ankara med medicinsk utrustning landade i Mogadishu på söndagen. Sexton skadade flögs till Turkiet för specialistvård.

Minst 90 personer dödades på lördagen när en självmordsbombare utlöste en kraftig sprängladdning placerad i en lastbil. Två av offren var turkiska ingenjörer. Ett 20-tal döda var studenter som färdades i en skolbuss.

Ytterligare minst 130 personer skadades. Attentatet utfördes i morgonrusningen i en vältrafikerad korsning i sydvästra Mogadishu. Somalias premiärminister Hassan Ali Khaire vädjade

snabbt om internationell hjälp. Att Turkiet agerade snabbast är inte oväntat. Landet har varit en ledande biståndsgivare i Somalia sedan svältkatastrofen 2011. President Recep Tayyip Erdogan betraktar också Afrikas horn som en strategiskt viktig region. Ingen har ännu sagt sig stå bakom attacken.
Mia Holmgren

Maria Schotteni-us: Sexfrågan ställer sig

ständigt i vägen för påve Francis-kus

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

Påve Franciskus har kloka idéer om klimat och ekonomi, men hur han än kämpar finns det en sak som hela tiden ställer sig i vägen för honom och för hela den katolska kyrkan. Nämligen sex.

På julaftonskvällen stod han som vanligt i Sankt Peterskyrkan i Rom med den stora, stela babydockan föreställande Jesusbarnet i famnen, och vandrade altargången ner mot krubban. SVT direktsänder varje år den katolska julnattsmässan så att även

protestantiska och sekulariserade nordbor kan se de skrudade kardinalerna vandra i processioner och höra påven mumlande be för kärlek och fred på jorden.
I den stunden på julnatten är det svårt att förstå vilken strid Franciskus tvingas utkämpa alla andra dagar i Vatikanen.
Det är mycket med påven i medierna just nu. På Netflix går filmen ”The two popes” med Anthony Hopkins som den äldre påven Benedictus XVl och Jonathan Pryce som Franciskus. ”Inspirerad av verkliga händelser”, står det i presentationen. Vilket betyder att ramen och vissa detaljer är någorlunda autentiska, men det mesta är påhittat. Och det är ju tillräckligt spektakulärt att det existerar två påvar på samma gång.
Jag såg filmen på stor duk och kan inte säga att den var särskilt bra. Anthony Hopkins nyanserar sin rollfigur Joseph Ratzinger så hans förvandlingar känns någorlunda trovärdiga,

medan Jonathan Pryce har ett lite begränsat minspel, tyvärr. Och manuskriptet är rätt trivialt. Den äldre påven och yngre kardinalen börjar i oenighet, men tack vare fotboll, pizza, tango utanför Vatikanen och lite annat sentimentalt pjunk närmar de sig varandra så att de kan försonas och vara påvar båda två. Smörigt, men samtidigt trivsamt och publiktillvänt som Eva af Geijerstam skriver i sin recension.
En rad påvefilmer finns redan och fler är att vänta. Somliga är rena reklamfilmer där argentinaren Jorge Bergoglio, jesuitprästen, den tidigare ärkebiskopen i Buenos Aires och nuvarande påven, vandrar runt i slummen, tvättar och kysser de fattigas fötter.
Dock, Franciskus med sitt milda sinnelag och varma väsen är en älskad påve. Jag följde honom i Lund och Malmö på hans Sverigebesök under 500-årsminnet av reformationen. Och det är ingen tvekan om att den

katolska världen fått en populär påve i Franciskus. Han har tagit tydlig ställning i klimatfrågan. Den 28 maj i år samlade han finansministrar från olika länder till den Påvliga Vetenskapsakademien för att tala om hållbar utveckling, hur man ska uppnå FN:s mål och hur klimatavtalet i Paris ska kunna genomföras. Påven menar att ”dagens globala ömsesidiga beroende förpliktigar oss att tänka med en gemensam plan för världen”.

Han tar vid samma tillfälle avstånd från kapitalismens brutalitet: ”Vi lever i en tid då vinst och förlust verkar värderas högre än liv och död. En tid då ett företags förmögenhet har företräde framför den mänskliga familjens oändliga värde.” Påve Franciskus har kloka idéer om klimat och ekonomi, men hur han än kämpar och läxar upp kurian – Vatikanens regering – finns det en sak som hela tiden ställer sig i vägen för honom och för hela den katolska

kyrkan. Nämligen sex. Sexuella övergrepp och skumraskaffärer, pedofili och prostitution. Det verkar omöjligt att skifta fokus.
För ett par veckor sedan lyfte påve Franciskus den påvliga sekretessen om sexövergrepp mot minderåriga. Och han har sedan han tillträdde arbetat för ökad transparens i kampen mot pedofili.
Ska man tro den nästan 600-sidiga boken ”In the closet of the Vatican” av Frédéric Martel är sexproblematiken den kritiska punkten för den katolska kyrkan. Efter fyra års infiltrering i Vatikanen är Martels bild klar. Vatikanen är en av de största garderoberna i världen för homosexuella som inte har kommit ut. Och den förbjudna sexualiteten utgör på grund av celibatet och de stränga reglerna en oemotståndlig lockelse, med lögner och dubbelmoral som följd. Vad Franciskus än försöker åstadkomma är det striden kring prästernas upptagenhet av sex som han tvingas utkämpa.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se

Så kan 2019 gå till historien som vändpunktens år

MÅNDAG 30 DECEMBER 2019

Kommer 2019 att gå till historien med samma ikoniska status som 1989, året då muren föll? Eller som motsatsen? Carsten Jensen manar till

fortsatt kamp för klimatet och demokratin, en kamp som aldrig slutgiltigt kan vinnas.
Var var du, när muren föll för 30 år sedan?
Jag grälade med min dåvarande fru. Jag var sur när jag gick till sängs, och sur när jag steg upp. Jag hade gått miste om ett världshistoriskt ögonblick. Så är det ofta. Vi ser inte det som utspelas mitt framför våra ögon. Först senare går det upp för oss vad det är som har hänt.

Jag var vid denna tid redaktör för en sedan länge glömd litterär tidskrift vid namn Fredag. Nu samlade jag in och publicerade bidrag från författare, som reflekterade kring murens fall och framtiden. Tysk-rumänskan Herta Müller, som senare fick Nobelpriset i litteratur, skrev om östeuropéerna att ”hos oss finns den värsta nationalismen, det vill säga den som har blivit undertryckt.” I dag kan vi, i

Polen och Ungern, se att hon hade rätt.
Fransk-amerikanska George Steiner skrev om skillnaden mellan kommunism och kapitalism: ”På den ena sidan finns piskan, på den ena sidan cheeseburgaren. I öst Gulag, i väst reklam för strumpbyxor mitt i ett tv-program om Förintelsen. Denna valsituation måste avslöjas som falsk, om människan ska fortsätta att vara människa.”
Den utmaningen gäller alltjämt.

Den italienska författaren Umberto Eco var den som tydligast avvek i sin syn på murens fall. Han ansåg inte att det var något särskilt. Långt viktigare var att vi levde mitt i en ny, stor folkvandring: ”De stora folkvandringarna går inte att stoppa. Man får helt enkelt förbereda sig på att leva i en ny kultur, ett Afro-Europa.”
Tiden skulle komma att visa att Umberto Eco var den mest framsynta av dem alla.
1990-talet var de stora förhoppningarnas tid. En

efter en föll diktaturerna, Sovjetunionen, Sydafrika, Chile. Bara en av dem stod kvar, den största av dem alla. Kina bestämde sig för att bevisa att kapitalism och profitjakt kan fungera utmärkt ihop med auktoritära strukturer, ja, till och med fås att blomstra utan alla de besvärliga hinder som demokratin sätter i vägen, och världens stora kapitalägare, från Wall Street till Londons City, blir dagligen gallgröna av avund.

Ännu tolererar både Wall Street och City demokratin, men de står bakom Donald Trump och Boris Johnson och smyger inte med sina förhoppningar om att populismen är den näst sista hållplatsen före demokratins sammanbrott, så att kaos kan härska, och en cynisk neokapitalism, ohämmad av alla restriktioner, kan fortsätta rovdriften på både planetens och den omyndigförklarade mänsklighetens sista resurser.

Den stora olyckan var att nyliberalismen hade segrat i västvärlden i samma ögonblick som muren föll. Socialdemokratin var redan på reträtt och Ronald Reagan och Margaret Thatcher i färd med att avveckla den stat som hade garanterat medborgarna ett minimum och rättigheter och trygghet. Det finns inget samhälle, sade Thatcher. I stället fanns den absolut fria marknaden, där medborgarna likt rovdjur kunde kasta sig över varandra i mordisk konkurrens, vilken förutom ensamhet och förbittrat självförakt skapade allt fler förlorare och allt färre vinnare.

Redan i mitten av 1990-talet, mindre än tio år efter murens fall, hade Ryssland gått förlorat för demokratin, då en kriminell rövarkapitalism med västvärldens välsignelse släpptes lös på befolkningen. Det minimum av social trygghet som kommunismen trots allt hade inneburit försvann ner i

rövarkapitalismens svarta hål. Och så var Ryssland redo för en nationalism med auktoritära förtecken.
Så ser den logik ut som driver utvecklingen efter murens fall. När människor står nakna och försvarslösa och den värld som de är vana vid försvinner, söker de sig mot nationalism och religiös fundamentalism. Det började med en mur som föll. Och det slutar med murar, som överallt byggs högre och högre, och om de inte ännu har tagit fysisk form i murstен, så existerar de i populisternas dröm om klaustrofobiska, exkluderande grupper, som de inbillar sig kan beskydda oss.
Den polske författaren och dissidenten Czeslaw Milosz sade 1989 att kommunismens kollaps inte innebar ett avsked till alla visioner för framtiden, utan att det snarare underströk behovet av nya.
Var kommer vi att vara när framtiden knackar på nästa gång? Frågan är felaktigt

ställd. Framtiden kommer inte att knacka på, den är redan i färd med att slå in dörren. Halva länder är insvepta i röken från skenande skogsbränder. Inlandsisen smälter. Antarktis kalvar isberg stora som öar. Metangas i den tinande sibiriska tundran öppnar kilometerlånga kratrar i jordskorpan. Djurarter dör ut i svindlande hastighet. Framtiden är här, och den liknar allas vår undergång.

Men Greta Thunberg är också här, Fridays för future, Extinction rebellion, en växande folklig medvetenhet om hotet från den globala upphettningen, tiotusentals forskare som talar varningarnas omisskännliga språk, en hållbar teknik som får allt större spridning, investeringar som läggs om. Kommer 2019 att gå till historien med samma ikoniska status som 1989, vändpunktens år, vars symbol blir Greta Thunberg i FN? Eller som det motsatta:

det år då ett illusoriskt hopp blossade upp för sista gången, och mänskligheten nådde sin slutstation.
Den utmaning som vi står inför är inte bara större än någonsin tidigare i historien, den är också av en fundamentalt annorlunda karaktär. Vi är vana att föreställa oss historiska förändringar i ett positivt ljus. Det goda besegrar det onda, en dålig utveckling vänds till något bättre, mänskligheten tar ännu ett steg framåt. Men naturen känner inte till diplomati. Den förhandlar inte. De förändringar, som dessa år blir så tydliga för oss, är oåterkalleliga. De utdöda djurarterna kommer inte tillbaka. Planetens temperatur faller inte till förindustriell nivå. Vi måste anpassa oss till helt nya livsbetingelser. Ödmjukhet blir ett ord vi åter måste lära oss.
Det är en svår läroprocess som vi ska påbörja, och den lyckas bara om vi alla kan ge varandra våra händer. Vi kan

inte ens ta för givet att förnuftet eller vår överlevnadsinstinkt kommer att avgå med segern.
Om de senaste 30 åren har lärt oss något så är det att historien alltid

Ledare: De som gjorde 10-talet till det destruktiva decenniet

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Nyårsaftonen 2009 dominerades Dagens Nyheters förstasida av ett stort champagneglas och den lätt publikfriande nyheten att dessa bubblor kan vara bra för hjärtat. Champagnen kompletterades av en

bildkavalkad som också den liksom bubblade av framtidsförväntningar: En ännu ung Zlatan i Barcelona-tröja, det stiliga amerikanska presidentparet Michelle och Barack Obama, en astronaut, kronprinsessan Victoria och hennes fästman Daniel Westling, ett passagerarflyg som genomfört en mirakulös nödlandning i Hudsonfloden, Ericssons tillträdande VD Hans Vestberg.

Det nya decenniets upptaktsackord gick i dur. Resten av 10-talet kom snarare att präglas av mollklanger och dissonanser. I och för sig inte unikt för just detta årtionde. Inte minst 00-talet hade haft sin beskärda del av bakslag, kriser, katastrofer och hot: det har gått till historien som terrorismens och finanskrisens årtionde.

Den optimism som präglade DN:s förstasida nyårsaftonen för 10 år sedan speglade kanske snarast ett trots mot det permanenta eländet. Åtminstone en dag på året ska man väl få glädjas i optimismens champagnebubblor. Vi vet alla ändå hur det brukar sluta: i besvikelse och förfäran.

Nu sågar fotbollsfanatiker näsan av Zlatan-statyn i Malmö. Donald Trump har ersatt Barack Obama i Vita huset. Vestberg sparkades av Ericssons styrelse 2016. Och flygplan har blivit klimathot. Det är egentligen bara kronprinsessan och hennes man som fortfarande inkarnerar nyårsoptimismen.

Kärleken besegrar allt, också under

ett decennium som retrospektivt framstår som, bokstavligen, ganska hopplöst.
Och det trots att pengarna, den faktor som man annars alltid brukar lyfta fram när kollektiva depressioner ska förklaras, spelade en anmärkningsvärt blygsam roll i 10-talets gräl och konflikter. Efter det grekiska gruffet i början av decenniet har ekonomin i lugn och ro fått tuffa på i god fart. Räntorna har varit låga. Konjunkturtopparna höga. I vårt eget land har många därmed lyckats bo sig till icke föraktliga förmögenheter och generösa konsumtionsutrymmen. Från åtstramningspaket till kina-paketen på Postnords terminal, skulle kunna vara en sammanfattning av utvecklingen.

Trots det, eller kanske just därför, har politikens fokus i många länder, inte minst vårt eget, flyttats från ekonomin till mer svårhanterliga områden: identitet, religion, kultur. Det har gjort tillvaron besvärlig för traditionella liberala/konservativa partier liksom för socialdemokratin. Ekonomin har varit deras gemensamma medel och mål. Nu jagas dessa ”statsbärande” partier ut i marginalerna av politiska rörelser med helt andra verktyg och helt andra prioriteringar. Vi brukar kalla företrädarna för dessa krafter populister. Låt oss inte glömma att många av dem också är klassiska extremister.
Hur kommer framtiden att etikettera 10-talet? Kanske på ungefär samma sätt som vi lärt oss

att se på sekelskiftet 1900, la belle époque. De sista naivt lyckliga åren före katastrofen. Då kriget. Nu klimatkollapserna. 2019 var året då klimatfrågans dignitet blev uppenbar för alla utom de politiska ledarna. Det är symptomatiskt.
Det är det politiska läget i världen, inte minst i västvärlden, som gör det svårt att se tillbaka på det gångna decenniet med glädje och blicka fram mot det kommande årtiondet med optimism. Politiken framstår som dysfunktionell. I många demokratier florerar ett självskadebeteende. Med demokratin (snävt definierad som ”vinnaren-bestämmer-allt”) som verktyg monterar populister och illiberala antidemokrater ner demokratin.

De predikar gemenskap och enighet, men bär ansvaret för att 10-talet kom att bli splittringens, polariseringens och sönderfallets tid. Den figur som påtagligare än de flesta personifierar denna destruktiva kraft är Donald Trump. Amerikanska presidenter brukade vara ”den fria världens ledare”. Trump intresserar sig varken för friheten eller världen.
Det är paradoxalt nog populisternas insisterande på enighet, eller kanske snarare homogenitet, som piskar fram oenigheten och fragmentariseringen. För att deras fantasier ska kunna bestå måste alla som stör bilden av ett enat ”folk” stämplas ut som främlingar, fiender eller förrädare. I Sverige är det SD som profiterat på dessa

vanföreställningar. Partiets förvandling från marginalfenomen till möjligt största parti är ett av underbetygen till 10-talet och ett starkt skäl till oro inför det nya decenniet.
Men när bubblorna fyller glaset på årets sista dag måste det ändå vara tillåtet att hoppas på ett förnuftigare politiskt klimat, en återkomst för insikten att enighet inte är demokratins utgångspunkt utan i bästa fall dess provisoriska resultat; efter debatter, förhandlingar och kompromisser.
DN 31/12 2019

Gunnar Jonsson: Trump och Xi präglade 2019 – men människan bet ifrån

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Trender som går åt rätt håll i världspolitiken är inte lätta att hitta. Men proteströrelserna som rullade fram i olika länder visar att inget är förlorat.

Det går knappt att räkna antalet gånger Donald Trump har trappat upp sitt handelskrig mot Kina. Regelbundet förkunnar han också seger, med epokgörande avtal nära att skrivas under. Ömsom tar finansmarknaderna glädjeskutt, ömsom kämpar de mot gråten. Strax före jul proklamerades åter något slags eldupphör.

Men 2019 visade framför allt att striden är här för att stanna, oavsett vad USA:s president heter. Den gamla goda världsordningen ansätts från olika håll, inklusive Vita huset, men Kina är det största hotet.

Fyra decennier av snabb tillväxt låter nu Kina utmana USA på allt fler nivåer. Xi Jinpings statskapitalistiska modell vilar dock inte endast på hederligt arbete, utan på massiva subventioner av exporten, staket runt hemmamarknaden och stöld av patenträttigheter. Ingen amerikansk president kan ignorera det. EU och andra handelsmakter har i grunden samma hållning.

Dessutom har västvärldens förhoppningar grusats: det ekonomiska språnget följs inte alls av ökad politisk frihet. Tvärtom skärper kommunistdiktaturen förtrycket. Polisstaten är så mån om medborgarna att den följer dem varje sekund. Totalitära metoder utprovade i Tibet har förfinats

hänsynslöst i Xinjiang, där minst en miljon muslimska uigurer satts i hjärntvättsläger för att lära sig lyda regimen och förneka Allah. Stabilitet, som det heter på kinesiska.

I Hongkong har det senaste halvåret miljoner demonstrerat på gatorna för att undgå samma öde. Fria medier avslöjar vad som händer bakom taggtråden på fastlandet, och ingen med ett fritt val väljer Xi Jinping. Allt oftare försöker Kina däremot sprida sina munkavlar över jorden.

Konflikten, om handel såväl som demokrati, kommer att fortsätta prägla de internationella relationerna under lång tid. Dessvärre är USA:s sittande president ingen optimal banerförare för den fria världen. Trump förväxlar lätt vänner med fiender. Skryt, lögner och polarisering är hans arbetsverktyg. I våras slank han med vissa besvär ur den åklagarutredning som föddes av prasslet mellan hans valkampanj och Ryssland. Strax satte han sig själv i trångmål igen, och riksrätt blir konsekvensen.

Historien är egentligen ganska simpel. Trump använde amerikanskt militärt bistånd för att pressa Ukraina att hjälpa honom sätta dit en obekväm inrikespolitisk rival. Det kan inte kallas annat än solklart maktmissbruk, just sådant som författningsfäderna en gång ville frälsa USA ifrån.

Republikanerna blundar för sin presidents fasoner, för de är

livrädda för att hans obrottsligt lojala väljarbas ska straffa dem. Därmed är han också frikänd på förhand i den politiskt betingade rättegången i senaten.

Demokraterna har sitt eget problem, med för många och för skraltiga kandidater som vill ställa upp mot Trump i höstens val. Vem riksrätten till slut spelar i händerna går inte att veta.

Vänsterromantikerna i det demokratiska partiet borde dock ha blivit väckta av det brittiska politiska året. Regeringspartiet Tories förvandlade brexitprocessen till en usel fars, och bytte i farten en oduglig ledare mot en ansvarslös pajas. Ändå sopade Boris Johnson banan med alla i valet i december. Jeremy Corbyn har gjort Labour-oppositionen till ett skyltfönster för den socialistiska revolutionen. Väljarna avskydde vad de såg. Johnson lovar nu att förhandla fram ett frihandelsavtal med EU på ett eftermiddagste eller två. Hur som helst blir brexit en förlustaffär, sorglig för britter som andra européer. Och Skottlands och Nordirlands vara eller inte vara i den brittiska unionen är nästa stora slag.

London fungerade i alla fall som Natos festlokal för 70-årsdagen, och Trump ställde inte till någon större skandal. Att Europa inte klarar sig utan USA är lika sant som förr, trots munväder om ett eget försvar. EU har inte heller i övrigt någon brist på bekymmer.

Ekonomin går så där, Angela Merkel går och väntar på pensionen, Emmanuel Macron kämpar med att göra om pensionerna, Italien regeras av populister eller inte alls, Spanien håller val lite då och då utan att någon vinner. Flyktingkrisen är över, flyktingfrågan är det inte. De nationalkonservativa styrena i Ungern och Polen trampar rättsstaten allt längre ned i marken. Och i öster myser Vladimir Putin över trätorna i väst. För egen del drog han åt strypgreppet på yttrandefriheten några snäpp till. Inte en enda oppositionskandidat kvalade in till lokalvalet i Moskva. De tiotusental som tyckte att det var märkligt fick känna på polisens batonger.

Putin fick för övrigt en ny present av Trump, när USA:s trupper drogs bort från norra Syrien. Turkiets härskare Erdogan tackade också, och invaderade. De bortkörda kurderna lär minnas sveket från sina amerikanska allierade, och potentiella bundsförvanter världen runt kommer att dra lärdom.
Med hjälp av syrienkurderna hade USA drivit terrorrörelsen IS på flykt, och i oktober föll överstemördaren Abu Bakr al-Bagdadi i samband med en kommandoräd. Men Ryssland, liksom ayatollorna i Iran, var de stora förmånstagarna när slaktardiktatorn al-Assad slutligen kunde räddas.
De vanliga iranierna på hemmaplan var desto mindre nöjda när bensinpriset chockhöjdes. Regimen

svarade demonstranterna med maskingevär och fängelsehålor. Protesterna var en del av en våg som svepte över Mellanöstern – Irak, Libanon, Algeriet – men även på andra håll. Flera länder i Latinamerika ruskades om av folkliga rörelser mot maktens män, liksom Sudan. Och naturligtvis Hongkong.
Någon mur föll kanske inte, som i Berlin den där hösten för precis 30 år sedan. Då som nu spirar ändå hoppet. Människornas längtan efter frihet och demokrati överlevde även 2019.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

”Britternas utträde ökar - kraven på Sverige i EU”

TISDAG 31 DECEMBER 2019
DN. DEBATT 20191231

Britternas utträde ur EU ökar kraven på Sverige. Brexit innebär att vi tappar en nära allierad i många viktiga sakfrågor. Det förändrar balansen i EU och ställer krav på oss att vara mer aktiva och offensiva, skriver den tidigare statsministern Ingvar Carlsson och EU-minister Hans Dahlgren (S).

Få beslut har på ett så genomgripande sätt förändrat Sverige som när folkomröstningen 1994 gav klartecken för vår anslutning till Europeiska unionen. I dag har vi varit medlemmar i 25 år. Det ger tillfälle att blicka både bakåt och framåt på det svenska medlemskapet i unionen.

Låt oss börja med nuläget. Det som lite tvistigt kallades ”EU-frågan” är numera borta från dagordningen. Sveriges medlemskap i EU är självklart för de allra flesta. Kraften i det svenska EU-engagemanget kan läggas på att göra samarbetet i EU bättre och på att nå konkreta resultat.

Det är tydligt att tidsandan nu är en annan. Miljontals svenskar vet inget annat än att Sverige är medlem av EU. Den som är ung kan arbeta på en bar i Berlin eller plugga i Frankrike. Möjligheten att bosätta sig var man vill – med samma rättigheter som landets egna medborgare – var en frihetsreform. Och på fabriksgolven ser man betydelsen av EU:s inre marknad. Exportintäkterna bidrar till att finansiera den svenska välfärden. Men det handlar också om något mer. Genom ett demokratiskt EU finns förutsättningar för att göra sådant som ett enstaka land inte klarar ensamt: stoppa klimatförändringarna, värna säkerheten och stärka ekonomin.

I riksdagen verkar partier som velat lämna EU nu vilja byta fot, ett efter ett. Det är en stor förändring att EU-medlemskapet numera har en så

bred förankring, både folkligt och parlamentariskt.
Så har det inte alltid varit. Att Sverige skulle bli EU-medlem var ingalunda självklart. Medan länder på kontinenten hade sina historiska skäl för EU-medlemskap var Sverige präglat av vår historia och identitet. Sverige var en del av den europeiska kulturen och vi delade demokratiska ideal med länderna i det som då kallades Europeiska gemenskapen (EG). Ändå var medlemskap inte möjligt så länge som det äventyrade tilltron till vår neutralitetspolitik. Den säkerhetspolitiska utveckling som följde på Berlinmurens fall ändrade allt detta. Ett medlemskap i det europeiska samarbetet blev en realistisk möjlighet.

Samtidigt växte en insikt i den svenska socialdemokratin om att det fanns starka politiska argument för ett medlemskap. För oss handlade det om jobben och den svenska välfärden, men också om vårt starka intresse av handel över gränserna och om EU som gemensamt fredsprojekt. Miljöfrågan fanns också med.
När vi väl blev medlemmar gjorde vi också avtryck. Vi gick i spetsen för en öppenhetsförordning som gjorde EU mycket mer transparent. Den europeiska kemikalielagstiftningen drevs fram av Margot Wallström som miljökommissionär. Göran Persson och Anna Lindh var huvudpersoner när länderna i östra Europa hade blivit demokratier och togs in som medlemmar i unionen. I

Cecilia Malmström hade EU en stark och tydlig röst för fri handel.
Nu kan vi sammanfatta 25 år av EU-medlemskap. Det har utan tvekan gjort Sverige till ett starkare samhälle. Det har både gett flera jobb och en bättre miljö. Det har ökat vårt inflytande i vårt närområde liksom i omvärlden.
Vårt engagemang i EU är numera självklart för de flesta. Sverige har gått från att först säga nej, av goda skäl; sedan till en period av tvekan; och nu till att fullt ut omfamna det faktum att vi är medlemmar i EU.
Trots problem som dykt upp längs vägen, trots en ganska besvärlig resa, är EU-medlemskapet nu accepterat på ett helt annat sätt än någonsin tidigare.

Detta var bakgrunden till den EU-deklaration som statsminister Stefan Löfven lämnade i riksdagen i höstas. Huvudbudskapet var att Sverige är ett EU-land att lita på och att samarbeta med. Vi ska aktivt och positivt pröva deltagande i alla delar av samarbetet.
Det finns sådant vi står utanför, som euron – ett beslut vi tagit tillsammans. Men tröskeln är hög för att ställa oss vid sidan av annat.
Det ligger i vårt nationella intresse att fullt ut delta i EU-samarbetet. Då får vi bäst genomslag för de prioriteringar som är viktigast för en socialdemokratiskt ledd regering.
EU ska behålla ledningen i den klimatomställning som måste genomföras. Det behövs en ekonomisk politik i Europa som

skapar flera nya jobb, och det ska vara schyssta jobb. Det finns mer att göra för att EU:s röst ska bli bättre hörd globalt.

Men det finns också orosmoln mitt ibland oss. Det EU som vi anslöt oss till var en union av demokratier. Så måste det förbli. Vårt samarbete bygger på grundläggande gemensamma värderingar som frihet, jämlikhet, tolerans och mänskliga rättigheter.

Hit hör också ett oberoende rättsväsende och den tillit länderna emellan som detta skapar. Utan tillit blir det ingen god grund för samarbete. Och inte heller för viljan att engagera sig ekonomiskt – den som investerar måste kunna lita på rättssystemet i landet där man satsar sina pengar.

Nu går det europeiska samarbetet in i en ny fas. Storbritannien lämnar unionen den 1 februari. Det blir en förlust för Sverige eftersom vi tappar en nära allierad i många viktiga sakfrågor. Det förändrar balansen i EU och ställer krav på oss att vara mer aktiva och offensiva.

Men brexit har samtidigt skapat en större medvetenhet om värdet av att vara med i unionen. Inte i någon av EU:s huvudstäder verkar man ens tänka tanken att följa det brittiska exemplet.

Och på denna 25-årsdag kan det vara värt att ställa frågan – vad hade Europa varit utan EU? Vi tror att det varit en kontinent med mycket större motsättningar. Politiska intressen hade kunnat konfronteras på ett brutalt sätt och ekonomiska

intressen spelas ut mot varandra. Gemensamma insatser i vår omvärld hade varit mycket svårare.
EU har gett oss instrument att hantera våra olika intressen och att främja det som är gemensamt. Ibland kräver det utdragna och tröttsamma förhandlingar, men det finns ingen bättre väg för att söka gemensamma lösningar.
Den vägen är också Sveriges väg. Den kommer att fortsätta att tjäna oss väl.

Ingvar Carlsson, socialdemokratisk statsminister 1986–1991 och 1994–1996
Hans Dahlgren (S), EU-minister

Därför kommer valet 2020 inte att likna något annat

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Med drygt tio månader kvar till presidentvalet i USA är det redan gott om bedömare som kommer med bergsäkra prognoser för hur valet kommer att gå. Det är klokt att ignorera dem. En rad faktorer tyder på att presidentvalet 2020 kommer att skilja sig markant från tidigare val.

1. Kampanjerna har blivit permanenta

Presidentkampanjen 2016 var den längsta i USA:s historia. Från de första kampanjevenemangen till valdagen var den 597 dagar, enligt CNN. Valet 2020 har dock redan överträffat den siffran. Donald Trump höll i princip sitt första kampanjevenemang den 18 februari 2017. När valet väl äger rum den 3 november 2020 så kommer Trumps omvalskampanj ha pågått i 1 354 dagar.

Det är med andra ord inte relevant att tala om valkampanjer som distinkta händelser i USA längre. De har blivit permanenta. Varje politisk manöver från presidenten bör även betraktas som en strategisk handling.

2. Donald Trumps krig mot medier

Alla presidenter gnäller på nyhetsmedier, men ingen har tidigare krigat så frenetiskt mot pressfriheten som Donald Trump. Enligt Washington Posts sammanställning av Trumps lögner som sittande president hade han hunnit komma med drygt 15 000 lögner vid julhelgen 2019. Republikanernas beteende under riksrättsutredningen visar att hela partiet nu följer Trumps syn på nyhetsmedier och fakta. Ledande representanter i kongressens tyngsta utskott ägnade sig åt konspirationsteorier och rena påhitt, ofta hämtade från högerextrema hatsajter som Breitbart och Gateway Pundit.

Inför valet 2020 kan vi inte ens ta för givet att en konventionell tv-debatt kommer att äga rum mellan kandidaterna. Trump och hans rådgivare sade i början av december att de överväger att bojkotta traditionella debatter. Efter en kritikstorm förklarade Trump att han kan tänka sig en debatt, men bara om han själv får sätta villkoren. Det kan utesluta att han ställer upp på en debatt med traditionella nyhetsmedier och nyhetsjournalister.

3. Den traditionella kartan för vågmästardelstater förändras

I mer än tre decennier har det varit en truism i amerikanska presidentval att allt avgörs i Florida och Ohio. Men i det förra valet var det i stället traditionellt starka fästen för Demokraterna i rostbältet som avgjorde valet. Inför valet 2020 ser det ut som att delstater som Georgia, Arizona, kanske till och med Texas och South Carolina, kan bli så kallade ”swing states.” Donald Trump har legat under mot ledande demokrater i ett dussintal opinionsmätningar i Texas. Demokraten Beto O’Rourke förlorade med hårfin marginal i senatsvalet i delstaten 2018. Samtidigt tycks mellanvästerns industriområden, där den vita befolkningen fortfarande är i övervägande majoritet, i princip ha blivit säker mark för Republikanerna. Så sent som 2008 vann Barack Obama i Ohio, Indiana

och Iowa – nu ser Demokraterna ut att vara i princip chanslösa där. I stället är det i den amerikanska Södern och västern som Demokraterna växer, i takt med att latinamerikaner och unga liberaler fyller storstadsområden.

4. Kriget mot rösträtten

Under julhelgen i USA passade en federal domare i Georgia på att godkänna ett försök av republikanska lokalpolitiker att stryka omkring 100 000 namn från delstatens röstlängder. Det är en del av en landsomfattande offensiv där Republikanerna förändrar valregler och sätter upp nya trösklar för att rösta, ofta direkt riktade mot väljargrupper som traditionellt stöder Demokraterna.

Som president har Trump tillsatt hundratals unga och ofta mycket konservativa domare till federala domstolar, vilket gör det möjligt för Republikanerna att genomföra just den här sortens hinder för att rösta. 2016 stängde Republikanerna systematiskt vallokaler i de områden där Barack Obama hade haft starkast stöd, exempelvis i North Carolina och Wisconsin. Trump vann båda delstaterna med minsta möjliga marginal.

Tidigare i år stängde Republikanerna i Texas samtliga vallokaler i ett universitetsområde utanför Dallas, där Demokraterna är starka. Mitch McConnell, Republikanernas talman i senaten, har konsekvent vägrat att rösta för lagförslag som ger ökade resurser

för att skydda säkerheten i själva valsystemet. Det ökar risken för attacker på valsystemet utifrån.

5. Lokala medier är utplånade där de mest behövs

I rapporteringen om propagandakriget inför valet 2020 lär det riktas mycket uppmärksamhet till internetplattformarnas betydelse och nya fenomen som ”deep fakes” – realistiska videor där kända personer framför fejkade budskap. Men de flesta amerikaner får fortfarande sina nyheter från traditionella nyhetskällor och tv-kanaler. På landsbygden och i småstäder har seriösa lokalmedier i princip utplånats. En av fem lokala dagstidningar har kollapsat sedan 2004. De lokala tv-nyheterna domineras nu allt mer av nyhetsbyrån Sinclair, som präglas av högerpopulistiska debattörer och Trump-vänliga nyhetsankare – ett slags lokal-tv:ns Fox News.

6. En juridisk gråzon för politiska ”influencers”

2020 ser ut att bli det första valet där influerare i sociala medier, framför allt Instagram och Youtube, får en betydande roll. Ett dussintal nya kampanjföretag har redan etablerat sig som nischade på just denna marknad. Att kampanjer betalar privatpersoner för att publicera inlägg där de går ut med stöd för en specifik kandidat hamnar juridiskt i en gråzon som närmar sig köpta röster. Det är även

problematiskt eftersom det är svårt för nyhetsmedier och utomstående granskare att kartlägga den politiska annonseringen på dessa plattformar. Det juridiska regelverket verkar än en gång ligga steget efter den digitala politiska kommunikationen.

7. Ingen vet hur stor del av den vita arbetarklassen som kommer att ta sig till vallokalerna

Opinionsinstituten fick orättvis kritik efter valet 2016. Egentligen hamnade de nära målet: de förutsåg i snitt en seger för Clinton med drygt tre procentenheter nationellt och hon fick till slut drygt två procent fler röster nationellt. Däremot slog opinionsmätningarna fel i rostbältet, specifikt i Michigan, Pennsylvania och Wisconsin, delstaterna som avgjorde valet för Trump. Misstaget var att underskatta hur många vita arbetarväljare som skulle dyka upp, då många av dem inte hade röstat i tidigare val.

Enligt flera statsvetare finns det en ”sovande jätte” med omkring 40 miljoner vita lågutbildade amerikaner i konservativa regioner i USA, som sällan deltar i val men som visat mer entusiasm än vanligt för Trumps högerpopulistiska budskap. Det är svårt att veta hur många av dem som Trump faktiskt kan mobilisera, men det är glasklart att hans strategi handlar om just dem.

8. Risken för våld om Trump förlorar

Historikern Douglas Brinkley sade nyligen att USA befinner sig närmare ett inbördeskrig än vid någon tidpunkt sedan 1860, då det förra inbördeskriget bröt ut. Det varade i fem år och skördade 600 000 människoliv.

Inför presidentvalet 2020 talar Trumpanhängare öppet om att starta väpnad revolt om han skulle förlora. Mark Villalta, en hängiven Trumpsupporter i Arizona, sade nyligen till New York Times att han lagrat upp skjutvapen inför nästa val:

– Det kan inte bli något annat än inbördeskrig. Jag tror inte på våld, men man måste göra det man måste göra, sade Villalta.

Den politiska journalisten Ronald Brownstein, som redan under George W Bushs tid som president skrev boken ”The second civil war” om den växande polariseringen i USA, sade nyligen att polariseringen bara kommer att bli ännu värre efter nästa val.

Donald Trump har hållit åtminstone 12 tal där han uppmanat till våld mot politiska motståndare.

Martin Gelin

Fakta. Vägen till Vita huset

Den 2 februari drar nomineringsmöten och primärvalssäsongen i gång. Då ställs de olika demokratiska kandidaterna emot varandra. Först ut är nomineringsmötet (caucus) i Iowa. Även Republikanerna kommer att hålla primärval, men president Trump väntas bli deras givna kandidat.

Den 13 juli inleds Demokraternas konvent i den viktiga delstaten Wisconsin. Då ska partiet utse sin presidentkandidat.
Den 24 augusti inleds Republikanernas konvent i Charlotte i North Carolina. Då kommer Donald Trump med all säkerhet utses till deras kandidat. Det pågår till den 27 augusti.
Den 29 september hålls den första stora debatten mellan Republikanernas och Demokraternas presidentkandidater.

Upptrappad konflikt hotar trasa sönder Irak

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Irak håller på att bli ett slagfält i det kalla krig som utkämpas mellan USA och Iran. De senaste veckorna har konflikten trappats upp, med attacker mot amerikansk militär i Irak som följts av USA:s vedergällning mot Iranstödda miliser.

Hur stora påfrestningar tål den bräckliga irakiska statsbildningen innan den trasas sönder?

ANNONS:

Frågan är befogad efter de senaste dagarnas upptrappning i konflikten mellan USA och Iran, som lett till massiva attacker med flera dödsoffer. Till detta kommer de fortsatta regimkritiska gatuprotesterna som orsakat en akut politisk kris i Irak.

I fredags i förra veckan attackerades en militärbas strax utanför Kirkuk i den kurdiska delen av Irak av över 30 raketer. Basen bemannas av soldater från den irak-kurdiska försvarsstyrkan Peshmerga, men där finns också amerikanska soldater som deltar i kriget mot

terrororganisationen IS inom ramen för militäroperationen Inherent Resolve (”Logisk följd”).
En amerikansk civilanställd dödades i attacken och fyra amerikanska soldater skadades.
USA kopplade genast attacken till en av de största shiamuslimska miliserna i Irak, Kataib Hizbollah eller Hizbollahbrigaden. På söndagen attackerade amerikanskt flyg några av Hizbollahbrigadens baser i Qaimdistriktet, nära gränsen till Syrien. Minst 25 milismän dödades och närmare 60 skadades, enligt vad irakiska militärkällor uppger för nyhetsbyrån Reuters.
Omedelbart efter attacken hotade Hizbollahbrigadens ledare, Abu Mahdi al-Mohandes, med ”en mycket hård motattack”.
al-Mohandes är inte vem som helst. Förutom att vara chef för Hizbollahbrigaden är han också ett av de tongivande namnen inom de så kallade Folkliga försvarsstyrkorna, en paraplyorganisation av shiamuslimska miliser. Alliansen beräknas ha 140 000 man i vapen och är en hörnsten inom de irakiska säkerhetsstyrkorna.
Men flera av grupperingarna inom Folkliga försvarsstyrkorna är också nära lierade med Iran och sägs få både pengar och vapen därifrån.
Extra pikant är att de shiitiska milisstyrkorna stred tillsammans med USA-koalitionen för att besegra IS – och fick utrustning bland annat från amerikanska försvarshögkvarteret Pentagon.

I takt med det försämrade läget mellan USA och Iran, där president Donald Trump gör allt han kan för att med hjälp av sanktioner strypa den iranska ekonomin, har de irakiska, Irankontrollerade miliserna blivit ett hot mot USA:s närvaro i regionen.
USA har ett tusental soldater i Syrien och Irak inom ramen för Inherent Resolve, för att bekämpa de underjordiska celler med IS-terrorister som fortfarande är aktiva.
Regeringen i Irak har inte kraft att hålla de amerikanska och de iranska intressena borta från sitt territorium. I synnerhet som det inrikespolitiska kaoset växer. Premiärminister Adel Abdel-Mahdi avgick för en månad sedan under trycket från de regimfientliga gatu-protesterna som pågått i över en månads tid och hittills vållat över 400 människors död.
Demonstranterna höjer rösten mot Irans inflytande, mot bristen på jobb och mot den utbredda korruptionen. Men ropen skallar tills vidare förgäves. Det är ett svårt sargat Irak som möter det nya decenniet.
Erik Ohlsson

”Katalanske ledaren bör släppas”

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Spanien.
Statsadvokaten i Spanien uppmanar landets högsta domstol att tillfälligt frige den katalanske separatistledaren Oriol Junqueras. Detta för att han ska kunna besöka EU-parlamentet för att formellt tillträda sin roll som ledamot där.
I förra veckan slog en EU-domstol fast att Junqueras – som i oktober dömdes till 13 års fängelse för sin roll i Kataloniens utbrytningsförsök 2017 – har rätt till immunitet i egenskap av EU-parlamentariker. Statsadvokaten anser dock att HD, även om domstolen tillfälligt släpper iväg Junqueras, samtidigt bör be EU-parlamentet att frånta honom hans immunitet.
TT-Reuters

Konstgjord snö ska ge Moskva vinterstämning

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Vintern i Moskva ska vara frostig och kall. I år har den i stället slagit värmerekord. Nu dumpar myndigheterna konstsnö på Röda torget för att skapa julstämning.

Ryssland.

Snö brukar vara den sista bristvaran i Moskva vintertid. Varje vinter sänds arméer av gårdskarlar ut för att skotta bort den.

Men i år har vi Moskvabor vandrat med lera upp till fotknölarna. Elva grader i början av november, fem grader den 18 december. Det är den högsta decembertemperaturen som har uppmätts i Moskva sedan 1886. Nu har horder av lastbilstransporter dumpat konstsnö på Röda torget och Tverskaja-gatan. Snön omgärdades omedelbart av järngrindar för att ingen, får man förmoda, skulle stjäla den. Myndigheterna motiverar satsningen med att snön behövs för att skapa helgstämning. Den ska bland annat användas för att bygga backar där barnen ska få åka pulka. För två år sedan led Moskva av den snörikaste vintern i mannaminne. Även i fjol jobbade tiotusentals gårdskarlar dygnet runt för att hålla gatorna snöfria. I år går den ryska huvudstaden mot sin varmaste vinter på över hundra år. Samtidigt håller president Vladimir Putin fast

vid att människans roll i den globala uppvärmningen inte är bevisad.
Julen firas i Ryssland den 7 januari.
Anna-Lena Laurén

al-Shabaab tar på sig terrordåd

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Somalia.
Terrorgruppen al-Shabaab sa på måndagen att man låg bakom den blodiga attacken i Mogadishu i lördags då minst 85 människor dog och fler än 145 skadades, många av dem svårt. Talespersonen Ali Dhere uppgav att dådet riktades mot en konvoj med turkiska medborgare, skriver den somaliska nyhetssajten Garowe Online.
– Vi kommer att fortsätta attackera turkar som invaderar vårt land, sa Ali Dhere som beklagade att så många andra mist livet.

Hittills har två av de 85 döda bekräftats vara turkiska medborgare. Turkiet har sänt medicinsk personal och ett flygplan till Somalia.
Clas Svahn

Misstänkta IS-medlemmar gripna

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Turkiet.
Turkisk polis har under de senaste dagarna gripit 147 misstänkta IS-medlemmar i en serie räder runt om i landet, rapporterar den statliga nyhetsbyrån Anatolia.
Tillslagen skedde i nio olika provinser – däribland Ankara, Bursa och Batman – och bland de gripna finns enligt nyhetsbyrån över 40 irakier och runt 20 syrier.

Turkiet har stöttat flera rebellgrupper som stridit mot Syriens regering och länge anklagats för att obehindrat låta jihadister korsa landets södra gräns för att ansluta sig till terrorrörelser som IS.
TT-AFP

”Det är sorgligt att jag inte har möjlighet att vara med min familj”

TISDAG 31 DECEMBER 2019

Zabeh Karimi minns nyårsfirandena med familjen i hemstaden Ghazni i Afghanistan. För fyra år sedan kom han ensam som femtonåring till Sverige. Att få återuppleva sin barndoms firande hyser han inga större förhoppningar

om. ”Det är krig där. Det är för farligt” säger Zabeh Karimi.

Nostalgi och hemlängtan är känslor som många känner igen. Men att återvända hem, på riktigt eller i tanken, kan vara dubbelt. Det fina vi var med om går inte att återskapa och alla minnen är inte ljuva.

Zabeh Karimi minns hur han som yngre firade det persiska nyåret Norouz i Ghazni i Afghanistan. Han och hans två syskon, en äldre bror och en yngre syster, räknade ner dagarna till nyårsfirandet när de skulle få klä sig i sina nyinköpta festkläder. Afghanska traditionella kläder, fast nyinköpta just för det här festliga tillfället. På morgonen vaknade han lycklig, gjorde sig fin och var förväntansfull inför dagen. Sedan samlades byborna i Zabeh Karimis by på gatan som löpte genom byn, med butiker på båda sidor. De träffade vänner och cyklade eller åkte bil för att besöka äldre släktingar och vänner.

– De dagarna var man lite extra glad. Man lade allt fokus på familjen. Man vaknade inte klockan sju på morgonen och folk gick till jobbet, man var med familjen och hade det bra, berättar Zabeh Karimi.

Hösten 2015 flydde Zabeh Karimi tillsammans med sina syskon från Afghanistan. Familjen tog sig till Pakistan, och därifrån tog han sig ensam vidare till Europa. Till slut hamnade han, femton år gammal, ensam i Sverige några dagar före luciadagen för fyra år sedan.

Zabeh Karimi var inte ensam om att ta sig till Sverige under hösten 2015. Under det året anlände 160 000 personer till Sverige. Många flydde från krigen i bland annat Syrien och Afghanistan. Runt om i Sverige organiserade man provisoriska boenden i gympasalar, mässhallar och baracker.

I dag har Zabeh Karimi varit i Sverige i fyra år. Han pratar flytande svenska och läser vård- och omsorgsprogrammet på ett gymnasium i Malmö. Han bor ensam i en lägenhet i Rosengård, och hoppas att han om några år kan läsa vidare till socionom, eftersom han vill ha ett socialt arbete där han kan träffa nya människor. Vid sidan om studierna jobbar han extra på ett äldreboende, som översättare i ett filmprojekt och som aktiv i Malmö Ungdomsråd.

Zabeh Karimi har inte träffat sin familj sedan de skildes ifrån varandra i Pakistan 2015. För honom var det svårt att bege sig vidare mot Europa utan syskonen.

– Jag tror inte att något barn vill lämna sin familj. Men man är tvungen när man är i den situationen. Jag förstår att min bror valde att inte följa med mig, för då hade det blivit svårare för hans egen familj, säger Zabeh Karimi.

Familjen valde att fly från Ghazni, eftersom det blev omöjligt för dem att vara kvar. Bland annat för att de de hazarer, en folkgrupp som ansetts extra utsatta särskilt i talibankontrollerade områden i Afghanistan.För Zabeh Karimi

kändes det i början tungt att komma till Sverige, han kände ingen här och hade skilts från sin familj.
I dag trivs han i sitt nya hemland.
– Jag tycker att Sverige är fantastiskt. Det finns frihet, det är det bästa. För mig som ateist var det nästan omöjligt att bo i Afghanistan. Här kan jag vara den person jag vill vara. Jag behöver inte gömma mig, säger han.
Så tystnar han och fortsätter:
– Men det är fortfarande lite svårt att vara ensam. Självklart är det bättre nu jämfört med tidigare. Men det kan fortfarande vara svårt.
När julen kommer och många pratar om hur de ska träffa sina familjer och fira blir det särskilt jobbigt att inte kunna träffa sin egen familj, tycker Zabeh Karimi.

Han är aktiv i Ensamkommandes förbund i Malmö, en ideell förening som arbetar för att förbättra livet för ensamkommande och nyanlända ungdomar. Inför jul anordnar föreningen både luciafirande och julaktiviteter tillsammans.
Zabeh Karimi säger att det hjälper att ha ett sammanhang, folk som han kan fira tillsammans med när många andra umgås med sina släktingar.
– Jag försöker hela tiden att göra någonting och inte vara ensam hemma och tänka. Ofta försöker jag att vara med mina vänner.
Men han försöker också sysselsätta sig genom att jobba. På äldreboendet där han vikarierar när han inte går i skolan är det många som inte vill

jobba just under julhelgen. Då får Zabeh Karimi en chans att hoppa in.
– Det är bra att jag kan ta chansen att jobba och få referenser och lära mig mer om yrket, och om hur det är att jobba, säger han.
Även i Sverige firas nouroz. Men för Zabeh Karimi är det inte alls samma sak att fira det utan sin familj, och han känner inte att det har samma betydelse att han firar högtiden här.
– Det går inte att fira på samma sätt här. Jag har ju inga familjemedlemmar att vara med, och jag köper kläder andra dagar. Här känns det inte som att norouz har någon betydelse. Jag saknar ju min kultur och min tradition, men det går inte att göra någonting. Vi får försöka kämpa, säger han.

Även om Zabeh Karimi saknar sin tradition och kultur tycker han att firandet av svenska högtider är lika viktiga som firandet av hans egna.
– Även om de firandena blir utan min familj, så firar jag alla svenska högtider med mina vänner.
Zabeh Karimi hoppas att han ska kunna återse sina syskon, och få fira högtider tillsammans med dem igen.
I dag bor resten av familjen i Pakistan, och han får i nuläget nöja sig med att ringa dem vid högtiderna. Som tur är har de en tradition att yngre familjemedlemmar ska ringa de äldre släktingarna vid nyårsfirandet.
Zabeh Karimi ringer till sin bror. Hans lillasyster ringer till honom. Men han saknar dem.

– Det är väldigt sorgligt att jag inte har möjlighet att vara med min familj. Jag undrar varför det ska finnas lagar och gränser som skiljer familjer från varandra.
Förhoppningen är att Zabeh Karimi ska kunna träffa syskonen när han har gått ut gymnasiet och har mer tid och pengar. Men firandet på huvudgatan i Ghazni som han upplevde som ung tror han inte att han kommer att få återuppleva. Han kommer inte få lyssna på sorlet bland människorna, räkna ner dagarna och klä sig i de nyinköpta traditionella festkläderna.
Kriget har satt stopp för möjligheten att återvända.
– Självklart saknar jag det, men jag kommer inte att vilja åka tillbaka dit. Det skulle vara för farligt för mig, säger han.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Fakta. Det persiska nyåret

Det persiska nyåret, norouz, firas av runt 300 miljoner människor runt om i världen. Firandet pågår i flera dagar, och börjar med en eldfest. Högtiden har sitt ursprung flera tusen år tillbaka i tiden.
År 2020 firas det persiska nyåret den 21 mars. Högtiden firas bland annat av perser, azerier, kurder, balucher, pashtuner, tadzjiker, zazaer och hazarer.
I Sverige firas norouz med festligheter i flera städer.

Demonstranter attackerade USA:s ambassad i Bagdad

ONSDAG 1 JANUARI 2020

En våldsam protest med tusentals deltagare bröt ut utanför USA:s ambassad i Irak på tisdagen och ett tiotal personer stormade även ambassaden, enligt uppgifter till AP.

Protesterna riktar sig mot helgens amerikanska flygangrepp mot den Iranstödda shiamilisen - Hizbollahbrigaden i Irak.

USA:s president Donald Trump anklagar Iran för att ligga bakom de våldsamma protesterna i Bagdad. I en tweet skriver presidenten - också att han ”förväntar sig att Irak använder sina styrkor för att skydda den amerikanska ambassaden i Bagdad”.

Presidentens anklagelser kom kort efter att en stor grupp demonstranter slagit sönder en dörr och stormat in på ambassadens område, enligt nyhetsbyrån AP:s reporter på plats. Demonstranterna kastade in vattenflaskor och de ska även ha slagit sönder ambassadens övervakningskameror. Säkerhetsstyrkor ska ha använt tårgas mot folkmassan och även chockgranater för att hindra människor från att ta sig in i huvudbyggnaden. Trots det ska ett tiotal personer ha stormat ambassadområdet, enligt uppgifter till AP. De ska ha skanderat ”Nej, nej, USA! nej, nej Trump”. En säkerhetskur utanför ambassaden sattes i brand, och flera medier rapporterar att en grupp lyckades ta sig igenom den yttre barriären. Tolv personer ska ha skadats i samband med stormningen, uppger nyhetsbyrån Reuters

med hänvisning till sjukvårdskällor.
Enligt nyhetsbyrån Reuters ledde oroligheterna vid ambassaden till att personal utrymdes från byggnaden. På kvällen uppgav USA:s utrikesdepartement att personalen är i säkerhet och att bevakningen vid ambassaden ska förstärkas.
Bakgrunden till protesterna är USA:s flygangrepp mot den Iranstödda shiamilisen Hizbollahbrigaden i Irak i helgen. Det var efter en begravning av offer för den amerikanska attacken som den uppretade folkmassan fortsatte till ambassadbyggnaden.
Donald Trump motiverar helgens attack på den shiamuslimska milisen med att milisen tidigare dödat en amerikansk entreprenör. ”Vi svarade kraftfullt, och kommer alltid att göra det”, twittrade Trump på tisdagen.
Minst 25 milismedlemmar uppges ha dödats i de amerikanska flyganfallen. De totalt fem målen låg i både Irak och Syrien. Abu Mahdi

al-Mohandes, Hizbollahbrigadens ledare, har utlovat vedergällning. Även Iraks regering har upprörts av USA:s agerande då man anser att anfallen genomförts utanför den USA-ledda koalitionens mandat och att de kränkt landets suveränitet.

Oroligheterna inträffar efter att Irak under flera månader skakats av stora folkliga protester, som nyligen tvingade premiärminister Adil Abd al-Mahdi att avgå. Hittills har över 400 människor fått sätta livet till under protesterna. Demonstranterna vänder sig mot Irans inflytande i landet, mot bristen på jobb och mot den omfattande korruptionen.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se

Avtal med katalaner får högern att se rött

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Analys

Landsförräderi! Statskupp! Gemen komplott! Det var de första reaktionerna från spanska nationalistledare när de på tisdagen förstod vad premiärminister Pedro Sánchez lovat katalanska separatister. Sánchez kan nu bilda en vänsterkoalition i utbyte mot något som liknar ett löfte om en katalansk folkomröstning om självständighet.

I avtalet mellan Sánchez socialistparti PSOE och det största katalanska separatistpartiet ERC står det att de ”bägge regeringarna” skall föra samtal, och att katalanska väljare skall få ta ställning till resultatet.

I gengäld lägger ERC:s 13 representanter i Madrid-

parlamentet ned sina röster då koalitionen svärs in i nästa vecka. ERC, vars ledare nyligen dömdes till fängelsestraff för att ha försökt bryta loss Katalonien från Spanien 2017, kommer givetvis att under samtalen med PSOE att göra ”rätten till självbestämmande” till huvudsaken.

Nationalisthögerns reaktioner på nyheten om att Sánchez gläntat på dörren till ett lagligt katalanskt utträde är skräckslagna och desperata. Frågan är om Sánchez ens får med sina egna partikolleger och väljare på detta äventyr.

De första reaktionerna från socialistpartiets regionala ledare är kyliga. Han har brutit mot ett grundmurat spanskt tabu och ett av partiets budord: Att förhandlingar om självständighet för regioner är uteslutna. Miguel Murado, ledarskribent på tidningen La Voz, säger till DN:

– Sánchez gör inte detta av övertygelse. 2017 röstade han för undantagslagar mot

Katalonien. Han har svängt 180 grader för han är piskad att bilda regering nu – annars stundar nyval och kanske slutet på hans karriär.

Det är långt kvar till en folkomröstning i Katalonien, och innan vi är där väntar omskakande politiska och konstitutionella bataljer.

Men, hoppas separatisterna, Spanien har nu slagit in på en väg som förr eller senare utmynnar i folkomröstning.

Också för separatisterna har detta sina risker, eftersom antalet katalaner som vill ut ur Spanien pendlar mellan 43 procent (just nu) och som mest 48 procent.

Separatisterna har anordnat inofficiella (och av Spanien förbjudna) folkomröstningar om saken 2014 och 2017. Men en laglig, officiell folkomröstning, vars resultat inte är en lek med siffror utan ett nytt land, skulle få sin egen dynamik, som ingen kan förutsäga.

Med de baskiska nationalistpartierna PNV och Bildu, som också är

nödvändiga för en regeringsbildning, förhandlar Sánchez om andra eldfängda saker, bland annat om officiellt erkännande av basker som en från Spanien separat ”nation”.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Så lurades flera hundra svarta män in i ett experiment med syfilissmittade

ONSDAG 1 JANUARI 2020

De hade syfilis men fick ingenting veta, och de fick ingen vård för en sjukdom som

kan leda till döden. I 40 år experimenterade amerikanska läkare i hemlighet med svarta män i Alabama.
Det här är berättelsen om syfilisstudien i Tuskegee, ett medicinskt övergrepp som förändrade synen på forskning.
– Du har dåligt blod.
Året är 1932. I Macon County i Alabama, en del av USA där majoriteten av befolkningen är svarta jordbrukare, delas flygblad ut. Där uppmanas människor att komma in till vårdcentralen för att ta ett gratis blodprov.

”Du kan må bra och ändå ha dåligt blod. Kom och ta med hela familjen”, står det skrivet med stora bokstäver på flygbladen.
”Dåligt blod” är då en beteckning som används lokalt för symtom som blodbrist, trötthet och andra mindre åkommor. Och flygbladen gör att hundratals personer dyker upp för att testa sig och se om de lider av ”dåligt blod”. De får ta blodprov under parasoller, i kyrkor och i skolor. De som visar sig lida av ”dåligt blod”

får en kallelse att återkomma för ytterligare ett blodprov. Men det människorna som kallas till provtagningen inte vet är att de lurats att ingå i en studie, sanktionerad av USA:s hälsodepartement, för att studera hur obehandlad syfilis påverkar svarta män. Männen får aldrig ens reda på att de har syfilis. I stället följs de i över 30 år utan att få behandling för den potentiellt livshotande sjukdomen. Allt i vetenskapens namn.

– Jag gick dit och de berättade att jag hade dåligt blod. Och det är det de har sagt till mig sedan dess. De kommer över då och då och kollar mig och så säger de: ”Charlie, du har dåligt blod”, berättar den överlevande Charles Pollard i boken ”Bad blood” som kom ut 1981. Hur kunde en oetisk studie på svarta män i Alabama få påbörjas och sedan fortsätta under 40 år?

○ ○ ○

År 1932 är Macon County i Alabama en fattig plats. Den svarta majoritetsbefolkningen saknar ofta elektricitet och rinnande vatten i sina hem. De livnär sig på jordbruk och många saknar utbildning. Området ligger i det ”svarta bältet”, som kallas så på grund av den bördiga jorden. Men det intensiva odlandet på 1800-talet har gjort att en stor del av den bästa jorden har utarmats, och det har blivit svårt att livnära sig på jordbruket.

Efter att slavarna i Alabama blivit fria har många av dem som bott i Macon County stannat kvar i området och på 1930-talet är runt 22 000 av kommunens 28 000 invånare svarta. I Alabama är segregationen stor och allting är indelat efter ras – från dryckesfontäner till skolor. Lynchningar av personer i den svarta befolkningen sker med jämna mellanrum. Men i Macon County finns också Tuskegeeinstitutet. Det är ett universitet där många afroamerikaner utbildar sig,

något som gör att området ändå har en högre andel välutbildade svarta än närliggande områden. På institutet gör man bland annat jordbruksexperiment för att försöka förbättra förhållandena för de lokala jordbrukarna. Man har också ett sjukhus.
Och det är det institutet som är avsändare till de flygblad som cirkulerar bland den fattiga och lågutbildade befolkningen år 1932:
”Testa dig för dåligt blod.”

Ursprunget till studien är en fond som bildats i Chicago 1928. Den ska finansiera projekt som främjar hälsan hos den fattiga svarta befolkningen i sydstaterna. Under de kommande åren testar man ett stort antal män för bland annat könssjukdomen syfilis. Eftersom man ännu inte upptäckt att antibiotika är en fungerande behandling mot syfilis är sjukdomen mycket allvarlig och behandlingen osäker med många biverkningar.

Från ett första symtom, ofta i form av en blåsa på könsorganet, utvecklas sjukdomen obehandlad till utslag på händer och fötter för att sedan ligga latent i kroppen och bara kunna diagnostiseras genom blodprov. Får inte patienten behandling kan sjukdomen sedan ge nya symtom när som helst under livet. Och de kan vara allvarliga – sjukdomen påverkar bland annat hjärtat och hjärnan, men också andra organ. Den kan leda till hjärtstopp eller psykisk sjukdom, blindhet eller förlamning.

Fonden i Chicago kopplas ihop med den offentliga hälsovården och under två år testas 40 000 människor i Alabama för syfilis. 25 procent av dem visar sig ha sjukdomen.

I Macon County är antalet ovanligt högt – hela 36 procent av testpersonerna har syfilis. Att behandla dem alla kommer att bli dyrt. Och den ekonomiska krisen, den stora depressionen, gör det svårt att få finansiering för

behandlingen – det enda sättet att få in pengar är att göra en vetenskaplig studie. Så föds idén till Tuskegeestudien.

Tidigare samma år har forskare i USA börjat diskutera huruvida syfilis har olika påverkan på svarta och vita människor. Man trodde att vita personer som smittats med syfilis påverkas neurologiskt – medan svarta människor i stället blir påverkade i hjärta och lungor.

– Syfilis var en sjukdom som människor var oroade över. Och det fanns en idé om att svarta och vita påverkades på olika sätt – vilket de inte gör, säger Susan Reverby, professor i historia vid Wellesley College, som är med i den kommitté som på 1990-talet tittade på konsekvenserna av studien. Hon har också skrivit en bok om Tuskegee.

I Alabama vill man utföra studien i realtid och följa samt testa svarta amerikaner som är smittade med syfilis.

Planen är att 299 smittade personer och en kontrollgrupp på 100 personer som inte har syfilis ska följas under sex till nio månader. Därigenom ska man se hur syfilis påverkar deras kroppar – och efter avslutad studie ska de få den behandling som då finns för sjukdomen.
Och från början är planen, enligt historikern John Jones, att skapa uppmärksamhet kring hälso-problem hos den svarta befolkningen.

”Ju värre sjukdomen visade sig vara – desto större tryck på sydstaternas politiker för att finansiera behandlingsprogram”, skriver han i en historisk genomgång av Tuskegee-experimenten.
Men experimentet pågår inte bara i sex till nio månader.
– Studien förändrades efter bara något år och de började följa människor på livstid. De valde bara män som var i ett ganska sent stadium av sjukdomen, eftersom man förmodade att de inte längre

var smittbärande – men det stämmer nog inte, säger Susan Reverby.
De 299 smittade deltagarna följdes därför i över 40 år. När studien påbörjas finns ingen effektiv behandling mot syfilis – men på 1940-talet upptäcker man att antibiotika är en fungerande behandlingsmetod och 1951 införs antibiotikabehandling som standard mot syfilis i USA. Men deltagarna i studien exkluderas då aktivt från att få antibiotikabehandlingen – för att studien ska kunna slutföras.
Och studien påverkar många av dem.
– Vi vet inte hur många som dog. Men det är klart att man förkortade deras liv, så det skadade definitivt människor. Och dessutom finns den moraliska frågan: hur känns det att ens regering ljugit för en och behandlat en som en försöks-kanin? säger Susan Reverby.
Susan Reverby säger att det fanns en idé hos hälsovårdsmyndigheterna

om att landet var ”i krig” mot syfilis, och att det var så de ansvariga rättfärdigade att man utförde studien på de ovetande deltagarna.
– De såg det som att de var i krig. Och i ett krig behövs en general som kan beordra soldaterna att slåss. I krig dör soldater – och det här var ett krig, så människor måste offras. Men skillnaden är att i ett krig vet soldaterna vad de gett sig in på, i Tuskegee visste de inte någonting. Det är där det blir så fruktansvärt.

Och studien skulle ha kunnat fortsätta tills alla studiedeltagarna dött, om det inte hade varit för en ung läkarstudent som i slutet av 60-talet hittade information om vad det var som pågick i Tuskegee.

○ ○ ○

”I 40 år har amerikanska hälsomyndigheter gjort en studie där människor med syfilis, som lurades att agera som försökskaniner, har gått utan medicinsk behandling för sjukdomen. Några har

dött i sviterna, trots att en effektiv behandling till slut hittades.”

Den 25 juli 1972 nås amerikanerna av nyheten om Tuskegeestudien. Då har den pågått i 40 år. Det är reportern Jean Heller på nyhetsbyrån AP som skriver artikeln om den hemliga studien. Hon har blivit tipsad av en kollega, efter att den unge läkarstudenten Peter Buxton berättat för henne om hur han hittat information om vad som pågår i Tuskegee.

– Han hörde om studien och ville inte tro att det var sant. Så han frågade sina överordnade om det och de bara tittade på honom och svarade undvikande. En av hans överordnade skickade ett meddelande till Buxton där han skrev att detta inte var Buxtons sak, att det inte var något fel med studien och ungefär att han bara skulle göra det han fick betalt för och vara tyst, berättar Jean Heller i en intervju om artikeln.

Jean Heller får också ett antal brev som Peter Buxton har fått från sina överordnade. Och i ett av dem står det i stort sett att Buxton inte har något med den här saken att göra. Det brevet visar sig vara ett lyckokast för den grävande journalisten.

– För det brevet förnekade inte att studien ägde rum. I stället erkände man att något pågick, säger Jean Heller.

Hon börjar gräva djupare i vad det är som har pågått, och kan till slut berätta för USA:s befolkning om vad som hänt i Tuskegee. Snart pratar hela landet om den oetiska studien som utförts under 40 år. Jean Heller reser till Tuskegee, stolt över vad hon har åstadkommit. Men mötet med staden blir inte riktigt som hon tänkt sig. När hon sitter på en bänk tillsammans med deltagaren Charlie Pollard, en av de överlevande, berättar han hur avslöjandet har påverkat honom.

– Han sade: ”Du vet, det här brukade vara en vänlig stad

och nu korsar människor gatan för att slippa skaka hand med mig.”
Jean Heller börjar gråta, och undrar om hon har förstört de här människornas liv.
Men samtidigt börjar amerikanska myndigheter utreda studien, och efter bara tre månader väljer man att avbryta den.
Skulle studien ha fortsatt om den inte uppdagats?
Susan Reverby, historiker, tror det:
– Om Peter Buxton inte hade skapat så mycket uppmärksamhet skulle de nog ha dribblat vidare i tysthet. För de hade redan haft ett möte 1969 om studien – och då fortsatte den.
Samtidigt menar hon att studien inte lyckades med sitt syfte: att studera obehandlad syfilis hos svarta män. När många flyttade från södra USA till nordligare delstater var det svårt att se till att de inte fick antibiotikabehandling.
Någon fick lunginflammation och behandlades för det,

andra läkare struntade helt enkelt i att hålla deltagarna borta från behandling – trots påtryckningar.
– Men även om flera fick behandling på andra håll så spelar det ingen roll. Intentionen med studien var att hålla dem borta från behandling, och det är det som är det viktiga. Om människor lyckas fly från slaveri gör det inte slaveri som företeelse bättre. Och det här var en form av medicinskt slaveri.

Syfilisstudien inleddes för snart 100 år sedan, men den har haft stor bäring på det medicinska regelverket i USA och på hur människor ser på forskning.

○ ○ ○

Den 16 maj 1997 har ett antal personer samlats i Vita huset. Fem överlevande från Tuskegee-studien är där, tillsammans med släktingar till flera av dem som gått bort, inbjudna gäster och experter. De överlevande är

gamla män, vissa över 100 år.
Så tar president Bill Clinton till orda. Han säger att de överlevande männen är en länk till en inte alltför avlägsen tid, som många amerikaner skulle vilja glömma. Men som de inte får glömma.
– Det var en tid när vårt land misslyckades med att nå sina ideal, när vårt land bröt tilliten hos våra invånare, vilken är grunden till vår demokrati, säger Bill Clinton.

Människorna som samlats snyftar, kramar om varandra. Bill Clinton fortsätter:
– Till våra afroamerikanska medborgare. Jag ber om ursäkt för att er federala regering ställt sig bakom en studie som var så uppenbart rasistisk. Det får aldrig tillåtas att hända igen.
Så får 94-årige Herman Shaw hjälp att ta sig upp på podiet. När han tar till orda fortsätter snyftningarna från salen.

– Vi behandlades orättvist. På ett sätt som försökskaniner. Men vi var inga kaniner. Vi var hårt arbetande män, inte pojkar, och medborgare i USA.
Han lämnar podiet och omfamnar presidenten.
– Alla grät, och det var otroligt att det hände. Det var väldigt rörande, säger Susan Reverby, som var på plats under ceremonin där presidenten bad om ursäkt för studien.
Hon var en av dem som sju år tidigare startat en kommitté för att de drabbade skulle få en ursäkt från presidenten. Då hade två dokumentärfilmer gjorts om studien, och Susan Reverby och hennes kollegor hade förundrats över att några av de läkare som varit med om att utföra studien fortfarande höll fast vid att de gjort rätt. Kommittén tyckte att det krävdes en officiell ursäkt för vad som hänt.
Men även om presidentens ursäkt var rörande, och viktig för de överlevande och deras släktingar, var den

ingen garanti för att samma sak inte skulle kunna upprepas.
– Det enda en ursäkt gör är att den bekräftar att något har hänt. Men det betyder inte att det inte kan hända igen. En ursäkt kommer inte att förändra hur läkare beter sig. Det enda som kan förändra det är konstant vaksamhet och att forskare förstår hur de skulle kunna hamna i samma situation, säger Susan Reverby.
Sedan Tuskegee-studien blev känd har flera förändringar skett i USA. I kölvattnet skapades Belmontrapporten, som slår fast hur deltagare i medicinska studier och kliniska försök ska behandlas. Den består av tre principer: ”Respekt för individen”, som handlar om individens rätt till självbestämmande. Man ska ha fått information om studiens syfte och gett sitt samtycke. ”Inte orsaka skada”, vilket innebär att man minimerar riskerna för deltagarna – och ”rättvisa”,

så att man inte riskerar att exploatera någon deltagare.
– De här principerna fanns egentligen även tidigare, men de har formaliserats. För att få regeringspengar i dag måste man följa vissa procedurer för att säkerställa de här principerna. Man har blivit mer sofistikerad kring reglerna, säger Susan Reverby.
För Tuskegee-studien har fått reella konsekvenser i USA. Enligt vissa studier finns ett minskat förtroende för medicinska studier bland den afroamerikanska befolkningen i USA just på grund av Tuskegee-studien. Susan Reverby tror att Tuskegee-studien kan ha haft negativ inverkan på förtroendet för läkare – men det finns flera anledningar till bristen på förtroende:
– Mitt argument är att den här studien avslutades för snart femtio år sedan, så de flesta människor känner bara till den vagt. Det kan visserligen öka en befintlig misstro. Men det finns en lång historia av övergrepp,

som går tillbaka till hur människor behandlades under slaveriet. Jag tror inte att man kan skylla på Tuskegee-studien, det är för enkelt. Det här handlar om att rasism har gjort att man nekat vissa människor medicinsk behandling. Tuskegee blir en metafor för rasism.
Så reglerna kring medicinska studier har stramats upp, och det är svårare att få till stånd ett medicinskt experiment utan att följa de fastställda reglerna.

Skulle något sådant här kunna hända igen?
– Absolut. Det skulle ske på ett annat sätt i dag. Men om man själv är sjuk eller någon man älskar är sjuk är det lätt att övertalas till saker. Jag tror att vi måste göra allt vi kan, och det gäller inte bara läkare utan många yrkesgrupper, för att hålla den här frågan levande. Ju fler som bryr sig desto bättre är det, säger Susan Reverby.
Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Vi lever i en händelserik, dynamisk och kontroversiell tid, men vi måste göra allt i vår makt för att se till Ryssland utvecklas framgångrikt. Det är bara tillsammans som vi kan

lösa de problem som väntar vårt land, vårt samhälle.

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Rysslands president Vladimir Putin enligt utdrag som tv-kanalen Rossiya 1 publicerat.

Hongkong firar nyår med protester

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Hongkong.

Tusentals demonstranter bildade långa mänskliga kedjor på flera platser i Hongkong medan nyårskvällens mörker föll över staden.

Längs Nathan Road, en viktig väg i området Kowloon,

bildade demonstranter en kedja som sträckte sig flera kilometer. Många höll upp skyltar med budskapet ”Låt oss fortsätta kämpa tillsammans under 2020”. Protesterna inleddes i juni som en reaktion mot ett senare skrotat lagförslag om att tillåta utlämningar av misstänkta brottslingar till Fastlandskina. Men de kom snabbt att utvecklas till en bredare demokratirörelse.
TT-Reuters

Kim: Nordkorea avbryter provstopp

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Nordkorea.
Kim Jong-Un, Nordkoreas ledare, meddelar att hans land överger sitt stopp för test av kärnvapen och ballistiska långdistansrobotar,

rapporterar landets statliga medier.
”Det finns ingen anledning för oss att ensidigt binda oss vid åtagandet längre”, säger Kim i sitt nyårstal, enligt nyhetsbyrån KCNA.
Kim hotar också med att visa världen ”ett nytt strategiskt vapen inom en nära framtid”.
Sedan samtalen mellan Nordkorea och USA gått i stå har Nordkorea anklagat amerikanerna för att förhala processen, och hotat med ”slå in på en ny väg” om inte USA gjort eftergifter senast till årsskiftet.
TT-AFP-Reuters

Handelsavtal skrivs under 15 januari

ONSDAG 1 JANUARI 2020

USA–Kina.

Det första steget i USA:s handelsavtal med Kina kommer att undertecknas i Vita huset den 15 januari, meddelar president Donald Trump på Twitter.

Vid ett ”senare datum” kommer Trump att resa till Peking där förhandlingarna om fas 2 i handelssamtalen ska inledas, skriver han.

Det partiella handelsavtalet mellan de båda stormakterna, kallat fas 1, slöts i mitten av december.

Trump sade på juldagen att det skulle skrivas under av honom och Kinas president Xi vid en särskild ceremoni, men nu verkar det inte som om Xi kommer att vara på plats i Vita huset. ”Höga representanter för Kina kommer att vara närvarande”, skriver Trump.

TT-Reuters

Ny fångutväxling planeras

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Ukraina–Ryssland.

Vladimir Putin, Rysslands president, och hans ukrainske kollega Volodymyr Zelenskyj har kommit överens om att omedelbart börja arbetet med en ny fångutväxling, enligt ett uttalande från det ukrainska presidentämbetet.

Under ett telefonsamtal enades Putin och Zelenskyj om att ta fram en lista över ukrainare, inklusive de som hålls fångna i det av Ryssland annekterade Krim, och ryssar som har tillfångatagits. I söndags genomfördes en fångutväxling mellan Ukraina och proryska separatister i östra Ukraina.

TT-Reuters

Besättning bortförd från tanker

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Kamerun.

En grekisk oljetanker har attackerats av beväpnande män i Kamerun och åtta personer, inklusive fartygets grekiske kapten, har förts bort.

Attacken skedde i närheten av staden Douala där fartyget låg för ankar, enligt uppgifter från Kameruns sjöfartsdepartement. Totalt fanns 28 personer i besättningen och av dem som kidnappats var fem greker, två filippinier och en ukrainare. En besättningsman skadades dessutom i vristen av en förlupen kula vid händelsen och har förts till sjukhus.

TT-AFP

” Hela idén är att männen ska vara generösa”

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Brandon Wade styr ett imperium av kontroversiella sugardejtningssajter. Enligt honom drömmer kvinnor om presenter och gåvor. Samtidigt hävdar kritiker att hemsidorna är förklädd prostitution.

– Många kvinnor vill bli omhändertagna, säger han till DN.

Brandon Wades uppväxt i Singapore kretsade till stora delar kring skolan. I hemmet fick han höra att det var viktigt att fokusera på studierna. Men han ville mer.

Brandon Wade ville bli kär och känna sig älskad av en flicka.

– Jag har alltid varit blyg och inte så värst bra på att prata med tjejer.

Oturen i kärlek kan delvis bero på den anglikanska

pojkskolan som han gick i. De enda tillfällena som han träffade flickor i samma ålder var på vetenskapstävlingar. Trots det blev det aldrig något av med tjejerna. I stället lyssnade han på sin mammas råd.

– Min mamma var väldigt smart. Hon sade att om jag har svårt att hitta flickvänner ska jag fokusera på studierna. När jag är framgångsrik kommer det att vara enklare att fånga kvinnors intresse, säger Brandon Wade.

Tipset skulle senare visa sig bli starten på ett nytt dejtningsimperium.

1993 flyttade Brandon Wade till USA. Under åren startade han flera företag – som alla gick dåligt eller i konkurs. Bland annat startade han en resebyrå i San Francisco.

– Problemet var att det redan fanns etablerade resebyråer där. Jag har lärt mig att som företagare behöver du förstå din marknad,

konkurrenterna och tajming, säger han.
2006 skapade han dejtningssidan Seeking arrangement. Hemsidan har ett enkelt koncept. Rika personer, framför allt äldre män, ger gåvor eller presenter till sina dejter i utbyte mot sällskap. Fenomenet kallas för sugardejtning.
Seeking arrangement hade något som konkurrerande dejtningssajter saknade:
– Kvinnor får oftast hundratals meddelanden från män. Det innebär att män som inte är jättesnygga har en mindre chans att få svar. På vår hemsida gäller raka motsatsen. Här får männen massvis av meddelanden, säger Brandon Wade.
En förklaring är att medlemskapet är gratis för kvinnor. Männen i sin tur behöver betala för att använda hemsidan.
– Männen har råd att vara medlemmar eftersom de tjänar bra. Hela idén är att de ska vara generösa och vi vill

vara säkra på att det stämmer, säger Brandon Wade.
Intresset för sajten blomstrade. 2014 var fyra miljoner personer medlemmar. Samma år fick hemsidan en ny design och en egen app för Androidtelefoner. Antalet manliga medlemmar ökade med hela 67 procent.
I samma veva riktade Seeking arrangement in sig på amerikanska universitet. Hundratals kvinnliga studenter registrerade sig på sajten 2014. På bara ett universitet i Texas ökade antalet medlemmar med 227 procent. Totalt handlade det om 425 studenter.
Det här är något som Seeking arrangement marknadsför sig med. Genom åren har sajten fört statistik över vilka universitet som har flest kvinnliga medlemmar. I år har 7 621 kvinnliga studenter, på USA:s tio största universitet, uppgett att de är medlemmar.
Genomsnittsåldern för en kvinnlig sugarbabe är 24.

Men tillväxten var inte bara en dans på rosor.
I takt med att antalet medlemmar ökade gjorde även utmaningarna det, erkänner Brandon Wade.
2017 raderade hans medarbetare cirka 6 000 användarprofiler. Skälet var att användarna var minderåriga.
– En av våra största utmaningar är att vissa använder sajten av fel anledningar, säger han.
I dag har sajten 13 miljoner användare, enligt egen uppgift. Användarna finns utspridda i över 139 länder.
Hittills har sajten inte lanserats på svenska, men trots det används den flitigt här. Så pass flitigt att Brandon Wade själv loggade in när han var på besök i Sverige förra året.
– Jag fick flera meddelanden från svenska tjejer. Vissa kände igen mig, vilket känns bra. Det är mycket enklare att få feedback och kunna hjälpa användarna när jag själv använder sajten.

Totalt driver han fyra dejtningssajter. En annan hemsida heter Whatsyourprice. Sajten, som skapades 2010, marknadsför sig som en auktionsplats för dejter. Med det menas att användare säljer en dejt till den som budar högst.
I dag har sajten cirka tre miljoner användare. I genomsnitt tjänar kvinnor 125 dollar när de säljer en dejt. Det motsvarar drygt 1 200 kronor.
Enligt Brandon Wade tar det lång tid för kvinnor att förbereda sig inför en dejt. Dels kan de behöva ta ledigt från jobbet, vilket innebär utebliven inkomst. Men likaså tar det tid att sminka och förbereda sig.
– Jag vill att männen ska kompensera för det. På så sätt går kvinnorna inte minus när de går på en dejt, säger han.
Brandon Wade tillägger:
– Vissa klankar ner på tjejerna och säger att de bara är tillsammans med männen för pengarna. Men jag

hoppas att människor kan vara mer öppensinniga.
Men kritikerna flaggar för mer än så. Bland annat har den svenska polisen beskrivit sugardejtningssajter som förklädd prostitution. I ett uppmärksammat videoklipp på Youtube besvarar Brandon Wade kritiken.
”Eskorter och deras kunder är aldrig välkomna på vår hemsida.”
Händerna formar sig till en knytnäve medan han talar in i kameran. Bakom glasögonen syns två mörka ögon. Både i klippet och i intervjun med DN återkommer Brandon Wade till ämnet.
– Vissa tjejer vänder sig till Seeking arrangement eftersom de är desperata. När du är desperat ökar risken för att du kommer att utnyttjas. Det är en av utmaningarna som vi jobbar med, säger han.
Dessutom investerar företaget i ny programvara med artificiell intelligens, AI. Syftet är att enklare kunna granska bilder som

användarna lägger upp på sig själva.
– Vi har en AI-maskin som går igenom alla bilderna. Om bilden finns på en eskortsida nekar vi medlemskap, säger Brandon Wade.
DN har pratat med en kvinna som sålde sex från det att hon var 14 till 19 år. Hon uppger att Seeking arrangement var ett av hennes vanligaste forum. Har du något att säga till henne?
– Jag kan bara säga att det är väldigt farligt att göra något sådant. Hon vet aldrig vem hon träffar och i värsta fall är det en elak person. Samtidigt skadar hon andra personer. Vissa ljuger om sin ålder och det kan förstöra mannens hela karriär.
När hon var aktiv lade hon ut bilder på sig själv. Trots det fick hon aldrig några frågor om sin ålder.
– Det enda jag kan säga är att vi satsar på ny teknik för att bli av med dessa personer tidigare.
Utöver det kan manliga användare bli bannlysta om de ljuger om storleken på sin plånbok. Brandon Wade ger

ett exempel från tiden då han fortfarande administrerade vardagliga ärenden på sajten. I dag har han anställda som gör det åt honom.

– En gång kom jag i kontakt med en medelålders man som fortfarande bodde hemma hos sin mamma. Det visade sig att han aldrig hade haft några pengar, alltså var han ingen ”sugar daddy”. I stället gnällde han över att tjejerna krävde så mycket. Till slut stängde jag hans konto.

Den ideala användaren är någon som är ärlig, säger Brandon Wade. Det är även en av grundpelarna för att bygga en långvarig relation. Samtidigt är vissa medlemmar gifta och söker något på sidan om äktenskapet. Hur pass ärligt är det egentligen?

– De snygga och rika lever ett liv som inte alltid är lätt att förstå, säger han.

Sedan kärleksbekymren i barndomen har Brandon Wade hunnit träffa flera kvinnor. Dessutom har han

varit gift tre gånger. I dag letar han efter en kvinna som liknar honom. En person som delar hans värderingar och vill tala om djupare frågor.
På sin hemsida beskrivs han som en dejtningsexpert. Trots det säger Brandon Wade att han fortfarande är socialt obekväm i kvinnors sällskap.
– Hur en människa mår i tonåren kan påverka den för resten av livet, säger han.
Det blir tyst i några sekunder.

– Det kanske är därför som jag fortfarande är singel. Den där rädslan finns fortfarande kvar i mitt blod.
Hur märks det?
– Jag får en kick av att jaga kvinnor. Det är väldigt giftigt för mig.
Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Marknaden växer för sugardejt-ningssajter

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Sexhandeln på nätet förflyttar sig ständigt till nya hemsidor och chattforum. På nätet finns i dag åtminstone fem webbsidor som direkt riktar sig till svenska män som vill ha en ”sugarbabe”. Sajternas ägare kan tjäna miljonbelopp, visar DN:s genomgång.

I september 2017 började en reklambil dyka upp vid olika universitet i Stockholm, Göteborg och Malmö. På bilarna syntes en lättklädd kvinna och texten ”Hej Studenter! 0 i studielån? Dejta en sugar daddy”. Reklamen blev föga förvånande snabbt kritiserad. I samma veva blev fenomenet sugardejtning känt för allmänheten. Det innebär att framför allt yngre kvinnor får betalt av äldre,

välbärgade män för sällskap och sexuella tjänster.
DN rapporterade nyligen om sugardejtningshärvan – där en svensk toppchef inom näringslivet misstänks ha köpt sex av minderåriga på sajterna. I veckan har rättegången pågått och mannen släpptes i torsdags i väntan på dom.
Polisen har sedan tidigare larmat om att minderåriga är aktiva på hemsidorna.
En av flera sugardejtningssajter är Rich meet beautiful, som lanserades 2017. Bland annat uppmärksammades sajten tack vare sin påkostade annonskampanj på svenska universitet.
Sajten ägs av den norska investeraren Sigurd Vedal.
Så sent som i november 2018 beskrev sajten sig som en sugardejtningssajt: ”Hitta en sugarbaby eller sugardaddy i ditt område i dag”.
Sedan dess har Sigurd Vedal tagit avstånd från begreppet. Nu beskriver han hemsidan som ”en elitsajt för matchmaking för

framgångsrika och attraktiva singlar, och den är inte till för dem som är ute efter ekonomisk försörjning eller liknande”.

Att sajten inte längre uttryckligen kretsar kring sugardejtning kan ha att göra med att Sigurd Vedal i maj 2019 dömdes till sex månaders villkorligt fängelse och böter av en domstol i Bryssel. Detta efter att Université Libre de Bruxelles 2017 anmälde sajten för att ha osaklig och sexistisk reklam.

Men Rich meet beautiful är inte ensam i sin genre. En annan av sugardejtningssajterna, med det passande namnet Sugardaters, drivs av det danska företaget DaTech, med drygt fem miljoner i omsättning 2018.

Sajten tillhandahåller förutom själva dejtningstjänsten också en blogg där man delar med sig av tips, med artikelrubriker som ”Hur du kan hjälpa din SugarBabe när hon har tentaperiod” och ”Har du en

SugarDaddy radar? Förbättra den med 6 enkla steg”.

Den största av sajterna och den som funnits längst, och som uppger att de har över 13 miljoner medlemmar, heter Seeking arrangement och grundades i San Francisco 2006. Sajten drivs av Singapore-födda Brandon Wade, som beskriver sig om entreprenör och relationsexpert, och som intervjuas här intill. Sajten finns till skillnad från Rich meet beautiful och Sugardaters inte på svenska.

Den första gången sugardejtning över huvud taget nämns i svensk press är i ett reportage i Expressen 1994, om en politiker som mördades av en 30-årig manlig prostituerad. ”Det kallas Sugar Daddy-kontrakt, kontrakt med en pappa som ger godis”, skriver Peter Kadhammar i reportaget. Fenomenet blev dock känt för en bred publik under 2016 när bland annat ”Ligga med P3” i Sveriges Radio och

Aftonbladet rapporterade om fenomenet. Sugardejtning som fenomen har senare granskats av bland annat SVT:s ”Uppdrag granskning”. Sedan 2016 har antalet artiklar i svenska medier som handlar om sugardejtning stadigt ökat, enligt DN:s genomgång. 2019 har hittills åtminstone 335 artiklar publicerats i svenska medier, jämfört med 40 artiklar 2016.
Marknaden för sugardejtning är stor, och ser ut att växa. Enligt polisens två senaste lägesrapporter om människohandel för sexuella och andra ändamål har förekomsten ökat varje år sedan åtminstone 2017. Och en genomgång visar att det har blivit allt vanligare för svenskar att googla efter termer som har med sugardejtning att göra. Allra störst var sökintresset i september 2017, när Rich meet beautiful lanserades i Sverige, men sökintresset har stadigt ökat under de senaste tio åren.

Förutom dedikerade sajter som drivs som egna bolag finns det även ett antal sajter som är inriktade på sugardejtning men som i praktiken är del av större nätverk med ibland hundratals sajter. Två av dessa är Sugardate.se och Sugardating.se, som båda drivs av företag registrerade i Schweiz. Hur mycket pengar det faktiskt finns i branschen är svårt att veta, de flesta sajterna har komplicerade bolagsstrukturer och drivs från utlandet. Siffrorna för Datech ApS, som driver Sugardaters.se, är dock lättillgängliga då företaget drivs från Danmark. Sedan 2016 har företaget nästan dubblerat sin omsättning, från motsvarande 7,6 miljoner kronor till motsvarande 13 miljoner. 2018 uppgick resultatet till 5 miljoner kronor.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Dela

Utmaningar väntar när Afrika växer

ONSDAG 1 JANUARI 2020

Afrika har beskrivits som världens nästa ekonomiska stormakt. Men när 20-talet står för dörren finns också utmaningar som hotar både tillväxt och stabilitet.

Afrikas befolkning har ökat från 227 miljoner år 1960 till över en miljard människor i dag – varav dryga 60 procent är under 25 år – och förväntas växa till två miljarder år 2050.

– Du har en yngre befolkning som kan explodera när som helst. De törstar efter politiska rättigheter, de törstar efter ekonomiska möjligheter, säger den kamerunske sociologen Francis Nyamnjoh.

Christophe Cottet, ekonom på den franska biståndsmyndigheten AFD, tillägger att det på flera

områden dessutom saknas tillförlitliga data.
– Anmärkningsvärt nog saknas siffror över ojämlikheter gällande ärvda förmögenheter, en central fråga i Afrika.
Tillväxten tvärbromsade i början av 1980-talet som en konsekvens av en skuldkris och långivarnas efterföljande krav på strukturanpassningsprogram. Kurvor över kontinentens bnp-utveckling visar att återhämtningen tog två decennier.

– Någonting allvarligt hände i Afrika, med 20 förlorade år. Men det går inte att förneka att det som sker nu är mer positivt, säger Cottet.
Internationella valutafondens och Världsbankens strukturanpassningsprogram utgjorde en uppsättning krav som ställdes på låntagande stater, däribland avregleringar, privatiseringar och nedskärningar av de offentliga utgifterna. Den togolesiske ekonomen Kako

Nubukpo menar att de hårt kritiserade programmen ”slog sönder tillväxtmotorerna”.

– De betonade det kortsiktiga på bekostnad av investeringar i utbildning, sjukvård och kunskap, säger han.

Stora delar av Afrika är fortfarande beroende av jordbruk och råmaterial.

– Vi är kvar i den koloniala modellen. I praktiken är Afrika fortfarande en producent och exportör av råvaror, säger Nubukpo.

Som exempel tar han bomull. 97 procent av den bomull som produceras i Afrika exporteras utan vidareförädling, den fas där störst värdeökning sker och flest jobb skapas.

Jean-Joseph Boillot, ekonom på den franska tankesmedjan Iris, menar att kontinenten måste utveckla sina lokala industrier och skydda dem från konkurrens utifrån.

– Men det här undermineras av stormakterna som strävar efter frihandel. Kina, Indien och Väst vill fortsätta att

kunna sälja sina egna produkter.
TT AFP

Människan har varit bakis i 13 000 år – minst

ONSDAG 1 JANUARI 2020

För många börjar det nya året med torr tunga, tunga tankar och hemsk huvudvärk. En mild tröst kan vara känslan av att inte vara ensam – kulturen är full av skildringar av bakrus. Från Bibeln och Bellman till Bergman och ”Baksmällan” har konstens skallar bultat. DN:s

Kristofer Ahlström tar djupa klunkar av bakrusets kultur-historia – och hittar mycket kul, men bara en kur.

Den första fyllan är 13 000 år gammal. Den första bakfyllan borde alltså vara ungefär ett halvt dygn yngre. I en grotta i Israel har man funnit öl som var just så mångårigt, vilket daterar det till äldre sten-åldern – den som dricker med ambitionen att supa sig till grottstadiet gör det alltså med någon form av historisk riktighet.

Den första nedskrivna upplevelsen av bakfylla är dock yngre än så. I medicinska tidskriften Current drug abuse reviews nämns *Sushruta Samhita* som tidigaste exempel, en 3 000 år gammal text inom indisk läkekonst som beskriver ett rusrelaterat tillstånd – kännetecknat av törst, smärtande huvud och leder, en tunghet i kroppen – som helt saknar botemedel. Även i Gamla testamentet förekommer bakfylla, givetvis i ett moraliskt

fördömande sken. Profeten Jesajas bok är ett kritiskt resereportage från Juda, alltså södra Israel, där i synnerhet vindistrikten väcker hans vrede, och särskilt de boende där som botar bakfyllan med nya fyllor. ”Ve dem som störtar upp i ottan för att få sig ett rus och blir sittande långt fram på kvällen heta av vin!” (Jes 5:11), skriver han och hoppas att straffet blir det största: ”Därför öppnar dödsriket sitt gap, spärrar upp sina breda käftar, och stadens förnäma skall störta dit ner, hela den högljudda, larmande hopen, de som nu festar i staden.”

Dåtidens nykterhetsrörelse var minst sagt hårdnackad. Dramaturgiskt är bakfyllan perfekt som kulturuttryck. Den är en uppgång- och fallhistoria, den har hybris och katharsis, den går från komedi till tragedi på bara några timmar. Mest kärnfullt har motsatsförhållandet rus/bakrus kanske gestaltats av Nils Ferlin i dikten ”I går var jag full”, där varje strof

ställer gårdagens eufori mot dagens lidande: ”I går höll jag bordstal för sanning och rätt/I dag vill jag spy i en vattenklosett” är en passande oneliner att kasta ur sig för att kulturellt rättfärdiga att man sitter hukad över toalettstolen.

Anders Öhrn är docent i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet. Tillsammans med lektor Per Anders Wiktorsson driver han forskningsprojektet ”Fyllan värmer bäst” som undersöker alkohol och berusning i drygt tusen svenska rocktexter åren 1970–1989. Öhrn har hittat flera återkommande beskrivningar av bakfylla i denna lyrik.

– Bakfylleristen i svenska rocktexter uppvisar en rad gemensamma symptom. För det första mår han, det är nästan alltid en han, fysiskt dåligt. Vanligast är att han har ont i huvudet, klargörande beskrivet av Noice i ”Det jag känner för” från 1980 (”Sakta vaknar jag upp/Huvet det bultar/Känns

som det ska sprängas”) och en känsla av torrhet i munnen, som i Perssons Packs ”Hemma” från 1989 (”Vaknar en lördag med damm i min käft”).
Ett annat regelbundet inslag är oförmågan att vakna i sin säng dagen efter. I Magnus Ugglas ”Staffans matematik” (1986) vaknar huvudpersonen upp ”någonstans i Hökarängen med ett fullblodsras i sängen”, i Lundells ”Kär och galen” (1982) är det ”under borden utan hopp”, och i Gunnar Danielssons ”Gå inte bort från mig i kväll” (1989) går han på krogen, dricker öl, vaknar upp i en vattenpöl.
– En mer klassisk plats i de här sammanhangen hittar man i Eldkvarns låt ”Gatan fram” från 1979: ”Jag låg i rännsten med Ann-Louis”, som närmast för tankarna till uppvaknandet i rännstenen i Bellmans ”Ack, du min moder”, säger Öhrn.
Bellman, ja. Det är närmast ett tjänstefel att ha hunnit så här långt innan Stockholms störste slumpoet nämns. I

hans epistlar om alter egot Jean Fredman finns en nästan kronologisk genomgång av supandet och dess baksida. ”Drick, du är poet!” skriver Bellman i Fredmans epistel nummer 14, i en uppmaning som hörsammats mer än väl av alla då- och framtida kulturmän.

Men så kommer man till epistel 23 och påföljden av det evinnerliga supandet. ”Ack, du min moder” börjar i baksmällans plågor, där Fredman ligger uppvaknad i huvud- och kroppsvärk i rännstenen utanför krogen Kryp-in, och förbannar sin mamma för att han ens blivit född. Men så sakteliga mildras humöret när han föreställer sig hur han ska bota bakruset med nya supar: ”Nå så gutår, jag vil mig omgjorda/Ragla til bord och stop./Nu ska de styfva leder blifva smorda/Smorda all ihop.”

Att bekämpa ont med ont är en ofta omdiktad lindring i bakfyllans lyrik. Att ta sig en återställare brukar sägas

vara enda sättet för att bota bakfylla, även om det bara innebär att skjuta problemet på framtiden.

Medicinhistoriskt har många lönlösa försök gjorts för att kurera kroppen från spriten: under medeltiden rekommenderades en kombination av rå ål och bittermandel, medan mongoler ordinerades en diet av picklade fårögon. Den moderna forskningen är dock rörande samstämmig i sitt förnekande av snabba fixar.

– De vetenskapliga studier som undersökt huruvida det går att bota en bakfylla har kammat noll. Så tills vidare är det enda evidensbaserade knepet för att undvika bakfyllan att också undvika själva fyllan, säger Emma Frans, doktor i medicinsk epidemiologi vid Karolinska institutet.

Bakfyllan är med andra ord demokratisk. Den kommer till alla och ingen kan köpa sig fri från den. Den finns överallt och överskrider kultur-, lands- och

språkgränser. På engelska är den en osalig ande som hemsöker och hänger över dig – en hangover – medan japanerna pratar om det som en pågående berusning, friskt översatt ”två dagar full”, och tyskarna kallar det Katzenjammer, alltså en katts jamande: känslan av en ylande kattracka innanför pannbenet. Rikast verkar dock det ryska språket vara, som enligt mitt (det vill säga Googles) onlineuppslagsverk har fem olika ord för ”bakfull”.

Från 1800-talets mitt börjar ordet ”bakrus” användas i svenska språket, den obehagliga känsla som kan uppstå när berusningen avtar.
– ”Bak” verkar inte handla om bakhuvudet, utan kommer sannolikt från ”bakåt” eller ”tillbaka”. Bakrus är så att säga ett rus som går tillbaka eller bakåt i tiden, säger Anders Svensson, chefredaktör för Språktidningen.
I en artikel i The New Yorker förklarar man däremot

svenskans ”baksmälla” som känslan av att ha blivit ”smacked from behind”. Men ”baksmälla” – som är belagt i svenskan sedan 1929 – härleder Anders Svensson till en numera rätt sällsynt betydelse, nämligen att ha en bultande huvudvärk.

– Huvudet kunde smälla av smärta. I boken ”Vad kostar åsnan?” med undertiteln ”Orientaliska bagateller” från 1930 skildrar konstnären och författaren Anders Sten just en smällande huvudvärk.

Susanne Waldén är filosofie doktor i etnologi och har skrivit avhandlingen ”Berättad berusning. Kulturella föreställningar i berättelser om berusade personer”. Hon nämner begreppet ”liminalt tillstånd”, eller ”karnevalstillstånd”, en tillvaro där allting är uppochner, sociala ordningar kastas om och alla regler ställs på ända. Det kan vara hur man uppför sig på en Finlandsfärja eller på läktaren under en

fotbollsmatch: man agerar i ruset tvärtemot sitt vanliga beteende.
– Många har skrivit om fyllan som ett sådant extatiskt tillstånd. Men när man kliver ur det tvingas man möta vardagstillvaron igen. Bakfyllan kan ses som övergångsritualen in i normaltillståndet. Så för att rena sig och ta kontroll över situationen förvandlar man det som har hänt till ett skämt eller något som går att skratta åt i efterhand, säger hon.

För bakfyllan må vara en helvetisk plåga men just därför är den utmärkt grogrund för humor. Berövad gårdagens vindrivna högmod och levnadsglada utsvävelser blir bakfylleristen en tragisk figur att skratta åt. Igenkänningen är så stark att de tre usla filmerna ”Baksmällan”, ”Baksmällan 2” och ”Baksmällan 3” kunde dra in 14 miljarder kronor i biointäkter.
Men redan 60 år före den stinkande triptyken om ett

gäng medelålders män med spritorsakad minnesförlust diktade Povel Ramel träffande om samma känsla och händelser, i ”Gräsänkling blues” från 1951.

”Det är måndag morgon och mitt huvud känns så tungt”, börjar den, för att sedan rada upp konsekvenserna av hedonistiska veckor i frugans frånvaro då hon begett sig till ”Mölle by the sea”.

Blommorna har vissnat, fiskarna har dött i akvariet, hembiträdet har spelats bort i ett parti poker till Stig Järrel. ”Den vecka som har var’t har trotsat all kalkyl, och allt som finns i huset är kapsyl och magnecyl.”

Susanne Waldén säger att humorn i bakfylleberättelser synliggör normer, eftersom det är dem man bryter mot.

– Som bakfull upplever man ett kroppsligt utanförskap. En del berättelser handlar om bakfulla personer som kräks i smyg. Det blir roligt eftersom det handlar om att i dagsljus göra saker som inte

längre sker i det hemliga mörkret, säger hon.
Hon menar att beteendet i fylle- och bakfylleberättelser bryter mot framför allt tre normer: Det är ett kroppsligt tabu, att man gör saker med kroppen man annars inte gör (som att spy eller snubbla). Det är även en provokation mot tid: att man är bakfull under arbetstid när andra är nyktra. Och det är en provokation mot hierarkier, där man skämmer ut sig för chefen eller, i äldre tider, i kyrkliga sammanhang. I de kontrasterna uppstår humorn. På så sätt kan berättelserna fungera varnande eller sedelärande.
Den anglosaxiska alkoholkulturen, som är så vedertagen att den skulle kunna benämnas AA om det inte redan vore upptaget, har förädlat fyllan och bakfyllan till en litterär humorgren. Författare som Edward St Aubyn, P G Wodehouse och Kingsley Amis har alla beskrivit bakruset med svartsynta kvickheter.

Amis, som förutom ett persongalleri fullproppat med fyllon gett ut tre fackböcker om supande, skrev redan i sin romandebut ”Lyckliga Jim” (1954) en skoningslös skildring av titelfigurens bakrus: ”Ljuset fick honom att må illa, men inte lika mycket som att titta på saker gjorde det; han beslutade sig för att aldrig använda sina ögon igen. Ett dammigt dunkande i hans huvud fick synen framför honom att slå som en puls. Hans mun hade av använts som latrin av något litet nattligt djur, och sedan som dess mausoleum.”
(Amis själv korade Kafkas ”Förvandlingen”, där en man vaknar upp förvandlad till en insekt, som den bästa beskrivningen i litteraturhistorien av bakfylla.)
Att dricka sprit är en viktig del av den manliga självbilden. Så också det stoiska uthärdandet av smärtor, så genom att dricka slår man två flugor i en baksmälla. Det finns något

nästan martyrlikt hos den kvidande mannen som lider sviterna av en praktfylla. Därför tillåts han dispens i diet (äta fet mat fast han inte borde) och aktivitet (ligga på soffan hela dagen fast han inte borde).
Även om de kvinnliga skildringarna av bakfyllan blivit fler på sistone, så sägs det redan i verkens titlar att de är dåliga människor, som i filmerna ”Bad teacher” (Cameron Diaz som festglad lärare) eller ”Bad moms” (där Mila Kunis och andra kvinnor festar sig genom moderskapet).
I Magnus Öhrns genomgång av den svenska rocklyriken ser han kvinnorna förpassade till städpersonal åt nedsupna män.
– Det finns några exempel på bakrus och då rör det sig framför allt om kvinnliga erfarenheter av just manligt drickande. Ett exempel på det är Maria Hörnelius ”Sommarvisa” (1983): ”Brygga mörkrostat kaffe/ och fylla på termosen/Väcka

Harry som sover/bakfull i gryningen.”
Han har dock hittat ett par enstaka exempel där kvinnornas skildringar av dagen efter ligger nära männens.
– I låten ”Ågren” (1976) gör Kisa Magnusson bruk av ångestens personifikation, samtidigt som hon ger honom en titel som understryker det dåliga samvetet: ”Klockan tickar våldsamt, den för ett sabla liv/Snälla pastor Ågren, I’m begging you to leave”.

Alla bakfyllor måste dock inte vara av ondo. Bakruset är på sitt sätt ett meditativt tillstånd: kroppen är utslagen, så man är utlämnad åt sin hjärna. Och under påverkan av kemisk ångest har människan en tendens att reflektera över alltings uselhet. Utan att bli alltför spritromantisk kan man alltså påstå att bakfyllan i vissa fall kan främja konsten eftersom man verkligen tvingas ner i själsdjupens mörker. (Spiritus, den medicinska benämningen på

alkohol, är även språkligt sammankopplat med spiritualitet.)
I ”Laterna magica” beskriver Ingmar Bergman hur dagen efter-dämonerna drillar honom i disciplin: ”Varje morgon klockan nio satt jag emellertid vid mitt arbetsbord och lät den goda bakfyllan driva mig till intensifierad kreativitet.”
På samma sätt påstås Strindbergs författartalang ha väckts av förödmjukelse och bakfylla. 1870 hade han underkänts på ett anställningsprov, tagit till flaskan till tröst och vaknat upp bakfull och obalanserad dagen därpå. Han börjar fantisera, och efter ett par timmar var han klar med en komedi som skulle bli hans första pjäs.
Ofta blir bakfyllan – åtminstone som den skildras i kulturen – en dramaturgisk vändpunkt när den ofiltrerade insikten drabbar. Som i filmen ”En skön historia” (1940) där Katharine Hepburn vaknar upp efter en blöt utekväll och

plötsligt inser att hon inte älskar mannen hon ska gifta sig med. Det rosaskimrande skynket har ryckts från hennes ögon och kvar finns bara eftertankens kranka blekhet: de råa, oraffinerade känslorna. Sanningen finns i vinet, som det gamla ordspråket lyder, men kanske bor den än mer i känslan då vinet går ur kroppen.

Jacob Lundström, chefredaktör för tidningen FLM och filmkritiker på DN, minns en annan scen där bakfyllan innebär ett renande ögonblick: i Lasse Hallströms ”En kille och en tjej” finns en dialog som även samplats i Hans Appelqvists låt ”Bakfylleoro”.

– Det är själva sinnebilden av ett dåligt heterobråk morgonen efter en fest. Brasse Brännströms rollfigur tycker att Marianne Rudberg har sagt något pinsamt, medan hon undrar varför *han* ska skämmas för vad hon säger. Det är trött och irriterat, men det är också som att själva bakisdimman

gör det lättare att rensa luften i relationen.
Men bakruset har framför allt stora samhällskostnader. Enligt Systembolagets statistik försvinner 32 000 produktiva arbetstimmar varje vecka på grund av bakfylla i Sverige, och varje år tas mer än 625 000 alkoholrelaterade sjukskrivningsdagar ut. Så hur råda bot på törstiga läsares längtan efter karnevalstillståndet? Det är mer än den här texten kan ge svar på. Men kanske kan kulturen ändå vara till hjälp. För tänk om det på varje kylskåpsdörr, och längst ner på varje Systembolagskvitto, stod att läsa denna avskräckande strof ur Nils Ferlins ”I går var jag full”:
I går var jag kung, i dag är jag slaven
Med bävan i hjärtat jag väntar på graven.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se

Fyra smärtsamma bakfyllor

”Kvinnan på tåget” (2015)
I Paula Hawkins spänningsroman, och sedermera filmen som byggde på den, förekommer det mest slitna av berättartekniska grepp: en huvudperson drabbad av minnesförlust. Men i det här fallet beror det inte på någon luddig medicinsk förklaring utan är resultatet av hennes hårdnackade förkärlek för gin och tonic. Och det förekommer flera plågsamma skildringar av att vakna upp med nedkissade trosor, skrapade knän och armbågar, och den där själsförbrännande skammen som beror på något ogripbart som ligger begravt i blackoutens svarta hål.
”Woman drinking”/ ”The hangover” (1888)
Konsten räddar många från idrotten. I många fall räddar sedan spriten folk från konsten. I unga år var Suzanne Valadon cirkusartist, men efter att missat trapetsen och fallit från hög höjd, ett minst sagt symboliskt fall, började hon fokusera helt på sitt målande. Hon sögs snabbt upp i Paris bohemiska kretsar, i synnerhet

de dekadenta cirklarna kring Henri de Toulouse-Lautrec, och det är också som modell för en av hans mest kända oljemålningar hon har blivit en del av alkoholromantikens kulturhistoria.
Att tavlan går under både namnet ”Woman drinking” och ”The hangover” har sin förklaring i att det som pågår på duken nog är bådadera – Valadon sitter utsjasat framåtlutad över en halv flaska vin, det kan rent av vara gårdagens vin, ensam vid ett bord, med en minst sagt irriterad uppsyn. En stilstudie i dageneftermödor som framkallar sekundärbakrus för alla som bevittnar den.
”Sunday morning coming down” (1969)
Det var Johnny Cash som fick till en stor hit med den här låten 1970, men Kris Kristofferson skrev och spelade in den redan året före. Inledningen är en rå och smutsig skildring av hur ont med ont ska fördrivas: huvudpersonen vaknar upp en söndagsmorgon och hur han än håller sitt huvud värker det,

och hans kropp känns så ensam.
Så han går rakt på återställaren, och sedan ännu en: ”The beer I had for breakfast wasn’t bad/so I had one more for dessert”.
Resten av låten driver han sedan omkring i en sömning småstad denna söndag och ser barn leka, familjer umgås, och det enda han önskar är att dämpa melankolin med mer rus: ”Wishing Lord that I was stoned”.
”Bridget Jones dagbok” (1996)
Ikoniska ”Bridget Jones dagbok” inleds med ett nyårslöfte: ”Jag skall icke: dricka mer än 14 enheter alkohol (stora öl/glas vin/ drinkar) i veckan.” Det misslyckas. På nyårsdagen vaknar Bridget Jones, Helen Fieldings oändligt charmiga (och, hör och häpna, helt vanliga!) romankaraktär, upp med en bakfylla utan dess like: ”Blää. Första dagen på det nya året blev fasansfull. Kan inte fatta att jag börjar året i en enkelsäng hemma hos mamma och pappa nu igen. Fruktansvärt förödmjukande i min ålder.”

Hon befinner sig i en egen sällsam värld av ”kväljningar, huvudvärk och magsyra” och måste till råga på allt besöka den berömda nyårskalkonfrikassébuffén hos moderns väninna Una Falconbury. Väl där tvingas hon ihop med den stelbente stjärnadvokaten Mark Darcy, raka motsatsen till chefen/älskaren Daniel Cleaver – och resten är, som det heter, chick lit-historia. Vinindränkt sådan.

I diktatu-ren frodas psykopa-terna

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Från Terrormuseet i Budapest minns jag en berättelse särskilt starkt. En

kvinna berättade om kommunistregimens interneringsläger. Det fanns grader även i detta helvete; de flesta vakter utförde sitt smutsiga jobb men gick ändå att begripa som medmänniskor.
Men så fanns undantagen. Ett av dem namngavs. En praktsadist som gjorde vad han kunde för att lägga extra sten på redan tung börda. En plågoande som njöt av tortyren, bestraffningarna, förnedringen som han hade rika tillfällen att utsätta fångarna för. Den kvinnliga fången föreföll närmast förvånad: Varför gjorde han så?
Den 15 november recenserade DN norrmannen Simon Strangers roman ”Minns deras namn”. Texten kröns av en svartvit bild, en man i tidens uniformsjacka. Slipsknuten är lika oklanderlig som det bakåtslickade håret. Minen är en svårutgrundlig grimas av skeptisk överlägsenhet – faktiskt får han mig att

associera till Sheldon Cooper i ”Big bang theory”.
Men ansiktet mellan slips och hår tillhör Henry Oliver Rinnan, norsk Gestapo-kollaboratör, SS-Untersturmführer och innehavare av den tyska utmärkelsen Järnkorset.
Under den tyska ockupationen av Norge utförde han personligen minst 13 mord, hans organisation torterade hundratals människor.
”Rinnans oberördhet (inför sina grymheter) är väl dokumenterad”, konstaterar Wikipedia torrt.
En intressant aspekt på Rinnan är hans oförmåga att behålla jobb före kriget, i stället blev han osams med sina chefer. Det var först Gestapo och tortyrkamrarna som gav honom ett varaktigt sammanhang, en plats där han trivdes.
Till demokratins stora förtjänster hör att den tenderar att sätta stopp för sadister som Rinnan och den ungerska lägervakten, människor som njuter av att

skada andra. Förr eller senare blir de ofta avslöjade, förlorar jobbet (som Rinnan) eller sätts i fängelse.
I diktaturen, däremot, tenderar de att befordras. Det finns alltid en - Obersturmführer som känner igen en talang när han ser den, alltid en diktator som vet värdet i att ha - människor i organisationen som sätter Herrens tukt och förmaning i potentiella revoltörer.
I den kalasjnikovsvarta komedin ”The death of Stalin” (nu på Netflix) finns en scen där Sovjetunionens sadistiske säkerhetschef Berija går genom ett av sina egna fängelser efter att ha avbrutits under en tortyrsession. Till höger i bild kastas en fånge nedför en trappa, men varken Berija eller någon annan reagerar, vandringen och samtalet fortsätter friktionsfritt.
Bättre än så är det svårt att skildra diktaturens inbyggda destruktivitet.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Mobb-ningen av det skrivna ordet är liksom inte skapel-sens krona

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Ett ord säger naturligtvis mer än tusen bilder. Ändå får språket förfalla, och Donald Trump är långt ifrån den ende skyldige.

Läste ni julevangeliet häromdagen? När det var dags för det? Eller lästes det högt i familjekretsen av *pater familias*?

Inte? Kunde väl tro det. Men det är inte religionens, familjens eller fadersauktoritetens förfall som jag är ute efter utan något mycket allvarligare: ordets förfall.

I begynnelsen var ordet. I svart på vitt står det just så i den Bibel ni i dessa dagar sannolikt inte ens bläddrat i. Det är aposteln Johannes som påstår det. Men det är inte sant. Ordet har ingenting med början att göra, i stället infinner det sig mycket sent. I begynnelsen, långt innan ordet gör entré, ristade människan på en grottvägg bilder föreställande djur och frambringade ljud som med tiden så småningom skulle bli till sång.

Ordet? Det talade och ännu mer det skrivna, befann sig utanför den där grottan i en dunkel och fortfarande mycket avlägsen framtid. Just så ser den historiska ordningsföljden ut: först ton och bild, därefter ordet långt på efterkälken. Den som hävdar något annat ljuger eller ägnar sig åt propaganda, fräckast av alla denne Johannes vars evangelium ingår i vad som genom tiderna är världens mest spridda och förmodligen mest lästa bok, även om så inte längre är fallet.

Ordet skulle, fast mycket sent, ta över och lämna bild och ton långt bakom sig. Sedan Gutenberg utgör det skrivna ordet själva fundamentet för vår civilisation som marginaliserade bild och ton, ofta aggressivt, men utan att det fullkomligt urartade till förordnad stumhet eller bildstormande förintelse. Nära var det ibland. I min by i Istrien målades väggmålningarna i kapellet

över av protestanter som revolterade mot det katolska Rom. Väggmålningarna är från renässansen. Under tjocka lager av vitt doldes de i hundratals år tills de i dag försiktigt knackas fram igen av restauratörer från Rijeka fast de väl inte längre tror på Gud.

Det skrivna ordet är utformat efter fastlagda regler, ett chiffer som måste tolkas. Där hänger ordet i det jättelika språknätet av traderade betydelser och förbindelser som i sin tur måste läras in. Ordet talar inte direkt till oss som bild och ton, något som paradoxalt bidrar till att göra dess utsaga både vidare och mer exakt, kvaliteter som har med ordets försumbara ålder och högre grad av abstraktion att göra. Ett ord säger helt enkelt mer än tusen bilder. Men alltsedan bilden är rörlig och tonen kan betjäna sig av tekniken som en gång Gutenberg av tryckpressen, är kontrarevolutionen på gång: bild och ton håller på att ta revansch på ordet.

Nästan alla kan vi nynna någon av Beatles sånger. Men vem kan texten? Mer än en rad eller två? Romaner och berättelser är i dag sällan mer än blåkopior till filmer; det kallas ”Hollywood” och når emellanåt analfabetiska höjder. Vi lever i en tid av *sights and sounds*; ordet håller på att reduceras till fotnot eller dekorativ girland, bild och ton är på väg att återerövra sin maktställning: det skrivna ordet gäller knappast längre, på sin höjd det talade (eller sjungna).

Vad ni här läser är en tidning. Tidningen är både som medium och med sitt budskap en utmärkt måttstock för hur vår tillvaro förändras över tiden, och vare sig ni läser detta på nätet eller på papper borde förskjutningen mellan ord och bild vara uppenbar. Fast för att uppleva den som dramatisk krävs kanske att ni redan bläddrade i en tidning för, säg, 25 år sedan. Och för så där 50 år sedan fanns

stora europeiska dagstidningar helt utan bilder: det skrivna ordet var fortfarande helt suveränt och utan konkurrens.
På den tiden mönstrade jag som värnpliktig fiskarpojkar i Norrtäljetrakten som efter avslutad folkskola hade återvänt till sjön och därefter väl bara sett skrivna ord i form av det tidningspapper de slog in fisken i. De kunde inte fylla i sina mönstringsformulär; en sista restpost av en pregutenbergsk värld, skulle man kunna tro. I dag undrar jag om det inte var tvärtom: en föraning om vad som skulle komma, fast det på den tiden knappast ens fanns tv-apparater.
Och i morgon?
Det skrivna ordet mobbas allt oftare. Det får finna sig i att ringaktas och att bli misshandlat när det offentligt kommer till användning. Det skrivna ordet får gå omkring i rivna gångkläder utan att någon verkar bry sig. Och när förfallet inte längre går att

dölja ges det generalabsolution med hjälp av ”liksom” eller ”du förstå ju vad jag menar”.
Men det är just vad jag inte gör.
Ändå välkomnas denna funktionella analfabetism av så kallade språkvårdare som bevis för att språket lever och utvecklas, fast det inte sällan tycks innebära en existens som språklig krympling bortom både grammatik och korrektur. Sinnebilden för detta förfall är förstås Donald Trump som med sin mobil kommunicerar medelst ett barnsligt, valhänt och ibland felstavat språk, meddelanden i skrift krympta till displayens tukthusutrymme.
Här förnedras språket. Och vad Trump än säger kan man inte vara säker på att det inte betyder precis vad som helst. *Anything goes*, som Cole Porter vill få oss att sjunga. Så blir världen en liten bit dummare, suddigare och mer gråtmild med nästan varje dag när ordets förfall bidrar till att undergräva inte bara

julevangeliets innebörd utan sakta också vår demokrati.
Richard Swartz är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.
Richard Swartz
richard.swartz@chello.at

Jag tycker att vi borde tillsätta en oberoende Gui Minhai-kommission som går

igenom hela den svenska regeringens skötsel av fallet.

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Moderatledaren Ulf Kristersson vill se ett mer kraftfullt agerande från Sverige gentemot Kina gällande den fängslade förläggaren Gui Minhai.

Flottan sätts in i eldkaoset

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Flottan och militärhelikopter har satts in i bekämpningen av markbränderna i sydöstra Australien. Ett väderomslag på onsdagen gav en tillfällig respit, samtidigt som katastrofens omfattning växer.

Minst arton personer har hittills omkommit sedan bränderna bröt ut i oktober, men uppgifterna är osäkra och siffran väntas stiga.

Den australiska regeringen lovade på tisdagen att sätta in extra flygplan, helikoptrar och fartyg för att hjälpa räddningstjänsten i de drabbade delstaterna New South Wales och Victoria. Men det är en ojämn kamp som förs mot lågorna som slukar allt i sin väg. På årets första dag härjade över 110 terrängbränder i New South Wales.

– Även om vi hade 10 000 brandmän så skulle vi inte

kunna släcka de här bränderna, säger Rob Rogers, brandchef på räddningstjänsten i New South Wales.

Ett omslag med kyligare väder har tillfälligt förbättrat situationen och varningsnivån har sänkts i Victoria. Men på onsdagen täcktes sydöstra Australien ännu av tjock, svart brandrök som har spridit sig med vindarna ända ner till Nya Zeeland.

I den hårt drabbade staden Mallacoota i Victoria tvingades runt 4 000 personer söka skydd på stranden eller i sina båtar på nyårsaftonen efter att lågorna hade slagit en ring runt staden.

På onsdagen hade den värsta branden passerat, men läget var fortsatt allvarligt och ett fartyg med mat, filtar, vatten och bränsle var på väg från Sydney, uppger Andrew Crisp, chef för räddningsmyndigheten i Victoria, för BBC. Samtidigt flögs brandmän in med helikoptrar för att bekämpa

branden som har orsakat enorm förödelse.
– Såvitt jag vet har det inte gjorts någonsin tidigare... vi har helikoptrar som flyger 90 brandmän till och från Mallacoota eftersom de inte kan ta sig dit på annat sätt. Vi gör bokstavligen ett skiftbyte i luften, sade premiärministern i Victoria Daniel Andrews till The Guardian vid ett besök i området.
Enligt invånarna liknar staden en krigszon av förkolnade rester, sot och rök.
Allison Marion och hennes två söner som hade tillbringat natten på sin båt upptäckte till sin förvåning att deras hus hade klarat sig undan lågorna.
– Vår gata undkom på något sätt elden. Men jag känner medlidande med de många människor i vår stad som har förlorat sina hem. Det är verkligen sorgligt, säger Allison Marion till ABC News.

Musikern Justin Brady hade inte lika stor tur utan är en av de invånare i staden som blivit hemlösa. Det enda han fick med sig vid evakueringen av huset på Karbeethong Hill var sina instrument.

– Jag har förlorat nästan allt. Jag byggde huset för 25 år sedan och skulle ha min bas här, säger han till The Age.

När branden rasade som värst satt han i en båt tillsammans med 50 andra Mallacootabor på nyårsnatten och såg lågorna slå upp mot den mörka himlen.

– Det var apokalyptiskt, säger han.

Ingen vet ännu hur många hem som har förstörts i den lilla staden, men det handlar om dussintals.

Röjningsarbetet kommer att ta tid och först om tre, fyra dagar beräknas den enda tillfartsvägen vara farbar igen.

– Det är först nu som verkligheten börjar tränga in efter en sådan katastrofal

händelse, säger Mary O'Malley till The Age. Omfattningen av de materiella skadorna i de eldhärjade delstaterna är inte heller klarlagd, men långt mer än tusen hem har brunnit ned enligt den australiska nyhetsbyrån AAP. På sociala medier strömmar rapporter och bilder in på förödelsen från drabbade orter runt om i Australien. På många håll har det startats insamlingar för att hjälpa katastrofens offer, till exempel i Bairnsdale. Där berättar Wendy McPhan för The Guardian hur hon gav bort en värdecheck på cirka 300 kronor till en trebarnsfamilj som blivit hemlös. Först ville pappan inte ta emot pengarna.

– Men jag sa, du har förlorat allt. Du har förlorat ditt hus. Det finns inget som är värre. Då började han gråta, säger hon till tidningen.

Markbränderna har även skördat ett stort antal människoliv, bara sedan den 30 december har sju personer dött i New South

Wales, enligt polisen.
Dödssiffran för hela landet var på onsdagen uppe i 18 personer, enligt en sammanställning av AAP.
Men siffrorna är osäkra och väntas stiga.
Att årets markbränder har blivit de värsta i mannaminne beror enligt forskare på långvarig torka i regionen i kombination med en ovanligt intensiv värmebölja och starka vindar, vilket har gjort brandrisken extremt hög, skriver The Guardian.

Till helgen väntas temperaturen stiga igen till runt 40 grader och nya markbränder hotar i den kruttorra terrängen i de sydöstra delarna av landet, enligt Australiens vädermyndighet Bureau of Meteorology.
I delstaten New South Wales väntas starka vindar längs kusten på nytt skapa ett skarpt nödläge på lördagen i samband med att temperaturen stiger. Sydney väntas få 44 grader och

Canberra 41 grader, enligt Bureau of Meteorology.
För brandkåren innebär det att den måste förbereda sig på ännu en massiv insats till helgen, skriver Rob Rogers på Twitter.
I spåren av bränderna har ett stort antal hushåll blivit strömlösa men under onsdagen hade några börjat få elen tillbaka. Även flera vägar hade kunnat öppnas för trafik igen, skriver ABC News. Bränderna har också slagit ut mobilnätet och förorenat dricksvattnet på vissa platser.
På många platser ringlar långa köer utanför livsmedelsbutikerna med invånare som försöker bunkra upp inför hotet om nya bränder.
Risken för att de extrema väderförhållandena kommer tillbaka har ökat brådskan att undsätta människor som blivit avskurna i sina hem, särskilt i mer isolerade delar.
Försvarsmakten har i uppdrag att försöka evakuera människor eller leverera

förnödenheter från luften och via båtar. Ett fartyg med leveranser som ska räcka i två veckor – 1,6 ton vatten, mat och 30 000 liter bränsle – har redan lämnat Melbourne.
I början av nästa vecka väntas lite regn, men det är långt ifrån tillräckligt för att ha någon större effekt på bränderna.
Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se
Fakta. Katastrofen i siffror

New South Wales

15 bekräftade döda, fyra under det senaste dygnet. Två personer saknas.
Mer än 100 pågående markbränder.
3,6 miljoner hektar har brunnit, vilket motsvarar en yta större än Belgien.
1087 hem nedbrunna.

Victoria
En person död, fyra saknas.
Drygt 40 större pågående markbränder.
Mer än 500000 hektar har brunnit.
68 byggnader förstörda, men siffran väntas öka avsevärt.

South Australia
Två personer har bekräftats döda.
Cirka 20 pågående markbränder varav sju större.
Drygt 60000 hektar har brunnit.
Över 90 byggnader har förstörts.

Queensland
Sju pågående markbränder.
250000 hektar har brunnit.
45 hem nedbrunna.

Western Australia
Drygt 40 pågående markbränder, varav två större.
1,2 miljoner hektar har brunnit.
En byggnad nedbrunnen.

Tasmanien
Över 30 pågående markbränder, varav sju större.
8000 hektar har brunnit.
En byggnad nedbrunnen.

Källa: Nyhetsbyrån AAP

Fredlig marsch urartade – 400 personer greps

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Nyårsdagens i huvudsak fredliga protestmarsch i Hongkong urartade i kaotiska scener när polisen avfyrade tårgas och vattenkanoner mot folksamlingen, rapporterar Reuters.

Omkring 400 personer greps i samband med oroligheterna, enligt polisen.

Arrangörerna uppger att mer än en miljon personer deltog i demonstrationerna på nyårsdagen, men polisen säger att det handlade om 60 000.

I takt med att skymningen föll blev det allt mer oroligt och stökigt på Hongkongs gator. I bankdistriktet i stadsdelen Wanchai sprejade demonstranter graffiti och

slog sönder uttagsautomater. Polis försökte skingra folkmassorna – först med pepparsprej och senare med tårgas.

Polisen hade ändå svårt att hålla tillbaka demonstranterna som omgrupperade sig och blockerade flera gator. De ska också ha kastat bensinbomber och startat flera bränder.

Polisen meddelade sent på onsdagen att omkring 400 personer gripits, skriver nyhetsbyrån TT. Som anledning gavs olaglig sammankomst och innehav av föremål som kunde användas som anfallsvapen enligt polischef Jim Ng.

Polisen hade även uppmanat demonstranterna att avsluta protesterna tidigare än planerat på grund av oroligheter.

Demonstranter har enligt polisen haft med sig hammare och knogjärn, medan material för tillverkning av bensinbomber har beslagtagits, skriver TT. Tidningen South China

Morning Post citerar polis som uppger att demonstrationen kunde utgöra ”ett allvarligt hot mot allmänhetens säkerhet”.
En banktjänsteman klagade på demonstranternas vandalisering:
– Vi fördömer skadorna som tillfogats vår egendom under de senaste dagarna. Vi anser att de är omotiverade, sade han till Reuters.
Många av demonstranterna var klädda i svart och flera av dem var maskerade. De hade skyltar med texten ”frihet kommer inte gratis” och de höll upp sina händer i luften med fem fingrar utspärrade. Det är en gest som blivit en symbol för de fem krav som proteströrelsen riktat mot regeringen. Bland annat kräver kritikerna att staten ska utreda övervåld mot demonstranter.
– Om inte de fem kraven uppfylls och polisen inte hålls ansvarig för sin brutalitet kan vi inte få ett riktigt gott nytt år, säger en demonstrant som deltog i demonstrationen

tillsammans med sin tvåårige son.
Många boende i provinsen är upprörda och oroade över det grepp som den kinesiska regeringen har över staden som lovades en viss autonomi när den övergick från att vara en före detta brittisk koloni till att vara en del av Kina 1997. Från Peking förnekar man inblandning och skyller oroligheterna på väst.
En grupp om 40 parlamentariker och makthavare från 18 länder skrev på nyårsafton ett öppet brev till Hongkongs ledare Carrie Lam och uppmanade henne att ”genuint söka vägar framåt ur den här krisen genom att ta itu med klagomålen från Hongkongborna”.
Proteströrelsen har stöd av 59 procent av Hongkongborna, enligt en opinionsundersökning som Hong Kong Public Opinon Research Institute gjort på uppdrag av nyhetsbyrån Reuters.

Marschen i Hongkong på nyårsdagen.
Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se
Isaac Lawrence AFP
Dela

Trettiotal apor dog i brand på zoo

TORSDAG 2 JANUARI 2020

En häftig brand bröt ut i ett av aphusen på ett zoo i tyska Krefeld på nyårsnatten och dödade samtliga apor. Brandorsaken är inte känd men enligt lokala medier kan det bero på fyrverkerier.

Bilder som har lagts ut på sociala medier visar hur höga

lågor slår ut från inhägnaden där ett trettiotal apor befann sig. Inget av djuren överlevde, skriver Krefeld Zoo i ett inlägg på Facebook.
”En ofattbar tragedi inträffade strax efter midnatt. Vårt aphus har brunnit ner till grunden. Våra värsta farhågor har besannats.”
Vad som orsakade branden är inte känt, uppger polisen i Krefeld. Flera tyska medier uppger dock att raketer från nyårsfirandet misstänks ligga bakom.

Aphuset, som funnits sedan 1975, är drygt 2000 kvadratmeter stort och hem för bland annat schimpanser, orangutanger samt flera andra djurarter och fåglar. Anläggningens gorillor bor i ett eget hägn och klarade sig undan lågorna.
Krefeld ligger i den tyska delstaten Nordrhein-Westfalen.
Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Netanyahu begär immunitet mot åtal

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Benjamin Netanyahu begärde på onsdagen parlamentarisk immunitet från åtal. Israels parlament, knesset, ska ta ställning till hans begäran.

I dagens knesset saknar premiärministern majoritet för immunitet, men det är hans förhoppning att nästa knesset, som väljs den 2 mars, ska ge honom de 61 mandat som behövs för att klara sig undan det åtal som väcktes mot honom för en månad sedan i tre mut- och bedrägerimål.

Under sitt framträdande i ärendet på onsdagkvällen anklagade Netanyahu åklagarämbetet och polisen för att ”på uppdrag av vänstern och pressen” ha fabricerat bevismaterial mot honom. Han anklagade också

oppostionsledaren, general Benny Gantz, för korruption och stöld av tio miljoner kronor. Gantz meddelade omgående att han överväger att stämma Netanyahu för ärekränkning.
Som det ser ut i dag måste Netanyahus Likud och dess ultrareligiösa och extremnationalistiska satellitpartier vinna valet i mars med bred marginal för att rädda honom från rättegång. Det är inte heller helt säkert att alla de folkvalda inom nationalistalliansen kommer att rösta för immunitet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Kurz ska leda ”turkosgrön” regering

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Österrike.

Konservativa partiet ÖVP och De gröna bildar landets nya regering. ÖVP:s ledare, ex-förbundskanslern Sebastian Kurz, kan därmed fortsätta att leda Österrike.

ÖVP ledde den regering som föll i maj på grund av skandaler som skakade högerpopulistiska FPÖ.

I nyvalet i september fick inget parti egen majoritet, men efter tre månader har det ledande ÖVP kunnat enas med miljöpartiet De Gröna om en allians.

Regeringssamarbetet bekräftas av en talesperson för de Gröna.

Samarbetet kallas turkosgrönt med hänvisning till partiernas val av symbolfärger.

TT-Reuters

Oppositionsledare vann valet

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Guinea-Bissau. Oppositionsledaren Umaro Cissoko Embaló har vunnit presidentvalet i Guinea-Bissau. Med knappt 54 procent av rösterna besegrade han rivalen Domingos Simões Pereira, från regerande partiet PAIGC, enligt nationella valkommissionen CNE. 47-årige Embaló tar över makten i ett land som sedan självständigheten från Portugal 1974 genomgått nio försök till eller fullbordade statskupper.

TT-AFP

Jag gillar honom, han gillar mig. Vi kommer överens. Han företräder sitt land, jag mitt.

Var och en gör det som krävs.

TORSDAG 2 JANUARI 2020

USA:s president Donald Trump litar på att Nordkoreas ledare Kim Jong-Un kommer att möta omvärldens krav på kärnvapennedrustning. Detta trots ett nordkoreanskt hot att testa ett nytt strategiskt vapen. TT-AFP-Reuters

Kungliga i Qatar EU-medborgare

TORSDAG 2 JANUARI 2020

Malta.

Bland de drygt 3500 utlänningar som 2018 fick medborgarskap i Malta finns fem välbärgade medlemmar ur Qatars kungafamilj, rapporterar Times of Malta, som gått igenom den inte helt lättillgängliga listan.

Av listan framgår inte vilka som har köpt sina maltesiska pass och vilka som har förtjänat sitt medborgarskap på annat sätt.

I EU-landet Malta är det sedan 2014 möjligt att få medborgarskap genom investeringar i Medelhavsön. Upplägget kritiseras hårt av EU.

Ledare: Vi är inte de första som tror att vi är de sista

FREDAG 3 JANUARI 2020

Scenerna från Australien är i sanning apokalyptiska. Sedan september har en yta stor som Danmark brunnit. Människor och djur flyr, tusen hem är förstörda. ”Som att blicka in genom helvetets grindar”, uttrycktes det i australiensisk tv.

Beror eldhaven på klimatförändringarna? Som så ofta är det omöjligt att dra en rät linje mellan den pågående uppvärmningen och enskilda fenomen, vilket förstås inte betyder att samband saknas. En sak är säker: klimatskeptikerna tonar ner korrelationen, deras meningsmotståndare lyfter fram den.

En nyårsledare i Aftonbladet hör till de texter som definitivt kopplar ihop bränderna med klimatförändringarna och som ser dem i ett bokstavligen ödesdigert sammanhang. Under den muntra rubriken ”Vår sista tid är nu” argumenterar Lotta Ilona Häyrynen för att vi kan leva i den sista åldern: ”Det finns nämligen en sak som skiljer ut vår generation från alla tidigare generationer under mänskligheten historia: Vi kan se in i framtiden”.

Då kan det vara på plats att tillägga att snart sagt varenda tidigare generation har trott sig ha just den förmågan. Och

använt den till att konstatera att det nog inte finns någon framtid, de yttersta dagarna är här.

Den helige Martin, biskop av Tours, beräknade jordens undergång till år 400. Han var lärjunge till den helige Hilarius av Poitiers (315–367), en fransk kyrkofader som trodde att Antikrist hade anlänt, vilket i sin tur var ett säkert tecken på den nära förestående domedagen. Hilarius själv angav årtalet 365 som det sista.

I dessa dagar av farhågor för klimatapokalyps kanske vi bräckliga människor kan finna tröst i just det faktum att vi inte är de första som tror att vi är de sista. Att tro att jorden kommer att dö samtidigt som vi själva verkar snarast vara regel än undantag.

Ytterligare ett axplock: En tidig domedagsprofetia sägs härstamma från den judiska sekten esséerna, som trodde att slutet skulle sammanfalla med upproret mot romarna kring år 66. År 500 trodde

flera teologer på basis av Noaks arks byggmått att jorden skulle gå under just detta år, medan desto fler trodde att apokalypsen skulle inträffa år 1000 jämnt. Martin Luther sägs ha förespråkat år 1600, och så tickar det framåt, med nya profetior för nya tider. Oron är inte bara religiöst betingad: Diverse astronomer har med ojämna mellanrum räknat ut att enorma kometer är på väg mot jorden, och kalla kriget präglades av skräcken för kärnvapenapokalyps.
I det fallet var rädslan befogad. Det gäller också klimatförändringarna. Atombombshotet ledde till motstånd, samarbete och i alla fall en klar förbättring. Även om det i dag börjar återaktualiseras är den akuta fasen bruten.
En anledning till att vi förmodligen klarar miljöhotet också är att vi är medvetna om det och kan bekämpa det med politik och frivillighet.

Det är lätt att glömma de framsteg som mänskligheten gör, såväl vad gäller att skydda oss från miljökatastrofer som att förebygga dem.
Tekniksprång kan leda till påfrestningar för jorden, men de ger också verktyg att möta både gamla och nya hot. Den största faran är resignation och apati.
Någon gång kommer en generation att få rätt och verkligen bli den sista. Statistiskt sett är det mycket osannolikt att det blir just vi.

Esséerna visade sig ha fel, liksom den helige Hilarius och hans efterföljare Martin av Tours. Den senare gick till historien av andra skäl, inte minst för att han är mannen bakom seden att äta gås på Mårtensafton. För gässen blev det en sorts apokalyps.
Mänskligheten stretar envist vidare.
DN 3/1 2020
Dela

Det här kan vi lära oss i Alperna

FREDAG 3 JANUARI 2020

Ulf Kristersson och Ebba Busch Thor borde åka på studieresa till Österrike. Det tyckte en del högerdebattörer efter att Sebastian Kurz borgerliga ÖVP valt att bilda regering med främlingsfientliga och populistiska FPÖ hösten 2017.
Efter en Ibizaskandal, ett nyval och en ny Kurzledd koalition – den här gången med de österrikiska miljöpartisterna – är det också lätt att hålla med om att det finns en del lärdomar att hämta i Alperna. De handlar dock inte om att det är en bra idé att sätta sig i

knät på populistiska nationalister. Tvärtom. För det första: Det är nödvändigt att låta ytterkantspartier avradikaliseras innan de ges makt och ministerposter. Man kan inte hoppas att de ska mjukna väl inne i den politiska värmen. Efter att FPÖ gavs kontroll över det österrikiska inrikesministeriet hårdnade greppet om säkerhetstjänsten och polisen. Partiets band till Kreml gjorde att britter och holländare ville begränsa underrättelseutbytet med Österrike.

Ibizavideon, i vilken FPÖ-ledaren Heinz-Christian Strache konspirerar med ryska kontakter, understryker att de hade goda skäl för det.

För det andra: Populismens intåg gör det svårt att bilda traditionella blå eller röda majoriteter. Vill man tillsätta ansvarsfulla och handlingskraftiga regeringar, och inte göra sig till ytterkanternas gisslan, är det en bra idé att – som Österrikes borgerliga och gröna – riva murarna genom det politiska mittfältet.

Till sist: I fragmenterade politiska landskap handlar regeringsbildningar mer om att finna den minst dåliga lösningen än den man önskar. Och när borgerliga partier ger sig i slang med högernationalister tenderar de att färgas av dem.

Kurz tvingar inte bara på miljöpartisterna den hårda invandringspolitiken han lånat från FPÖ, utan också ett slöjförbud för flickor under 15 år. Det är sådant som

varken den med grönt eller liberalt sinne känner någon glädje över.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

Generaldirektör avled på resa till Rumänien

FREDAG 3 JANUARI 2020

Åke Göransson, chef för Myndigheten för stöd till trossamfund, har avlidit under en resa till Bukarest i Rumänien.

Rumänsk polis har startat en utredning av dödsfallet i väntan på obduktionen.

Dagen före nyårsafton dog generaldirektören Åke Göransson i samband med en privat semesterresa till Rumänien.

– Han flög mellan Sverige och Bukarest. Nu har vi inlett en förundersökning gällande mord för att kunna fastställa dödsorsaken, säger Jonas Beltrame-Linné på polisens nationella mediecenter till DN på torsdagseftermiddagen.

Enligt uppgifter till DN sent på torsdagskvällen från en talesperson hos den rumänska polisen ska Åke Göransson ha avlidit mellan den 30:e och 31:e december efter att ha anlänt till den internationella flygplatsen i Bukarest. Han ska enligt polisen ha blivit akut sjuk vid landning och avled på flygplatsens läkarmottagning. Rumänsk polis har startat en utredning av dödsfallet i väntan på obduktionen.

Jonas Beltrame-Linné på svenska polisens nationella presscenter kunde på torsdagskvällen inte bekräfta uppgifterna om att Åke Göransson avled på flygplatsen.

– Det enda jag kan säga är att en svensk man dött i Rumänien och att en förundersökning om mord har inletts.

Kammaråklagare Johan Lindmark är förundersökningsledare för fallet i Sverige.

– Jag kommer att skicka i väg en framställan till rumänsk polis i morgon (läs: i dag). Jag vet inte när jag kan få svar men förhoppningsvis kommer det skyndsamt, säger han.

Han vill inte kommentera fallet ytterligare utan säger att uppgifterna i nuläget är mycket knappa och att han behöver sätta sig in i utredningen för att bilda sig en uppfattning om händelseförloppet.

Åsa Hole går in som ställföreträdande

myndighetschef i Åke Göranssons ställe. Hon säger att myndigheten nåddes av informationen om Åke Göranssons död under nyårsdagen.

– Den informationen vi har fått är från UD. Han var på en beviljad semester och det är under den han har avlidit. Det hade inget med hans tjänstgöring att göra. Vi har ingen orsak att tro något annat än att det var en naturlig död. Vi följer naturligtvis vad polisen finner, säger Åsa Hole.

Hon berättar också att Åke Göransson var omtyckt bland de anställda.

– Han var en duktig direktör och omtyckt från regeringens sida och personal. Så det här blir en stor saknad, både kompetensmässigt och mänskligt vad det gäller hans arbete.

Sanna Torén Björling
Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

… på ett arrogant och fördomsfullt sätt lägga sig i Kinas inre angelägenheter

FREDAG 3 JANUARI 2020

Den kinesiska ambassadens uttalande efter att moderatledaren Ulf Kristersson i en SvD-intervju efterfrågat en utredning av hur den svenska regeringen skött ärendet med fallet av den fängslade bokförläggaren Gui Minhai.
TT

Spansk regeringskris nära en lösning

FREDAG 3 JANUARI 2020

Den åtta månader långa spanska regeringskrisen verkar vara nära sin lösning. Det katalanska separatistpartiet ERC:s stämma röstade på torsdagskvällen med bred marginal för att inte rösta emot

socialistledaren Pedro Sánchez då han på tisdag söker kongressens förtroende för en vänsterkoalition.

Sánchez eftergift till ERC, att inleda förhandlingar om katalanskt självbestämmande, har chockat breda lager, också inom Sánchez eget parti PSOE. Högerpartiet Partido Popular sade i en kommuniké på torsdagskvällen:

– Det blir ingen katalansk folkomröstning om utträde ur Spanien. Och ingen självständighet. Det ska vi se till.

Avtalet mellan PSOE och ERC bäddar för dramatik och politisk oro framöver. Å ena sidan har Sánchez lovat förhandla om ”allt” med ERC. Å andra sidan kommer varje steg i riktning mot katalanskt självbestämmande att stöta på förkrossande politiskt motstånd och förmodligen också oroligheter.

ERC spetsade till situationen med sina militanta deklarationer på

torsdagskvällen. Bland annat beskrev partiets talesmän avtalet med socialisterna som en ”bilateral överenskommelse” mellan två regeringar snarare än som en kompromiss mellan partier, vilket redan väckt ont blod och onda aningar i det spanska nationalistlägret.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

De startade metoo i Japan: Vi väntas le och vara snälla

FREDAG 3 JANUARI 2020

När Yumi Ishikawa startade #kutoo, en protest mot att kvinnor måste bära högklackat på jobbet, fick hon stöd av tusentals kvinnor. Men

responsen från etablissemanget var sval. Det är ”nödvändigt och lämpligt” att kvinnor har högklackat, sade Japans arbetsmarknadsminister.
Yumi Ishikawa och Yume Morimoto vittnar om en traditionell kultur där kvinnan ska vara tyst och le.
Yumi Ishikawa har inte oväntat lågskor på sig när vi träffas för en intervju i centrala Tokyo. Skorna är av hennes eget märke. Att en skotillverkare hörde av sig och ville samarbeta med henne om att tillverka kvinnoskor utan klack är en av följderna efter att hon i somras startade #kutoo, en protest mot att många arbetsgivare i Japan tvingar kvinnor att bära högklackat på jobbet.
Kutoo är en ordlek, kutsu betyder skor och kutsuu betyder smärta, too är inspirerat av metoo.
I kampanjen utmålades högklackat som den moderna formen av fotbindning. Något som ansågs som en skönhetsnorm i framför allt

Kina fram till slutet av 1800-talet.
– Det var efter metoo och jag jobbade extra på en begravningsbyrå. Jag läste mycket om feminism och twittrade om vad jag tycker är ojämlikt. I en tweet ifrågasatte jag varför kvinnor måste bära högklackat medan män kan ha lågskor. På begravningsbyrån stod vi åtta timmar i sträck, det var obekvämt och gjorde ont, berättar Yumi Ishikawa.
Tweeten fick snabb spridning och delades 30 000 gånger, 60 000 användare gillade den.
Det slutade med att Yumi Ishiwaka samlade på sig 18 000 underskrifter och gick till hälsoministeriet med en uppmaning om förbud mot att kvinnor tvingas ha högklackat.
Responsen var sval. Departementet konstaterade att regeringen inte kan göra något åt företagens regler. Och Japans arbetsmarknadsminister Takumi Nemoto sade att det är ”nödvändigt och lämpligt”

att kvinnor har klackskor på jobbet. En åsikt som fick gehör av många andra män.
– De ser inte kvinnor som arbetskraft utan som objekt. Det viktiga är hur vi ser ut och beter oss. Förutom högklackat kräver många företag att vi sminkar oss och inte bär glasögon, säger Yumi Ishikawa.
Skouppproret var inte hennes första protest mot hur kvinnor behandlas i arbetslivet i Japan. Yumi Ishikawa har tidigare bland annat jobbat som bikinimodell och skådespelare och gick ut med sin egen metoo-berättelse.
– Jag protesterade mot att jag tvingades skriva under ett kontrakt där det ingick att man ibland skulle vara villig att ha sex med kunder och att de kunde publicera bilder och videor utan tillåtelse. När hon skrev under kontraktet trodde hon att det var normalt för skådespelare.
– Men i och med metoo insåg jag att det inte är okej att managers och producenter

säger att "du får inget kontrakt om du inte går med på sex".
Hon sa ifrån och fick stöd av feminister. Men i Japan finns också en stor aktiv grupp i sociala medier som hånar och skambelägger kvinnor som hävdar att de har trakasserats eller behandlats ojämlikt.
– De sa: du valde den karriären, det är ditt eget fel. Sedan dess har jämställdhetsfrågor tagit allt mer av hennes tid. Yumi Ishikawa har nu lämnat både begravningsbyrån och nöjesindustrin. Förutom att lansera sina egna skor deltar hon i jämställdhetsdebatter. Japan har en lång väg att vandra mot jämställdhet mellan könen, enligt henne.
– En kvinna på en japansk arbetsplats måste le och vara snäll. Om hon uppnår något ses det inte som en följd av hennes ansträngning, utan tack vare hennes kvinnliga attraktivitet. Kvinnor får heller inte bli upprörda, då ses de som känslosamma.

Men män är ofta arga, det går bra.
De som protesterar riskerar att hånas.
– Det anses oattraktivt för en kvinna att klaga.
En undersökning som regeringen gjorde 2015 visar hur utbredd skamkulturen är. Den kom fram till att över två tredjedelar av alla våldtäktsoffer och offer för sexuella trakasserier aldrig berättat för någon vad som hänt dem. Bara 4 procent hade gått till polisen.

Japans mest kända metoo-fall är den kvinnliga journalisten Shiori Ito som anklagade en kollega för att ha drogat och våldtagit henne. Hon fick så många hånfulla kommentarer att hon flyttade till London. Men Shiori gjorde också något ovanligt i Japan, hon polisanmälde och tog fallet till domstol. I slutet av december fann rätten hennes berättelse trovärdig. Hennes manliga kollega, en känd tv-reporter, dömdes i ett civilmål att betala 3,3

miljoner yen, 280 000 kronor, i skadestånd. En banbrytande dom i Japan.
– Man måste vara väldigt modig för att säga något här, konstaterar Yumi Ishikawa.
Premiärminister Shinzo Abe har lanserat ”womenomics”. Det handlar bland annat om att få fler kvinnor i arbete, vilket är viktigt när en allt större del av befolkningen blir äldre. Andelen kvinnor som arbetar har också ökat och är i dag runt 70 procent. Men kvinnor har ofta tillfälliga kontrakt, lägre lön och förväntas dessutom sköta sysslorna i hemmet. Lönegapet mellan könen är 24,5 procent, det högsta bland alla OECD-länder, undantaget Sydkorea. Endast en kvinna sitter i regeringen och i storföretagens styrelser är 3,4 procent kvinnor.
Allt det här bidrar till att Japan i år kommer först på 121:a plats av 153 länder i World economic forums - årliga jämställdhetsindex. Yumi Ishikawa ser en väldigt långsam förändring i vardande.

– Min erfarenhet från kutoo är att många inte ens inser att könsdiskriminering förekommer. Men något fler män verkar ha blivit mer medvetna om de här frågorna.

Få i Japan kallar sig dock feminister. Det förknippas med någon som alltid är arg och vill prioritera kvinnor, enligt Yumi Ishikawa.

Själv räds hon inte epitetet.

– Jag är egentligen lugn, men på Twitter väljer jag att vara arg och använder hårda ord med flit. Det finns en bild i Japan av att arga och upprörda kvinnor är pinsamma offer. Men jag tror ilska kan sätta i gång en förändring. Jag vill vara en kvinnlig förebild som visar att kvinnor kan vara arga och samtidigt uppnå något.

Yume Morimoto, som studerar mediekunskap och könsfrågor vid universitet, var med och drog i gång en av få demonstrationer i Tokyo som skedde i samband med #metoo. Då hade vice finansministern Junichi Fukuda avslöjats med att

fråga om han fick ta en kvinnlig reporter på brösten och om han fick kyssa henne. Reportern som spelade in hans kommentarer hånades. En del anklagade henne till och med för att vara kriminell när hon bandade det han sa.
Ministern avgick till sist.
– Men han fick en fallskärm och lever gott. Det verkar som att i USA och andra länder är män rädda för metoo. De nedgraderas, det har en effekt. I Japan får kvinnor som tar upp trakasserier skulden. Rättvisa skipas inte.
Nyligen uppdagades en skandal vid Tokyos medicinska universitet. Det visade sig att man medvetet höjt inträdeskraven för kvinnor för att hålla nere andelen kvinnliga studenter till högst 30 procent. Skolan försvarade sig med att kvinnor slutar arbeta när de har gift sig och skaffat barn. I kölvattnet av skandalen avslöjades att flera universitet har agerat på liknande sätt. Det illustrerar

en typisk, traditionell syn på kvinnor i Japan, enligt Yume Morimoto.

– Kvinnor är begränsade i Japan. Målet är att du ska gifta dig, föda barn en dag och sköta hushållet. Det leder till att du får sämre jobb eftersom arbetsgivaren tror att du slutar snart.

Yume Morimoto anser att kvinnor i Japan betraktas som andra klassens medborgare och att orsakerna härstammar från en ålderdomlig kejsarkultur.

Än i dag finns en tradition där kvinnan ska gå steget bakom mannen, vara tyst och hålla för munnen när hon skrattar. Så är det även bland många unga.

– Jag bor i Tokyo, som till det yttre är en modern stad. Men det är som om människorna har gömts bakom tekniken. Det finns gamla system som gör att vi ligger efter på jämställdhetsområdet. Även om folk har förändrats, har inte de underliggande värderingarna gjort det.

Hon berättar om hur kvinnor hela tiden antastas på tunnelbanan och på tåg.
– Men många tycker det är svårt att säga ifrån. Det viktigaste är att inte ställa till med bråk, behålla friden. Så de flesta bara flyttar på sig lite. Det sker inte bara på tåg. Sexuella trakasserier är normaliserade i medierna, bland vänner, på arbetsplatser. En vän berättade nyss hur hennes chef kom fram och frågade: har dina bröst växt?

Problemen på tågen är så utbrett att det finns kvinnovagnar under rusningstid.
Yume Morimoto saknar förebilder på jämställdhetsområdet. Varken politiker eller kändisar skulle våga säga att de är feminister, menar hon.

– Feminism uppfattas som något väldig radikalt i Japan.
Marianne Björklund

Fakta. #kutoo

Kutoo är en ordlek som anspelar på kutsu (skor) och kutsuu (smärta), samt too från metoo.
Många arbetsgivare i Japan kräver att kvinnliga anställda bär skor med klackar som är mellan fem och sju centimeter långa.
För de som står eller går mycket i sitt jobb kan det inte bara vara obekvämt utan också leda till hälsoproblem. Det pekade Yumi Ishikawa på i sin första tweet om #kutoo och fick enormt stöd.

Förutom högklackat kräver många japanska arbetsgivare att kvinnliga anställda sminkar sig. En del förbjuder dem att bära glasögon.
Dela

Drabbade stadsbor mötte premiärminis-tern med ilska

FREDAG 3 JANUARI 2020

Myndigheterna i New South Wales har utlyst undantagstillstånd inför den extrema värmebölja och de hårda vindar som väntas i helgen. Samtidigt växer missnöjet mot Australiens regering hos de branddrabbade. När premiärminister Scott Morrison besökte staden Cobargo möttes han av hätska utfall från flera invånare.

De senaste dagarna har ett väderomslag med lite kyligare luft gett en tillfällig respit i de katastrofdrabbade delarna av landet. Men läget är fortsatt mycket allvarligt. Åtta personer har omkommit sedan i måndags och ytterligare 18 saknas.

Hittills har cirka 5,5 miljoner hektar skog brunnit upp i Victoria och New South Wales, ett område större än till exempel Danmark, och mer än tusen hem har förstörts, enligt Reuters. Mer än 50000 människor var i går utan el och i en del städer saknas tillgång till dricksvatten.

Myndigheterna har gett order om att tiotusentals turister och ortsbor längs sydöstkusten ska evakueras innan helgens värmebölja slår till med temperaturer runt 40-gradersstrecket.

New South Wales premiärminister Gladys Berejiklian har utlyst undantagstillstånd i delstaten från och med i dag, fredag, klockan 08, lokal tid, och sju dagar framåt.

Nödläget ger myndigheter rätt att tvångsevakuera människor, stänga vägar och vidta andra åtgärder för att rädda boende och fastigheter.

Den allt mer pressade premiärministern Scott

Morrison höll i går en pressträff i Sydney, hans första offentliga framträdande sedan den 29 december. Där försvarade Morrison regeringens klimatpolitik i ett försök att lugna allmänheten, sina kritiker inom oppositionen och miljörörelsen som menar att han är för passiv i klimatfrågan. Han anklagas för att konsekvent hänvisa till politiker på delstatsnivå när han får frågor om bränderna.

Morrison säger att det nu finns planer för att minska koldioxidutsläppen, men att det ska ske ”balanserat och inte röra sig mot något extremt håll”, rapporterar medier.
Missnöjet med hur regeringen hanterat bränderna växer hos befolkningen. När Morrison på onsdagen besökte staden Cobargo, där en far och hans son omkom i måndags, möttes han av ilska och hätska utfall, rapporterar 9News och Guardian:

– Du är inte välkommen här! skrek en man.
– Du kommer inte att få några röster härifrån, kompis. Du är en idiot, sade en annan.
En kvinna ville inte skaka hand med premiärministern om han inte lovade att ge bidrag till dem som hade fått sina hem förstörda av bränderna.
Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Kurz helomvänd-ning väcker intresse hos grannländerna

FREDAG 3 JANUARI 2020
Analys
Från att ha regerat med högernationalister ska Österrikes politiska ”underbarn” Sebastian Kurz nu

bilda koalition med miljöpartiet De gröna. Ett experiment som konservativa systerpartier i Europa lär försöka apa efter.

”Det bästa av två världar”. Så beskriver Sebastian Kurz resultatet av tre månaders förhandlingar mellan hans mitten-konservativa folkparti ÖVP och miljöpartiet De gröna. Och det är på många sätt två olika världar som möts när den nya grönkonservativa koalitionen tar form, den första i sitt slag i Österrike.

– För att vara ärlig har de här regeringsförhandlingarna inte varit enkla, sade Kurz som svärs in som ny kansler i nästa vecka.

33-åringen har beskrivits som ett politiskt underbarn och ett framtidsnamn för en europeisk höger på jakt efter föryngring och förnyelse.

Han vann nyvalet i höstas med närmare 38 procent av rösterna och blir nu den yngsta ledaren i Europa.

För andra gången.

Redan för två år sedan väckte Sebastian Kurz internationell

uppståndelse när han bjöd in högernationalistiska FPÖ i regeringen, ett parti som grundades av en tidigare nazist och vars ledarskikt haft kopplingar till högerextrema miljöer. När han nu svänger 180 grader och tar hjälp av dess huvudmotståndare – ett vänsterliberalt miljöparti – inleds ett nytt kapitel i österrikisk politik.

– Det är möjligt att både skydda klimatet och de yttre gränserna, sade Kurz.

Vissa anklagar den blivande kanslern för att vara en kappvändare som visat sig beredd att samarbeta med vem som helst för att nå makten. Andra beundrar 33-åringen för förmågan att anpassa sig till ett nytt politiskt landskap där de gamla allianserna dödförklarats, och där klimatförändringarna och en växande högerpopulism utmanar de etablerade partierna.

Men den grönkonservativa regeringen bygger inte på en

gemensam politisk vision, utan på bristen på alternativ. Medan ÖVP:s traditionella samarbetsparti Social-demokraterna SPÖ befinner sig i fritt fall, är högernationalistiska FPÖ nedlusat av skandaler som l-eder tankarna till en bananrepublik. Den så kallade Ibizaaffären avslöjade hur den tidigare FPÖ-ledaren och vicekanslern Heinz-Christian Strache visat sig beredd att sälja ut landets intressen till en kvinna som utgav sig för att vara släkting med en rysk oligark.

Alltså återstod att sträcka ut handen till De gröna. Partiet fick närmare 14 procent av rösterna i nyvalet i höstas och går in i regeringen med stort självförtroende.

Trots ”stora meningsskiljaktigheter” har bägge partierna fått genomslag för sina profilfrågor och viktigaste vallöften, deklarerade Kurz och viftade med det 300 sidor tjocka regeringsprogrammet som

presenterades under en presskonferens i Wien på torsdagen. ÖVP får igenom sänkta inkomstskatter och lovar att bekämpa vad man kallar illegal migration och politisk islam. Bland annat införs ett förbud för elever under 14 år att bära slöja i landets skolor.

Det har inte skett utan protester från De gröna, som fått gå med på ”smärtsamma kompromisser”, enligt partiledaren Werner Kogler. I utbyte har de fått igenom bland annat en grön skatteväxling, minskade utsläpp och satsningar på tåg- och kollektivtrafik.

– Österrike ska bli en internationell ledare vad gäller kampen mot klimatförändringarna, lovade Kogler.

Österrikisk politik har länge beskrivits som en experimentverkstad och den nya regeringens arbete kommer att följas noga av systerpartierna i Europa. Framförallt från tyskt håll, där Kristdemokraterna CDU förbereder sig på en framtid

utan Angela Merkel, väcker utvecklingen i grannlandet stor nyfikenhet. Under året som gått har tyska miljöpartiet nått rekordnivåer i opinionsmätningarna och det spekuleras i att nästa tyska kansler kan vara grön.
På lördag ska De gröna officiellt godkänna regeringsprogrammet.
Lina Lund
lina.lund@dn.se
Dela

Tyskland
Bryssel
45 mil
Frankrike
Strasbourg
Schweiz
Bryssel
Strasbourg

Foto: TT, DPA

EU-bilar körs 100-tals mil varje månad utan passagerare

FREDAG 3 JANUARI 2020

Europaparlamentet röstade i november för att utlysa klimat-nödläge i EU. Trots det används parlamentets bilar på ett allt annat än klimateffektivt sätt.

Varje månad kör chaufförer närmare hundra bilar 90 mil tur-och-retur Bryssel–Strasbourg, utan passagerare, för att vara till ledamöternas förfogande.

Tolv gånger om året möts 751 Europaparlamentariker under fyra dagar i franska Strasbourg för att fatta olika beslut. Däremellan är de i Bryssel eller i sina hemländer.

I Bryssel har ledamöterna 120 bilar med chaufför som de kan använda. 105 av dem kör tur-och-retur Strasbourg (15 är elektriska och klarar

inte sträckan). Nu visar det sig att få av dem har passagerare med sig.
Belgiska dagstidningen De Morgen skriver att till sessionen i november hade 25 av bilarna passagerare. I resten, 80 stycken, fanns bara chauffören i bilen. Siffrorna är likartade för andra månader, bekräftar Europaparlamentets presstjänst för DN.
– Bilarna körs till Strasbourg för att ledamöterna behöver dem där också. Annars skulle 120 bilar vara stationerade i Strasbourg, men bara användas under sessionerna, säger en talesperson.
I Strasbourg hämtas ledamöterna bland annat vid flygplatsen för att köras till hotell eller parlamentets byggnad i stadens utkant. Ledamöterna åker också med specialchartrat tåg från Bryssel.
Talespersonen har inget svar på varför parlamentarikerna inte kan ta taxi eller använda offentliga transportmedel. I ett uppföljande mejl skriver personen (som inte får uttala

sig med namn) att arrangemanget även handlar om säkerhet.
Just vid sessionen i Strasbourg i slutet av november antog en majoritet av ledamöterna en resolution om att utlysa klimatnödläge.
Flera av de svenska parlamentarikerna var nöjda med beslutet, berättade de för DN.
– Det vi har gjort nu är en politisk markering och det är bra att vi satt klimatet som en av de absoluta topprioriteringarna, sade Fredrick Federley (C).
– Vi sänder en tydlig signal att klimatet hamnar först på dagordningen för våra institutioner och att annan politik måste granskas ur klimatperspektiv, sade Jytte Guteland (S).
Men att ha två säten för parlamentet är i sig inte miljövänligt. Därför pläderar ett flertal av ledamöterna för att ha bara ett. Kampanjen Single seat (ett säte) har räknat ut att klimatbelastningen för

enbart transporterna årligen motsvarar 4 900 returresor med flyg Berlin–New York. Dessutom kostar det. Enligt Single seat är merkostnaden för att ledamöterna är lokaliserade på flera ställen årligen är 180 miljoner euro (cirka 1,9 miljarder kronor). Att enbart ha parlamentet i Bryssel kräver att EU-länderna är eniga. Hittills har framför allt Frankrike motsatt sig en förändring.
Pia Gripenberg

Fakta. De elektriska bilarna klara inte distansen

Totalt finns i Bryssel 120 bilar med chaufför tillgängliga för parlamentarikerna.
15 är elektriska och klarar inte distansen till Strasbourg. De övriga 105 är hybrider.
Även vissa högre tjänstemän och särskilda gäster kan få resa med bilarna.

Erik Ohlsson: Attacker-na i Bagdad visar på det explosiva läget

FREDAG 3 JANUARI 2020

Attackerna mot den amerikanska ambassaden i Iraks huvudstad Bagdad visar bräckligheten i president

Donald Trumps Mellanösternpolitik, och hur snabbt de urusla relationerna mellan USA och Iran riskerar att slå över i öppen fientlighet.

Ett någorlunda lugn har återvänt till USA:s ambassad i Bagdad. Under nyårshelgen var ambassadområdet platsen för upplopp och våldsamma oroligheter.

Nu har de protesterande dragit sig tillbaka. Men de har lämnat efter sig inte bara nedrivna staket och brandskadade betonghinder, utan också obesvarade frågor.

Exempelvis är det oklart varför irakisk polis och säkerhetsstyrkor lämnade fri väg för demonstranterna, till den grad att de sånär stormat ambassaden.

USA:s beskickning i Bagdad är nämligen inte vilken ambassad som helst. Det är en av världens största och mest välbevakade.

Ambassadområdet omfattar 42 hektar, en yta väl så stor som Gamla stan i Stockholm, och ligger i den så kallade

Gröna zonen – en del av Bagdad som också hyser Iraks parlament, liksom de flesta utländska ambassaderna.
Gröna zonen är ungefär tio kvadratkilometer stor, i storlek jämförbar med Stockholms innerstad. Men till skillnad från den svenska huvudstadens citykärna är Bagdads säkerhetszon inringad av något som påminner om Berlinmuren. Fyra meter höga betonghinder krönta med taggtråd skiljer zonen från resten av Bagdad, och vid inpasseringsställena står pansarsoldater vakt.
Iraks säkerhetsstyrkor har de senaste månaderna slagit ned fredliga massdemonstrationer som bland annat riktat sig mot Irans starka närvaro i Irak. Över 500 civila har dödats i protesterna och 8 000 har skadats, enligt FN:s Irakorgan UNAMI.
Nyårshelgens protester utanför den amerikanska ambassaden är inriktade på USA:s flygattacker mot den

av Iran stödda milisen Hizbollahbrigaderna. Det förefaller av tv-bilder att döma som om Iraks ordningsmakt lämnar över till USA:s egen säkerhetsapparat att skydda ambassadområdet.
Är den passiva hållningen en måttstock på Iraks ilska mot de amerikanska militära attackerna – som av allt att döma skett utan irakiskt medgivande? Eller är det ett tecken på Irans starka grepp om Iraks politik och ekonomi?

Det går inte att underskatta den irakiska, folkliga harmen mot det amerikanska anfallet som dödade minst 25 personer. Den svenskiranske statsvetaren Trita Parsi, som leder en oberoende iransk lobbyorganisation i Washington, skriver på Twitter om den amerikanska ”arrogansen” i debatten.
Enligt Parsi tar amerikanska debattörer det för givet att all ilska mot USA i Irak är iscensatt av iranska intressen. Men, skriver Trita Parsi, ”vreden kan vara

genuin när ditt land bombas och det dödas (människor)”. Naturligtvis drar de USA-fientliga hökarna i Iran alla växlar som går på det amerikanska agerandet i Irak. Det är ingen tvekan om att protesterna utanför ambassaden har underblåsts av Iran.

Det är också tydligt att USA:s ledarskap skärrats av nyårsuppploppet, som med isande skärpa visat hur ömtålig en ambassad kan vara – även om den, som Bagdadbeskickningen, är byggd som ett ointagligt fort. Incidenten illustrerar också hur snabbt den iransk-amerikanska krisen kan slå över från pyrande soteld till rasande, okontrollerad brand.

Vi har sett exempel på det några gånger under det senaste halvåret: Irans nedskjutning av en avancerad amerikansk drönare dagen före mid-sommarafton (där USA, enligt medieuppgifter, bara var minuter från en massiv

mottattack mot iranskt territorium). Sommarens långdragna och ovissa turer kring beslagtagna oljetankrar i Hormuzsundet. Och drönarattackerna – från Iran, enligt USA – mot Saudiarabiens största oljeanläggningar i september.

USA har skickat 750 soldater till Mellanöstern efter att ambassaden attackerades på nyårsafton. Trots att president Donald Trump upprepade gånger sagt att USA:s militära engagemang i Irak och andra länder i regionen ska upphöra. President Trump har de senaste dagarna twittrat med många versaler och försäkrat att USA har överhanden i den iran-irakiska krisen. Men skeptikerna mot hans Mellanösternpolitisk – eller avsaknaden av en sådan – är många.

Erik Ohlsson

Arresterings-order mot Puigdemont avfärdas

FREDAG 3 JANUARI 2020

Belgien. En belgisk domare har avfärdat den arresteringsorder som Spanien utfärdat mot den katalanske politikern Carles Puigdemont. Spanien har sedan han gick i exil velat få Puigdemont utlämnad för sin delaktighet i Kataloniens försök till självständighet. För två veckor sedan dömde EU-domstolen ut Spaniens försök att hindra en annan katalansk politiker från att tillträda som EU-parlamentariker. Beslutet från den belgiska domaren ligger i linje med det domslutet.

TT-AFP

Ny regering bildas och regimkritiker släpps

FREDAG 3 JANUARI 2020

Algeriet.

Premiärminister Abdelaziz Djerad bildar ny regering som följer efter valet av president Abdelmadjid Tebboune den 12 december. Regeringsbildningen kom delvis i skymundan av frisläppanden av ett 70-tal regimkritiker som suttit fängslade i månader.

Den mest kände är Lakhdar Bouregaa som stred mot den franska kolonialmakten på 1950-talet och grundade ett av Algeriets äldsta oppositionspartier. Han greps efter kritiska kommentarer om regimen.

TT-AFP

Djurtransport i olycka – 100 grisar döda

FREDAG 3 JANUARI 2020

Danmark. Omkring 100 grisar har dött efter att en djurtransport på torsdagen fått sladd på en väg strax söder om den danska staden Viborg, rapporterar Tv Midtvest.
Djurtransporten hade knappt lämnat orten Finderup på väg mot Sunds när olyckan inträffade. Släpet med totalt 360 grisar hamnade på sidan efter att chauffören försökt lämna plats för ett mötande fordon, enligt tv-kanalen.
Flera av grisarna dog i samband med olyckan medan andra skadades allvarligt och avlivades kort efter.
TT-Ritzau

Turkiska trupper ska strida mot krigsherren Haftar

FREDAG 3 JANUARI 2020

Mellanöstern. Turkiets parlament ger grönt ljus att skicka militär till det pågående inbördeskriget i Libyen. Egyptens UD säger att beslutet riskerar att ”destabilisera Medelhavsregionen”. De turkiska trupperna ska backa upp den FN-stödda enhetsregeringen (GNA, Government of National Accord) som försöker hålla stånd mot krigsherren Khalifa Haftar och hans Libyens nationella armé (LNA). Haftar säger sig kämpa för ett enat Libyen och för att utrota islamismen i landet.

DN

252

FREDAG 3 JANUARI 2020

gånger har Donald Trump besökt golfklubbar sedan han tillträdde som USA:s president. Bara förra året var Trump vid en golfbana vid minst 86 tillfällen. Även Barack Obama var en stor golfsupporter och spelade 333 rundor under sina åtta år som president. En av dem som kritiserade Obamas golfspel var just Trump, som ansåg att det var ett slöseri med skattemedel.
TT

Framgången som blev de unga rapparnas död

FREDAG 3 JANUARI 2020

Under slutet av 2010-talet fick unga rappare med punkigt nihilistisk attityd ett enormt genomslag på musikplattformen Soundcloud. Men på kort tid har tre av de största stjärnorna gått under av droger och våld.

Soundcloudrappen är död. Genren, som är döpt efter musikplattformen där många av artisterna slagit igenom, har i medierna sedan länge blivit synonym med viral kriminalitet, överdoser och mord. XXXTentacion och Lil Peep, två av scenens största artister, har dött på kort tid efter att de blivit världsstjärnor.

XXXTentacion, vars riktiga namn var Jahseh Dwayne Ricardo Onfroy, var 20 år när

han blev skjuten i ett rånmord i Florida den 18 juni 2018.
Lil Peep, som egentligen hette Gustav Åhr, hann bli 21 innan han dog av en överdos fentanyl på en turnébuss i november 2017.
Söndagen den 8 december 2019 dog en tredje av Soundcloudrapparnas mest inflytelserika artister. Jarad Anthony Higgins, mer känd som Juice WRLD. Higgins klev av sitt privatplan i hemstaden Chicago och drabbades av vad som beskrivits som ett slaganfall. Han dog senare på sjukhuset, 21 år gammal.
Emorapparens död kom efter uppgifter om att han nyligen blivit beroende av opiatsmärtstillare. Higgins hade sedan tidigare kända problem med hiphopgroggen Lean som återfanns på planet tillsammans med tre pistoler och 35 kilo marijuana.
I likhet med XXXTentacions och Lil Peeps självutlämnande musik fick Juice WRLD:s låtar en tragisk dimension efter hans

död. Han hade poppiga melodier men rappade ofta om att bedöva sin brist på självkänsla med droger och om rädslan att dö ung.
På ”Lean with me” rappade han: ”Drugs got me sweatin’, but the room gettin’ colder, Lookin’ at the devil and the angel on my shoulder. Will I die tonight? I don’t know, is it over? Lookin’ for my next high, I’m lookin’ for closure.”
Några veckor före Higgins död gick en kort viral trend på mobilappen Tiktok, där amerikanska kids dansade till Juice WRLD:s första hit ”Lucid dreams”, en låt som nått Billboardlistans topp 10. De avslutade med att fejka ett dreglande slaganfall. Den grova memhumorn förverkligades som tragedi. Symboliskt för en genre som saknade geografisk hemvist bortom internet. Juice WRLD:s texter hade en skamlös kvalitet som påminde om ofiltrerade tweetar eller självutlämnande Instagramstoryer.

Soundcloudrappen är byggd på en anarkistisk syn på tillvaron. Den ångestladdade musiken pendlade mellan performativ och ärlig och hittade snabbt en stor ung publik. Visserligen en som sökte efter kickar i sociala medier, men som också kände sig mindre ensam om känslan av att inte ha någon framtid.

Musikplattformen Soundcloud gav många en röst. Gratis och med en direkt kontakt till publiken. Snabbheten och råheten var nyckeln till inflytandet som snart märktes i hela kulturen. Plötsligt blandade alla unga rappare hiphop med punk, hardcore, lo-fi, r'n'b eller grunge.

I en spaning för Vulture noterade Lauren Levy att en ung generation musiklyssnare numera helt enkelt sökte på "sad music" på Soundcloud. Musikgenrer hade ersatts av sinnesstämningar.

Soundcloudrap föddes också i en tid när mediehusen monterade ned sin

musikbevakning och sociala mediers snabbhet gjorde att artister kunde kontrollera sin egen image. Publiken eller en youtubare upptäckte en artist först. Skivbolagen fick acceptera att vara sist på bollen, och började sajna artister så fort de skaffat en ansiktstatuering och hade en hit på Soundcloud.
Bristen på företagsstyrda gatekeeper gjorde att Soundcloud blev en motvikt till Spotifys generiska ”rap caviar”-playlist.

Soundcloudrap blev också en frizon för väldigt problematiska artister att synas utanför mainstreamen. XXXTentacions sista album ”Bad vibes forever” släpptes postumt på fredagen samma helg som Juice WRLD gick bort. När han var vid liv turnerade han i väntan på rättegång, bland annat för att ha frihetsberövat och misshandlat sin gravida flickvän. Det hindrade inte två av hans album från att nå första och andra plats på Billboardlistan.

Protester mot XXXTentacion ledde till att Spotify slutade inkludera hans låtar på sina spellistor, men han återvände snabbt efter sin död, då Spotify upprättade en hyllningslista.
Juice WRLD slog igenom snabbt 2018 efter singlarna ”Lucid dreams” och ”All girls are the same”. Många trodde att han var en branschskapelse – planterad av bolagen för att framstå som en independentartist från Soundcloud. Men den blixtsnabba framgången berodde snarare på direktheten i hans tilltal och en fantastisk förmåga att improvisera.
Juice WRLD levererade en timmes freestyle för pratshowvärden Tim Westwood och spelade in alla låtar till sin andra skiva ”Death race for love” på samma sätt.
Juice WRLD var inspirerad av estetiken hos Atlantas rapsjungande kodeinkung Future, och de två gav så småningom ut albumet ”WRLD on drugs”

tillsammans. Liksom sin idol glorifierade Juice WRLD gärna knarket men visade drogernas mörka sidor och verkade självmedicinera sin ångest mer än han festade. I intervjuer var han öppen med sitt eget missbruk, sitt letande efter en fadersfigur (Future) och hur djupt deprimerad han blev över alla dödsfall i hiphop. Trots detta fanns det aldrig någon från skivbolag och management som kunde ta hand om honom, och i likhet med Avicii kuskade han runt på ändlösa världsturnéer. ”Everybody’s everything”, dokumentären om Lil Peeps uppgång och fall blev i dagarna tillgänglig på svenska filmtjänster. I den lär publiken känna Gustav Åhr, en känslig konstnärskille utan skyddsnät som blir träffad av framgången som en slägga. Den gänglige halvsvensken från Long island, New York, var liksom Juice WRLD ofta ensam med sina demoner, men omgiven av en svans av

folk som parasiterade på hans berömmelse och som delvis figurerar i dokumentären men i egenskap av vänner.
”Everybody’s everything” visar också Åhrs relation till sin morfar, en övertygad marxist som reste runt i världen för att engagera sig i vänsterrörelser, och som blev ankaret i Peeps liv när han tappade kontakten med sin egen pappa.
I likhet med sin morfar slogs Peep mot materialismen, som blev en oundviklig bieffekt av en rekordsnabb musikkarriär. Han lät alla hangarounds bo i sitt hus och gav dem pengar till hyra när det behövdes. Han hade skuldkänslor över att äga mer än sina vänner.
Det var en generositet som många var tacksamma för, och inte var sena att utnyttja. Det blev en omöjlig situation när hans management drev på honom för att jobba hårdare.
Efter hans överdos har Peeps mamma Liza Womack lämnat in en

stämningsansökan som pekar ut Peeps managementbolag First Access Entertainment för vårdslöshet, kontraktsbrott och ansvar för Peeps dödsfall. First Access har nekat till alla anklagelser.
I dokumentären berättar Womack att Lil Peep, likt sin morfar, hade större planer bortom konsten, och vad Soundcloudrap i sin mest utopiska form kunnat åstadkomma:
”Han ville få bort kapitalism ur musikbranschen. Inte bara revolutionera hur musiken lät, han ville se en revolution i maktstrukturerna som kontrollerade den.”
Kristoffer Viita

Tre virala Soundcloudrap-ögonblick.
Uppmärksamhet på sociala medier har blivit en språngbräda för rappare som lyckats inom Soundcloudrap. Här tre virala ögonblick:
Tay-K tar av sin fotboja
2017 försökte rapparen Tay-K fly från ett mordåtal genom att

skära av sin fotboja och rymma från Texas. Samma dag som Tay-K fångades av polisen släppte han låten ”The race” som handlade om hans tid på rymmen. Hans visningar av videon på Youtube och strömningar på Soundcloud exploderade.

6ix9ine respekterar kvinnor

Efter att Brooklynrapparen Tekashi 6ix9ine arresterats av FBI för organiserad brottslighet läckte en reklamfilm för en sexshop där rapparen figurerar. Han går in med en tjej och förklarar för butiksbiträdet att han är redo att ”spice things up”, och får lära sig att det ”är viktigt att känna sin partners begränsningar”. Kanske var det ett försök att städa upp hans image efter en dom för att ha utnyttjat en minderårig i en sexuell situation eller efter att hans exflickvän sagt att han misshandlat henne i flera år. Det är oklart exakt när och varför klippet spelades in, men det avslutas med att 6ix9ine tittar in i kameran och säger: ”Jag har nu lärt mig att behandla kvinnor med värdighet och respekt.”

Lil Pump firar med xanaxtårta, kissar på pengar
Uttrycket ”The pump plan” blev ett begrepp inom musikbranschen när skivbolag började göra sitt bästa för att grooma en artist till ett mem i samma stil som Lil Pump.
Lil Pump firade en miljon Instagramföljare med en xanaxtårta och hans video till ”Gucci gang” från 2017 har en miljard visningar på Youtube. I ett av många klipp från hans ständigt livesända liv syns han stående i ett handfat, där han kissar på dollarsedlar.

2020-talets politiska konflikter handlar i själva verket

om 2040-talet

FREDAG 3 JANUARI 2020

Världspolitiken präglades av högljudda protester och enorma demonstrationer i slutet av 10-talet. Men de tre tongivande rörelserna just nu kommer inte bara att prägla de närmaste tio åren – det är en strid om själva 2000-talets berättelse, skriver Martin Gelin.

”Människan har tappat förmågan att förutse och förebygga. Det kommer att sluta med att hon förstör jorden.” Så skrev teologen och fredspristagaren Albert Schweitzer i början av 1960-talet. Citatet inledde Rachel Carsons klassiska reportagebok ”Tyst vår” från samma tid, en tongivande bok för den gryende miljöaktivismen och även för framtida klimatrörelser. Carson förutsåg en existentiell kris för mänsklig civilisation, men hon hade

däremot fel om orsaken till krisen.
Den beror inte på att vi slutade förutse framtiden. Tvärtom har vi blivit bättre än någonsin på att göra prognoser, men vi är helt oense om vad vi ska göra åt varningarna.
När tiotalet gick mot sitt slut präglades världspolitiken av högljudda protester och massiva demonstrationer pågår i ett dussintal länder, från Chile till Libanon.
Men de tre tongivande politiska rörelserna när vi nu byter decennium blickar inte bara framåt mot 2020-talet, utan mot 2040-talet. De slåss inte bara om nuet utan om själva 2000-talets berättelse.

1. Klimataktivisterna

Den klimatpolitiska proteströrelse som mobiliserats världen över är en del av ett bredare generationskrig. Det är ingen slump att så många av förgrundsfigurerna är tonåringar.
Tre av fyra amerikaner under 30 är oroade över klimatkrisen, men bara drygt

hälften av amerikaner över 55 är oroade. Många av de ledande rösterna i amerikansk klimatpolitik är under 30, från kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez till Sunrise Movement, en växande klimatrörelse där hela ledarskapet är mellan 19 och 26.

De har förstås goda skäl att vara mer oroade för framtiden än äldre generationer. Enligt IPCC är det runt år 2040 som vi beräknas passera 1,5 graders temperaturhöjning på planeten, det kritiska ögonblick då oåterkalleliga katastrofer kommer att utlösas om vi inte stoppar nuvarande utsläppsnivåer.

Författaren Jia Tolentino skrev nyligen om den unga klimatrörelsens radikalisering: ”Filosofen Frederic Jameson sade att det är lättare att föreställa sig slutet på världen än slutet på kapitalismen. Nuförtiden verkar de unga ha ganska lätt för att föreställa sig både och.”

Klimatkrisen har även blivit en utmaning för demokratin. Journalisten David Wallace-Wells poängterade under en debatt här i New York nyligen att det i teorin är lättare för Kina än för USA att genomföra klimatpolitiska reformer, eftersom regeringen inte behöver oroa sig för att bli omvalda. Trump, Bolsonaro och Modi har alla visat att det är lättare att vinna val på löften om skattesänkningar och avregleringar än på att förespråka en hållbar planet för våra barnbarn. Radikala klimataktivister som Extinction Rebellion har börjat utmana demokratin som system för att genomföra klimatpolitiska reformer. Många unga anser att de helt enkelt inte har tid att vänta på att de ska bli tillräckligt gamla för att röstas in i myndigheter och företagsstyrelser.

2. Hongkong

De ihärdiga demonstrationerna i

Hongkong präglas likaså av en djup generationsklyfta. När jag besökte Hongkong för två år sedan sade de mest pessimistiska rösterna att de bara hade fem år kvar av relativt självstyre. De framstår nu som realister. Protesternas slagkraft och uthållighet har samtidigt visat att Kinas makt inte är fullkomlig. Stödet från omvärlden må vara futtigt, men inte obefintligt. Vissa länder vågar fortfarande stå rakryggade mot Kinas auktoritära expansion.

Precis som klimataktivisterna blickar de unga i Hongkong inte bara mot 2020-talet, utan mot 2040-talet. År 2047 upphör formellt Hongkkongs autonomi, med mottot ”ett land, två system”, som varit i kraft sedan 1997. Men de unga i Hongkong kämpar inte bara för tre decennier av relativ frihet, utan för den liberala demokratin som idé. De äldre lyser med sin frånvaro i demonstrationerna, om de inte aktivt motarbetar dem.

”Många av föräldrarna till dagens millennie-generation flydde från fattigdom och politiskt kaos, deras enda mål är överlevnad och stabilitet. Men deras barn växte upp i en av världens mest kosmopolitiska städer, globaliseringens epicentrum. De talar åtminstone tre språk, de är kulturellt sofistikerade och de ser sig själva som individer”, sade Ryan Manuel, en statsvetare i Hongkong, till The New Yorkers Jiayang Fang nyligen.

I takt med att Kinas makt växer har Hong Kongs unga blivit betydligt mer måna om att bibehålla sin självständighet. Mellan 2008 och 2016 sjönk andelen av Hongkongs befolkning som betraktar sig som kineser från 39 procent till 16 procent. 64 procent säger nu att deras främsta identitet är som invånare i Hongkong. Dubbelt så många unga som äldre förespråkar full självständighet från Kina. Samma dynamik präglar Taiwan, som går till val nästa

vecka. Även där sätter de unga bestämt ner foten mot ett auktoritärt Kina.
Den liberala demokratin har en kris i USA och Europa, men unga i både Hongkong och Taiwan visar hur stark drömmen om folkstyre fortfarande är.
Det är svårt att spekulera om Kinas framtid. Det är också knepigt att förutse vilka idéer som kan växa eller minska globalt, men det är desto lättare att titta på krass ekonomi.

Redan under de kommande tre åren förväntas vi passera en historisk tipping point. Omkring 2022 beräknas den sammanlagda BNP från länder som styrs av auktoritära, ickedemokratiska regimer vara större än samlad BNP från demokratiska länder, enligt en analys från Internationella valutafonden och Freedom House. Utvecklingen kan bli mer dramatisk om fler västliga demokratier fortsätter röra sig bort från demokratin. 130

länder i världen har inskränkt demokratiska rättigheter under 2000-talet. I västvärldens liberala demokratier ser vi redan tecken på att institutioner och företag tycks förbereda sig för en omställning till en mindre demokratisk framtid. Financial Times-journalisten Edward Luce skriver i boken ”The retreat of western liberalism” att de två sektorer som just nu växer snabbast bland amerikanska företag är jurister och säkerhetspersonal.

Näringslivet och storföretagen som utåt sett förespråkar öppenhet, frihandel och demokrati ägnar sig alltså i skymundan åt en defensiv upprustning. De rekryterar jurister för att ta itu med lagöverträdelser, exempelvis miljöfarliga utsläpp eller integritetskränkande datainsamling. Samtidigt rekryterar de säkerhetspersonal för att skydda sig mot, ja, vad egentligen? Brottsligheten i amerikanska storstäder är

lägre än på 30 år – de oroar sig knappast för att någon ska springa in och råna deras receptionister.

Men de företag som har störst resurser i världen för omvärldsanalys, och som rimligen vet mer än de flesta om hur framtiden ser ut, har kommit till slutsatsen att det är värt att investera historiska summor i beväpnade säkerhetsvakter. Samtidigt är det just i de mest kapitalstarka storstadsregionerna som det politiska stödet för den liberala demokratin förblir starkast. Det är utanför städerna som demokratin ifrågasätts.

3. Högerpopulisterna

2010-talet har inte obefogat kallats högerpopulismens årtionde. Det var inte den enda politiska idéströmning som gick framåt, men högerpopulister lyckades kapa offentligheten, förändra medieklimatet och vinna enorma politiska segrar, även om det i ytterst få fall varit med majoritetsstöd.

Precis som för klimataktivisterna och Hongkongs dissidenter, handlar inte högerpopulisternas oro bara om de närmaste åren, utan om den avlägsna framtiden. Enligt amerikanska folkräkningsmyndigheten kommer USA, runt år 2045, inte längre att ha en vit majoritetsbefolkning. Det finns många orsaker till högerpopulismens mobilisering i USA, men om vi lyssnar på dem själva är det få saker som slår hårdare än oron för detta demografiska skifte. Konservativa, vita amerikaner vet hur det gick i Kalifornien. När vita blev en minoritet där förlorade republikanerna all makt och är i dag utplånade som politisk kraft. Sedan demokraterna fick en oövervinnlig majoritet har de skapat fristäder för migranter, höjt skatterna för välbärgade och infört radikala klimatreformer. Högerpopulisterna som driver Donald Trumps

politiska rörelse vet att samma sak kan hända nationellt om de inte stoppar den demografiska utvecklingen.

En utbredd missuppfattning om högerpopulismen är att den skulle växa på grund av en brist på kunskap och information. Snarare är det så att de frenetiskt konsumerar nyheter, böcker och dokumentärer som ofta är medvetet utformade för att skapa en alternativ berättelse till det de uppfattar som en liberal eller vänstervriden världsbild i etablerade medier.

Donald Trumps tidigare talesperson Kellyanne Conway blev globalt hånad när hon talade om ”alternativa fakta” 2017. Sedan dess verkar dock alternativmedierna ha vunnit slaget om den politiska berättelsen. De etablerade medierna anpassar sig allt mer efter högerns alternativmedier, inte tvärtom.

I ett uppmärksammat tal på en årskonferens för Anti-

Defamation League, en amerikansk organisation som motarbetar antisemitism och främlingsfientlighet, beskrev komikern Sacha Baron-Cohen hur sociala medier och internet har brutit ner hörnpelarna i det demokratiska samtalet. ”Demokrati, som bygger på gemensamma sanningar, är på reträtt. Autokrati, som bygger på gemensamma lögner”, är på frammarsch, sade Baron-Cohen.

Gemensamt för de här tre proteströrelserna är just att de speglar en framtid där vi inte längre har gemensamma sanningar. Det har sällan varit svårare för sanningen att få fotfäste än i ett nyhetsklimat där etablerade institutioner förlorat kraften att sätta dagordningen. Det har sällan varit lättare för lögner att spridas än i ett informationsklimat där i princip oreglerade plattformar kan sprida information till miljarder på sekunder.

2020-talets ideologiska krig kommer därmed inte bara handla om styrkan i de idéer som står mot varandra, utan om själva infrastrukturen för information, där dessa krig kommer att utspelas.
Martin Gelin
Fyra avgörande hållpunkter under 2040-talet.

2040: Planeten kommer att passera 1,5 graders temperaturhöjning, enligt IPCC.
2045: USA:s vita befolkning blir en minoritet.

2047: Hongkongs autonomi upphör.
2049: 100-årsdagen av folkrepubliken Kina.

En fullfjädrad pessimist gjorde världens bästa filmkonst

FREDAG 3 JANUARI 2020

Cinemateket i Stockholm rivstartar 2020-talet genom att visa samtliga av Alfred Hitchcocks filmer som finns bevarade. Jan Holmberg förklarar varför den brittiskfödde Hollywood-legendaren är tidernas bästa filmregissör.

Alfred Hitchcock är historiens främsta filmskapare. Jag kommer inte att lyckas förklara varför, till det räcker inte spaltutrymmet och inte heller mina andliga och intellektuella resurser. Men Cinemateket visar under 2020 alla Hitchcocks filmer! Se så många av dem som ni kan. Om ett år utmanar jag vem som helst att lansera en

annan kandidat till titeln, men till dess är Alfred Hitchcock historiens främsta filmskapare. Ingen annan har som han förmått utnyttja mediets resurser så totalt. Det rör sig om drygt femtio långfilmer över lika många år, men nästan oavsett var man tittar i konstnärskapet så finns den där, den omisskänneliga balansen mellan lätthet och tyngd. För just när man tror sig kunna avfärda en film eller en enskild detalj som ytligt effektsökande, så öppnar sig ett bråddjup och åskådaren faller handlöst ned i något som liknar klarsyn.
Till det yttre är hans filmer ”bara” spännande (det är inte så bara; mer om spänning så småningom). De kan vara romantiska spionhistorier eller otäcka men underhållande mordberättelser, men den övergripande handlingen är mest en rafflande fond mot vilken den verkligt drabbande intrigen utspelas och som rör maktförhållanden mellan

människor i allmänhet och män och kvinnor i synnerhet. Högt säger ”Notorious!” att spionen Ingrid Bergman underkastar sig agenten Cary Grants vilja av patriotism och kärlek; tyst men tydligt säger filmen att hon gör det för att hon inte har något val. I filmer som ”Studie i brott” eller ”Marnie” är det visserligen den kvinnliga huvudpersonen som verkar vara boven i dramat, men det är den manlige hjälten som är den verkliga förövaren.

Hitchcocks filmer har i stort sett alltid ett kärlekstema. Oftast konventionellt, men inte alltid. I viss mån ”Främlingar på tåg” och definitivt ”Repet” skildrar homosexuella relationer på ett sätt som bara nätt och jämnt passerade under censurens radar. Vilket i och för sig inte ska betraktas som fördomsfrihet från regissörens sida: alla romantiska förhållanden i Hitchcocks filmer är uttryck för makt, och sexualiteten

mest en övning i våldshandlingar.
Hans pessimism är total och dessvärre inte mindre aktuell i dag. I ”Fåglarna” låter en person som vår tids klimatskeptiker: ”Jag tror inte att några fåglar kommer att orsaka jordens undergång.” Huvudpersonen Melanie svarar att det inte bara rör sig om några fåglar. Men det som gör Hitchcock till världens främsta filmskapare är ändå inte intrigerna. Tvärtom ryms hos detta dramaturgiska geni också ett slags anti-berättande, där själva handlingen underordnas andra kvaliteter som form eller rytm. Likt ingen annan infriar Hitchcock den annars alltför fromma förhoppning som ställdes på filmmediet när det var nytt: hans filmer är synteser av alla de sköna konsterna.
Ett exempel på form. Till allt annat som kan sägas om ”Psycho” så är den också konsekvent visuellt komponerad. I stort sett hela filmen är utformad som ett

koordinatsystem, där återkommande horisontaler bildar x-axeln (det långsträckta motellet, persienner, kamerapanoreringar) och vertikaler y-axeln (en brant trappa, gardiner, höga och låga kameravinklar). Jämför dessa kompositioner med Saul Bass förtexter till filmen, uppbyggda av just våg- och lodräta linjer.
”Psycho” är film som abstrakt konst.
Jag kunde gärna skriva om mycket annat i Hitchcocks allra bästa film ”Studie i brott”, men nämner den här som exempel på rytm. Bernard Herrmanns musik till filmen är i sig mästerlig; att den lånar friskt från Wagners ”Tristan och Isolde” är bara kongenialt med filmens ämne. Musikens repetitiva cirkelform korresponderar med en återkommande spiralfigur i filmen (i förtexterna, i en hårknut, i bilkörningen runt San Franciscos gator) men också med kamerarörelserna och bildmontaget.

Herrmanns fallande och stigande toner anknyter också direkt till det tema som avslöjas av originaltiteln ”Vertigo”. Med alla de stilgrepp som står till buds framkallar ”Studie i brott” en känsla av att falla liksom dess rollfigurer faller, bokstavligen eller i fällor. Liksom de, som det heter på Hitchcocks språk, fall in love (om nu det de ägnar sig åt kan kallas kärlek).

”Hitchcock” var ett varumärke, skickligt marknadsfört av honom själv och andra som kunde tjäna pengar på det. Även om han otvivelaktigt var ett geni, så gjorde han verkligen inte filmerna själv.

En av filmmediets mest uppenbara men obegripliga egenskaper är att den är både konst och industri. Nog för att också andra konstformer verkar på en marknad, men ingen annan är som filmen så kapitalintensiv och riskabel. Enligt alla ekonomiska och konstnärliga lagar borde det vara omöjligt att under sådana villkor producera

något annat än vardagsvaror. Men ibland kan också sådana förhållanden producera stor konst, och i Hitchcocks filmer nästan alltid.

Likt alla rovdjur är kapitalismen fruktansvärd och vacker på samma gång, och jag vet inget bättre exempel på det än Hollywood under dess storhetsperiod, cirka 1920–1960. Även om Hitchcock kom till USA först 1940 (han gjorde drygt hälften av sina filmer i Storbritannien), så är han sinnebilden för ett system som inte borde vara möjligt. Den arbetsdelning som industrialismen fullkomnade och Karl Marx kritiserade fick i verkstadsindustrin sin perfekta bild i det löpande-bandet, en tillverknings-process lika förutsägbar och monoton som en klocka. Hollywoods tillämpning stod inte Fordfabrikerna efter. Var och en av hundratals inblandade människor i en filmproduktion hade en synnerligen avgränsad roll, och det var verkligen inte

givet att regissören hade någon större kontroll över den komplicerade processen från finansiering, manus, inspelning och klippning till marknadsföring och release. Det är i detta sammanhang man ska förstå det missbrukade begreppet auteur, så omhuldat av oss filmtyckare. I våra dagar har auteurfilmen blivit liktydig med konstfilm, men den ursprungliga och mycket intressantare definitionen av auteuren, formulerad av gänget kring den franska filmtidskriften Cahiers du cinéma i slutet av 50-talet, går ut på att se regissören som filmens skapare trots vederbörandes begränsade inflytande. De första auteurer som utnämndes var därför Hollywoodregissörer som Hitchcock, fast förankrade i ett fabrikssystem där de själva som mest var förmän. Den fascinerande frågan är alltså: med tanke på dess karaktär av massproduktion – hur kan en Hitchcockfilm bli så enastående? Och hur

kan vi ens känna igen Hitchcocks signatur i den? Den senare detaljen är förstås något som regissören själv såg till med sin återkommande cameo-roll, men vad med hans signum i överförd mening? Det är klart att det kan förklaras i termer av återkommande teman och stilgrepp, men i djupare mening är det obegripligt hur hans filmer så kan förena underhållning för stunden med konstupplevelser för livet.

Hitchcock gjorde spännings-filmer, en marknadsanpassad genre väl lämpad för kommersiella påfund, inklusive marknadsföringen av regissören som the master of suspense. Men inom genrefilmens ramar gjorde Hitchcock (och hans medarbetare) filmer som lär oss mer än de flesta andra konstverk eller filosofiska traktater om vad det innebär att vara människa.

I François Truffauts intervjubok ”Hitchcock om

Hitchcock” talar regissören om denna sin specialitet och förklarar vad som skapar spänning hos publiken. ”Vi sitter här och samtalar”, säger han till Truffaut, ”det kanske finns en bomb under bordet”. Om den exploderar skulle bomben orsaka död och förödelse; hände det i en film skulle vi i publiken som mest bli uppskakade. Men om vi vet om att bomben finns där, att den ska detonera snart och vi ser klockan ticka, så får samtalet onekligen en annan laddning. ”Ni borde inte sitta där och kallprata”, vill publiken säga enligt Hitchcock, ”det finns en bomb under bordet och den ska snart explodera.”
Jan Holmberg

Alfred Hitchcock.
Brittisk filmregissör. Född 1899 i Leytonstone i norra London, död 1980 i Bel Air, Los Angeles. Regisserade mer än 50 filmer under en karriär som varade från början av 1920-talet till slutet på 1970-talet. Hade en gimmick att göra en cameoroll i

sina filmer. Oscarsnominerades fem gånger för bästa regi för filmerna ”Psycho” (1960), ”Fönstret mot gården” (1954), ”Spellbound” (1945), ”Livbåt” (1944) och ”Rebecca” (1940).
2012 röstades Hitchcocks ”Studie i brott” (”Vertigo”) fram som tidernas bästa film i Sight & Sounds stora omröstning – och ersatte ”Citizen Kane” som hade innehaft titeln i 50 år.
Under 2020 visar Cinemateket i Stockholm samtliga av Alfred Hitchocks bevarade långfilmer. Totalt blir det 55 visningar utan kronologisk ordning. Serien inleds den 8 januari med ”Fåglarna” och fortsätter med ”The lodger” (16/1), ”De 39 stegen” (23/1) och ”Notorious!” (30/1) och fortsätter under våren.

Ledare: Donald Trump väljer en livsfarlig väg i Iran

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Få vänner av fred, demokrati och mänskliga rättigheter torde sakna Qassem Soleimani, den 62-årige iranske general som dödades natten till fredagen i en drönarattack direkt beordrad av president Trump.

Det är delvis på grund av Soleimani, ledare för det iranska revolutionsgardets specialstyrka Quds, som Syriens ledare Bashar al-Assad sitter kvar på sin tron och kan fortsätta att plåga landets befolkning. Han har försett ett antal miliser, däribland Hizbollah och Huthirebellerna i Jemen, med vapen och utgjort ett stort hot mot Israel.
Det är inte alls osannolikt att han, som Pentagon säger, ansvarar för hundratals amerikaners och deras koalitionspartners liv.
Därmed inte sagt att USA och Trump gjorde rätt i att likvidera Qassem Soleimani. Dels kan man ifrågasätta de folkrättsliga grunderna för att döda ett annat lands general utanför en internationell flygplats. Dels är det sannolikt att Trumps attack kommer att göra en inflammerad situation betydligt värre och direkt motverka sina syften.
Drönaranfallet har redan jämförts med mordet på

ärkehertig Franz Ferdinand i Sarajevo 1914, skotten som ledde till första världskriget. Nu som då sker dådet i en region där stormakter står mot varandra, direkt och genom ombud. Nu som då är det en mycket hög representant som dödas. Soleimani var betydligt mer än en general, man kan kalla honom Irans krigsminister, en del ser honom som landets näst mäktigaste man efter den andlige ledaren Khamenei.

Så illa lär det inte gå. Iran är en mäktig aktör i regionen men kan knappast utmana USA i större skala. Washingtons intresse för att invadera landet är också svalt. Däremot har regimen i Teheran ett välsorterat vapenskåp att välja på för mindre, riktade aktioner. Man kan – än en gång – slå till mot USA:s allierade Saudiarabien. Ett annat alternativ är att genom ombud låta missiler hagla över Israel eller angripa

amerikanska styrkor i till exempel Irak.
Att Iran kommer att svara står klart. Frågan är hur, och hur USA svarar på svaret.
Attacken mot Soleimani är en mycket farlig upptrappning av en redan farlig kris. Den är dessutom kontraproduktiv om målet är att försvaga Iran.
Donald Trump talar om att dra sig tillbaka från Mellanöstern men tvingas nu förstärka närvaron. De möjligheter han faktiskt har haft att minska Irans inflytande har han metodiskt kastat i papperskorgen.
Trump lämnade kärnenergiavtalet som hade gett omvärlden chansen att hålla Irans upprustning under bättre kontroll. Därmed hade landet utgjort ett mindre hot och väst hade tålmodigt kunnat ge stöd åt landets demokratirörelser och det spirande folkliga missnöjet mot regimen.
Nu har USA dödat en av Irans populäraste män, generalen som anses ha skyddat nationen mot IS och som

utpekats som möjlig framtida president. Ett lysande sätt att få iranierna att sluta sig omkring regimen mot landets yttre fiender.
Det är svårt att se attacken som mycket mer än ett sätt för Trump att vinna väljare genom att ligga på gränsen till ett storkrig i Mellanöstern.
Det hela är desto mer ironiskt om man betänker Trumps upprepade tweetar för fyra år sedan om att president Obama säkert skulle attackera Iran för att bli vald, och att nationen borde genomskåda denna listiga taktik.
I stället är det Trump som elva månader före valet bedriver världens farligaste presidentkampanj.
DN 4/1 2020
Dela

Sverige får inte bli maffia-USA

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Kanske kommer vi att se på det svenska 2010-talet som man idag betraktar USA:s 1920-tal: Som gangsterns decennium.
Likheterna är många. En stor invandring med bristande integration. En bristande tilltro till rättsstaten som gjort att man förlitar sig på de egna reglerna, det egna kvarteret, den egna klanen. Ett överskott på vapen. En hårt reglerad marknad för rusmedel där tillgången kraftigt understiger efterfrågan och där det följaktligen finns stora pengar att tjäna.

Decenniet avslutas signifikativt. Nya rubriker om våld. Två män, ”kända av polisen”, skjutna i Biskopsgården i Göteborg. Kraftig ökning av sprängningar. Uppgörelser med skjutvapen vanligare även i mindre städer.
Att annan brottslighet minskar är viktigt att hålla i huvudet men ingenting som gör att vi kan se lättare på gängvåldet.
Det mest frapperande är att ingen vet vad det beror på. Invandring? Finns även i övriga Europa. Utsatta områden likaså. Många skjutvapen från Balkan? Malmö ligger 130 mil och en bro längre från Sarajevo än vad en storstad som Wien gör.
Det finns en förklaring som är frestande enkel. För ett år sedan visade statistik att Sverige ligger fyra från botten i Europa vad gäller polistäthet. Samtidigt visar forskning att brottsligheten minskar när risken för upptäckt ökar.

I Sverige hade vi länge en tendens att tycka att synliga poliser är onödigt provocerande. Själv föredrar jag en brottsling som ser en blå mössa och blir omåttligt provocerad framför en som stillsamt fortsätter med sitt langande och skjutande.
Om den aviserade polissatsningen ger fler mössor på gatan är det en signal att statens våldsmonopol finns på plats. Om inte annat är det ett upprättande av det brottsofferperspektiv som kommit på undantag i Sverige sedan decennier.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Trump: Generalen planerade ondskefulla och nära förestående attacker

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Den iranske generalen Qassem Soleimani dödades i en attack vid Bagdads flygplats som beordrats av USA:s president Donald Trump.

– Vi dödade inte Soleimani för att starta ett krig med Iran, utan för att undvika ett, säger Trump.

USA skickade på fredagen ytterligare 3 000 soldater till Mellanöstern.

USA:s president Donald Trump vill varken ha ett regimskifte i Iran eller krig med landet, sa han på en presskonferens på fredagen.

– Vi dödade inte Soleimani för att starta ett krig med Iran, utan för att undvika ett. Enligt Trump planerade den iranske generalen ”ondskefulla och nära förestående” attacker mot amerikaner. Det var anledningen till att Trump beordrade attacken mot Soleimani.

– Vi tog honom på bar gärning och eliminerade honom, sade Trump.

”General Soleimani arbetade aktivt med planer på att attackera amerikanska diplomater och militärer i Irak och i hela regionen. General Soleimani och hans Quds bär ansvaret för hundratals militärers död, amerikaner och från koalitionen, och att tusentals fler har skadats,” lyder Pentagons uttalande som släpptes tidigare under fredagen. ”Den här attacken syftade till att avskräcka iranska angreppsplaner framöver.”

Under dagen skickade USA ytterligare omkring 3 000 soldater till Mellanöstern.

Vissa av dem sänds till Kuwait. Tidigare i veckan skickade USA 750 soldater till Bagdad.
Utöver Soleimani dödades ytterligare minst sju personer i raketattacken, uppger den irakiska militärens talesperson. Bland dem irakiern Abu Mahdi al-Muhandis, en av de högsta ledarna inom milisgruppen Hashed al-Shaabi
Irans högste ledare Ali Khamenei har utlyst tre dagars landssorg och utlovat en ”kraftfull vedergällning”. Iraks shiitiska premiärminister Adil Abdul-Mahdi har tidigare fördömt USA:s attacker mot strategiska platser i landet och varnade senast i måndags för vilka konsekvenser det kan få. På fredagen fördömde han också det han kallar för ett attentat och angrepp mot Qassem Soleimani och Abu Mahdi al-Muhandis. Den irakiske regeringschefen menar att USA med detta har

brutit mot villkoren för sin militära närvaro i landet och uppmanar parlamentet att samlas för ett särskilt plenarmöte.
Attacken skedde efter dagar av våldsamma protester utanför USA:s ambassad i Bagdad, vilka i sin tur var en reaktion på amerikanska flygräder mot Hizbollahbrigaderna i Irak som låg bakom attacken mot flygbasen K-1 där flera amerikaner dödades.
Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Världsledare uppmanar till lugn efter USA:s beslut att döda Soleimani

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Donald Trumps beslut att döda Qassem Soleimani väcker internationella reaktioner. Ryssland menar att beslutet innebär en onödig eskalering i konflikten USA–Iran. Kina

uppger att man är ”oroad” över situationen.

Iran svarade snabbt efter uppgifterna om attacken mot Soleimani, som nyss anlänt till Irak. Irans högste ledare Ali Khamenei utlyste tre dagar av sorg och utlovade hämnd mot USA. Liknande budskap kom även från Irans president Hassan Rouhani och landets utrikesminister, Mohammad Javad Zarif, som på Twitter skrev att USA:s handlande utgjorde ”internationell terrorism”.

Även Irak kritiserar beslutet. Premiärminister Adel Abdul Mahdi beskrev händelsen som ett brott mot förutsättningarna för USA:s militära närvaro i landet och som något som skulle leda till krig, enligt Reuters.

Israels premiärminister Benjamin Netanyahu avbröt efter nyheten ett besök i Grekland och återvände till Israel. Landet har enligt Times of Israel ökat säkerheten hos sina ambassader, och ministrar har uppmanats att inte

kommentera händelsen. På sociala medier har flera israeliska politiker hyllat Trumps beslut.

”Den iranska regimen är en terrorregim, och när vi möter terror måste vi agera med kraft. Alla som är involverade i Irans terrorindustri måste känna till att deras liv är hotade”, säger oppositionspartiet Blåvitts andreman Yair Lapid i ett uttalande. Även politiker från Netanyahus party Likud, högerpartiet Judiskt hem och socialdemokratiska Labor-Gesher har applåderat beslutet. Politiker från arabdominerade Gemensam lista är dock kritiska.

Kritik har även kommit från syriskt och ryskt håll. I ett uttalande från Rysslands utrikesdepartement uppger man att Qassem Soleimanis död innebär ökade spänningar i Mellanöstern.

Kina har inte tagit tydlig ställning i konflikten men uppger via utrikestalespersonen Geng Shuang att man uppmanar

alla sidor att inte trappa upp konflikten ytterligare.
Från västerländskt håll säger Storbritanniens utrikesminister Dominic Raab i ett uttalande att man alltid sett hotet Qassem Soleimanis Quds-styrkor inneburit. Han uppmanar alla parter att inte trapa upp konflikten. Liknande budskap kommer från Frankrike.
– Alla Frankrikes ansträngningar i alla delar av världen syftar till att skapa förutsättningar för fred eller åtminstone stabilitet. Vår roll är inte att välja sida, utan att prata med alla, säger Frankrikes Europaminister Amélie de Montchalin ifransk radio enligt nyhetsbyrån TT.
I USA har flera demokrater vara kritiska. Bland annat presidentkandidaterna Bernie Sanders, Joe Biden och Elizabeth Warren har kritiserat Trump och menar att han ökar spänningarna med Iran i onödan.
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Spänningen trappas upp
De senaste veckorna har spänningen trappats upp mellan USA och Iran. Den iranska krigsmakten kan inte mäta sig i slagstyrka med den amerikanska. Men Iran är lierat med ett nätverk av väpnade grupper över hela Mellanöstern som kan åstadkomma stor skada.
Irans allierade
Amerikansk militär närvaro i Mellanöstern
Foto: Chris Kleponis - CNP/MEGA och AP
Grafik: Stefan Rothmaier
Syrien
Rådgivare från iranska Revolutionsgardet deltar i inbördeskriget, liksom miliser som får stöd från Iran.
Irak
Ett 30-tal shiamiliser med omkring 125 000 krigare är samlade i organisationen al-Hashd al-Shaabu, "folkliga mobiliseringsgrupper". Några av dem är hårt knutna till Iran.
Israel
Israel är världens mesta mottagare av militärt bistånd från USA. Den israeliska krigsmakten räknas som nummer 16 i världen vad gäller militär slagstyrka.
Libanon
Shiarörelsen Hizbollahs militära gren stöds av Iran och har minst 25 000 man i vapen.
Irak
USA har över 5 000 soldater, främst vid flygbasen Al Asad i västra Irak och i irakiska Kurdistan.
Kuwait
Här finns 13 000 amerikanska soldater på flera baser.
Saudiarabien
USA:s främsta allierade i regionen. Har förbundit sig att köpa amerikanska vapen för 1 000 miljarder kronor.
Gaza
Hamas militära gren får militärt och ekonomiskt stöd från Iran, liksom Islamiska jihad, en sunnimuslimsk väpnad gruppering.
Bahrain
Hemmahamn för USA:s femte flotta - närmare 7 000 man är förlagda hit.
Qatar
Här ligger Centcom, USA:s centralkommando för militäroperationer i Mellanöstern. 11 000 amerikanska soldater är stationerade här.
Förenade Arabemiraten
5 000 amerikanska försvarsanställda.
Jemen
Huthierna, en av huvudaktörerna i inbördeskriget, antas få stöd av Iran. FN uppskattar att huthimilisen har minst 75 000 man i vapen.
TURKIET
SYRIEN
IRAK
IRAN
Teheran
Al Asad
LIBANON
ISRAEL
GAZA
JORDANIEN
KUWAIT
BAHRAIN
QATAR
FÖR. ARAB-EMIRATEN
SAUDIARABIEN
OMAN
EGYPTEN
JEMEN
AZERBAJDZJAN
TURKMENISTAN
AFGHANISTAN
Militär slagstyrka USA
Antal soldater
2,1 miljoner
inkl. 860 000 reservister
Stridsflygplan 13 000
Hangarfartyg 10
Fregatter 22
Ubåtar 68
Försvarsbudget
716 000 000 000 dollar
USA:s president Donald Trump
Militär slagstyrka Iran
Antal soldater
873 000
inkl. 350 000 reservister
Stridsflygplan 509
Hangarfartyg 0
Fregatter 6
Ubåtar 34
Försvarsbudget
6 300 000 000 dollar
Irans högste ledare Ayatolla Ali Khamenei

Efter attacken – risken ökar för fullskaligt krig

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

USA:s dödliga flygattack mot Irans toppgeneral Qassem Soleimani innebär oundvikligen att konflikten i Mellanöstern förvärras. I värsta fall kan en upptrappning leda till fullskaligt krig i regionen.

Efter den amerikanska invasionen av Irak år 2003 kallades de tolv kilometrarna mellan Bagdads internationella flygplats och stadens centrum för ”världens farligaste vägsträcka”. Här utförde irakiska krigare dagliga, dödliga attacker mot de utländska invasionsstyrkorna.
På fredagsmorgonen den 3 januari 2020 var det amerikanska missiler som stod för dödandet. En attack mot en bilkortege som

färdades längs en anslutningsväg vid flygplatsen dödade den iranske generalen Qassem Suleimani och flera andra högt uppsatta militärer i hans närhet.
Aktionen var den senaste – men högst sannolikt inte sista – länken i en händelsekedja som ökat oron i och kring Irak. Framför allt stiger spänningen snabbt mellan den irakiska regeringens allierade Iran och den amerikanska militär som finns i Irak, formellt för att bekämpa terrorgruppen IS.
Det började på tredjedag jul, den 27 december, då en amerikansk civilanställd dödades i en missilattack mot en militärbas i Kirkuk i den kurdiska delen av Irak. På basen fanns en kontingent av de uppskattningsvis 5 000 amerikanska soldater som är i Irak med uppgift att bekämpa terrorrörelsen IS.
USA gav Iran skulden för anfallet, och svarade med att den 29 december genomföra flera flygattacker mot den av

Iran stödda Hizbollahbrigaden vid Iraks gräns mot Syrien. Minst 25 personer dödades.
Detta ledde i sin tur till våldsamma protester utanför USA:s ambassad i Bagdad, där demonstranterna sånär lyckats storma ambassadbyggnaden.
Och nu fredagsmorgonens dödliga attack mot general Soleimani, som uppenbarligen befann sig i Bagdad för att bevaka de iranska militära intressena i grannlandet Irak.

Operationen mot Soleimanis kortege beordrades av USA:s president Donald Trump och ökar i ett slag kraftigt krigsrisken i regionen.
De flesta militära bedömare tycks eniga om att avsikten med den amerikanska operationen är att avskräcka Iran. Men kommentarerna från iranskt håll tyder snarare på att dödandet av generalen ses som en kränkning och en provokation som måste besvaras.

Hittills har de flesta bedömare antagit att president Trump är ohågad att gå till öppet krig i Mellanöstern. Presidenten gick trots allt till val på att dra bort USA:s styrkor från regionen, något som föll väl ut eftersom de amerikanska väljarna var rejält krigströtta efter motgångarna i Irakkriget från 2003 och framåt. Och hur skulle kriget kunna vinnas? Med en amerikansk ockupation av Iran? Det anses som en helt verklighetsfrämmande tanke.

Men mordet på Soleimani innebär att handsken är kastad. Där står världen i dag, i ovisshet om hur Irans reaktion kommer att se ut. USA har en flerfaldigt större militär slagstyrka än Iran. Men det innebär inte att USA är ohotat om konfrontationen skulle trappas upp. Iran har flera alternativ om de vill hämnas sin dödade general. Exempelvis har Iran stora möjligheter att störa eller till

och med stoppa trafiken av oljefartyg i Hormuzsundet, den smala vattenväg utanför den iranska kusten där en tredjedel av världens olja passerar. Det skulle ganska snabbt få oljepriset att skjuta i höjden.
Ett annat alternativ för Iran är att störa eller stoppa oljeproduktionen i Saudiarabien, USA:s trogna allierade, med hjälp av sabotage eller cyberattacker. Något som för övrigt redan inträffat i mindre skala, i mitten av september förra året.
En annan möjlig åtgärd är att attackera USA:s allierade i regionen, eller de amerikanska militärbaser som finns i dessa länder. Förutom Saudiarabien återfinns också Förenade Arabemiraten, Kuwait, Qatar och Bahrain inom USA:s intressesfär. Det finns inte mindre än 36 amerikanska baser i närområdet, något som naturligtvis bidrar till USA:s militära kapacitet men

som samtidigt innebär en sårbarhet för angrepp.
Vid en utvidgad konflikt kan dessutom Irans allierade i Mellanöstern dras in. Den Iranstödda Hizbollahmilisen uppges ha 130 000 missiler och raketer riktade mot Israel. Islamistpartiet Hamas i Gaza med sin väpnade gren är också lojala med Iran. Till detta kommer de ”folkliga försvarsmiliser” i Irak som stöds av Iran, liksom Ansar Allah i Jemen, mer kända som huthirebellerna.

Donald Trump har haft rådgivare som pläderat för att USA borde göra upp med Iran en gång för alla. Den mest högröstade av dem var John Bolton, som dock fick sparken som Trumps nationelle säkerhetsrådgivare förra året.
Till Trumps ”superhökar” räknas också utrikesminister Mike Pompeo som på fredagen sade till nyhetskanalen CNN att ”världen är en säkrare plats” efter Soleimanis död och att

”iranier kommer att betrakta den amerikanska operationen som ett sätt att ge dem frihet”.
Det är förvisso sant att Qassem Soleimani var en omstridd man i Mellanöstern. Och att det på fredagen kablades ut bilder från flyktingläger i Idlib i Syrien, där motståndare till den syriska regimen hyllade dödandet av Soleimani, eftersom han var en stark uppbackare av president Bashar al-Assad.

Men därifrån är steget orealistiskt långt till att iranska regimkritiska demonstranter skulle vädra frihet efter Qassem Soleimanis död. De flesta iakttagare tror att USA:s attack snarare ökar krigsrisken och därmed riskerar säkerheten för iraniern i gemen.
Erik Ohlsson

Iranske generalen var en militär naturbegåv-ning – och skoningslös sabotör

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Qassem Soleimani som dödades i en drönarattack i Bagdad i fredags var fembarnsfadern som under decennier satte skräck i Irans arvfiende USA. Nu har han själv blivit ”martyr”, som de stupade iranska soldaterna kallas. Den iranske generalen var en militär naturbegåvning som inte skydde några medel för att stötta Irans stormaktsambitioner.

Den iranska maktapparaten har många ansikten. Det världsvana och västtillvända, som

representeras av den alltid kostymklädde utrikesministern Mohammed Javad Zarif.
Det religiöst fanatiska, komplett med turban, lågande blick och oförsonliga utfall, som den allerhögste shiamuslimske ledaren Ali Khamenei står för.
Och så har vi militärmakten, kyligt kalkylerande, fullständigt hemmastadd i den okonventionella krigföring som Iran utvecklat till fulländning. I decennier har Qassem Soleimani, den kortvuxne Sean Connery-like generalen, varit ansikte utåt för den iranska krigsmakten. Men den ryktbarhet Soleimani skaffade sig skedde i tysthet. Genom dödliga tillslag utanför Irans gränser, där han svarat för planeringen snarare än att ha varit den tändande gnistan. Det har handlat om riktade attacker mot amerikanska soldater i Irak och Afghanistan, kapningar av oljetankrar på internationellt vatten, belägring av hela samhällen i Syrien.

Vem var han, mannen som av en CIA-agent kallats för ”den enskilt mäktigaste aktören i Mellanöstern?”

Han föddes 1957 i en bergsby i Rabor, ett kargt och högländ område i södra Iran. Detta var under den iranske shahens tid. Soleimanis far var en hårt skuldsatt småbrukare och sonen, den blivande generalen, fick från tidig ålder hjälpa till i jordbruket.

Under folkresningen mot shahen 1979, det som kommit att kallas den islamiska revolutionen, anslöt sig Soleimani till det så kallade revolutionsgardet. Där blommade hans ledarskapstalang ut. Utan att ha skaffat sig någon formell militär träning steg unge Soleimani snabbt i graderna.

När Saddam Husseins Irak angrep Iran i september 1980 anslöt sig Qassem Soleimani till ett specialförband som verkade bakom de irakiska linjerna.

Iraks invasionsförsök misslyckades, men också Iran blev förlorare i det

nästan åtta år långa kriget, där upp till en miljon iranier kan ha dödats (tillförlitliga dödssiffror har aldrig offentliggjorts).
För Qassem Soleimani personligen blev dock Iran–Irak-kriget en öppning mot ett framgångsrikt yrkesliv.
När stridigheterna blåstes av i augusti 1988 ingick den fattige bondpojken i elitstyrkan Quds toppskikt.
Tio år senare, 1998, vid 41 års ålder, utnämndes Soleimani till högste befälhavare över Qudsstyrkorna, och gavs titeln generalmajor.
Privat höll han en låg profil – tidigt gift. Med sin hustru fick han fem barn, tre pojkar och två flickor.
Många av de högt uppsatta militärerna omges med korruptionsrykten, men Soleimani behövde inte smutsa ned sina händer – det ryktades att han fick en furstlig lön direkt ur ayatolla Khameneis hand.
Qudsstyrkorna ingår i det som kallas Revolutionsgardet, en militär

organisation som delvis överlappar den gängse iranska krigsmakten. Revolutionsgardet är en stat i staten som har förgreningar långt in i politiken och ekonomin i Iran. Och Qudsstyrkorna är dess innersta kärna. Där återfinns både eliten av underrättelsefolk och specialsoldater – ett slags korsning av den hemliga amerikanska underrättelsetjänsten CIA och insatsstyrkan Gröna baskrarna.

Under de dryga två decennier som Qassem Soleimani ledde Qudsstyrkorna förfinade han deras arbetssätt. Han insåg tidigt att även om Iran har en av Mellanösterns starkaste krigsmakter, kunde de aldrig räkna med att åtnjuta samma resurser som fienden – USA och Israel.

Därför utvecklade Soleimani det som brukar kallas assymetrisk krigföring: den underlägsnes taktik att slå till där motståndaren är som svagast. För Irans del handlar det mycket om att

utbilda och utrusta USA-fientliga islamistiska grupperingar som Hamas i Gaza och Hizbollah i Libanon, liksom stöd till miliser som huthiarmén i Jemen och Hizbollahbrigaderna i Irak. Samtidigt har Soleimani visat att han är framgångsrik även i konventionell krigföring – det anses att det var de av Iran tränade och ledda milisgrupperna som vände Syrienkriget till president Bashar al-Assads fördel.

På hemmaplan kom Soleimani att bli en politisk kraft, ett slags grå eminens bland ”hökarna” inom den iranska maktapparaten, där prästerskapet och militären är två starka faktorer. Dessa fraktioner som tycker att de politiskt valda, främst president Hassan Rouhani och utrikesminister Javad Zarif varit för eftergivna mot västländerna.
Men nu är Soleimanis långa karriär över och han har sällat sig till de ”martyrer”

för Irans och religionens sak som han så ofta prisat.
Erik Ohlsson

”Trump har kastat in dynamit”

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Republikanerna för, Demokraterna mot. De inrikespolitiska reaktionerna på Trumps dödande av Qassem Soleimani följer partifärg.

Demokraterna i kongressen var inte på förhand informerade om den drönarattack som på

fredagsmorgonen dödade generalen Qassem Soleimani, ledaren för Irans specialstyrka Quds och en av landets mäktigaste politiker.
När attacken blev känd uttryckte flera ledande demokrater oro för vedergällningsattacker från Iran.
– Det kan mycket väl leda till det slags våld och kaos som vi så desperat har försökt hålla oss borta ifrån, sade Andy Kim, demokratisk kongressledamot från New Jersey och ansvarig för Irak i Barack Obamas nationella säkerhetsråd.
Även ledande republikaner i kongressen tillstår att attacken på kort sikt kan förvärra säkerhetsläget i regionen. Men republikaner säger att Iran bär ansvaret.
Senatorn Lindsey Graham från South Carolina, som står Trump nära och informerades om attacken på förhand, säger att Iran kommer att slå tillbaka om USA inte snabbt tar kommandot över det nya läget.

– Och om jag vore president skulle jag satsa på mål i Iran – inte i Irak eller Syrien. Ekonomiska mål som krossar ekonomin.

Graham syftade specifikt på mål som undergräver Irans möjligheter att ”raffinera och sälja olja”.

– Presidenten måste övertyga ayatollan att om han slår tillbaka kommer vår reaktion att bli värre än vad marknaden klarar av.

Andra republikaner framställer dödandet av Soleimani som en möjlighet för Irak att staka ut en kurs mot framtiden, oberoende av destruktivt inflytande från Iran.

”Hans död borde applåderas av alla som söker fred och rättvisa”, twittrade Nikki Haley, tidigare republikansk FN-ambassadör och ett av partiets framtidsnamn.

Demokratiska politiker är eniga om att Soleimani hade amerikanskt blod på sina händer och kunde kategoriseras som terrorist.

– Men frågan som vi brottats med under alla år i Irak är

hur vi dödar fler terrorister än vi skapar, sade Seth Moulton, en demokrat från Massachusetts.
Demokraternas potentiella presidentkandidater delar det synsättet. Joe Biden skriver att ingen amerikan sörjer Soleimanis död men att ”Trump kastat en dynamitgubbe i ett elddon”. Bernie Sanders, å sin sida, skriver att ”Trumps farliga upptrappning för oss närmare ytterligare ett katastrofalt krig i Mellanöstern som kan kosta oss otaliga liv och biljoner dollar”.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Åtalad för medhjälp till mord på 5 230 människor

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

De var båda tonåringar när de anlände till Hitlers dödsläger. Den ene som SS-soldat och lägervakt, den andre som fånge.

75 år senare möts de igen i rättssalen, i en av de sista rättegångarna i sitt slag.

Hamburg.

Det blir precis tyst i sal nummer 300 i Hamburgs domstolbyggnad när en herre i hatt och snurrmustasch körs in i rullstol. Bruno Dey är 93 år och ser ut som vilken tysk pensionär som helst. Hans förflutna syns inte utanpå.

Fram till nyligen levde den pensionerade mångsysslaren ett tillbakadraget liv i den nordtyska staden Hamburg.

Inga fotografer avfyrade sina blixtar i ansiktet och journalisternas påstridiga frågor uteblev.
Plötsligt kom historien i kapp.
Den tidigare SS-soldaten och lägervakten står nu åtalad för medhjälp till mord på minst 5 230 människor. Siffran är ofattbar, och rättegången som just nu pågår i Hamburg är en av de sista i sitt slag. De flesta av Hitlers hantlangare har redan gått ur tiden.
Mellan augusti 1944 och april 1945 tjänstgjorde Bruno Dey som vakt i nazisternas koncentrationsläger Stutthof i vad som i dag är norra Polen. Sammanlagt mördades fler än 60 000 människor i lägret, i huvudsak judar, politiska fångar och medlemmar ur den polska intelligentian. Många gasades ihjäl, andra dog genom giftinjektioner, tortyr och svält.
SS-soldaten Bruno Dey var bara 17 år när han kom till Stutthof. Ett hjärtfel gjorde att han ansetts oduglig som soldat vid fronten. I stället

fick han till uppgift att förhindra att fångarna flydde, revolterade eller befriades ur lägret. Han och de andra vakterna turades om att dygnet runt bemanna ett tjugotal vakttorn från vilka de hade utsikt över de många barackerna, gaskammaren och krematoriet.

Eftersom Bruno Dey bara var 17 och 18 år när brotten begicks ställs han till svars i en så kallad ungdomsrättegång. Dörrarna är stängda för allmänheten och det gäller särskilda säkerhetsföreskrifter. Här sitter i vanliga fall ungdomar som misstänks för brott som rån och misshandel.

93-åringen som sitter till vänster i salen står åtalad för medhjälp till ett av de värsta brotten i mänsklighetens historia.

Frågan som rätten ska ta ska ta ställning till är huruvida Dey visste vad som pågick i lägret. Hade han kunskap om att människor mördades och brändes i ugnarna?

Marek Dunin-Wasowicz nickar när domaren läser upp hans namn. Den pensionerade journalisten sitter mitt i salen med ryggen vänd mot besökarna. Han bär mörk kavaj och ser pigg ut för att vara 93 år.

För första gången på ett trekvarts sekel möter han Bruno Dey på nytt. De sitter fem meter från varandra och ska berätta vad de upplevt i dödslägret.

Den ene som fånge, den andre som vakt.

För att lätta upp stämningen har domaren Anne Meier-Göring, ansedd som en av Tysklands skickligaste jurister, lagt sig till med ett glatt humör. Med ett brett leende ställer hon sina detaljfrågor om vad de minns från tiden i lägret. Hur ska man annars orka ta in dessa berättelser, tycks hon resonera.

Men när Dunin-Wasowicz vittnar om vad han upplevde i Stutthof hjälper inget gott humör mot smärtan. Med hög och klar stämma berättar

han om hur familjen, som var aktiv i den polska motståndsrörelsen, hämtades av Gestapo. Om den ständiga hungern i lägret. Om hårt tvångsarbete, sjukdom och massdöd.

– När fångarna hämtades av SS-männen, från arbetet eller från baracken, och aldrig dök upp igen stod det klart att de blivit mördade, säger han.

Fångarna som vistats i lägret under en längre tid visade nykomlingarna skorstenen till krematoriet.

– Vi sade att endast därigenom nås friheten.

Domaren Anne Meier-Göring försöker ta reda på vad Marek Dunin-Wasowicz själv minns från tiden i lägret, och vad han fått veta vid en senare tidpunkt. Från andras berättelser, från filmer och böcker.

Men på frågan om hur han visste att judarna hade mördats i lägret svarar han kort och klart:

– Jag är en tänkande människa.

Även Bruno Dey har berättat att han kände till att fångarna mördades, men nekar till att ha känt till omfattningen och metoderna. Han hävdar att han inte var någon anhängare av nazismen och att han fördes till Stutthof mot sin vilja. Förgäves försökte han bli omplacerad till kökstjänst eller bageriet, och aldrig använde han sitt vapen. Så säger han.
Domaren försöker förgäves få honom att berätta om dödsapparaten, och om lukten från krematorierna och eldstäderna i skogen. Stanken av döda och brända kroppar.
Bruno Dey minns inte.
– Antingen ljuger ni, eller så har ni förträngt de förskräckliga bilderna i ert huvud, eller så vill ni inte berätta, eftersom ni visst använt ert vapen, föreslår Anne Meier-Göring under en senare rättegångsdag.
Bruno Dey svarar att han inte vet.
– Jag bär inte skuld. Jag har inte gjort någon direkt illa,

säger mannen som är åtalad för medhjälp till över 5 000 mord.

Efter kriget levde Bruno Dey en kort tid i krigsfångenskap, men kunde sedan fortsätta sitt liv som vanligt. Han gick inte under jorden och bytte inte identitet. Han arbetade som bagare, lastbilschaufför och vaktmästare. Gifte sig och fick barn och barnbarn.

Den vuxna dottern sitter intill honom i rättssalen. Hon har konverterat till islam och bär slöja.

Två gånger tidigare har Dey kallats till förhör om sin tid i Stutthof. Det var under 1970- och 1980-talet men utredningarna lades ner.

– Under 60 års tid intresserade sig ingen i Tyskland för en enkel lägervakt, säger hans försvarsadvokat Stefan Waterkamp enligt Der Spiegel.

Under de senaste åren har flera rättegångar mot tidigare SS-soldater och lägervakter hållits i Tyskland, med varierande resultat.

Förra året åtalades en 95-årig man, som även han tjänstgjort i Stutthof, för medhjälp till mord i flera hundra fall. Han nekade till brott och hävdade att han inte känt till att människor mördats i lägret.
Rättegången fick avslutas i förtid eftersom den åtalade ansågs vara för gammal och sjuk för att orka fullfölja processen.
Tiden håller på att rinna ut. Det bekymrar Andrea Ziekinsky som har rest till Hamburg från London för att följa rättegången på plats. Förhandlingarna är egentligen inte öppna för allmänheten och de få besökare som släpps in har noga fått motivera sin närvaro. Andrea Ziekinsky har angett som skäl att delar av hennes judiska släkt mördades i lägret.
– Begreppet Stutthof var under hela min barndom förknippat med tårar hos mamma. Mina föräldrar var traumatiserade av allt de varit med om, berättar hon.

Hennes släktingar kom från en tysk-polsk-judisk elit och var lärare och läkare.
– De hämtades. De arbetade. De dödades.
Hon tror inte på Deys utsagor om att han inte känt till omfattningen av nazisternas mord.
– Det fanns ju ett krematorium. De brände ju människor i skogen. Det är klart att han visste om det, säger hon.
– Men på sätt och vis har han redan fått sitt straff. Att i 75 års tid ha fått leva med vad han har gjort och upplevt, det önskar jag ingen, säger hon.
Bruno Dey sitter inte i häkte då det inte anses föreligga en fara för att 93-åringen ska försöka fly.
Dom väntas under våren 2020. Om han fälls riskerar han upp till tio års fängelse, men det är osannolikt att ett eventuellt straff kommer att avtjänas i fängelse.
Lina Lund
lina.lund@dn.se

Fakta. Koncentrationslägret Stutthof

Stutthof upprättades av nazisterna redan 1939 i det ockuperade norra Polen, öster om staden Danzig (i dag Gdansk). Till en början fördes främst politiska fångar som tillhört Polens motståndsrörelse hit. 1942 gjordes det om till koncentrationsläger dit fångar från hela Europa och Sovjetunionen fördes. Till det hörde omkring 100 satellitläger som fanns utspridda i norra Polen. Totalt passerade omkring 115000 fångar genom Stutthof. Uppskattningsvis 65 000 av dem dog i lägret.
När den sovjetiska armén närmade sig Stutthof vid årsskiftet 1944–1945, tvingades 50 000 fångar ut på en marsch västerut. Tiotusentals dog av utmattning och svält eller blev mördade av SS-vakterna utefter vägen.
Sovjetiska trupper nådde fram till Stutthof den 9 maj 1945.

Källa: Forum för levande historia

Samhällen riskerar att slukas av lågorna

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Myndigheterna i Australien gjorde på fredagen ett sista försök att få människor att evakuera inför helgens annalkande åskstormar. Mindre samhällen riskerar att slukas av lågorna.

– Om de värdesätter sin säkerhet måste de ge sig av, säger Michael Grainger på polisen i Victoria.

I början av veckan flydde omkring 4 000 personer i Mallacoota i delstaten Victoria ned på stranden när skogsbränderna omringade staden. Människor har nu börjat evakueras sjövägen, uppger BBC.

Melbournebon Shaun O'Connor är mycket tacksam för hjälpen.

– De räddade våra liv, säger han enligt Abc.net.au.

Samtidigt varnar myndigheterna för extrem brandfara i helgen, då väderrapporten visar på starka vindar, höga temperaturer och åskstormar. Temperaturen väntas stiga till runt 45 grader.

Myndigheterna i Victoria, New South Wales och South Australia gör nu ett sista försök att få människor att evakuera innan bränderna blir okontrollerbara. I Victoria har de skickat 250 000 sms med uppmaning att

lämna området och brandmännen har – liksom i New South Wales – befogenhet att tvångsevakuera människor, uppger The Guardian.

– Det här är er chans att ta er ut. Det handlar inte bara om de bränder vi känner till. Det handlar om de nya bränder som kan uppkomma, säger Andrew Crisp, ansvarig för räddningsinsatsen i Victoria.

Han får medhåll av Michael Grainger på polisen i Victoria.

– Jag hävdar att personliga tillhörigheter inte betyder så mycket under de här omständigheterna, säger han enligt Reuters.

Myndigheterna i New South Wales varnar för att en del samhällen kan vara omöjliga att försvara och att brandmännen kan tvingas låta fastigheter brinna ned, eftersom det är för farligt att bekämpa elden.

Räddningstjänsten fokuserar nu på att rädda liv.

– Tyvärr kommer vi sannolikt att förlora hem i

morgon (läs lördag reds. anm.), men vi kommer att vara mycket glada och kalla det för en succé om inga dör, säger Rob Rogers på räddningstjänsten i New South Wales.

Australiens premiärminister Scott Morrison har fått hård kritik för hur han hanterat skogsbränderna.

– Människor är arga, och … om människor vill rikta det mot mig, är det upp till dem. Det kommer inte att distrahera mig. Det är något som jag sympatiserar med. Det är något som jag förstår. Det är inget som jag ska ta personligt, säger Scott Morrison enligt The Guardian.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Fakta. Många döda

Hittills har minst 20 personer omkommit i bränderna i Australien, där elden har förstört över 1 300 hem. 28 personer saknas i Victoria. Ett veckolångt katastroftillstånd har utfärdats i New South Wales, där myndigheterna har

bett tiotusentals semesterfirare och invånare att lämna Snowy Mountains och turistområden vid kusten.

Minst en död i knivdåd i södra Paris

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Frankrike. Minst en person dödades och flera skadades av en man som gick till attack med kniv i södra Paris, rapporterar franska medier. Dådet begicks i en park i kommunen Villejuif vid 14-tiden på fredagen. Polisen sköt gärningsmannen när

han var på väg till ett köpcentrum i närheten, enligt tv-kanalen BMF. Han dog kort därefter.
Tre personer är skadade, varav en mycket allvarligt, uppger BMF. Mannen som omkom var i 50-årsåldern.
Gärningsmannens motiv till attacken är ännu okänt.
TT-AFP-Reuters

150 IS-anhängare hemskickade

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Turkiet. Turkiska myndigheter har skickat tillbaka 150 utländska anhängare av militanta grupper sedan landet började skicka hem fångarna den 11 november, uppger inrikes-departementets talesperson Ismail Catakli.

Hundratals misstänkta IS-anhängare har frihetsberövats i Turkiet. Processen med att skicka hem fångar inleddes trots att vissa europeiska länder anser att de misstänkta bör ställas inför rätta där brotten begåtts.
TT-Reuters

Många fast efter husras i Kambodja

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Kambodja. Uppskattningsvis 13 byggnadsarbetare satt på fredagen fast i rasmassorna efter att ett sju våningar högt bygge rasat i södra Kambodja. Två personer har bekräftats döda, enligt guvernören Ken Satha som meddelar att 17 människor

har hämtats ut från bråten. Fler än 30 personer befann sig på platsen vid raset, som inträffade vid klockan 16.30 lokal tid. Orsaken till raset är inte känd.
TT-AFP-Reuters

Militärplan kraschade – fyra dog

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Sri Lanka. Ett militärflygplan kraschade på fredagen i ett bergigt område i Sri Lanka. Alla fyra ombord omkom, meddelar en talesperson för militären.
Planet av typen Y12 hade lyft från flygbasen i Wirawila och var på väg mot Ratmalana,

söder om huvudstaden Colombo, när det kraschade vid orten Haputale, 20 mil öster om huvudstaden. Olycksorsaken är under utredning, enligt militärens talesperson Chandana Wickramasinghe.

Det är den värsta flygolyckan i landet sedan ett militärt transportplan av typen AN-32 kraschade utanför huvudstaden i december 2014. Då omkom alla fem ombord.

TT-AFP

Desperat sökande efter saknade

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Indonesien. Sökandet fortsätter efter människor som saknas efter de kraftiga översvämningarna och jordskreden i Indonesien. Hittills har 43 personer i regionen Jakarta konstaterats döda.

Ett tiotal människor saknas efter de rekordregn som började på nyårsaftonen och som ledde till att delar västra Java översvämmades. Runt 192 000 invånare har evakuerats, uppger myndigheterna, som meddelar att de arbetar hårt för att förebygga att sjukdomar sprids.
TT-AFP

Uselt år för Hollywood i Kina

LÖRDAG 4 JANUARI 2020

Bara två amerikanska storfilmer lyckades ta sig in på den kinesiska topplistan över mest sedda filmer 2019: ”Avengers. Endgame” och ”Fast & the furious: Hobbs & Shaw”. Det innebär en historiskt usel prestation för Hollywood på den kinesiska

marknaden, som ändå hade sitt mest lönsamma år någonsin med biointäkter motsvarande 92 miljarder kronor. Det skriver branschtidningen Variety. Nio av de tio mest inkomstbringande filmerna någonsin i Kina är nu kinesiska.
DN

Ledare: Friska gröna liberala vindar

över 2020-talet

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Människor tänker inte lägga sig ner och låta sig köras över utan strid. Uthålligt kämpar medborgarna i Hongkong för demokrati och frihet. I Istanbul måste polisen varje år mobilisera och ta fram tårgasen eftersom hbtq-aktivister fortsätter att tåga, trots att Pride-parader förbjudits. I Budapest vann en grön liberal borgmästare, Gergely Karácsony, höstens val och vill nu mobilisera liberala styren i andra städer, både i Ungern och i övriga Visegradländer.
De visar alla att det inte bara går att kämpa för en mer liberal framtid. De visar att människor fortsätter att göra det också där det inte går, där det motarbetas med den repressiva och auktoritära statens våldsapparat.

De visar också en annan sak. Kampen för frihet, tolerans, pluralism och ansvar för miljö och natur har ofta sin bas i större städer, påpekar DN-kolumnisten och statsvetaren Andreas Johansson Heinö i en krönika i Borås Tidning (22/12).

Valsegrarna för oppositionen i Visegradländernas huvud- och universitetsstäder visar hur förljugen nationalisternas propaganda är när de säger sig tala för ett helt folk. Segrarna skapar också viktiga experimentverkstäder för en bättre politik.

Post-1989 stelnade liberalismen i sin utveckling och blev med tiden självgod och nöjd med det rådande. Gamla radikaler hamnar, som makarna Alva och Gunnar Myrdal en gång syrligt påpekade, lätt i en situation där man blir ”sur i lynnet och rotlös i tiden” genom att fastna i förlegade poser och positioner. På 2020-talet kommer liberaler

att behöva hitta nya uppdrag och nya vänner.
Europas och världens större städer kan bli ställena där det händer, verkliga fristäder: Platser där människor kan vara och göra som de vill, plattformar för kreativitet, skapande och blomstring, magneter för landets och världens begåvningar, turistattraktioner, nöjesmetropoler, klimatföredömen.
Här skulle man kunna utlysa kulturfred och kulturfrihet som alternativ till kulturkriget. Gärna mångfald i enlighet med intersektionalitetens snäva representationstanke – men inte bara det. Gärna uppbygglig, vacker och föreställande konst i nationens tjänst – men inte bara det. Gärna humor och underhållning som förenar i skratt och inte provocerar eller ”slår neråt” – men inte bara det. Myllrande städer är stora nog, och bör vara storsinta nog, att rymma allt och lite till.

Har man tillräckligt roligt kommer andra också att söka sig dit, både väljare och partier. Moderaterna får bestämma sig för om de vill ingå i en liberalt präglad koalition som ett ledande frihetsparti, eller låta sig profileras av twitterhaverism för att mobilisera de bittras brigader. Socialdemokratin får fundera över om de än en gång vill bejaka den framsynta reformism som lyfte Sverige under 1900-talets sista decennier med it-under, medial pluralism och ökad valfrihet.

Andreas Johansson Heinö varnar med rätta för att göra storstadsmobilisering av liberala krafter till en fråga om stad mot land. Det är snarare en mobilisering mot nationalism och socialism, som med fördel kan inkludera landsbygden. Också här kämpar människor för oberoende och att kunna råda sig själva, och den som har nära till skog och mark är knappast mindre intresserad av miljö

och natur, det kan bara ta sig olika uttryck. Intresset av företagande, handel och en växande ekonomi är gemensamt.
Kring blomstrande städer kan också landsbygden leva.
Människors val att leva på olika ställen är ömsesidigt berikande.
DN 5/1 2020

Nato pausar utbildningen av irakiska säkerhetsstyr-kor

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Nato pausar temporärt sitt träningsuppdrag i Irak, i kölvattnet av drönarattacken utanför huvudstaden Bagdad.

Försvarsalliansen har hundratals anställda på plats i landet och arbetar sedan terrorgruppen IS förklarades besegrad med att utbilda irakiska säkerhetsstyrkor.
– Natos uppdrag fortsätter men träningsaktiviteterna är tills vidare inställda, säger talespersonen Dylan White.
Danmark meddelar samtidigt att landet av säkerhetsskäl ställer in de utbildningar som dess soldater genomför inom ramen för den USA-ledda militärinsatsen i Irak.
– När situationen är så instabil som den är så tar vi inga chanser, säger försvarsminister Trine Bramsen (S).
Den amerikanska drönarattacken dödade den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani samt den irakiske milisledaren Abu Mahdi al-Muhandis och väckte farhågor om öppen konflikt mellan USA och Iran.
TT AFP Reuters

Gröna zonen besköts med raketer

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Tiotusentals personer deltog i går i en sorgemarsch i Bagdad för den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani – som dog i en drönarattack beordrad av USA. Iran hotar nu att slå tillbaka.

Flera platser i och utanför Bagdad besköts med raketer på lördagen, men ingen ska ha dödats, rapporterar Reuters.

Två missiler ska ha slagit ner i den hårt bevakade Gröna zonen där myndighetsbyggnader och USA:s ambassad ligger.

Samtidigt kom det rapporter om ytterligare en explosion i centrala Bagdad, men då i stadsdelen Jadriya.

Ytterligare två missiler avfyrades mot militärbasen Balad där amerikanska trupper befinner sig, åtta mil utanför Bagdad.

Enligt Reuters som hänvisar till militära och polisiära källor finns det inga uppgifter om döda.
Qassem Soleimani dödades i torsdags när han var på väg från flygplatsen i Bagdad.
Även Abu Mahdi al-Muhandis dog. Han var en högt uppsatt ledare i Folkets mobiliseringsstyrkor – en Iranstödd paraplyorganisation för Iraks paramilitära styrkor, skriver Reuters.
Under lördagen hölls begravningsprocessioner för de båda männen i flera irakiska städer. Redan innan processionen startade i Bagdad samlades människor som viftade med irakiska flaggor och skanderade ”död åt Amerika”, uppger BBC.
Samtidigt firade andra personer på huvudstadens gator att Soleimani är död.
Generalen anklagas för att ligga bakom hårda tillslag mot fredliga demonstrationer för demokrati.
Soleimanis kropp kommer att återbördas till Iran, där

han ska begravas i sin hemstad Kerman i centrala delen av landet, som har utlyst tre dagars landssorg.
USA:s president Donald Trump hävdar att Soleimani planerat ”ondskefulla och nära förestående” attacker mot amerikaner – och att det var därför han beordrade angreppet.
Men Iran menar att man inte kan blunda för vad som har hänt. I en intervju med CNN säger landets FN-ambassadör Majid Takht Ravanchi att dödandet av Qassem Soleimani är att likställa med att starta krig mot Iran.
– Det kommer definitivt att bli hämnd, en rejäl hämnd, säger han.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Attacken kan leda till att USA lämnar Irak

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Den dödliga raketattacken mot Irans viktigaste militära ledare Qassem Soleimani har inte bara ökat risken för en direkt militär sammandrabbning mellan USA och Iran. Upptrappningen kan också leda till att slutet närmar sig för USA:s 17 år långa militära närvaro i Irak.

Efter Donald Trumps beordrade likvidering av Soleimani ligger nu bollen hos den shiamuslimska prästregimen i Teheran. Irans högste ledare Ali Khamenei har utlovat en ”kraftfull vedergällning”. Hur och när han väljer att verkställa hämnden mot USA får vi veta inom kort.

Det säkraste som kan sägas är att Irans kommande motdrag blir väl kalkylerat och inte resultatet av ett

känsloutbrott – trots att förlusten av regimens viktigaste säkerhetspolitiska strateg måste vara svidande. Trump motiverade sitt beslut att undanröja den iranske generalen med att han därmed ville ”stoppa ett krig”.

Men som de flesta bedömare har påpekat kan följden av Soleimanis död i värsta fall bli den motsatta. Till en början med får de mest hökaktiga ayatollorna i Teheran nya argument för varför Iran behöver skaffa sig en livförsäkring i form av ett eget kärnvapen. Det gör att kärnenergiavtalet från 2015, som Trump drog sig ur redan 2018, får svårt att överleva.

Mer akut är att minsta direkt konfrontation mellan iransk och amerikansk militär – avsedd eller ej – riskerar att utlösa ett förödande storkrig. Ingen av parterna har egenintresse av det och ingen vill det, men i historien finns gott om exempel på att utvecklingen rullat just mot katastrofen.

Om Trump har haft någon konsekvent uppfattning i någon fråga är det att han vill göra slut på USA:s militära närvaro i Mellanöstern. Nu står den ambitionen inför en verklig utmaning; sannolikheten har nu drastiskt ökat för att USA-militären blir fast i regionen i ytterligare många år.

Å andra sidan kan Trump – paradoxalt nog – få det han önskar sig i Irak. Redan lång tid före attentatet mot Soleimani var det etniskt och religiöst splittrade Irak ett instabilt land. Det vara bara några år sedan som Irak med knapp nöd – och med hjälp av USA-militär i samverkan med Iranstödda miliser – besegrade terrorsekten IS. Under hösten reste sig stora delar av befolkningen i revolt mot den korrupta regeringen i Bagdad och Irans inflytande i landet. Demonstrationerna slogs ned brutalt av de shiamuslimska miliserna och de Iranstyrda säkerhetsstyrkorna. Enligt samstämmiga uppgifter skedde det på direkt order

från general Soleimani, som var den främsta symbolen för Irans inflytande i Irak.
Vid sidan av de antiiranska protesterna har kraven på en amerikansk reträtt från Irak tilltagit, vilket kulminerade med det våldsamma stormningsförsöket av USA:s ambassad i Bagdad.
Och det var fler än Soleimani som dödades i den amerikanska attacken vid Bagdads flygplats. En av dem var Abu Mahdi al-Muhandis, en av cheferna för irakiska shiamilisen Kataib Hizbollah och paraplyorganisationen Folkets mobiliseringsstyrkor. Även hans anhängare har hotat med hämnd.
Det som gör läget än känsligare är att al-Muhandis inte ”bara” var en milisledare, utan också en del av Iraks väpnade styrkor. Eftersom Irak och USA formellt är allierade har USA därmed dödat en av sina bundsförvanter. Det lär inte dämpa kraven på regeringen i Bagdad att försöka förmå USA-militären att lämna Irak. Premiärminister Adel

Abdul-Mahdi har fördömt USA:s dödliga attack som ett brott mot landets suveränitet. Han avser att kalla in Iraks parlament för att diskutera USA:s framtida närvaro i landet.
En föraning av vad som kan komma är beskedet att USA och Nato av säkerhetsskäl har gjort tillfälligt uppehåll i utbildningen av irakiska militärstyrkor.
Följden av likvideringen av Soleimani kan därmed bli något lika kontraproduktivt som när USA:s störtade den irakiske diktatorn Saddam Hussein 2003: utöver att landet förvandlades till en ruin då blev Iran av med sin arvfiende i Bagdad. Denna gång kan en USA-reträtt öppna ett vakuum som ger Iran än mer fria händer i Irak.
Michael Winiarski
Dela

Donald Trump har valt en riskabel strategi

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Analys

Donald Trump varnade ofta företrädaren Barack Obama för att förklara krig mot Iran, särskilt under ett valår. Nu har Trump, med tio månader kvar till presidentvalet, fört USA närmare ett krig. En riskabel strategi.

Den amerikanska underrättelsetjänsten hade länge haft sina ögon på Qassem Soleimani, ledaren för Irans specialstyrka Quds och betraktad som landets mäktigaste person efter ayatollan Khamenei.

Soleimani hade amerikanskt ”blod på sina händer”, som uttrycket lyder i USA. Han betraktades som ansvarig för dödandet av hundratals amerikanska soldater under Irakkriget. Trots det avstod

både George W Bush och Barack Obama från att likvidera Soleimani. Att döda en general med så nära band till den officiella regimen är något annat än oskadliggöra terrorister som Osama bin Ladin, som inte representerade någon officiell stat.

Donald Trump, som nu gjort vad företrädarna avstod ifrån, tillhör de amerikaner som flitigt varnade Obama för att förklara krig mot Iran.

Den 14 november 2011 spekulerade Trump på Twitter att Obama skulle attackera Iran inom en nära framtid – detta för att öka sina chanser att bli omvald som president hösten 2012. Obama gjorde aldrig vad Trump varnade för. Men nu har Trump själv alltså beordrat en attack som många amerikanska analytiker liknar vid en krigsförklaring mot Iran, bara 10 månader innan presidentvalet i november 2020.

Under en presskonferens på fredagen sade Trump att USA

dödade Soleimani för att undvika ett nytt krig i Mellanöstern. Men redan samma dag skickades ytterligare 3 000 amerikanska soldater till baser i området, vid sidan om de 750 soldater som sändes efter nyårshelgen. I maj sade Pentagon att den amerikanska militären har kapacitet för att härbärgera 120 000 soldater på baser runtom Mellanöstern. New York Times ledarsida skriver på lördagen att det antalet är i storlek med den amerikanska trupp som fanns stationerad i Mellanöstern vid tidpunkten för invasionen av Irak 2003. Det krig som Trump ofta berömmer sig själv för att ha varit motståndare till. Trumpregeringen hävdar att Soleimani planerade ”ondskefulla och nära förestående” attacker mot amerikanska diplomater i Mellanöstern – och att det var därför som Trump beordrade angreppet. Utrikesminister Mike Pompeo säger att hundratals

amerikaner hade kunnat dö om inte Soleimani oskadliggjordes. Hittills har Trumpregeringen inte presenterat några ”bevis” som styrker att Soleimani satt på sådana långt gångna planer. Demokraternas ledarskikt i kongressen hävdar att de inte informerades innan attacken ägde rum.

Det var i söndags, för en vecka sedan, som Trump kallade samman sina seniora säkerhetsrådgivare, samt utrikesminister Mike Pompeo och försvarsministern Mark Esper för ett sammanträde vid Mar-a-Lago, presidentens vinterresidens i West Palm Beach i Florida. De sammanträdde i ett fönsterlöst rum i källaren. Två dagar senare, efter uppploppen runt den amerikanska ambassaden i Bagdad, verkställde Trump ordern om att döda Soleimani.

Det är möjligt att Trumps förtroendesiffror kan stärkas av attacken. Strateger,

skriver Washington Post, talar ofta om att det amerikanska folket kan ”enas kring flaggan”. Några timmar efter dödandet av Soleimani publicerade Trump en bild av stjärnbaneret på sociala medier, utan vidare förklaring.

Men det är oklart om ett ökat förtroende för Trump skulle hålla i sig hela vägen till november, då valet äger rum. Förtroendesiffrorna för George W Bush sköt i höjden från 58 procent till 71 när han tog beslut om att invadera Irak i mars 2003. Men fyra månader senare var han tillbaka där han började. Och när Bush till sist vann valet 2004 var det *trots* kriget, som 52 procent av befolkningen upplevde gick ”dåligt” vid tidpunkten.

Donald Trump tog en stor risk när han under natten mot fredagen gav order om att döda Soleimani, i såväl utrikes- som inrikespolitiskt avseende.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Vägbomb dödade barn i buss

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Burkina Faso. Många barn som färdades i en skolbuss dödades när en vägbomb exploderade på lördagen. 14 personer dog och ytterligare 19 skadades i attacken.

Bussen ingick i en konvoj om tre med sammanlagt 160 passagerare ombord.

– Fordonet sprängdes av en hemmagjord bomb. De flesta av dödsoffren är barn, säger en säkerhetskälla om attacken i provinsen Sourou nära gränsen till Mali, enligt Reuters.

Regeringen i Burkina Faso har gjort ett uttalande med anledning av attacken mot skolbusskonvojen.

”Vi fördömer starkt denna fega och barbariska attack som syftar till att skada människors moral”, står det i uttalandet enligt Reuters.

Sedan 2015 har islamistiska attacker i Burkina Faso dödat fler än 750 människor och tvingat omkring 560 000 att lämna sina hem, enligt FN.
Alexandra Carlsson Tenitskaja

Ny begravnings-plats krävs på grund av många mord

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Mexiko. En ny begravningsplats ska byggas i en av Mexikos farligaste städer, Ciudad Juárez.

Anledningen är det stora antalet mordoffer som inte kunnat identifieras och som ingen gör anspråk på.
Fler än 15 000 människor mördades i staden mellan 2008 och 2019. Enligt officiell statistik mör-dades 1 497 av dem under 2019.
Sedan i december 2016, när regeringen inledde en militär offensiv mot drogkartellerna, har runt 275 000 mord konstaterats i hela landet.
TT-AFP

Källor: Angriparen i Paris hade psykiska problem

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Frankrike. Gärningsmannen som dödade en man i södra Paris på fredagen var en 22-åring med psykiska problem,

enligt flera källor. Med en kniv attackerade mannen människor i en park i kommunen Villejuif på eftermiddagen. En 56-årig lokalbo på promenad med sin fru miste livet när han skyddade henne under överfallet, berättar Villejuifs borgmästare Franck Le Bohellec. Två personer skadades.
Angriparen flydde till förorten Hay-les-Roses där polisen sköt ihjäl honom.
TT-AFP

Över 50 döda efter skyfall och översvämningar

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Indonesien. Omkring 175000 personer är fortsatt tvångsförflyttade av översvämningarna i och kring indonesiska huvudstaden Jakarta. Över

50 personer har hittills omkommit i vad som beskrivs vara ett av landets häftigaste skyfall någonsin. Dödstalet har dubblerats under de två senaste dygnen och väntas stiga ytterligare. Skyfallet som började på nyårsafton ska redan vara ett av de värsta sedan mätningar började dokumenteras, enligt BKMG.
Ossi Carp

1 000

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

frivilliga, eller där omkring, rusade till Matarangi i Nya Zeeland för att hjälpa till att rädda ett antal kortfenade grindvalar som strandat, enligt organisationen Project Jonah.
Det blev till och med för mycket folk, och organisationen fick uppmana folk att hålla sig undan, så länge man inte var vårdutbildad.

Sju valar kunde hjälpas ned i vattnet igen, där de vallades ut till havs med hjälp av båtar. Fyra valar dog. TT

Investerare satsar på - veganmat för husdjur

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Veganska tuggben eller kanske ett smaskigt plantbaserat torrfoder?

Nu strömmar investerare och kapital till klimatmedvetna entreprenörer som framställer

icke-animaliskt foder för hundar och katter.

I en tid då ”flygskam” och ”tågskryt” är vanliga samtalsämnen vid middagsbordet har vår klimatrannsakan vidgats till djursektorn. I en färsk studie från University of Guelph i Kanada uppgav en av tre sällskapsdjursägare att de är intresserade av växtbaserad djurmat. Totalt tillfrågades över 3 600 personer runt om i världen.

Detta har bland andra Wild Earth, ett bioteknikbolag som utvecklar veganskt foder, tagit fasta på. Det Kalifornienbaserade företaget fick i fjol motsvarande drygt 4 miljoner kronor i riskkapital från Paypal-grundaren Peter Thiel, skriver stiftelsen Thomson Reuters Foundation. Och den globala jätten Mars Petcare, som bland annat tillverkar Pedigree och Whiskas, plöjde nyligen in nära 100 miljoner kronor i Wild Earth.

– Det är bra att mer klimatsmarta foderalternativ

tas fram. Men detta under förutsättning att de uppfyller djurens näringsbehov, säger Markus Langeland, agronom och forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), om utvecklingen.

I Storbritannien testas andra innovationer.

Fodertillverkaren Yora förordar insekter som alternativ proteinkälla för husdjur. Mindre producenter som Benevo, Halo och Zooks har också tagit fram vegetarisk och vegansk hundmat, enligt den brittiska tidningen Daily Mail.

Liknande foder finns i Sverige.

Men är det verkligen hälsosamt för katter och hundar att slopa kött?

Veterinärer och djurspecialister har i åratal avrått från traditionella vegetariska dieter, i synnerhet för katter som är utpräglade köttätare.

Hundar, som är allätare, kan tillgodogöra sig en vegetarisk kost något bättre, enligt Langeland.

– En helt växtbaserad diet är i dag svår för en hund och i princip omöjlig för en katt. Men med ny forskning och nya innovationer kan det bli möjligt, säger han.
Detta eftersom det finns alternativa vägar att producera de aminosyror och fettsyror som både hundar och katter måste få i sig. I dag kommer dessa syror i huvudsak från animaliska källor.
TT

Fakta. Sällskapsdjur i miljoner

I nuläget finns 946 206 registrerade hundar i Sverige. Antalet ägare är 689 203, enligt Jordbruksverkets hundregister.
I slutet av 2017 beräknades 1 450 000 katter leva i Sverige.
Drygt vart tredje blågult hushåll uppskattas ha sällskapsdjur.
Källor: Djurbranschens yrkesnämnd, HUI, SLU, Jordbruksverket, SKK, Agria djurförsäkring och Royal Canin.

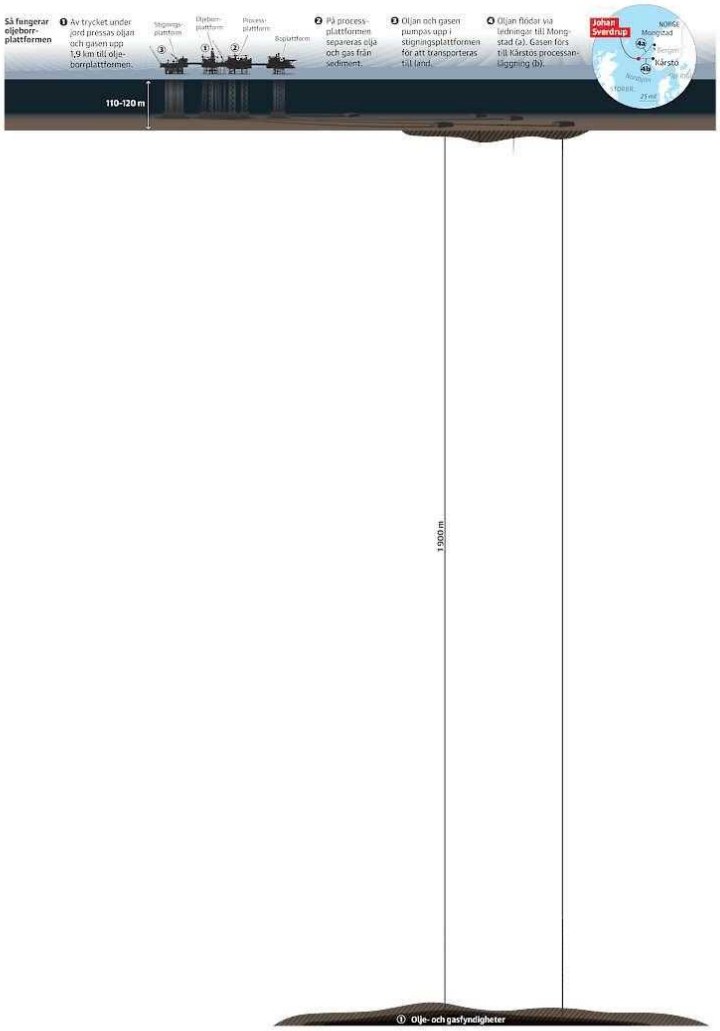
Så fungerar oljeborr-plattformen
1 Av trycket under jord pressas oljan och gasen upp 1,9 km till olje-borrplattformen.
Stigningsplattform
Oljeborr-plattform
Process-plattform
Boplattform
2 På process-plattformen separeras olja och gas från sediment.
3 Oljan och gasen pumpas upp i stigningsplattformen för att transporteras till land.
4 Oljan flödar via ledningar till Mongstad (a). Gasen förs till Kårstös processan-läggning (b).
Johan Sverdrup
NORGE
Mongstad
Bergen
Kårstö
Norrköping
STOCKH.
25 mil
110-120 m
1 900 m
① Olje- och gasfyndigheter

Säkerhet i fokus på världens kanske farligaste arbetsplats

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Överlevnadsdräkt, hörselskydd, nödsändare och fyrpunktsbälte. Inga batteriladdare och ingen

alkohol. Resan till en oljeborrplattform är början på ett arbetsliv fyllt av säkerhetsföreskrifter och rutiner. DN lämnade fast mark och landade på en av världens farligaste arbetsplatser, som invigs på tisdag.

Det finns en scen i den senaste säsongen av tv-serien ”The crown” när prins Philip i ett fiktivt möte talar med astronauterna efter den första månpromenaden. Prins Philip är uppfylld av de filosofiska frågorna runt en månfärd. Men till hans stora besvikelse svarar astronauterna att det inte fanns så mycket tid till att fundera, de var så drillade i att följa regelverk och rutiner.

Det kanske är långsökt att jämföra en månfärd med en resa till en oljeborrplattform. Men ur arbetsmiljösynpunkt finns många likheter. Båda resorna går till en avlägsen och svåråtkomlig plats där räddningen ligger långt borta. Även ett pyttelitet mänskligt misstag kan få ödesdigra konsekvenser, som

gasexplosioner, dödsolyckor eller så kallade utblåsningar när oljan sprutar okontrollerat med fara för både människor och miljö. Och även en oljearbetare använder en stor del av sin arbetsdag till att bocka av ett omfattande regelverk och se till att rätt procedurer genomförs.

Den nya oljeplattformen Johan Sverdrup, 16 kilometer utanför Stavanger, invigs den 7 januari. Den är nästan en kilometer lång och den tredje största av de 34 plattformarna på den norska kontinentalsockeln. Bygget har pågått i sju år och redan den 5 oktober började oljan spruta upp ur det första borrhålet. Lundin oil och Equinor är de största ägarna. Norska statens Equinor, som driver plattformen, räknar med att det ska finnas oljefyndigheter som ger 660 000 fat om dagen i mer än 50 år framöver – om efterfrågan av fossilt bränsle inte minskar. Ett enda fat olja ger 74 liter bensin.

Att man ska pumpa upp all olja börjar ifrågasättas av klimataktivister och Miljöpartiet de gröna i Norge, häromdagen med stöd från Greta Thunberg. Efter att i decennier ha upplevt sig som representanter för Norges välstånd, känner många oljearbetarna sig nu så hårt ansatta att de pratar om ”oljeskam”. För att försöka motverka skamkänslorna har fackföreningen Safe startat en kampanj och låtit trycka upp tröjor med texten ”stolt oljearbetare”.

Ombord på plattformen finns omkring 550 personer som borrar, servar de andra, separerar olja och gas och kontrollerar flödet i ledningarna till fastlandet. Anders Nilsson, 52 år, från Ljungskile är processingenjör. Han känner ingen oljeskam.

– Havet och miljön bor i mitt hjärta, men vi klarar oss inte utan oljan på bra länge. Och att folk går runt och har skam hjälper ingen, säger

han när han tar oss med till en av de fyra plattformar som är sammanbundna med broar.

– P1 är min plattform, säger han stolt på processplattformen. Det är hjärtat av Johan Sverdrup, fyllt av rör, pumpar och kompressorer.

Anders Nilsson har arbetat inom norsk oljeindustri sedan 2005, på olika scheman. Nu jobbar han två veckor på plattformen och är ledig fyra veckor.

Arbetsdagarna är tolv timmar, sju till sju, antingen natt eller dag. Så det blir inte många timmar kvar till att filosofera över livet än vad astronauterna hade. Men han tränar, läser lite och ringer hem. Utom på lördagar då det är bingo.

Bostadsplattformen påminner om en Finlandsfärja med små hytter, pingisbord, gym, operationssal, bio, taxfreebutik och flerrättersmeny i matsalen. Med den skillnaden att alla är nyktra.

Innan någon får röra sig utomhus måste hen ha en skyddsdräkt, hjälm, hörselskydd, skyddsskor och skyddsglasögon. Anders Nilsson har dessutom en mätare som ger utslag om det läcker gas.

– Men man känner ofta lukten av gas med näsan, förklarar han.

Processplattformen är fylld av ledningar och uppskattningsvis tio meter höga cylindrar. I vissa vinklar ser den ut som konstmuseet Centre Pompidou i Paris. I mörker skulle man kunna ta det för en nöjespark med alla lampor i olika färger. Men en oljeplattform är inget arkitektoniskt praktverk. Här gäller funktion. Estetiken får i stället det oberäkneliga havet och de magnifika solnedgångarna stå för.

Olja, gas, vatten och sediment separeras från varandra och förs vidare till den tredje plattformen, stigningsplattformen. Från den plattformens torn forsar

sedan olja och gas vidare till raffinaderierna vid de norska kuststäderna Mongstad och Kårstö. Elen för att driva plattformen kommer från land. Johan Sverdrup marknadsförs som den mest klimatvänliga plattformen som drivs med el från vattenkraft och där det mesta ombord återvinns.

Sedan den stora olyckan med Alexander Kielland 1980 har myndigheterna, bolagen och facket arbetat hårt med att skärpa säkerheten ute på Nordsjön. De har lyckats bra. Det händer fortfarande olyckor, senast i slutet av november skadades två personer i en mindre gasolycka på plattformen Heimdal. Men den norska oljebranschen tillhör en av de säkraste industri-arbetsplatserna.

– Om det inträffar något stoppar vi arbetet och rapporterar det. Säkerheten får kosta. Sedan frågar vi oss: vad var det som hände? Vad kan vi lära av det? Hur hanterar vi det på ett sätt som är värdigt för den som

var inblandad, utan att den känner sig utpekad? säger Anders Nilsson och jämför med Sverige:
– Det har påverkat mig och ibland får jag kommentarer från kompisar där hemma när de tycker att jag överdriver. Men jag undviker att göra vissa saker där jag bedömer att riskerna är för stora, som att köra bil när vädret är dåligt, till exempel.
Det är Anders Nilssons sista dag på tvåveckorspasset och dagen därpå ska han bli hämtad av en helikopter. Det kan dröja beroende på väder och vind. Ombord finns en räddningshelikopter som står beredd i en krissituation, men även för att hjälpa nödställda fartyg på Nordsjön.
Vid hemresan gör helikoptern en lov runt den ljusglittrande plattformen nere i det oändliga, svarta havet. Piloten spelar 90-talsrock i hörlurarna. Kanske REM:s ”The great beyond”, musik till filmen ”Man on the moon”.
Helena Sjödin Öberg

helena.sjodin.oberg@dn.se

Fakta. Säkerheten på en oljeborrplattform

När 123 personer omkom då Alexander L Kielland välte 1980 förändrades säkerhetsarbetet inom norsk oljeindustri. Myndigheterna har överlämnat ansvaret för utvecklingen av säkerheten till företag och fack som driver det tillsammans. Equinor försöker skapa en säkerhetskultur med hjälp av några enkla regler.

– Det är svårt med en god säkerhetskultur. Kultur kan man inte bara besluta om. Den blir till av de människor som arbetar tillsammans och av vad de gör, säger Øystein Arvid Håland, säkerhetschef för hela den norska sockelns 34 plattformar.

De fyra reglerna

1 Innan man börjar ett jobb, ska man ha checkat av att alla har förstått vad det är man ska göra.

2 När man har identifierat vad som kan vara farligt, kan det då finnas något dolt? Ska man försöka hitta andra sätt att arbeta?

3 Det finns procedurer för arbetet. De ska man gå igenom innan man gör jobbet och även efteråt.
4 Efteråt ska man tillsammans samla ihop vad man har lärt sig och kan ta med sig till nästa gång.
FN:s internationella arbetsorganisation, ILO, klassar oljearbetare till havs som de mest utsatta i världen.
Den senaste dödsolyckan inträffade 2016, då 13 personer dog när en helikopter på väg från en oljeplattform störtade.

Borgmästaren som satte tonen för det moderna New York

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Mellan 1933 och 1945 omvandlade han ett korrupt och etniskt splittrat samhälle till en offensiv välfärdsstad. För vår tid är han förmodligen viktigare

än kända statsmän som Roosevelt och Churchill. Henrik Berggren berättar historien om New Yorks yvige borgmästare Fiorello La Guardia.

Senhösten 1938 var det stökigt utanför den tyska representationen vid Battery Park på Manhattans sydspets. Många New York-bor hade reagerat med avsky mot de nazistiska pogromerna mot judar under Kristallnatten mellan den 9 och 10 november. Bombhot riktades mot konsulatet och dess personal. Medlemmar i det amerikanska textilarbetarfacket blockerade ingången och skrek slagord som ”Skicka Hitler till tvätteriet”.

I Berlin var man inte road. New York var en misshaglig stad med nazistiska ögon. Inte bara för att där bodde cirka två miljoner judar utan också för att hela staden med sin blandning av invandrare utmanade den rasideologiska renheten. För att tyska politiker och tjänstemän inte skulle behöva löpa gatlopp mellan arga New York-bor

krävde tyska utrikesdepartementet polisbevakning av konsulatet.
Fiorello La Guardia, stadens kortväxte och eldfängde borgmästare, sympatiserade med demonstranterna. Men han var också tvungen att upprätthålla den allmänna ordningen. Därför beordrade han ordföranden för New York-polisens judiska kamratförening att avdela en heljudisk vaktstyrka till den tyska representationen.
Ironin i att skyddas mot antinazistiska demonstranter av stadiga judiska män i New York-polisens blå uniformer undgick varken New York-borna eller nazisterna.
För de flesta svenskar är La Guardia i dag på sin höjd ett namn på en flygplats i New York. Men under sina tolv år som stadens borgmästare mellan 1933 och 1945 omvandlade han ett korrupt och etniskt splittrat samhälle till en närmast socialdemokratisk välfärdstad. Likt Franklin Roosevelt, Per Albin

Hansson och andra samtida politiker byggde han vägar, broar, skolor, sjukhus, parker och bostäder. Men han gjorde också något mer. I kraft av sin bakgrund och sin personlighet visade han stadens brokiga mångfald av invånare att man kunde vara både kosmopolit och en patriotisk amerikansk medborgare.

Han föddes 1882 i Greenwich Village, bara några kvarter från det som senare skulle bli Little Italy. Fadern Achille var katolik från södra Italien, modern Irene kom från en italiensk-judisk släkt i Trieste. Innan Fiorello hade börjat skolan flyttade dock familjen till en liten stad i Arizona. Där fick han en helamerikansk skolgång och började bära svart stetsonhatt, en huvudbonad som skulle följa honom genom livet. De religiöst likgiltiga föräldrarna skickade honom även till den lokala söndagsskolan, vilket gjorde honom till en katolsk jude med protestantisk uppfostran.

Kring sekelskiftet 1900 återvände familjen till Europa. Föräldrarna öppnade hotell i Trieste och Fiorello fick arbete på amerikanska konsulatet. Under fyra år granskade han fraktskepp med varor och invandrare som skulle till USA och lärde sig tyska, franska, jiddisch och kroatiska. År 1906 var han tillbaka i New York som tolk på invandrarmottagningen på Ellis Island, men hade större ambitioner. Han läste in en juristexamen, skaffade sig ett litet kontor på William Street och hängde upp ett porträtt av Napoleon – en annan småväxt man med siktet högt ställt – på väggen. Hans klienter bestod främst av fackföreningar. Åren före första världskriget i New York präglades av strejker i stadens sweatshops som ofta slogs ner med brutala metoder. Ett problem var att arbetsgivarna lätt kunde spela ut olika invandrargrupper mot varandra. Men La Guardia, som behärskade både

jiddisch och italienska, överbryggade motsättningarna.
Trots sin sympati för fackföreningarna var han inte socialist. Till omgivningens förvåning gick han med i Republikanska partiet, som visserligen var långt ifrån det reaktionära parti det blivit i dag, men ändå dominerades av den anglosaxiska eliten. Bakom beslutet låg La Guardias avsky för den omfattande korruption som präglade Demokraterna.

Han lärde sig det politiska spelet i mångfaldens New York. Han tog varje tillfälle i akt att gå på lokala bröllop, dop, konfirmationer och bar mitzvahs. Om han skulle besegra de irländska partibossarna i det demokratiska partiet måste han lära känna väljarna personligen. Efter en hård valkamp i 14:e distriktet på nedre Manhattan blev han vald till amerikanska kongressen 1916 med 357 rösters övervikt.

Där skulle han sitta fram till 1933. Han var den förste kongressmannen av italienskt ursprung och gjorde sig känd för både sin yviga retorik och engagemang för arbetsmarknads- och välfärdsreformer. Han tog också strid mot förbudslagstiftningen. Irriterad över den tilltagande invandrafientligheten i USA förklarade han – kanske något otaktiskt – att alkoholism var ett problem för ”den nordiska rasen” och inte italienare och judar. Om bara folk från andra delar av USA höll sig borta från USA skulle ”staden inte ha några fyllon på gatorna.”
Någon större framgång med sina krav på radikala reformer hade han inte i kongressen under 1920-talet. Men när USA störtade ner i depressionen kom hans ögonblick. År 1933 valdes han till borgmästare för New York. Likt Roosevelt och Per Albin i Sverige hade han viss tur. Ekonomin hade redan nått botten och var på väg

upp. Han gynnades också av att befolkningstillväxten hade stabiliserats. New York var fortsatt en invandrarstad, men fackföreningarna stod starkare när det enorma invandringstrycket från åren före första världskriget hade upphört.

Men det förminskar inte hans insats. Han började omedelbart städa i stadsförvaltningen. Anställningar skulle vara meritbaserade och öppna för alla. Poliser som mottog minsta muta skulle avskedas. Han lät beslagta enarmade banditer som han personligen slog sönder med slägga inför tidningsfotografer. Stadens sjukhus och socialkontor drabbades av plötsliga blixtinspektioner. Det var som om hundratals män i svarta stetsonhattar hade släppts lösa i stan, stod det i New York Times.

Med hjälp av federala bidrag kämpade han ner arbetslösheten som legat på 25 procent 1932. Mängder av offentliga arbeten sattes

igång, många ledda av New Yorks legendariske stadsbyggare Rober Moses, en effektiv men maktlysten man som brukade kalla La Guardia för ”den lilla degosskitstöveln”. Central Park, som härbärgerat en stor kåkstad under den värsta krisen, restaurerades. Allt blev inte lyckat. Harlem, som haft något av en guldålder under 1920-talet, sjönk djupare ner i depressionen. Nästan hälften av alla familjer i Harlem levde på understöd och en femtedel av alla minderåriga bodde i faderlösa hushåll. Våren 1935 exploderade den svarta stadsdelen efter att en 16-årig pojke arresterats för snatteri. Många ville skylla på kommunistisk agitation men La Guardia försökte styra mer resurser till Harlem. Det räckte inte. La Guardia lyckades ändå skapa en ny sorts sammanhållning i New York. En darwinistisk process hade till slut skapat en anständig politiker som var perfekt anpassad till stadens artrika

biosfär. Om det hade funnits kinesiska judar i New York, hävdade en av hans supportrar, hade han charmat dem också. Staden älskade sin borgmästare, som kärleksfullt kallades ”den lilla blomman” (Fiorello). När han återvaldes 1937 hade han stöd av såväl konservativa Herald Tribune som kommunistiska Daily Worker.

Han hade förstås sina mörka sidor. Han kunde vara lynnig, auktoritär och oförskämd, även mot sina närmaste medarbetare. I sin sista valkampanj 1941 kastade han ur sig ilskna men ogrundade anklagelser mot sin motståndare. Under kriget ägnade han mer tid åt den nationella beredskapen än åt New York-bornas problem. Han var också ansvarig för interneringen av New Yorks 2 500 japanska invånare som placerades på Ellis Island.

Efter kriget blev han chef för FN:s biståndshjälp. Ett av fallen som hamnade på hans

bord var hans syster Gemma, som gift sig med en ungersk jude och hamnat i koncentrationslägret Ravensbrück. Hon befriades 1945, men det tog nästan två år att få hem henne till USA, trots hennes släktskap med New Yorks före detta borgmästare. Syskonen återförenades i maj 1947. Fyra månader senare dog La Guardia, 64 år gammal. Han ligger begravd på Woodland Cemetary i The Bronx.

La Guardia hör till sin tid och plats. Han var borgmästare i en stad och inte ledare för en nation. Ändå är han kanske mer relevant för vår tid än stora statsmän som Roosevelt och Churchill. I dag handlar det inte om att kämpa ner krigslystna diktatorer, utan om problem som påminner om dem som La Guardia stod inför: växande etniska motsättningar, försvagade fackföreningar, övertro på marknadsekonomin och en allt sämre fungerande statsapparat. ”Den lilla blomman” visade att det går

att

Norska havet
Narviks kommun
Abisko
Jukkasjärvi
Kiruna
Särkimukka
FINLAND
NORGE
526 km
SVERIGE
Bottenviken

samlas kring ett gemensamt medborgarideal som ger utrymme för mångfald. Henrik Berggren är aktuell med boken ”Historien om New York” (Historiska Media).

Henrik Berggren

Tågluff norr om polcirkeln

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Från Kiruna susar Arctic Circle Train fram genom fjällandskap på färd mot Narvik. Tågfärden och trakten lockar besökare från hela världen som kommer för att uppleva norrskenet, åka skidor, köra hundspann och övernatta på en frusen bädd av is.

En kall vinterkväll sätter jag mig på nattåget från Stockholm på väg till Kiruna. Tåget avgår sent på kvällen från huvudstadens puls, och det dröjer inte länge innan rälsen gungar mig till söms mellan vita lakan i en bekväm liggvagn. Temperaturen sjunker ju längre norrut vi färdas, och jag vaknar upp i ett landskap fullt av rimfrost på träden, fjällbjörkar och snöklädda fjäll. Utanför tågstationen i Kiruna står järnmalmsvagnar parkerade på rad, och härifrån går - Arctic Circle Train till Narvik. I Kiruna kliver

människor från hela världen på tåget och tågvagnarna fylls med olika språk.
– Folk är i semesterläge, och det är så kul att jobba här med en härlig internationell stämning, berättar tågmästare Vincent Bernestedt.
Från tågfönstret breder ett vackert fjällandskap ut sig medan tåget tuffar fram med Torneträsk på höger sida. Torneträsk slingrar sig fram genom landskapet i över sju mil, och där älven slutar tar bergen vid. Jag är inte ensam om att kliva av vid Abisko som 1909 blev en av Sveriges första nationalparker. Sakta halkar vi oss fram på den glashala vägen upp till fjällstationen som öppnade 1902. Receptionen är full med männi-skor från hela världen som har kommit hit mitt i vintern för att uppleva Abiskos norrsken, skidåkning och isklättring.
– För tio år sedan öppnade Abisko turiststation i mars, men platscheferna Putte och Nicke bodde här året runt, berättar Barbara Frilund-

Ekberg som arbetar som operativt chefsstöd på Svenska turistföreningen, stf. – En dag mitt i vintern knackade det plötsligt på dörren, och en japansk turist stod utanför. Han berättade att han hade hört att Abisko var världens bästa plats att se norrskenet. Året efter fick vi direktflyg från Tokyo, och i början kom det främst japaner och amerikaner hit. Vi hade också en bröllopsfotograf som jobbade i disken, och när han lyckades publicera foton från Abisko i National Geographic började folk från hela världen att komma hit. Vintersäsongen är sex månader, och numera är den längre än sommarsäsongen. På eftermiddagen spänner jag och guiden Aili Forsenius på oss snöskorna för att ta en sväng förbi det frusna vattenfallet vid älven Abiskojåkka där en grupp håller på med isklättring. På väg ner ser jag den karakterisktiskt formade dalen Lapporten, och vid vattnet ligger en vedeldad

bastu samt en upphuggen isvak. På vägen tillbaka till turiststationen får vi gå över landsvägen – det är inte varje dag man går över E10 med snöskor.

Högt uppe på berget i närheten av Abisko turiststationen ligger Aurora Skystation, som på dagarna är en skidstuga med varm choklad, tända ljus och björnskinn på väggarna. På natten tar förväntansfulla turister från hela världen linbanan upp på fjället Nuolja för att spana efter norrskenet.

– Vädret i Abisko är mycket föränderligt, och i den öppna dalgången bildas ett blått hål mot himlen, samtidigt som berget mot Norge stoppar upp allt regn. Abisko är en av de platser i Sverige som har minst nederbörd, och man kan tydligt se det, speciellt på vintern. Det kan vara snöstorm i närheten av Abisko, men ett blått hål just här, berättar Barbara Frilund-Ekberg.

På kvällen blåser det så mycket att linbanan till Aurora Skystation håller stängt. På turiststationen serveras lokala specialiteter på den White Guide-listade restaurangen. Efter middagen beger sig alla besökare i stället ut i polarnatten, iklädda sina varmaste kläder. Alla tittar intensivt upp mot den mörka natthimlen, och spanar efter det magiska gröna norrskenet som svävar graciöst likt himmelska dansare över det svarta himlavalvet. Folk tassar runt turiststationen till sent på natten för att få uppleva norrskenets speciella ljus som ofta lyser upp himlen med ett grönt sken, men ibland kan ljuset även vara lila, rött och vitt. Aurora borealis, som är det latinska namnet på norrsken, har trollbundit människor i alla tider, och det är syret som ger norrskenet dess färger på olika höjder.

– Ofta kommer norrskenet sent på kvällen, runt 23.00, men det kan även komma

mitt i natten eller på morgonen, berättar receptionisten på turiststationen.
Vid förra sekelskiftet, när järnvägen började byggas förbi malmfälten, kom forskare, konstnärer och de första turisterna hit till Abisko. Det tog fyra år och flera tusen man att bygga klart järnvägen, och sträckan till Narvik är fortfarande en stor naturupplevelse upptäcker jag nästa dag när jag tar tåget till Narvik. Vid gränsen till Norge kör tåget längs en bergsvägg vid Rombaksbotn, där fjorden stupar rakt ner nära tågrälsen.
– Trots att jag har bott här i 16 år är tågresan verkligen en upplevelse. Tåget kör genom tunnlar och över höga broar, och det är mycket vackert hela vägen till Narvik, säger Aili Forsenius.
När vi närmar oss Narvik förändras klimatet rejält. Det blir kustklimat, och järnvägen byggdes just för att man skulle kunna transportera järnmalmen till

en isfri hamn vid Atlanten. I Narvik vänder tåget och kör samma väg tillbaka.
Tillbaka i Kiruna tar jag bussen till Jukkasjärvi för att checka in på Icehotel. Under dagtid kan besökare gå runt och utforska alla de vackra rummen som är utsmyckade av 35 olika konstnärer från hela världen och ljussatta av proffs. Naturisen kommer från Torne älv och genom 800 kvadratmeter solpaneler håller en av hotellbyggnaderna 5 grader kallt året runt.

Säsongshotellet smälter ner till våren för att sedan byggas upp på nytt inför nästa vinter. Ceremonihallen är gjord av två japanska iskonstnärer, och kristallkronan i pelargången pryds av 1 000 handpolerade iskristaller. Gångarna är dekorerade med fisknät gjorda i snö, och i den stora isbaren serveras drinkar i glas av is. Att strosa runt bland alla de vackra rummen är som att gå på en mycket speciell konstutställning med olika isiga teman. Mitt vackra

rum heter ”Flock” och har dekorerats av konstnärerna Lisa Lindqvist och Ulrika Tallving som har skulpterat och ljussatt rummet i blå och lila toner. I mitt arktiska rum flyger en flock arktiska tärnor runt hela natten med vingar skulpterade i ett flyktigt snölandskap.
På eftermiddagen besöker jag det samiska centret Nutti Sámi Siida i Jukkasjärvi där man kan få lära sig mer om den samiska kulturen och den viktiga rennäringen.

– 20 procent av samerna äger renar, och i det samiska språket finns det över 200 ord för snö, berättar den samiska guiden Sarah Lampe-Riska.
Vi fortsätter till hagen för att fånga in några härkar (kastrerade renar) med hjälp av mumsig renlav. Slädarna spänns på bakom renarna, och vi får prova på att köra en sväng med rensläde. Det går snabbt för det första ekipaget, men sedan går det sakta trots höga lockrop. På vägen tillbaka till hagen får

jag hjälpa till att leda renarna. Det är dagens höjdpunkt att få nära kontakt med dessa magnifika djur som är så väl anpassade till ett liv ovanför polcirkeln. På kvällen arrangeras en skotertur tillsammans med ett internationellt gäng, och vi får låna både varma overaller, vantar, hjälm och kängor. På knarrande snö tassar vi ut i nattmörkret medan snön viner om öronen. Vi ställer upp skotrarna på rad, sätter på lyset och startar motorerna. I en lång karavan kör vi ner till sjön och fortsätter längs Torne älv. På avstånd syns några kullar, och vid den stora myren Kokkavaara stannar vi till. När motorerna stängs av blir det helt knäpptyst i den ödesmättade polarnatten. Det är magiskt att stå helt stilla här ute i vildmarken och titta upp mot den kolsvarta natthimlen.

– Det var här vid kullarna som John Bauer klättrade upp och fick inspiration till sina tavlor, berättar guiden Erik.

Ute på udden vid Guossanjårga ligger det några fina timmerstugor nära sjön, och vi stannar till för att laga gulaschsoppa över en öppen eldstad. Här inne är det så mysigt att sitta i fotogenlampornas sken och dricka lingondricka i träkåsor. På vägen tillbaka gasar vi på över sjön så att snön yr om medarna, och det blir en tur på 35 kilometer innan vi kommer tillbaka till Icehotel. Då är det verkligen skönt att ta en varm dusch och sätta sig en stund i bastun innan det är dags för en natt på det isiga hotellet. I receptionen får jag låna en varm vintersovsäck, och jag kryper ner i min sovsäck, ovanpå renfällar och en bädd gjord av is. Omgiven av mina vackra snöiga tärnor släcker jag lampan och drar upp sovsäcken så långt jag bara kan så att bara lite av näsan sticker upp. På morgonen väcker receptionisten mig med en kopp varm lingondricka.

Nästa morgon i Kiruna, innan tåget åker söderut,

hinner jag se en skymt av det nya stadshuset Kristallen med den gamla klockstapeln i rostat järn och guldfärgad beläggning som lyser i det mjuka morgonljuset. Jag kliver av i Gällivare och ska till den lilla byn Särkimukka, strax utanför Kangos i Tornedalen. Byn ligger vid Lainio älv, fyra kilometer bortom allmän väg och 15 mil norr om polcirkeln. Här, mitt i taigaskogen, bor det 20 gånger fler hundar än människor, och hit flyttade Johan Väisänen och hans fru Sara Ljunggren 2005 för att bygga upp Pinetree Lodge. Planen är att vi ska ut en sväng i skogen och köra hundspann. Nere vid kenneln står ett hundspann med fem ivriga hundar redo att börja dra så fort vi släpper på bromsen som är väl förankrad i snön. Jag ställer mig med hela min vikt på bromsen så att det otåliga gänget hundar inte sticker i väg med släden. Att färdas genom ett gnistrande vinterlandskap med snöklädda granar är bland

det vackraste som finns. Det är rasande kul att köra hundspann, och pudersnön yr om medarna när jag bromsar för att parera kurvor och kvistar längs stigen. När vi stannar vill hela gänget bara dra vidare så fort som möjligt, och de skäller, hoppar och rycker hårt i sina selar. Hundarna har så bråttom när de springer att de kissar och bajsar i farten, så det gäller att se upp om det blåser motvind.
Hélène Lundgren

Se & göra

1. Se norrsken på första parkett
Aurora Skystation
Med linbanan upp till Aurora Skystation kan man få uppleva norrskenet. Uppe på berget kan man äta en fyrarätters middag under norrskenet.
auroraskystation.se

2. Ekologiska äventyr
Nutti Sámi Siida
Ett samiskt center som ligger i Jukkasjärvi som har guidade visningar, renar, slädturer och kafé.
Marknadsvägen 2, Jukkasjärvi

nutti.se

3. Lär dig fota norrsken

Lights over Lapland

Ett företag som ordnar fotoexpeditioner i Abisko med skoter där man kan lära sig ta de bästa norrskensfotona.

lightsoverlapland.com

Äta & dricka

4. Middag i nationalparken

STF Abisko Turiststation

Abisko turiststation har en White Guide-listad restaurang som serverar lokala specialiteter.

www.svenskaturistforeningen.se/boende/stf-abisko-turiststation

5. Varm mat på kallt hotell

Icehotel

Icehotel är en av Lapplands bästa restauranger och serverar luncher samt fem- och tolvrätters middagar.

Marknadsvägen 63, Jukkasjärvi

www.icehotel.com

Bo bra

6. Öppet året om

STF Abisko Turiststation

Abisko turiststation har vandrarhem, hotellboende och stugor att välja på. Stugorna

har öppet året runt med självhushåll och det finns aktiviteter samt uthyrning av skidor och snöskor.
www.svenskaturistforeningen.se/boende/stf-abisko-turiststation

7. Bo i ett rum av is
Icehotel
Icehotel i Jukkasjärvi är ett mycket speciellt hotell med kreativt utsmyckade rum byggda av is samt vanliga hotellrum, restaurang och aktiviteter.
Marknadsvägen 63, Jukkasjärvi
www.icehotel.com

8. Mitt i fjällvärlden
Camp Ripan
Camp Ripan ligger i Kiruna och har bekväma hotellstugor, restaurang, aktiviteter och Aurora Spa.
Campingvägen 5, Kiruna
ripan.se

9. Lodge med hundspann
Pinetree Lodge
I byn Särkimukka utanför Kangos har Johan och Sara byggt upp en riktigt fin lodge med rustika trähus, flera kennlar och utsikt över den snötäckta sjön Sarijärvi. Här kan man ägna sig åt att köra

hundspann, skoter, skidåkning och testa snöskor.
Särkimukka 27, Kangos
explorethenorth.se
Resfakta.
Resa hit: Med SJ kan man ta tåget till Kiruna, och härifrån går Arctic Circle Train från Kiruna till Narvik (3 timmars restid). Det finns tre och sju dagars Arctic Circle Pass med möjlighet att stanna så mycket man vill längs tåglinjens 13 olika stopp.
Bästa tiden: Aurora Skystation är öppen från slutet av november till slutet av mars.

Det går att åka skidor från sen höst till midsommar, och offpistskidåkningen är som bäst från februari till slutet av april.
Ta sig runt: Arctic Circle Train går två gånger dagligen från Kiruna till Narvik och tillbaka. Visit Abisko arrangerar transfer mellan Kiruna och Abisko/ Björkliden,
visitabisko.com/transport
Bra att veta: Abisko turiststation är mycket populär bland utländska besökare, så boka tidigt.
Läs mer: *www.kirunalapland.se*

Nödvändigt museum om toaletter

SÖNDAG 5 JANUARI 2020

Ett museum om toaletter? Det låter som ett skämt, men det är det inte. Tanken är seriös – man vill informera om att runt 650 miljoner indier saknar toalett och man hjälper fattiga att få tillgång till hygienmöjligheter. Time Magazine har utnämnt toalettmuseet i New Delhi till ett av världens tio underligaste. Men det är inte underligt alls. Hälften av Indiens befolkning saknar hygienmöjligheter. Det vill den ideella organisationen - Sulabh ändra på genom att medverka till att det byggs fler offentliga toaletter. Organisationen startades på 1970-talet av sociologen Bindeshwar Pathak som insåg att toalettbehovet är skriande, inte minst bland de så kallade kastlösa. Varje år dör en halv miljon bebisar för att dricksvattnet är föro-

renat av fekalier. Hans mål är att varje bostadshus i Indien ska ha en toalett. Så för att informera och utbilda männi-
skor grundade han efter tre års förberedelser toalettmuseet som nu blivit en turistattraktion och omnämnt i bland annat Lonely Planet.
Här kan man grotta ner sig i toaletthistoria och titta på toaletter från 2 500 före Kristus fram till dagens moderna high tech-varianter. Bland de mer ovanliga finns en som bränner avföring och förvandlar det till aska, en toalett maskerad som en bok och en replika av franske kungen Louis XIV:s toalett. En litet museum med stor ambition. Absolut värt ett besök.
Colette van Luik

Var: Strax söder om Dashrathpuri tunnelbanestation i sydvästra New Delhi.
Adress: Sulabh Bhawan, Mahavir Enclave, Palam Dabri Marg.
Entré: Gratis.

Hemsida: *www.sulabhtoilet-museum.org*.
Övrig info: Öppet måndag–lördag 08.00–20.00. Söndag 10.00–17.00.

Ministern laddar inför kampen om EU-avgiften

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

I skuggan av Brexit firar Sverige 25 år som EU-medlem. Då rustar EU-minister Hans Dahlgren för den stora striden om avgiften till unionen.

– Jag tror inte att det är så många som kommer att kalla

sig vinnare över huvud taget efter den här förhandlingen, säger han.

Hans Dahlgren går med raska steg mot tågspåren på Stockholms centralstation. I somras testade han och hans hustru att ta sig rälsvägen från Sverige till Kroatien, via Danmark, Tyskland, Schweiz och Italien.

– I Trieste tog spåren slut, så där blev det buss genom Slovenien och ned till Kroatien, berättar han.

Så blev EU-ministern en del av trenden 2019 – när allt fler ville använda järnvägarna i Europa. Klimatskäl väger tungt. Och om det är något som Hans Dahlgren har kunnat glädjas särskilt åt under första året som EU-minister, så är det hur Europa sluter upp i kampen mot den globala uppvärmningen.

– I början på 2019 var vi inte så många som stod upp för målet om klimatneutralitet år 2050. Nu är nästan alla med på båten, säger han.

Han tackar både forskningen och opinionsbildarna.

– Det är inte bara Greta Thunberg, men det är också Greta Thunberg, som med sitt väldigt uppfordrande budskap om att lyssna på vetenskapen har fått politikerna att handla.
Det som vi har sett på gatorna, det märker du i sammanträdesrummet?
– Absolut. Det är klart att det fortfarande är olika svårt för olika länder. Men det finns en insikt om att vi måste göra det här gemensamt.
Veteranen Hans Dahlgren fanns med i kulisserna redan på slutet av 80-talet, när Sverige tog de första trevande stegen mot tätare samarbete med dåvarande EG. Och han var på plats i ett hörn av rummet, när Sveriges statsminister Ingvar Carlsson höll presskonferens i Bryssel, strax före inträdet i den europeiska unionen vid nyåret 1995.
Då hade jasidan segrat knappt, efter en folkomröstning som bland annat handlade om jobb, ekonomi, fred och inflytande.
I dag är stödet för det

svenska medlemskapet starkt.
– Vi har också fått ett starkare EU under de här 25 åren. Vi har breddat dagordningen, med frågor som klimat, säkerhet och migration, säger Hans Dahlgren.
Vad blev inte som du trodde?
– Jag hade inte trott för 25 år sedan att vi skulle behöva sitta och ha en diskussion om domstolarnas oberoende och den akademiska friheten. Jag hade inte föreställt mig att ett land som Storbritannien skulle lämna EU.
Detta är två av de stora utmaningarna för EU under 2020-talet: Dels att få bukt med hoten mot demokratin och rättsväsendet i EU-stater som Polen och Ungern. Dels att föra brexit i hamn.
Formellt lämnar Storbritannien EU den 31 januari i år. Sedan ska britterna förhandla om ett nytt handelsavtal på bara elva månader.
På onsdag kommer EU:s chefsförhandlare Michel

Barnier till Stockholm, som ett led i förberedelserna.
– Vårt budskap är att vi vill ha en så nära och djup relation som möjligt med Storbritannien. Sedan är det ju en fråga hur mycket man hinner med, säger Hans Dahlgren.
Han tror att det kan bli svårt att klara tidsgränsen.
– Det finns de som säger att det är mycket lättare med förhandlingarna, eftersom det är ett land och en grupp länder som är så pass nära varandra i dag. Men jag vet inte om det stämmer. Skilsmässor är inte alltid lättare än förälskelser, om man säger så.
Vad kommer att hända med enigheten i EU?
– Jag känner Michel Barnier som en mycket skicklig förhandlare. Jag räknar med att han kommer att vara mycket noga med att hålla koll på vad alla tycker, så att det finns stora förutsättningar att nå enighet. Sedan har vi kanske olika nationella intressen här. Några är mer beroende

av handel. Några är väldigt beroende av fiskerättigheter. Sverige mister inte bara en viktig allierad när Storbritannien lämnar EU. Det blir också en strid om EU-avgiften efter Brexit. Kommissionen vill att svenskarna ska betala en betydligt högre avgift – upp mot 44 procent eller 15 miljarder mer per år. Orimligt, anser den svenska regeringen.

Sverige betalar en relativt liten avgift som andel av bruttonationalinkomsten bni. Men Sverige är också ett av de länder som får minst stöd tillbaka.

Under det senaste året har Hans Dahlgren besökt samtliga huvudstäder i EU för att berätta om Sveriges krav på att banta budgeten.

– Vad svenska folket kan lita på är att de svenska förhandlarna kommer att göra allt för att hålla nere priset, säger Hans Dahlgren.

– Men samtidigt måste vi inse att vi har ett landskap i Europa där 20 länder vill ha mer pengar till

jordbrukspolitiken än vad kommissionen föreslår, till och med. Sexton länder tycker att det ska vara mer pengar till sammanhållningspolitiken. Elva länder har skrivit på ett gemensamt papper och vill stoppa alla rabatter till Sverige och andra länder. Vi har formidabla motståndare. Vi ska inte tro att det är en enkel match.

Ni kan lova att ni kommer att ta matchen, men det kommer inte att bli lätt att vinna den?

– Jag tror inte att det är så många som kommer att kalla sig vinnare över huvud taget efter den här förhandlingen. Det gäller att sprida missnöjet någorlunda jämnt. Det starkaste argumentet från Bryssel går ut på att Sverige har höga ambitioner för EU-samarbetet, med satsningar på klimatet, migrationen, säkerheten och brottsbekämpningen.

– Men det finns så mycket annat som man kan minska på. Det finns en jordbrukspolitik som till

väldigt stor del går ut på att ge pengar endast efter vilken areal som bönderna äger. Så har vi strukturfonderna och sammanhållningspolitiken. Vi accepterar att Sverige som är rikare ska betala mer. Men under de senaste sju åren har många länder haft en väldigt bra ekonomisk utveckling. Då finns inte samma behov av pengar, säger Hans Dahlgren.

I vilken mån kommer svenska jordbrukare att drabbas om man sparar på jordbrukspolitiken?

– Vi vill ju inte bara spara på helheten. Vi vill också vikta om, så att pengar i första hand går till god landsbygdsutveckling. Det är väldigt många lantbrukare i Sverige som ägnar sig åt det.

– Och man får något annat i stället. Också bönder är beroende av säkerhet, klimat och en hygglig migrationspolitik.

Karin Eriksson

Fakta.

Hans Dahlgren

Aktuell: EU-minister sedan den 21 januari 2019.
Bakgrund: Civilekonom och tv-reporter. Medarbetare i regeringskansliet åt bland andra Olof Palme och Ingvar Carlsson. Ambassadör och toppdiplomat, statssekreterare i statsrådsberedningen, kabinettssekreterare på utrikesdepartementet samt kanslichef och partikassör på Socialdemokraterna.
Statssekreterare i statsrådsberedningen hos Stefan Löfven 2014–2018.
Detta är EU

Union med 28 medlemsländer – som krymper till 27 stater efter brexit den 31 januari.
Upprättades den 1 november 1993 och ersatte då EG, Europeiska gemenskaperna.
Sverige är medlem sedan den 1 januari 1995.

Turkisk opinion splittrad efter attacken i Tripoli

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Turkiet fördömer skarpt den libyska LNA-milisens attack mot en militärakademi i Tripoli på lördagen. Minst trettio rekryter dödades och 35 sårades på den bas där stridande turkiska förband snart skall inkvarteras.

– Turkiet kommer aldrig att överge den FN-stödda regimen i Tripoli, sade en turkisk UD-talesperson på en presskonferens på söndagen.

President Recep Tayyip Erdogan fick på torsdagen grönt ljus från parlamentet för att sätta in turkiska stridande i det libyska inbördeskriget, på den FN-stödda enhetsregeringen GNA:s sida.

Så snart LNA-styrkornas befälhavare Khalifa Haftar, vars miliser omringar den GNA-styrda libyska huvudstaden, nåddes av beslutet om den turkiska interventionen, kallade han till ”nationellt befrielsekrig” mot turkarna.

Om Haftars avsikt med den blodiga flygattacken var att splittra den turkiska opinionen, så torde han ha lyckats. Det turkiska oppositionspartiet CHP har inte opponerat sig mot regimens krig mot kurderna i nordöstra Syrien. Men CHP brännmärker nu Erdogans planer på att föra landet i krig i Libyen – planer som inte väcker någon entusiasm i Turkiet.

Lördagens attack illustrerar hur riskabla Erdogans planer är. Haftars milis, stödd av Egypten, Ryssland och en rad andra länder, har ett starkare flygvapen än den lagliga regering Erdogan stöttar. Hans styrkor har dessutom modernt luftvärn. Turkiets första hangarfartyg, som skulle ha varit till stor

nytta nu, är inte färdigt förrän om ett år. För att dess F-16-plan skall kunna sättas in mot Haftars styrkor måste de tanka i luften över Medelhavet. Men där cirkulerar också de grekiska och egyptiska flygvapnen – två stater som Erdogan på sistone hotat och irriterat under det multinationella grälet om den planerade oljeledningen mellan Israel och Italien.

Drivkrafterna bakom Erdogans inträde i det libyska kriget är många. Dels vill han slå vakt om ett territorialvattenavtal med den FN-stödda regeringen som – i Ankaras tolkning – dramatiskt utvidgar Turkiets ekonomiska zon, dels är regeringen skyldig Turkiet miljarder dollar för den militära hjälpen hittills. Försvinner den internationellt erkända regeringen går de pengarna upp i rök och med dem turkiska byggföretags planer på kontrakt under Libyens uppbyggnad.

Inte så få bedömare anar att Erdogan tagit sig vatten överhuvudet. Haftars LNA-miliser har de flesta trumf på hand. Många stater stöder Libyens enhetsregering i ord, endast Turkiet och Italien stöder den i handling. Och även om regeringen med Erdogans hjälp skulle slå sig ur sin belägring och resa sig – hur skall Turkiet sedan kunna hindra Egypten, Israel och Grekland från att dra sin gasledning förbi Cypern, utan att hamna i öppen konflikt med dessa stater?

Libyenexperten Michael Cousins, utgivare av Libya Herald, tror att Turkiet kommer att komplicera det libyska kriget:
– Hittills har detta varit ett bulvankrig, där makterna slagits via libyska klienter. Men med de ryska legosoldater Putin skickat, och nu Erdogans soldater, förändras bilden. Om inte Putin eller Erdogan gör upp i godo, som de gjorde i Syrien, får vi snart se strider mellan turkar och ryssar, säger han

till den turkiska podden Ahval.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Iran överger åtaganden i kärnavtalet

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Iran kommer i fortsättningen inte respektera några begränsningar för urananrikning. Därmed överger Iran i praktiken kärnenergiavtalet från 2015. USA slöt 2015 tillsammans med Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Ryssland och

Kina ett kärnteknikavtal med Iran. Det innebar att Iran lovade att kraftigt minska sitt kärnenergiprogram i utbyte mot sanktionslättnader.
Nu meddelar Iran att de i praktiken överger avtalet, enligt Reuters som hänvisar till en tv-sändning i statlig iransk tv. Beskedet innebär att landet inte kommer att ha några begränsningar för anrikat uran. Det kommer nu att avgöras av Irans tekniska behov, enligt en talesperson som citeras i iransk tv.

Talespersonen säger vidare att landet kan tänka sig att backa från dagens besked om USA lyfter sanktionerna som de vid flera tillfällen har stramat åt under det senaste året.
Syftet med avtalets bestämmelser om uranets anrikningsgrad är att förlänga den tid det skulle kunna ta för Iran att tillverka kärnvapen från två–tre månader, till över ett år.
Under söndagseftermiddagen hade Irans nationella

säkerhetsråd ett extrainsatt möte för att diskutera landets kärnenergipolicy, ett möte som resulterade i beslutet att överge avtalet. Landet kommer dock fortsatt att samarbeta med FN:s Internationella atomenergiorgan, enligt uttalandet. Iran har i flera steg minskat sina åtaganden i kärnenergiavtalet.
I maj 2018 meddelade USA:s president Donald Trump att USA kommer att lämna energiavtalet. Han kallade det då för ”det sämsta avtalet någonsin”.

Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Fakta. Kärnteknikavtalet

2015 slöts ett avtal om Irans kärnkraft mellan USA, Ryssland, Storbritannien, Kina, Frankrike, Tyskland och Iran. Det stadgar att Irans möjligheter till att anrika uran begränsas, liksom landets innehav av anrikat uran. Detta i utbyte mot att omvärlden

avskaffar sina ekonomiska sanktioner mot landet. Avtalet kritiserades hårt av Israels premiärminister Benjamin Netanyahu, som kallade det ett ”historiskt misstag”.
Under USA:s presidentvalskampanj 2016 lovade Donald Trump att lämna avtalet, vilket han gjorde ett drygt år efter att han tillträtt som president. Sanktionerna återinfördes.

Därför flydde Nissanchefen från japanska rättvisan

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Bilmagnaten Carlos Ghosn var en gång hjälteförklarad i Japan. Men efter att ha avskedats och anklagats för ekonomisk brottslighet dalade hans rykte – och han flydde landet.

DN berättar historien om den tidigare Nissanchefen som blev internationellt efterlyst.

På nyårsafton dök bilmogulen Carlos Ghosn plötsligt upp i Beirut. Hade det skett för några år sedan hade detta inte väckt någon uppmärksamhet. Trots att han sedan 1999 varit baserad i Japan, där han var vd för bilföretaget Nissan, tillbringade han över 100 dagar varje år på resande fot. Han hade dessutom växt upp i Beirut med libanesiska föräldrar, efter att ha fötts i Brasilien. Men den här gången var hans plötsliga entré i sitt forna hemland desto mer uppseendeväckande – eftersom det borde varit omöjligt för honom att vara där.

Sedan i november 2018 har Carlos Ghosn stått anklagad för flera ekonomiska brott i Japan. Efter att ha suttit fängslad i över 100 dagar släpptes han mot en borgenssumma på över 130 miljoner kronor i april förra året, och sedan dess har han

varit konstant övervakad – och har fått sina tre pass konfiskerade.
Ändå hade den extravagante - bilmagnaten undkommit den japanska rättvisan. Eller som han menade i ett kort uttalande efter att ha kommit fram till Beirut, ”orättvisan”.
Han anklagade det japanska rättssystemet för att vara riggat och sade att han hållits gisslan.
”Jag har inte flytt undan rättvisan – jag har flytt orättvisa och politisk förföljelse. Nu kan jag äntligen kommunicera fritt med medierna, och jag ser fram emot att göra det med början nästa vecka,” sade han i uttalandet.
Japanska medier, myndigheter och till och med de som arbetat närmast Carlos Ghosn verkade häpna över att han tagit sig ur Japan. Junichiro Hironaka, Ghosns advokat i Japan som förberett hans försvar i den kommande rättegången, uttryckte sin känsla av chock i en tv-sänd kommentar:

– Jag vill fråga honom: ”Hur kunde du göra så här mot oss?”, sade han.
Ja, hur kunde han det?
Och hur gick Nissanchefen från hjälteförklarad affärsman till internationellt efterlyst?

○ ○ ○

År 1999 kom Carlos Ghosn till Tokyo för att ta över bilföretaget Nissan – ett bolag som då hade flera miljarder dollar i skulder.
Den brasilienfödde libanesen var vice vd för Renault – som köpt 36 procent av Nissan.
När den nye vd:n landade i Tokyo iklädd solglasögon och kriststrecksrandig kostym fick han snabbt stor uppmärksamhet. Men det var få som trodde att han skulle lyckas med att ställa om Nissan till ett modernt bilföretag.
I en exposé över Carlos Ghosns karriär skriver New York Times om hur han av analytiker råddes att hyra en lägenhet i Tokyo, snarare än att köpa något. Han skulle ju ändå inte bli kvar länge.

Men Carlos Ghosn vände utvecklingen. Genom att stänga fabriker, säga upp personal och satsa på en modernisering av bilarna blev Nissan på sex år det näst största bilföretaget i Japan, efter Toyota. Och när det gick bra för Nissan gick det också bra för Carlos Ghosn, som samtidigt snabbt ökade sina egna inkomster. Under en period tjänade han mer än sina nio närmaste medarbetare – tillsammans. Carlos Ghosn fick många beundrare i sitt nya hemland. Han var så känd att fans gärna ville ha hans autograf. År 2006 blev han den första utlänningen att tilldelas en ”Blue Ribbon”, en av Japans finaste hedersutmärkelser. Han har även blivit omskriven som superhjälte i en mangaserie. Och det är inte bara i Japan Ghosn har hyllats. I Libanon prydde hans ansikte under en period ett av landets frimärken. Men alla gillade inte vad Ghosn, som fick öknamnet ”Le Cost Killer”, gjorde i Japan. En del menade att

hans flådiga livsstil rimmade illa med Japans mer blygsamma företagskultur och med de hårda effektiviseringarna han införde hos företaget. Andra menade att han skodde sig på Nissans framgångar och fick för mycket betalt.

Carlos Ghosn höll själv inte med, trots att han enligt New York Times under en period tjänade elva gånger så mycket som chefen för Toyota. När Financial Times år 2017 frågade Ghosn själv om han fick för mycket pengar svarade han:

– Jag tror inte någon vd skulle säga att de får för mycket betalt.

År 2008 ändrades de japanska lagarna så att företagsledares lön skulle redovisas i bolagens årsredovisningar. Och tio år senare menade visselblåsare inne i företaget Nissan att Ghosn hade dolt stora delar av sina inkomster från redovisningen.

○ ○ ○

I november 2018 landade Carlos Ghosn på flygplatsen i Tokyo. Ett bord var bokat för honom och hans dotter Maya Ghosn på en lyxkrog i Tokyo. Hon skulle visa sin nya pojkvän landet där hon växte upp – och han skulle få träffa hennes far. Men Carlos Ghosn dök aldrig upp.
Polis och åklagare som sökte igenom Carlos Ghosns hus och gick igenom hans personliga tillhörigheter berättade för dottern att fadern blivit gripen för ekonomisk brottslighet tillsammans med en hr-chef på företaget.
Enligt de japanska åklagarna hade Ghosn årligen tjänat tio miljarder yen mellan år 2011 och 2015. Men han ska bara ha rapporterat hälften av sina inkomster till myndigheterna. Han är misstänkt för flera brott mot japanska lagar: bland annat för att ha underrapporterat sina inkomster, och för att ha överfört personliga ekonomiska förluster till Nissan under finanskrisen 2008. Under 2019 har flera

åtalspunkter lagts till mot Carlos Ghosn – ett förfarande som gjort att han har kunnat sitta häktad i över hundra dagar i väntan på att åtal ska väckas.

Om han döms riskerar han ett fängelsestraff på tio år, plus böter på miljonbelopp.

Men vissa menar att det plötsliga gripandets skedde på grund av ett missnöje inom Nissan. Enligt Wall Street Journal, som talat med källor nära utredningen, ska chefer inom Nissan ha varit kritiska till hur Carlos Ghosn agerade för en vidare hopslagning av Renault och Nissan – och varit rädda för att det japanska bilföretaget skulle hamna helt under fransk kontroll. Cheferna ska ha påbörjat utredningen om möjliga ekonomiska oegentligheter hos Carlos Ghosn samtidigt som den franska regeringen – som äger 15 procent av Renault – offentliggjort att de ville se en sammanslagning.

Carlos Ghosns familjejurister menar att hela åtalet mot Ghosn handlar om en

företagsdispyt mellan Renault och Nissan.
– Det överraskande gripandet av Carlos Ghosn är en del i en uttänkt strategi av Nissan för att underminera alliansen med Renault, har de sagt.
Det är inte bara bakgrunden till utredningen mot Carlos Ghosn som har fått kritik. Även det japanska rättsväsendet har kritiserats för att Carlos Ghosn blir mer hårt åtgången än inhemska japanska företagsledare skulle ha blivit i samma situation.
När Carlos Ghosn greps efter ankomsten till Tokyo i november 2018 sattes han i häkte. Där fick han bara ta emot besök från diplomater från Frankrike, Libanon och Brasilien. Hans rum var spartanskt, och många timmar varje dag tillbringade han i förhör där japanska utredare försökte få ett erkännande från företagsledaren, enligt hans - företrädare.

Ett förfarande som har lett till en debatt om det japanska rättsystemet och dess fokus på erkännanden.

○ ○ ○

”Behandlingen av min man är ett skolexempel på hur ett drakoniskt system fungerar i praktiken. I timmar varje dag frågas han ut av åklagare. De skrämmer honom, föreläser för honom och nedvärderar honom, utan att hans advokater är närvarande, för att försöka få ut ett erkännande.”

I januari 2019 skriver Carlos Ghosns fru, Carol Ghosn, ett nio sidor långt brev till människorätts-organisationen Human Rights Watch. Där beskriver hon hur hennes make blir behandlad i häktet, hur han gått ner mycket i vikt och inte får ta emot besök. Hon sällar sig till kritiken som finns mot det japanska rättssystemet. I Japan leder 99 procent av öppnade åtal till fällande dom, och många av dem kommer efter att den åtalade har erkänt. Det finns flera

fall där misstänkta har nekats att lämna häktet mot borgen eftersom de inte har erkänt brott. Landet har därför kritiserats för att försöka tvinga fram erkännanden och för att hålla misstänkta häktade i 21 dagar, för att sedan komma med fler anklagelser mot dem – så att det blir möjligt att hålla dem häktade längre utan att något åtal väckts.
Human Rights Watchs Asienchef Brad Adams skriver i en artikel i tidskriften The Diplomat i januari 2019 att systemet är ett ”gisslansystem” som inte har uppmärksammats tillräckligt.
”Alla som grips i Japan förtjänar att få sina grundläggande rättigheter tillvaratagna: oskyldighetspresumtion, en snabb och rättvis förhandling om borgen, tillgång till advokat även under utfrågningar. Bevisen kommer att visa om Carlos Ghosn är skyldig till åtalspunkterna mot honom, men det här fallet har redan

visat att det är hög tid att avsluta Japans gisslantagande rättssystem," skriver Brad Adams.

Shin Kukimoto, vicedirektör för åklagarmyndigheten i Tokyo har dock försvarat det japanska rättssystemet och hur man har behandlat Carlos Ghosn.

– Varje land har sin egen historia och kultur, och sina egna system. Jag undrar om det är lämpligt att kritisera våra system bara för att de ser annorlunda ut än andra, sade han förra året.

När Carlos Ghosn efter 50 dagar i häkte gjorde sitt första offentliga uttalande i januari 2019 samlades tusentals personer och ett stort pressuppbåd för att höra vad han hade att säga. Bolagschefen hävdade då sin oskuld.

– Jag har alltid agerat med integritet och har aldrig blivit anklagad för att ha gjort något fel under en flera decennier lång karriär. Jag har blivit felaktigt anklagad och orättvist fängslad baserat på anklagelser som saknar

substans, sade han i rättssalen till det samlade människouppbådet.
Den 25 april 2019 släpptes Carlos Ghosn mot en borgen på över 130 miljoner kronor i väntan på rättegången. Hans hem övervakades och hans pass konfiskerades. Åtta månader senare dök han plötsligt upp i Beirut.
○ ○ ○
Efter att Carlos Ghosn landat i Beirut på nyårsaftonen spekuleras det vilt runtom i världen kring hur flykten kan ha gått till. Han landade med ett privatflygplan från Turkiet på Libanons internationella flygplats. Men hur han lyckades undkomma den hårda övervakningen i Japan är oklart.
I Wall Street Journal skriver man att flykten planerats i flera månader. Vilka som hjälpt Carlos Ghosn är höljt i dunkel – något som har lett till spekulationer kring om han fått hjälp från myndigheterna i Libanon att ta sig hem. Tidiga uppgifter

beskrev hur Carlos Ghosn på ett Hollywoodartat sätt ska ha smugglats från Japan i en låda för musikinstrument med hjälp av en orkester. En teori som hans fru Carol Ghosn har avfärdat som ren ”fiktion”.

På torsdagen rapporterade Reuters att en övervakningskamera vid Carlos Ghosns tvåvåningshus i Tokyo fångat honom på film när han några dagar innan nyår lämnade hemmet för att inte återvända. Därefter ska han ha tagit sig till Osaka, nästan 500 kilometer bort, för att därifrån flyga till Turkiet.

Japanska medier beskriver flykten som en ”feg handling” och ett sätt att ”håna det japanska rättssystemet” skriver The Guardian. Man ifrågasätter hur klokt det var att fly – eftersom det gör att Carlos Ghosn själv inte får möjlighet att försöka bevisa sin oskuld.

I både Japan och Turkiet har man börjat utreda hur Ghosns resa kan ha gått till. Japanska myndigheter har

genomsökt Ghosns hus. I Turkiet har sju personer gripits misstänkta för att ha hjälpt honom att ta sig till Libanon. Ett privat turkiskt flygbolag har sagt att ett av deras flygplan olagligt har använts för att flyga ut honom ur Turkiet under falskt namn.

Frågor har också väckts om huruvida Carlos Ghosn har fått hjälp av någon i Libanon för att genomföra sin plan. Enligt källor till Reuters träffade Ghosn den libanesiska presidenten Michael Aoun kort efter att han landat i Libanon. På mötet ska han ha tackat för presidentens stöd – men presidentens egen pressavdelning dementerar att något möte har skett.

Libanon har inget utlämningsavtal med Japan, vilket gör det oklart vad som kommer att hända med rättegången mot den tidigare Nissanchefen. Men på torsdagen mottog landet en internationell arresteringsorder från Interpol, enligt

utrikesministern Albert Serhan.
Spekulationerna fortsätter runtom i världen. Samtidigt som Carlos Ghosn än så länge inte har gjort något försök att klargöra hur han tog sig från Japan till Libanon. Det enda han hittills har sagt är att hans - familj inte var delaktig i flykten.
På onsdag planeras en presskonferens med Carlos Ghosn i Beirut. Nu är det många som hoppas på att han själv ska bringa klarhet i vad det är som har hänt – och vad som kommer att hända nu.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Irak vill kasta ut USA:s trupper ur landet

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Iraks parlament antog på söndagen en resolution med krav på att regeringen avlägsnar den USA-ledda koalitionen från landet. Tidigare samma dag genomfördes massiva sorgemanifestationer i Iran när kvarlevorna av toppgeneralen Qassem Soleimani som - dödades av USA återbördades till hemlandet.

När Iraks parlament samlades på söndagen i en extrainsatt session krävde Iranvänliga ledamöter en omröstning om att kasta ut USA:s militär från landet. Bakgrunden är fredagens amerikanska drönarattack nära huvudstaden Bagdad, där den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani dödades

tillsammans med den tongivande irakiske milisledaren Abu Mahdi al-Muhandis.
Deras kroppar har nu flugits till staden Ahvaz i sydvästra Iran. Bilder från iransk statstelevision visar sörjande ute på gatorna runt om i landet, enligt Reuters handlar det om hundratusentals.
Anfallet har väckt ont blod hos många irakier. Soleimani och al-Muhandis har bidragit till Iraks kamp mot terrorgruppen IS, samtidigt finns en rädsla för att Irak ska dras in i konflikten mellan USA och Iran.
Iraks parlament röstade på söndagen igenom en resolution med krav på att regeringen ska begära att amerikanska trupper lämnar landet. Enligt resolutionen ska regeringen arbeta för att det ska omfatta alla utländska soldater.
– Det finns inget behov av amerikanska styrkors närvaro efter att ha besegrat Daesh (terrorrörelsen IS),

säger parlamentsledamoten Ammar al-Shibli.
Till skillnad mot lagar är parlamentariska resolutioner inte bindande för regeringen. Men den här kommer sannolikt att beaktas, skriver Reuters, eftersom premiärminister Adil Abd al-Mahdi har bett parlamentet att rösta emot utländsk militär närvaro i landet.
Omkring 5 000 amerikanska soldater befinner sig i landet, de flesta har rådgivande uppgifter.

Två raketer ska ha slagit ned i den så kallade Gröna zonen i Bagdad under söndagskvällen, rapporterar Reuters och hänvisar till ett uttalande av irakisk militär. I den hårt bevakade Gröna zonen ligger bland annat regeringsbyggnader, FN-kontor och USA:s och Storbritanniens ambassader.
Flera personer ska ha skadats, enligt poliskällor.
Ytterligare en raket har slagit ner i stadsdelen Jadriya.
När Irans parlament sammanträdde för att

diskutera drönarattacken skanderade parlamentsledamöter ”död åt Amerika”, medan talmannen kallade USA:s attack för ”en militär terroristaktion”.

– Du bör vara medveten om att denna händelse kommer att åsamka dig smärtsamma konsekvenser. Det är bäst ni packar ihop och lämnar regionen innan något händer, sade Ali Larijani, talman i det iranska parlamentet, med hänvisning till Trump.

President Donald Trump skriver på Twitter att om Irans ledare beslutar sig för att attackera amerikaner eller amerikanska tillgångar så har USA pekat ut 52 iranska mål, som ska vara ”väldigt viktiga” för Iran.

”Låt det här bli en varning”, twittrar Trump.

Siffran 52 ska representera de 52 amerikanska diplomater som hölls som gisslan på USA:s ambassad i Teheran i över ett år mellan den 4 november 1979 till den

20 januari 1981, skriver Trump.
Irans informationsminister svarade Trump genom ett inlägg på Twitter där han kallade presidenten för terrorist – och jämförde honom med Hitler och terrorsekten IS.
”Alla hatar de kulturer. Trump är en terrorist i kostym. Han kommer att lära sig av historien mycket snart att ingen kan besegra den stora iranska nationen och kulturen”, skriver Mohammad-Javad Azari Jahromi.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se

Expert: Därför drabbas sydöstra Australien av bränder

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Sydöstra Australien är en av de värst drabbade regionerna i världen beträffande skogsbränder. Orsaken är de lättantändliga eukalyptusträden – och att det saknas naturliga brandhinder.

– Men det här är en exceptionell situation, säger skogsbrandsexperten Anders Granström.

Skogsbrandsäsongen i Australien startade redan i september, vilket var ovanligt tidigt. Rekordhöga temperaturer, starka vindar och flera månaders torka har skapat gynnsamma förhållanden för elden. Totalt har cirka sex miljoner hektar brunnit. Delstater i sydöstra Australien tillhör de

värst drabbade regionerna. Minst 24 människor har omkommit i bränderna och landets vilda djurliv har drabbats hårt. Fler än 1 500 hem har förstörts och antalet väntas stiga framöver, enligt myndigheterna.

– Grundförutsättningarna är väldigt gynnsamma för skogsbränder. Det är en miljö som är naturligt brandbenägen, både av klimatskäl och andra orsaker, säger Anders Granström, universitetslektor vid Institutionen för skogens ekologi och skötsel på Sveriges lantbruksuniversitet. Området är till stora delar täckt av eukalyptusskog och när bladen faller av byggs ett lättantändligt lager upp på marken. Även trädkronorna är väldigt brännbara. Vegetationen återhämtar sig snabbt efter en skogsbrand – redan efter tre år kan det brinna igen. Dessutom finns det få naturliga brandhinder som vattendrag i regionen.

Björn af Kleen: Domen mot Harvey

Även om årets säsong är extrem går det inte att hänföra ett enskilt år till klimatförändringar, enligt Anders Granström.
– Allvarliga bränder i den här delen av världen är inte ett nytt fenomen, även om det här är en extrem situation. Tittar man över längre period, 30–40 år, så har det varit extrema situationer då och då.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Weinstein kommer att prägla bilden av metoo

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

I dag, måndag, inleds rättegången mot Harvey Weinstein i New York. Den amerikanske filmproducenten står åtalad för att ha våldtagit två kvinnor. Men många fler, över 80 personer, säger sig ha blivit sexuellt trakasserade av Weinstein. Domslutet kommer att prägla bilden av metoo.

Washington.

En av de två kvinnorna bakom åtalet, den tidigare produktionsassistenten Mimi Haleyi, säger att hon träffade Weinstein under Cannes filmfestival i maj 2006.

Eftersom Haleyi skulle tillbringa tid i New York, där Weinstein har sitt högkvarter, frågade hon om det fanns några filmproduktioner som hon kunde assistera.
Weinstein bjöd över henne till hans hotell i Cannes för att diskutera saken. Efter några minuter av inledande hälsningsfraser frågade Weinstein om Haleyi kunde massera honom. Hon sade nej. När han fortsatte tjata lämnade hon hotellrummet i tårar.

Detta enligt Haleyis version av händelseförloppet, som finns publicerat på den kända kvinnorättsadvokaten Gloria Allreds hemsida. Allred företräder Haleyi. Weinstein nekar till alla anklagelser om sexuella övergrepp.
Senare under 2006 återkom Weinstein med ett arbetsprojekt som Haleyi tackade ja till att medverka i. När inspelningen var klar bad Weinstein Haleyi att komma till hans våning på nedre Manhattan.

Weinsteins chaufför hämtade upp henne och eskorterade henne till Weinsteins dörr. Efter några minuters tv-tittande gjorde Weinstein nya sexuella propåer. Haleyi hävdar att hon sade ”nej, nej, nej” – men Weinstein, säger hon, tryckte ned henne på en säng i ett mörkt rum och utförde oralsex på henne mot hennes vilja.

Rättegången som inleds på Manhattan i dag gäller fem åtalspunkter, där de två grövsta handlar om våldtäkt. En fällande dom skulle sannolikt resultera i ett långt fängelsestraff – 67-årige Weinstein, som i dag lever i sitt hem med elektronisk fotboja, kan få tillbringa resten av sitt liv i fängelse.

Trots att åtalet är relativt begränsat i omfång kan rättegången bli en utdragen process. Bakom de två kvinnorna som anklagar Weinstein för våldtäkt står ett 80-tal medsystrar, som säger att Weinstein trakasserat eller förgripit sig på dem. Flera av dessa kvinnor avser att närvara i

eller utanför rättegångssalen i solidaritet med de kärande, uppger Hollywood Reporter. Andra, som skådespelerskan Annabella Sciorra, ska sannolikt vittna för åklagarsidan. Sciorra säger att Weinstein våldtog henne i New York i början av 1990-talet.

Men först ska en jury rekryteras, vilket väntas ta omkring två veckor. Att hitta jurymedlemmar som helt saknar förutfattade meningar om Weinstein kan bli svårt, då filmproducenten har kommit att bli själva symbolen för det systematiska förtryck som beskrivits under vinjetten metoo.

Det gäller för domstolen att undvika jurypersoner som kan tänkas vilja göra ställningstaganden om metoo i sin utvärdering av bevisen mot Weinstein. I USA har metoo fått något av en ideologisk eller partipolitisk laddning, delvis för att 17 olika kvinnor har anklagat den republikanska presidenten Donald Trump

för att ha trakasserat dem sexuellt.
Weinstein har tidigare, utan framgång, begärt att rättegången ska flyttas till en mindre domstol utanför New York. Detta för att begränsa medieuppmärksamheten som enligt honom gör det omöjligt för jurymedlemmarna att förhålla sig objektivt till anklagelserna.
Donna Rotunno – en av Weinsteins advokater – säger till Reuters att hon kommer att hårdgranska de 12 personer som utnämns till juryledamöter. Deras sociala medier-konton ska finkammas. Både advokat- och åklagarsidan kan i regel begära att domstolen byter ut tre av jurypersonerna utan vidare motiveringar.
Domstolen måste också försöka undvika ledamöter som kan tänka sig att kapitalisera på juryuppdraget. En potentiell framtida bok från en jurymedlem, med partiska ställningstaganden om

Weinstein, skulle kunna leda till att domen upphävs.
I mitten av december resulterade flera civilrättsliga mål mot Weinstein i en omfattande förlikningsuppgörelse. Ett 30-tal kvinnor som anklagar Weinstein för sexuella övergrepp fick dela på omkring 250 miljoner kronor från The Weinstein Company, det produktionsbolag som Harvey Weinstein tidigare drev med sin bror Bob och som nu gått i konkurs. Flera kvinnor uttryckte missnöje med uppgörelsen.
Många vittnesmål om sexuella trakasserier på amerikanska arbetsplatser utmynnar i liknande förlikningsuppgörelser. Ofta är uppgörelserna hemliga, och tvingar de som anklagar till tystnad. Rapporteringen om Weinstein började just med en granskning i New York Times i oktober 2017 som avslöjade att Weinstein ”tystat” kvinnor som anklagat honom för sexuella trakasserier.

En del av metoo handlar om att göra det svårare för företag att undergräva vittnesmål om sexuella trakasserier genom sådana kontrakt. Tv-kvinnan Gretchen Carlson, som bidrog till att avsätta Fox News grundare Roger Ailes i ett slags förspel till metoo, arbetar för att kongressen ska förbjuda företag från att automatiskt skriva in skiljedomsklausuler i sina anställningskontrakt. Klausuler som innebär att anklagelser om sexuella trakasserier avgörs i hemlighet, utanför allmän domstol.

Just därför är rättegången som inleds mot Harvey Weinstein i dag så betydelsebärande.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Bakgrund. Åtalad för våldtäkt

Rättegången mot Harvey Weinstein skulle ha börjat i september 2019, men sköts upp till den 6 januari 2020.

Han står åtalad för att ha våldtagit en kvinna på ett hotell i mars 2013, och för att ha tvingat en kvinna att låta honom utföra oralsex på henne i hans lägenhet år 2006.
Weinsteins advokat menar att rättegången kan ta upp till sex månader. Weinstein själv har nekat till alla anklagelse om sexuella övergrepp.
Om han blir fälld är det hårdaste straffet han kan tilldelas livstids fängelse.
Den 24 december offentliggjorde polisen i Los Angeles uppgifter om att man utreder åtta ytterligare fall av sexuella övergrepp där Weinstein står anklagad. I slutet av december anklagade den tidigare modellen Kaja Sokola Weinstein för att ha utnyttjat henne sexuellt år 2002, när hon bara var sexton år.
DN

117

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

år är världens äldsta nu levande människa. Vänner och personal samlades när Kane Tanaka på söndagen firade sin födelsedag på äldreboendet i Fukoka i södra Japan.
Kane Tanaka har tidigare berättat att hon stiger upp klockan sex varje morgon, älskar brädspelet Othello och fördriver tiden med att studera matematik.

117-årsdagen firades med tårta. TT-Reuters

Tre amerikaner dödade i attack

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Kenya. Terrorgruppen al-Shabaab gick i söndagsgryningen till angrepp mot en militärbas i Kenya som används av både amerikanska och kenyanska styrkor. En amerikansk soldat och två kontraktsanställda dödades.
Enligt den kenyanske armétalespersonen Paul Njuguna hittades fyra terroristers kroppar.
USA:s militära högkvarter i Afrika, Africom, bekräftar att tre amerikaner dödats och ytterligare två skadats i attacken mot den militära flygplatsen Manda Bay i Lamu, nära gränsen till Somalia.
I ett uttalande tar al-Shabaab på sig attacken. TT-AFP

Cyberattack mot österrikiska UD

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Österrike. Informationssystem vid Österrikes utrikesdepartement har utsatts för en ”allvarlig” cyberattack.

Den inleddes strax före klockan 11 på lördagen och fortsatte under söndagen. Den kan enligt experter pågå flera dagar, uppger en talesperson för utrikesdepartementet.
”På grund av attackens allvarlighetsgrad och art kan det inte uteslutas att det är en riktad attack av en statlig aktör och inte brottslingar”, står det i ett gemensamt - uttalande från inrikes- och utrikesdepartementen.
TT-AFP-Reuters

Civila dödade i nordvästra Syrien

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Syrien. Fem civila har dödats i luftanfall som den syriska regimen utfört i staden Ariha i Idlib i nordvästra Syrien, uppger oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR) som bevakar kriget från Storbritannien.

Tiotusentals människor har lämnat sina hem i provinsen de senaste veckorna då luftanfallen har blivit mer intensiva.

Regeringen har upprepade gånger sagt att man ska ta tillbaka kontrollen över Idlib. För närvarande har en grupp med kopplingar till al-Qaida kontroll över stora delar av regionen.

TT-AFP

Antalet döda i husras stiger kraftigt

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Kambodja. Antalet personer som omkom i samband med att ett hus under uppbyggnad rasade samman i Kambodja i fredags har stigit till 36. Sex av dem var barn.
Soldater har bistått räddningsarbetare för att undsätta människor under rasmassorna. 23 personer har skadats.
TT-Reuters

Makthavarna som aldrig granskas har börjat granskas Det här är kanske en del av en trend där media och folk som följer de här personerna blir mer och mer medvetna

om hur mycket pengar det finns i branschen.

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Isabella Löwengrip skulle bli ”världens mäktigaste kvinna” innan hon berättade att hennes bolag var nära konkurs. Linnéa Claesons trovärdighet om sexuella trakasserier ifrågasattes.

Under 2019 har influerarbranschen skakat – och flera kända influerares trovärdighet har ifrågasatts. Vad betyder det för branschen?

I april i år träffade DN Isabella Löwengrip i hennes dåvarande kontor vid Stureplan. Hon berättade om hur hon slagit i ett tak. Att det var dags att ta hennes bolag utomlands och skala upp sina mål till att bli ”världens mäktigaste kvinna”. Hennes sista offentliga framträdande i

Sverige innan den planerade flytten till USA: Ett sommarprat i P1.
Några månader senare berättar Isabella Löwengrip om ett bolag i kris, att hon stått nära en konkurs och att USA-planerna lagts på hyllan. Flera samarbetspartners lämnar henne efter anklagelser om uppblåsta siffror för hennes konton i sociala medier, och för SvD berättar tidigare anställda om dålig arbetsmiljö på bolagen.

Isabella Löwengrip är inte den enda influeraren som varit i blåsväder under året. När trovärdighet är den största tillgången för att få samarbeten och sponsorer kan ett trovärdighetstapp vara ödesdigert för affärerna.
Vad är det som händer i influerarbranschen?

○ ○ ○

Under de senaste åren har omsättningen för så kallad influenser marketing ökat. Enligt Institutet för reklam

och mediestatistik låg den på 205 miljoner kronor år 2014 – och år 2017 hade den stigit till 660 miljoner kronor. Det är mer än de totala digitala reklaminvesteringarna.
Enligt en ny prognos förväntas branschen omsätta en miljard kronor 2020.
Så vad är det då som gör att företag väljer att marknadsföra sig med hjälp av influerare?
– Autenticitet och öppenhet handlar om trovärdighet. Ju öppnare du är om dig själv, desto ärligare uppfattas du vara vad gäller de sponsoruppdrag som du gör reklam för. Så ärligheten är jätteviktig.
Det säger Magdalena Peterson McIntyre, forskare vid Göteborgs Universitet, som skrivit en avhandling om influerare. Hon har kommit fram till att många kvinnliga influerare använder ett hemmafruideal för att marknadsföra sig.
Genom intervjuer med influerare har hon också kommit fram till att de uppfattat det som att de får

mer uppmärksamhet desto öppnare de är med sitt privatliv. Uppmärksamheten genererar i sin tur fler samarbeten, och därmed ekonomisk vinning.
”Skam förvandlas till triumf när den delas. Bloggarna inspireras av responsen från andra, i form av likes, vilket leder till ekonomiskt gagn,” skriver hon i avhandlingen.
För många av de influerare som Magdalena Peterson McIntyre intervjuat har skiftet mot att bli alltmer privata kommit successivt, när de upptäckt att de genererade mer uppmärksamhet när de berättade om intima, och ibland svåra, situationer.
– Den typen av berättelser ger kommentarer och följare. Och det i sin tur skapar möjlighet till en marknad.
Under de senaste åren har influerarna blivit en stor maktfaktor i marknadsföringsbranschen. Magdalena Petersson McIntyre beskriver hur ”modebloggaren” från början sågs ner på av modeindustrin

och i modejournalistiken. Flera av de influerare som hon har intervjuat har berättat om hur de sett det som en revansch när deras framgångar börjat uppmärksammas.

– I dag sitter de längst fram på modevisningarna och har mycket makt.

Men denna nedlåtande bild av influerarna kan också ha gjort att de inte granskats lika hårt som andra maktfaktorer. Det har funnits en hel del gråzoner i bland annat lagstiftningen kring sponsrade samarbeten i sociala medier. I dag har lagstiftningen förändrats så att influerare måste redogöra för när ett inlägg är ett sponsoruppdrag. Men det betyder inte att problemet är helt åtgärdat.

– Det framgår inte alltid. Så det är en farlig utveckling. Det blir mycket svårare för oss som konsumenter att se när någonting är sponsrat och inte. Och ansvarsfrågan för influeraren skiljer sig lite från annan marknadsföring,

säger Magdalena Petersson McIntyre.
Så om trovärdigheten är så viktig, vad händer då när bubblan spricker?
○ ○ ○
År 2014 började handbollsspelaren Linnéa Claeson lägga upp konversationer på sitt instagramkonto Assholesonline. Inläggen handlade om när män skickat opassande meddelanden till henne i sociala medier – och de följdes upp av Linnéa Claesons svar, ofta snärtiga formuleringar och snabba comebacks. Intresset för instagramkontot växte – och Linnéa Claeson fick uppdrag som krönikör i Aftonbladet, fick sommarprata i P1 och blev bland annat utsedd till Årets jurist av Dagens Juridiks läsare. Hon fick uppdrag att föreläsa för skolor och myndigheter och hyllades för sitt arbete med att sätta ljus på sexuella trakasserier.
Under hösten 2019 började trovärdigheten i hennes

Instagraminlägg att diskuteras. Poddcasten ”Haveristerna” var först med att ifrågasätta om inläggen var äkta. De anklagade Linnéa Claeson för att ha manipulerat vittnesmål och klippt ihop konversationer i inläggen. Flera medier följde efter och ifrågasatte den stora uppmärksamhet som Claesson fått för sina inlägg. Linnéa Claeson själv uttalade sig i bland annat DN och P1:s Söndagsintervju. Hon erkände att hon kan ha klippt ihop konversationer som har hållit på under lång tid, men nekade till att ha manipulerat några vittnesmål.

”Vad som gör ont i den här diskussionen är däremot att det har förekommit mycket tyckande förklätt som granskning,” skrev hon i GP om anklagelserna.

Så vad innebär det att autenticiteten ifrågasätts?

○ ○ ○

– Det beror såklart på vem det är som ifrågasätter. Är det deras följare så blir det

ett problem, men är det andra medier som ifrågasätter så är problemet mindre. Men vad gäller sponsorer så kan ju mycket ifrågasättande göra att de drar öronen åt sig. Men det viktigaste är att följarna ser deras inlägg som trovärdiga, säger Magdalena Petersson McIntyre.

I juni i år beskrev DN Kultur i artikeln ”Influeraren – makthavaren som aldrig granskas” hur flera kända influerare, bland andra Samir Badran och Joakim Lundell, reagerat starkt på att tidningen Resumé som en granskning anmält deras inlägg till Reklamombudsmannen. Då sa Casper Törnblom, partner på kommunikationsbyrån 500, till DN att influerarna har svårt att identifiera sig som makthavare, utan snarare har en syn på sig själva som ”vanliga människor”.

En ursäkt som Linnéa Claeson även använde sig av i P1 – att hon såg sig som en ”vanlig tjej”, men kanske

måste inse att hon också har makt med tanke på hennes följarskara och samarbeten.
Jonas Colliander, forskare på Handelshögskolan i Stockholm, säger att ifrågasättandet av influerares trovärdighet är allvarligt för branschen.
– Influerare bygger upp en trovärdighet över tid; de bygger upp en relation med sina följare. Följarna ser det nästan som en vänskapsrelation, det har vi sett, säger han.

Och det är det som gör dem så värdefulla i marknadsföring. Människor är mer benägna att köpa produkter som vi blir rekommenderade av en vän eller bekant – än bara via en kändis.
– Men vi har också i forskningen sett att det bygger på att följarna uppfattar det som genuina rekommendationer. Börjar man tumma på sanningen och folk börjar tvivla på det man skriver, att man är uppriktig i det man skriver,

ja då fungerar inte rekommendationen lika bra. säger Colliander.
Det uppstår ett filter, menar Colliander, mellan följarna och influeraren.
– Folk börjar misstänka att det man skriver inte är genuint – det en ganska allvarlig sak för en influerare.
De fall som dykt upp under året har skapat debatt inte minst i sociala medier. Det kan också skada hela branschen, men Colliander tror att det förstärker en trend som redan finns.
– Det här är kanske en del av en trend där media och folk som följer de här personerna blir mer och mer medvetna om hur mycket pengar det finns i branschen och att det förekommer budskap som inte är genuina och sponsorskap som inte avslöjas, säger han.
Magdalena Petersson McIntyre säger att ytterligare en faktor har förändrats för influerarna. I dag har det blivit mycket svårare att som

privatperson ”komma från ingenstans” och göra sig ett namn som influerare. En av de största influerarna i dag är Bianca Ingrosso – som Magdalena Petersson McIntyre beskriver som en lite annan typ av influerare än de som var stora för ett par år sedan:
– Hon kommer från en superkändisfamilj och är känd från flera andra sammanhang också. Det kan vara ett tecken på någon slags utveckling där det är svårare att klara sig på att bara vara influerare, utan att vara känd från andra sammanhang. I det tidiga internet skrev man mycket mer om att det var möjligt för nya typer av människor att ta sig fram och bli stora på internet. Den möjligheten kanske håller på att förändras.
Så vad kommer att ske med influerarbranschen?

○ ○ ○

I maj 2018 deklarerade Susanne Najafi och Sara Wimmercranz från

riskkapitalbolaget Backing Minds att ”influeraren är död” enligt en artikel på sajten Breakit. De menade att bolag som satsar på att marknadsföra sig med hjälp av influerare i sociala medier kommer att sluta göra det.
Magdalena Petersson McIntyre tror inte att influerarna kommer att försvinna. Däremot tror hon att den kan förändras.
– Hur framtiden kommer att se ut beror på hur teknologin utvecklar sig. Och det är viktigt att tänka på att influeraryrket möjliggjorts med hjälp av digital teknologi - så det är det som kommer ha betydelse för i vilken form det kommer att fortsätta, säger hon.
För 20 år sedan växte it-bubblan. Nystartade it-bolag utan försäljning lockade tiotusentals investerare att satsa stora belopp i förhoppningen att enorma framtida vinster väntade runt hörnet. Bubblan sprack och det förväntade vinsterna blev i stället verkliga förluster.

Men att jämföra hur influerarbranschen skakar med it-bubblan är en jämförelse som inte riktigt håller, menar Jonas Colliander.

– I det här fallet så handlar det om att man investerar i de här personerna som talespersoner i mångt och mycket för olika varumärken och där man kanske ser att effekten som man fick i början av den här typen av samarbeten inte är lika stark längre, säger han.

– Den här uppfattningen att man kan betala influerare för att få ut ett sponsrat budskap och sedan automatiskt räkna med att det leder till en stor försäljningsökning är inte lika självklar längre, inte lika lätt. Det börjar folk ifrågasätta lite mer nu. De börjar bli lite mer skeptiska, avslutar han.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Fakta. Influerare

Ordet influerare kommer från engelska *influencer*, som ordagrant betyder *påverkare*.
En influerare är följdaktligen en person som försöker påverka sin omgivning genom sitt kändisskap eller stora följarskara i sociala medier, för att styra konsumtionsattityder och köpbeteenden.
De är ofta sponsrade eller uppbär ersättning från företag, mer eller mindre öppet.
Källa: Ne.se

Volvo och Daimler överväger samarbete

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Biltillverkarna Volvo och Daimler överväger att utveckla nya förbränningsmotorer tillsammans. Samarbetet skulle vara ett sätt att spara pengar för bolagen, som delar ägare.

Volvo Cars helägs av kinesiska bilbolaget Geely, som även äger tio procent av tyska Daimler.
En Volvochef uppger för tyska tidningen Automobil-woche att inledande samtal förts, men att de inte har lett till några konkreta planer. En talesperson för Volvo säger att det är för tidigt att tala om faktiska projekt, men att ingenting är uteslutet.
Från Daimler, som bland annat tillverkar Mercedes-bilar, är informationen knapphändig. En talesperson säger till tidningen att samarbetet med Geely utvecklas positivt, men avböjer att kommentera ytterligare.
TT-Reuters

Tesla levererade 112 000 bilar – aktien steg

MÅNDAG 6 JANUARI 2020

Elbilstillverkaren Tesla levererade 112 000 bilar under fjärde kvartalet. Framför allt är det Teslas Model 3 som lyfter försäljningen. För helåret 2019 levererade man 367 500 fordon.
De nya siffrorna får Teslas aktie att stiga två procent i förhandeln på Wall Street.
TT-Reuters

Trump jämnar väg för bomben

TISDAG 7 JANUARI 2020

Det tog åratal av internationella ansträngningar för att skapa det kärnteknikavtal som hejdade Irans marsch mot en hemgjord atombomb. Donald Trump förstörde dess grundbult genom att förra året dra ut USA ur uppgörelsen och återinföra drakoniska sanktioner. Den dödliga attacken på general Qassem Soleimani i fredags har nu i praktiken också dödat avtalet.
Regimen i Teheran har meddelat att den inte längre tänker hålla sig till några begränsningar av uranets anrikningsgrad eller antalet

centrifuger. Därmed förkortas vägen till iranska kärnvapen avsevärt. FN-inspektörerna sägs få fortsätta arbeta i landet, men det kan vara ett sätt att ge omvärlden en aning om de växande riskerna.

Följderna av Soleimanis likvidering tornar upp sig. Iraks parlament har uttalat sig för att skicka hem alla amerikanska soldater. De sunnitiska och kurdiska minoriteterna deltog inte i beslutet, och det är oklart om den shiadominerade regeringen törs riskera att bli av med USA:s militära bistånd. Men i värsta fall väntar ett nytt inbördeskrig, där Iranstödda miliser blir en huvudaktör.

När Trump nu hotar med att besvara eventuell iransk hämnd för Soleimani med en bombmatta låter det som ännu en farlig rundpall. Twittrandet om att lägga hårdare sanktioner på Irak än på Iran inger inte heller förtroende.

Trump var alltid missnöjd med kärnteknikavtalet, för

att det inte innebar en total iransk kapitulation och för att det bar företrädaren Barack Obamas signum. Men faktum är att det fungerade, det intygade både FN och USA:s egna underrättelsetjänster.
Vad Trump hittills har åstadkommit är dessutom att tysta kritiken mot ayatollornas ekonomiska vanstyre och stärka de mest reaktionära krafterna i Iran.
Kärnteknikavtalets undergång är en ytterst obehaglig ingrediens i den explosiva blandning som heter Mellanöstern.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Fel tidpunkt för Sverige att nu gå med i EU:s bankunion

TISDAG 7 JANUARI 2020

Argumenten för och emot ett svenskt deltagande i EU:s bankunion väger relativt jämnt. En samlad bedömning ger dock slutsatsen att det är för tidigt att gå med.

En följd av eurokrisen var att EU:s bankunion bildades. Den innebär en gemensam banktillsyn och en gemensam så kallad resolutionsmekanism för att hantera banker i kris. Dessutom diskuteras ett gemensamt insättningsgarantisystem. Deltagande i bankunionen är obligatoriskt för valutaunionens medlemmar. Men även länder som inte har euron som valuta kan delta. Utredningen om ett eventuellt svenskt deltagande i bankunionen lämnade för några veckor sedan sitt betänkande till regeringen. Analysen är välgjord men har i stort sett passerat obemärkt förbi. Det kan bero på att reglering av banker är en tekniskt svår fråga vars vikt lätt underskattas i goda tider. Ett annat skäl kan vara sättet som betänkandet skrivits på: det innehåller en katalog av för- och nackdelar med att ingå i bankunionen men inget försök till sammanvägning av dessa. Det har inte skapat någon

tydlig utgångspunkt för en fortsatt diskussion.
Den här kolumnen är ett försök att strukturera tänkandet kring ett eventuellt svenskt inträde i bankunionen.
En första aspekt gäller det som ekonomer brukar kalla externaliteter. Bankkriser i ett land har negativa effekter också på andra länder. Det finns en risk att detta inte beaktas tillräckligt när beslut om tillsyn och krishantering tas på nationell nivå: drivkrafterna att undvika finansiellt risktagande och att problem i fallerande banker spiller över på andra länder kan bli för svaga. Det är ett generellt argument för en övernationell beslutsnivå.
Argumentet väger tungt i Sveriges fall eftersom våra banker är starkt internationellt integrerade: finansiering på internationella kapitalmarknader spelar stor roll och banden till banksystemen i Finland samt Baltikum är starka.

Tillsynen av de viktigaste bankerna i bankunionen utövas av Europeiska centralbanken, ECB. Besluten tas av en särskild tillsynsnämnd inom banken. Där skulle Sverige vara representerat vid ett medlemskap i bankunionen. Men nämndens beslut kan överprövas av ECB-rådet (ECB:s högsta beslutsorgan) där bara ledamöter från euroländer ingår. Det innebär en fara att otillräckliga hänsyn tas till svenska intressen. Men risken är sannolikt begränsad, eftersom icke-euroländer som deltar i bankunionen kan lämna den om man är missnöjd med besluten.

En andra aspekt avser den försäkringsfunktion vid finansiella kriser som bankunionen har. Man är nu i färd med att bygga upp en gemensam resolutionsfond som vid behov ska kunna tillskjuta medel för att trygga verksamheten i krisande banker. Fonden ska också kunna förstärkas med medel

från ESM (EU:s räddningsfond för stater i kris). Medlemskap i bankunionen innebär därmed en bättre ”försäkring”: i en svensk bankkris skulle vi kunna få tillgång till större resurser än vi kan uppbåda på egen hand. Men samtidigt framstår risken för en bankkris i Sverige i dag som liten: svenska banker har hög lönsamhet, är väl kapitaliserade och har en låg andel dåliga lån. Sannolikheten för finansiell instabilitet är mycket högre i länder som Grekland, Cypern och Italien. Det finns därför en reell risk att Sverige efter ett inträde i bankunionen kan få vara med och betala för bankkriser i dessa länder. En tredje aspekt har att göra med den rent tekniska effektiviteten i tillsyn och krishantering. Å ena sidan kan EU-institutionerna på området antas bygga upp mer kunskap än våra nationella myndigheter, eftersom de förra får fler fall att hantera. De är

förmodligen också mindre utsatta för faran av *regulatory capture*, alltså slapp övervakning till följd av alltför nära relationer mellan tilllsynsmyndighet och banker. Å andra sidan finns risken att EU-institutionerna använder alltför grova och enhetliga procedurer och inte tar hänsyn till specifika svenska förhållanden.
Slutligen kan Sveriges generella politiska inflytande inom EU påverkas av deltagande i bankunionen. Det hävdas ibland att detta inflytande blir större ju fler samarbetsområden man deltar på. Argumentet är svårt att bedöma. Men deltagande på ett så begränsat område som det finansiella skulle sannolikt väga betydligt lättare än medlemskap i valutaunionen eller en mer öppen attityd till att tillföra mer medel till EU-budgeten.
Frågan är hur de olika aspekterna ska vägas samman. Varken överväganden om effektivitet i tillsyn och krishantering

eller överväganden om politiskt inflytande ger särskilt mycket vägledning. Externalitetsargumentet talar för ett svenskt deltagande i bankunionen. Enligt min mening talar däremot försäkringsargumentet starkt emot så länge som betydande risker för bankproblem kvarstår i en del euroländer. Den främsta oron gäller Italien där kombinationen av hög statsskuld, bankernas stora innehav av landets statspapper och politisk osäkerhet utgör en farlig brygd som i en framtida lågkonjunktur kan utlösa en allvarlig finanskris.

Min slutsats är att Sverige inte nu bör gå in i bankunionen. Men det är en svår avvägning under stor osäkerhet. Argumenten väger förhållandevis jämnt. Det gör det desto viktigare att ett beslut föregås av en ordentlig offentlig diskussion. Den är angelägen och bör inledas snarast.

Lars Calmfors är professor i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och - fristående kolumnist i Dagens Nyheter.
Lars Calmfors

Chockat vittne: ”Elden lät som ett godståg”

TISDAG 7 JANUARI 2020

Scenerna är apokalyptiska efter skogsbränderna söder om Sydney. Snabbheten och omfattningen har chockat de drabbade. Hundratals hus har bränts ned, och flera personer har omkommit bara de senaste dagarna. Fortfarande ringlar röken bland sotiga stammar. Det är inte över än, säger brandmännen.

DN i Australien.

– Vi hade tur. Mina föräldrars hus klarade sig tack vare att helikoptrar kom och vattenbombade, säger Warren Johnston.

Han går runt på den sotiga gårdsplanen i Fishermans Paradise, drygt 20 mil söder om Sydney. Att Johnstons hus klarade sig känns otroligt. Gräsmattan, vattentanken och uthusen är

svartbrända efter att skogsbranden drog förbi för några dagar sedan. När temperaturen steg till uppemot 48 grader fick skogsbränderna söder om Sydney ordentlig fart. Undantagstillstånd utlystes och myndigheterna beslutade om rekordstora evakueringar.

Warren är byggnadsarbetare och var själv borta på jobb när branden drog förbi. Föräldrarna Lynn och Colion Johnston som bor i huset hade skjutsats iväg av andra personer när elden närmade sig.

– Jag är helt chockad, allt gick så fort. Jag kan inte förstå att det har hänt, säger systern Leanne Brown som har kommit för att se skadorna.

De har haft tur på flera sätt. Warren pekar på en av trästolparna till uteplatsen, den är delvis förkolnad där lågorna har slickat byggnaden. Så nära var det att huset brann ner, men lågorna stoppades av

brandmän och en granne som fanns på plats.
En som troligen är väldigt tacksam för det är den stora vita kakaduan Basta som har sin bur intill trästolpen. Hon glömdes bort och satt där och såg döden i vitögat när elden kom. Hon verkar skärrad och ganska aggressiv, men det brukar hon vara så det är svårt att veta om det orsakats av branden.
Ett sotigt skelett av en utbränd stor buss står framför huset. Det var den husbil som Warren brukar använda när han ligger ute länge på något av sina byggjobb.
Nu kanske det dröjer lite till han är igång igen. Han pekar på ett par skjul på tomten som det inte finns mycket kvar av och berättar att de innehöll de stora verktyg som han använder. Och så upprepar han att de har haft tur.
– Vi lever. En kort bit härifrån, i Conjola, förstördes 97 hus och flera människor dog, säger Warren Johnston.

När jag och fotograf Lotta Härdelin startar från Sydney ligger ett tungt gråbrunt dis som ett lock över staden. Det har sin grund i brandröken och har legat där, mer eller mindre, i flera månader. Extremvärmen har försvunnit och temperaturen är bara strax över tjugo grader, det kommer till och med några regndroppar på vindrutan. Noterbart i ett land som har haft extrem torka i tre år.

Av bränderna märks i början mest den disiga luften och blinkande trafikskyltar som upplyser om att vissa huvudvägar varit avstängda på grund av bränderna. Men efter femton mil ändras det. Ju längre söderut på Princes Highway som går längs kusten, desto värre blir det. Lukten av brandrök blir stark och plötsligt kantas vägen av eldhärjad skog. Två brandbilar står med påslagna blåljus. Rök böljar på sina håll bland svartbrända stammar.

Även om det är stadig trafik på vägen är det skrämmande,

och vaksamheten ökar. Kilometer efter kilometer kantas med svartbrända stammar. Här och var kommer skyltar om att avtagsvägar är avstängda.Vägen in till området Conjola som Warren Johnston berättar om är avspärrad. Trots det får vi köra in.

Ödeläggelsen längs vägen är förlamande sorglig. Luften är fortfarande disig av rök och den fräna brandlukten sticker i näsan. Vi kör förbi hus efter hus som har brunnit ner till grunden, utbrända bilar står på gatorna. De svartbrända och förvridna resterna vittnar om våldsamheten i lågorna och hettan.

Men förloppet gör samtidigt ett nyckfullt intryck – bredvid några sotiga grunder har lågorna sparat hus som inte har en fläck, vid ingången till det som tidigare var en bostad men som nu bara är en svart hög, står en helt oskadad turkos brevlåda.

– Det var mardrömsaktigt. Ljudet, elden lät som ett godståg, det hettade i ögonen, det hettade överallt. Jag skulle aldrig ha stannat om jag vetat hur det skulle vara, det som jag vet i dag.
Tårarna väller upp i ögonen på Lisa-Gaye Allen när hon berättar hur det var när hon och maken Shane stannade kvar för att vakta sitt hus i bostadsområdet Conjola park när elden närmade sig.
– Vi hade länge sett röken över trädtopparna, men plötsligt så såg vi hur stora flammor slog ut explosionsartat, säger Shane och pekar mot en åsrygg som för en vecka sedan var täckt med gröna träd, nu spretar där svartbrända trädpinnar.
– Grannen tvärs över gatan var också kvar men omkom, troligen av att han andades in rök.
Även en äldre kvinna som stannat i sitt hus för att hon inte ville lämna katten omkom.
Chocken över tragedierna och hur snabbt det skedde är fortfarande påtaglig. Tårarna

kommer när paret berättar om den förfärliga dagen då branden drabbade det idylliska området vid sjön. Shane och deras närmaste granne släckte glödbränder, både runt sina egna hus och runt andras. Tack vare deras insats står flera hus kvar som annars troligen skulle ha brunnit ner. De bor nära sjön och deras reservplan om huset skulle börja brinna var att springa till båten och köra ut mitt på sjön.

Men Lisa-Gaye säger flera gånger att hon aldrig skulle göra om det igen.
– Det är viktigare att vi lever och har varandra, säger hon.
Hon och maken håller på att plocka ordning bland allt som frivilliga har skänkt för att hjälpa personer som har förlorat hus, hem och tillgångar. En brandbil kör förbi på gatan, de vinkar och ropar ”Thank you” och får vinkningar tillbaka. Överlag är det slående hur mycket värme, solidaritet och

sammanhållning vi möter bland alla vi träffar.
Bara några kilometer från Conjola park, i slutet på samma väg som leder hit från huvudvägen, ligger en camping som är helt oskadad. Träden är gröna, mängder med papegojor och andra fåglar sjunger högljutt och ett trettiotal kängurur betar eller vilar på gräsmattan.
– Kängururna brukar vara här men fler kom hit när branden rasade, berättar Al Sykes som tillfälligt håller koll på området samtidigt som han matar dem med kex.
– De är hungriga nu, så man får passa sig att de inte anfaller för att få mer mat.
Tillbaka ute på huvudvägen vid en bensinmack som också klarat sig undan lågorna, möter vi några av de allmänt hyllade hjältarna. Fem volontärbrandmän i en brandbil från staden Milton. Deras arbete är klart för dagen och är alla nöjda med att ha fått en lite lugnare dag tack vare lägre temperatur och till och med lite regn.

Annars har det varit fullt upp de senaste sex veckorna.
Vi följer med till brandstationen där bilen pysslas om och vatten fylls på.
– Vi tankar alltid vattentankarna fulla när vi avslutar dagen. Då är vi redo att dra ut om det kommer larm, berättar Mark Wildén.
De är pratsamma, nöjda och verkar trivas tillsammans. De får inget betalt men säger att de orkar slita hårt tack vare allt stöd de får. De berättar bland annat hur de nyligen fått bidrag av några småflickor som sålt lemonad i ett stånd vid vägen för att stötta dem. Längs vägarna finns många handtextade skyltar som på olika sätt hyllar och tackar ”our firies”, ungefär ”våra brandisar”.
Men blir ni aldrig rädda, bränderna är så våldsamma?
– Nej, men man ska ha respekt för elden, säger Tanzi Lea.
– Och vi prioriterar först våra egna liv, sedan andra människors liv och efter det egendom.

Väderprognoserna för de närmaste dagarna är att det ska fortsätta vara lite svalare, runt tjugo grader och kanske till och med lite regn. Mot slutet av veckan lite varmare igen.
– Det är inte över än, säger Tanzi Lea.
Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se
Fakta. Bränderna i Australien

Bränderna i Australien är de värsta hittills, sett till ytan. Uppgifterna om hur stor yta det rör sig om varierar dock. The Sydney Morning Herald rapporterar på måndagen att minst 60 000 kvadratkilometer mark, en och en halv gånger Danmarks yta, har slukats av lågorna.
Skogsbränderna startade i september efter lång tid av torrt väder och perioder av ovanligt höga temperaturer.
Nödläge har utlysts i delstaterna New South Wales och Victoria till följd av bränderna. 24 personer har bekräftats döda, flest i New South Wales.

Miljontals djur bedöms också ha dött på grund av bränderna och många arter har tvingats lämna sitt naturliga habitat.
Dela

Miljarder lovas till stöd för drabbade

TISDAG 7 JANUARI 2020

Australiens pressade regeringschef Scott Morrison lovar nu motsvarande 13 miljarder kronor till återuppbyggnad efter bränderna. Samtidigt börjar det bli tydligt att bränderna slår mot landets ekonomi. Enligt en ny analys kan de redan ha kostat motsvarande 12 miljarder kronor.

Regeringen i Canberra har fått hård kritik under brandkrisen för att ha gjort för lite, för sent, och även för att ha drivit en svag klimatpolitik. I helgen kallades premiärminister Scott Morrison arrogant när han använde en reklamfilm för sitt politiska parti som kommentar till det pågående räddningsarbetet.

På måndagen lovade Morrison att staten ska bistå med 2 miljarder australiska dollar (13 miljarder kronor) de närmaste två åren till återuppbyggnad efter bränderna.

Pengarna ska betalas ut från en särskild, nystartad fond och ska stödja drabbade kommuner, bönder och andra företag, och också gå till psykisk vård för de räddningsarbetare som ofta riskerat sina liv i kampen mot lågorna.

– Vi kommer att säkra det här landets motståndskraft och framtid, och vi kommer att göra det genom att satsa på det arbete som måste göras, sade Morrison.

Han sade sig utgå från att även delstaterna kommer att investera kraftfullt i återuppbyggnaden av broar, vägar och skolor och lovade att den federala regeringen skjuter till medel för detta. På måndagen kom även en ekonomisk analys som bedömer att de direkta kostnaderna av bränderna i de berörda områdena redan uppgår till mellan 1,1 och 1,9 miljarder australiska dollar (7,2–12,4 miljarder kronor). Den slutliga summan dröjer dock länge än. Inte ens kostnaden för det som skadats hittills kommer att stå klar förrän om flera veckor, och brandsäsongen varar i flera månader till.

Samtidigt låg huvudstaden Canberra insvept i tjock rök, och luftkvaliteten var så dålig att många arbetsplatser höll stängt. Bland annat uppmanades personalen på inrikesdepartementet, som är ansvarigt för räddningstjänsten, att hålla sig hemma.

Nationalmuseet bestämde sig också för att hålla stängt för

att skydda ovärderliga konstverk av exempelvis Matisse och Picasso.
Naturkatastrofen börjar även att märkas på den australiska ekonomin.
Det handlar till exempel om - turistbranschen, som drabbats när brandhärjade kustorter har isolerats och i stort sett tvingats bomma igen, liksom jordbruket och många företag vars lokaler förstörts.
Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Människans förfader dog ut på Java

TISDAG 7 JANUARI 2020

Det var på ön Java i Indonesien som en av våra mest ikoniska förfäder, Homo erectus, drog sin sista suck. Antagligen dog arten ut för inte mer än 100 000 år sedan, vilket är betydligt senare än vad man tidigare trott.

Det går att argumentera för att Homo erectus var den mest framgångsrika av alla människoarter. För när det kommer till kritan, till själva kvintessensen av vad livet går ut på, när det handlar om att överleva, ja, då är denna art oslagbar.
Homo erectus, som betyder den upprätta människan, uppstod på den afrikanska kontinenten för knappt två miljoner år sedan och existerade sedan fram till för bara 100 000 år sedan, visar ny forskning. Detta ska jämföras med vår egen art, den moderna människan, Homo sapiens sapiens, som hittills ”bara” existerat i cirka 200 000 år.
Visserligen var Homo erectus mer primitiv, men hon tillverkade verktyg och hade förhållandevis stor hjärna. Så småningom lämnade hon Afrika och migrerade in i Asien. För cirka 1,6 miljoner år sedan anlände hon till Java i dagens Indonesien, som då satt ihop med fastlandet genom olika landbryggor. Klimatet var

också annorlunda då, så i stället för dagens täta regnskogsvegetation, bestod Java vid den här tiden av ett mer öppet, savannliknande, landskap.

För cirka 500 000 år sedan försvann Homo erectus från Afrika och alla andra ställen, medan arten fortsatte att leva kvar i Sydostasien. Men var – och framför allt när – Homo erectus dog ut har varit föremål för debatt.

De första resterna av denna människoart hittades redan i slutet av 1800-talet på ön Java i Indonesien, och arten fick smeknamnet Javamänniskan. På 1930-talet var det dags igen då nederländska forskare hittade tiotusentals djurben och resterna av inte mindre än tolv skallar samt två lårben tillhörande Homo erectus. Men med dåtidens teknologi kunde forskarna inte avgöra hur gamla fynden var.

– Många har försökt datera dem, men det fanns inget sätt att göra det på, säger paleoantropologen Russel

Ciochon vid University of Iowa i USA till tidskriften Science.
Med dagens metoder, däremot, hade det varit möjligt med hjälp av radiometrisk datering av de jordlager där fynden gjordes.
Problemet var bara att ingen visste exakt var utgrävningarna hade ägt rum.
Det fick Frank Huffman, arkeolog vid University of Texas i Austin, USA, att ägna närmare fem år åt att granska de nederländska forskarnas bilder och anteckningar. Vid ett tillfälle intervjuade han till och med deras barnbarn. Slutsatsen blev att utgrävningarna ägde rum i vad som i dag är ett sockerrörsfält, i närheten av byn Ngandong.
TT

Nato stoppar uppdrag i Irak

TISDAG 7 JANUARI 2020

Det förekom på måndagskvällen motstridiga uppgifter om huruvida USA:s militär är på väg att lämna Irak. Flera nyhetsmedier citerade ett brev från Pentagon, men senare hävdade USA:s försvarsminister Mark Esper att det inte finns några planer på att dra sig ur Irak. Brevet uppges vara ett utkast som skickades av misstag.

Enligt det brev som Reuters, CNN, Sky News och flera andra nyhetsmedier tagit del av kommer soldater från den USA-ledda koalitionen mot terrorsekten IS att förflyttas under de närmaste veckorna. Detta som en förberedelse för att lämna Irak ”av respekt för Iraks suveränitet”. Brevets äkthet bekräftades av Iraks militär, uppger Reuters.

Senare sa USA:s försvarsminister Mark Esper

att det inte har fattats något beslut om att lämna Irak. Brevet till Irak var ”äkta” men det sändes iväg ”av misstag”, meddelar en högt uppsatt amerikansk militär enligt Reuters och AFP. Samtidigt stoppar Nato all militär träning i Irak som en konsekvens av den spända situationen efter attacken mot den iranske topp-militären Qassem Soleimani. Men militäralliansen är ”redo att återuppta träningen när situationen tillåter det”, enligt generalsekreteraren Jens Stoltenberg.

Nato höll ett extrainkallat krismöte på måndagen med anledning av utvecklingen mellan USA och Iran. En konsekvens av konflikten är att Iraks parlament vill kasta ut alla utländska styrkor ur landet, inte bara de amerikanska.

Nato står bakom USA, men Stoltenberg uppmanar båda sidor till återhållsamhet.

– Vi fördömer unisont Irans stöd till en rad olika

terroristgrupper, säger Stoltenberg.
Sverige har 70 soldater och officerare på en USA-bas tre mil norr om Bagdad och statsminister Stefan Löfven (S) skriver på Facebook att regeringen inväntar konkreta besked från Irak gällande de utländska styrkorna och följer utvecklingen noga.
”Jag är djupt bekymrad över utvecklingen i Irak och regionen. De senaste dagarnas militära och retoriska upptrappning riskerar att leda till en våldsspiral med stora konsekvenser,” skriver statsministern.
EU oroas över den spända situationen mellan Iran och USA, men också av beskedet från Teheran om att Iran tänker överge kärnenergiavtalet från 2015.
EU:s nya utrikeschef Josep Borrell har också bjudit in Irans utrikesminister Javad Zarif för separata överläggningar.
”Ett fullständigt genomförande av kärnenergiavtalet är nu

viktigare än någonsin för regional stabilitet och global säkerhet”, skriver Borrell på Twitter.

Tidigare har Boris Johnson, Angela Merkel och Emanuel Macron gjort en gemensam vädjan till Iran och USA om att trappa ned den nuvarande spänningen. I går kom ett liknande uttalande från Saudiarabien, Irans rival i regionen.

FN-chefen Antonio Guterres varnar för den djupa risk som en felkalkylering kan innebära i det här läget.

– Mitt budskap är enkelt och tydligt – stoppa upptrappningen, agera återhållsamt, återupprätta dialog och internationellt samarbete. Vi får inte glömma det fruktansvärda mänskliga lidande som orsakas av krig, säger Guterres.

Ordkriget mellan Teheran och Washington innehåller dock inga försonande tongångar. I samband med Soleimanis begravning i går sade hans efterträdare Esmail Qaani att han tänker

fortsätta på den inslagna vägen och driva bort USA från Mellanöstern. Hundratusentals människor fyllde Teherans gator i går för att ta ett sista farväl av Soleimani. Flygbilder visade en människomassa som inte ser ut att ha något slut. Enligt Reuters går omfattningen bara att jämföra med ayatolla Khomeinis död för drygt 30 år sedan, och stämningen mot USA och president Donald Trump var hatisk. Iran väntas svara på drönar-attacken som dödade Soleimani när de tre sorgedagarna är över. Donald Trump hotar i sin tur på att slå tillbaka med ”mycket exceptionella medel”. Enligt Trump kan det handla om att bomba kulturskatter i Iran, något som har lett till en kritik-storm både internationellt och på hemmaplan – även inom den egna administrationen, enligt CNN. Att förstöra skyddade kulturskatter räknas som ett krigsbrott och FN-organet Unesco påminde i går om att

USA skrivit under konventioner om att inte skada kulturarv.
Storbritanniens premiärminister Boris Johnson, som varit noga med att inte kritisera president Donald Trumps agerande, säger via en talesperson att regeringen i London inte kan ställa sig bakom attacker av skyddade kulturskatter.
Presidenterna Trump och Rohani har också försökt överträffa varandra med siffror från tidigare oförrätter.

När Trump skriver att USA har 52 mål redo, syftar siffran till det antal amerikaner som hölls som gisslan på den amerikanska ambassaden i Teheran i 444 dagar med start 1979. När Rohani svarar med 290 syftar han på de människor som dog när USA sköt ned ett iranskt passagerarplan 1988.
”Hota aldrig Iran”, skriver Rohani på Twitter.
USA:s ambassad i Israel uppmanade på måndagen medborgare som befinnes sig i Gaza, Jerusalem och

Västbanken att ”vara mycket vaksamma” med tanke på den spända situationen i Mellanöstern, rapporterar CNN.
Storbritannien har reducerat personalen på sina ambassader i Iran och Irak till ett minimum, uppger Sky News.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Detta har hänt

TISDAG 7 JANUARI 2020

8 maj 2018: Donald Trump infriar sitt vallöfte om att USA lämnar Iranavtalet JCPOA. Avtalet mellan Iran och P5+1-gruppen (USA, Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Ryssland och Kina) slöts efter många långa förhandlingar den 14 juli 2015 och ger internationell insyn i det iranska atomenergiprogrammet, som samtidigt bantas.

Uppgörelsen, kallad JCPOA, skrevs under efter att världen under flera år fruktat att Iran höll på att utveckla kärnvapen.

5 juli 2018: President Hassan Rouhani hotar stänga Hormuzsundet om USA genomför sina aviserade utökningar av sanktioner mot landet. Samma månad attackeras en saudisk oljetanker av iranskstödda jemenitiska Houthimilisen.

13 augusti 2018: Irans högsta ledare ayatolla, Ali Khamenei, förbjuder all tänkbar direktkontakt med USA och definitivt inte så länge Trump sitter i Vita huset. Washington ägnar resten av hösten till att återinföra alla sanktioner som lättades med JCPOA.

5 maj 2019: Efter knappt en månad som Trumps nationella säkerhetsrådgivare meddelar John Bolton att man avser att skicka ett hangarfartyg och bombplan till regionen.

12 maj 2019: Fyra oljefartyg, varav två saudiska, attackeras i Omanbukten och Iran eller deras jemenitiska förlängning Houthimilisen får skulden. Ett av fartygen är Norgeflaggat och en norsk utredning ska senare komma till slutsatsen att iranska revolutionsgardet ska ha understött attackerna.
Veckan som följer är spänd med försäkringar från bägge håll om att man inte söker väpnad konflikt. Om det skulle bli så, meddelade Trump, skulle det innebära ”det officiella slutet för Iran”.
6 juni 2019: Efter dagar av ömsesidig antydan till att samtal mellan länderna kan ske smäller det till igen. En amerikansk drönare skjuts ner i Jemen och USA skyller Iran för att ligga bakom.
13 juni 2019: Två oljefartyg attackeras i Omanbukten nära Hormuzsundet samma dag som Ali Khamenei träffar japanska premiärministern Shinzo Abe som agerar som ett slags medlare åt USA.

Iran får skulden igen och förnekar igen.

17 juni 2019: USA skickar ytterligare 1.000 soldater till regionen.

20 juni 2019: Ännu en amerikansk drönare skjuts ned, denna gång över Hormuzsundet. Iran medger och hävdar att drönaren inkräktat iranskt territorium. Källor gör gällande att Trump bara var minuter från en monumental vedergällning.

24 juni 2019: Trump aviserar fler sanktioner inklusive mot Ali Khamenei i ett paket som ska stoppa många miljarder dollar. Utrikesminister Javad Zarif twittrar att ”sanktionerna är inte ett alternativ till krig, de ÄR krig”.

18 juli 2019: USA meddelar att man tagit ner en iransk drönare i Persiska viken, men Iran förnekar.

Juli och augusti 2019: Hela sommaren i och nära Hormuzsundet präglas av att

oljefartyg beslagtas av Iran som försvarar sig med att farkosterna kränkt dess territorium.

14 september 2019: Drönare attackerar två av Saudiarabiens största oljefält. Iranskstödda jemenitiska Houthimilisen säger sig ligga bakom, men USA ger Iran skulden.

7 november 2019: Den internationella organisationen för sjöfartssäkerhet, IMSC, sjösätter sin verksamhet i Bahrain för att säkerställa att handelsvägarna i regionen ska vara fria från angrepp.

27 december 2019: En militärbas strax utanför Kirkuk i den kurdiska delen av Irak beskjuts av över 30 raketer. En amerikansk civilanställd dödades i attacken och fyra amerikanska soldater skadades.

29 december 2019: USA slår till mot Iranstödda Hizbollahbrigaderna i Irak och Syrien med minst 25

dödsoffer som följd. Attacken är en replik på händelsen i Kirkuk två dagar tidigare, men Hizbollahbrigaderna nekar till att man utfört den.

31 december 2019: Irakiska milismän, proiranska demonstranter och anhängare av Hizbollahbrigaderna genomför våldsamma demonstrationer mot USA:s ambassad i Bagdad. Trump beskyller Iran för att ha iscensatt protesterna, men Iran förnekar inblandning.

3 januari 2020: USA:s president Donald Trump beordrar en attack mot Bagdads flygplats där chefen för Irans specialstyrka Quds, Qassem Soleimani, dödas. Den angivna anledningen är att skydda amerikansk personal utomlands. Irakiske milischefen Abu Mahdi al-Muhandis är också en av de döda. Irans högsta ledare utlyser tre dagars landssorg och utlovar en ”kraftfull vedergällning” – även Iraks premiärminister fördömer attacken.

5 januari 2020: Iran överger i praktiken kärnenergiavtalet från 2015. I en sändning i statlig iransk tv uppger man att landet inte kommer att tillämpa några begräsningar för anrikning av uran, utan låta landets tekniska behov avgöra.

Michael Winiarski: Politiskt bråk kring Förintel-

sens min-nesdag

TISDAG 7 JANUARI 2020

Förintelsens minnesdag om knappt tre veckor ser ut att bli föremål för en bitter internationell drabbning. Tvistefrågan har uppstått på grund av Rysslands försök att friskriva den sovjetiske diktatorn Josef Stalin från ansvaret för att i samverkan med Adolf Hitler ha utlöst andra världskrigets fasor.

Analys.

Den 27 januari har det gått 75 år sedan den sovjetiska Röda armén befriade det nazityska koncentrations- och förintelselägret Auschwitz-Birkenau. Detta datum, som av FN har förklaras som den internationella minnesdagen för Förintelsens offer, planeras stora manifestationer på det forna lägerområdet, som numera är ett museum. En rad höga utländska gäster och

överlevare från de tyska dödslägren är inbjudna. Så långt skulle denna minnesdag över miljoner offer för nazismens folkmord, de flesta av dem judar, kunna bli en värdig manifestation mot antisemitism, rasism och intolerans.
Tvistefrågan har uppstått på grund av Rysslands försök att friskriva den sovjetiske diktatorn Josef Stalin från ansvaret för att i samverkan med Adolf Hitler ha utlöst andra världskrigets fasor.

Några dagar före minnesdagen kommer ett alternativt evenemang som kallas för World Holocaust Forum att genomföras i Israel, organiserad av Yad Vashem-institutet. Annonserad huvudtalare är den ryske presidenten Vladimir Putin, särskilt inbjuden av premiärminister Benjamin Netanyahu.
Det har gjort att Polens president Andrzej Duda, enligt källor i Warszawa, sannolikt tackar nej till en inbjudan att bege sig till

Jerusalem. I stället planerar han att åka till den schweiziska alporten Davos för att delta i Världsekonomiskt forum. Skälet till bojkotten är dels att Duda inte får hålla något tal vid forumet, dels farhågor för att Putin där ska använda tillfället för att fortsätta attackera Polen. I december påstod Putin upprepade gånger att Polen var allierad till Hitler och var delansvarigt för andra världskrigets utbrott.

Den polska regeringen reagerade med att kalla upp den ryske ambassadören i Warszawa till - utrikesministeriet, och premiärminister Mateusz Morawiecki anklagade Putin för att ljuga om Polen. Han framhöll i ett skarpt uttalande att Polen var det första offret för aggressionen från Nazityskland och Sovjetunionen, och att Molotov-Ribbentrop-pakten inte var en ”icke-angreppspakt”, utan en politisk och militär allians

för att dela upp Europa mellan de två totalitära stormakterna.
Till Jerusalem väntas såväl Tysklands president Frank-Walter Steinmeier som Frankrikes president Emmanuel Macron.
I högtidligheterna i Auschwitz har deltagande annonserats av en rad stats- och regeringschefer, bland andra Israels president Reuven Rivlin, den spanske kungen Felipe VI, Sveriges kronprinsessa Victoria och statsminister Stefan Löfven.

Det är inte första gången som politik står i vägen för minnesmanifestationer över andra världskriget och Förintelsen. År 2015, på 70-årsdagen av Auschwitz befrielse, blev inte Putin inbjuden, vilket berodde på att Ryssland under 2014 hade invaderat Ukraina och annekterat Krim. Och när 80-årsdagen av andra världskrigets utbrott högtidlighölls i Polen den 1 september 2019 fanns inte den ryske presidenten med.

I Warszawa har hittills reaktionen mot den ryska politisk-historiska offensiven varit tydlig, men dämpad. Analysen tycks vara att Putins utspel inte har skadat Polen nämnvärt; ingen håller helt enkelt med om den ryska historierevisionen.
När Putin inför julhelgen gick ut med sina uttalanden om Polens skuld till andra världskriget och Förintelsen fick han praktiskt taget inte stöd från något håll, med undantag för ryska politiker som alltid kraftfullt backar upp sin president – och spridda israeliska röster. Polen fick däremot stöd från USA, vars ambassadör i Warszawa Georgette Mosbacher tog avstånd från den sällsamma idén att Polen skulle ha överfallit sig själv. Hon skrev på Twitter: ”Bäste president Putin, det var Hitler och Stalin som agerade i maskopi för att inleda andra världskriget. Det är ett faktum. Polen var ett offer för denna förfärliga konflikt.”.

Följande dag sekonderade Tysklands ambassadör i Warszawa, Rolf Nikel, även han på Twitter:
”Den tyska förbundsregeringens ståndpunkt är klar: Ribbentrop-Molotov-pakten tjänade till att förbereda Hitlertysklands brottsliga anfallskrig mot Polen. Sovjetunionen deltog tillsammans med Tyskland i denna brutala delning av Polen.”
Michael Winiarski

Bolton redo att vittna mot Trump

TISDAG 7 JANUARI 2020

USA. Vita husets tidigare nationella säkerhetsrådgivare, John Bolton, sa på måndagskvällen att han är beredd att vittna i den pågående riksrättsprocessen mot USA:s president Donald Trump, om han blir kallad.

John Bolton var nationell säkerhetsrådgivare mellan den 9 april 2018 och den 10 september 2019 då han fick sparken av president Trump. Under utfrågningen i representanthuset valde Demokraterna att inte tvinga Bolton att vittna sedan frågan varit på väg till domstol.
Clas Svahn

Minst sexton döda i bussolycka

TISDAG 7 JANUARI 2020

Peru. Minst 16 människor omkom i en bussolycka i södra Peru, bland dem två tyska medborgare. Bussen ska ha krockat med två andra fordon i en kurva och därefter voltat, enligt polisen.

Bland de 42 personer som skadades finns två amerikanska medborgare och två brasilianska.
Olyckan inträffade på måndagsmorgonen när bussen var på väg från Lima till staden Arequipa längs en kustväg.
TT-Reuters

Kinas dollarmiljar-därer blir fler och rikare

TISDAG 7 JANUARI 2020

Handelskrig och den sämsta tillväxten på nästan 30 år till trots. Kinas rikaste har hälsan och mer än det. Särskilt nöjda när de tittar på sina bankkonton kan topparna i näthandelsbolagen vara.

Listan över de mest förmögna speglar hur Kina rör sig från en exportberoende till konsumentdriven ekonomi.

Peking.

Det har varit ett år kantrat av problem för Kina. Regimen rubbas av kaoset i Hongkong som aldrig tar slut, av omvärldens kritik mot hur runt en miljon muslimer i provinsen Xinjiang har satts i läger och ett handelskrig med USA. Ekonomin har slagit av på takten och tillväxten är nu lägre än på nästan 30 år.

Men inget av detta gör avtryck bland landets mest förmögna. Tvärtom ökade antalet dollarmiljardärer i Kina och den samlade förmögenheten bland landets 400 rikaste steg med 22 procent, enligt tidningen Forbes årliga genomgång. Under året som gick fick Kina 60 nya dollarmiljardärer. Det innebär alltså personer med en nettoförmögenhet på minst 9,4 miljarder kronor. Bland nykomlingarna i miljardklubben finns

personer som är involverade i alltifrån tillverkning av batterier för elbilar till hudvårdsprodukter. Tydligt i förmögenhetslistan är att Kina är på väg från att luta sig mot exportbolagen till en ekonomi som är mer beroende av konsumtion och tjänster av olika slag. Här finns personer som jobbar med att sälja utbildning, som efterfrågas mer när medelklassen ökar, grundare av kaffekedjor och framför allt många som arbetar med olika typer av nättjänster.

I Kina kan människor beställa det mesta via nätet. El-mopparna som levererar varor är ett ständigt inslag i gatubilden och väntetiden från klicket när en vara beställs till när den levereras är för det mesta kort. Kattlåda, mat, hudvårdsprodukter eller elektronikprodukter. Det mesta går att köpa via nätet och många väljer att göra det. Det är i denna bransch tre av Kinas tio mest förmögna personer verkar eller har verkat. Listan toppas som

tidigare av Jack Ma, grundaren till näthandelsjätten Alibaba som nu har dragit sig tillbaka och sysslar med filantropi. Efter honom kommer Ma Huateng, vd för Alibabas främsta konkurrent, Tencent.
Samtidigt ökade förmögenheten för Colin Huang, vd för Kinas tredje största näthandelsbolag Pinduoduo, snabbt, från 11,25 till 21,2 miljarder dollar.

Även bolagen som utför tjänster relaterade till näthandeln kan casha hem. Exempelvis kunde Lai Meisong, vd för ZTO, ett av Alibabas leveransbolag, se sin förmögenhet mer än tredubblas.
En annan lyckad väg mot rikedom i Kina är att satsa på utbildning. Medelklassen växer och flera är måna om att investera i sina barns utbildning så att de klarar inträdeskraven till universitet. Under året skapade

utbildningsmarknaden sju nya miljardärer.
Också livsmedelsindustrin blomstrar. Ny på listan över Kinas 400 rikaste är bland annat Dai Wenjun som blivit miljardär på att sälja snacks med anka som huvudingrediens. I hans 9 000 affärer, och på nätet förstås, säljs snacks gjorda på allt ifrån ankhalsar, kokta ankfötter till ankans inälvor.
Däremot har bilmarknaden i Kina stagnerat. Det märks på Volvoägaren, tillika grundare av Geely, Li Shufus bankkonto. Li Shufu, vars förmögenhet minskade från 14,2 till 12,9 miljarder dollar, trillade ur tio-i-topp-listan.
Marianne Björklund
Fakta. Kinas tio rikaste

1. Jack Ma
Förmögenhet: 38,2 miljarder US-dollar
Den tidigare engelskläraren är grundare till nätjätten Alibaba. Bolaget växte från ingenting till att sätta rekord när det börsintroducerades i New York 2014. Jack Ma avgick tidigare i

år som ordförande i Alibaba och säger att han nu ska ägna sig åt filantropi. Jack Ma har också investerat bland annat i underhållningsindustrin.

2. Ma Huateng

36 miljarder dollar

Ma Huateng, också känd som Pony Ma, är ordförande för den kinesiska nätjätten Tencent som han var med och grundade 1998. Tencent ligger bland annat bakom WeChat, en av Kinas mest populära appar. Den används både till att kommunicera och att betala med, bland annat. WeChat har över en miljard användare.

3. Hui Ka Yan

27,7 miljarder dollar

Är ordförande och grundare av Kinas största fastighetsbolag, Evergrande Group. Bolaget har över 800 projekt i över 280 städer. Hui jobbade bland som tekniker i en stålfabrik innan han grundade bolaget.

4. Sun Piaoyuang

25,8 miljarder

Har omvandlat ett tidigare statligt läkemedelsbolag, Jiangsu Hengrui, till en av Kinas största tillverkare av

cancermediciner. Sun blev som 32-åring chef för bolaget 1990.

5. Yang Huyian med familj

23,9 miljarder

En av få kvinnor på listan. Yang Huyian äger över 50 procent av fastighetsbolaget Country Garden Holdings, ett ägande som hon ärvt av sin far. Yang är också ordförande i Bright scholar education holdings, ett kinesiskt utbildningsbolag som introducerades på New York-börsen 2007.

6. He Xiangjian

23,3 miljarder

Är grundare till ett av världens största vitvarubolag, Midea. Midea har över 200 dotterbolag, bland annat Kuka i Tyskland. He avgick 2002.

7. Colin Zheng Huang

21,2 miljarder

Ordförande för Pinduoduo, en av Kinas största näthandelsplatser. Colin Zheng har bland annat gjort praktik på Microsoft och jobbat på Google.

8. William Lei Ding

17,2 miljarder

Vd för Netease, en av världens största sajter för spel på nätet

och i mobilen. Bolaget har expanderat och har även musik online, filmer samt e-handel.

9. Qin Yinglin med familj

16,6 miljarder

Gjorde sig en förmögenhet som Kinas största grisuppfödare och är ordförande för Muyuan foodstuff. I inget annat land äts så mycket griskött som i Kina.

10. Zhang Yiming

16,2 miljarder

Ordförande för Bytedance, en av Kinas största medieplattformar. Bolaget ligger bland annat bakom den populära, och omdebatterade, sociala videoappen Tiktok.

Källa: Forbes

Så planeras den fasta förbindelsen mellan Helsingborg och Helsingör

Tidsbesparingar

-40 min

Jämfört med dagens färjetrafik

-30 min

Helsingborg – Köpenhamn via Helsingör

-50 min

Göteborg – Köpenhamn via Helsingör

Grafik: DN Källa: HH-gruppen, Trafikverket

Nya tunnlar under Öresund – utredningen snart klar

TISDAG 7 JANUARI 2020

Sverige och Danmark har i snart 20 år bundits samman av Öresundsbron i en region med 3,7 miljoner invånare. I år ska utredningen av ytterligare en fast förbindelse mellan länderna bli klar. Det är en tunnel för persontåg och en tunnel för vägtrafik mellan Helsingborg och Helsingör.

HH-förbindelsen, som den kallas efter initialerna i ortnamnen, ska enligt planerna anläggas där sundet är som smalast mellan Sverige och Danmark.

För järnvägstrafiken, som avser persontåg, planeras en tunnel mellan Helsingborg C, som får en ny underjordisk stationsdel, och Helsingör

där också en ny underjordisk station byggs.
Järnvägen kopplas ihop med redan befintliga spår på båda sidor om Öresund och blir cirka nio kilometer lång.
Söder om städerna anläggs en tunnel för vägtrafik, som blir runt 14 kilometer lång.
Regionalt är politikerna ense om att förbindelsen behövs och att den stärker utvecklingen av vad som på den danska sidan allt oftare benämns som Greater Copenhagen, men som på den svenska sidan fortfarande oftast kallas Öresundsregionen.
Sedan 2018 pågår en strategisk analys av en gemensam svensk-dansk projektgrupp på nationell nivå. En av deltagarna i projektets styrgrupp är Lennart Andersson, regionchef i Trafikverket i södra Sverige.
Han pekar på två avgörande fördelar med ytterligare en fast förbindelse mellan länderna.
– Den ena är att man skapar förutsättningar för ökad

integration i norra delen av Öresund och även fångar in Halland. En ny förbindelse med persontåg ger en större integrerad arbetsmarknad och ett rikare utbud av utbildning och kultur, säger han.

Den andra nyttan är enligt Lennart Andersson att sårbarheten minskar när en alternativ rutt öppnas till dagens enda förbindelse över Öresundsbron.

Stephan Müchler, vd för Sydsvenska handelskammaren, menar att med bättre infrastruktur skulle arbetsmarknadsregionen öka med flera hundratusen människor eftersom den danska sidan också skulle integreras.

Däremot tror han inte att en led för tunga godstransporter på väg och järnväg kommer att byggas eftersom motståndet är stort på den danska sidan, bland rika och inflytelserika invånare på norra Själland.

– De vill inte att det blir som Brennerpasset, med

långtradare som åker fram och tillbaka och förstör. Men pendlingstrafik som knyter ihop två delar av Öresund är det få som klagar på, beskriver Stephan Müchler de danska stämningarna.
På den svenska sidan består svårigheterna i stället av de topografiska utmaningarna. Havsbottnen och kustlinjen stiger väldigt snabbt vid den svenska kusten i och kring Helsingborg.
Det betyder en brant lutning – samtidigt som det finns maxgränser för hur stor lutningen får vara, särskilt för järnvägen.
– Järnvägens lutning är den största utmaningen, men den går att hantera, säger Lennart Andersson.
Landskrona har tagit fram ett eget förslag till fast förbindelse med Danmark, som alternativ till HH-förbindelsen mellan Helsingborg och Helsingör, men förslaget gäller endast järnväg då vägtrafiken förutsätts gå via Helsingborg–Helsingör.

Ett tredje alternativ, Metro-spåret, går ut på att Köpenhamns Metro via en tunnel förlängs till Malmö. Det har väckt lokalt intresse, men löser inte problemet med växande godstransporter eftersom spåren endast är avsedda för tunnelbanetåg.

Förbindelsen mellan Helsingborg och Helsingör är och förblir huvudalternativet.

Enligt Sydsvenska handelskammarens vd Stephan Müchler är det troligt att beslut om denna förbindelse fattas när det syns att Fehmarn-Bält-tunneln mellan Tyskland och Danmark börjat byggas om några år. Den ska stå klar år 2028.

Han pekar på fördelen att en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör potentiellt har många resenärer. Dessutom på att projektet skulle lånefinansieras med statsgaranti, men inte belasta statsbudgeten eftersom det är brukarnas avgifter –

precis som på Öresundsbron – som beräknas återbetala investeringen på 24 år.
Från beslut om utbyggnad och finansiering beräknas det först ta sju år att planera projektet och därefter minst åtta år att bygga det, vilket i så fall skulle betyda att förbindelsen tidigast står klar år 2035.
Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Nu kan bensinen bli ännu dyrare

TISDAG 7 JANUARI 2020

Full tank – till rekordpriser. I Norge har bensinpriserna redan höjts efter krisen i Mellanöstern, och de svenska bensinbolagen väntas följa efter.

De norska bensinbolagen har höjt priserna under måndagen, där det inte är

helgdag, skriver Dagens Naeringsliv. Bakom höjningen ligger oron i Mellanöstern. I Norge kostar en liter 95-oktanig blyfri bensin nu 17,61 norska kronor på Cirkle K, vilket är rekordhögt, enligt tidningen. I Sverige finns det nog skäl att anta att de svenska bensinpriserna kommer att ta samma väg under tisdagen, då helgerna är över för vår del, tror Tina Saltvedt, chefsanalytiker på Nordea.

– Jag antar att de kommer att följa efter. Krisen i Mellanöstern börjar få effekt. Men bensinpriset beror på en massa saker, dels råvarupriset, dels kronkursen och lager. Nu har råvarupriset höjts på grund av risken, säger hon.

– Nu väntar marknaden med spänning på vad Irans hämnd blir. Vi vet inte vilka effekter den kan ge.

Hon nämner attacken tidigare i höstas mot det saudiarabiska oljebolaget Saudi Aramco, som slog ut en

stor del av oljeproduktionen där på ett bräde.
TT
Dela

I år går nästan var tredje ny bil på el

TISDAG 7 JANUARI 2020

I år och nästa år slår elbilsförsäljningen igenom på allvar i Sverige, spår Bil Sweden i sin prognos. Däremot beräknas den generella bilförsäljningen minska med sju procent under 2020.

Till en av Bilias anläggningar norr om Stockholm har

Carina Lundgren åkt för att titta efter en ny bil. Hon vill ha en elbil i framtiden, men inte denna gång.
– Nästa omgång, om tre år kan jag tänka mig att köpa en elbil. Jag vill vänta och se att tekniken har mognat först. I dag har jag en utomhusparkering utan möjlighet att ladda, men jag står i kö för att få en laddplats, säger hon.
Allt fler tillverkare rullar nu ut hybrider och rena elbilar. Det kommer också att märkas i försäljningen enligt branschorganisationen Bil Sweden, som spår att andelen nyregistrerade laddbara fordon kommer att öka till 30 procent i år, och 40 procent under 2021.
– Bakgrunden till den ökade andelen är ett ökat utbud. Hittills har vi haft en högre efterfrågan än utbudet av dessa fordon, säger vice vd:n Jessica Alenius.
I framtiden kommer allt fler privatpersoner att köpa elbilar, spår Alenius.
– I dag är det främst tjänstebilsinnehavare som

köper en laddbar bil men i takt med att utbudet ökar kommer allt fler laddbara bilar i olika prissegment att finnas på marknaden. Det gör att allt fler privatpersoner kommer att kunna köpa en laddbar bil.
Den bedömningen gör också Björn Brodin, försäljningschef för företag på Bilia i Stockholm.
– Om priserna går ner på sikt tror jag att fler konsumenter kan tänka sig att köpa en laddbar bil, förutsatt att det finns laddplatser. I dag är det inte solklart att du kan ladda om du bor i en lägenhet, säger han.
De få som köper bilarna är också ofta väldigt teknikintresserade eller miljömedvetna, förklarar han.
– Det finns ett intresse hos många konsumenter, men det är ytterst få som köper laddbara bilar. Många gånger kan det vara minst 100 000 kronor dyrare än en bensin- eller dieselvariant, säger Björn Brodin.

Bil Sweden lyfter nu vikten av rätt statliga styrmedel när förändringen sker. Därtill behöver utbyggnaden av laddinfrastrukturen ske snabbare med fler laddstolpar runtom i landet.

– Vi har bra styrmedel på plats, men det är oerhört viktigt att vi utvecklar och behåller dem, säger Anders Norén, teknisk chef på Bil Sweden.

Bil Sweden gör bedömningen att marknaden kommer att kunna hantera ökningen av nyregistrerade laddbara fordon.

– Vi har stora förhoppningar om att Sverige är en marknad som blir tilldelad bilar, säger Jessica Alenius.

Bilförsäljningen kommer att minska med sju procent under 2020, enligt Bil Sweden. Den prognosen betyder 330 000 sålda personbilar under året. En vikande konjunktur i kombination med förändringar i bonus malussystemet från

årsskiftet anges som bidragande orsaker.

– Förändringarna bidrar negativt då många konsumenter ville hinna göra sina bilköp i tid innan fordonsskatten höjdes. Det tar därför en del av kakan för den första perioden, men vi väntar oss att det så småningom stabiliseras, säger Jessica Alenius.

TT

Fakta. Kraftig ökning av elbilar

Nyregistreringarna av laddbara personbilar ökade med 39 procent under 2019. För 2020 bedöms bilar med eldrift öka till 30 procent av alla nyregistreringar, och till 40 procent under 2021.

Tillverkarna har ökat produktionskapaciteten och under de kommande två åren väntas 100 nya elbilsmodeller och lika många laddhybrider komma ut på marknaden. Bil Sweden gör bedömningen att andelen laddbara fordon uppgår till 80 procent av fordonsflottan vid år 2030.

Källa: Bil Sweden

250-åringen Beethoven besitter fortfarande en utopisk kraft

TISDAG 7 JANUARI 2020

250 år efter sin födelse fortsätter Ludwig van Beethovens tonala laddningar att berusa lyssnaren. Martin Nyström skriver om en oförutsägbar och passionerad kompositör som alltjämt känns förbluffande modern.

I intervjuboken ”Hitchcock” av François Truffaut talar de båda regissörerna om spänningens betydelse, det som sätter allt annat i bakgrunden i en film. Om konsten att ladda, fördröja och detonera. Och Hitchcock minns det klimax i den novell som var förlagan till hans film ”Fönstret åt gården” då den rullstolsburne huvudpersonen blir beskjuten genom ett fönster.

Och som överlever genom att i sista sekunden skydda sig med en byst av Ludwig van Beethoven som kulan i stället träffar.

Att Hitchcocks fantasi fångades av Beethovens närvaro i denna scen kan ha flera förklaringar. Men han jämförde gärna film med musik och liknade sig vid en musiker som spelar på sin publik som vore den ett instrument. Eller vid en dirigent vars uppgift är att hålla spänningen vid liv i varje enskilt ögonblick – just det som motsvaras hos Beethoven i behandlingen av harmoniken och de tonala spänningarna. När Hitchcock säger att det finns inget ansikte förrän det träffas av ljuset är det analogt med det som sker hos Beethoven: i hans musik finns inget tema förrän det ”belyses” av harmonikens rörelse.

Hos Beethoven fick den tonala laddningen en sådan framåtriktad energi att den bär upp hela den musikaliska strukturen. Det var därför som hans musik också kunde

utvidga känslan av tid och rum. Den riktade uppmärksamheten på det som stundar, på det möjliga och ännu ogjorda. På det utopiska. Detta medförde att slutet i en sats, ofta kallad ”codan”, växte i omfång och komplexitet. Och att den sista satsen, i exempelvis en symfoni, kom att bli det moment som hela verket, från allra första början, rör sig mot. Den mest magnifika manifestationen av detta kom i den nionde och sista symfonin – den så kallade ”Körsymfonin” – där den enorma finalen detonerar i ett aldrig tidigare hört frihetspatos.

Uruppförandet som ägde rum i Wien 1824 tillhör den klassiska musikens mest omskrivna då symfonin väckte ett så utmanande jubel att den närvarande polischefen fick skrika åt publiken att tystna. Nian kan också ses som en enda lång mobilisering av tanken på att förändring är möjlig. En beredskap som infinner sig redan under de allra första

takterna som visar hur oerhört kort steget kan vara mellan en spänd passiv förväntan och en total kraftutlösning. Som vore musiken ett vilddjur i humanitetens tjänst.
I sitt enastående bokverk ”Beethoven – biografin” (2012) lyfter Åke Holmquist särskilt fram tonsättarens oförutsägbarhet, att man under ett helt liv kan ägna sig åt hans verk och ändå bli fullkomligt överraskad av nya upptäckter. Holmquist exemplifierar detta med den främmande tonen ciss i början av den tredje symfonin, ”Eroica”: ”En ton bara, men här får symfonin en fantastisk skjuts, tar ny fart som inte går att stoppa, och som publik vet man att loppet är satt, men utan att man vet vart det sticker iväg.” En liten men ändå avgörande detalj som också kan förklara varför Beethovens musik, från det tidiga 1800-talet och framåt, tvingade fram ett nytt språk hos de kritiker och

kommentatorer som vill beskriva den och förklara den.
En nutida fortsättning på detta sökande efter ett nytt språk för Beethovens musik finner man hos musikvetaren professor emeritus Lennart Hall som i sin bok ”Repliker” (2013) läser partituret till pianosonaten Op. nr 2 och tolkar det som ett ”underförstått libretto”. En musikens egen teater som är inbyggd i själva formen och där man finner teaterns alla uttrycksarter, dess rollinnehavare, rollbyten, replikskiften och scenförändringar. För Hall är denna tidiga sonat full av galen passion, falluckor och surrealistiska omständigheter. Samt bjuder på ren absurdism då E-dur framstår som en sensation i E-dur!
Likt så många av Beethovens sonater var detta en improviserad musik som via en hastigt nedtecknad notskiss fick sin fulla gestalt i det slutliga partituret. En kreativt frigörande process

från det muntliga till det skriftliga som på ett intressant sätt motsäger människan Beethovens svårartade misstro mot bokstäverna och orden. Vilket ledde till ideliga brott mot grammatiken och sönderhackandet av enskilda namn och ord. Ofta kastade han pennan ifrån sig för att han inte förmådde skriva som han kände.
Holmquist stödjer Halls associationer till det teatrala när han pekar på Beethovens mycket nära förhållande till teatern och på dennes ”iscensättningar” av sig själv i svåra livssituationer. Hade Beethoven varit verksam hundra år senare hade han dock troligen attraherats allra mest av stumfilmen. Då hade han kunnat träffa den unge Hitchcock som på 1920-talet lärde sig allt om spänning av stumfilmen. Eller Buster Keaton vars höghastighetsmodernism utmanade alla slags hinder – hur många krascher det än krävdes. En våghalsighet som också kan påminna om

Beethoven, och om den allra sista textraden som han tonsatte: ”Alla går vilse, men var och en går vilse på sitt eget sätt.” En devis som skulle kunna tjäna som undertitel till en Buster Keaton-film.

Oavsett om man går till den tidige Beethoven eller den sene är det något hos honom som känns förbluffande modernt, ja rentav nutida. Något som under det senaste decenniet fått en rad nutida tonsättare att gå i dialog med Beethovens musik, som Anders Hultqvist i sin omtolkning av den femte symfonin och Henrik Strindbergs i sitt anrop av den nionde. Eller som på festivalen ”Beethoven & Beyond” i Umeå 2014 där nio svenska tonsättare kommenterade varsin symfoni. Här hittade Mirjam Tally, som till att börja med hade förskräckts av det monumentala i nian, ”sig själv” i ett litet undangömt tema i cellostämman som hon kunde ”snurra” på innan hon först i den allra sista

takten öppnar dörren till Beethoven på vid gläntLättare hade Kim Hedås som snart fann en Beethoven i trean att identifiera sig med: ”Han kämpar, precis som vi i dag, med motsägelser. Därför har jag tagit fasta på hans glidningar mellan olika tillstånd, förvillelser som pågår hela tiden. Exempelvis den dubbelhet som uppstår i första satsen när den går från en extrem laddning till en total frysning.” En smått salig Mats Larsson Gothe fick sjuan på sin lott, hans favoritsymfoni, vilken han betecknade som helt modern, delirisk och galen. Och som får lyssnaren att bli fullkomligt berusad: ”Hör bara på basgångarna, de gör fullkomligt vad de vill!” Det som fortfarande gör Beethoven, 250 år efter sin födelse, så häpnadsväckande och så djupt berörande handlar också om den våldsamma rörelse som den tidens politiska utopier satte i hans musik. En mobiliserande kraft som den norska tonsättaren Maja S K

Ratkje lekte med och synliggjorde på ett oförglömligt vis i sitt körverk ”A dismantled ode to the moral value of art”, under Båstad Kammarmusikfestival 2012. Ett verk som framkallar bilden av ett torg strax efter det att en officiell ceremoni är slut och alla har gått hem. På marken ligger hopknycklade flygblad, godispapper, fimpar och annat skräp. Men också pulveriserade rester av körsatsen i Beethovens nionde symfoni, EU-hymnen ”Ode to joy”, som nyss framförts uppe på en estrad och som torgets duvor, finkar och trastar ivrigt börjar picka i sig. Tänk er sedan att Beethovens melodi sätter sig i deras strupar och allt ljudligare blandar sig med kuttret och kvittret tills den blir till en metalliskt kvidande sång. Ett olidligt hjärtskärande läte, men som till slut blir besvarat av mänskliga röster som fyller torget med orden:

”Everything’s gonna be all right.”

Martin Nyström
martin.nystrom@dn.se

Bra inhopp av Ibrahimovic i återkomsten

TISDAG 7 JANUARI 2020

Det var en uppenbart spelsugen Zlatan Ibrahimovic som byttes in i den 55:e minuten i sin återkomst i Milan på måndagen. Men närmare än en vass nick blev det inte.

– Magisk, magiskt. Det var mycket glädje, säger

Ibrahimovic till TT efter 0–0 hemma mot Sampdoria.
Ligamötet mellan Milan och Genualaget Sampdoria blev Ibrahimovic första i Milantröjan på San Siro sedan 2012. Och att förväntningarna på svensken var stora märktes då jublet steg redan fem minuter före paus vid ställningen 0–0 då Ibrahimovic började värma upp.
– Det (stödet) gav mycket energi. Jag ville bara ge tillbaka, säger han till TT.

Men det skulle dröja till den 55:e minuten i andra halvlek innan det blev dags för honom att komma in på planen. Ibrahimovic kom in i ett läge där Milan, som ligger på tolfte plats i Serie A, jagade ett ledningsmål och stundtals tryckte på ordentligt.
Med nummer 21 på ryggen fick Ibrahimovic en chans redan efter några minuter då han var först framme med pannan på en frispark och fick ned bollen mot mållinjen. Sampdorias

målvakt lyckades rädda i sista sekunden.
Zlatan var inblandad i mycket i anfallsväg och hann lägga flera fina passningar till lagkamrater. Men gästernas försvar stoppade det mesta – ibland ojust med flera gula kort som resultat – och Milan fick till få avslut på mål och hade svårt att hålla kvaliteten på passningarna i straffområdet.
När Zlatan i 80:e minuten fick bollen några meter in i Sampdorias straffområde, och inte hittade vinkel för skott, visade han sin kvalitet genom att snabbt lägga en passning mot en bättre placerad lagkamrat. Men inte heller den möjligheten resulterade.
I 84:e minuten fick Zlatan sällskap av en annan svensk då Albin Ekdal byttes in i Sampdoria som ligger efter Milan i ligan.
Matchen slutade 0–0.
”Det räckte inte med Zlatan”, konstaterade italienska Corriere della Sera.
”Nya Ibra, gamla Milan”, konstaterar tidningen också.

Nästa match för Milan och Zlatan Ibrahimovic är mot Cagliari, som fick storstryk (0–4) av Juventus på måndagen. Cristiano Ronaldo gjorde ett hattrick på den svenske landslagsmålvakten Robin Olsen, som var tillbaka i Cagliaris mål efter sin avstängning.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Ledare: Spanien visar vikten av att inte

bränna broarna i mitten

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Efter två år utan en ny budget, mer än sex månader med en expeditionsministär och två nyval fick Spanien på tisdagen till slut en regering.

Socialistledaren Pedro Sánchez minoritetskoalition är dock på många sätt en mardrömslösning. Vänster-populistiska Podemos, vars ledarskap har historiska kopplingar till regimen i Venezuela, tilldelas flera ministerportföljer. Regeringsavtalet innebär att viktiga reformer rullas tillbaka – däribland liberaliseringar av arbetsmarknaden. Dessutom: för att Pedro Sánchez skulle vinna premiärministeromröstninge

n krävdes att det katalanska separatistpartiet ERC lade ner sina röster. För att göra det har de utlovats direkta förhandlingar mellan Madrid och Barcelona om Kataloniens konstitutionella status. Vart det bär vet ingen. Sánchez socialistparti PSOE är alltså helt beroende av ett ytterkantsparti, och har gjort betydande utfästelser till ett annat.

Vad som gör lösningen särskilt beklagansvärd är att det inte hade behövt bli så här.

En stor koalition mellan de två statsbärande partierna PSOE och borgerliga PP har hela tiden varit både matematiskt möjlig och önskvärd. Men av rädsla för att tappa väljare till högernationalistiska Vox stängde PP helt dörren till Sánchez.

Framför allt fanns andra alternativ efter valet i april förra året. Då kontrollerade PSOE och det liberala mittenpartiet Ciudadanos en majoritet i parlamentet. Ett samarbete mellan de två

hade inneburit att ytterkanterna förnekats allt inflytande. Det hade varit logiskt. Faktum är att Pedro Sánchez så sent som 2016 nådde en uppgörelse med Ciudadanos ledare Albert Rivera om makten.

Den gången saknade de två partierna egen majoritet och försöket att bilda regering misslyckades. Förra året räckte mandaten, ändå sade Rivera blankt nej till Sánchez.

Till det hade Ciudadanos ledare sina skäl. När Pedro Sánchez i juni 2018 efter många om och men lyckades tråckla sig till premiärministerposten var det just med stöd av Podemos och de katalanska separatisterna. Sánchez hade alltså gläntat på dörren till ytterkanten. Därför vägrade Rivera att ha med honom att göra.

I efterhand är det tydligt att det var ett misstag att inte låta udda vara jämnt. Spanien hade i dag kunnat ha en majoritetsregering stadigt förankrad i den liberala

mitten. I stället blev det alltså ett nyval i november förra året, Ciudadanos straffades hårt och landet får nu en regering där Podemos ingår och som gjort upp med de katalanska separatisterna. Den spanska regeringsbildningen utgör dessutom en tydlig kontrast till den österrikiska som avslutades förra veckan. Där valde miljöpartisterna att sätta sig i koalition med borgerliga ÖVP:s Sebastian Kurz, trots att han förra året öppnade dörren på vid gavel till högerpopulistiska FPÖ och plockade in dem i regeringen.

Sedan ett decennium tillbaka gungar de europeiska partilandskapen. På vissa håll stärks vänsterpopulistiska krafter, på andra regionala separatister, överallt högernationalismen. För att se till att tyngdpunkten ligger kvar i politikens breda centrum krävs brobyggande mellan liberala och gröna krafter och de traditionella borgerliga och

socialdemokratiska statsbärande partierna. Den som tar fan i båten får ro honom i land, är det lockande att tänka om den som gläntar på dörren till populister, nationalister eller separatister. Men ingen förutom ytterkanterna gynnas av att andra partier görs till deras gisslan.
DN 8/1 2020

Marin möter Löfven på Harpsund

ONSDAG 8 JANUARI 2020

När Finlands nya, omskrivna statsminister Sanna Marin gör sitt första officiella besök bär det av – enligt traditionen – till Sverige. Socialdemokraterna Löfven och Marin möts på Harpsund i dag, onsdag, och lär prata om EU-frågor och säkerhetsläget i Irak.

Helsingfors.

Sanna Marin (bilden) tillträdde i december, efter att den dåvarande statsministern Antti Rinne avgick efter en turbulent höst i finländsk politik. Marin, 34, är världens yngsta sittande statsminister.

De senaste dagarna har Marins regering återigen skapat rubriker i internationell press. Men nu gäller det en nyhetsanka. ”Finlands regering inför fyra dagars arbetsvecka” skrev The Guardian och Die Welt i helgen, och fyllde på med att Finland dessutom vill förkorta arbetsdagen till sex timmar.

Marins regering har i själva verket inga planer på att förkorta arbetsveckan. Däremot har Sanna Marin själv, innan hon blev statsminister, pratat sig varm för kortare arbetstider. I en debatt i höstas föreslog hon antingen fyradagarsveckor eller sex timmars arbetsdag, men inte båda samtidigt.

I dag träffar Sanna Marin sin svenska kollega Stefan

Löfven på Harpsund. Både Löfven och Marin leder nu koalitionsregeringar, även om Marins regering har majoritet i riksdagen. Båda är också ledare i socialdemokratiska partier med sviktande väljarstöd, i en tid då ländernas högerpopulistiska partier har vind i seglen.

Enligt ett pressmeddelande kommer diskussionerna att kretsa kring EU-frågor, som utvidgningen av unionen, EU:s budgetramar och klimatmål, som varit en kärnfråga för Marins regering när den ledde EU-ordförandeskapet förra hösten.

Situationen i Irak kommer sannolikt också på tal.

Finland och Sverige deltar båda i samma USA-ledda militära intervention (OIR), Finland med 78 soldater.

Finlands försvarsminister Antti Kaikkonen (Centern) intervjuades i Helsingin Sanomat under helgen och då hade ministeriet ännu inte tagit något beslut om att evakuera soldater, men på

måndagen meddelade Tyskland att man kommer att flytta åtminstone en del av sina trupper ur landet av säkerhetsskäl. Under tisdagen röstade Irans parlament igenom en resolution som klassar alla amerikanska styrkor som terrorister.

Philip Teir
philip.teir@gmail.com

Ann Linde: ”Vi är beredda att snabbt dra oss ur Irak”

ONSDAG 8 JANUARI 2020

De svenska soldaterna i koalitionen mot IS är kvar till dess den irakiska regeringen bestämt något annat. Men enligt utrikesministern Ann Linde (S) är man beredd på att

snabbt ta hem svenskarna om läget förvärras.
– Det viktiga nu är att försöka få till stånd en deeskalering av läget, även om det inte finns skäl att vara optimistisk just nu, säger hon.

ANNONS:

Det irakiska parlamentet har beslutat att alla utländska trupper ska lämna Irak, och det svenska utrikes-departementet har därför skickat en not till den irakiska regeringen för att få klarhet i läget.

– De utländska trupperna är i Irak på inbjudan av den irakiska regeringen, inte parlamentet. Nu är det upp till den irakiska regeringen att i så fall fatta beslut om hur de ska göra. I går skickade vi en not till den irakiska regeringen för att få en förklaring på hur de ser på parlamentsbeslutet. Ännu har man inte från regeringens sida fattat något beslut om att trupperna ska hem, säger Ann Linde.
Enligt Linde tar man mycket allvarligt på säkerheten, och

det gäller inte bara de svenska soldaterna, utan även till exempel diplomater och ambassadpersonal.
– Vi har nära kontakt med försvarsmakten, vi följer hela tiden utvecklingen för att se om man så småningom eventuellt måste evakuera, där är vi inte nu, säger hon.
Under tisdagen kom det uppgifter om att både Tyskland och Nederländerna flyttar på sina soldater, men Ann Linde säger att det inte rör sig om något tillbakadragande av trupper, utan omgrupperingar i regionen, som man kan ha av olika skäl. Man känner inte till att det skulle vara en stor hemtagning av trupper.
Att svenskarna skulle kunna vara kvar om USA drar tillbaka sina soldater är inte troligt, eftersom de står under amerikanskt befäl i koalitionen mot IS.
– Samarbetet inom koalitionen är viktig och USA spelar en viktig roll där. Vi har naturligtvis förberett för en snabb evakuering, men där är vi inte än.

Ann Linde menar att det är viktigt att de utländska styrkorna är kvar i Irak för att fortsätta att bekämpa terroristerna i IS, som annars får ett ökat utrymme.
– De får en större möjlighet att verka om de utländska trupperna tas hem, och det innebär i så fall säkerhetsaspekter för Sverige.
För EU:s del handlar det om att försöka lugna ned situationen, eller ”deeskalera” läget, som Ann Linde säger. Det ska ske genom att försöka få alla berörda parter till samtal. Frågan kommer att beröras på EU:s utrikesmöte på fredag. Parallellt med detta har EU:s utrikeskommissionär Josep Borrell bjudit in Irans utrikesminister och Iraks vice utrikesminister för överläggningar.
– Syftet är att EU och Borrell vill få till en deeskalering av situationen. Då måste man ha dialog med alla parter, jag själv har haft många samtal med kolleger i EU, och med

Jordaniens utrikesminister och Iraks. Med kollegerna i EU diskuterar vi och delar information och analysen av hur läget är just nu. Vi är helt eniga om att vi måste försöka bryta den spiral med tuff retorik och våldshandlingar som pågår. Huvudsyftet för mötet på fredag är hur EU kan bidra till en deeskalering och dialog, säger Ann Linde.
Vad kan ni göra?
– Vi måste ha konkret dialog med de olika parterna både med USA, Irak och Iran och få dem att inse att det inte ligger i någons intresse att det blir värre, och att andra länder i regionen dras in och att det blir en mycket större konflikt. Tyvärr finns det inte skäl just nu att vara optimistisk, men vi måste göra vad vi kan.

Juan Flores
juan.flores@dn.se

Fakta. Svensk trupp i Irak

Det svenska bidraget i Irak utgörs av en styrka om cirka 70 personer med uppgift att utbilda det irakiska försvaret i

syfte att bidra till dess förmåga att stå emot IS framryckning.

Panik vid Soleimanis begravning – över 50 döda

ONSDAG 8 JANUARI 2020

USA:s försvarsminister Mark Esper sa i går, tisdag, att man dödade den iranske generalen Qassem Soleimani eftersom han planerade en attack mot amerikaner som skulle utföras ”inom några dagar”. I samband med Soleimanis begravnings-

procession dog minst 56 personer i trängseln.

USA:s försvarsminister Mark Esper försvarade dödandet av Qassem Soleimani i fredags med att en attack mot amerikanska intressen var nära förestående.

– Han togs på bar gärning när han tillsammans med en annan terrorist synkroniserade nya attacker mot amerikanska trupper och anläggningar. Det handlade om dagar eller veckor, sa Esper i en intervju med CNN.

Senare sa Esper att det mera handlade om ”dagar” innan den attack som USA påstår att Soleimani planerade skulle ha utförts.

– Soleimani har utfört terror-attacker runt om världen i tjugo år och dödat hundratals amerikaner. Han har planerat attacker mot amerikanska trupper och var ansvarig för belägringen av USA:s ambassad i Bagdad. Hans tid var ute.

Mark Esper gjorde också klart att USA inte är på väg att lämna Irak. Detta trots att

Irak på tisdagen genom premiärminister Adel Abdul Mahdi bekräftade att man tagit emot det brev från den amerikanska armén som har med ett trupptillbakadragande att göra.

– Brevet har ingen bäring. USA drar sig inte tillbaka från Irak. Detta har jag sagt till Iraks försvarsminister, sa Esper.

När Qassem Soleimani på tisdagen skulle begravas i hemstaden Kerman i sydöstra Iran uppstod panik och minst 56 personer uppges ha dött och fler än 210 skadats.

Rörliga bilder som lagts ut på internet visar människor som ligger livlösa på en väg medan andra skrikande försöker hjälpa dem, uppger AP. En film, som ska vara från platsen, visar människor som får hjärtlungräddning. En del av de som ligger på marken har ansiktena täckta av jackor eller halsdukar, uppger The Guardian.

– Tyvärr, som ett resultat av -paniken, har några av våra landsmän skadats och några har dödats under begravningsprocessionen, sade chefen för landets räddningstjänst, Pirhossein Koulivand, när han intervjuades i statlig tv.
Den kaosartade stämningen ledde till att begravningen skjuts upp. Det är inte känt när den kommer att fullföljas.
Över en miljon personer närvarade vid begravningsprocessionen i huvudstaden Teheran på måndagen.
Sedan Soleimani dödades i slutet av förra veckan har kroppen förts i begravningståg i både Irak och Iran, i städerna Bagdad, Teheran, Qom, Mashhad och Ahvaz.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se
Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Irans hämnd kan avgöra Mellanösterns framtid

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Irans högste ledare ayatolla Ali Khamenei har svurit på att hämnas den dödade generalen Qassem Soleimani. Men hur och när kommer den iranska vedergällningen? Svaret på den frågan, och den oundvikliga amerikanska motreaktionen på Irans hämnd, kan avgöra framtiden för hela Mellanöstern.

Den dödliga drönarattack som Donald Trump beordrade mot den iranske toppgeneralens bilkonvoj i Bagdad i fredags ökade i ett slag spänningen mellan Iran och USA till en farlig nivå. Och redan efter några dagar har spelplanen i regionen ändrats på flera sätt. Kraven på att USA avslutar sin 17 år långa militära närvaro i Irak har fått ny

kraft, och det irakiska parlamentet har röstat för att alla utländska styrkor ska lämna landet.
Enligt den amerikanske försvarsministern Mark Esper är en USA-reträtt över huvud taget inte aktuell, men om Irak insisterar kan USA knappast stanna på sikt.
Dessutom är det Trumps uttalade mål att lämna Irak.
Ett USA-uttåg skulle få flera dramatiska följder.
Den första är att kampen mot vad som återstår av den kraftigt tillbakapressade terrorsekten IS avsevärt försvagas.
Den andra är att Iran får ökat utrymme för att stärka sitt politiska och militära inflytande över grannlandet.
Samtidigt har iranier i hela landet – kanske miljoner – deltagit i sorgemanifestationer över den dödade Soleimani, i en massomfattning som inte har synts till sedan den islamiska republikens grundare och högste ledare ayatolla Ruhollah Khomeini avled 1989.

I vilken mån landssorgen dämpar eller överflyglar den proteströrelse mot den iranska regimen som under hösten rasade i Irans stora städer – och som krossades i blod av Qassem Soleimanis Revolutionsgarde – återstår att se.

Det faktum att det handlar om att det är USA som har beordrat vad som av många betraktas som ett ”riktat mord” eller ”utomrättslig avrättning” av den iranske generalen ger händelsen en särskild betydelse.

Det är troligt att även många regimmotståndare betraktar raketattacken som yttre aggression mot Iran, och därmed sluter leden i denna fråga bakom det shiamuslimska prästväldet.

På lite sikt kan det allvarligaste vara att den iranska regeringen har förklarat att man inte längre ska begränsa anrikningen av uran, som stadgas i kärnenergiavtalet från 2015. Detta avtal innebär att Iran under ett drygt årtionde stoppar höganrikningen av

kärnbränsle – mot att sanktionerna i landet upphävs.
2018 beslöt Trump att USA lämnar avtalet, men det har hittills ändå i stort sett varit i kraft. Iran lämnar inte avtalet, men tar ett steg bort ifrån det, vilket gör att tröskeln sänks för Iran att närma sig kapacitet att skaffa sig en atombomb.
Mest akut är dock det trovärdiga hotet från såväl ayatolla Khamenei som höga företrädare för Irans revolutionsgarde att slå till mot USA. Khamenei har bedyrat att Iran snabbt ska vedergälla mordet på Soleimani.
Esmail Ghaani, generalen som har efterträtt Soleimani som befälhavare för Quds-styrkan inom Revolutionsgardet, förklarade att ”Gud den allsmäktige har lovat att ta sin hämnd”.
Men hur ska det ske? Enligt uppgifter läckta till New York Times från ett nationellt säkerhetsrådsmöte som hölls i Teheran efter Soleimanis

död ska Khamenei ha sagt att hämnden mot amerikanska intressen ska ske på ett ”öppet, proportionellt och direkt” sätt, och genomföras av Irans officiella väpnade styrkor.
Det skulle innebära ett brott med den tidigare föredragna iranska metoden att genomföra terrordåd och mordattentat i hemliga ”assymetriska” operationer, där olika shiamuslimska miliser eller terrorgrupper ofta har fått hålla i vapnet.

Det var just Soleimani som hade ansvar för den typen av utlandsoperationer. Det gav regimen i Iran ett visst mått av skydd, eftersom det var svårt att bevisa varifrån ordern hade utfärdats.
Enligt den halvofficiella iranska nyhetsbyrån Fars överväger ledningen i Teheran 13 olika ”hämnd-scenarier” mot USA. Det iranska säkerhetsrådets chef Ali Shamkhani sade på tisdagen att ”amerikanerna ska veta att så långt har 13 scenarier för hämnd

diskuterats i rådet, och att det råder enighet om att även om det svagaste scenariot genomförs blir det en mardröm för amerikaner”.
Ännu ett tag lämnar Khamenei och hans närmaste män oss ovetande om vilken tidpunkten för hämnden blir – liksom vad som blir måltavlan.
Allt pekar nu på att Iran måste genomföra en motattack. Om regimen avstod skulle den tappa ansiktet inför sina mest hårdföra inhemska anhängare och inför de shiamuslimer i andra länder som betraktar den islamiska republiken som det viktigaste bålverket mot USA, Israel och de sunnimuslimska kättarna.
Men samtidigt skulle ett attentat mot en amerikansk militärbas – eller som det också har antytts, en hög amerikansk militär eller diplomat – lika säkert innebära att Trump ger order om ett än mer förödande motangrepp.

I så fall kan snöbollen vara i rullning och det blir ett verkligt hett krig mellan USA och Iran, utan att någon av parterna vill det. Och hela Mellanöstern dras in i en värre tragedi än vad USA släppte loss i Irak 2003.
Michael Winiarski

EU:s krismöten ska rädda kärnenergiav-talet

ONSDAG 8 JANUARI 2020

EU arbetar intensivt för att hålla kärnenergiavtalet med Iran vid liv. Frankrike, Storbritannien och Tyskland möttes för krismöte i Bryssel på tisdagen.

På fredag samlas EU:s samtliga utrikesministrar för att rädda avtalet.

Utrikesministrarna för EU:s mest inflytelserika medlemsstater, Frankrike, Storbritannien och Tyskland, har mötts i Bryssel för att hitta en väg framåt för kärnenergiavtalet, som begränsar Irans förmåga att utveckla kärnvapen. Avtalet slöts 2015, men har varit i rejäl gungning sedan USA ensidigt lämnade överenskommelsen i maj 2018.

Läget har skärpts ytterligare sedan Iran, efter mordet på toppmilitären Qassem Soleimani, på söndagen sade att man inte längre kommer att begränsa sin anrikning av uran. Enligt iranska nyhetsbyrån Irna har landet inte helt dragit sig ur kärnenergiavtalet. Vice utrikesminister Abbas Araghchi anser i stället att Iran har tagit ett steg för att återställa maktbalansen i kärnenergiavtalet.

Men den gradvisa nedmonteringen av avtalet oroar EU.
EU:s högsta representant i utrikesfrågor Josep Borrell har bjudit in Irans utrikesminister Javad Zarif till Bryssel för överläggningar. På fredag håller medlemsstaternas utrikesministrar ett extrainsatt möte.
Men redan på tisdagen träffades alltså utrikesministrarna för Frankrike, Storbritannien och Tyskland (trion kallar sig E3) för att diskutera avtalet samt det spända läget mellan USA och Iran.
– Alla tre trycker på för en nedtrappning, framhåller en talesperson för brittiska utrikesministeriet.
För Storbritannien är samarbetet med andra länder inom EU inte helt okontroversiellt. Britterna ska lämna EU och premiärminister Boris Johnson har stora ambitioner att sluta ett frihandelsavtal med USA.
Hur president Donald Trump

tolkar de brittiska åtgärderna i Iranfrågan kan påverka ett handelsavtal.
EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen, som vill att EU tar mer plats i geopolitiska frågor, skriver i ett uttalande att våldsspiralen måste brytas. Hon pekar på att EU har intensifierat sina diplomatiska kontaktvägar.
”Europa har här ett särskilt - ansvar. När spänningarna ökar, talar Europa med alla inblandade”, skriver hon,

och uppmanar Iran att hålla fast vid kärnenergiavtalet.
Pia Gripenberg

Efter 13 år av mödosamma förhandlingar gick Iran 2015 med på att begränsa sitt kärntekniska program. Därmed blev det svårare för Iran att utveckla kärnvapen.
I utbyte tog stormakterna bort handelssanktioner som hämmat Irans ekonomi.
Parterna i avtalet var Iran, de fem ständiga medlemmarna i FN:s säkerhetsråd (Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien

och USA) samt EU och Tyskland.
2018 lämnade USA avtalet.
Dela

Tomt på stränderna när turisterna skrämts bort

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Skogsbränderna söder om Sydney drabbar turistindustrin i områdets populära kustorter. Trots att det borde vara högsäsong är det glest på de långa stränderna.

Mollymook.

– Såhär års brukar vi få tacka nej till mängder gäster eftersom vi är så fullbokade. Men nu är det tvärtom. De flesta rummen är tomma eftersom många av våra gäster har avbokat sina beställningar på grund av bränderna, berättar Belinda Brown, ägare till motellet Allure Ocean i Mollymook. Orten ligger bara några timmars bilkörning från Sydney och lockar vanligtvis mängder med besökare under jul- och nyårshelger och in i januari som är den stora semesterperioden i Australien.

Så var det även den här säsongen, ända tills en värmebölja med - rekordtemperaturer på uppemot 48 grader bidrog till att de skogsbränder som redan pågick i närområdet spred sig med extrem hastighet lagom till nyårshelgen.

Eldens snabba spridning gjorde att myndigheter uppmanade människor att så fort som möjligt lämna det hotade området. Många

följde rådet medan andra inte hann åka innan vägarna stängdes av på grund av hoten från branden. De fick söka skydd undan lågorna på stränderna och senare evakueras.

Nu, cirka en vecka senare, är stränderna tomma med bara ett fåtal surfare, simmare och solbadare.

– Normalt är stranden fullpackad så här års. Jag har aldrig sett den så här tom som nu och vi har haft sommarhus här i sjutton år, säger Fiona Mance.

Hon är en av få personer som solar på den långa och breda stranden. Ett par familjer, något dussin surfare och två badvakter är hennes enda sällskap.

– Normalt brukar jag och ett antal av mina vänner träffas strax före klockan sju på morgonen för ett gemensamt morgonsim i havet, berättar hon.

– Men nu har de åkt. En av dem bor en bit inåt land härifrån, hans hus brann ner till grunden på nyårsdagen.

Själv var hon kvar i Mollymook när branden drog förbi några enstaka kilometer bort.
– Det var skrämmande och overkligt. Man är som i en liten säker bubbla här och badar på stranden medan elden förstör hus och dödar människor bara en bit bort i nästa bukt, säger hon och pekar mot den höjd som utgör den norra delen av Mollymooks bukt.
Men bränderna gör sig påminda även på stranden. Brandröken är närvarande både som lukt och att den gör luften disig. Dessutom spolar vågorna hela tiden upp sotflagor och brända löv som vinden har fört ut till havs. De lägger sig i svarta strängar på den ljusa sanden och frasar när man rör vid dem.
Eldfaran och oro för att bli fast om vägar stängs av igen gör att människor fortsätter att hålla sig långt från kustorterna även om den värsta brandfaran är över.
– Många är rädda och har avbokat. Och det är inte bara

rädsla, bränderna har gjort att det inte går att göra utflykter i bergen och naturen här, säger Belinda Brown.
En del av de som avbokar har velat få tillbaka pengar, andra har valt att vänta och kanske boka om till ett senare tillfälle.
– Vi har valt att betala tillbaka pengar till dem som vill ha. Det här är en nödsituation, en naturkatastrof så vi känner att vi måste ge tillbaka pengarna, säger Belinda Brown.
Enligt rapporter kommer bränderna att bli en stor ekonomisk belastning för Australien och kosta många miljarder kronor.
Turistindustrin i de folktäta delstaterna New South Wales och Victoria där bränderna nu härjar som värst tillhör de branscher som kommer att pressas ekonomiskt.
I måndags beslutade landets regering att inrätta en fond för återuppbyggnad och stöd till de som på olika sätt har

drabbats. Men för Belinda Brown är pengar från staten inte någon lösning.
– Det är för händelser som den här som vi betalar företagsförsäkringar. Sådana här saker kan hända och då måste vi hantera det på ett bra sätt. Vi kommer att klara det här, det måste vi, säger Belinda Brown.
Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se
Fakta. En och en halv gånger Danmark har brunnit

Bränderna i Australien är de värsta hittills, sett till ytan. Uppgifterna om hur stor yta det rör sig om varierar dock. The Sydney Morning Herald rapporterar på måndagen att minst 60 000 kvadratkilometer mark, en och en halv gånger Danmarks yta, har slukats av lågorna.
Skogsbränderna startade i september efter lång tid av torrt väder och perioder av ovanligt höga temperaturer.
Nödläge har utlysts i delstaterna New South Wales och Victoria till följd av

bränderna. 24 personer har bekräftats döda, flest i New South Wales.
Miljontals djur bedöms också ha dött på grund av bränderna och många arter har tvingats lämna sitt naturliga habitat.

Stormig prognos för ny spansk koalition

ONSDAG 8 JANUARI 2020
Analys
Efter åtta månaders dödläge har Spanien fått en ny regering. Socialistledaren Pedro Sánchez bildar en vänsterkoalition med Podemos efter en kontroversiell

kohandel med baskiska och katalanska separatister.
Mycket pekar på uppslitande scener i spansk politik framöver.
Sánchez utsågs med 167 röster mot 165, den knappaste marginalen sedan demokratin upprättades 1978. De tre kongressdebatterna före voteringen präglades av hatfyllda utfall mellan lägren och återkommande referenser till det spanska inbördeskriget.

Nyckeln till segern var de arton deputerade som lade ned sina röster, fem från baskiska Bildu och tretton från katalanska ERC.
Vänsterradikala Podemos ledare Pablo Iglesias blir nu vice premiärminister och hans parti får fyra portföljer.
Flera regionala småpartier stödde också Sánchez.
Uppgörelsen har nu fört katalanska ERC:s separatistprojekt längre än någon gjort hittills. Sánchez har lovat att förhandla om självbestämmande för

Katalonien, och att ”konsultera” katalanerna ifråga om förhandlingarnas resultat – formuleringar som kritiker tolkar som ett löfte om folkomröstning.
Bitterheten mot Sánchez inskränker sig inte till de tre nationalistpartierna PP, Vox och Ciudadanos. Många av socialistpartiets egna väljare är skakade över att deras parti i ett slag övergivit sitt grundmurade motstånd mot separatismen. Det är osäkert om partiet kan hålla ihop samtidigt som dess ledare går separatiströrelserna till mötes.
ERC:s folkvalda yttrade sig föraktfullt om Sánchez under de kongressdebatter som föregick tisdagens votering. Men det skall mycket till innan partiet fäller regeringen. Podemos fem ministrar erkänner alla katalanernas rätt att lämna Spanien, något ERC hittills inte kunnat drömma om. Mycket pekar på uppslitande scener i spansk politik framöver, framför allt kring separatismen, men också

ifråga om ekonomin.
Podemos är en union mellan flera mycket radikala och antikapitalistiska vänsterpartier, och många av Podemos krav går stick i stäv med marknadsekonomin och EU:s spardirektiv.
Men trots alla sina motsägelser och trots de eldfängda frågor som kantar koalitionens väg framåt, så är dess utsikter att sitta mandatperioden ut goda. I Spanien kan inte regeringen fällas om inte oppositionen samtidigt kan prestera en alternativ ministär. För att det skall ske måste separatisterna stödja den spanska högern – en omöjlighet.
ERC hoppas att de kommande fyra åren skall ha en terapeutisk effekt. Spanjorerna, hoppas man, skall långsamt vänja sig vid tanken på en separation från katalanerna, medan de 52 procent av katalanerna som vill förbli spanjorer skall milda sitt motstånd mot ett självständigt Katalonien.

Eftersom den spanska högern inte har effektiva verktyg för att korsa regeringens planer, kan man anta att den försöker få domstolarna att blockera eftergifter till separatisterna.
Men den spanska författningsdomstolen är ökänd för sin långsamhet. Pedro Sánchez och Pablo Iglesias har av allt att döma gjort upp om att riva upp det gällande systemet för nominering av domare – med målet att konservativa domare kommer att vara utrensade inom ett par år.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Nytt starkt skalv utanför Puerto Rico

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Puerto Rico.

En kraftig jordbävning med styrkan 6,5 drabbade på tisdagen Puerto Rico. Skalvet beskrivs som det värsta sedan 1918. De puertoricanska myndigheterna utlyste undantagstillstånd. Enligt den amerikanska geologiska myndigheten USGS var skalvet relativt ytligt, på ungefär tio kilometers djup. Skalvet följdes tre timmar senare av ett efterskalv med styrkan 6,0.

En 77-årig man har omkommit, skriver CNN. Enligt lokala medier har också minst åtta personer skadats.

Clas Svahn

Sebastian Kurz tillbaka vid makten i Österrike

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Österrike.

Partiledaren för Österrikes konservativa parti ÖVP, Sebastian Kurz, har på nytt svurits in som landets förbundskansler. 33-åringen återvänder till posten som ledare för en regeringskoalition tillsammans med miljöpartiet De gröna, efter att hans tidigare koalition med högerpopulistiska FPÖ brutit samman. Den nya alliansen har beskrivits som obekväm – De gröna har länge varit skarpt kritiska mot Kurz hårda invandringspolitik.

I utbyte mot att acceptera ÖVP:s politik på området har De gröna fått igenom en rad miljöpolitiska krav.

TT-AFP

”Vissa tycker det är normalt med en ring för 250 000”

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Juveleraren Amanda Weibull Laurell designar smycken till prinsessan Sofia och reser runt jorden för att köpa ädelstenar. I DN:s serie om lyx frågar vi hur välbärgade shoppar och undrar vad som egentligen är lyx i dag?

Med flera generationer läkare på båda föräldrarnas sidor var det ingen självklarhet att Amanda Weibull Laurell skulle börja arbeta med hantverk. Det var när hon började arbeta extra hos en juvelerare vid sidan av juridikstudierna som intresset väcktes till liv på allvar.

– Jag tyckte det var så spännande. De hade egen tillverkning där jag arbetade,

säger Amanda Weibull Laurell.
Snart hade hon hoppat av juristprogrammet i Lund för att börja arbeta heltid med att sälja juveler. Hon gick vidare till Georg Jensen i Köpenhamn och utbildade sig till gemmolog – ädelstensexpert. Efter sex år hos det danska varumärket startade hon LWL Jewelry år 2016 tillsammans med sin make.
– Vi skulle få vårt första barn och tänkte att vi skulle ha tid över. Så här i efterhand var det ganska dumt. Det var tufft i början. Dessutom hade vår dotter kolik, säger Amanda Weibull Laurell.
Dottern fick följa med till Brasilien, Mellanöstern och Sri Lanka när föräldrarna köpte in råvara – ädelstenar och guld. När de kommit hem påbörjades arbetet med att ta fram den första kollektionen. Till en början hölls evenemang ofta hemma hos bekanta och potentiella kunder, ungefär som ett exklusivt homeparty. Nu sker det i stället i säkrade lokaler.

– Vi har ofta samarbeten med advokatbyråer eller företag som säljer päls, bilar och champagne. Vi delar nätverk och det blir ett annat sätt att shoppa på.

I dag har företaget ateljé och showroom i Malmö men Amanda Weibull Laurell pendlar regelbundet till Göteborg och Stockholm för att träffa kunder.

Produktionen sker via ett dotterbolag med åtta anställda. Utöver det finns två anställda som hjälper till med försäljning och pr.

Ungefär fem gånger per år reser Amanda Weibull Laurell utomlands för att köpa in råvara. På så sätt slipper hon mellanhänder.

– Jag köper sådant som är vackert och som säljs till rätt pris, säger hon.

Den vanligaste kunden är någon som ska gifta sig eller som redan köpt förlovningsring och vill köpa en vigselring, morgongåva eller push-present (gåva till nyförlöst mamma). En annan vanlig kundtyp är en äldre dam som vill unna sig ett

dyrare smycke eller göra om ett gammalt. Nästan alla köpare kommer via rekommendation. Flera kända influerare och tv-personligheter, däribland Margaux Dietz, Kenza Zouiten och Ebba von Sydow finns bland kunderna.

I fjol fick Amanda Weibull Laurell uppdraget att göra ett halsband åt prinsessan Sofia till Nobelfesten. Smycket bestod av 1 300 pärlor av diamanter och projektet tog omkring 300 timmar. I år tillfrågades hon igen, den här gången önskade prinsessan ett par turkosa örhängen. Att hitta rätt råvara för att kunna ta fram stenarna blev en utmaning.

– Vi beställde råvara från Indien men när vi skulle sätta på den sista stenen gick toppen av. Då fann vi en gammal, religiös man i Israel som hade ett block över sedan 30 år tillbaka som vi beställde. Det var ganska galet, säger Amanda Weibull Laurell.

Smyckeskollektionen utvecklas konstant. Ringarna

skräddarsys efter varje person.
– Jag tycker inte man ska behöva betala extra för att få något eget. För mig kostar det lika mycket att producera en unik ring som att göra 10 000 stycken av samma, säger Amanda Weibull Laurell.
Vad efterfrågas mest just nu?
– Det är trendigt med annorlunda former på diamanter, som päronslipning och kuddslipning. Vi har en ring som vi kallar för Stockholmssolitären som är omkring en karat, med sex klor med en slät skena i vitt guld. Alla vill ha den, vilket jag kan tycka är lite tråkigt. Vi gör även många 1920-talsinspirerade trestensringar, säger Amanda Weibull Laurell.
Hon anser att det är dags att slå hål på myten om att en förlovningsring ska kosta tre månadslöner.
– För 30 000–50 000 kronor får man en väldigt fin ring med bra andrahandsvärde av fin kvalitet som håller över

tid. Sedan händer det att vi gör ringar för 500 000–700 000 kronor också, det är lite vansinnigt.
Vad är lyx i dag?
– Lyx är att ha något som det bara finns en av. I min bransch är handgjort mer exklusivt än sådant som är gjort i maskin, säger Amanda Weibull Laurell.
Hur skulle du säga att synen på lyx har förändrats?
– Jag träffar 30-åringar som säger att det är normalt att ha en förlovningsring för 250 000 kronor. Jag tycker inte det är normalt om man har ett vanligt jobb. Det finns också personer som tar stora lån till sitt bröllop. Är det för dig själv eller för att visa för någon annan?

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Nya uppgifter om Nissanchefens flykt

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Nu framkommer fler detaljer kring hur det gick till när den tidigare Nissanchefen Carlos Ghosn flydde från Japan. Även hans fru eftersöks av japanska myndigheter. Hon misstänks för att ha lämnat falska uppgifter i förhör.

Flykten började med att Carlos Ghosn lämnade sin bostad den 29 december, och var ensam vid tillfället, uppger källor med insyn i utredningen till det japanska public service-bolaget NHK. Ghosn mötte därefter två män på ett hotell i Tokyo, och tillsammans tog de ett snabbtåg från Shinagawastationen i Tokyo till västra Osaka som kom fram vid halv åttatiden på kvällen.

Trion checkade in på ett hotell i närheten av Kansaiflygplatsen, men på hotellets övervakningskameror syntes endast två av männen lämna hotellet, enligt källorna. Männen hade med sig två stora lådor som inte kontrollerades av tullpersonalen på flygplatsen, enligt källorna. Carlos Ghosn tros ha lämnat Japan samma kväll med en privatjet som tog honom till Istanbul, där han bytte till ett flyg till Libanon.

– Det antas att han använde olovliga metoder för ta sig ut ur landet illegalt, sade justitieminister Masako Mori vid en presskonferens på måndagen. Japans transportdepartement uppger samtidigt att bagagekontroller inte är obligatoriska för privatflygplan. The Wall Street Journal har tidigare rapporterat att Ghosn lastades ombord på flyget från Osaka i en stor väska som var avsedd för

ljudutrustning, som senare återfanns i kabinen.
Tidningen citerade källor inom utredningen i Turkiet som uppgav att det fanns hål i väskan för att Ghosn skulle kunna andas.
TT-AFP-Reuters
Dela

Samtal inledda i fransk-amerikansk skattedispyt

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Frankrike och USA har inlett en samtalsrunda för att lösa konflikten om en fransk skatt på digitala tjänster. Målet är att hitta en väg ut ur konflikten på två veckor, enligt Frankrikes finansminister Bruno Le Maire.

Trumpregeringen har hotat att införa 100-procentiga tullar på champagne, handväskor och andra franska lyxvaror som straff för att de nya franska skatterna slår mot amerikanska teknikjättar som Facebook, Google och Amazon.

– Jag hade ett långt samtal med USA:s finansminister Steven Mnuchin. Vi har beslutat att anstränga oss för att försöka hitta en kompromiss inom ramen för OECD-samarbetet om digitala skatter, sade Le Maire på en pressträff i Paris.

Nästa gång Mnuchin och Le Maire ska träffas blir i Davos, Schweiz, på Världsekonomiskt forums årsmöte 21–24 januari.

Det var i juli i fjol som Frankrike införde en skatt på 3 procent på omsättningen från digitala tjänster i Frankrike för alla bolag vars omsättning överstiger 25 miljoner euro i Frankrike och 750 miljoner euro globalt.

Enligt Le Maire skulle en uppgörelse inom ramen för OECD-samarbetet innebära att den franska skatten slopas.
Mnuchin ska enligt den franske kollegan ha lovat att inte införa några tullar på franska varor så länge samtal om en kompromiss mellan länderna pågår.
EU:s nytillträdde handelskommissionär Phil Hogan förtydligade i samband med ett möte med Le Maire i Paris att EU-kommissionen stödjer Frankrike i dispyten med USA om den digitala skatten.
Han tillade att han planerar samtal med representanter från Trumpregeringen om Kina och Världshandelsorganisationen (WTO).
– Vi vill se reformer av WTO och vi delar USA:s analys av detta, sade Hogan.
I december gick mandaten ut för två av WTO:s domare och då USA blockerar tillsättandet av nya WTO-domare kan organisationens appellationsdomstol inte

längre hantera ärenden. USA har efterlyst genomgripande reformer av WTO för att godkänna nya domare.
TT Reuters

Fakta. Fransk vinexport drabbad av tullar

Exporten av franska viner har fallit till följd av strafftullar som infördes av USA i oktober.
USA-tullarna på franska viner infördes sedan Världshandelsorganisationen WTO slagit fast att europeiska stater gav otillåtet statligt stöd till flygplanstillverkaren Airbus.

Om USA inför strafftullar mot Frankrike till följd av landets nya skatt på digitala tjänster väntas även de drabba de franska vintillverkarna.
Källa: Reuters

Nytt globalt säljrekord för Volvo Cars

ONSDAG 8 JANUARI 2020

För sjätte året i rad noterar Volvo Cars ett nytt säljrekord. Under fjolåret sålde biltillverkaren 705 452 bilar världen över, en ökning med 9,8 procent jämfört med 2018, enligt ett pressmeddelande.
Och året avslutades starkt med den bästa försäljningen för en enskild månad, december, hittills, 23,4 procent högre än december 2018.
Ledningen pekar bland annat på framgångar för bolagets suv-modeller. Och enligt vd Håkan Samuelsson plockade Volvo Cars marknadsandelar från konkurrenterna i alla större försäljningsregioner.
För flera år sedan satte företagsledningen målet att Volvo Cars ska sälja minst 800 000 bilar under 2020.
TT

American Airlines får kompensation

ONSDAG 8 JANUARI 2020

USA:s största flygbolag, American Airlines, har kommit överens med flygplanstillverkaren Boeing om kompensation gällande modellen 737 Max, som fått flygförbud efter två olyckor som krävde 346 människors liv.

Flygbolaget uppger inte vilken summa det handlar om, men att det täcker de inkomstförluster för 2019 företaget åkt på efter tusentals inställda avgångar. I oktober i fjol uppgav American Airlines att den beräknade förlusten låg på 540 miljoner dollar.

TT-Reuters

Ikea betalar halv miljard i skadestånd

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Ikea ska betala 416 miljoner kronor till föräldrarna till tvååriga Jozef Dudek som 2017 fick byrån ”Malm” över sig när han lyckats dra ut en låda varvid byrån föll över honom och dödade tvååringen.
Ikea har tidigare betalat ut motsvarande sammanlagt 450 miljoner kronor till tre familjer vars småbarn dött på liknande sätt 2014 och 2016.
Enligt USA Today har nio barn dött i liknande olyckor i USA med byrån medan dussintals skadats.
Byrån var tänkt att fästas i väggen och inte att stå av egen kraft. Ikea återkallade i juni 2016 omkring 29 miljoner byråer och slutade sälja den dåvarande modellen av ”Malm” i USA.
Clas Svahn

”För att uppmärksamma detta betydelsefulla tillfälle kampanjar jag nu, tillsammans med 50 andra parlamentsmedlemmar, för att låta Big Ben ringa in vår frihet.”

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Konservative parlamentsledamoten Mark Francois slåss, enligt Reuters, för ett lika storslaget som symboliskt slut på Storbritanniens EU-medlemskap: att klockan i ett av Londons främsta turistmål ska klämta för Brexit den 31 januari.

Vår reaktion på bränderna är en moralisk skandal

ONSDAG 8 JANUARI 2020

I månader betraktades bränderna i Australien som en skrämmande, men knappast ödesdiger lokal nyhet. David Wallace-Wells befarar att vår empati med klimatkatastrofens

globala offer håller på att gå upp i rök.

Just nu, efter ett år då människor äntligen tycks ha vaknat upp och börjat inse det dramatiska hotet från den globala uppvärmningen har en ofattbart fasansfull klimatkatastrof utvecklats under närmare två månaders tid i utkanterna av en hypermodern megastad i den utvecklade världen – och den övriga världen tycktes länge nätt och jämnt bry sig. Bränderna i New South Wales som har pågått sedan i september, har förött mer än 60 000 kvadratkilometer och är fortfarande nästan helt utom kontroll för de frivilliga brandkårsstyrkor som satts in för att hejda dem. Den 12 november utfärdade Sydneyregionen en unik katastrofvarning; det är nu åtta veckor sedan och lågorna kommer nästan säkert att härja ännu i slutet av januari, först då kan riktiga regn börja falla. Bränderna kan förstås pågå längre än så, delvis på grund av de rekordartade

värmeböljor som på en gång plågar landet (som egentligen är en hel kontinent, i Australien som helhet låg - genomsnittstemperaturen i början av december på 38 grader) och förstör det marina livet i den omgivande oceanen. ”På land är Australiens stigande hetta apokalyptisk”, skrev tidningen Straits Times i Singapore. ”I oceanen är det ännu värre”.

Den rökmängd som omslutit centrala Sydney har redan tiofalt överskridit de halter som det anses säkert att inandas. Den utlöser brandvarnare inomhus och har tvingat stadens färje-trafik att ställa in turer eftersom båtarna inte kunnat navigera i smogen. Även Melbourne, över 80 mil därifrån, har kvävts av rök, och glaciärerna ända borta på Nya Zeeland har ändrat färg på grund av nedfallet. En tidig rapport om att koalan ”i praktiken utrotats” har visat sig vara felaktig, men en senare undersökning har

kommit fram till att 480 miljoner djur dött på grund av bushbränderna. Och eftersom växter innehåller kol som frigörs när det brinner kommer eldsvådorna i New South Wales när de väl slocknat att ha fördubblat Australiens sammanlagda utsläpp av koldioxid under ett år – eller mer ändå.

Man kan välja nästan vilken dag som helst från de senaste månaderna och förskräckas över de bilder man fått se, men det var något med flödet i sociala medier på nyårsafton som föreföll mig särskilt illavarslande. Bilderna i sig är redan oroväckande välbekanta, man känner igen dem från skogsbränderna i Kalifornien 2017 och 2018. Men själva reaktionerna på det som nu visats från Australien – och alltså under en period som sträckt sig över månader – är åtminstone för mig nya på ett ganska obehagligt sätt.

Bränderna i Kalifornien fångade världens uppmärksamhet, men de i Australien behandlades

utanför landet fram till alldeles nyligen som en visserligen skrämmande, men knappast ödesdiger lokal nyhet.

Vad beror skillnaden på? Här finns förstås alla de vanliga faktorerna – önskan att titta bort, att inte vilja ta in de mest skrämmande tendenserna i samtiden och vad de förebådar för vår framtid, kortsynta medier som drar sig för att bevaka klimatkatastrofer, åtminstone just som klimatkatastrofer, samt de förnekande krafter som nu tycks ha förkroppsligats av den australiske premiärministern Scott Morrison (som valdes på en kampanj riktad mot klimatengagemang och som glatt tog långsemester i Hawaii medan hans land brann) lika mycket som av Donald Trump eller Jair Bolsonaro.

Men ytterligare två förklaringar infinner sig osökt, ingen av dem särskilt uppmuntrande. Den första är att själva varaktigheten i den

pågående klimatrysaren gör att vi kan normalisera den trots att den fortsätter att växa – plåga, angripa och skrämma oss. Nästan alla skador i skogsbranden Camp Fire i Paradise, Kalifornien, åstadkoms under loppet av fyra timmar, och den korta tiden kan ha varit lika viktig för vår kollektiva skräck som den hastighet elden spreds med. Om den varat längre, även med samma intensitet, skulle vi kanske ha vant oss även då som vid ett slags katastrofens vita brus, hur svårt det än kan vara att föreställa sig.

En sådan hypotes är förstås så mycket mer oroande som klimatförändringarna oundvikligen kommer att sprida just den här sortens - fasor under kommande decennier.

I dag finns det olika sorters naturkatastrofer, som torka, som vi vet kan bestå i månader, eller till och med i åratal, och som trots att de borde påkalla vår uppmärksamhet sällan gör det. Till den kategorin kan

man räkna in de översvämningar som drabbade den amerikanska Mellanvästern i våras – de pågick i flera månader på sina håll och förhindrade bönderna från att plantera grödor på 7,5 miljoner hektar.

Men att fullt ut fatta en översvämning som just en bestående, månadslång katastrof är en sak, hur otänkbar den än skulle ha förefallit för medelamerikanen för bara fem eller tio år sedan. Att börja se skogsbrandssäsongen som ett ständigt hot är också en skrämmande tillvänjning, även om man i Kalifornien nu gör just det. Men att uppfatta markbränder i sig – som kan spridas i över 100 kilometer i timmen och ge upphov till egna vädersystem med blixtnedslag miltals bort från själva elden och som vållar nya bränder – inte som en plötslig katastrof utan som ett halvt permanent, pågående tillstånd förefaller mig vara en helt ny nivå av

tillvänjning. Och ändå är det dit vi nu kommit.
Den andra förklaringen är möjligen ännu mer oroande. Om man för sex månader sedan hade sagt mig att en klimatkatastrof som denna skulle drabba en plats som Australien skulle jag kanske inte precis ha väntat mig en heltäckande, global bevakning – att se Sydneys operahus mot en spöklik bakgrund av orange rök ger måhända spektakulära bilder men är ändå inte fullt så lockande för sociala medier som att se Kardashians evakuera sin dal på Instagram – men jag hade väntat mig betydligt mer än det vi hittills sett. Och inte på grund av någon högstämd tilltro till medierna, eller till allmänhetens intresse för uppskakande historier som denna – utan av ett betydligt bistrare skäl: i decennier har vi i USA och Västeuropa ägnat betydligt större uppmärksamhet åt klimat-relaterade olyckor som i begränsad skala drabbat Väst än vi någonsin ägnar dem

som så dramatiskt hemsöker Asien och det globala Södern. En så diskriminerande hållning i reaktionerna är moraliskt skandalös, klimatförändringarna drabbar redan i dag utvecklingsländerna på ett sätt som knappast någon i det rika Väst skulle anse acceptabelt – om de bara tillät sig själva att se det. Men det är också en inställning som visat sig djupt inrotad, och jag hade just därför väntat mig att det oerhörda som nu drabbat Australien, en i huvudsak vit, engelskspråkig tidigare koloni, numera del av Första världen om också långt borta, skulle väcka sympati och empati bland miljontals i USA och Europa. Dessvärre har världens reaktion på bushbränderna visat på det närmast motsatta: inga band av lojalitet, inte ens av stammässig samhörighet, tycks vara starka nog för att vi inte ska bortse från dem om det gör att vi kan uppfatta lidandet på andra håll i

världen som försumbart för våra egna liv. Dessa bränder är förstås bara en katastrof, och planeten har många liknande prövningar framför sig. Men det skulle höra till de mest perverst groteska följderna av klimatförändringarna om de kom att göra slut på den här typen av globalt diskriminerande blick – men inte för att ersätta den med en känsla av en allt omfattande humanitet, utan med en ordning där empatins cirklar ständigt krymper.

David Wallace-Wells

David Wallace-Wells är amerikansk journalist och författare med fokus på klimat-katastrofen. Hans bok ”Den - obeboeliga jorden” kom ut på svenska hösten 2019 på Albert Bonniers förlag.

Nu är sömn en högstatus-syssla

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Åtta timmars sömnbehov har aldrig varit någon partyhöjare. Men vad ska man göra när det börjar dra i ögonen vid halv elva-tiden på kvällen? Jag vet, jag glider själv ofta i väg från tillställningar i tidigaste laget och lämnar kvar alla roliga till sina sena nöjen.
I ledningsgrupper med morgonpigga, effektiva direktörer som aldrig behövt mer än fyra timmars sömn har jag inte heller haft - mycket att skryta med. Improduktivt. Lite barnsligt att sova så mycket. Därför är det en oväntad triumf att Le Monde (5/1) nu skriver att bra sömn medför en hög plats i den sociala pyramiden. ”Aujourd’hui, bien dormir, c’est être en haut de la pyramide sociale”.

Jag läser med nytt, pösande självförtroende: ”Sömn har blivit det senaste i personlig utveckling.” Inte nog med det. ”Betydels en av bra sömn har blivit en samtida visdom”, enligt sociologen Jean-Claude Kaufmann. Herregud, man kan bli inne utan att göra någonting. Blunda.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se

Museum stänger för att skydda Picasso från rök

ONSDAG 8 JANUARI 2020

Museer.

National Gallery of Australia i Canberra stängde på måndagen för att skydda

målningar ur konstmuseets Picasso- och Matisseutställning från den rök som har svept in i staden.
Luftkvaliteten i Australiens huvudstad har försämrats avsevärt till följd av den senaste tidens skogsbränder i landet. Så till den grad att National Gallery of Australia ser en risk att museets nuvarande utställning med målningar av Henri Matisse och Pablo Picasso kan ta skada.
”Att hålla stängt gör att vi kan minska riskerna för allmänheten, personal och de konstverk som visas”, meddelar museet i ett uttalande.
Museet är ett av flera i huvudstaden som höll stängt under måndagen, då även många affärer höll stängt på grund av röken. Även flera andra museer runt om i landet har hållit stängt under kortare perioder på grund av rök- och brandrisk.
TT

När ingen vet vad som förväntas kan inget heller gå enligt planen

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Irans första hämnd för USA:s dödliga attack mot general Qassem Soleimani var knappast överväldigande. Missilerna mot två amerikanska baser i Irak

vållade ingen större skada och framstår mest som knallpulverskott.
Ayatollorna är medvetna om sin militära underlägsenhet och jobbar säkert med en och annan riskkalkyl. Men de kan heller inte riktigt veta vad Donald Trump vill. Dessvärre gäller det hela världen. Och sannolikt presidenten själv. Hans korta tal på onsdagen ändrade inte den bilden.
Trump brukar skryta om sin oberäknelighet, och har upphöjt den till sin stora tillgång på den internationella arenan. När ingen vet hans nästa drag ska alla bli vimsiga i mössan, begå misstag och förse USA med fördelar i spelet.
Om det ändå vore så väl.
I krig är fula knep och avledande manövrer en självklarhet. Om motståndaren tror att faran lurar framifrån, medan den i själva verket dyker upp i ryggen, kan mycket vara vunnet. Argan list måste förstås samtidigt kombineras med beslutsamhet, om inte

annat för att undergräva fiendens moral.
Utrikespolitik fungerar inte på samma sätt. Den är till för att främja nationella intressen, och i bästa fall även andra länders, utan att vapen kommer till användning. Men bedrägeri är sällan en framkomlig väg. Tydliga mål, och hur de ska uppnås, behöver presenteras.
Donald Trump förklarade tidigt att det internationella kärnteknikavtalet med Iran var det värsta i historien. Dels anser han allt företrädaren Barack Obama åstadkom vara värdelöst, av princip. Dels eliminerade uppgörelsen inte Teherans kapacitet att skaffa kärnvapen för all framtid. Dessutom täckte den inte iraniernas missilutveckling och subversiva inblandning på annat håll i Mellanöstern. Alltså drog Trump ut USA ur avtalet och återinförde förödande sanktioner, trots att FN och amerikanskt underrättelseväsen fann att iranierna höll sina löften. Så

vad ska iranierna egentligen göra för att tillfredsställa presidenten? Finns det kompromisser eller enbart ultimatum, och i så fall vilka? Det kan de inte veta, för det har aldrig uttalats.

Andra länder verkar i samma mörker. Saudiarabien trodde sig ha frikort att göra vad som helst, och skickade exempelvis en dödspatrull på en journalist i Istanbul. Men sedan fick man sina olje-anläggningar sönderskjutna av Iran, utan åtgärd av Trump, och har därför känt sig tvungen att skicka diplomatiska trevare till ärkerivalen.

När en amerikan med uppdrag för Pentagon dödades i Irak av en Iranstödd milis gick det att förstå varför USA sköt tillbaka. Men när en drönare plötsligt likviderade Qassem Soleimani gavs flera och motsägelsefulla motiv. Än var det för att stoppa nära förestående illdåd, än för att bestraffa gamla ogärningar. Följderna, som att Irak nu vill bli av med alla

amerikanska soldater, var inte genomtänkta. Trump fortsatte för sin del att leverera bombastiska hot, bland annat att ge sig på iranska kulturminnen, och lika raskt verka ändra sig. Dubbla budskap är den röda tråden också när Trumpadministrationens ministrar tolkar presidenten. Den enkla förklaringen är att inte heller de begriper vad som menas. Det gäller även USA:s allierade, från Saudiarabien till Nato.

Ibland vill Trump att USA lämnar Mellanöstern åt sitt öde, ibland vill han bomba skiten ur allihop. När planen är så dunkel är det omöjligt att få vare sig vänner eller fiender att gissa sig till dess eventuella önskemål. Det öppnar för felberäkningar och misstag som snabbt kan fortplanta sig.

Avsaknaden av strategi är vad som definierar Trump. Syrienkurderna undrar säkert än i dag över vad de skulle ha gjort för att behålla USA som allierad och slippa

bli invaderade av Turkiet. Natoländerna försöker hålla presidenten på gott humör men blir aldrig kloka på hans avsikter. Kina får ilskna tweetar för sina handelsförbrytelser lika ofta som inbjudningar till storslagna handelsavtal. Nordkoreas diktator Kim Jong-Un hotades med ”eld och raseri”. Han fick sedan uppleva hur Trump blev kär i honom och ville träffas hela tiden, utan att några kärnvapen har skrotats.

Amerika först, har det hetat. Världen väntar ännu på den förste som fattar vad det betyder.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Flertal svenskar - bland de döda i flygkraschen

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Det ukrainska Boeingplanet störtade strax efter starten från Teherans internationella flygplats.
Alla 176 personer ombord omkom.

Enligt passagerarlistorna var 17 av dem bosatta i Sverige. Två barnfamiljer från - Stockholmsområdet finns bland de döda.
Ukraine International Airlines flygplan, med destination Kiev, hann knappt lyfta från Imam Khomeini-flygplatsen innan det störtade, enligt den halvstatliga iranska nyhetsbyrån Fars.
Flightradar 24, som följer flygplan i realtid, uppger att planet lyfte vid 03.42. De sista signalerna från planet

sändes två minuter senare.
Enligt Hassan Rezaeifar på det iranska luftfartsverket skickade inte piloterna ut något nödmeddelande före kraschen.
– Planet brinner men vi har skickat dit räddningsarbetare, och vi kanske kan rädda några passagerare, sade Pirhossein Koulivand, chef för Irans räddningstjänst, inledningsvis till inhemsk tv.
Senare uppgav han att branden var så omfattande att räddningsmanskapet inte kunde rädda någon.
Totalt omkom 176 personer.
Enligt flygbolagets passagerarlista, som offentliggjordes på onsdagseftermiddagen, var många av dödsoffren unga. 16 av dem under 10 år – den yngsta född 2018.
Uppgifter om hur många svenskar som omkom i olyckan hade på onsdagskvällen inte bekräftats av utrikesdepartementet, men enligt flygbolaget och

Ukrainas president rör det sig om tio svenskar. Flygbolagets passagerarlistor, som DN gått igenom, visar dock att ytterligare personer bosatta i Sverige fanns med på planet.

För TT uppgav utrikesminister Ann Linde (S) att det kan röra sig om fler offer.

– Ukraina har meddelat att det handlar om tio personer, men det kan vara fler. Men det är väldigt viktigt att vi själva har information och kan informera de anhöriga, innan vi går ut och bekräftar hur många svenska medborgare det handlar om.

En förklaring till att UD ännu inte kunnat bekräfta antalet drabbade svenskar är att en del är svenska medborgare, vissa har dubbelt medborgarskap och några är bosatta i Sverige utan att vara svenska medborgare.

Bland svenskarna på flygbolagets passagerarlista finns bland annat flera unga personer i 20-årsåldern och

två barnfamiljer från Stockholmsområdet.
Enligt flygbolaget fanns förutom svenskarna 82 iranier, 63 kanadensare, elva ukrainska medborgare, fyra afghaner, tre tyskar och tre britter ombord på planet.
Ann Linde (S) skriver på Twitter att hon ”med stor sorg” tog emot beskedet om flygolyckan i Iran.
Till DN säger hon:
– Jag känner ett djupt deltagande med offrens vänner och familjer. Det är viktigt att de snabbt får besked om vad som orsakat olyckan, säger Ann Linde.
– Jag har framfört mina kondoleanser till Ukrainas utrikesminister och utrikesministrarna i flera av de andra länder som drabbats. Jag har själv fått ta emot kondoleanser från flera länder.
Även statsminister Stefan Löfven kommenterade olyckan i samband med att han tog emot Finlands nya statsminister Sanna Marin på Harpsund under onsdagen.
Statsministern efterlyste en

utredning om vad som orsakat olyckan och bekräftade att UD och personal från Sveriges ambassad i Iran är på plats för att undersöka hur många svenskar som omkommit.

– Mina tankar går förstås till de omkomna, sa Stefan Löfven under presskonferensen.

Statens haverikommission har utsett en representant som ska ingå i den internationella haveriutredningen.

– Jag utgår från att kommissionen kommer att arbeta effektivt och snabbt så att vi får reda på vad som har hänt, säger Ann Linde.

Utrikesministern berättar att UD öppnat en kristelefonlinje. På Arlanda har polisen upprättat ett kriscenter, dit Ann Linde uppmanar anhöriga och andra som känner oro att vända sig. Enligt utrikesministern är det viktigt att människor som befinner sig i regionen hör av sig till anhöriga.

Transportstyrelsen, som har tillsynsansvar för svenska flygbolag, säger att de just nu undersöker om de ska vidta åtgärder med anledning av kraschen i Iran och det försämrade säkerhetsläget i regionen. Gunnar Ljungberg, sjö- och luftfartsdirektör på myndigheten, kan inte helt utesluta att det finns en koppling mellan händelserna.

– Det går inte att säga någonting i det här läget, möjligheten lyfts ju upp om man följer nyhetsflödet, säger han.

Myndigheten tittar på om det finns svenska charteroperatörer och linjebolag som flyger i området. Dessutom har Iran Air, som flyger sträckan Iran–Sverige, ett trafikavtal med svenska myndigheter.

– Om vi anser att det inte är tillräckligt säkert kan vi stoppa dem från att flyga Sverige–Iran, men det är inte aktuellt just nu.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se
Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Torbjörn Petersson : Tre frågor om Boeing

och kraschen i Teheran

TORSDAG 9 JANUARI 2020

1. Vad är känt om flygplansmodellen som störtade?

Modellen Boeing 737–800, med plats för 189 passagerare, lanserades för 25 år sedan och har tillverkats i runt 5 000 exemplar. Den har sina rötter i 1960-talet och är världens vanligaste jetdrivna trafikflygplan. Av experter beskrivs modellen som en tillförlitlig arbetshäst. Den har varit inblandad i tio dödsolyckor genom åren. Olycksplanet levererades för tre år sedan och var liksom andra Boeing 737 över hela världen utrustat med CFM56-motorer. Kombinationen av flygplan och motor är den populäraste i branschen, men motorn används också

av Airbus A320 och passerade, enligt CFM, år 2019 gränsen en miljard flygtimmar.
Modellen 737–800 är en föregångare till Boeings 737 Max-modell, som har ett annorlunda och digitalt styrsystem och som efter två dödsolyckor fick flygförbud i mars.

2. Hur gick olyckan i Iran till?

Hittills har inga säkra svar kunnat ges. Det här var den första dödsolyckan som det ukrainska flygbolaget UIA varit inblandat i. Planet hade just lyft från Imam Khomeini International-flygplatsen i Teheran när det störtade. En iransk talesperson sa att eldflammor slagit ut från en av motorerna. Kraschen sades ha berott på tekniska problem, men enligt iranska luftfartsverket sände piloterna inget nödmeddelande innan kraschen. Vid nedslagsplatsen var flygplanet slaget i småbitar. Orsaken till olyckan är än så länge okänd. Det finns inga

spår som bedöms hetare än andra.

3. Vad innebär det här för krisdrabbade Boeing?

Flygplansmodellen som störtade anses tillhöra de säkrare. Ändå innebär kraschen på nytt negativa nyheter för Boeing som riskerar kostnader på runt 100 miljarder kronor efter de två olyckorna med 737 Max-modellen. Nyligen fick vd:n Dennis Muilenburg sparken, hans stora misstag var att underskatta svårigheterna som Boeing hade hamnat i.

Men flygplanstillverkaren tycks till slut gjort helt om i en avgörande fråga och anser inte att det räcker med att ha flugit äldre modeller av 737:an. Nu vill Boeing att piloter som ska flyga 737 Max-modellen också tränar i simulatorer för just den - modellen.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

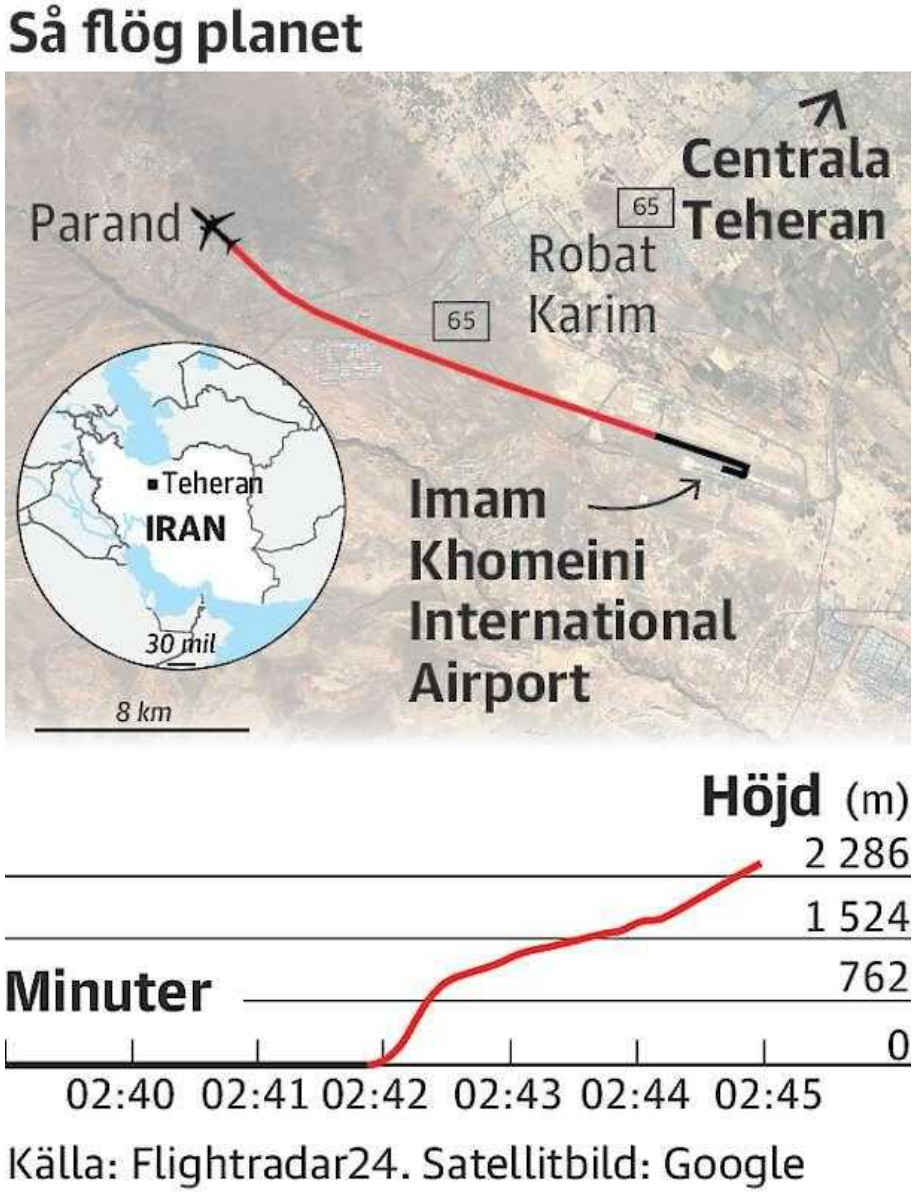

”Märkligt att säga att det är tekniska problem”

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Flygsäkerhetsexperten Hans Kjäll tycker det är märkligt att flygplatsen i Teheran så tidigt slog fast att kraschen berodde på tekniska problem. Detta eftersom de svarta lådorna ännu inte är analyserade.

Nu är frågan om Iran ger amerikanska Boeings utredare tillträde till haveriplatsen.

Olycksplanet var av typen Boeing 737-800 och tillhörde Ukraina International Airlines med destination Kiev.

En talesperson för flygplatsen uppgav inledningsvis att kraschen berodde på tekniska problem, rapporterade den halvstatliga iranska nyhetsbyrån Fars. Men enligt det iranska luftfartsverket skickade inte piloterna ut något nödmeddelande före kraschen, uppger iranska medier enligt Reuters.

De sista transpondersignalerna uppges ha skickats 3 minuter och 42 sekunder efter start. Enligt Flightradar 24 nådde planet knappt 8 000 fots höjd (cirka 2 400 meter) innan det försvann från radarn.

Uppgifterna är motstridiga, menar flygsäkerhetsexperten Hans Kjäll.

– Det tar mycket längre tid för planet att komma upp på 8 000 fot, det handlar

snarare om fyra–fem minuter, säger han.
Hans Kjäll är förvånad över att flygplatsen så snabbt slog fast att orsaken var tekniska problem.
– Det är lite märkligt. Det är svårt att säga att det är tekniska problem om de inte har information som är väldigt signifikant, som att piloterna fick en varning i cockpit och hann skicka ett nödmeddelande innan kontakten bröts. Annars måste man vänta tills man har analyserat de svarta lådorna, säger han.
Planets två svarta lådor har hittats. Den ena registrerar ungefär hundra olika parametrar som höjd, roderutslag, fart och motordragkraft. Den andra spelar in tal och klickljud från cockpit – vad piloterna gör och säger.
– Frågan är om Iran kan analysera dem eller om de måste skicka dem till ett land med bättre resurser. Franska haverikommissionen BEA

har ett bra laboratorium för analyser, säger Hans Kjäll.
Det är iranska haverimyndigheter som ska utreda kraschen, men frågan är också om de kommer att ge Boeings utredare tillträde till Iran med tanke på den eskalerande konflikten mellan Iran och USA.
– Det kan finnas praktiska svårigheter för det just nu.
Flygplanstypen Boeing 737-800 är en av världens vanligaste. Den har ett konventionellt styrsystem, inte det digitaliserade som utgjort problem med de olycksdrabbade Boeing 737 Max-planen.
– Det är ingen skugga över flygplanstypen, den är bra. Oftast är det operativa fel, pilotfel, som orsakar haverierna med de här planen. Det kan vara andra yttre faktorer som påverkar också.
Flygbolaget Ukraine International Airlines sticker inte heller ut på något sätt i flygsäkerhetsstatistiken. Det är första kraschen med dödlig utgång för det

Kievbaserade flygbolaget, uppger Reuters.
– De har använt de här flygplanen ganska länge nu, säger Hans Kjäll.
Statens haverikommission (SHK) har efter kraschen i Iran utsett avdelningschefen Peter Swaffer till svensk expert i ärendet. Swaffer utses i enlighet med bestämmelserna i Chicagokonventionen om civil luftfart.
Senare på onsdagen citerade nyhetsbyrån Reuters källor inom ”västerländsk underrättelsetjänst” som preliminärt kommit fram till att planet inte störtat till följd av en missil.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Svenskar har omkommit vid en rad flygolyckor. Här är några uppmärksammade händelser:
Lockerbieattentatet 1988: Den svenske FN-diplomaten Bernt Carlsson, Elisabeth Svensson-Mulroy och flygvärdinnan Siv

Engström omkom när Pan Ams flight 203 exploderade ovanför Skottland. En libysk agent dömdes till livstids fängelse för dådet.
Oskarshamn 1989: 16 personer omkom när ett flygplan havererade vid inflygningen till Oskarshamns flygplats.
Milano 2001: 25 svenskar omkom när ett SAS-plan kolliderade med ett privatplan på Linate-flygplatsen.
Brasilien 2009: Tre svenskar dog när ett Air France-plan störtade i utanför Brasiliens kust.
Ryssland 2011: Den svenske landslagsmålvakten i ishockey Stefan Liv omkom vid en flygkrasch i Volga när planet inte lyckades lyfta utan kraschade strax efter start.
Etiopien 2019: Fyra svenskar dog när Ethiopian Airlines plan kraschade strax efter start i Addis Abeba.
Dela

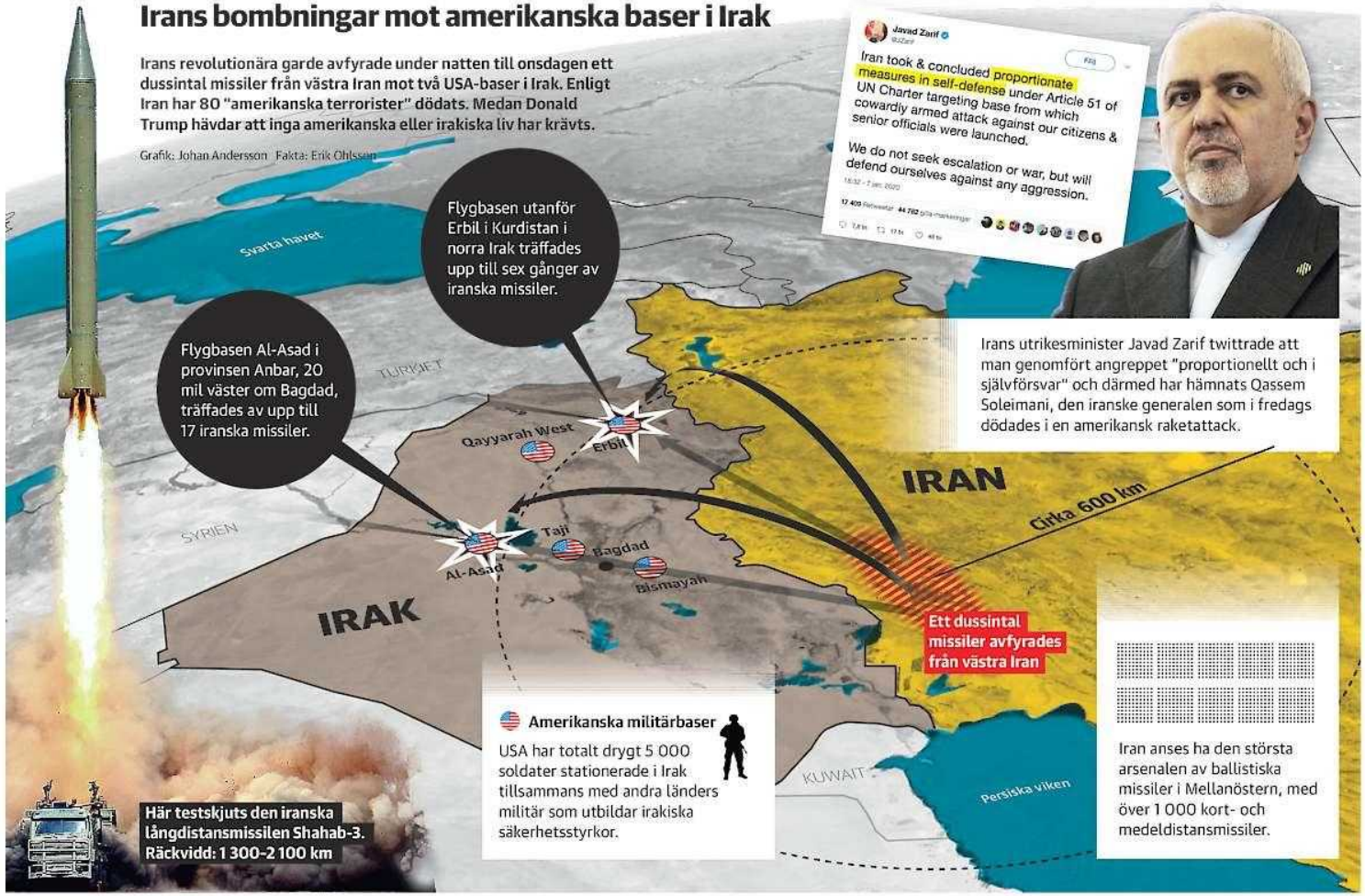
Irans bombningar mot amerikanska baser i Irak
Irans revolutionära garde avfyrade under natten till onsdagen ett dussintal missiler från västra Iran mot två USA-baser i Irak. Enligt Iran har 80 "amerikanska terrorister" dödats. Medan Donald Trump hävdar att inga amerikanska eller irakiska liv har krävts.
Grafik: Johan Andersson Fakta: Erik Ohlsson
Svarta havet
TURKIET
SYRIEN
IRAK
IRAN
KUWAIT
Persiska viken
Flygbasen utanför Erbil i Kurdistan i norra Irak träffades upp till sex gånger av iranska missiler.
Flygbasen Al-Asad i provinsen Anbar, 20 mil väster om Bagdad, träffades av upp till 17 iranska missiler.
Qayyarah West
Erbil
Taji
Bagdad
Al-Asad
Bismayah
Cirka 600 km
Ett dussintal missiler avfyrades från västra Iran
Javad Zarif
@JZarif
Iran took & concluded proportionate measures in self-defense under Article 51 of UN Charter targeting base from which cowardly armed attack against our citizens & senior officials were launched.
We do not seek escalation or war, but will defend ourselves against any aggression.
Irans utrikesminister Javad Zarif twittrade att man genomfört angreppet "proportionellt och i självförsvar" och därmed har hämnats Qassem Soleimani, den iranske generalen som i fredags dödades i en amerikansk raketattack.
Amerikanska militärbaser
USA har totalt drygt 5 000 soldater stationerade i Irak tillsammans med andra länders militär som utbildar irakiska säkerhetsstyrkor.
Iran anses ha den största arsenalen av ballistiska missiler i Mellanöstern, med över 1 000 kort- och medeldistansmissiler.
Här testskjuts den iranska långdistansmissilen Shahab-3. Räckvidd: 1 300–2 100 km

Långsiktig strategi från USA ännu långt borta

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Analys

Den som hoppades på en ny sammanhängande Mellanösternstrategi från USA blev besviken på Donald Trumps tal till nationen. Men omgiven av militärer sade Trump att han hoppas slippa ta ytterligare vapen i bruk och annonserade i stället ytterligare sanktioner mot Iran.

Washington.

Det finns en väg mot fred. Om Iran slutar att sponsra terrorism och lovar att aldrig någonsin framställa kärnvapen. Möjligen kan man sammanfatta Trumps tio minuter långa tal till den amerikanska nationen på det sättet.

Trump var omgiven av generaler med bister uppsyn när han framträdde i en foajé

i Vita huset vid halv tolv på förmiddagen lokal tid. Soldaternas närvaro vid podiet tycktes understryka att konflikten med Iran fortfarande är militär. Det fanns visserligen öppningar till diplomati – Trump sade att Iran har potential att blomstra som nation. Men en sådan framtid tycktes fjärran. Trump ägnade en betydande del av talet åt att understryka kraften i den amerikanska militärmakten.

– Våra missiler är stora, mäktiga, exakta, dödliga och snabba, sade Trump. Samtidigt sade presidenten att han hoppas att vapnen inte behöver användas. I stället hotade Trump Iran med ytterligare ekonomiska sanktioner. Han uppmanade europeiska stater att skrota kvarlevorna av det kärnenergiavtal som lättade på sanktionerna mot landet i utbyte mot löften från Iran att avstå från anrikning av uran.

I talet beskrev Trump Iran-avtalet från 2015 som roten till Irans destruktivitet. Pengarna från det avtalet har gjort det möjligt för Iran att sponsra terrorism i Mellan-östern och framställa högteknologiska vapen, hävdade Trump och upprepade en utsaga om att Obama skulle ha överlämnat kontanter till Teheran som en del av uppgörelsen. (I själva verket rörde det sig om tillgångar som legat frusna som den iranska regimen fick kontroll över när avtalet slöts.) Sedan Trump gav order om att döda generalen Qassem Soleimani i en drönarattack i slutet av förra veckan har det amerikanska folket, kongressen i Washington och allierade stater runt om i världen väntat på något som liknar en sammanhängande och långsiktig Mellan-österstrategi från den amerikanska regeringen. Talet rymde nog inte ens konturen av en sådan strategi, även om Trump inte heller annonserade några

nya militära attacker mot iranska mål. Trumps upptagenhet vid Iranavtalet, och hans långtgående slutsatser om vad avtalet resulterat i, distanserar USA ytterligare från Europa. Sedan dödandet av Soleimani har det blivit uppenbart hur långt Natoländerna och USA nu befinner sig från varandra. ”Uppriktigt talat har européerna inte varit så hjälpsamma som vi önskat att de skulle vara”, sade USA:s utrikesminister Mike Pompeo i helgen.

Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg vägrade ställa sig bakom attacken mot Soleimani. USA vägrade i sin tur låta Irans utrikesminister Javad Zarif besöka FN:s högkvarter i New York, samtidigt som EU:s utrikesminister sammanträdde med Zarif i Bryssel.

Trumps tal på onsdagen utmålade i praktiken européerna, som fortfarande sätter sin tilltro till Iranavtalet, som kallhamrade eller naiva

finansiärer av terror. Det är svårt att tolka den slutsatsen som en utsträckt hand.
Och en utsträckt hand till en potentiell medlare behövs nog om Trumpregeringen ska lyckas ta steget från väpnad konflikt till diplomatiska överläggningar.
Trump utmålade USA som den segrande parten.
– Iran tycks ge upp, vilket är en bra sak för alla inblandade parter och en väldigt bra sak för världen, sade presidenten i talet.

Republikaner uppmanade det amerikanska folket att ställa sig bakom vad Vita huset kallar sin ”maximala påtryckningskampanj” mot Iran. Kongressledamoten - Kevin McCarthy liknade Trump med den republikanska portalfiguren Ronald Reagan. Trumps strategi mot Iran, sade McCarthy, liknar Reagandoktrinen ”Peace through strength”, fred genom styrka. ”Tack till vår president och till våra modiga trupper som återför

Amerika till en position av respekt och beundran runt världen”, twittrade McCarthy efter talet.

En del analytiker liknar Trumps strategi mot Iran med den som presidenten prövat mot Nordkorea, där öppna hot över sociala medier övergick i ett par spektakulära toppmöten och växlingar av ”kärleksbrev”. Förhandlingarna med Nordkorea har inte utmynnat i några konkreta uppgörelser.

I Washington Post skriver Daniel Drezner, professor i internationell politik vid Tufts University, att det värsta nu förmodligen är över i kraftmätningen mellan USA och Iran. ”Varje gång som presidenten har provocerat fram en kris som skulle kunna leda till ett faktiskt krig, har han backat”, skriver Drezner om Trump. ”Tänk på en övervuxen parvel som plötsligt inser att leken har konsekvenser i den verkliga världen.”

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Detta har hänt

27 december 2019. I en raketattack mot en irakisk militärbas nära Kirkuk dödas en civilanställd amerikansk medborgare och flera skadas. USA lägger skulden på den Iranstödda shiamilisen Hizbollah-brigaderna.
29 december 2019. USA genomför flyganfall mot fem av Hizbollah-brigadernas baser i Irak och Syrien.

31 december 2019. En protest-rörelse, ledd av en Iranstödd milis, försöker storma USA:s ambassad i Bagdad i protest mot de amerikanska flyganfallen. Vid ett tillfälle tar de sig in genom grindarna.
3 januari 2020. Qassem Soleimani, chef över Irans revolutionsgardes specialstyrka Quds, dödas i en drönarattack på väg från flygplatsen i Bagdad. Attacken sker på order av USA:s president Donald Trump. Irans president Hassan Rohani ut-lovar hämnd.

5 januari 2020. Donald Trump hotar att slå ut 52 viktiga iranska mål, om Iran gör verklighet av sina hot om vedergällning. Iraks parlament kräver att USA:s militär lämnar landet. Iran meddelar att landet inte längre begränsar sin anrikning av uran och överger i praktiken kärnteknikavtalet från 2015. USA lämnade avtalet 2018.

6 januari 2020. Generalen Qassem Soleimanis kvarlevor förs genom Teheran i en begravningsprocession kantad av hundratusentals människor.

7 januari 2020. Mer än 50 människor trampas ihjäl sedan panik bryter ut under Qassem Soleimanis begravningsceremoni i Kerman. Iran säger sig överväga 13 olika sätt att hämnas USA.

Trump utlovar nya sanktioner efter attacken

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Nya sanktioner mot Iran, men inget hot om ytterligare militär vedergällning.

Det var budskapet från USA:s president Donald Trump efter den iranska hämndattacken.

– Iran har backat, sade Trump i ett tv-tal, och efterlyser ett större engagemang från Nato i Mellanöstern.

Natten till onsdagen genomförde Iran raketattacker mot två amerikanska militärbaser i Irak som en hämnd för attacken som dödade den iranska toppmilitären Qassem Soleimani i fredags.

Enligt USA:s president Donald Trump ska inga amerikanska medborgare ha kommit till skada, inte heller någon av de andra utländska soldater som befann sig på den ena anläggningen.

– Iran måste överge sina kärnvapenplaner och sluta

stödja terrorister, sade president Trump, utan att framföra några andra hot än ekonomiska sanktioner mot landet.
Tidigare på onsdagen varnade Iran USA för att trappa upp konflikten.
Budskapet från Teheran är - att saken bör vara utagerad efter hämndattacken.
Natten till onsdagen avfyrade Iran ett dussintal raketer mot amerikanska intressen i Irak.
Militärbasen Al-Asad träffades vid klockan halv två lokal tid av flera raketer. En ny attack mot basen kom drygt en timme senare.
Ett anfall riktades även mot en bas i Erbil i norra Irak, där soldater från USA och andra länder i den internationella koalitionen mot IS är stationerade.
Irans utrikesminister Mohammad Javad Zarif skriver på Twitter att raketattackerna mot de två amerikanska baserna var proportionerliga, och att man inte vill se fler militära handlingar.

Enligt Zarif slog militären till mot den bas varifrån USA:s attack mot Soleimani utgick.
”Vi vill inte ha fortsatt eskalering eller krig, men kommer att försvara oss mot all aggression”, fortsätter Zarif.
Irans högste ledare ayatolla Ali Khamenei säger att USA bör dra sig tillbaka från regionen och att attacken mot amerikanska mål i Irak var ett ”slag i ansiktet” för USA. Amerikanska underrättelsekällor, som citeras av Reuters, bedömer att Iran avsiktligt kan ha undvikit att döda amerikaner för att krisen länderna emellan inte ska trappas upp ytterligare.
Irans attack fördömdes på bred front under onsdagen.
Läget i Mellanöstern är just nu otroligt farligt och en felkalkylering kan få katastrofala konsekvenser, enligt utrikesminister Ann Linde (S).
– Det är oerhört bekymmersamt när Iran skjuter missiler mot baser där det finns internationell

trupp. Alla angrepp mot fredsbevarande styrkor måste fördömas, säger Ann Linde.

– Det är inte bara statliga aktörer som är inblandade, vilket gör den här situationen komplex.

– Det som behövs nu är en deeskalering. Samtal och diplomati måste sättas i gång, säger Ann Linde.

Den brittiske premiärministern Boris Johnson fördömde Irans beskjutning av de allierades baser. I ett tal i parlamentet sade han att Iran inte fick upprepa de vårdslösa och farliga attackerna, utan måste eftersträva en brådskande avspänning av krisen.

Även EU:s nya utrikeschef Josep Borrell och Tyskland stämmer in i kritiken.

– Det är avgörande att vi nu inte tillåter att denna spiral får fortsätta, säger den tyska försvarsministern Annegret Kramp-Karrenbauer.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Michael Winiarski: Iran kan medvetet ha undvikit att döda amerikaner

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Irans högste ledare ayatolla Ali Khamenei kallade de nattliga missilattackerna mot amerikanska militärbaser i Irak

för ”ett slag i ansiktet på USA”. I själva verket verkar det som att Iran medvetet såg till att skadorna inte skulle bli så svåra att de skulle tvinga fram en motreaktion från USA.

Irans missilangrepp – som regeringen i Teheran presenterade som en vedergällning för att USA dödade den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani – orsakade inte några allvarliga skador. Det stärker teorin om att Iran såg till att undvika amerikanska militära förluster vid anfallet mot USA:s flygbaser. Enligt regeringskällor i USA och Europa som nyhetsbyrån Reuters hänvisar till ska det iranska Revolutionsgardet medvetet ha siktat på ett sätt så att missilerna skulle missa målen – allt i syfte att krisen mellan Iran och USA inte trappas upp okontrollerat.

Å ena sidan ville Irans ledare framställa beskjutningen av USA:s flygbaser i Irak som en trotsig hämnd mot ”Den Store Satan”, som i fredags dödade Soleimani, chef för

Quds-styrkan inom Revolutionsgardet och en av regimens viktigaste operatörer i regionen.
Å andra sidan var signalerna från regeringen i Teheran otvetydiga: Vi har nu hämnats USA:s dödliga drönarattack mot ”vår martyr” Qassem Soleimani, och vi vill inte ytterligare trappa upp konflikten.
Utrikesminister Javad Zarif uttryckte det i klartext: Iran vill inte ha krig och missilangreppen ”fullbordar” det iranska svaret på USA:s drönarattack som dödade den inflytelserike iranske generalen.
Även från Washingtons sida tycktes man inledningsvis vilja lugna ner situationen; president Donald Trump twittrade att ”allt är bra” som en första reaktion innan han gick och lade sig.
En positiv tolkning var att Iran genom en relativt mild ”hämnd” hade fått sitt budskap framfört och räddade ansiktet inför den inhemska och utländska

opinionen, utan att riskera att dra på sig en ytterligare eskalering av våldsspiralen som hotade att leda till ett fullskaligt krig i Mellanöstern.
Eller som den svensk-iranske statsvetaren och lobbyisten Trita Parsi i USA skrev på Twitter:
”Iran förvarnade irakierna inför missilattackerna. Liknande signaler sändes till USA. Det är därför det inte blev några dödsoffer. De ville inte ha några… Iran gjorde något som de visste Trump skulle förstå, för att undvika en upptrappning”.
Patrycja Sasnal, en Mellanösternexpert vid Polens institut för internationella frågor i Warszawa, gick ännu längre i en intervju i tidningen Gazeta Wyborcza. Hon hänvisade till ett brev som Vita huset sänt via Schweiz ambassad i Teheran (som företräder USA:s intressen i Iran) där iranierna uppmuntras att bemöta den amerikanska attacken på ett proportionellt sätt:

”Och vi vet nu vad det gällde; man tipsade dem helt enkelt om att angripa USA-baser i Irak som den bästa lösningen av situationen. Det kan förefalla märkligt, men det var den enda utvägen ur hela denna tragedi”.

Det ger också enligt Patrycja Sasnal en ledtråd till förvirringen kring utkastet till ett brev som USA-militären formulerade om en amerikansk reträtt från Irak – som sedan togs tillbaka av försvarshögkvarteret Pentagon. Det var en signal om att USA trots allt är inne på att avveckla sig från några av sina militärbaser i Irak. Om allt det stämmer skulle det betyda att det finns en outtalad och underförstådd samstämmighet mellan Iran och USA, att de nu är kvitt efter dödandet av Soleimani och Irans därpå följande missilregn över USA:s baser i Irak. Det skulle på sikt kunna innebära en öppning för USA och Iran att dämpa den pågående konfrontationen. Ska man döma av Trumps korta tv-tal på onsdagen har

USA accepterat den iranska attacken som ett ”proportionellt” svar på Soleimanis död; enligt USA-presidenten ”tycks” Iran ha backat. Det innebär rimligen att Trump inte anser att det krävs någon amerikansk militär motåtgärd mot Iran. Därmed blir det inte någon upptrappning till en större militär sammandrabbning i Mellanöstern. I varje fall inte nu.
Irans krav på att USA ska dra sig bort från Mellanöstern kvarstår förstås, vilket president Hassan Rouhani underströk i en tweet: ”Vårt slutgiltiga svar på detta mord är att sparka ut USA:s alla styrkor från regionen”.
Michael Winiarski

Oro för jättebrand när värmen återvänder

TORSDAG 9 JANUARI 2020

I dag, torsdag, och i morgon väntas de hundratals skogsbränderna i Australien få ny fart av temperaturer på över 40 grader och kraftiga vindar. Söder om Sydney växer oron för att två stora bränder ska slås ihop till jättebrand som täcker en yta stor som Halland.

Efter flera dagar med temperaturer runt 30 grader och till och med lite regn på några platser slår värmen till igen. I sydöstra Australien väntas extremvärme och hårda vindar, vilket ökar riskerna att skapa nya bränder och förvärra befintliga. Längs östkusten har nya samhällen tömts på människor.

Störst är oron för att två stora bränder i gränslandet mellan delstaterna Victoria

och New South Wales, 30 mil från Sydney, ska slås ihop till en ”megabrand”. På onsdagen var bränderna mindre än tio kilometer från varandra. En ”megabrand” skulle täcka en halv miljon hektar, en yta ungefär motsvarande Halland. En brand av den storleken kan skapa ett eget vädersystem med åska, som ytterligare kan förvärra situationen
Från lördag ser väderläget mer gynnsamt ut, även om det krävs mycket regn för att råda bot på torkan. 2019 var det torraste året i Australien sedan 1902.
Sommaren är långt ifrån över. Den varmaste tiden infaller normalt sett i februari i den sydöstra delen av landet som drabbats värst av bränderna.
I Sydney uppmanade myndigheterna människor att inte vistas utomhus i onödan. Brandröken gör att luftföroreningarna i storstaden nått alarmerande nivåer.
Luften kan trigga i gång astmaanfall och i Jarvis Bay

har läkaren Vicky Kritiko de senaste veckorna delat ut gratis astmamedicin till många människor. På onsdagen var sikten så dålig att flygtrafiken påverkades, rapporterar Sydney Morning Herald.

Fortfarande rasar hundratals bränder, framför allt i Victoria och New South Wales. Minst 25 människor och hundratals miljoner djur har dödats sedan september förra året. Minst 8 000 koalor uppskattas ha dött i bränderna. 2 000 byggnader har förstörts av lågorna.

Enligt polisen misstänks 24 personer för att medvetet ha anlagt bränder under den värsta brandsäsongen i mannaminne.

Fler än 180 personer har gripits för brandrelaterade brott. I 53 fall handlar det om oaktsamhet, drygt 50 personer har brutit mot eldningsförbudet och 47 personer har kastat pyrande cigarettfimpar på marken.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Taipeis unga drömmer varken om Kina eller om USA

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Jorden runt

På ett väldesignat kafé i centrala Taipei ligger det travar av japanska livsstilsmagasin på soffborden. Omkring oss sitter unga taiwanesiska par med shoppingpåsar från japanska kläd- och designmärken som Muji, Uniqlo och Beams.

Taipei.

Kaféet skulle kunna ligga i någon trendig del av Tokyo, men vi är i Da'an i centrala Taipei, där de flesta unga invånarna mest verkar - drömma om Japan. I det geo-politiska spel som just nu pågår mellan USA och Kina verkar unga i Taiwan helst välja bort båda. Här fantiserar unga varken om Hollywood eller Shanghai, utan drömmer hellre om japansk design, popkultur, mat och estetik. Redaktören för Popeye, ett inflytelserikt japanskt modemagasin, sade nyligen att han kan gå ostört på gatorna i Tokyo, men i Taipei blir han hela tiden stoppad av unga beundrare som vill ta en selfie. Historiskt har relationen mellan Taiwan och Japan förstås varit komplicerad. Taiwan koloniserades av Japan under 50 år och misstänksamheten mot Japan kan fortfarande vara stor bland äldre generationer här. De tvingades lära sig japanska i skolorna och fick stryk av läraren om de upptäcktes viska något på

taiwanesiska till andra elever.
Men de yngre i Taiwan har bara upplevt det moderna Japan och turistar hellre i Tokyo än på Kinas fastland eller i USA. Kärleken tycks vara ömsesidig. Det kommer varje år två miljoner japanska turister till Taiwan och de två länderna tycks vara på väg att etablera ett slags kulturellt systerskap, som alternativ till regionens kinesiska dominans. Nio av tio unga i Taiwan säger inför valet på lördag att de inte ser sig som kineser.
Bland östra Asiens kosmopolitiska storstäder verkar det i stället ha uppstått ett slags nätverk över gränserna, där unga i Hongkong, Seoul, Tokyo och Taipei känner sig allt mer värderingsmässigt och kulturellt besläktade, samtidigt som de blir ideologiskt alienerade från äldre invånare i sina respektive hemländer.
Runt hörnet från kaféet i Da'an besöker jag en vacker

gammal vitmålad villa som brukade husera det amerikanska konsulatet i Taipei. Nu är det i stället, symboliskt nog, hemvist för Café Lumière, en restaurang döpt efter en klassisk taiwanesisk film, som utspelar sig i Tokyo.
Martin Gelin

Vi avser att kliva åt sidan som ”seniora” medlemmar av den kungliga familjen och framgent

arbeta för att bli ekonomiskt oberoende.

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Storbritanniens prins Harry och hertiginnan Meghan avser att dra ned på sina åtaganden för hovet, meddelar paret i ett uttalande från Buckingham Palace.

Näbbmöss kan ligga bakom tyska dödsfall

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Tyskland. En smitta från näbbmöss tycks ha orsakat åtta dödsfall i Tyskland de senaste 20 åren.
I de åtta fallen har det så - kallade bornaviruset hittats hos personer som avlidit till följd av hjärninflammation.

Samtliga personer bodde i södra Tyskland, de flesta i lantliga miljöer där de ofta kom i kontakt med djur, skriver forskarna bakom en ny studie som publiceras i den vetenskapliga tidskriften The Lancet.
Bornaviruset bärs av fältnäbbmöss och drabbar vanligtvis hästar och får. I de åtta fallen föll de drabbade personerna i koma för att sedan avlida.
TT-AFP

Dokumentär visar kritiserad avel av jätteräv

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Finland. Pälsdjursindustrin i Finland anklagas för missförhållanden. I en schweizisk tv-dokumentär hävdas att den hårt kritiserade aveln av

jätterävar med hälsoproblem fortfarande pågår. Syftet med aveln har varit att få fram större skinn.
En del av filmerna har tagits nattetid från utsidan, sedan de nekats tillträde till päls-farmerna.
– Pälsuppfödarna har lovat att sätta punkt för uppfödningen av jätterävar, men det har inte skett, säger Kristo Muurimaa från djurrättsorganisationen Oikeutta eläimille till Yle.
TT

Minst elva skadade i bombdåd i Mogadishu

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Somalia. Minst elva människor skadades när en bomb exploderade i en hektisk gatukorsning i Somalias huvudstad

Mogadishu, uppger chefen för räddningstjänsten.
I går, onsdag, hade ingen tagit på sig dådet, som inträffade i närheten av regeringsbyggnader.
I förra veckan dödades minst 90 personer i Mogadishu i en bombattack av den terror-stämplade rörelsen al-Shabaab. Det var den dödligaste attacken i landet på två år.
TT-Reuters

Person hittad död i underredet på flygplan

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Frankrike. En person har hittats död i utrymmet för landningsstället på ett flygplan i Paris.
Det var på onsdagen ännu inte känt vem personen är

men en utredning kring dödsfallet har inletts, meddelar flygbolaget Air France, som inte vill kommentera uppgifterna om att det skulle röra sig om ett barn.
Planet landade på flygplatsen Charles de Gaulle på onsdagen efter att ha lyft från Elfenbenskustens huvudstad Abidjan kvällen innan.
TT-AFP-Reuters

Striden om Alfred Dreyfus pågår - fortfarande

TORSDAG 9 JANUARI 2020

I dagarna är det 125 år sedan den franske officeren Alfred Dreyfus degraderades och därefter dömdes oskyldig som spion. Hans verkliga brott: han var judisk. Dreyfusaffären har

något att lära oss också om vår egen tid, skriver Per Svensson.
Under rubriken ”Förrädarens straff” berättade Dagens Nyheter den 10 januari 1895 om degraderingen av den franske generalstabsofficeren och artillerikaptenen Alfred Dreyfus.
Den rituella offentliga förnedringen av Dreyfus hade ägt rum några dagar tidigare på militärhögskolans kaserngård i Paris. Flera tusen utkommenderade soldater bildade häck. En rasande folkmassa hade samlats utanför skolbyggnaderna och röt fram hotelser mot ”förrädaren”. En officer från Republikanska gardet slet bort gradbeteckningarna och knapparna från Dreyfus uniform och knäckte hans sabel.
Det hela får i DN:s referat karaktären av grekisk tragedi, fallet ner i avgrunden, med folkmassan som kör. Alfred Dreyfus tvingades genomföra en

skammens marsch längs soldatmuren. ”Han erinrar om ett vildt djur i snaran”, skriver DN i spänningsförstärkande presens. ”I ett hörn af gården står en grupp officerare. Då Dreyfus passerar förbi dem vänder han hufvudet åt dem och ropar: ’Sägen hela Frankrike, att jag är oskyldig!’ Ropen ’Eländige! Förrädare! Judas!’ svara honom och utifrån höras åter folkets utbrott af raseri.” Alfred Dreyfus deporterades till Djävulsön i Franska Guyana. Där kom han att tillbringa nära fem år. Det finns starka skäl att påminna om, och reflektera över, den så kallade Dreyfusaffären. Inte i första hand för att det i dag är ganska exakt 125 år sedan den spionerianklagade kaptenen på militärhögskolans gård stöttes ur ur den franska arméns och nationens gemenskap. Inte heller för att Roman Polanskis film om rättsskandalen, ”J’accuse”, byggd på den brittiske författaren Robert Harris

roman ”An officer and a spy”, fick juryns stora pris vid filmfestivalen i Venedig i september förra året.
Det viktigaste skälet är i stället att Dreyfusaffären, och det sammanhang som gjorde den möjlig, har något att lära oss om vår egen tid och dess klimat:
Antisemitismen.
Nynationalismen.
Devalveringen av fakta och sanning. Föraktet för den liberala demokratin.
Ett par veckor före jul intervjuade jag den brittiske historikern Simon Schama, känd inte minst för stora och påkostade BBC-serier som ”A history of Britain”, ”The story of the jews” och ”Civilisations”. Schama var i Stockholm för att delta i två litterära kvällar arrangerade av Föreningen judisk kultur i Sverige. Intervjun kom främst att handla om brexit och det då snart stundande brittiska valet, men vi snuddade också vid antisemitismen, den som blivit ett ”institutionellt problem” i Jeremy Corbyns

Labour, men långtifrån bara där.
”Vi befinner oss inte i en Hitler-situation, men vi är i en Dreyfus-situation”, sa Schama.
Den antisemitism som runt om i västvärlden fått fäste hos unga män med rötter i Mellanöstern har på senare tid alltmer lyfts fram i ljuset. Inte en dag för tidigt.
Samtidigt tycks judehatet åter ha blivit centralt också i högerextrema miljöer. Det är konspirationstänkandet som härskar. Det goda ”folket” blir bedraget av ”eliten”. Det är populismens definierande tankefigur. Det ligger sedan nära till hands att ge denna förrädiska ”elit” en mer specifik gestalt: ”Juden”. I dag gärna under namnet George Soros.
Så tänktes och talades det också under decennierna kring 1900. Men ”Juden” hette då ”Rothschild”, eller ”Dreyfus”.
Alfred Dreyfus anklagades för att ha lämnat över militära hemligheter till ärkefienden Tyskland.

Bevismaterialet utgjordes av en handskriven ”offert”, en lista över hemligheter till salu, som en fransk spion på tyska ambassaden fiskat upp ur en papperskorg. Kopplingen till Dreyfus var en påstådd likhet mellan hans handstil och handstilen på ”le bordereau”, listan. Han dömdes snabbt och parodiskt rättsvidrigt i en militär rättegång. Att det varken fanns bevis eller motiv spelade ingen roll. Dreyfus var judisk. Given för rollen som den illojale, ”förrädaren”.

Det sena 1800-talet var å ena sidan en blomstringens period i västvärlden, förknippat med begrepp som Gründerzeit, la belle époque och the gilded age. Men det var också en tid av ekonomiska kriser och en växande leda vid den utvecklingsoptimism som präglat seklet. Det ”jäste” i Europa, skriver den tyske historikern Götz Aly i sin bok ”Europa mot judarna 1880–1945”. Arvet från

upplysningen och franska revolutionen hånades av radikalkonservativa intellektuella som fransmännen Maurice Barrès och Charles Maurras. En ny europeisk tidsanda etablerades. Götz Aly sammanfattar den:
”Individuell frihet, fri företagsamhet och handel utan hindrande tullmurar råkade i vanrykte. Begrepp som liberalism och individualism blev skällsord. Jämlikhetens nationella, sociala eller nationalsociala förkämpar marscherade framåt.”
Liksom den religiösa sekten har den politiska nationalismen ett problem med konflikter och avvikelser. Varför går inte allt bra när vi alla är ett, har samma rötter och närs av samma vatten? Förklaringen är att det måste finnas förrädare. Ja, det måste, bokstavligen, finnas förklarande förrädare; fantasierna om församlingen eller ”folket” som en enda kropp faller annars sönder.

Den assimilerade judiska medelklassen – advokaterna, affärsmännen, officerarna – var de perfekta potentiella ”förrädarna”. En ”främmande” grupp som lyckats göra sig närmast omöjliga att skilja från ”riktiga” tyskar eller fransmän.
I såväl Tyskland som Frankrike var antisemitismen en påtaglig social och politisk kraft under decennierna kring sekelskiftet. Förlusten av Alsace och Lorraine i fransk-tyska kriget 1870–71, liksom den stora korruptionsskandalen kring bygget av Panamakanalen i början av 1890 talet bidrog i Frankrike till den nationalistiska och antisemitiska feber som gjorde Dreyfus chanslös. Även när den officerare som fått honom dömd förstod att det fanns en annan, verklig, förrädare (en major med dåliga affärer och lika dålig moral) och att den förvisade sannolikt var oskyldig. Då

förfalskade de i stället ”bevis”.
Den faktiska sanningen, att Dreyfus aldrig varit någon ”förrädare”, var inte väsentlig. Det existerade en alternativ, högre sanning som de franska generalerna ansåg sig företräda: den sanna nationen, det sanna Frankrike, förkroppsligat i armén.
En undantagsofficer, en underrättelseofficer med ett mer empiriskt förhållande till sanningen, översten Marie-Charles Picquart, insisterade på den faktiska sanningen och sattes som straff för denna sin sanningskärlek i fängelse. Hans envishet ledde ändå till sist till att Dreyfus benådades.
Och en berömd författare, Émile Zola, publicerade i januari 1898, fyra år efter degraderingen av Dreyfus, ett rasande öppet brev till den franska republikens president i tidningen L’Aurore. Han anklagade lögnarna i fallet Dreyfus för just detta, lögn, och dömdes

därför i två rättegångar till fängelse för förtal. Artikeln, ”J’accuse” (Jag anklagar) blev signalen till en politisk och intellektuell strid som fortfarande pågår, mellan kulturradikalism och reaktionär nationalism.
Alfred Dreyfus blev 1908 formellt rentvådd och tjänade Frankrike som officer i första världskriget. Under de kommande decennierna kunde det ändå se ut som om det var hans fiender som triumferade. Antisemiterna Barrès och Maurras fick båda stolar i Franska Akademien. Den sistnämnde, ledare för den högerextrema rörelsen Action française, blev gammal nog att hinna stötta Vichyregimen under andra världskriget.
I en krönika, publicerad i Svenska Dagbladet på Förintelsens minnesdag 2018, berättade Per Wästberg om familjen Dreyfus fortsatta historia. Alfred Dreyfus äldsta barnbarn deporterades från Paris till Auschwitz.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Här är guldbron på väg från Kina till Stockholm

TORSDAG 9 JANUARI 2020

Slussens nya huvudbro, som är guldfärgad och tillverkad i Kina, är nu på väg till Stockholm. Den 140 meter långa bron fraktas med ett lastfartyg och befinner sig nu i närheten av Malaysia.

Färden över haven beräknas ta sju veckor och om allt går enligt plan anländer guldbron till Saltsjön runt den 8 februari, enligt Stockholms stad.
När lastfartyget Zhen Hua 33, som är 227 meter långt och 43 meter brett, kommer fram till Stockholm ska det sänkas ner i Saltsjön. Medan bron, som vilar på pontoner, bogseras in till kajen töms fartyget på vatten så att det kan tuffa iväg igen.

Den nya bron är 140 meter lång, 45 meter bred och väger cirka 3 700 ton.
Skanska har tidigare berättat för DN att man ville att bron, trots den långa frakten från Kina, skulle ”ha ett så litet avtryck på klimatet som möjligt”.
– Vi har självmant, utan krav från Stockholm stad, valt att klimatkompensera för transporten, sade Jacob Birkeland, presschef på entreprenören Skanska då.
Monteringen av bron är planerad att ta två veckor och

är tänkt att starta i mitten av februari. Under den tiden kommer Stadsgårdsleden stängas av för all motortrafik, alla gående och cyklister i höjd med Slussen. SL-bussarna mot Nacka och Värmdö ska dock inte påverkas av avstängningen, enligt Stockholms stad.
TT DN

Ledare: Den fria världen måste stödja hoppets ö

FREDAG 10 JANUARI 2020

För bara sex månader sedan framstod det som ett faktum att Tsai Ing-wens tid som Taiwans president skulle ta slut i och med valet nu på lördag. Efter en impopulär pensionsreform gav opinionsundersökningarna henne endast ett stöd på 35 procent.

Motståndaren Han Kuo-yu surfade kring 50.
Sedan bröt protesterna i Hongkong ut. De var en reaktion på Pekings allt hårdare grepp om stadsstaten sedan Xi Jinping tog över makten 2012. Och de riktade sig mot försöken att gröpa ur den rättsstat och de individuella rättigheter som modellen med ”ett land, två system” ska försäkra Hongkong.
Taiwans väljaropinion svängde omedelbart. Tsai Ing-wens parti DPP växte en gång fram ur den rörelse som på 1990-talet demokratiserade Taiwan. Och vill inte slukas av fastlandet. Han Kuo-yus KMT, som i 40 år styrde Taiwan i form av en enpartidiktatur, betraktar ön som en del av Kina och vill ha nära relationer med Peking.

Snart hade Tsai Ing-wen skaffat sig en ordentlig ledning. Han Kuo-yu avfärdade kategoriskt idén om att modellen med ”ett land, två system” skulle kunna vara ett framtida alternativ också för Taiwan. Men hans ställning förbättrades inte av den sociala mediekampanj som verkade vara dirigerad från fastlandet och att KMT:s parlamentslistor proppades fulla med förespråkare av en återförening. Nu ser Tsai Ing-wen ut att vara på väg mot en promenadseger.
Blir det så är det inte så svårt att förstå varför. Taiwan är en fullfjädrad demokrati, med ett livskraftigt civilsamhälle, en fungerande rättsstat och en omfattande

rättighetskatalog. Rimligtvis vill inte väljarna riskera att förlora det.
Var det inte tydligt tidigare så är det uppenbart nu: Xi Jinping är inte intresserad av flera system – han vill endast ha ett Kina, ett parti och en ledare.
Trots möjligheten att säga bestämt nej till ett närmande till Peking kan Taiwans situation framstå som hopplös. Peking kan visserligen inte dupera väljarna genom att översvämma sociala medier med botar som stöder KMT. Men bara ett 130 kilometer brett sund skiljer ön från fastlandet. Xi Jinping har varit tydlig med att en återförening inte ständigt kan skjutas på framtiden och utesluter inte militära medel.
De senaste decennierna har Kina växlat in ekonomisk tillväxt i stridsflyg, krigsfartyg och soldater. Enligt bedömare är det en tidsfråga innan landet är tillräckligt starkt för att ha kapaciteten att erövra Taiwan.
Och ändå är Taiwan också en outsinlig källa till hopp.
Det hävdas emellanåt att ”västerländsk” demokrati inte är något för kineser – ”asiatiska värderingar” betonar hierarki och auktoritet. Därför behövs en stark hand, inte fri debatt. Men när den välrenommerade tankesmedjan Freedom House utvärderar hur väl demokratin fungerar i olika länder får Taiwan 93 poäng av 100. Det är högre än USA, Frankrike och Italien.
Dessutom: under 40 år var alltså Taiwan en enpartidiktatur. Och modellen hade viktiga likheter med det som Fastlandskina förvandlats

till efter att Deng Xiaoping lade om den ekonomiska politiken i slutet på 1970-talet: en statscentrerad, exportorienterad ekonomi med ett auktoritärt styre som har fingrarna i landets alla syltburkar. Klarade Taiwans kineser att förvandla sin ö till en livskraftig demokrati kan de på fastlandet någon gång också lyckas.
Fram till dess måste den demokratiska världen göra allt den kan för att stödja Taiwan.
DN 10/1 2020

Det var berättelsernas årtionde men alla har inte förstått vad berättande är

FREDAG 10 JANUARI 2020
Skurken gör filmen, som Alfred Hitchcock brukade säga. Så vem är skurken i din?
Under 10-talet blev det populärt (på gränsen till tröttsamt) att tala om

***berättelsen*, om hur varje politisk rörelse behöver sin egen *berättelse* om folket, landet eller världen. En kliché som på klichéers vis var förtöjd i verkligheten. Ingen aktivist klarar sig utan en dramaturgiskt hållbar beskrivning av det som varit och det som ska bli så fort berättaren fått lyssnarens mandat att ta itu med det som är. Det trasiga nuet. För trasigt är det väl alltid i en effektiv politisk berättelse. Något måste lagas. Något måste bli som förr eller som nytt, bara inte som nu. Ordet ekade inte bara i politiken under 10-talet. Strateger i alla möjliga branscher började febra om historieberättande, eller #storytelling, och även om det mest var ett modeord för något reklambyråerna alltid ägnat sig åt började alla vanka som Don Draper framför sina whiteboards; eniga om att det sista en bilreklam ska handla om är bilens köregenskaper. Vänner i branschen har vittnat om att nio av tio reklamare aldrig riktigt begrep vad storytelling betydde, mest för att det betydde olika saker på olika möten, men att lugnet infann sig när det gick upp för dessa nio att inte heller den tionde begrep och sedan slutade alla undra (men fortsatte att säga ”storytelling” på kundmötena). Samtidigt försökte historikern Yuval Noah Harari förklara hela den moderna människans historia som en berättelse om berättelser och det populärvetenskapliga genomslaget var enormt. Mest för att han lyckades. I boken ”Sapiens: en kort historik över mänskligheten” (2015)**

förde den israeliske historikern ett läskande tydligt resonemang om hur människans föreställningsförmåga ligger till grund för alla former av storskaligt samarbete och i förlängningen hela vår civilisation. Den som aldrig blivit byggd om vi inte först lärt oss att låtsas och odla myter om sånt som bara finns när vi tror på det. Gudar, pengar, nationer. (Det tänker man inte på förutom när man tänker på det: att nationsgränserna är påhittade! Att Sverige är en berättelse vi lever i, som ett storskaligt lajv, en medeltidsvecka som aldrig tar slut.) Och det kanske krävdes att just Yuval Noah Harari skulle säga det för att jag skulle tro på det: att det politiska landskapets kantring på 10-talet i grund och botten handlade om att betydande delar av västvärldens befolkning slutade tro på *berättelsen* om globaliseringen som vägen mot den bästa av världar. Inte för att han sade det först, utan för att han var han.

Man kan tycka vad man vill om det (jag tycker till exempel att det är olyckligt) men det stämmer förmodligen. Det förklarar åtminstone varför högerradikala identitetsentreprenörer som Trump och Åkesson kunde storma scenen med sina berättelser. De tog ju också med sig en beståndsdel som andra slarvat med på senare år: bra skurkar. En stark berättelse ska ju helst ha fiender. Det är en berättarteknisk basvara. Skurken gör filmen, som Alfred Hitchcock brukade säga och det är ju

sant. Ibland syns det tydligt, som när Thanos vill döda hälften av universums invånare i Avengersfilmerna, ibland mindre tydligt, som när antagonisten dväljs i protagonistens inre på någon filmfestival i Berlin. Men en fiende finns nästan alltid. ”Antagonister kan vara externa, interna eller både och men alla lyder under den grundregel som Hitchcock formulerade”, skriver den brittiska manusförfattaren John Yorke i ”Den odödliga sagan” (Volante, 2019), en sorts handbok i dramaturgi där han driver tesen att alla framgångsrika berättelser i grunden är vävda kring samma skelett om man bara skrapar lite på ytan. Och detta med skurken, eller antagonisten för att använda dramaturgens språk, är helt avgörande för en berättares möjligheter att fånga publikens intresse.

”Ju mer effektiva antagonismens krafter är, desto mer spännande är berättelsen”, slår Yorke fast och även om hans bok bara handlar om det fiktiva berättandet är det svårt att läsa den utan att tankarna sliter sig och springer mot verkligheten. Vi ägnade ju nyss ett årtionde åt att enas om att även den styrs av berättelser. Och varför skulle historieberättandet följa andra regler här ute?

Det är inte konstigt om människor kittlas av berättelser om invaderande horder och sammansvurna förrädare. Förrädarna ja, det är väl ändå de bästa skurkarna och de medföljer

liksom gratis i varje populistisk berättelse där ett oförstört folk ställs mot en konspirerande elit. Om 10-talets högerpopulism hade ett ledmotiv var det väl meningen ”de är inte längre våra ledare”. Det strök hyenor kring lejonklippan och någon hade släppt in dem. Alltmedan historieberättarna i politikens mitt hade svårt att ens bestämma sig för vem skurken är. Och kanske var det lite olyckligt att berättelsen om det nya årtiondet började med att en regering ledd av socialdemokrater sänkte skatten för de rikaste. Det hade tio av tio reklamare begripit.

Andrev Walden är journalist och fristående kolumnist på DN:s ledarsida.

Andrev Walden

Kanadas premiärminister: Sannolikt att Iran sköt ned planet

FREDAG 10 JANUARI 2020

Kanada har underrättelseuppgifter som pekar på att Iran skjutit ned det ukrainska passagerarflygplanet med 176 personer ombord.

USA:s president Donald Trump verkade styrka den misstanken vid en presskonferens tidigare på torsdagen:

– Någon kan ha gjort ett misstag på den andra sidan, sa Trump.

Ukraine International Airlines flight 752 störtade bara minuter efter start från Teherans internationella flygplats tidigt på onsdagsmorgonen.

Vittnen kunde se hur planet fattade eld innan det slog i marken. Ingen av piloterna ombord hann skicka ut något nödrop.

Händelsen inträffade några timmar efter det att Iran angripit två amerikanska flygbaser i Irak.

På torsdagen kom flera uppgifter om att passagerarflygplanet kan ha skjutits ned av Iran av misstag.

– Jag har mina misstankar men vill inte säga vilka de är, men det är en tragisk händelse. Någon kan ha gjort ett misstag på den andra sidan. Det har inget med oss att göra. Planet flög i ett osäkert område och jag tror inte på att det var ett tekniskt fel, sa Donald Trump i samband med en presskonferens.

– Jag har en känsla att det är något väldigt hemskt som har hänt.

Senare bekräftade Kanadas premiärminister Justin Trudeau att även Kanada har egna uppgifter som pekar på att planet blev nedskjutet av Iran:

– Vi har flera underrättelsekällor, inklusive våra egna och från våra allierade, och de pekar på att planet sköts ned av en iransk luftvärns-missil. Detta är den sannolika orsaken, sa Trudeau vid en presskonferens på torsdagskvällen svensk tid.

Justin Trudeau sa att de fakta han hittills sett gjorde att han inte tvekade att berätta om detta för det kanadensiska folket och att nedskjutningen ”kan ha varit ett misstag”.
Storbritanniens premiärminister Boris Johnson sa på torsdagen att det fanns ”en mängd information” som visade att Iran skjutit ned planet med en luftvärnsmissil.
Redan på onsdagen spreds uppgifter om att det ukrainska flygplanet skulle ha skjutits ned av iranskt luftvärn. Bilder på delar av en rysktillverkad Tor-M1 luftvärnsmissil, kallad SA-15 Gauntlet av Nato, som skulle ha hittats inte långt från flygplanets nedslagsplats publicerades i arabiska sociala medier. Det finns dock ingen oberoende bekräftelse på att bilden tagits just där.
På torsdagen skrev Newsweek att det ska ha varit en sådan missil som träffade passagerarplanet. Ryssland levererade 29 sådana missiler till Iran 2007, skriver Moscow Times.
SA-15-missiler används av Irans Revolutionsgarde och CNN bekräftade via sina källor i det amerikanska försvarshögkvarteret Pentagon att Iran avfyrat två SA 15-missiler.
Newsweek citerar en Pentagon-tjänsteman, en tjänsteman inom de amerikanska underrättelsemyndigheterna samt en irakisk underrättelsekälla som alla säger att passagerarplanet ska ha skjutits ned av iranskt luftvärn som satts i beredskap i samband

med Irans angrepp på de amerikanska flygbaserna i Irak. Också nyhetsbyrån Reuters publicerar uppgifter som tyder på att det ukrainska planet ska ha skjutits ned. Enligt en källa inom Trump-administrationen ska amerikanska satelliter ha upptäckt två missiler som avfyrats strax innan flygplanet kraschade. Strax efter det att missilerna skjutits iväg registrerade satelliterna en explosion. Uppgifterna tillbakavisades som ”ologiska” av chefen för Irans trafikflyg, Ali Abedzadeh, skriver den halvstatliga iranska nyhetsbyrån Isna.

– Vetenskapligt är det en omöjlighet att en raket träffade det ukrainska planet, det är ologiska rykten, säger han.

Under torsdagen talade Sveriges statsminister och Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj på telefon om flygkraschen. Stefan Löfven gjorde klart att Sverige ”med alla tillgängliga medel” kommer att arbeta för att se till att utredningen blir så öppen och tillgänglig som möjligt. Detta upprepades senare av Sveriges utrikesminister Ann Linde (S) i en intervju med amerikanska CNN.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Fakta.

Ukraine International Airlines flight 752 lyfte från Tehran Imam Khomeini International Airport klockan 03.41 på onsdagsmorgonen svensk tid.

Enligt flygsäkerhetssajten Aviation Safety Network kraschade planet åtta minuter senare i förorten Sabashahr.
176 personer omkom när planet kraschade. 82 av de dödade var från Iran, 63 från Kanada, 11 från Ukraina (varav nio besättningsmän), minst 10 från Sverige, 7 från Afghanistan och 3 från Tyskland.
Flygplanstillverkaren Boeing bjuds av Iran in att delta i utredningen av kraschen, enligt nyhetsbyrån AFP.

Sorg på flera platser i Sverige. ”Jag läste ju om kraschen som alla andra, men

nu blev det väldigt nära”

FREDAG 10 JANUARI 2020

På flera platser i Sverige sörjs offren för flygolyckan i Teheran. I Åkersberga är kyrkan öppen för vänner och anhöriga till den familj med två barn som omkom i olyckan. På en gymnasieskola i Stenungsund halades flaggan till halv stång för att hedra - minnet efter den 18-årige elev som fanns med på planet.

I kyrkan i Åkersberga centrum tänder kommunstyrelsens ordförande Michaela Fletcher (M) ett ljus för den familj med två små barn som omkom i flygolyckan i Iran i onsdags morse.

– Det är djupt tragiskt att en barnfamilj från Österåkers kommun finns med bland de döda. Kyrkan mitt i samhället är en naturlig plats att komma till en sådan här dag. Kommunen och kyrkan samverkar och från och med fredagen kommer det att finnas en kondoleansbok i kyrkan. Det går också att lämna blommor för att hedra familjen. Det kan vara svårt att ta in vad som har hänt när tragiken kommer så plötsligt, säger Fletcher.

Prästen Staffan Hellgren finns på plats för människor som behöver ha någon att prata med. På morgonen har en kollega till honom medverkat vid en minnesstund med personal och boende på det äldreboende där den omkomna kvinnan jobbade. En av församlingens diakoner var med

när barnen kom tillbaka från jullovet på den skola där de omkomna pojkarna, 7 och 9 år gamla, var elever.
De kommande dagarna kommer kyrkan att ha öppet extra länge.
– Kyrkan är ett rum för alla att samlas i och få tröst. Vi har stor erfarenhet av att hantera sorg efter stora katastrofer som Estonia och tsunamin, säger Staffan Hellgren.
– Att komma hit och tända ett ljus är en symbolhandling i ett led i att ta in vad som verkligen har hänt.
Michaela Fletcher är öppen för att både kommunen och kyrkan kommer att behöva ge stöd till skolbarnen under lång tid.
– Pojkarna var elever på en liten skola. Barn har många tankar och frågor som kan komma långt efter själva händelsen.
På Nösnäsgymnasiet i Stenungsund finns en 18-åring, som skulle ha tagit studenten i vår, med bland offren för flygolyckan. Det var grått och vindstilla på torsdagsmorgonen när skolan sörjde sin elev. En svensk flagga hängde på halv stång och många elever besökte elevhälsan. Ett minnesrum hade också ställts i ordning, där de som ville kunde skriva kondoleanser i en bok.
Filippa Hjelm kände den omkomne sedan högstadietiden:
– Jag läste ju om kraschen som alla andra, men nu blev det väldigt nära.
Erik Everlund gick tidigare i samma klass som 18-åringen och skulle ta studenten med honom i vår.

– Han var väldigt snäll. Snäll och gullig.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Hongkong och Kina kastar skuggor över valet

FREDAG 10 JANUARI 2020

När Taiwan går till val på lördag kretsar det mesta kring en fråga – Kina. Landets påtryckningar att inlemma Taiwan i sin folkrepublik blir allt aggressivare och sträcker sig långt in i Taiwan med påverkansoperationer. Det gynnar sittande president Tsai Ing-wen.

Taipei.

Kom hem, uppmanar Kina Taiwan inför valet då både presidentposten och parlamentet Yuan står på spel. Taiwan är enligt Kina en provins som tillhör Kina. Landet omväxlande lockar med morötter som ekonomiska fördelar och skramlar med vapen för att ena vad det kommunistiska partiet ser som familjen.

I januari 2019 sade Kinas ledare Xi Jinping att Taiwan måste och kommer att återförenas med Kina och uteslöt inte att det sker med våld.

Den här trängda situationen har Taiwan befunnit sig i ända sedan Chiang Kai-shek och hans nationalistparti Kuomingtang (KMT) förlorade inbördeskriget i

Kina 1949 och slog ner sina pålar i Taiwan.
Men i årets val är frågan om Taiwans suveränitet mer aktuell än vanligt. Protesterna i Hongkong har för många varit en politisk väckarklocka som visar att det koncept som Kina vill sälja på Taiwan, ”ett land, två system”, inte fungerar. På ena sidan i valet står det demokratiska framstegspartiet, DPP, som nu sitter vid makten. På den andra sidan står KMT som är mer Kinavänligt, trots att det en gång i tiden stred mot Kommunistpartiet.
– Suveränitetsfrågan är alltid den viktigaste frågan för Taiwan. Men i det här valet betyder den mer än någonsin. Kina har blivit starkare och aggressivare. Samtidigt har KMT blivit mer samarbetsvilligt med kommunistpartiet, säger Hsie Pei-Fen som ställer upp som kandidat till parlamentet för Demokratiska framstegspartiet, DPP.
Hon är typisk för DPP i årets val. Ung, 32 år, och hård Kina-kritiker. Inne på Hsie Pei-Fens valkontor kan besökare vinna Nalle Puh-gosedjur om de lyckas plocka upp en nalle med en tång. Det är en tydlig provokation mot Kina där den sävlige björnen är förbjuden sedan Xi Jinping irriterat sig på att den liknats vid honom.
DPP:s Tsai Ing-wen, som är Taiwans nuvarande president, har också talat klarspråk om Kina. Efter Xi Jinpings tal i början av 2019 svarade hon bestämt att Taiwan aldrig kommer att acceptera ”ett land, två system”.

Den tuffa inställningen har visat sig vara vinnande.
Med budskapet att valet står mellan att försvara demokrati eller vika sig för Peking har hon vänt låga opinionssiffror och ett dåligt lokalval 2018 till en ledning inför lördagen. Särskilt unga har skrämts av vad som händer i Hongkong och identifierar sig med demonstranterna.
– Hongkong kastade frågan om förening med Kina rakt i ansiktet på oss och fick många att inse vad som kan hända oss, säger Sheng Hui Tseng som studerar statsvetenskap.
Jag träffar henne, journalisten Chien Ming Chen, historiestudenten Hsiang Yi Wu (historia 18 år) och läkaren Jiun-Yi Sheen på en vietnamesisk restaurang i Taipei. De tillhör en generation som inte känner någon som helst samhörighet med Kina och har en tydlig taiwanesisk identitet. Under deras uppväxt har Taiwan formats till en av de mest utvecklade demokratierna i Asien. Förra året blev man dessutom första land i Asien att godkänna samkönade äktenskap.
Den värsta mardrömmen för dem vore om Tsai Ing-wens främste motståndare, KMT:s Han Kuo-Yu, vinner valet. Han förespråkar närmare band med Kina med motiveringen att det gynnar ekonomin. Samtidigt har han en framtoning som lockar fram jämförelser med Donald Trump.
– Han säger diskriminerande saker om etniska minoritetsgrupper, hbtq-

rörelsen och migrantarbetare. Om han vinner får jag börja fundera på mitt testamente, säger Jiun-Yi Sheen drastiskt.

Den Kinavänliga Han Kuo-Yu har dock sagt att han stöttar demokratirörelsen i Hongkong. Men samtidigt har han besökt Pekings huvudkontor i Hongkong, vilket många tolkar som bevis på att KMT närmar sig Kommunistpartiet i Kina allt mer.

Hotet från Kina skapar ett slags undergångskänsla i Taiwan, säger flera jag har talar med. Skulle Kina gå in militärt känner de sig inte alls säkra på att andra makter ställer upp till dess försvar, trots att USA säljer vapen till Taiwan och lovat försvara landet mot yttre hot.

Hotet är inte minst ständigt närvarande i Matsu, en ögrupp nordväst om Taiwans huvudö och bara åtta kilometer från Fastlandskina.

Här har bomberna fallit när supermakterna slagits om Taiwansundet och militären är ständigt närvarande.

– Det här är som Asiens Berlinmur, säger Lii Wen, en entusiastisk 30-åring som ställer upp som DPP:s kandidat i Matsu.

Han för en innovativ kampanj där han omväxlande klär ut sig till - mussla eller hummer, gör om militärsånger till punkrock och lär barn engelska. Men hans chanser är små. Detta är KMT-land. Matsus invånare identifierar sig med kinesisk kultur och var till skillnad

från resten av Taiwan aldrig ockuperat av Japan.
– Folk i Matsu har en ödesbestämd känsla att ön är ett ständigt potentiellt slagfält och tror att de är säkrare om vi har goda relationer med Kina. Det är därifrån vi får mycket av våra resurser. En del har också köpt fastigheter på fastlandet. Dit planerar de att fly om något händer. Själv tycker jag att Hongkong visar tydligt vad som händer med demokratiska friheter om Kina tar över, säger en kvinna som driver ett bed & breakfast i Matsu och vill vara anonym eftersom den som kritiserar KMT kan råka illa ut.
Kina försöker på alla möjliga sätt att pressa Taiwan, ekonomiskt, i sociala medier, genom studentutbyten, minskad turism från Kina och bidrag till Kina-vänliga medier.
Under Tsai Ing-wens period som president har man lyckats ”köpa” över sju länder som tidigare erkände Taiwan diplomatiskt. Nu är antalet nere på 15. Det är inget större problem, enligt Freddie Lim, en hårdrocksstjärna som ställer upp som oberoende kandidat i valet.
– De små länder som stöder oss diplomatiskt kan inte göra särskilt mycket för oss. Det är bättre att stora länder som USA och Australien talar för oss i internationella sammanhang så att Kinas idé om att Taiwan tillhör dem upphör.
Valkampanjen har präglats av mycket desinformation och för bara några veckor sedan beslutade

parlamentet, mot KMT:s vilja, om en anti-infiltrationslag, riktad mot Kina.

– Det är tydligt hur Kina påverkar på alla fronter. Det är på oss de testar påverkansarbete för att sedan ta det till resten av världen, säger parlamentskandidaten Hsie Pei-Fen.

Taiwan är det land som är mest utsatt i världen för spridning av falsk information och utländsk påverkan, enligt en studie från institutet Varianter på demokrati vid Göteborgs universitet. Ett exempel på det är när kinesiska medier vid lokalvalet 2018 skrev att Su Chii-Cheng, Taiwans handelsrepresentant i japanska Osaka, inte hjälpt taiwanesiska besökare som var strandsatta i Japan efter en tyfon. Ryktet fick sådan massiv spridning av handels-representanten tog livet av sig.

Men Hsu Yu Jen, som sitter som kandidat för KMT i parlamentet men inte ställer upp till omval, tycker att pratet om falska nyheter är överdrivet. Koncentrationen på Kina gör att andra viktiga frågor i Taiwan glöms bort, anser han.

– Ingen talar om klimatförändringar, utbildningen, arbetsmarknaden. Vi kan bombardera Taiwan med undergångsretorik men nästa dag måste folk ändå ha mat på bordet, vi konsumeras av ett spöke som vi själv har skapat.

Marianne Björklund

Fakta.

Kinesiska nationalister tog makten över Taiwan 1949 efter att ha förlorat inbördeskriget mot kommunisterna i Kina. Sedan dess gör Kina anspråk på Taiwan som en av sina provinser.
Taiwan hade fram tills 1971 Kinas plats i FN, inklusive säkerhetsrådet. Sedan dess har öarna som Taiwan består av varit diplomatiskt isolerade.
I lördagens val är 19 miljoner av Taiwans 23 miljoner invånare röstberättigade.
De två huvudpartierna i parlamentsvalet är Demokratiska framstegspartiet (DPP) och nationalistpartiet Kuomintang (KMT).
Presidenten väljs på fyra år och får högst sitta i åtta.

EU och Storbritannien måste omförhandla 600 avtal

FREDAG 10 JANUARI 2020

Storbritannien ingår som EU-medlem i 600 internationella avtal, som reglerar till exempel flygtrafik och handeln med Japan. De avtalen upphör att gälla kommande årsskifte när övergångsperioden för brexit går ut.

– Tiden att förhandla är mycket knapp, säger EU:s brexitförhandlare Michel Barnier.

Fransmannen Michel Barnier är på rundresa bland EU:s medlemsstater för att lyssna till olika nationella intressen inför de nya förhandlingar som väntar med Storbritannien. På torsdagen besökte han statsminister Stefan Löfven och Sveriges riksdag.

Avtalet om skilsmässan, brexitavtalet, är efter många olika turer klart. Formellt lämnar Storbritannien EU vid midnatt till den 1 februari. Då tar en elva månader lång övergångstid vid där allt i princip är som förut.

Under övergångsperioden ska parterna bli överens om vilken relation man ska ha i framtiden.

– Storbritannien lämnar 600 internationella avtal. Vi måste återuppbygga allting och tiden är mycket knapp, säger Michel Barnier.

Parterna är redan överens om ambitionerna för framtiden. Det framgår av en politisk deklaration, som ingår i brexitavtalet. Men att omvandla en politisk deklaration på 36 sidor till juridiskt bindande överenskommelser är svårare.

– Ska vi bli överens om allting som står på de 36 sidorna kommer det att ta mycket längre tid än elva månader, säger Barnier, och räknar upp tre områden han vill prioritera: Skapa en struktur där EU och Storbritannien fortsätter att mötas regelbundet för att samordna sina intressen i klimatfrågor, fred i Mellanöstern med mera.

Ha ett nära samarbete i säkerhetsfrågor för att bekämpa terrorism, cyberbrottslighet, hot från främmande makter och så vidare.
Bli överens om ett långtgående handelsavtal, inklusive fisket, som bygger på att Storbritannien lever upp till EU:s krav inom arbetsrätt, miljöstandarder, skattenivåer och statsstöd.
– Att konkurrera om sociala och miljömässiga standarder leder bara till en nedåtgående spiral där löntagare, konsumenter och planeten förlorar, framhåller Michel Barnier.
För EU handlar detta också om att skydda den inre marknaden, där varor och tjänster kan röra sig fritt. EU27 vill inte att Storbritannien, som en nära geografisk granne, utvecklas till ett slags Singapore. Premiärminister Boris Johnson är tydlig med att han vill ha en bra relation med EU, men att Storbritannien ska forma sina egna lagar och regler och absolut inte lyda under EU-domstolen.
Michel Barnier påminner, å sin sida, om att på handelsområdet är EU starkare. För EU27 står Storbritannien för 9 procent av all handel. Storbritannien å sin sida importerar 50 procent av sina varor från EU27. 43 procent av all export är till EU27.
– Därmed står det klart att om vi misslyckas med att sluta ett avtal slår det mer mot Storbritannien än mot EU.

Michel Barnier kom till Stockholm direkt från ett möte i London. Han och EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen träffade premiärminister Boris Johnson på onsdagskvällen.
Mötet var ”hjärtligt”, enligt Barnier.
Han vill inte svara på om han blev mer optimistisk eller pessimistisk inför de kommande förhandlingarna.
Pia Gripenberg

Detta händer nu

Brittiska överhuset ska formellt godkänna Brexitavtalet och sedan ska Europaparlamentet som sista instans ge sitt klartecken i slutet av januari.
Den 31 januari lämnar Storbritannien EU. En elva månader lång övergångsperiod tar vid.
I skiftet februari/mars ska EU:s 27 medlemsstater vara överens om Michel Barniers nya förhandlingsmandat och då börjar överläggningarna med Storbritannien.
De måste vara slutförda till 31 december för att nya avtal ska kunna ersätta de gamla.
Boris Johnson har sagt att han inte tänker förlänga övergångsperioden.

Kongressen vill begränsa Trumps befogenheter

FREDAG 10 JANUARI 2020

Representanthuset, där Demokraterna har majoritet, väntades under torsdagskvällen rösta för en resolution som förhindrar Vita huset från att genomföra fler militära angrepp mot Iran utan att först konsultera kongressen.

Washington.

I resolutionen står det att ”kongressen instruerar presidenten att avsluta allt användande av amerikansk militär från att utföra angrepp i eller mot Iran eller mot någon del av landets regering eller militär”. På en presskonferens före omröstningen sade Nancy Pelosi, Demokraternas talman i representanthuset:

– Administrationen genomförde ett provokativt och oproportionerligt luftangrepp mot Iran vilket äventyrade amerikaners liv, och gjorde så utan att först konsultera kongressen…

Det handlar inte om huruvida Qassem Soleimani, den iranska general som USA dödade i ett överraskande drönarangrepp i förra veckan, var ”dålig”, sade Pelosi.

– Det handlar om hur bra vi är. Vi måste vara försiktiga med våra män och kvinnor i uniform.
Demokratiska lagstiftare har antytt att presidentens drönarattack mot Irans ledande militär kan vara olaglig. Senatorer säger att man ännu inte har fått ta del av underrättelseinformation som styrker Vita husets uppgift att Soleimani utgjorde ett ”omedelbart” hot mot den amerikanska säkerheten.
Under onsdagen informerade försvarsministern, utrikesministern och CIA-chefen kongressens båda kamrar om motivet för attacken. Att Demokraterna fann informationsdragningen otillräcklig var väntat. Men ett par profilerade republikanska senatorer var också indignerade efteråt. Den republikanske senatorn Mike Lee från Utah kallade genomgången för ”oamerikansk och okonstitutionell”.

– Detta var troligen den sämsta föredragning jag har hört, åtminstone när det gäller något militärt, under de nio år som jag har tjänstgjort i USA:s senat, sa Lee.
Lee var kritisk till att Vita huset, enligt honom, försöker kväva all debatt. Det är inte osannlikt att fler republikaner delar hans ståndpunkt. Ändå är det osannolikt att senaten, där Republikanerna har majoritet, skulle ställa sig bakom Demokraternas lagförslag.
Liz Cheney, republikansk kongressledamot och dotter till den republikanska ärkehöken Dick

Cheney, hävdar att Demokraternas resolution ”vanhedrar varje medlem av USA:s militär”.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Långtidsbud-get första prövningen för nya ledare

FREDAG 10 JANUARI 2020

Prövande veckor väntar för EU:s nya rådsordförande Charles Michel och för dess nya ordförandeland Kroatien. EU behöver snart enas om både brexit och om en ny långtidsbudget.

Under klarblå himmel i Zagreb skiner belgaren Charles Michel och den kroatiske premiärministern Andrej Plenkovic lika glatt som

januarisolen. Herrarna möts i samband med att det kroatiska ordförandeskapet i EU:s ministerråd nu drar i gång på allvar. Vackra ord uttalas om samarbete och enighet. Men det gäller också att leverera. Båda två står inför rejäla utmaningar under den närmaste tiden.

Charles Michel, som tillträdde som ny rådsordförande efter Donald Tusk den 1 december, har först och främst budgetbekymmer.

EU:s nästa långtidsbudget, för åren 2021–2027, skulle helst ha varit klar redan i höstas, men man har som vanligt fastnat i stor oenighet mellan medlemsländer med helt olika syn på storlek och satsningar.

– Enighet kräver ansträngningar, men jag är optimistisk. Vi vet vad vi har för prioriteringar och utmaningar, hävdar Michel på presskonferensen i Zagreb.

Andrej Plenkovic och hans Kroatien tillhör den stora mängd länder i Öst- och Sydeuropa som vill ha en stor EU-budget, inte minst för att jämna ut skillnaden mellan EU:s rika och fattiga.

På motsidan står framför allt Sverige, Danmark, Österrike och Nederländerna som anser att siffrorna måste hållas nere när EU nu dessutom snart tappar ett av de länder som har bidragit med mest till budgeten, då Storbritannien lämnar den 31 januari.

Charles Michel ska den närmaste tiden tala med och träffa alla kvarvarande EU-länder för att pejla läget i budgetstriden. I bästa fall kan

han sedan kalla till ett extrainsatt toppmöte i slutet av februari. Parallellt behöver han och Plenkovic göra sitt för att få EU-länderna att dra åt samma håll i de förhandlingar om en framtida relation med Storbritannien som ska dras igång så snabbt som möjligt efter brexit.
TT

Katrine Marçal: Nu är det kaos och inbördeskrig i det brittiska kungahuset

FREDAG 10 JANUARI 2020

Prins Harry och Meghan Markle meddelade i onsdags kväll att de lämnar sina nuvarande roller i den brittiska kungafamiljen. Tydligen tog de detta monumentala steg utan att fråga drottningen.

Nu är det kaos och inbördeskrig kungahuset. Och likheterna med brexit är stora.
London.
Prins Harry och hans hustru Meghan Markle, hertiginnan av Sussex, meddelade att de lämnar sina roller i den brittiska kungafamiljen.
På Instagram.
Sedan lanserade de en hemsida som de tydligen har finansierat själva (utan kungliga pengar) men med ordet ”royal” i adressen. Här beskrev prinsparet hur deras nya liv är tänkt att fungera. De tänker behålla slottet, livvakterna och titlarna men sluta jobba heltid för kungafamiljen. De planerar även att ”arbeta mot att bli finansiellt självständiga”. Under tiden kommer de att leva på pengar från ”The Duchy of Cornwall Estate” vilket är ett annat namn för ”Harrys pappa”.
Framför allt ämnar paret sluta prata med de officiella kungliga hovreportrarna. I stället vill de hantera sin egen media. Mycket av detta handlar just om att prins Harry och Meghan Markle uppfattar sig ha blivit dåligt behandlade av brittisk press.
Utan tvekan har Meghan Markle, som den första medlemmen i kungafamiljen med afroamerikansk bakgrund, utsatts för hatbrev och rasistiska kommenterar på nätet.
Samtidigt har den rasism hon möter inte varit särskilt synlig i brittiska medier.
Förutom vid ett fåtal tillfällen.

Prinsparet blev efter sitt sagobröllop i Windsor 2018 emellertid snabbt kontroversiella figurer i Storbritannien. Meghan Markle har anklagats för alltifrån att ha fått sin svägerska att gråta till att vägra ha på sig strumpbyxor från Marks & Spencer.

Men framför allt för att vara alldeles för politisk. Hertiginnan har tagit ställning gällande alltifrån antirasism till miljö- och hbtq-frågor. Paret har fått kritik för att föreläsa om klimatet samtidigt som de reser runt på Elton Johns privat-jet. Framför allt har prins Harry och Meghan Markle inte tyckt om sitt jobb, rapporterar BBC. Det har varit uppenbart för de flesta reportrar som har rest med paret, skriver public servicebolaget.

Prinsparet gillar inte det stela protokollet och de långa ceremonierna. Prins Harry vill få vara i fred och Meghan Markle vill göra saker på sitt sätt. Dessutom har de mått psykiskt dåligt i perioder, detta berättade de själva i en dokumentär i höstas.

Samtidigt har prinsparet ofta hyllats i Nordamerika för precis samma saker som de har kritiserats för i Storbritannien. Och kanske är det därför inte konstigt att de nu planerar att flytta till Kanada på halvtid.

Så långt så väl. Nu kommer vi till själva problemet. Några timmar efter att prins Harrys och Meghan Markles besked slog ner som en bomb skickade Buckingham Palace (alltså den brittiska drottningen) ett

pressmeddelande. Där hävdade Buckingham Palace att det inte alls fanns något beslut om att prins Harry och Meghan Markle skulle sluta. Bara att man hade haft ”vissa diskussioner med paret”.
Tydligen hade prins Harry varken förankrat sina planer med drottningen eller diskuterat dem med andra medlemmar av kungafamiljen. I stället hade Harry och Meghan annonserat att: nu sticker vi!
Det hela tycktes plötsligt lika välorganiserat och genomtänkt som brexitprocessen.
”We understand their desire to take a different approach, but these are complicated issues that will take time to work through”, skrev Buckingham Palace. Översatt till svenska blir andemeningen ungefär: ”VAD TUSAN HÅLLER NI PÅ MED ERA BORTSKÄMDA SNORUNGAR? JAG ÄR ER DROTTNING.”
Enligt flera brittiska hovreportrar var detta det mest aggressiva pressmeddelande de någonsin sett från Buckingham Palace.
Precis när brexitdramatiken verkar vara över levererar Storbritannien en ny konstitutionell kris. Det hela har naturligtvis döpts till Megxit.
Och om prins Harry och Meghan Markle var ute efter att bli lämnade i fred var detta antagligen inte en bra strategi. Paret verkar ha förklarat krig med Harrys 93-åriga farmor. En kvinna som inte tar lätt på det där med plikt.
Det finns många likheter mellan Megxit och brexit. Prinsparet

annonserar med dunder och brak att de ska lämna sin roll. Precis som Storbritannien deklarerade att landet skulle lämna EU. Först efteråt insåg Storbritannien, precis som Harry och Meghan nu kommer att inse, att det hela inte går att genomföra utan en lång och svår förhandling med en massa tekniska komplikationer som först måste lösas.

Behåller Harry sin plats i tronföljden? Vem ska betala för parets livvakter om de bor i Kanada? Hur kan de tjäna pengar i näringslivet utan att skapa intressekonflikter?

Gällande brexit fick Storbritannien hela den väloljade Brysselmaskinen mot sig i förhandlingen. Harry och Meghan måste däremot hantera Elizabeth II.

EU var inte berett att gå med på en brexit där Storbritannien tilläts plocka russinen ur kakan: lämna EU men fortfarande ha tillgång till EU:s gemensamma marknad.

Drottningen kommer inte heller att gå med på ett arrangemang där prins Harry och Meghan Markle kan åtnjuta alla fördelar med att vara kungliga men slippa allt de ogillar.

Vad Storbritannien dessutom missförstod gällande brexit var att EU:s främsta prioritet alltid skulle vara att hålla ihop EU. På samma sätt kommer drottningen att sätta monarkins fortlevnad främst.

Angela Merkel var beredd att acceptera ekonomiska förluster för tysk bilindustri mot att principerna

för EU:s gemensamma marknad förblev intakta.
Elizabeth II kommer acceptera all kritik hon nu kommer att få i främst amerikansk press. Kungahusets grundläggande principer måste accepteras. Antingen så är man med. Eller så gifter man sig med Wallis Simpson, flyttar till Rivieran och hänger med Adolf Hitler. Alltså som Elizabeth II:s farbror Edward VIII som abdikerade från tronen 1936 gjorde. Fast i Harry och Meghans fall är Adolf Hitler utbyt mot George Clooney.
Detta kan bli tuffa och långa förhandlingar. Och kanske kommer det hela att sluta precis som brexit: Med att Boris Johnson blir kung.
Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Många döda i attack mot militärbas

FREDAG 10 JANUARI 2020

Niger.
Kraftigt beväpnade angripare har attackerat en militärbas i Niger och dödat 25 personer.
Enligt landets försvarsdepartement ledde attacken till att 63 ”terrorister” därpå dödades av säkerhetsstyrkorna. Attacken ägde rum nära gränsen mot Mali och angriparna körde bilar och motorcyklar, säger

försvarsdepartementets talesperson överste Souleymane Gazob. Attacken är den mest dödliga i Niger sedan det islamistiska våldet i Mali började spilla över till grannlandet år 2015.
TT-AFP

Turister fastnade på isländsk glaciär

FREDAG 10 JANUARI 2020

Island. En grupp turister på snöskoterfärd fastnade i en svår snöstorm på den isländska glaciären Langjökull i måndags. Polis utreder nu om researrangören gjort sig skyldig till brott, rapporterar tidningen Morgunbladid. Gruppen bestod av 39 personer och bland dem fanns britter, brasilianer och några barn. En stor räddningsinsats tog vid, med runt 300 personer och 57 fordon.

Turisterna hade tagit tillflykt i två större fordon och var nedkylda och blöta när de hittades.
TT

Kina vill minska Hongkongs makt med ny valutazon

FREDAG 10 JANUARI 2020

Kina sjösätter en ny digital valuta och kan på sikt skapa en ny valutazon. Det gör landet mindre beroende av Hongkong.

Tanken är att kopiera den kapitalistiska modellen i Hongkong och flytta in den i Fastlandskina.

Pärlflodens delta i södra Kina är ett område där det kinesiska kommunistpartiet sedan några år har en uttalad ambition att skapa en globalt ledande industriregion. Demonstrationerna i Hongkong har gett Kinas ledning argument att skynda på den utvecklingen.
Sedan en tid deltar Internationella forskare i möten med idéer om hur Kina kan möta framtiden.
I den kinesiska strategin ingår en nyligen lanserad elektronisk valuta och på sikt en ny konvertibel valuta för ett kluster av städer i regionen, som vid mötena på engelska med de internationella experterna benämns som Greater Bay Area.
I Kinas långsiktiga utvecklingsplan ifrågasätts Hongkongs roll som huvudsaklig finansiell brygga till omvärlden. En möjlighet är att Kina helt enkelt tar fördelarna från Hongkong, som då skulle marginaliseras, och i stället anpassar dem till att fungera i en större region kring Pärlflodsdeltat i södra Fastlandskina.
– Vad vi vet är att Kina i den regionen nu är på väg att skapa ett ekonomiskt kraftcentrum för att nå sina mål. Om 10–15 år kan det vara ett eget valutaområde. Med ett eget juridiskt ramverk. Det kommer inte att bli exakt som Hongkong, men bli väldigt likt, säger Christer Ljungwall.
Han var fram till nyligen svensk gästprofessor i nationalekonomi vid ett av Kinas främsta lärosäten och en av de mellan 10 och 50 utländska

experter som regelbundet deltar i mötena om Kinas framtid.
Forskarna får i uppdrag att fundera kring en specifik fråga. Ibland jordnära ämnen som hur produktiviteten i ekonomin ska förbättras. Ibland frågor som rör hur Kina kan underlätta handel och transaktioner med omvärlden. Till grund för diskussionerna ligger ett styrdokument från det kinesiska kommunistpartiet från förra året. Där beskrivs tydligt att regionen kring Pärlflodens delta i södra Kina i provinsen Guangdong är helt central för hur hela landet kommer att utvecklas i framtiden.
Elva städer, inklusive Shenzhen, Kanton, Hongkong och Macau, har fått i uppgift att utveckla ett oöverträffat klimat för innovationer med globala influenser – förenat med kommunistpartiets fortsatta enpartistyre och stort statligt inflytande.
Redan år 2022 är målet att ha bildat en innovativ region av världsklass i Pärlflodens delta. År 2045 – fyra år innan Folkrepubliken Kina firar 100-årsjubileum – ska området ha bidragit till att Kina har blivit världsledande inom områden som artificiell intelligens, digitalisering och avancerade molntjänster.
– Kina tar gärna in folk med olika erfarenheter för att förutsättningslöst diskutera ämnen på akademisk nivå i workshops. Det kan vara andra frågor än vad de politiska ledarna arbetar med för tillfället. Men de vill lära sig hur andra människor tänker i olika

frågor, säger Christer Ljungwall, apropå sammankomsterna med internationella experter, där han själv ingår.
Det finns en restriktion från Peking: Kina och kommunistpartiet kommer alltid i första hand. Och det är där kritiken ofta förekommer från utländska forskare. Partiet kommer alltid att bestämma och därför kan området i södra Fastlandskina aldrig bli som Hongkong i dag.
– Men problemet för Hongkong är att också Hongkong i förlängningen sorterar under partiet. Vad den kinesiska planen mer och mer liknar är Singapores system med transparens och ett regelverk av mer internationell klass, påpekar den svenske forskaren.

Han understryker betydelsen av riktningen som den kinesiska ledningen pekat ut:
– Det här är inga fiktiva tankar eller någonting som Kina hittat på i all hast. Det här är en handlingsplan med en klart utstakad linje, som jag tror att vi i västvärlden ofta missar.
Christer Ljungwall menar att de långsiktiga, strategiska frågor som Kina, med utländska experters input, för närvarande utreder kan leda till omvälvande förändringar, nya flöden inom handel och investeringar och hittills okända mönster av samarbeten kring innovation i hela världen.
Statsvetaren Mikael Román, som också har nära insyn i de kinesiska planerna, är av samma åsikt.

– Utvecklingen i södra Kina får på sikt globala konsekvenser. Redan i dag syns exempelvis nya mönster i samarbetet mellan Kina och Sydamerika, där Guangdongprovinsen är hela basen för Kinas handel med Sydamerika och där Brasilien fungerar som språngbräda, säger Mikael Román.

För Sverige och svenska företag blir det viktigt att förstå vad utvecklingen leder till, påpekar han.

– Sverige har just nu ett komplicerat förhållande till Kina, men trots det spända läget måste vi förhålla oss till den här förändringen och besluta vilka åtgärder som bör genomföras för att Sverige ska vara en attraktiv global partner även i framtiden, enas de båda forskarna.

Utvecklingen i södra Kina ska, enligt strategin, öppna för modernare lagstiftning, förenklad byråkrati, mer investeringar och ökade transaktioner med omvärlden.

Några av reformerna kan komma snabbt, tror Christer Ljungwall – som ytterligare minskade begränsningar för valutatransaktioner till och från det kinesiska fastlandet.

Fastlandskina skulle relativt enkelt kunna införa sin egen konvertibla valuta i den utpekade regionen kring Pärlflodens delta. Det kan ske med utgångspunkt i den elektroniska valuta, DCEP, som den kinesiska centralbanken successivt kommer att lansera under 2020.

Den nya digitala valutan kan användas för att erbjuda företag

snabba och säkra transaktioner mellan det kinesiska fastlandet och omvärlden.
– Den nyordningen är ett första steg där Kina gör sig oberoende av Hongkong, konstaterar Christer Ljungwall.
Sedan tidigare är den fullt konvertibla Hongkong-dollarn ett av de tyngsta skälen till varför Fastlandet behöver Hongkong.
Staden har blivit ett nav för Kinas aktie- och obligationsmarknad.
Länge gjorde Hongkongs geografiska läge, som port till det röda Kina, staden till nästan den enda platsen varifrån affärer gjordes med Kina. Den brittiska lagstiftningen och avsaknaden av kapitalkontroller har varit andra avgörande faktorer.

På senare år har det blivit lättare att göra affärer direkt med Fastlands-kina – och får kommunistpartiet i Peking som det vill blir Hongkong framöver bara en av elva städer med lika förutsättningar i regionen, och tappar därmed sin särställning.
– Det är dags för Hongkong att börja fundera på de stora förändringar som kan inträffa, säger Christer Ljungwall.
Kommer Kina att lyckas?
Det vet ingen. Risker finns med den kinesiska utvecklingsmodellen. På andra områden finns det möjligheter som vi inte ens förstår vidden av, menar Christer Ljungwall.
– Vad Sverige och andra länder behöver är en fördjupad analys av Kinas strategiska expansionsplaner

och vilket globalt inflytande landet aspirerar på. Därefter kan konsekvenserna för handel, investeringar och samarbete diskuteras, säger han.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Bisarrt roligt men också tondövt hjärtlöst om vansinnet i Nazityskland

FREDAG 10 JANUARI 2020

”Jojo Rabbit”
Manus och regi: Taika Waititi

I rollerna: Roman Griffin Davis, Thomasin McKenzie, Scarlett Johansson, Sam Rockwell m fl.
Längd: 1 tim 48 min (från 15 år).
Språk: engelska.
Betyg: 3.
Tioåringen Jojo (Roman Griffin Davis) lever med sin eleganta mamma Rosie (Scarlett Johansson) i en stad i Tyskland. Andra världskriget går mot sitt slut. Jojo vill vara en riktig elitnazist. Adolf Hitler (spelad av regissören själv, Taika Waititi) är Jojos gladlynta låtsaskompis.
Fast i verkligheten måste mamma fortfarande knyta Jojos skosnören. Han har inte heller den riktiga killerinstinkten visar det sig när denna prövas på den blodtörstiga nazistiska ungdomsrörelsens helgläger. Skadeglada kamrater ger honom öknamnet Haren Jojo.
Vad ska Jojo göra när han upptäcker att hans egen mor gömt en judisk flicka (Thomasin McKenzie från ”Leave no trace”) på vinden?
”Jojo Rabbit” är underhållande och lätt att tycka om, fast med sitt vilda flängande mellan bisarra scener är det nästan som om filmen kommer bort i en kaskad av sketcher. Taika Waititi har tidigare jobbat med ”Flight of the Conchords” och andra tv-serier, och även om han också gjort långfilm känns det här som om han vill jäkta fram i tv-komedi-tempo. Det är en smaksak hur mycket man saknar filmkänslan.
Det är något av Wes Anderson-surrogat över ”Jojo Rabbit”, byggd på Christine Leunens bok ”Caging

skies”. Filmen är befolkad av original i färgstarka kläder. Den är ofta rolig i sin skildring av det rosenrasande vansinnet i Nazityskland när undergången stod för dörren.
En Gestapoofficer (Stephen Merchant) blir tårögd av lycka inför Jojos hakkorsdekorerade pojkrum: ”Jag önskar alla pojkar var lika blint fanatiska som du!” På ungdomslägret får alla lära sig att på ropet ”Hakkors!” gå ner på knä och böja ben och armar till en svastika.
Förtexterna är en pärla: en av Beatles inspelad tysk version av ”I want to hold your hand” har letats fram. På tyska blir det ”Komm, gib mir deine Hand”, ”Ge mig din hand”. Den spelas så att refrängen tajmas till bilder av folkmassor som höjer handen i heilande.
Som många filmer som karikerar nazister väcker ”Jojo Rabbit” blandade känslor. Är inte regin väldigt säker kan det komma stunder då man får intrycket att regissören vill bravera med sin nonchalanta hantering av grymheter.
Så även här. Då och då känns det som om Taika Waititi är beredd att offra varenda rollfigur, bildligen eller bokstavligen, för ett skämt. Det framstår som utslag av hjärtlöshet, vilket kanske inte är vad man vill se i en film som utspelar sig i Tyskland under nazisttiden.
Det ställs på sin spets mot slutet. Rollsättningen är bra, och så absurd filmen än är, blir man lite förtjust i

den knäppa familjebildningen; fantasi-Adolf, Jojo, hans mamma och Elsa på vinden. Då något otvetydigt hemskt händer en av dem och Waititi fortsätter att låtsas som ingenting framstår han som tondöv. Inför komedier om nazister gäller mer än vanligt att lyssna till Lars von Triers råd till dem som såg hans tv-serie ”Riket”: ”Man får ta det goda… med det onda.”

Se mer. Tre andra filmer som driver med nazister: ”Att vara eller icke vara” (1942), ”Dr Strangelove eller Hur jag slutade ängslas och lärde mig att älska bomben” (1964), ”Iron sky” (2012).

Mårten Blomkvist
kultur@dn.se

Expert om filmen: ”Goda skäl att tro att den är äkta”

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Iran nekar till att det ukrainska passagerarplanet som kraschade i Teheran sköts ner av en robot. Men filmer från händelsen talar sitt tydliga språk, enligt flygexperten Jan Ohlsson. I går publicerades bilder där bulldozrar schaktar bort spillror från nedslagsplatsen, något som kan försvåra haveriutredningen.

Vid nedslagsplatsen i Shahedshahr, tre mil väster om Teheran, syntes under fredagen bulldozrar forsla bort stora vrakdelar. Många bedömare menar att detta skulle kunna innebära att viktiga ledtrådar försvinner och att utredningen därmed aldrig kan bli fullständig. Detta tillbakavisas av Iran vars ambassadör i London, Hamid Baeidinejad, kallar uppgiften ”helt absurd”.

Flygsäkerhetsexperten Jan Ohlsson har granskat det filmklipp som bland andra New York Times och DN.se publicerat och som uppges visa hur en robot träffar planet.

– Naturligtvis ska man alltid vara skeptisk, det har funnits falsifikat, men det finns goda skäl att tro att det är äkta med reservation för att allt som fotograferas på natten gör saker svårare att identifiera. För att inte politisera saken är det viktigt att någon annan än Iran, USA eller Ryssland läser av de svarta lådorna, säger Jan Ohlsson.

Hans teori är att Iran av något slags misstag ligger bakom att Ukraine International Airlines flight 752 sköts ned utanför Teheran på onsdagen. Möjligen har missilen haft ett annat mål och sedan låst sig på passagerarplanet.

– Led för led styrker uppgifterna varandra – filmerna, underrättelseuppgifterna och hur vrakdelarna ser ut. Indiciekedjan är väldigt graverande för Iran, men några detaljer tycker jag fattas – som exempelvis vad det egentliga målet skulle ha kunnat vara. Det

finns inget uppenbart motiv för att skjuta ner ett plan med mestadels iranska medborgare i, säger Jan Ohlsson.

I flygtrafikens historia finns åtminstone ett dussintal fall, som han känner till, där plan skjutits ned av misstag. Omständigheterna varierar, det kan vara militärövningar där plan kommer i vägen eller mer regelrätta misstag där man faktiskt tagit fel på målet.

– Missiler har en tendens att följa efter föremål som kommer i vägen. Vi vet inte om det är så i det här fallet. Det behöver absolut inte handla om krigszoner, men det blir alltid tveksamma haveriutredningar för att det är pinsamt och förödmjukande, säger Jan Ohlsson.

I ett filmklipp, som började spridas på nätet under onsdagen, ser det ut som om flygplansdelar lossnar medan planet är i luften, vilket skulle kunna tyda på en explosion, påpekar Jan Ohlsson. Det skulle kunna tolkas som ett motorhaveri med turbinblad som hettats upp, men också som att planet är under attack.

– Planet har ingen elektricitet, ingen transponder, syns inte längre på radarn, men lyckas ändå vända, så det är inte helt manöveroduglig. Det vinglar neråt och även nedslagsplatsen talar för att piloterna har haft någon kontroll så att det kunnat landa det förhållandevis flackt, säger Jan Ohlsson.

Han ser framför sig en hemsk sista stund för passagerarna ombord, då trycket faller och bränder rasar i planet.

– Även om det bara är ett dussin fall sedan ungefär 1955 rör det sig om ungefär tusen personer som dödats av missiler på rymmen. Det är ju egentligen inte riktigt klokt.

Ett annat filmklipp publicerades först i en kanal i chattappen Telegram och fick spridning under fredagen. Både New York Times och den brittiska grävande journalistgruppen Bellingcat har sedan dess försökt verifiera filmens äkthet. Även DN har granskat filmen på liknande sätt för att bekräfta de upptäckter som Bellingcat och New York Times gjort.

Genom att utgå från tiden mellan att kollisionen – det som påstås vara en robot som träffar planet – syns och att explosionen hörs går det att hitta en ungefärlig plats där sekvensen kan ha filmats. Det rör sig om några kilometer från platsen där planet, enligt flygtrafikspårningsföretaget Flightradar24, skickade sin sista signal.

Riktningen planet syns ha i innan det kraschar, utifrån platsen fotografen verkar ha befunnit sig på, stämmer överens med den tekniska information som planet skickat före kraschen. Det går även att bekräfta den möjliga platsen genom att jämföra omgivningen som syns i filmen med satellitbilder, vilka stämmer överens.

Det ukrainska passagerarflygplanet störtade strax efter start från Teherans internationella flygplats tidigt på onsdagsmorgonen. Samtliga 176 personer ombord omkom. 82 passagerare var iranska medborgare, 63 kanadensiska och 17 var hemmahörande i Sverige.
Iran förnekar att flygplanet skjutits ner av någon missil, men många andra hänvisar till underrättelser som talar för att det faktiskt är så. Kanadas premiärminister Justin Trudeau hör till dem som pekat ut Iran och sagt att uppgifter från egna och andras underrättelsetjänster tyder på att man avlossat en luftvärnsrobot mot planet även om det ”mycket väl kan ha varit oavsiktligt”.

En amerikansk tjänsteman säger till Reuters att det finns uppgifter som visar infraröda värmeutsläpp från två luftvärnsrobotar två minuter efter att passagerarplanet lyft från marken. President Donald Trump spekulerar att ”någon kan ha begått ett misstag”.
Iran har förklarat olyckan med ett tekniskt fel och kallar alla anklagelser för ”psykologisk krigföring mot Iran” i ett läge där spänningarna mot omvärlden är extra höga. Iranska utredare ska leda undersökningen, men flygplanstillverkaren Boeing har välkomnats att delta liksom utredare från USA, Kanada, Ukraina och Frankrike.
Kraschen inträffade i onsdags när Iran hade höjd beredskap för ett

militärt svar från USA. Några timmar tidigare hade amerikanska mål i Irak attackerats med missiler.
I fredags förra veckan dödade USA den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani i en drönarattack i Bagdad.
Iranska myndigheter uppgav på fredagen att haveriutredningen kan ta upp till två år att genomföra.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Dela

Erik Ohlsson: Teheran anhåller om största möjliga tystnad

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Offren i flygkatastrofen utanför Teheran sörjs i fyra världsdelar. Men det iranska ledarskapet vill ha största möjliga tystnad. De uppmanar landets journalister att hålla tyst om uppgifterna att planet kan ha skjutits ned av en missil.

Innebörden i Hesameddin Ashnas meddelande på Twitter går inte att missförstå: en varning till iranska journalister att medverka ”i den psykologiska krigföringen kring det ukrainska flygplanet”.
Hesameddin Ashna är inte vem som helst. Han är en av den iranske presidenten Hassan Rouhanis närmaste män. Ashna var general för Rouhanis kampanj inför presidentvalet 2013. Efter Rouhanis valtriumf belönades Hesameddin Ashna med en roll som rådgivare i presidentadministrationen.
Nu är han således aktivt inblandad i en mörkläggnings- och desinformationskampanj. Irans ledargarnityr vill inte ha någon diskussion alls om uppgifterna att en missil från det iranska luftvärnet ska ha träffat flygplanet.
Termen ”psykologisk krigföring” är ett återkommande tema i detta förnekelsens budskap. Tanken är att omvärlden, i synnerhet den del av den som är lierad med USA, använder flygolyckan som ett sätt att svärta ned och diskreditera Iran i den högspända iransk-amerikanska krisen.
– Alla länder vars medborgare fanns ombord på planet är välkomna att skicka representanter (till Iran), säger regeringens talesperson Ali Rabiei på fredagen.
Rabiei förnekar bestämt uppgifterna om att en missil avfyrats från marken.
Irans Londonambassadör Hamid Baeidinejad säger till Sky News att

rapporterna om en missil som olycksorsak är ”fullständigt absurda”. Han avfärdar också uppgifterna om att Iran ska ha jämnat marken i olycksområdet med hjälp av bulldozrar.

– Flygolyckor handlar i allra högsta grad om teknik. Jag kan inte avgöra (orsaken), du kan inte avgöra, reportrarna på plats kan inte avgöra. Inte heller kan en premiärminister eller utrikesminister göra en bedömning, fortsätter Baeidnejad.

Det officiella Iran som innehar den kompetens som ambassadören efterlyser förnekar också bestämt förekomsten av någon missil.

– Jag kan med bestämdhet säga att planet inte träffats av en missil, säger Ali Abedzadeh, chef för Irans motsvarighet till Luftfartsverket, till internationella nyhetsbyråer.

Abedzadeh tillägger att utredningsarbetet kan sträcka sig långt in på nästa år.

Irans ledande officiella nyhetsbyråer, Irna och Fars, har en neutral rapportering om kraschen där det framhålls att haveriutredningen kommer att ske enligt internationell standard.

För en utomstående iakttagare verkar det ganska uppenbart att det officiella Iran ägnar sig åt febril skademinimering. Uttalandena från talesmännen och de myndighetsansvariga påminner om ett uttryck jag lärde mig av den schweizisk-italienska stjärnåklagaren Carla del Ponte: ”muro di gomma”.

Det betyder ”gummiväggen” och innebär att en fråga eller en begäran besvaras på ett sätt som kan tolkas positivt – men i själva verket är det en skenbar välvilja. Den tilltalade vill bara köpa tid och/eller trötta ut sin motpart.
Än så länge vet vi inte om Iran tänker agera gummivägg eller erbjuda utomstående utredare full insyn. Vad som dock står fullkomligt klart är att iranierna har enormt mycket prestige att förlora om de har gjort ett sådant misstag som förs fram av internationella intressenter.
Vad gäller Hesameddin Ashnas fumliga försök till bannlysning av missilteorin så fick det utså mycket kritik i Twittervärlden på fredagen.
”En regeringsföreträdare som hotar det fria informationsutbytet borde genast stängas av från Twitter”, skrev den regeringskritiske twittraren Ayatollah Bonobo (en pseudonym, får man förmoda).
Erik Ohlsson

Flygkraschen kastar in Zelenskyj i ny akut kris

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Nedskjutna trafikflygplan har blivit något av ett nationellt trauma i Ukraina. Det är en förklaring till att president Volodymyr Zelenskyj valt att hålla en låg profil i frågan, trots alla uppgifter om att det ukrainska planet sköts ned av en iransk luftvärnsrobot.

Zelenskyj sade i sin första kommentar till uppgifterna från flera västliga underrättelsekällor om att Iran – sannolikt av misstag – sköt ned det ukrainska planet att det ”inte kan uteslutas, men kan för närvarande inte bekräftas”.

– Vårt mål är att få veta den odiskutabla sanningen, det är vårt ansvar inför det internationella samfundet och inför de döda och offren för katastrofen, sade den ukrainske presidenten i ett uttalande.

Av de 176 personerna ombord på planet, på väg från Irans huvudstad Teheran till den ukrainska huvudstaden Kiev, var elva ukrainare (bland de övriga fanns iranska, kanadensiska och svenska medborgare).

Omedelbart efter flygkraschen avbröt Zelenskyj ett besök i Oman

för att återvända till Kiev. Han utlovade en grundlig utredning av katastrofen och sände 45 ukrainska flygsäkerhetsexperter till Teheran, vilka kan dra nytta av sina erfarenheter från en annan katastrofutredning; den som gällde det passagerarplan från Malaysia Airlines med 298 människor ombord som i juli 2014 sköts ned av en rysk Buk-missil över separatistkontrollerat område i östra Ukraina.

På fredagsmorgonen hade Zelenskyj vädjat till USA, Kanada och Storbritannien om att de delar med sig av sina belägg för uppgifterna om att passagerarplanet från Ukraine International Airlines flight 752 sköts ned av Irans militär.

Senare på dagen fick Zelenskyj och utrikesminister Vadym Pristaiko direkt information om flygkraschen av USA:s särskilda sändebud i Ukraina.

Flera höga USA-tjänstemän har till medier sagt sig vara starkt övertygade om att det iranska luftförsvaret avfyrat en eller två ryskbyggda robotar mot passagerarplanet. Enligt en teori skedde ett misstag, som kan kopplas till att det inträffade endast några timmar efter att Iran avfyrade ett dussintal missiler mot två USA-baser i grannlandet Irak som en vedergällning för att USA dödade den iranske generalen Qassem Soleimani.

Zelenskyj har inte suttit som president mer än ett drygt halvår,

och har med flygkatastrofen i Iran kastats in i en ny akut kris, ovanpå den pågående väpnade konflikten med Ryssland och det för Ukraina besvärande riksrättsåtalet i USA.
Nedskjutna passagerarplan verkar vara något av en förbannelse för Ukraina. Det har visserligen bara hänt ett fåtal gånger och enbart i samband med en pågående militär konflikt, men det är ändå för många gånger.
Fallet med det malaysiska MH17-planet – som var på väg från Amsterdam till Kuala Lumpur och sannolikt också sköts ned av misstag – har ännu inte blivit slutgiltigt löst. Det beror på att Ryssland och separatisterna i den ryskockuperade delen av Donetsk-regionen – som sitter på förstahandskunskap om den luftvärnsrobot som användes – har vägrat att samarbeta med den internationella haveriutredningen. Bevisen och indicierna måste sägas vara vattentäta: När MH17 träffats av roboten och exploderat rapporterade de proryska separatisterna triumferande på sin webbsajt att de skjutit ned ett militärt ukrainskt transportplan av typ AN-24. När det visade sig vara ett trafikflygplan togs uppgiften bort från internet. Fyra misstänkta, därav tre ryssar, har av en domstol i Nederländerna åtalats för nedskjutningen.
Enbart i ett fall av nedskjutning av ett civilt plan kan Ukraina sägas ha varit ansvarigt. I oktober 2001 var ett ryskt passagerarplan av typ Tu-154 från Siberia Airlines med 78

människor ombord på väg från Tel Aviv till Novosibirsk då det sköts ned över Svarta havet av en ukrainsk luftvärnsrobot i samband med en militärövning.
Ukraina tog på sig ansvaret och betalade skadestånd till de anhöriga.
Michael Winiarski

USA utökar sanktioner – vill tvinga fram förhandling

LÖRDAG 11 JANUARI 2020
USA riktar nya ekonomiska sanktioner mot Iran. Vita huset hoppas tvinga regimen till förhandlingsbordet.
Washington.
Sanktionerna riktas mot åtta iranska individer som enligt den amerikanska regeringen varit inblandade i att destabilisera Mellanöstern. Även Irans textil-,

gruv- och stålindustri beläggs med sanktioner.
– Som ett resultat av dessa åtgärder kommer vi att strypa miljarder av dollar i stöd till den iranska regimen, sade finansminister Steven Mnuchin under en presskonferens.
Sedan Donald Trump lämnade Iranavtalet, som lättade på sanktioner mot landet, har USA infört ekonomiska sanktioner mot 1000 iranska personer, företag och organisationer. De ekonomiska sanktionerna utgör kärnan i vad Trumpregeringen kallar för den ”maximala påtryckningskampanjen” mot Iran.
Iran har bekräftat att sanktionerna slagit hårt mot bland annat den iranska oljenäringen. Enligt Washington Post backade den iranska ekonomin med tio procent i fjol. Den iranska befolkningen har tagit en del av smällen.
Trumpregeringen hoppas att sanktionerna ska tvinga den iranska regimen till förhandlingsbordet.
Trump tänker att Iran ska underteckna en överenskommelse som är mer långtgående än det avtal som Barack Obamas utrikesminister John Kerry slöt med Iran 2015.
– Vi vill att Iran ska bete sig som en normal nation, sade utrikesminister Mike Pompeo under presskonferensen.
Reportrar undrade om sanktionerna verkligen bidragit till att stabilisera relationen med Iran, med tanke på det våld som ledde fram till USA:s beslut att döda den iranska generalen Qassem Soleimani förra

veckan och Irans motattack denna vecka.
Pompeo och Mnuchin anser att sanktionerna uppfyllt sina syften med konkretiserade inte hur.
Representanthuset, där Demokraterna har majoritet, röstade natten till fredagen igenom en lag som förhindrar president Trump från att genomföra fler militära angrepp mot Iran utan att först konsultera kongressen. Tre republikanska ledamöter anslöt sig till den demokratiska majoriteten.
Senaten väntas rösta om en snarlik resolution nästa vecka. Även om Republikanerna skulle rösta för en begränsning av Trumps militära manöverutrymme gentemot Iran kan och väntas presidenten köra över lagförslaget med sitt veto.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Många ensamkommande unga bland dödsoffren i kraschen

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Nästan hälften av de 17 omkomna passagerarna från Sverige var unga ensamkommande afghaner med koppling till Iran.

Flera av dem hade arbetat hårt inom äldreomsorgen för att ha råd att hälsa på sina familjer.

– Sharam skulle ta studenten i vår och ville visa studentmössan för sin familj i Iran. Jag kan inte förstå att han är borta, säger hans vän Gunnel Boberg i Gävle.

75-åriga Gunnel Boberg måste samla sig några sekunder, rösten svajar. För några år sedan var hon god man åt en då 16-årig pojke som flytt till Sverige från södra Iran. De kom varandra nära och hon blev hans vän. Natten mot onsdagen var Sharam Tajik, 21, en av de 176 passagerare som omkom i flygkraschen i Iran.

– Jag kan inte förstå att Sharam är borta nu, att han aldrig kommer

tillbaka. Jag gråter och gråter. Hur många tårar kan man ha?
Gunnel Boberg beskriver en driven och ambitiös ung man som aldrig missade en dag i skolan, som drömde om att bli läkare och arbeta för Läkare utan gränser. I vår skulle Sharam Tajik ta studenten från Polhemsskolan i Gävle.
– Han såg så mycket fram emot studenten, han hade redan köpt en studentmössa. Han planerade för firandet och pratade om alla vänner som skulle komma, säger Gunnel Boberg.
Hon berättar att Sharam Tajik arbetat extra inom äldrevården och sparat varenda krona för att ha råd med biljetten till Iran dit han rest för att träffa sin familj.

– Det finns inget jag kan säga om honom som inte är positivt. Han var så omtänksam. När Sharam fick sitt skattebesked förra året och jag förklarade att han skulle få tillbaka pengar eftersom han betalat för mycket skatt så ville han först inte ha dem, han var så tacksam för utbildningen och alla möjligheter som han fått här. Jag kan inte förstå att det bara kunde ta slut.
Ombord på det kraschade planet i Iran fanns fler i Sharam Tajiks situation. Totalt omkom åtta unga människor som kom till Sverige kring åren 2014 och 2015.
– De klarade flykten genom Asien och Europa, gummibåten över Medelhavet, sen dör de ombord på ett flygplan på väg tillbaka till Sverige... Det är så otroligt sorgligt,

säger Bahman Pourjanaki, verksamhetschef på ABF Vätterbyggden i Jönköping.
Han vill berätta om Mahdi Rezai, 20 och Mehdi Mohammadi, 20. Två afghanska flyktingar från Iran som fann varandra i Huskvarna utanför Jönköping hösten 2015.
– Mahdi uppfattades nog som ganska blyg. Han var en artig kille, lite tystlåten men ändå väldigt - omtänksam och glad. Han förlorade sin lillebror i en sjukdom tidigare och var alldeles förkrossad, men han höll ändå ihop och tillsammans med Mehdi blev han en förebild för många av de andra ensamkommande här, säger Bahman Pourjanaki.
Mahdi Rezai och Mehdi Mohammadi var båda medlemmar i SSU och var ofta med på de aktiviteter som anordnades för ensamkommande ungdomar.
Bahman Pourjanaki berättar att de båda vännerna hade en lugnande inverkan på det hvb-hem där flera av de ensamkommande ungdomarna som kom till Jönköpings kommun bodde.
– Det kunde vara en hård jargong, öppna konflikter, många som mådde psykiskt dåligt, men inte Mahdi Rezai och Mehdi Mohammadi, de höll stämningen uppe.
– Mehdi satsade hårt på skolan och var ofta hemma hos min pappa som är mattelärare. Han såg verkligen fram emot att ta studenten i vår, säger Bahman Pourjanaki.
Liksom Sharam Tajik hade Mahdi Rezai och Mehdi Mohammadi

arbetat inom äldrevården för att spara pengar till flygbiljetten.
– De hade inte träffat sina familjer sedan de kom till Sverige, det var så klart väldigt stort för dem att åka dit, säger Bahman Pourjanaki.
I juli förra året annonserade Amat Jeng, 32, efter en ny hyresgäst att dela lägenhet med. Han träffade flera, men när han skakade hand med Zeinolabedin ”Abedin” Saadat, 18, erbjöd han honom kontraktet direkt.
– Han var en så trevlig kille, han blev som en lillebror för mig. Vi tränade och lagade mat tillsammans och blev riktigt goda vänner. Abedin pluggade hårt och ville läsa ekonomi på universitetet.
Amat Jeng berättar att Abedin Saadat rest till Iran för att träffa sin pappa, men längtade tillbaka hem till Sverige.
– I onsdags morse skickade jag ett sms att jag hade lagat mat som han kunde ta i kylen när han kom hem. Men han såg ju aldrig det meddelandet, säger Amat Jeng.
Nu står rummet tomt. I helgen kommer släktingar från Stockholm för att hämta Abedin Saadats saker.
– Det känns tomt så klart. Vi hade inte känt varandra så länge men jag, precis som många andra som kände honom, är helt förkrossade.
Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

Expert om filmen: ”Goda skäl att tro att den är äkta”

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Iran nekar till att det ukrainska passagerarplanet som kraschade i Teheran sköts ner av en robot. Men filmer från händelsen talar sitt tydliga språk, enligt flygexperten Jan Ohlsson. I går publicerades bilder där bulldozrar schaktar bort spillror från nedslagsplatsen, något som kan försvåra haveriutredningen.

Vid nedslagsplatsen i Shahedshahr, tre mil väster om Teheran, syntes under fredagen bulldozrar forsla bort stora vrakdelar. Många bedömare menar att detta skulle kunna innebära att viktiga ledtrådar försvinner och att utredningen därmed aldrig kan bli fullständig. Detta tillbakavisas av Iran vars ambassadör i London, Hamid Baeidinejad, kallar uppgiften ”helt absurd”.

Flygsäkerhetsexperten Jan Ohlsson har granskat det filmklipp som bland andra New York Times och DN.se publicerat och som uppges visa hur en robot träffar planet.

– Naturligtvis ska man alltid vara skeptisk, det har funnits falsifikat, men det finns goda skäl att tro att det är äkta med reservation för att

allt som fotograferas på natten gör saker svårare att identifiera. För att inte politisera saken är det viktigt att någon annan än Iran, USA eller Ryssland läser av de svarta lådorna, säger Jan Ohlsson.

Hans teori är att Iran av något slags misstag ligger bakom att Ukraine International Airlines flight 752 sköts ned utanför Teheran på onsdagen. Möjligen har missilen haft ett annat mål och sedan låst sig på passagerarplanet.

– Led för led styrker uppgifterna varandra – filmerna, underrättelseuppgifterna och hur vrakdelarna ser ut. Indiciekedjan är väldigt graverande för Iran, men några detaljer tycker jag fattas – som exempelvis vad det egentliga målet skulle ha kunnat vara. Det finns inget uppenbart motiv för att skjuta ner ett plan med mestadels iranska medborgare i, säger Jan Ohlsson.

I flygtrafikens historia finns åtminstone ett dussintal fall, som han känner till, där plan skjutits ned av misstag. Omständigheterna varierar, det kan vara militärövningar där plan kommer i vägen eller mer regelrätta misstag där man faktiskt tagit fel på målet.

– Missiler har en tendens att följa efter föremål som kommer i vägen. Vi vet inte om det är så i det här fallet. Det behöver absolut inte handla om krigszoner, men det blir alltid tveksamma haveriutredningar för att det är pinsamt och förödmjukande, säger Jan Ohlsson.

I ett filmklipp, som började spridas på nätet under onsdagen, ser det ut som om flygplansdelar lossnar medan planet är i luften, vilket skulle kunna tyda på en explosion, påpekar Jan Ohlsson. Det skulle kunna tolkas som ett motorhaveri med turbinblad som hettats upp, men också som att planet är under attack.

– Planet har ingen elektricitet, ingen transponder, syns inte längre på radarn, men lyckas ändå vända, så det är inte helt manöveroduglig. Det vinglar neråt och även nedslagsplatsen talar för att piloterna har haft någon kontroll så att det kunnat landa det förhållandevis flackt, säger Jan Ohlsson.

Han ser framför sig en hemsk sista stund för passagerarna ombord, då trycket faller och bränder rasar i planet.

– Även om det bara är ett dussin fall sedan ungefär 1955 rör det sig om ungefär tusen personer som dödats av missiler på rymmen. Det är ju egentligen inte riktigt klokt.

Ett annat filmklipp publicerades först i en kanal i chattappen Telegram och fick spridning under fredagen. Både New York Times och den brittiska grävande journalistgruppen Bellingcat har sedan dess försökt verifiera filmens äkthet. Även DN har granskat filmen på liknande sätt för att bekräfta de upptäckter som Bellingcat och New York Times gjort.

Genom att utgå från tiden mellan att kollisionen – det som påstås vara en robot som träffar planet – syns och att explosionen hörs går det att hitta en ungefärlig plats där sekvensen kan ha filmats. Det rör sig om några kilometer från platsen där planet, enligt flygtrafikspårningsföretaget Flightradar24, skickade sin sista signal.

Riktningen planet syns ha i innan det kraschar, utifrån platsen fotografen verkar ha befunnit sig på, stämmer överens med den tekniska information som planet skickat före kraschen. Det går även att bekräfta den möjliga platsen genom att jämföra omgivningen som syns i filmen med satellitbilder, vilka stämmer överens.

Det ukrainska passagerarflygplanet störtade strax efter start från Teherans internationella flygplats tidigt på onsdagsmorgonen. Samtliga 176 personer ombord omkom. 82 passagerare var iranska medborgare, 63 kanadensiska och 17 var hemmahörande i Sverige.

Iran förnekar att flygplanet skjutits ner av någon missil, men många andra hänvisar till underrättelser som talar för att det faktiskt är så. Kanadas premiärminister Justin Trudeau hör till dem som pekat ut Iran och sagt att uppgifter från egna och andras underrättelsetjänster tyder på att man avlossat en luftvärnsrobot mot planet även om det ”mycket väl kan ha varit oavsiktligt”.

En amerikansk tjänsteman säger till Reuters att det finns uppgifter som visar infraröda värmeutsläpp från två luftvärnsrobotar två minuter efter att passagerarplanet lyft från marken. President Donald Trump spekulerar att ”någon kan ha begått ett misstag”.
Iran har förklarat olyckan med ett tekniskt fel och kallar alla anklagelser för ”psykologisk krigföring mot Iran” i ett läge där spänningarna mot omvärlden är extra höga. Iranska utredare ska leda undersökningen, men flygplanstillverkaren Boeing har välkomnats att delta liksom utredare från USA, Kanada, Ukraina och Frankrike.
Kraschen inträffade i onsdags när Iran hade höjd beredskap för ett militärt svar från USA. Några timmar tidigare hade amerikanska mål i Irak attackerats med missiler. I fredags förra veckan dödade USA den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani i en drönarattack i Bagdad.
Iranska myndigheter uppgav på fredagen att haveriutredningen kan ta upp till två år att genomföra.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Dela

Transportstyrelsen stoppar flygningar till Iran

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Flygningar mellan Sverige och Iran stoppas. Transportstyrelsen har beslutat att tillfälligt återkalla trafiktillståndet för Iran Airs flygningar mellan de två länderna. Anledningen är att det finns oklarheter om olyckan utanför Teheran och säkerheten för den civila luftfarten, uppger Transportstyrelsen.

– Det är utifrån ett flygsäkerhetsperspektiv och med hänsyn till passagerarna som vi har kommit fram till det här beslutet, säger Gunnar Ljungberg, sjö- och luftfartsdirektör vid Transportstyrelsen.

Beslutet gäller till dess att myndigheten fattar ett nytt. Att återkalla ett flygbolags trafikstillstånd beskriver han som väldigt ovanligt. Tidigare har bland annat ett bolag nekats att trafikera sträckan mellan Iraks huvudstad Bagdad och Sverige.

TT

Trump skickade grattishälsning till Kim

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

USA/Nordkorea. USA:s president Donald Trump har skickat en grattishälsning till Nordkoreas diktator Kim Jong-Un, enligt Sydkoreas nationella säkerhetsrådgivare Chung Eui-Yong. Chung, som träffade Trump i Washington tidigare i veckan, säger att han då fick i uppdrag att vidarebefordra meddelandet och att han gjorde det i torsdags.

– Den dag då vi träffades var Kim Jong-Uns födelsedag och president Trump mindes det och bad mig framföra hälsningen, säger Chung.

TT-Reuters

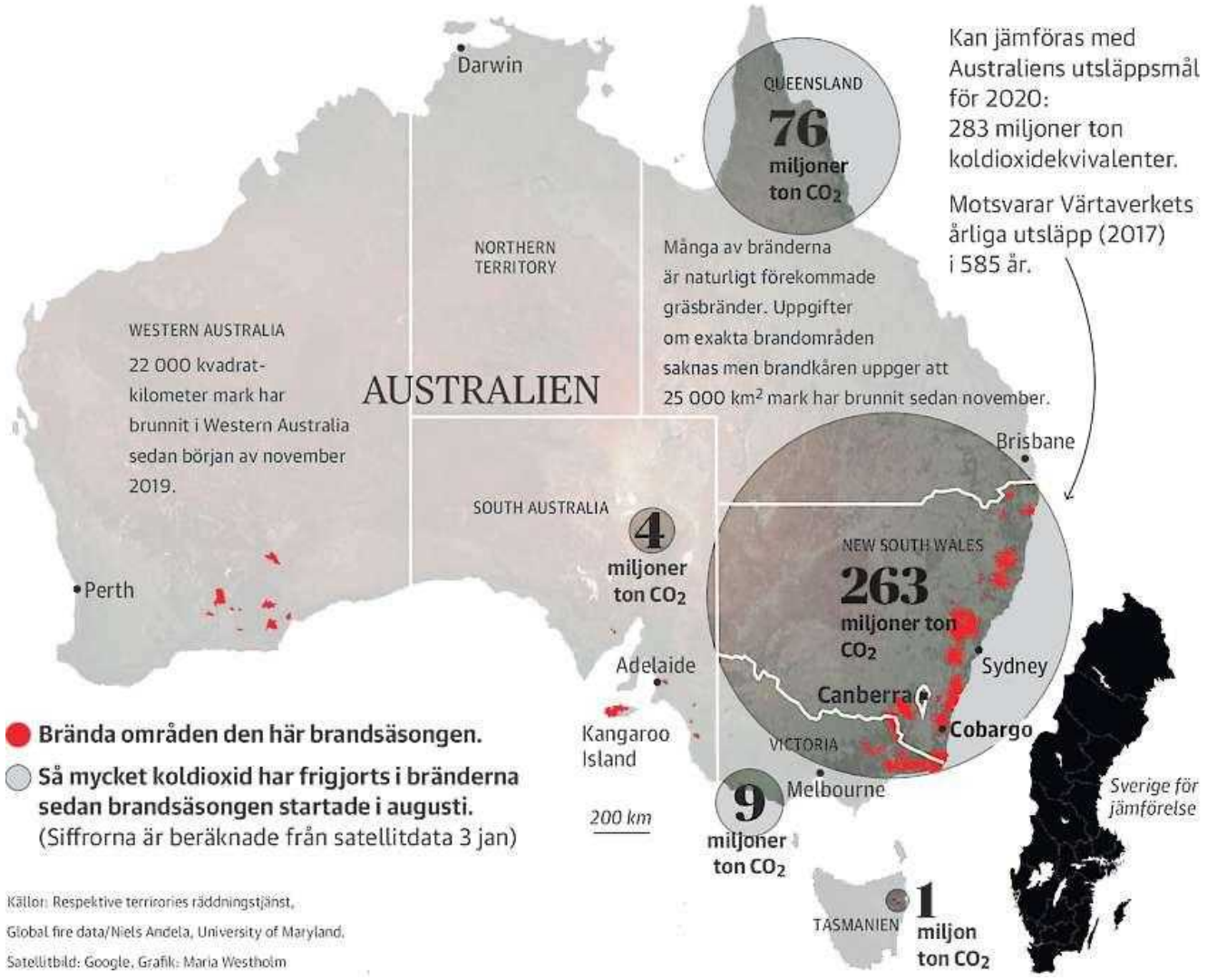
Darwin
QUEENSLAND
76
miljoner
ton CO_2
Kan jämföras med
Australiens utsläppsmål
för 2020:
283 miljoner ton
koldioxidekvivalenter.
Motsvarar Värtaverkets
årliga utsläpp (2017)
i 585 år.
NORTHERN
TERRITORY
Många av bränderna
är naturligt förekommade
gräsbränder. Uppgifter
om exakta brandområden
saknas men brandkåren uppger att
25 000 km² mark har brunnit sedan november.
WESTERN AUSTRALIA
22 000 kvadrat-
kilometer mark har
brunnit i Western Australia
sedan början av november
2019.
AUSTRALIEN
Brisbane
SOUTH AUSTRALIA
4
miljoner
ton CO_2
NEW SOUTH WALES
263
miljoner ton
CO_2
Perth
Adelaide
Sydney
Canberra
Cobargo
Kangaroo
Island
VICTORIA
Melbourne
Sverige för
jämförelse
200 km
9
miljoner
ton CO_2
TASMANIEN
1
miljon
ton CO_2
Brända områden den här brandsäsongen.
Så mycket koldioxid har frigjorts i bränderna
sedan brandsäsongen startade i augusti.
(Siffrorna är beräknade från satellitdata 3 jan)
Källor: Respektive territories räddningstjänst,
Global fire data/Niels Andela, University of Maryland.
Satellitbild: Google. Grafik: Maria Westholm

En miljard djur har dött i lågorna – men detta är bara början

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Skogsbränderna som just nu rasar i Australien sker i en skala som landet aldrig tidigare har upplevt. Ändå har brandsäsongen bara börjat.

Trots varningar från klimatforskare har bränderna tagit regeringen på sängen.

DN:s Jannike Kihlberg och Lotta Härdelin reser genom ett utbränt landskap där frivilliga arbetar dygnet runt för att rädda vad som räddas kan.

I bostadsdelen på baksidan av postkontoret i Cobargo i New South Wales vårdas Ali, en ung grå känguru. Hon hittades vid sin döda mamma efter den stora branden som ödelade stora delar av området på nyårsafton.

Ena örat är brännskadat och hon är fortfarande lite svag. Större delen av tiden vilar hon i en påse som ska likna mammas pung. Men hon äter villigt av den specialkost som hon får.

Namnet Ali har hon fått för att hon är en kämpe.

– Vi hoppas att hon ska klara sig. Brännskadan är inte så farlig men

det är svårt att veta i vilket skick hon var före branden. Många djur är försvagade för att de har haft svårt att hitta mat eftersom vi har haft svår torka, säger Kyle Moser.
Han är en av de volontärer som djurräddarorganisationen Wires utbildar för att de ska vårda skadade vilda djur i sina hem.
– Jag har alltid tyckt om djur och jag vill känna att jag gör allt för att de ska få en andra chans, säger Kyle Moser, som tillsammans med partnern David Wilson driver postkontoret.
När skogsbranden drog fram på nyårsafton flydde de som de flesta andra till kusten. Deras bostadshus som ligger utanför samhället brann ner, men postkontoret klarade sig. Brandkåren la ner extra möda på att skydda huset eftersom posten är viktig för samhället.
Allting är provisoriskt. På ett dörrhandtag till ett rum som verkar fungera som förråd hänger två yllekassar. Där vilar två ungar av den mindre känguruarten vallaby. De heter Charlie och Pete, båda har förlorat sina föräldrar och var omhändertagna redan innan branden.
– Det är som att ha barn. När de är små ska de ha mat ofta och jag får gå upp mitt i natten, berättar Kyle Moser.
Minst en miljard fåglar, reptiler och däggdjur har dödats av bränderna bara i delstaten New South Wales, enligt forskare vid universitet i Sydney. Längre västerut, på Kangaroo Island, befaras 25 000

koalor ha dött i bränderna de senaste veckorna.
De senaste dagarna har forskare dessutom börjat flagga för att tidigare beräkningar kan vara i underkant, det kan handla om många fler. Vissa arter, till exempel en ovanlig art av svart kakadua som bara lever i regnskogen på ett fåtal ställen, kan ha utrotats helt.
– Det saknar helt motsvarighet men är helt och hållet i linje med scenarierna för klimatförändringars effekter att regnskog brinner. De ekosystemen har troligen aldrig brunnit tidigare, och vissa av dem kommer inte att återhämta sig, sade Mark Norman, ansvarig naturforskare för nationalparkerna i delstaten Victoria till tidningen Sydney Morning Herald.

Bränderna i Australien sker i en skala som landet inte har sett tidigare. Hittills har drygt tio miljoner hektar brunnit. Det motsvarar nästan en fjärdedel av Sverige, och är ungefär fjorton gånger större yta än de stora bränderna i Kalifornien 2018; då brann 740 000 hektar.
Söder om Sydney pågår över hundra bränder och det finns inga tecken på att de ska avta, tvärtom: normalt är det nu som brandsäsongen börjar.
Att åka längs kusten är en surrealistisk färd: mil efter mil i ett tyst, avbränt landskap. Sotsvart mark, svarta stammar och ett lövverk som skimrar i brons. Röken från de omfattande skogsbränderna sveper in allt i en grå dimma och lukten sticker i näsan.

Vägar stängs av och öppnas allt eftersom bränderna sprider sig. Särskilda appar visar vilka vägar som är farbara för tillfället. Många vi möter säger att det är som att befinna sig i ett krigstillstånd. Det gäller att vara vaksam på om bränder närmar sig, hålla koll på larm om evakuering, ljudet av helikoptrar som vattenbombar.
Att det brinner under sommaren är normalt här, men då i det torra bushlandskapet. Årets brandsäsong är exceptionell. Den började rekordtidigt, redan i september, och det brinner på platser som inte brukar brinna.
Klimatförändringen har ökat risken för extrema händelser som skogsbränder.
Genomsnittstemperaturen i Australien har en stigande trend och ligger mer än en grad högre än för hundra år sedan. I tre år har det varit torka. Förra året, 2019, var både det torraste och det varmaste år som har uppmätts i landet, enligt dess meteorologiska institut BOM. De konstaterar att brandsäsongen har förlängts med en hel månad i sydöstra delen av landet.
Att årets brandsäsong hade förutsättningar att bli rekordartad har varit känt. Ett trettiotal rutinerade brandchefer från flera delstater varnade regeringen redan för flera månader sedan. De krävde bättre beredskap, bland annat satsning på flygande brandbekämpning.
Ingenting hände och kritiken börjar nu märkas.

Hittills har över 2 000 bostäder brunnit ned, mer än tjugo personer omkommit och tusentals har blivit hemlösa. Brandröken bäddar in stora städer i sydöstra Australien i ett grått dis och gör luften skadlig att andas.

I takt med att bränderna har spridit sig ökar kritiken och pressen på regeringen att agera.

Premiärminister Scott Morrison från det konservativa liberala partiet har haft linjen att Australien inte har någon anledning att agera i klimatfrågan och är en stor vän av kol.

Under klimatmötet i Madrid i december då bränderna pågick för fullt utmärkte sig Australien genom att tillhöra de länder som satte sig på tvären i förhandlingarna.

Den senaste veckan har Morrison gjort en kovändning och sagt att klimatförändringen kan spela in när det gäller bränderna. Överlag positionerar sig politiker från olika sidor och det är många som nu gärna vill ses skaka hand med brandmännen som är allas hjältar.

Bland de drabbade människor vi möter säger flera att de tror att bränderna är en väckarklocka.

När elden nådde Tracy och Tony MacDougals hus på landet utanför Cobargo tvingades de snabbt fatta ett beslut. Branden var våldsam, lokala medier har beskrivit den som en ”tsunami av eld”.

– Tony ville stanna och rädda huset men jag satte mig i bilen och åkte i sista stund. Då var det som en

eldvägg som kom emot oss, berättar Tracy.
Dottern Stacy Williams och hennes man Jade Corby hade inte samma tur. Deras hus är totalt nedbrunnet. De drygt fyrtio biffkorna och närmare 400 hönsen dog alla i branden. Kadavren är redan nedgrävda.
Jade visar oss familjens nedbrunna hus. Stacy har fortfarande inte varit där och vill inte följa med. Av det som var deras hem finns nu bara en samling bråte. Jade lyfter något som är rester av ett kylskåp, det går att ana rester av en spis. En hjärtformad bakform är ganska oskadad.
– Huset har varit i familjen i fyra generationer, berättar Jade.
Hans släkt bor i hus runtomkring. Han pekar i olika riktningar och berättar att totalt sex av dem brann ner, förutom hans eget hans föräldrars, hans systers, två fastrars och farfars. Bara en fasters hus klarade sig.
– Jag tänkte att eftersom vi är omgivna av ganska kort gräs skulle det vara en gräsbrand med små lågor, men när elden kom var lågorna enorma.
Området hör till de som drabbades värst av branden på nyårsafton. Deras hus är ett av få som klarade sig och deras djur – tre hästar och halvdussin får – överlevde branden.
– Vrålet från elden hördes redan ett dygn tidigare då den var borta i bergen, säger Jade och pekar västerut.

Tony håller med – det här var ingen vanlig eld.
– Vinden vred och vände så de kom från olika håll hela tiden. Jag hann aldrig vara rädd, jag sprang runt huset för att släcka glödbränder på olika sidor.
Distriktet här är känt som mejeriområde, här produceras det mesta av mjölkprodukterna i New South Wales. Normalt är omgivningen saftigt grön med enstaka ståtliga träd på de mjukt böljande kullarna. Nu är allt svartbränt. Stickig rök kommer från en tvåhundraårig tall som fortfarande pyr kring roten.
– Vi bor i mjölkområdet. Det brinner aldrig här, det här är inte ett bushlandskap våra marker är fuktiga och gröna, säger Tracy MacDougal.
Att det nu brinner är en följd av torka och värme. Professor Nerilie Abram vid Australian National University i Sydney skrev nyligen i den vetenskapliga tidskriften Scientific American att en skogsbrand behöver fyra ingredienser: tillgång till bränsle, att bränslet är torrt, väder som hjälper till att snabbt sprida elden och antändning.
Alla ingredienserna finns nu på plats efter flera års torka och en rad värmeböljor. Ett tydligt exempel på vad experter länge har sagt att den globala uppvärmningen kommer att medföra.

Tracy MacDougal säger att allt fler pratar om klimatförändringen och om vad politikerna gör.
– Vi får se vad som händer i nästa val, säger hon.
Skadorna som bränderna orsakar kommer troligen att bli större än vad som syns i dag. De beräkningar på antal döda djur som har gjorts handlar om de som dör direkt av elden. Men forskarna varnar för att de som har överlevt kommer att ha svårt att hitta mat efter bränderna.
De kängurur som Kyle Moser vårdar ska normalt släppas ut så fort de är tillräckligt starka för att klara sig själva. Men det går inte i nuläget.
– Området som är lämpligt att släppa ut dem i har brunnit upp. Jag vet inte hur vi ska lösa det, säger han.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Nathan Shachar: Sánchez inleder mandatperio-den med brutal kraft-demonstration

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Spaniens premiärminister Pedro Sánchez har inlett mandatperioden med att förolämpa sin koalitionspartner, vänsterradikala Podemos. Utan förvarning har Sánchez tömt Podemos bägge viktigaste portföljer på deras innehåll.

analys.

Podemos populäre och omstridde partiledare Pablo Iglesias lovades under regeringsförhandlingarna dels titeln ”vice premiärminister”, dels ansvaret för miljöpolitiken. Men på fredagen upptäckte Iglesias via tidningarna att hans ämbete

gröpts ur på ett dramatiskt vis. Sánchez meddelade att han utnämnt ytterligare tre vice premiärministrar, alla från hans eget socialistparti PSOE. Effekten blir förstås att Iglesias titel mister det mesta av sin lyster. Allvarligare ändå för Podemos, som är det i särklass mest militant antikapitalistiska regeringspartiet i EU, är att en av dessa nya vice regeringschefer fått titeln ”minister för ekologisk anpassning” – just den övergång till nya miljörutiner som Iglesias fått på sin lott.

Samtidigt fick Podemos nytillträdda arbetsmarknadsminister Yolanda Díaz veta att hela bidrags- och socialförsäkringssystemet spjälkats av från hennes departement, som därmed reducerats till ansvaret för arbetsförmedlingen – ingen lustfylld uppgift i den kroniska arbetslöshetens Spanien.

Att Sánchez, som ägnat åtta månader åt sin regeringsbildning, inleder med en så brutal kraft-demonstration mot sin oersättlige allierade, förbryllar bedömarna, och har cementerat intrycket av socialistledaren som en notoriskt opålitlig partner. Reaktionerna pendlar mellan vrede och löje – det påpekas att i EU har endast Slovenien fyra vice regeringschefer.

Och nedgraderingen av Iglesias betyder inte att han förvandlas till en bifigur. Iglesias maktbas är hans starka ställning bland vänsterradikala väljare och hans obegränsade tillgång till tv-kanalen La Sexta.

Regeringsbildningen är ännu inte fullbordad. Den viktigaste utnämningen blir justitieministern. På torsdagen tog Högsta domstolen Sánchez i örat för hans – och Europadomstolens – begäran att låta den dömde katalanske ledaren Oriol Junqueras ta upp sin plats i Europaparlamentet. För att kunna hålla sina löften till katalanska separatister måste Sánchez möblera om i rättsapparaten.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Katalansk EU-politiker förlorar immunitet

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

EU. Den katalanske separatistledaren Oriol Junqueras är inte längre ledamot i Europaparlamentet och innehar därmed inte immunitet, meddelar parlamentets talman. Junqueras mandat upphörde att gälla den 3 januari i år efter ett beslut i den spanska valkommissionen. I december slog en EU-domstol fast att Junqueras, som i oktober dömdes till 13 års

fängelse, hade rätt till immunitet genom sin roll som EU-parlamentariker. Men Spanien har framfört att han inte har det eftersom han inte formellt tillträtt som EU-parlamentariker. Junqueras dömdes i oktober för sin roll i Kataloniens utbrytningsförsök från Spanien 2017.
TT-AFP

FN: Våld i Kongo-Kinshasa kan vara folkmord

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Kongo-Kinshasa. Våldet i den oroliga regionen Ituri i Kongo-Kinshasa kan vara brott mot mänskligheten, enligt FN. ”Minst 701 människor har dödats och 168 skadats i etniska konflikter mellan hema- och lendugrupper i territorierna Djugu och Mahagi från december 2017 till september 2019”, skriver FN:s människorättskontor UNJHRO i ett pressmeddelande.
TT-AFP

Bulgarisk minister avgår efter vattenkris

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Bulgarien. Bulgariens miljöminister Neno Dimov har avgått efter att ha suttit frihetsberövad under ett dygn med anledning av en skandal kring vattenförsörjningen i Pernik. Stadens drygt 70 000 invånare har haft kraftigt begränsad tillgång till vatten under två månader. Dimov anklagas för att inte ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att förhindra att den damm som förser Pernik med dricksvatten sinar.

TT-Reuters

Många döda i bombdåd mot pakistansk moské

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Pakistan. Minst tio människor har dödats i ett bombattentat mot en moské i närheten av staden Quetta i provinsen Balochistan i Pakistan. Ytterligare 16 människor har skadats, uppger polisen. Attentatet genomfördes i samband med kvällsbönen.

TT-AFP-Reuters

Hundratals havssköldpaddor offer för rödalger

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Mexiko. Närmare 300 individer av den hotade arten grön havssköldpadda har hittats döda på stränder i södra Mexiko. Massdöden tros ha orsakats av en våg av rödalger som nyligen svept in över delstaten Oaxacas kust.
Algerna är nämligen föda för bandsalper, en form av vattenlevande organism, som är giftig för sköldpaddorna. Totalt 292 sköldpaddor har hittats döda, enligt Mexikos miljöskyddsmyndighet, som tillägger att 27 kunnat räddas och kommer att vårdas i form innan de släpps tillbaka i det fria.
TT-AFP

Internetblockering i Kashmir underkänns av HD

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Indien. Det var fel av Indiens regering att stänga ner internet på obestämd tid i den orosdrabbade regionen Kashmir, slår landets högsta domstol fast.
Nedstängningen bryter mot Indiens telekommunikationsregler, enligt domstolen som beordrar myndigheterna att se över alla restriktioner inom en vecka.
Nedstängningen, som även gällt mobiltrafik, genomfördes efter att regeringen i augusti upphävde den omstridda regionens självstyre. Åtgärderna har motiverats med att de varit nödvändiga för att återställa ordningen i Kashmir.
TT-Reuters

Kazakisk nätaktivist bakom dataintrång på universitet

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

USA:s justitiedepartement utreder den kazakiska nätpiraten Alexandra Elbakyan för samröre med rysk militär underrättelsetjänst. Hon ligger bakom dataintrång på hundratals universitet världen över, varav flera påstås vara svenska.

Minst tolv svenska lärosäten har utsatts för dataintrång som kopplas till den ryska sajten Sci-Hub, ett slags piratbibliotek för vetenskapliga skrifter. Intrången ska ha skett genom stulna inloggningsuppgifter tillhörandes studenter och forskare.

Bakom sajten står den kazakiska nätaktivisten Alexandra Elbakyan, som driver kampen om att forskning och vetenskap ska vara fritt och tillgängligt för alla – inte begränsas av betalväggar och dyra prenumerationer.

Men kampen är inte utan motstånd. Förlagen som materialet tas från, via universiteten, har i flera år jagat henne med stämningar om upphovsrättsbrott. I ett fall har en domstol i New York dömt henne att

betala 15 miljoner dollar i skadestånd.
Enligt tidningen Washington Post utreder det amerikanska justitiedepartementet dessutom nu också Alexandra Elbakyans eventuella koppling till den ryska staten. Källor med insyn i ärendet säger till tidningen att hon misstänks jobba med underrättelse för Rysslands räkning, och för att stjäla amerikanska försvarshemligheter.
Uppgifterna om de svenska universiteten som drabbats kommer från den brittiska organisationen PSI, som jobbar med it-säkerhet i universitets- och forskarvärlden. Andrew Pitts, en av organisationens grundare, har följt och försökt hindra Sci-Hub i flera år. Även han misstänker att det finns andra uppsåt än att bara dela forskning fritt.
– Det här handlar inte om upphovsrätt, illegal nedladdning eller vetenskapliga artiklar. Det handlar om nationell säkerhet och statligt spionage, säger Andrew Pitts.
Enligt honom har PSI en databas med tiotusentals loggade dataintrång från Sci-Hub, mot över 370 universitet världen över. Tolv av dem är svenska, men organisationen har ingen information om hur allvarliga de intrången har varit.
I flera andra fall säger sig Andrew Pitts däremot ha bevis för att det är annat än vetenskapliga publikationer som hämtats hem vid intrången.

– Det varierar vilken information vi får ut från universiteten. Men det är likadant i Sverige som i Storbritannien, USA och andra delar av världen. Universitet har många samarbeten med både det privat näringslivet och med staten, och det är sådant material de vill åt, förklarar Andrew Pitts.

Intrången sker enligt honom i regel genom stulna inloggningsuppgifter. Studenter och forskare har tillgång till vetenskapliga tidsskrifter och artikelsamlingar via bibliotekens prenumerationer, och med hjälp av deras inloggningsuppgifter kan Sci-hub ladda ner materialet.

Att en students inloggningsuppgifter hamnar i orätta händer kan låta harmlöst. Men för den som har rätt kunskap öppnar det många dörrar, enligt Anders Qvist, informationssäkerhetssamordnare på Chalmers som är ett av de utpekade lärosätena i PSI:s databas.

– Skulle jag komma över dina användaruppgifter så kommer jag ju åt väsentligen alla uppgifter du kommer åt, såklart. Men kontot kan också bli ett bräckjärn för att ta sig vidare och stjäla andra saker som man kanske från början inte ser någon koppling till från det angripna kontot, säger han.

Han känner till att inloggningsuppgifter missbrukas på sättet som beskrivs av PSI, men risk- och säkerhetsfunktionen har enligt honom inte nåtts av någon varning för just Sci-Hub.

Göteborgs Universitet finns också med på listan över drabbade.

Informationssäkerhetssamordnaren Jenny Kvist bekräftar missbruk av universitetsbibliotekens tjänster, men tonar ner allvaret i det hela och menar att det är mer av en upphovsrättsfråga.
Det har enligt henne inte rört sig om något känsligare än vetenskapliga artiklar som laddats ned vid intrången.
– Som universitet är det inte så himla mycket vi kan göra åt saken. Det är inte våra system de hämtar informationen från utan vi blir snarare en kanal, ett sätt att komma åt materialet, säger Jenny Kvist.
Hon tror inte Sci-Hub sysslar med någon form av spionage eller underrättelse. Men att det förekommer sådan aktivitet mot svenska universitet från andra håll bekräftar hon.
– Professionella hackergrupper, ofta finansiellt stödda av andra statliga makter, utgör ett hot mot alla svenska lärosäten. Deras mål är att ta sig in i produktionsnätverket och tanka ner information. Har man någonting värt att stjäla så är det här ett hot, säger Jenny Kvist.
Det är inte ovanligt att saker som DNA- och patientuppgifter eller information om personers politiska och religiösa läggning kan ingå i en forskares rådata. Viss forskning kan även falla under säkerhetsskyddslagen vilket innebär att den informationen bedöms vara av vikt för rikets säkerhet.
– Det är ett problem vi är medvetna om, och det handlar om att arbeta

systematiskt med it- och informationssäkerhet för att sätta så många käppar i hjulet för dem vi kan, för det är nästintill omöjligt att stoppa dem från att komma in, säger Kvist.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Lever på hemlig ort. ”Jag vill inte bli måltavla för en attack”

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Alexandra Elbakyan är kvinnan bakom piratbiblioteket Sci-Hub.
Men är hon verkligen en rysk spion, eller handlar det om svartmålning av en person som kämpar för fri forskning?
Flera svenska universitet har utsatts för dataintrång kopplade till

piratbiblioteket Sci-Hub. Bakom sajten står den kazakiske aktivisten och programmeraren Alexandra Elbakyan, omskriven som en forskarvärldens Robin Hood eller Edward Snowden.

De stora förlagen som ger ut vetenskapliga tidsskrifter och texter har jagat henne för upphovsrättsbrott i flera år, eftersom hon hjälper folk att runda deras prenumerationer och betalväggar. En domstol i New York slog sommaren 2017 fast att hon skulle betala 15 miljoner dollar i skadestånd till Elsevier, ett av de största förlagen inom vetenskaplig litteratur.

Några pengar har de dock inte fått än eftersom hon inte infunnit sig vid rätten och inte heller har några tillgångar i USA som de kan ta av. Hon lever på hemlig ort och låter sig bara intervjuas i via krypterad chatt. För att bekräfta att det verkligen är Alexandra Elbakyan bakom chatten skickar hon ett kort videoklipp och lämnar enligt överenskommelse ett meddelande i en av sidomenyerna på Sci-Hubs hemsida.

– Jag föredrar att hålla mig icke-publik för att inte ge förlagen någon chans att angripa mig. Platsen jag befinner mig på är i sig själv inte konstig. Jag vill bara inte bli måltavla för någon attack, skriver Alexandra Elbakyan.

Hon har inte koll på alla förlag som stämt eller försöker stämma henne men nämner utöver Elsevier några av de andra stora som exempel –

ACS och Springer Nature bland andra.
Trots att det nu också blivit känt att det amerikanska justitiedepartementet utreder henne för samröre med rysk underrättelsetjänst är hon inte rädd för några konsekvenser.
– Road kanske. Men rädd?, frågar hon sig och skriver sedan länge innan svaret på frågan kommer.
– Inte än. Ingenting har egentligen hänt än. Sci-Hub är ett ryskspråkigt projekt och det ser misstänksamt ut för USA. Jag är inte förvånad att de utreder det, jag trodde det skulle börja flera år tidigare.
Finns det några kopplingar mellan Sci-Hub och den ryska staten?
– Det finns inga direkta kopplingar som jag känner till.
Vad menar du med det?
– Du kan alltid dra indirekta, abstrakta, kopplingar mellan människor, händelser och organisationer. Men det finns inga direkta samarbeten, säger Alexandra Elbakyan.
I skrivande stund har Sci-Hub drygt 79 miljoner vetenskapliga texter publicerade i sitt bibliotek som var och en utgör ett potentiellt upphovsrättsbrott. Det vet Elbakyan om, men ser det som viktigare att genom fri och tillgänglig forskning hjälpa vetenskapen till snabbare upptäckter och framsteg.
– Det är som för alla andra människor som arbetar med något de anser vara viktigt. Du måste göra något i ditt liv, förändra världen på något sätt, säger hon.

En som försökt stoppa henne är Andrew Pitts, grundare av organisationen PSI som jagat Sci-Hub för förlagens räkning i flera år. Han hävdar att Sci-Hub använder stulna inloggningsuppgifter från studenter och forskare vid intrången i universitetens system, och säger sig ha bevis för att de kommer över uppgifterna genom att lura forskare och studenter till att lämna ifrån sig dem – så kallad ”phishing”.
Alexandra Elbakyan förnekar inte att andra personers inloggningsuppgifter används, men betonar att de aldrig stjäl uppgifterna.
– Sci-Hub samlar möjligen konton från olika källor, men håller inte på med med någon phishing eller något liknande själv.

Inloggningsuppgifterna är trots allt inte något fysiskt objekt man kan stjäla. De kan vara kända, men inte stulna som ett fysiskt objekt, resonerar hon utan att gå närmare in på hur det annars skulle gå till.
Eftersom förlagen inte lyckats komma åt Sci-Hub med sina stämningar har de vänt blickarna mot internetleverantörerna i stället. Bland annat flera i Sverige har Patent- och marknadsöverdomstolen nyligen beslutat att Bahnhof, Telia, Com Hem och flera andra internetleverantörer måste blockera sina användare från åtkomst till Sci-Hub, precis som man tidigare gjort mot fildelningssajten Piratebay.
Alexandra Elbakyan är dock inte orolig för att det sker. Användare

kan komma åt den ändå genom att tillfälligt ändra sin ip-adress. Och skulle den stoppas helt har allt material redan laddats upp hos en annan liknande tjänsts, varifrån det kopierats och sparats på flera andra bibliotek.

– Så även om Sci-Hub stoppas, vilket jag hoppas aldrig händer, kommer det materialet förbli fritt att läsa, säger Alexandra Elbakyan.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Sci-Hub

Sci-Hub är en fildelningssajt för vetenskapliga texter. Bland annat genom dataintrång mot universitet kommer Sci-Hub åt och kan ladda ned vetenskapliga artiklar, rapporter och liknande som universitetsbiblioteken prenumererar på. Materialet laddas sedan upp och sprids gratis på sajten.

Sajten är kontroversiell eftersom de vetenskapliga förlagen äger upphovsrätten och tjänar pengar på prenumerationerna. En domstol i New York fällde den 2017 för upphovsrättsbrott.
Stöds genom bitcoin-donationer och har just nu drygt 79 miljoner dokument som delas fritt.

Fakta. Alexandra Elbakyan

Ålder: 31.
Från: Kazakstan.
Utbildning: Kandidatexamen i informationsteknologi, masterexamen i språkvetenskap.
Alexandra Elbakyan är ensam grundare av Sci-Hub. Sajten har legat uppe sedan 2011 och hon har, enligt henne själv, drivit den utan hjälp från någon annan sedan dess.

Martin Hägglund går i närkamp med vår förtvivlan

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Den svenske litteraturvetaren Martin - Hägglunds nya bok ”This life” har fått - enastående kritik för dess utopiska vision om en ny vänster. Ett nytt sorts samhälle. Viola Bao har läst en traktat som visar hur allting står på spel.

Martin Hägglund
”This life. Secular faith and spiritual - freedom”

Pantheon Books, 464 sidor

År 1978 diagnosticeras den amerikanska poeten Audre Lorde med cancer och tvingas operera bort sitt högra bröst. Dagarna efteråt tillbringar hon med att vandra från rum till rum, eller ligga med ögonen slutna, akut medveten om kroppens skröplighet: den stickande smärtan i bröstkorgen, ryggmusklerna som skriker som slitits de isär. Men ställd inför livets ändlighet upplever hon också en plötslig frihet: ”Vad finns egentligen kvar att vara rädd för när man stått ansikte mot ansikte med döden utan att omfamna den? Om jag accepterar döendets faktum som en livslång process, vem kan någonsin få makt över mig igen?”

För om våra band till livet är sköra och lätt kan brista, då står allt på spel i varje ögonblick. Det är en för Lorde både existentiell och politisk insikt, en som spränger rädslans trånga skrankor och gör henne fri att skriva, älska och handla.

Jag läser Lordes sjukdomsmemoar ”The cancer journals” från 1980 strax före den svenska litteraturvetaren och filosofen Martin Hägglunds nya bok ”This life. Secular faith and spiritual freedom”. Trots skillnaderna är de slående lika till kärnbudskapet. Bägge förbinder erfarenheten av ändlighet med existentiell frihet och det politiska imperativet att handla. För Lorde stärker det banden till kvinnorna i hennes liv och beslutsamheten att helhjärtat ägna sig åt politiken och poesin. För Hägglund väcker den frågan hur vi bäst kan bygga ett samhälle som tar till vara på våra korta liv – en fråga som vindlar via C S Lewis, Søren Kierkegaard, Friedrich Hegel, Martin Luther King och Karl Ove Knausgård. Ända fram till Karl Marx.

Karl Marx, *really*? För den som känner Hägglunds arbete sedan tidigare kommer det kanske som en överraskande vändning. Som den internationellt mest uppmärksammade svenska litteraturvetaren i dag har han med sina tre tidigare böcker framför allt gjort sig känd som en nitisk uttolkare av den franske poststrukturalistiske filosofen Jacques Derrida. Redan som 25-åring debuterade Hägglund på

svenska med ”Kronofobi: Essäer om tid och ändlighet” (2002), där han läste Katarina Frostensons och Gunnar Björlings poesi i ljuset av Derridas antimetafysiska tids-filosofi, ett tankegods han vidareutvecklade i sina två efterföljande böcker.

Med denna bakgrund var det logiskt att Hägglund, som i dag är litteraturprofessor vid Yale University, flyttade till USA, där Derrida och dennes berömda dekonstruktion haft ett gigantiskt inflytande inom akademin sedan 80-talet – en teoriströmning som också ofta anklagats för att vara apolitisk, samhällsfrånvänd och alltför språkfokuserad. När denna akademiska stjärna och dekonstruktionens svenska posterboy sju år efter den senaste boken plötsligt kommer ut som övertygad kommunist – för ja, det är just vad Hägglund gör i ”This life” – är det därför självklart en stor händelse. Och han gör det spektakulärt nog genom att ta avstamp i sitt tidigare tänkande om tid och ändlighet.

Att vi är dödliga varelser sårbara för sorg och förlust är den centrala utgångspunkten i ”This life”. Det ska i sig inte ses som ett tragiskt tillstånd, menar Hägglund, utan ett villkor för att existera i världen över huvud taget. Att livet är ändligt gör det värdefullt, och att människor är sårbara gör vår omsorg meningsfull. Men det kräver att vi värderar den ändliga tid vi givits, och kompromisslöst bekämpar de

krafter som behandlar den som någonting kasserbart och försumbart.
I vårt samhälle finns det två stora krafter som systematiskt gör just detta: religionen och kapitalismen. Religionen genom löftet om en evighet bortom denna värld, där vi kompenseras för allt som jordelivet saknar; kapitalismen genom reifieringen av tiden och exploateringen av den genom lönearbetet. Dessa blir alltså de två måltavlorna i bokens två respektive delar.
Det religiösa löftet gör livet meningslöst, menar Hägglund, och förmår inte handskas adekvat med våra erfarenheter av förlust. I närläsningar av sorg hos en rad västerländska tänkare och författare – från C S Lewis oöverstigliga smärta efter hustruns död till Augustinus kärlek till en bortgången elev – visar han på tvärs mot deras egna uttalade religiösa övertygelser att det de älskar och sörjer är det jordiska, det som inget löfte om frälsning kan kompensera. Det dessa texter snarare uttrycker är en ”sekulär tro”: tron på att det ändliga är oersättligt värdefullt.
Den dekonstruktiva metoden är tydligt skönjbar; en motvallsläsning som, sitt credo om att se till textens specificiteter till trots, ibland kan riskera att bli väl strukturell. Samtidigt rör det sig här om långt mer än teoretiska manövrar – Hägglund tar med denna bok nämligen ett stort kliv framåt som skönlitterärt gestaltande essäist.

Under hans penna blir dessa figurer till levande, lidande och felande människor av kött och blod, i uppslitande närkamp med samma inre splittringar och förtvivlan som vi. Finast är utan tvekan läsningen av Knausgårds ”Min kamp”-svit – vissa meningar är här så krispigt vackra i sin enkelhet att de lyser. Det är storslagen läsning.
Och kapitalismen? Den är en historisk samhällsform genomkorsad av en rad irrationella motsättningar. Inte bara bygger den på systematisk ojämlikhet, och tenderar strukturellt till överproduktion, instabilitet och kriser. Under kapitalismen kan värde dessutom bara utvinnas genom exploateringen av vår arbetstid, vilket tvingar oss in i meningslösa lönearbeten i syfte att upprätthålla den oändliga cykeln av produktion och konsumtion som behövs för att generera en nödvändig årlig värdeökning. Alla frågor om vad vi vill och behöver blir underordnade frågan om tillväxt och upprätthållandet av kapitalismen som system.
Detta är inget som kan lösas inom ramarna för systemet självt. Hägglund angriper en rad vänster-reformistiska tänkare – från Thomas Piketty till Naomi Klein – för att de inte ifrågasätter själva måttet på värde i kapitalismen, vilket han föreslår bör ersättas med ”socialt tillgänglig tid”: den tid vi har att disponera fritt som vi vill. Och nog låter det lika rationellt som närmast otänkbart radikalt: en

samhällsform som värderar allas vår ändliga tid framför tillväxt och profit. För Hägglund är detta inget externt utopiskt ideal. Tvärtom, om vi tar de värden på allvar som vi formellt omhuldar i våra liberala demokratier – som upplysningens radikala ideal om frihet och jämlikhet, och Kants axiom om att varje människa bör ses som ett mål i sig – så krävs det att vi gör oss av med kapitalismen och bygger ett samhälle på radikalt annorlunda principer.

Det är en eklektisk, prövande och visionär bok som fått enastående kritik i USA, inom både akademin och stora delar av vänsterrörelsen – och som lekande lätt överbryggar dessa sfärer. Hägglund beskriver inte så mycket hur vägen till postkapitalismen ser ut, utan lägger snarare ut de filosofiska och principiella grunderna för en vänster som vill återta rätten att definiera sin verklighet såväl existentiellt som politiskt.

Och är det inte ett arbete som desperat behöver göras i dag? Vänsterns oförmåga att nå ut med och formulera sitt politiska projekt i relation till det existentiella – att bekräfta och begripliggöra människors levda vardag och livsvärld – är utan tvivel ett av de stora skälen till dess misslyckande de senaste decennierna. Detta är något högern och religionen onekligen varit långt mycket bättre på.

Av samma anledning är jag tveksam till om religionskritiken bör vara en

prioriterad kamp inom vänstern i Sverige, där religionens uppgång inte minst sammanfallit med en växande rasifierad arbetarklass. Politisk subjektivering handlar om att formulera politiska krav och kamp från den plats där människor står i sin vardag, och det sista en progressiv vänster vill göra är att ägna sig åt den typ av religionskritik som det senaste decenniet främst gått rasismens ärenden, även när den kommit från vänsterhåll. Hägglund sällar sig knappast dit. Liksom Marx, för vilken religionen inte var den primära måltavlan utan ett symtom på alienationen vi känner i kapitalismen, tar han den flykt folk finner i den på allvar. Men han visar också hur den aldrig kan vara ett svar på det människor kämpar mot i dag. I ett samhälle som så många blir sjuka av att leva i, där vi antingen är exploaterade eller överflödiga, med ett språk som är så fattigt för att beskriva våra förluster och sorger, visar Hägglund i stället hur det existentiella inte kan skiljas från det ekonomiska. Mottot för hans kritik skulle kunna vara Marx ord: ”Vi säger inte till världen: sluta kämpa, din kamp är meningslös. Vi vill snarare skrika ut det sanna slagordet för den kamp du för.”

10-talet var decenniet då den politiska centern kollapsade och högerpopulismen vann stora segrar världen över. Det är inte osannolikt att vi till nästa mandatperiod får en konservativ koalitionsregering med SD, efter europeiskt mönster. I dag vänder sig en yngre generation till

Karl Marx igen, för att finna svar på de många kriser vi befinner oss i, och finns det något bättre tillfälle att läsa Marx än nu? I en tid när vänstern gärna pratar om rättvisa, men har glömt bort frihetsbegreppet; när den oftare definierar sig reaktivt mot det den motsätter sig än formulerar sina egna positiva visioner. 20-talet skulle kunna bli decenniet då vänstern börjar benämna världen utifrån det den ser och det den vill ha, i stället för det den tror kommer vinna några få mandat, definierar problemen och ger ett svar, minns allt den en gång krävde.
På ett strålande sätt gör ”This life” precis detta, och visar hur allting står på spel, i detta ändliga liv. Eller som Lorde sa: ”Med samma särskilda uppmärksamhet som vi radar upp de döda måste vi lära oss att räkna de levande.”
Viola Bao

Olof Palme-priset till John le Carré

LÖRDAG 11 JANUARI 2020

Litteratur.

2019 års Olof Palme-pris tilldelas den brittiske författaren John le Carré. Han belönas för sin ”engagerande och humanistiska opinionsbildning i litterär form kring frågor rörande individens frihet och mänsklighetens ödesfrågor”.

I motiveringen betonas att le Carré återkommande väcker uppmärksamhet och diskussion kring ”stormakternas cyniska maktspel, de globala storföretagens - rofferi, korrupta politikers lek med - människors hälsa och välfärd”.

John le Carré, född David Cornwell 1931, är världens kanske mest kända författare av spionromaner. På 1960-talet arbetade han inom den brittiska underrättelsetjänsten vilket gav honom stoff till att börja skriva. Den mest kända romanen ”Spionen som kom in från kylan” kom 1963. Den senaste ”En fri agent” från 2019.

– I dessa turbulenta tider behövs författare som han mer än någonsin. Han är samhällskritisk men väver in det i humor och bitterhet utan pekpinnar, i eleganta texter som når en stor publik och är en fröjd att läsa, säger Pierre Schori, ordförande för Olof Palmes - minnesfond.

På vilket sätt arbetar han i Olof Palmes anda?
– Få politiker och makthavare talar klarspråk i dag. Då krävs att författare träder fram, sådana som Harry Martinsson och Rachel Carson på sin tid, och där ingår le Carré på sitt eget sätt i den rad av intellektuella som slår larm, säger Schori och berättar att den 88-årige författaren kommer att närvara vid prisceremonin i Stockholm den 30 januari tillsammans med sin hustru och ”ett fotbollslag” av övriga familjemedlemmar.
Olof Palmepriset har sedan 1987 delats ut till personer som har gjort en ”särskilt betydande insats inom något av områdena antirasism, mänskliga rättigheter, internationell förståelse, fred och gemensam säkerhet”.
Bland tidigare års mottagare av priset på 100 000 dollar finns den kinesiske filosofiprofessorn Xu Youyu, den romska medborgarrätts-aktivisten Rosa Taikon, samt Hédi Fried och Emerich Roth, båda - författare och Förintelseöverlevare.
Kajsa Haidl

Ledare: Fuskarna stjäl från samhällets svagaste

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Alla minns förstås skandalen med Iraks försvarsminister Najah al-Shammari, som misstänks för att under ett annat namn ha lyft bostadsbidrag i Sverige. Det hela är pinsamt för Sverige, men bara den översta toppen av ett djupt isberg av mer eller mindre organiserat fusk med olika bidrag.

Ta till exempel händelserna kring ett assistansbolag i Malmö. Den senaste domen kom den 7 januari. En kvinna var åtalad och tidigare dömd för grovt bidragsbrott men hovrätten fann det inte ställt utom rimligt tvivel.

Den friande domen var ett undantag. Kvinnan är redan dömd för assistansfusk rörande en annan av bolagets brukare. Och inte bara hon: Flera huvudmän har dömts till åtskilliga år i fängelse. Bolaget figurerar i två uppmärksammade domar och det handlar om åtskilliga miljoner som har förskingrats.

Dagen innan, den 6 januari, publicerades på DN Debatt en artikel om fusket i

socialförsäkringssystemet. Tre före detta försäkringskassedirektörer konstaterade: ”öppet mål” för den som vill missbruka den svenska socialförsäkringen.
De fick snabbt medhåll av Försäkringskassans nuvarande generaldirektör Nils Öberg, som menade att myndigheterna för att minska fusket både behöver ändra regelverket och bli bättre på att tillämpa de regler som finns.
I fredags kunde så TT rapportera om Sveriges värsta vab-fuskare. När Försäkringskassan bestämde sig för att öka sina kontroller åkte fler dit; år 2019 ökade antalet misstänkta fuskare med 50 procent.
Sammanlagt 81 miljoner har kassan efter påstötningar fått tillbaka för 2019.

Ligan toppas av en kvinna i Örebro län som under tre år ansökt om tillfällig föräldrapenning 138 gånger – 540 000 kronor lyckades hon få ut.
Vi behöver tala mer om bidragsfusk, och göra betydligt mer för att stoppa det. Det har funnits en tendens att vilja sopa problemet under mattan, med den vanliga mer eller mindre uttalade motiveringen: Vi ska inte stigmatisera utsatta grupper som fattiga och sjuka.
Men de som verkligen orsakar problem för de utsatta är förstås fuskarna. En sak som förenar de ovan omskrivna fallen är just hur myndigheterna själva konstaterar att mer fusk innebär mindre pengar till de behövande.
I sin DN Debatt-artikel skriver generaldirektören Nils Öberg att

600 miljarder kronor årligen passerar genom Försäkringskassans system – ett par procents fusk kan alltså innebära ett svinn på över 10 miljarder.
Ju mer pengar som fuskas bort, desto mer urholkas tilltron till systemen och desto större risk att de stramas åt ytterligare. Det ligger i allas intressen, inte minst brukarnas, att debatten inte tystnar och att systemen förbättras.
Ett lämpligt första steg vore att rensa upp i regelverket kring de så kallade samordningsnumren, som ges till ickesvenskar som står i kontakt med svenska myndigheter. Numren är enkla att få och kan sedan användas för diverse bedrägerier, och såväl Skatteverket som Polisen och oppositiospartier har krävt en kraftig uppstramning av reglerna. Att så lite hänt under lång tid är graverande.
Det offentliga Sverige måste göra upp med oviljan att ta krafttag mot fuskarna – för de verkligt behövandes skull.
Den som talar om bidragsfusk möter ofta rop på att ta upp skattefusket i stället. Som om de två stod i motsättning till varandra. Tvärtom är de sidor av samma mynt, ett mynt som först borde hamna i statskassan och därefter göra verklig nytta.
DN 12/1 2020

Iransk befälhavare tar på sig skulden: ”Önskar jag vore död”

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Iran erkänner att det ukrainska passagerarplan som kraschade i onsdags sköts ned av militär. Det ska ha skett av misstag.

– Jag önskar att jag vore död, säger Amir Ali Hajizadeh, en befälhavare inom det iranska revolutionsgardet, till statlig tv.

På lördagskvällen hölls demonstrationer i Teheran mot den iranska regimen. Storbritanniens ambassadör greps i samband med protesterna.

Tidigt på lördagsmorgonen erkände Iran officiellt att passagerarplanet hade skjutits ned av landets militär. Enligt statlig tv kom flygplanet nära en känslig militär anläggning, vilket fick militären att av misstag skjuta ned det.

I en tweet som lades ut på morgonen skriver den iranska utrikesministern Mohammad Javad Zarif:

”En sorglig dag. Preliminära slutsatser från internutredningen av militären: Mänskliga faktorn vid

tidpunkten för krisen orsakad av amerikanskt vågspel ledde till en katastrof. Vårt djupa beklagande, ursäkter och kondoleanser till anhöriga och till berörda nationer."
Även Irans president Hassan Rouhani beklagar nedskjutningen på Twitter där han bland annat skriver: "Den islamiska republiken Iran beklagar djupt detta katastrofala misstag." Rouhani meddelar att ansvariga för den fatala missilattacken kommer att ställas inför rätta.
Under lördagen tog befälhavaren för det iranska revolutionsgardets luftrumsdivision Amir Ali Hajizadeh på sig ansvaret för nedskjutningen, och uppgav att planet skjutits ned av en kortdistansrobot.

– Jag önskar att jag vore död i stället för att behöva bevittna en sådan olyckshändelse, sade han i statlig tv.
I intervjun angav Hajizadeh ökade spänningar mellan USA och Iran som en orsak till misstaget.
Passagerarplanet misstogs för att vara en amerikansk kryssningsrobot.
Militären uppger att den gett direktiv om att all civil flygtrafik skulle hållas kvar på marken men av någon anledning lyfte ändå det ukrainska planet. Personen som tog beslutet att avfyra roboten hade bara tio sekunder på sig att bestämma sig, uppger den Dubaibaserade tv-kanalen al-Hadath.
Enligt det ukrainska flygbolagets vd Yevhenii Dykhne fanns inga uppgifter om att det skulle ha

funnits en fara att flyga från Teheran.
– Vid avresan från Kievs flygplats hade flygbolaget ingen information om hot. Och det var precis samma sak vid tidpunkten för avresan från Teherans flygplats, sade Dykhne på en pressträff enligt Reuters.
Förseningen för flighten berodde på att planet var för tungt lastat och därför lastade av bagage, enligt Dykhne. I övrigt förflöt arbetet normalt och alla säkerhetsinstruktioner och rutiner följdes som brukligt.
Flera underrättelsetjänster, däribland Kanadas och USA:s, uppgav i veckan att Iran av misstag hade skjutit ned planet med en luftvärnsmissil. Uppgifter som Iran då förnekade. Även i en film, som började spridas under onsdagen, ser det ut som att flygplanet träffas av något som kan vara en robot.
Irans plötsliga omsvängning kan förklaras av att regimen kommit fram till att en internationell utredning skulle ha gjort det omöjligt att dölja att det handlade om en nedskjutning, menar experter som Reuters har talat med.
Demonstrationer hölls på lördagen utanför Sharifuniversitetet i Teheran mot Irans högsta andliga ledare Ali Khamenei, rapporterar Reuters. Enligt den statliga nyhetsbyrån Fars deltog mellan 700 och 1000 personer i demonstrationerna.
I samband med protesterna greps den brittiske ambassadören Robert Macaire. Han släpptes senare, men

Storbritanniens utrikesminister Jeremy Hunt kommenterade i ett uttalande gripandet i skarpa ordalag: ”Gripandet av vår ambassadör i Teheran utan grund eller förklaring är en seriös kränkning av internationella lagar.”
Demonstranter ska bland annat ha rivit sönder bilder föreställande Qassem Soleimani, den general som dödades av USA i Irak den 3 januari.
Reuters understryker dock att nyhetsbyrån inte kan verifiera bildernas äkthet.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se
Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Dela

En ny motgång för det mäktiga revolutions-gardet

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Analys

Efter att under flera dagar ha nekat till all skuld hade Iran slutligen inget annat val än att medge sitt ansvar för att ha skjutit ned det ukrainska planet med 176 människor ombord. Katastrofen är en ny motgång för det iranska revolutionsgardet.

Det tog tre dygn för Iran att erkänna att en iransk luftvärnsmissil sköt ned det ukrainska passagerarplanet natten till onsdagen.
Innan dess ägnade sig regimen i Iran åt ganska tafatta försök till des-information och mörkläggning av vad som verkligen hade hänt. Från Teherans sida kallades talet om att den iranska militären skjutit ned planet för ”psykologisk krigföring”. Med det var det underförstått att det var fientliga makter, främst USA, som var ute efter att diskreditera Islamiska republiken Iran.
Men nu har såväl president Hassan Rouhani som utrikesminister Javad Zarif förklarat att det var Iran som oavsiktligt sköt ned planet, och de hänvisade till ”den mänskliga faktorn”. De bad om ursäkt för det som skett, men framhöll också att krisen utlöstes av ”amerikanskt vågspel”, en anspelning på att USA för en dryg vecka sedan dödade den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani, chef för revolutions-gardets elitstyrka Quds, på Bagdads flygplats.
Den iranska luftvärnsmissilen avfyrades några timmar efter att Iran beskjutit två amerikanska flygbaser i grannlandet Irak med medeldistansrobotar – som vedergällning för att USA dödat general Soleimani.
Företrädare för den iranska militären uppgav att de av misstag tagit trafikflygplanet för ett ”fientligt mål” på grund av att man befarade en militär USA-attack mot Iran. Luftvärnet kring huvudstaden var

försatt i högsta beredskap på grund av att USA:s president Donald Trump hotat med en massiv vedergällning, bland annat mot 52 mål i Iran, vid ett iranskt anfall mot amerikanska mål.
President Rouhani krävde att det genomförs en grundlig utredning av flygkraschen:
– Det finns behov av en fortsatt utredning ... där vi tar itu med svagheterna i landets försvarssystem så att en sådan katastrof aldrig upprepas, och att de som svarade för detta oförlåtliga misstag ställs inför rätta, sade Rouhani.
Flygkatastrofen kan bli ett hårt slag mot det mäktiga Islamiska revolutionsgardet, som just har förlorat sin kanske viktigaste befälhavare, Soleimani. Han var den person som med stor framgång ledde revolutionsgardets Quds-styrka och därmed Irans ”krig via ombud” i regionen – i Syrien, Irak, Libanon och Jemen.
Den av den iranska militären förvållade flygkatastrofen utanför Teheran innebär ytterligare en tung förlust för det ideologiskt renläriga revolutionsgardet, inte minst för dess politiska och militära prestige inom landet.
Det var från ett av revolutionsgardets luftvärnsbatterier som missilen avfyrades mot det ukrainska planet.
Brigadgeneral Amir Ali Hajizadeh, befälhavare för revolutionsgardets luftförsvarsdivision, skrev ångerfullt på Twitter: ”Jag tar fullt personligt

ansvar för att oavsiktligt ha skjutit ned det ukrainska planet.”
Lördagens medgivande kan bedömas som att ha kommit antingen snabbt eller långsamt, beroende på vilka förväntningar man har på att en religiös diktaturregim ska erkänna att den gjort något fel.
Det viktigaste skälet till medgivandet var att bevisen och indicierna till slut var alltför massiva och samstämmiga: Det var en missil som fick planet från Ukraine International Airlines med 176 människor ombord att störta några minuter efter start från Imam Khomeini-flygplatsen i Teheran.
Oleksyj Danilov, som leder Ukrainas utredning av kraschen, uppgav att den internationella civilflygorganisationen ICAO hade tvingat Iran att släppa in de ukrainska haveriutredarna.
Iranierna hade enligt Danilov inledningsvis försökt gömma bevis, bland annat genom ”städa” nedslagsplatsen.
Men de ukrainska utredarna hittade märken av splitter på planets vrakdelar, och det gjorde att iranierna inte längre kunde dölja fakta. Och därmed blev det poänglöst och kontraproduktivt att fortsätta att neka.
Det är intressant att notera att Iran – om än med några dygns fördröjning – har valt ett helt annat sätt än Ryssland att hantera en motsvarande kris.
Det har gått drygt fem år sedan det malaysiska passagerarplanet MH17

med 298 människor ombord sköts ned över ryskockuperat område i östra Ukraina med en rysktillverkad Buk-missil.
Moskva förnekar fortfarande allt ansvar, trots överväldigande bevis och indicier. Det pågick fullt krig mellan Ukrainas armé och ryskstödda separatister, som med hjälp av ryska officerare skjutit ned flera ukrainska militärplan under sommaren 2014. När MH17 träffades av missilen och störtade skröt de proryska rebellerna om att de skjutit ned ett ukrainskt militärplan, men blev tysta när det visade sig vara ett civilt trafikflygplan.
Efter katastrofen i Ukraina släppte Moskva loss en desinformationskampanj som egentligen aldrig har upphört. Trots att det har belagts att Buk-missilsystemet tillhörde den ryska 53:e luftvärnsmissilbrigaden i Kursk i södra Ryssland beskyllde Moskva ukrainarna för att ha skjutit ned det malaysiska planet.
Det är en total motsats till hur Iran nu har valt att agera.
Den iranska modellen är förmodligen smartare än den ryska, som alltid går ut på att förneka all skuld.
I båda fallen rörde det sig ju troligen om misstag, och att medge ansvar kan skapa större respekt än att fortsätta att blåneka.
Michael Winiarski

Andra nedskjutna passagerar-flygplan

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Iran säger sig av misstag ha skjutit ner det ukrainska flygplanet som kraschade utanför Teheran i onsdags. Erkännandet kommer en dag efter att chefen för landets luftfartsmyndighet förnekat att planet skulle ha skjutits ner av en iransk robot.

Samtliga 176 ombord omkom, varav 17 var hemmahörande i Sverige. Här är tidigare liknande fall där civila flygplan skjutits har blivit nedskjutna:

17 juli 2014

1. 298 personer omkommer när Malaysia Airlines flight MH17, på väg till Kuala Lumpur från Amsterdam, skjuts ner över rebellkontrollerade östra Ukraina. Samtliga ombord på planet, som är av modellen Boeing 777, mister livet varav 193 är nederländska medborgare.
Myndigheterna i Kiev och proryska separatister, som strider för kontrollen över östra Ukraina, anklagar varandra för att ha avfyrat missilen som sköt ner flygplanet.

Internationella utredare har slagit fast att planet träffades av en rysktillverkad BUK-robot, som förts in i Ukraina från Ryssland och avfyrats från territorium som kontrollerades av proryska separatister.

23 mars 2007

2. Ett fraktflyg tillhörande ett vitryskt flygbolag skjuts ner av en raket kort efter start från Somalias huvudstad Mogadishu. Elva personer dödas. Planet transporterade vitryska ingenjörer och tekniker som hade rest till landet för att reparera ett annat flygplan som träffats av en robot två veckor tidigare.

4 oktober 2001

3. 78 personer varav de flesta är israeler omkommer när deras Siberia Airlines-plan, som flyger från Tel Aviv till Novosibirisk, exploderar över Svarta havet. Kraschen inträffar mindre än 300 kilometer från Krims kust. En vecka senare erkänner Kiev att katastrofen skedde på grund av en oavsiktlig avfyrning av en ukrainsk robot.

3 juli 1988

4. Ett plan av modellen Airbus A-300, som tillhör flygbolaget Iran Air och är på väg från Bandar Abbas i Iran till Dubai i Förenade arabemiraten, skjuts ner över iranskt territorialvatten i Persiska viken kort efter start. De två robotar avfyras från en amerikansk fregatt som patrullerar Hormuzsundet.

Enligt USA misstog man planet för ett stridsflygplan.
De 290 passagerarna ombord omkommer och USA betalar Iran 101,8 miljoner dollar som kompensation.

1 september 1983
5. Ett Boeing 747 tillhörande Korean Air, som då går under namnet Korean Air Lines, skjuts ner av sovjetiska stridsflygplan över ön Sachalin efter att ha kommit ur kurs. Samtliga 269 personer ombord dör.
Fem dagar senare erkänner Sovjetunionen att landet har skjutit ner det sydkoreanska planet.

21 februari 1973
6. Ett Boeing 727 tillhörande ett libyskt flygbolag på väg från Tripoli till Kairo blir nedskjutet av israeliska jaktflygplan över Sinaiöknen. Alla utom fyra av de totalt 112 personerna ombord omkommer. Det israeliska flygvapnet ingriper efter att flygplanet flugit över militäranläggningar i Sinai, som vid tillfället ockuperas av Israel. Israeliska myndigheter säger att stridsflygplan öppnade eld när Boeing-planet vägrade att landa.
TT

Dela

”Regimens dagar är - räknade”

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Runt 100 personer samlades på Mynttorget i Stockholm på lördagen för att protestera mot Irans regering och hedra de 176 personer som dödades i raketattacken utanför Teheran tidigare i veckan.

”Regimens dagar är räknade”, säger Reza Shafiee från Irans nationella motståndsråd, NCRI.

– Just i dag är vi här för att särskilt uttrycka sympati med de familjer som drabbats av regimens nedskjutning av passagerarplanet i onsdags. Irans regering har försökt förneka, vilseleda och lura världen, men nu gick det inte. Den här pressen måste hålla i, också från Sveriges håll, vi har varit alldeles för fega, säger Akbar Haghighi som välkomnar Donald Trumps ”maximal pressure” mot Teheran.

Han är liksom Shafiee förvissad om att den teokratiska republikens dagar är räknade, att styret inte hör hemma år 2020 utan kommer att falla. Ett uttryck för att regeringen är medveten om detta, menar han, är de senaste månadernas många dödliga tillslag mot oppositionens demonstrationer och den nervositet som han spekulerar ligger bakom det faktum att man avfyrat robotar mot ett civilt passagerarplan.

– Jag antar att de fruktade amerikansk vedergällning. Varför skulle militären inte vara informerad om att civilt flygplan skulle passera eller varför skulle man inte upplysa den internationella flygplatsen att hålla planen på marken, frågar sig Reza Shafiee retoriskt och slår ut med händerna.

Paraplyorganisationen NCRI grundades efter Irans revolution 1979 och består främst av vänstermuslimska Folkets mujahedin som först uppstod i opposition till shahen och numera är en opposition i exil. I vinterkylan framför Riksdagshuset vajar organisationens fanor jämte Irans gamla flagga.

– Ingen frisk människa kan vara glad för att någon dör, men Qasem Soleimani har så många tusentals liv på sitt samvete... Världen är en bättre plats utan honom, säger Shafiee om generalen som dödades i en amerikansk drönarattack i Bagdad förra veckan.

Shafiee och många andra på Mynttorget har personliga erfarenheter av Soleimanis omvittnat hårdföra ledarskap i Islamiska revolutionsgardets elitstyrkor Quds. Någon har blivit av med barndomskamrater, andra släktingar och ytterligare någon sin äkta hälft.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Löfven: Nedskjut-ningen måste fördömas

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Statsminister Stefan Löfven (S) ser med stort allvar på att Iran har skjutit ned det ukrainska passagerarflygplanet. Det säger han i ett skriftlig uttalande på lördagen.

”Iran har tagit på sig ansvaret för att flygplanet sköts ned. Iran har angett att flygplanet skjutits ned av misstag. Detta uttalande ger förutsättningar för den grundliga och transparenta utredning som måste klargöra alla omständigheter kring kraschen”, säger statsminister Stefan Löfven i uttalandet.

Den svenska regeringen kräver att Iran samarbetar utan inskränkningar i den fortsatta utredningen.

”Jag ser med mycket stort allvar på det besked som Iran nu lämnat. Att planet skjutits ned är fruktansvärt och förfärande. Att ett civilt flygplan skjutits ned – oavsett om det skett av misstag eller ej – är en handling som måste fördömas och som Iran måste ta fullt ansvar för också i relation till de drabbade”, säger statsministern i uttalandet.

Stefan Löfven framför även sina kondoleanser till offrens anhöriga.

”Här i Sverige och över hela världen sörjer människor offren för flygkraschen utanför Teheran den 8 januari. Jag känner starkt med alla dem som förlorat en anhörig”, skriver statsministern.
Sverige står i nära kontakt med de andra länder vars medborgare omkommit i kraschen och på fredagen bildades på utrikesministernivå en grupp (International coordination and response group for victims of PS 752) tillsammans med dessa länder, säger statsminister Stefan Löfven i uttalandet.
”Jag kommer att se till att gruppen har skyndsam kontakt mot bakgrund av beskedet från Iran. Vi har också EU:s stöd för våra krav på en fullständig utredning och att Iran samarbetar i denna.”
Även utrikesminister Ann Linde (S) säger till TT att beskedet om det nedskjutna planet är ”helt fruktansvärt” och ett resultat av det spända läget i regionen där hon varnat för att det kan ske missbedömningar.
– Oavsett om det skett av misstag eller ej så är det ett civilt flygplan och vi måste fördöma det och Iran måste ta fullt ansvar, säger hon till TT.
Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Ukraina kräver Iran på ekonomisk ersättning

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Irans medgivande om att man låg bakom nedskjutningen av ett ukrainskt passagerarflygplan har väckt reaktioner i omvärlden.

– Irans besinningslösa agerande har ännu en gång fått förödande konsekvenser, säger en högt uppsatt källa i president Donald Trumps administration till nyhetsbyrån Reuters.

Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj säger i ett uttalande att Ukarina väntar på en ursäkt från Iran via diplomatiska kanaler samt ekonomisk kompensation till anhöriga, rapporterar Retuers. Zelenskyj förväntar sig också att haveriutredningen kommer att genomföras med full insyn och utan ”konstlade förseningar eller andra hinder”.

Presidenten nämner ingen summa i sitt uttalande, men när USA 1988 sköt ned ett iranskt passagerarplan med 290 människor ombord på väg från Teheran till Dubai betalade amerikanerna sammanlagt nästan 600 miljoner kronor i ersättning till offrens anhöriga. USA bad dock aldrig Iran om ursäkt för nedskjutningen. Planet misstogs av

ett amerikanskt hangarfartyg för ett stridsflygplan.
Ukrainas åklagarmyndighet meddelade på lördagen att man har inlett en undersökning av nedskjutningen av planet, uppger Reuters.
Volodymyr Zelenskyj samtalade på lördagen samtalat med Frankrikes president Emmanuel Macron.
”Jag är tacksam mot Emmanuel Macron för viljan att hjälpa till med utredningen av flygkraschen i Iran”, skriver Zelenskyj på Twitter.
Frankrike har erbjudit sig att hjälpa Ukraina med att dechiffrera informationen i den svarta lådan som ännu inte har kunnat analyseras.
Ukrainas regering skriver i ett pressmeddelande att en ukrainsk expertgrupp på plats i Teheran i samarbete med internationella samarbetspartner bidragit till att ”fastsällandet av sanningen skett skyndsamt”.
Storbritanniens premiärminister Boris Johnson säger i ett skriftligt uttalande att Irans erkännande av hur olyckan gått till var ett ”viktigt första steg i utredningen” som nu måste vara transparent.
”Storbritannien kommer att arbeta nära Kanada, Ukraina och andra samarbetspartners som drabbats av olyckan.”
Vidare understryker Johnson att olyckan visar på ”vikten att trappa ner tonläget mellan Iran och USA”.
Tysklands utrikesminister Heiko Maas har också kommenterat händelseutvecklingen via Twitter:

”Teheran måste reda ut den här fruktansvärda katastrofen så att den inte händer igen.”
EU har gjort ett gemensamt skriftligt uttalande med krav på transparens.
”Vi förväntar oss att Iran samarbetar fullt ut och underställer sig en omfattande och transparent utredning som följer internationell standard. Lämpliga åtgärder måste vidtas för att säkerställa att en sådan fruktansvärd olycka aldrig kan inträffa igen”, står det i uttalandet.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se
Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

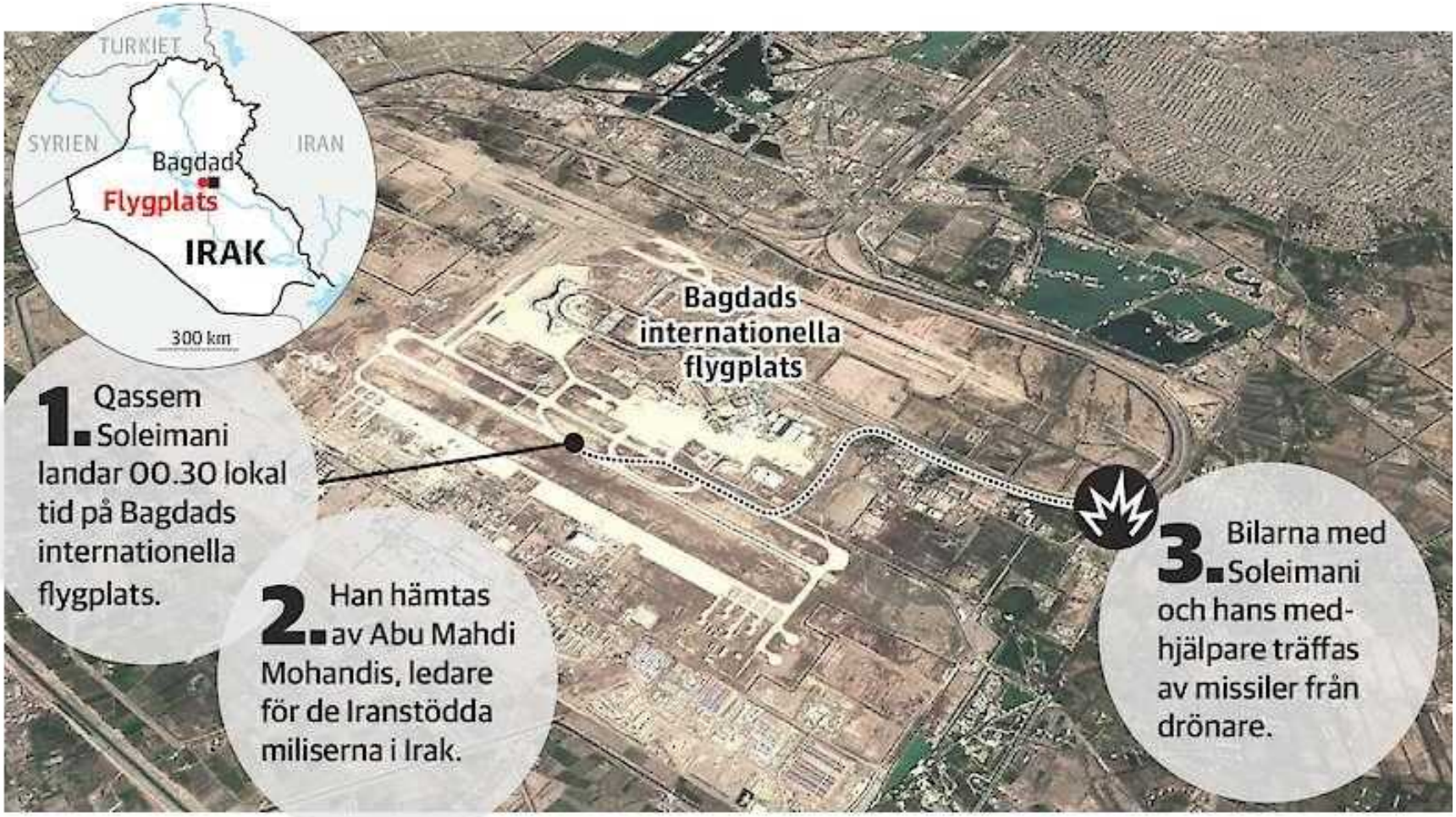
TURKIET
SYRIEN
IRAN
Bagdad
Flygplats
IRAK
300 km
Bagdads internationella flygplats
1. Qassem Soleimani landar 00.30 lokal tid på Bagdads internationella flygplats.
2. Han hämtas av Abu Mahdi Mohandis, ledare för de Iranstödda miliserna i Irak.
3. Bilarna med Soleimani och hans medhjälpare träffas av missiler från drönare.

Så blev USA och Iran ärkefiender

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

USA och Iran har en historia av smutsiga underrättelseoperationer, illegal vapenhandel och brott mot internationella lagar. Drönarattacken mot toppgeneralen Qassem Soleimani var inte första gången de två länderna närmat sig fullskaligt krig.

DN:s Mellanösternkorrespondent *Erik Ohlsson* har granskat nutidshistorien och hittat ett mönster av game changers, händelser som kastat om spelplanen och snurrat i gång en till synes okontrollerad våldsspiral.

Flight nummer 6Q501 fredagen den 2 januari med det syriska bolaget Cham Wings är en och en halv timme försenad från Damaskus till Bagdad. Orsaken till dröjsmålet är diffus: det råder visserligen vinterklimat i Bagdad, enligt irakiska förhållanden, men fullt acceptabelt flygväder: sex plusgrader, halvklart och svag vind.

I planets business class sitter en man i sextioåren, gråsprängd och fårad men smärt och med rak hållning: general Qassem Soleimani, en av världens mest beryktade underrättelsemän.

Lika hyllad som han är av den islamiska republikens anhängare, lika fruktad och avskydd är

Soleimani av sina motståndare. Generalen är föremål för sanktioner från både FN, EU och USA för sin roll i Syriens krig, där Iran stöttar den sittande regimen.
Amerikanerna listar dessutom Soleimani som terrorist.
Som chef för elitstyrkan Quds är Soleimani hjärnan bakom Irans regelstridiga krigföring utanför landets gränser: agentoperationer i skymningsläge, missiler mot civila mål, mullvadsarbete utfört av sponsrade aktörer.
När Airbusplanet tar mark på Bagdads internationella flygplats strax efter 00.30 lokal tid har Qassem Soleimani en dryg timme kvar i livet. Den Londonbaserade nyhetssajten Middle East Eye, som hämtat information från amerikanska källor med kunskap om operationen, beskriver Soleimanis färd mot sitt öde.
Samtidigt som generalens flyg nalkas Bagdad pågår febril aktivitet 150 mil söderut, på en militärbas i Qatar vid Persiska viken.
Shejkdömet Qatar, ett av världens minsta och rikaste länder, är grundmurat USA-allierat och hyser Centcom, USA:s centralkommando för militära operationer i Mellanöstern och Centralasien.
På al-Udeid-basen sydväst om Qatars huvudstad Doha är närmare 11 000 man stationerade. Härifrån styrs USA:s krigshandlingar i Mellanöstern.
De två militära drönare av typen MQ-9 Reaper (”Liemannen”) som denna dag dirigerats från al-Udeid-

basen har Qassem Soleimani som mål. De avancerade farkosterna, med en vingbredd på över 20 meter och bestyckade med laserstyrda missiler, cirklar i luften 15 kilometer ovanför Bagdads flygplats, i tålmodig väntan. Någon i generalens krets, med kännedom om hans planer, har tipsat de amerikanska underrättelsetjänsterna.

Det är inte ovanligt att Qassem Soleimani reser runt i regionen och möter företrädare för Irans allierade. Under torsdagen hade han bland annat träffat den libanesiska shiarörelsen Hizbollahs högsta ledare, Hassan Nasrallah, i Beirut. Stoppet i Bagdad ska senare förklaras av hans irakiska värdar med att Soleimani varit inblandad i sonderingar om avspänning med Irans arvfiende Saudiarabien, ett initiativ där Iraks avgående premiärminister Adel Abdel-Mahdi agerat mellanhand.

Enligt Vita huset visar underrättelseinformation att Soleimani varit engagerad i nära förestående attacker mot bland annat amerikanska intressen. I en intervju med Fox på fredagen uppgav Donald Trump att Soleimani planerade att attackera fyra ambassader, däribland den amerikanska i Bagdad.

Qassem Soleimani är naturligtvis medveten om att han är en jagad man. Han skyr elektronisk utrustning som mobiltelefoner och gps. När han besöker grannländerna flyger han reguljärt, utan att meddela sin resrutt i förväg. På

landbacken färdas han i oansenliga hyrbilar.
Soleimani har sällskap av tre högt uppsatta befälhavare inom det iranska revolutionsgardet samt en livvakt. När generalen och hans entourage landar på flygplatsen i Bagdad välkomnas de av sin irakiske värd, Abu Mahdi al-Mohandis.
al-Mohandis är högste befälhavare för al-Hashd al-Shaabu, ”De folkliga mobiliseringsgrupperna”, en paraplyorganisation av olika shiamuslimska miliser i Irak.
Sällskapet behöver inte använda den ordinarie ankomsthallen utan slussas via en vip-utgång till två väntande fordon, en Hyundai Starex minibuss och en Toyota Avalon.
Men denna kväll är alla försiktighetsåtgärder förgäves. Kort efter att sällskapet fördelat sig i bilarna, som börjar köra längs en anslutningsväg på flygplatsen, slår drönarna till. Behövdes det en, två eller tre Hellfiremissiler för att fordonen och deras passagerare skulle förintas i lågor? Uppgifterna skiljer sig åt här.
Vad som är fullständigt klart är att när anfallet är över, vid kvart i två-tiden på natten, är alla i sällskapet döda. Soleimanis svårt brända kropp identifieras med hjälp av den ring han bär på vänster hand.
När mediernas experter och tyckare analyserat attacken i efterhand framförs tvivel på Qassem Soleimanis verkliga inflytande. Har vi i väst överdrivit hans makt? Påverkar generalens död den iranska militärens operativa styrka?

Är det så att Soleimani snarare uppfyller behovet av en ond drake, en James Bond-skurk, som vi kan hänga upp en mycket komplicerad konflikt på?
Det är till exempel mindre än tre år sedan som Iranstödda shiamiliser och amerikanska specialförband stred sida vid sida i Irak. Det skedde inom ramen för Operation Fatah (”Erövring”), den massiva militäroperation som skulle krossa den sunniextremistiska terrorrörelsen IS mer än tre år långa välde i Iraks näst största stad Mosul.
Men även om Soleimani personligen skulle ha mindre inflytande på skeendena än vad som brukar sägas, är han ändå den iranska krigsmaktens ansikte utåt. En fruktad, karismatisk och mytomspunnen figur.
Så i det högspända läget mellan USA och Iran blir dödandet av Qassem Soleimani vad som kallas en *game changer*, en händelse som överrumplar, kastar om spelet, förändrar styrkeförhållandena och ger utvecklingen ny riktning.
President Donald Trump, som gick till val på att dra bort de amerikanska trupperna från Mellanöstern och sätta ”USA först”, skickar nu i stället truppförstärkningar till regionen.
Mellanöstern befinner sig i en ytterst oviss krigssituation.
Sorgemanifestationen kring Soleimani i Iran omfattar miljontals människor. Och generalen har knappt hunnit begravas i sin

hemstad Karman, den 7 januari, förrän Iran levererar sitt första svar på USA:s dödliga operation: missil-attacker mot amerikanska militärbaser i Irak.
Men den plötsliga och våldsamma likvideringen av Soleimani är bara den senaste i raden av tvära kursändringar i de amerikansk-iranska relationerna. Under efterkrigstiden har de oväntade kasten som påverkat ländernas gemensamma historia varit mera regel än undantag.
En händelse som kanske mer än någon annan kommit att definiera förhållandet mellan USA inträffade för snart 70 år sedan. Då tillträdde en man vid namn Mohammed Mosaddeq som premiärminister i Iran. Landets statschef, shah Mohammed Reza Pahlavi, godkände Mosaddeq som premiärminister i april 1951.
Mosaddeq var en 71-årig juris doktor, utbildad i Frankrike och Schweiz, sprungen ur en persisk överklassfamilj, veteran inom den iranska politiken. Som premiärminister drev han en rad välfärdsprojekt, men hans hjärtefråga var förstatligandet av den iranska oljeindustrin.
Irans oljenäring dominerades av Anglo-Iranian Oil Company, majoritetsägt av Storbritannien. Mohammed Mosaddeq retade sig på att britterna fick mer än dubbelt så mycket av oljeinkomsterna än iranierna.
Det var nationaliseringen av oljan som ledde Mosaddeq till

premiärministerposten. Att frågan var sprängstoff blev den iranske premiärministern snabbt varse. Storbritannien införde sanktioner mot Iran: banktillgångar frystes, exporten stoppades. Mohammed Mosaddeq hamnade i inrikespolitiskt trubbel med andra inflytelserika grupper i det iranska samhället.
Britterna försökte ytterligare underminera Mossadeqs ställning, ett intrigspel som blev framgångsrikt när de etablerade ett samarbete med USA:s republikanske president Dwight D Eisenhower.
De bägge västliga stormakterna såg två omedelbara faror som måste bekämpas:

Att Iran skulle inspirera andra länder i regionen att förstatliga sin olja.
En utveckling där Iran hamnade inom Sovjetunionens intressesfär.
USA:s och Storbritanniens underrättelsetjänster, CIA och MI6, bestämde sig därför sommaren 1953 för att störta Mossadeq i en hemlig operation som döptes till Ajax.
Chefen för CIA:s Mellanösternbyrå hette vid den här tiden Kermit ”Kim” Roosevelt. Han var huvudansvarig för Operation Ajax och dessutom barnbarn till Theodore Roosevelt, republikansk president i USA mellan 1901 och 1909.
Med pengar och list lyckades CIA och MI6 förmå inflytelserika rivaler till Mosaddeq att delta i

konspirationen. Även shahen vände sig mot Mosaddeq.
Premiärministern greps den 16 augusti 1953 och sattes i husarrest. CIA:s medverkan i statskuppen är oomtvistad, även om det dröjde ända till 2013 innan organisationen erkände sin roll.
Kuppen mot Mosaddeq lämnade efter sig ett sår i det iranska medvetandet. Hos vissa iranier ledde det till misstro och rentav hat mot USA. Något som skulle komma att blomma ut när nya våldsamma samhällsförändringar stod för dörren.
Inte minst odlade de religiösa makthavarna i Iran en oförsonlig aversion mot allt amerikanskt, liksom vänsterrörelserna som vann alltmer mark bland Irans unga.

Med Mosaddeq ute ur bilden skaffade sig den unge shahen Mohammed Reza Pahlavi gradvis alltmer politisk auktoritet. Under 1960-talet drev han moderniseringsprojekt inom jordbruket och industrin. En iransk medelklass växte fram och kvinnornas roll stärktes. Men när medelklassen ville ha mer politiskt inflytande hängde shahen inte med. Under åren stärkte han i stället sitt grepp om makten. År 1975 upplöste shahen de politiska partierna och införde enpartistyre. Hans myndighet kom att vila på polisstaten, inte minst den fruktade underrättelsetjänsten Savak, och på stödet från USA. Vurmen för det amerikanska blev en black om foten

för shahen, som kom att uppfattas som en USA-lakej.
Nyårsafton 1977 hade shahen bjudit USA:s dåvarande president Jimmy Carter till sitt persiska 1700-talspalats i Teheran. Carter höll ett inspirerande tal där han prisade sin värd för att han skapat ”en ö av stabilitet” i ett annars oroligt Mellanöstern.
Bara några veckor senare utbröt massiva gatuprotester runt om i Iran. En brokig samling radikala studenter, basarernas försäljare och fromma shiamuslimer sjöng ut mot den samhällsordning som shahen skapat. I kulisserna väntade den allerhögste shialedaren Ruhollah Mousavi Khomeini, med hederstiteln ayatolla.

Khomeini befann sig sedan drygt tio år i landsflykt i Paris men återvände i triumf till Teheran den 1 januari 1979. Då hade shahen och hans hustru Farah Diba redan lämnat Iran.
Khomeini och kretsen kring honom manövrerade ut de andra oppositionsgrupperna. Prästerskapet tog inte bara den religiösa utan också den politiska makten. Etablerandet av en gudsstat gav USA en ny svår fiende i Mellanöstern. Islamisterna betraktade USA som ”den store satan”, ett land på rovjakt efter Irans naturtillgångar och besatt av att korrumpera de rättrogna.
I november 1979 ockuperade ett femtiotal islamistiska studenter den amerikanska ambassaden i Teheran

och tog personalen som gisslan under 444 dagar. Studenterna krävde att shahen, som befann sig i USA för att kurera sin cancer, skulle utlämnas till Iran. De ville ställa honom till svars för brottsmisstankar om att ha låtit den hemliga polisen utföra avrättningar och tortyr.
USA vägrade.
Ambassadockupationen utvecklades till en kraftmätning mellan ayatolla Khomeini och den dåvarande amerikanske presidenten Jimmy Carter. President Carter uppfattades som en supporter till shahen, något som inte precis underlättade förhandlingarna om de 52 amerikanska medborgarna i gisslan.

Den iranska regimen struntade i att ockupationen bröt mot en rad förordningar i den så kallade Wienkonventionen, ett internationellt avtal som reglerar diplomaters skydd i det mottagande landet.
Jimmy Carter fick dessutom hård kritik på hemmaplan för passivitet.
Fördömandena ökade ytterligare efter ett fiaskoartat fritagningsförsök där specialstyrkorna Delta Force och Army Rangers deltog.
Trots att insatsstyrkan tvingades avbryta operationen i förtid och inte var i närheten av ambassaden, dödades åtta man i en helikopter-olycka när de skulle retirera till hangarfartyget USS Nimitz i Indiska

oceanen från sin bas utanför Teheran.
Carter tog på sig hela ansvaret för den misslyckade operationen.
Gisslankrisen anses ha varit avgörande för Jimmy Carters tunga förlust mot republikanen Ronald Reagan i presidentvalet hösten 1980.
Som en sista förnedring mot Carter lät iranierna släppa gisslan omedelbart efter att han lämnat presidentposten, den 21 januari 1981.
Iran fortsatte att agera snubbelsten för amerikanska presidenters anseende. Även Ronald Reagan skulle få sin presidenttid fläckad av ett iranskt dilemma. Vid den här tiden, våren 1981, var Iran sedan några månader inblandat i ett fullskaligt krig med grannlandet Irak.
Den irakiske diktatorn Saddam Hussein var rädd att den iranska revolutionen med shiamuslimska förtecken skulle sprida sig till hans eget land, en rädsla som inte var obefogad eftersom en majoritet (cirka 60 procent) av Iraks befolkning bekänner sig till shiaislam.
Saddam slog till mot Iran utan krigsförklaring i september 1980.
Han räknade med att Iran var försvagat i efterdyningarna av den islamiska revolutionen.
Men kriget fastnade i ett blodigt dödläge. Iran skickade utan misskund fram bataljon efter bataljon med unga män till fronten.
Irak var dock bättre beväpnat. De

stöttades av Sovjetunionen men också västländer som Frankrike och Portugal.
Även USA var inblandat i en större vapenaffär med Irak: i det åtta år långa krigets slutskede såldes transporthelikoptrar till den irakiska krigsmakten för närmare två miljarder kronor.
Iran å sin sida, hade på grund av USA:s sanktioner svårt att få reservdelar till de amerikanska vapensystem som shahen litat till. Och de diplomatiska förbindelserna mellan Iran och USA var (och är fortfarande) totalt avskurna efter gisslankrisen.
Kriget blev upptakten till den så kallade Iran-Contrasskandalen, ett komplicerat globalt spel där USA och Reagan så småningom skulle bli sittandes med Svarte Petter.
Några av Reagans topprådgivare kom på idén att amerikansk vapenhandel med Iran skulle finansiera vapen till högergerillan Contras i Nicaragua. Contras mål var att störta den socialistiska, folkvalda regering i Nicaragua som tagit makten sommaren 1979. Stödet till Contras gick emellertid emot ett beslut som kongressen fattat. Och till Iran var det exportförbud.
Tanken var dessutom att om Iran fick tillgång till amerikanska vapen, skulle de iranska ledarna blidkas att utöva påtryckningar på sina allierade i Libanon.
Under den här tiden drog nämligen en antiamerikansk våg fram över Libanon. Unga proiranska

shiamuslimer som tillhörde revolutionära celler utförde självmordsdåd mot USA-anknutna mål i Beirut. De förekom också ett stort antal kidnappningar av amerikaner. I bakgrunden fanns Hizbollah, Guds parti, med ett klart, om än svårdefinierat, förhållande till den iranska regimen.

Men det komplicerade schemat rasade samman. President Reagan skyllde på sina underordnade. En rad utredningar genomfördes, tv-sända kongressförhör hölls. Allmänheten fick en inblick i den sjaskigare delen av den amerikanska diplomatin och utrikespolitiken. Men presidenten undkom riksrättsåtal.

Iran-Irak-kriget upphörde i augusti 1988 utan någon vinnare. För Iran var utfallet katastrofalt. Kriget hade kostat motsvarande 7 000 miljarder kronor, mellan en halv miljon och en miljon människor hade dödats (det finns ingen tillförlitlig statistik), en enorm flyktingvåg hade dränerat landet på välutbildade medborgare. Framför allt gav kriget en känsla hos det iranska ledarskapet att vara ensamma i världen. Och en övertygelse om att de skulle behöva använda annat än konventionell vapenmakt för att öka sitt inflytande i närområdet.

I USA hade George Bush tillträtt som president i januari 2001. Året efter höll han sitt kanske mest ihågkomna tal. Det var den 29 januari 2002 och presidenten höll sitt traditionsenliga tal till nationen. Iran hamnade i fokus när Bush brännmärkte landet

som en av ”ondskans axelmakter” (de övriga var Irak och Nordkorea), ett utspel som uppfattades mycket illa i Teheran. Senare samma år anklagade USA Iran för att försöka framställa kärnvapen i två dittills inte kända anläggningar.

Det blev inledningen på en långdragen internationell process, som ännu pågår, om Irans eventuella ambitioner att skaffa kärnvapen. IAEA, det internationella atomenergiorganet, förklarade att det inte fanns bevis på Irans kärnvapenplaner. Men Washington förkastade IAEA:s rapport och satte tumskruvar på Iran i form av skärpta sanktioner. Nu hade George Bush börjat odla en besatthet av att Irak, Irans grannland och ärkefiende, skaffat sig massförstörelsevapen. Det amerikanska trycket mot Irak eskalerade snabbt. I mars 2003 invaderade en USA-ledd militärkoalition Irak. De tog militär kontroll över landet på tre veckor. Några massförstörelsevapen hittades aldrig.

Utvecklingen spelade paradoxalt nog Iran i händerna. De utnyttjade den kaotiska situationen efter invasionen genom att målmedvetet spela det sekteristiska kortet. Med andra ord strävade iranierna efter att stärka den shiamuslimska folkmajoritetens ställning i Irak. Saddam Hussein var sunnimuslim, liksom de flesta i hans maktparti Baath.

Forskningsinstitutet Institute for International Strategic Studies (IISS) visar i en rapport hur Iran finansierat och utrustat shiamuslimska milisgrupper i Irak, för att stärka shiiternas grepp om landet och störa de amerikanska ockupationsstyrkorna.
Iran lyckades bra med att öka sitt inflytande i Bagdad efter USA-invasionen. De nya irakiska regeringarna kom att domineras av shiamuslimer. När det krigströtta USA ville minska, helst avsluta sitt engagemang i Irak, fylldes tomrummet av Iran.
Barack Obama var ännu en i raden av amerikanska presidenter vars mandattid i hög grad kom att definieras av Iran. Han valdes hösten 2008 och hade en tydlig profil av att vilja gräva ned stridsyxan med Teheran.
I ett av sina första större framträdanden som president, i mars 2009 på själva den iranska nyårsdagen, höll Obama ett linjetal riktat till det iranska ledarskapet och Irans folk. Budskapet var att USA nu ville vända blad i de inflammerade relationerna mellan de båda länderna.
Och Barack Obama visade att han menade allvar. Den amerikanske presidenten var drivande när USA och fem andra stormakter år 2015 slöt ett avtal med Iran som hindrade iranierna att utveckla kärnvapen. I gengäld slopades en stor del av de ekonomiska sanktionerna. Iran såg fram emot att öppna oljekranarna mot väst och den vanlige iraniern

hoppades på ett slut på varu- och medicinbristen som sanktionerna orsakat.
Men när Obama i början av 2017 avslutade sin tid som president lämnade han efter sig ett Mellanöstern mer instabilt och våldsamt än när han tillträdde år 2009.
Barack Obamas försök att balansera mellan shiamuslimer och sunnimuslimer i Irak misslyckades. Han fick uppleva sunniextremistiska IS framväxt och ett Iran som förde krig genom ombud i både Syrien och Jemen.
Obamas efterträdare på presidentposten, Donald Trump, hade högst upp på sin att göra-lista att skrota kärnteknikavtalet, som han kallade ”ett historiskt misslyckande”. Trump ville omförhandla avtalet till att handla om saker som Irans missilprogram och det iranska stödet till organisationer som USA terrorstämplat, exempelvis Hizbollah i Libanon och Hamas i Gaza.
Hårdare sanktioner mot Iran kommer att få plågade iranska medborgare att vilja revoltera mot regimen, är Donald Trumps förhoppning. Den nya administrationen i Vita huset önskar att ”återskapa demokratin” i Iran, som Trumps utrikesminister Mike Pompeo uttryckt det. De folkliga protesterna i iranska storstäder i slutet av förra året mot bland annat prishöjningar är enligt utrikesministern ett tecken på att

den amerikanska Iranpolitiken är lyckad.
Många iakttagare gör emellertid en annan tolkning och menar den dödliga attacken mot Soleimani snarare bidragit till att ena det iranska folket och stärka ayatollornas ställning.
Och Vita husets omsorg om den iranska demokratin klingar inte helt trovärdig. USA:s närmaste allierade i Mellanöstern: Saudiarabien, Förenade Arabemiraten, Qatar och Egypten, är minst av allt några demokratiska föredömen.
Vad gäller Saudiarabiens uppenbara tillkortakommanden när det gäller mänskliga fri- och rättigheter, exempelvis mordet på journalisten Jamal Khashoggi och fängslandet av regimkritiska kvinnor, har president Trump varit närmast demonstrativt tyst.
Vilken riktning den pågående iransk-amerikanska krisen än tar, har Donald Trump sällat sig till den radda av amerikanska presidenter vars eftermäle till stor del handlar om Iran.
I luftrummet ovanför Bagdad kan de nära nog tystgående drönarna manövreras tillbaka till basen i Qatar, av sina operatörer som befinner sig på säkert avstånd, förmodligen på militärflygbasen Creech i Nevadaöknen, eller från CIA:s högkvarter i Langley utanför Washington DC.
Med hjälp av joystick, satelliter och datorkraft har drönarpiloterna identifierat målet: Qassem

Soleimani, och oskadliggjort det.
Uppdraget slutfört.
Erik Ohlsson
Fakta. De bägge antagonisterna

USA
Yta: 9 833 517 kvadratkilometer
Folkmängd: 330 miljoner
President: Donald Trump (sedan 2017)
BNP/capita i kronor: 568 100
Iran
Yta: 1 648 195 kvadratkilometer
Folkmängd: 83 miljoner
President: Hassan Rouhani (sedan 2013)
(högste ledare Ali Khamenei, sedan 1989)
BNP/capita i kronor: 191 000

Himlavalvets superjätte kan vara på väg att kollapsa

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

En av stjärnhimlens starkast lysande stjärnors sken har försvagats de senaste veckorna och kan betyda att den är på väg att kollapsa. Om himlakroppen Betelgeuse bränsle tar slut kommer den lysa upp jorden i flera veckor, och synas klarare på dagen än månen gör på natten.

Den röda superjätten Betelgeuse, som är en del av stjärnkonstellationen Orion och en av de starkast lysande stjärnorna på vårt himlavalv, har betett sig underligt de senaste veckorna. Något som har tilldragit sig uppmärksamhet från astronomer världen över.

Forskarna på Uppsala universitet är inget undantag enligt Susanne Höfner, som är professor vid avdelningen för astronomi och rymdfysik och specialiserar sig på gamla jättestjärnor och och stjärnvindar.

– Det är väldigt tydligt faktiskt, det är flera av oss som noterat med blotta ögat att den förändrats. Det är en stjärna i Orion och när jag tittade på den så reagerade jag på att det var konstigt. Om himlen inte är klar så kan man annars undra, men det märks verkligen att den lyser svagare, säger hon.

Betelgeuse befinner sig omkring 650 ljusår från jorden och enligt Susanne Höfner är den drygt 15 gånger tyngre än vår sol, vilket gör att den får en betydligt kortare livstid då den förbrukar sitt bränsle betydligt snabbare än lättare stjärnor.

Medan vår sol beräknas ha levt ungefär hälften av sitt 10 miljarder år långa liv tros Betelgeuse ha nått slutet av sitt 10 miljoner år långa livsspann, men exakt hur nära slutet den röda jätten befinner sig är osäkert. Detsamma gäller frågan om varför den lyst svagare de senaste veckorna.

– Man vet inte säkert vad det beror på, Betelgeuses ljusstyrka varierar regelbundet, men vanligtvis är förändringarna inte så här starka. Nu har lyskraften gått ner och ner över flera veckor, det är något vi inte är vana vid.

Superjättar som Betelgeuse varierar i ljusstyrka över tid, men det är enligt Susanne Höfner inte troligt att den kraftigt försvagade ljusstyrkan som nu bevittnas är resultatet av det.

– Man vet inte än om strålningsenergin faktiskt minskar eller om den får en annan färg av andra orsaker. Betelgeuse har en väldigt fluffig atmosfär och en tänkbar tolkning är att det är stoft eller gas som finns omkring stjärnan som hindrar ljuset. Nu försöker man ta reda på om stjärna själv blir svagare, och om det beror på kärnreaktioner i stjärnans inre, vilket skulle kunna betyda att den är på väg att bli en supernova.

Om Betelgeuse faktiskt lyser svagare så innebär det början på slutet för den röda superjätten.

– Det kan vara ett tecken på att den håller på att bli instabil och slutligen blir en supernova, men man kan inte säga när enskilda stjärnor kommer explodera. Man har beräknat att det kommer ske inom de kommande 100 000 åren, men om det händer i morgon eller om 100 000 år är i dagsläget omöjligt att avgöra, säger Susanne Höfner.

Men att det kommer ske är oundvikligt.

– Det händer när allt bränsle som kan ge energi är förbrukat. Stjärnan får sin energi genom att slå ihop lättare till tyngre grundämnen vilket kallas fusion. När energiproduktionen tar slut så försvinner värmen och trycket som har pressat utåt och har balanserat gravitationen som pressat inåt, då tar gravitationen över och och de yttre delarna av stjärnan faller inåt. Men den inre kärnan är väldigt kompakt och de yttre delarna studsar mot kärnan och vänder och flyger utåt, det är det man ser som en supernovaexpolosion.
När det sker kommer det bli ett skådespel utöver det vanliga, explosionen skulle vara synlig även dagtid i flera veckor, och utmärka sig på himlen klarare än en fullmåne på natten, frågan är bara om det kommer finnas några människor kvar att bevittna det.
– Det skulle vara väldigt imponerande att se på himlen och verkligen ingenting man skulle missa. Det har spekulerats i om strålningen skulle kunna påverka jordatmosfären indirekt, men det är ingenting att vara rädd för, det är mer intressant än farligt.
För forskare kan stjärnans explosion innebära ett unikt tillfälle att studera ögonblicket då en stjärna kollapsar. Ett ögonblick som dock redan kan ha passerat sedan flera hundra år. Fenomenet vi observerar nu utspelade sig på Betelgeuse ungefär samtidigt som Mingdynastin höll på att grundas i Kina.

– Det tar 650 år för ljuset att ta sig hit så det kan vara så att den redan exploderat, ingenting kommer fortare än ljuset så vi kan egentligen inte veta snabbare än så, förklarar Susanne Höfner.

Ivan Solander
ivan.solander@dn.se

Fakta. En gigant i rymden

I den grekiska mytologin är Orion en jätte och jägare. Det finns ett flertal sägner om honom och om hur han blev en stjärnbild, en av historierna berättar om hur han sade sig vara orädd för allt levande på jorden. Gudarna retade sig på Orions övermod och skickade en skorpion som gav honom ett dödligt stick och därefter blev både Orion och skorpionen stjärnbilder.
Stjärnbilden Orion består av en mängd stjärnor, de ljusstarkaste är Betelgeuse, Rigel, Bellatrix och Saiph. De tre stjärnorna i Orions bälte heter Alnitak, Alnilam, och Mintaka.
Betelgeuse lyser med ett rödaktigt sken. Storleksmässigt är Betelgeuse en gigant. Enligt astronomer skulle en miljard solar av vår sols storlek rymmas innanför Betelgeuse. Stjärnans massa är mellan 15 och 20 gånger solens och om-kretsen skulle räcka upp till Jupiters omplopsbana om den skulle ersätta vår sols plats.
Det är en relativt ung stjärna, 8,5 miljoner år gammal, men stora röda stjärnor som Betelgeuse lever relativt kort och dör i en våldsam explosion, en så kallad supernova.
Stjärnan bär även den mer vetenskapliga beteckningen Alfa Orionis. Namnet Betelgeuse är ett resultat av flera felöversättningar, ursprunget tros komma från arabiskans Yad al-Jawzā, ungefär ”den centralas hand”, i vissa översättningar ”Orions hand”.
Namnet har genom populärkulturen fått uttalet Beetlejuice efter regissören Tim Burtons film från 1988 med Michael Keaton i huvudrollen. FIlmen handlar dock inte om den ljusstarka stjärnan.

Karin Bojs: Forskare i Kina och Ryssland tänjer etiska gränser

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

I Kina har en forskare dömts till tre års fängelse för att han genförändrade två små tvillingflickor. En rysk forskare vill också genförändra barn.

Jag besökte Ryssland en vecka strax före jul för att lansera ryska upplagan av min bok ”Min europeiska familj – de senaste 54 000 åren”. Det hände mycket skoj, men mest omvälvande var kvällen med en hög chef på Rysslands största företag för dna-test till privatpersoner.

Den näst största produkten hos företaget Genotek är test som ger information om sjukdomar.

Men deras mest säljande produkt, berättade chefen, är dna-test som informerar om människor har judiskt påbrå.

Jag stirrade på honom. Förfärad.

”Va? Det är väl inte av antisemitiska orsaker?”

För några år sedan förekom att ett företag i Ungern spelade på landets nationalistiska strömningar och saluförde dna-test som påstods kunna avgöra om människor hade

judiskt eller romskt påbrå. Eller snarare att de var ”rena” från sådant påbrå, vilket var argumentet i marknadsföringen. De ungerska testen fördömdes av omvärlden som djupt oetiska.
Säg nu inte att det här upprepar sig i Ryssland och i mycket större skala, tänkte jag.
”Nej, nej. Tvärtom. De vill vara judar, för de vill kunna emigrera till Israel.”
Svarade den ryske chefen.
Jag kände till sedan tidigare att somliga rabbiner använder en speciell typ av test (mitokondrie-dna som berättar om mödernelinjer) för att avgöra judiskt ursprung. Hittills har jag betraktat den verksamheten som högst problematisk. Att med dna-testens hjälp få insikter om sitt ursprung är en sak. Men att avgöra vem som ska få medborgarskap och vilka som får gifta sig med varandra är något helt annat.
Den ryske chefen noterade min skepsis och rabblade upp vad han ansåg vara fördelar. Hans företag samarbetar med de israeliska rabbinerna. Mitokondrie-testen används som ett av flera argument. De brukar kombineras med skriftliga dokument, såsom anmödrars födelsecertifikat när sådana finns att uppbringa.
Jag såg nog inte särskilt övertygad ut, och vi lämnade frågan. Bara för att övergå till ett annat brännbart ämne. Nämligen möjligheten att genförändra barn – innan de sätts in i moderlivet, när de fortfarande är små encelliga embryon.

En kinesisk forskare, He Jiankui, gjorde det för en tid sedan. Han presenterade nyheten för drygt ett år sedan på en konferens och det blev genast ramaskrin över hela världen.
He Jiankui hävdade att han hade använt ny teknik, så kallad crispr, för att ändra en gen hos två tvillingflickor. Flickornas far var smittad av hiv-virus, och den förändrade genen skulle skydda flickorna mot smitta.
För några dagar sedan dömdes He Jiankui av en domstol i Shenzhen till tre år fängelse. Bland annat för att han hade agerat utan etiska tillstånd och för att han duperade ovetande läkare att implantera embryona i modern.

I Ryssland hoppas biologen Denis Rebrikov kunna använda crispr-tekniken på embryon för att förhindra en typ av ärftlig dövhet. Han har också fått rubriker i världen. Men till skillnad från He Jiankui avser Denis Rebrikov att invänta etiska tillstånd.
”Tror du att han får sådana tillstånd?”
Frågade jag den ryske chefen.
”Ortodoxa kyrkan är starkt emot. Regeringen lyssnar på kyrkan. Så nej, det är inte troligt.”
Svarade den ryske chefen. Och såg besviken ut.
Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Tio nya fågelarter upptäckta på indonesiska öar

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Zoologi. På bara sex veckor upptäckte forskare tio okända arter och underarter av sångfåglar på de små öarna Taliabu, Peleng och Batudaka öster om ön Sulawesi i Indonesien. Fåglar är troligen den mest utforskade djurgruppen på jorden, men de senaste 30 åren har bara 161 nya arter hittats. Öarna har aldrig hängt ihop med Sulawesi eftersom havet mellan dem är mycket djupt, och därför har de en helt egen fauna. Forskarna presenterar fynden i veckans nummer av tidskriften Science.

Maria Gunther

Nytt virus gäckar kinesiska myndigheter

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Smittspridning. Ett mystiskt virus skapar oro i den kinesiska staden Wuhan. Sedan mitten av december har 59 personer insjuknat i lunginflammation. Inga dödsfall har rapporterats, men tillståndet är kritiskt för sju personer. Många har koppling till en fiskmarknad. Myndigheterna visste först inte vilket virus som låg bakom sjukdomsfallen, men uteslöt sars, mers, influensa, fågelinfluensa och adenovirus. Enligt preliminära resultat handlar det om ett nytt coronavirus, i samma familj som mers och sars.

Amina Manzoor

”Vad de här företagen kan göra med den samlade mängden data om dig, det tror jag inte många förstår. Man kan bygga upp en väldigt detaljerad bild av hur du lever ditt liv.”

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Jens Zander, professor vid Kungliga tekniska högskolan, KTH, i Stockholm i en TT-artikel om hur den smarta mobiltelefonen har förändrat våra liv. Han varnar även för avigsidorna, eftersom sökningar på nätet, gillamarkeringar och gps-positioner lagras i åratal finns detaljerade bilder av varje enskild användare. Frågan är hur all den samlade datan kan komma att användas.

Regeringsparti pressat efter demonstrationer

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Det fortsätter att storma kring den nya spanska koalitionen. Högernationalister protesterade på söndagen högljutt mot vänsterradikala regeringspartiet Podemos, vars representanter demonstrerade i Bilbao tillsammans med baskiska och katalanska separatister.

Podemos har sedan länge stött kraven på strafflindring åt den upplösta baskiska terrorrörelsen ETA:s fångar, framför allt kravet att dessa skall få avtjäna sina straff i Baskien och inte som hittills långt från hemorten. Men just nu har socialistledaren och premiärministern Pedro Sánchez fullt upp med att värja sig mot högerextremister och profilera sin regering som sansad och mitten-orienterad.

Bilderna på Podemos i lag med landets mest extrema politiska rörelser, inklusive katalanska CUP och baskiska Bildu, partiet som var ETA:s politiska arm, är obekväma. Podemos kunde ha uteblivit från demonstrationen, men dess goda vilja har satts på hårda prov av

Sánchez de senaste dagarna. På en rad vis har Podemos ministerportföljer urholkats och viktiga befogenheter förts över till socialistiska ministrar, utan att partiet konsulterats.
Den kanske svåraste kallduschen för Podemos del är den nya portfölj som komponerats för José Luis Escrivá under namnet ”Social trygghet, integration och migration”, befogenheter som Podemos trott sig ha fått på sin lott.
Escrivás idéer om pensionssystemet går stick i stäv mot Podemos. Escrivá, ämbetsman under den tidigare högerregeringen, vill strama åt socialförsäkringssystemet och höja pensionsåldern, med flera reformer som kolliderar med Podemos program. Den nya koalitionens akilleshäl, beroendet till det katalanska separatistpartiet ERC, fortsätter värka. På lördagen meddelade det katalanska parlamentets talman att han vägrar verkställa spanska myndigheters order att avsätta den katalanske regeringschefen Quim Torra.
Separatisterna noterade på fredagen ett svidande nederlag, då Europaparlamentet gjorde en helomvändning. Hittills har Europaparlamentet krävt att Spanien släpper ERC:s ledare Oriol Junqueras ur fängelset så att han kan ta upp sitt mandat i Bryssel. Men på fredagen meddelade Europaparlamentet att man utesluter Junqueras och ansluter sig till spanska Högsta domstolens åsikt

att han saknar parlamentarisk immunitet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Kusin tar över efter död sultan

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Omans sultan Qabus har avlidit, 79 år gammal, uppger statlig tv samtidigt som tre dagars landsorg utropas. Sultanen har inga barn och hade inte officiellt utsett någon efterträdare. Ny sultan blir 65-åriga kusinen Haitham bin Tariq al Said.

Enligt Omans statliga nyhetsbyrå ONA avled sultan Qabus bin Said al Said efter ”en vis och triumfatorisk resa, fylld av generositet som omfamnade Oman, från hörn till

hörn, och förlängdes ut över den arabiska världen, den muslimska världen och hela världen och åstadkom en balanserad utrikespolitik som hela världen högtidligt respekterade”.
USA:s tidigare president George W Bush framför sina kondoleanser i ett meddelande där han beskriver sultanen som en nära allierad till USA som bidrog med stabilitet till Mellanöstern. ”Hans majestät hade en vision för ett modernt, välmående och fredligt Oman, och han fullföljde den visionen”, skriver Bush.
Någon dödsorsak angavs inte. 79-åringen hade dock varit sjuk en längre tid och behandlats i Belgien i december för vad som tros var tarmcancer, enligt AFP.

Sultan Qabus var statschef i Oman sedan han 1970 avsatte sin far och efterträdde honom som sultan. Han var efter Storbritanniens drottning Elizabeth och Bruneis sultan Hassanal Bolkiah den statschef i världen som suttit längst vid tronen.
Sultanen har inga barn och hade inte officiellt utsett någon efterträdare. Ny sultan blir 65-åriga kusinen Haitham bin Tariq al Said som tidigare haft flera framträdande roller i den omanska regeringen.
Enligt grundlagen skulle sultanens familj välja en tronföljare inom tre dagar efter det att statschefen avlidit. Om de misslyckades skulle ett försvarsråd ge makten till den person som sultanen namngett i ett slutet brev.

– Jag har redan skrivit ner två namn, i fallande ordning, och förseglat två brev som ska förvaras på två olika platser, sade sultan Qabus 1997 enligt Reuters. Grundlagen säger att tronföljaren ska vara ”medlem av kungafamiljen, muslim, mogen, rationell och legitim son till omanska muslimska föräldrar”.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se
TT

Förnyat mandat för hård linje gentemot Kina

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Analys

Påverkade av demonstrationerna i Hongkong gav Taiwans väljare sittande president Tsai Ing-wen förnyat förtroende. Resultatet innebär att relationen med Kina kommer att vara ansträngd framöver. Tsai Ing-wen vill minska beroendet, men Kina kommer

inte sluta pressa Taiwan att bli en del av folkrepubliken.

Taiwans president Tsai Ing-wen får styra landet i ytterligare fyra år. Enligt preliminära siffror vann Tsai Ing-wen 57 procent av rösterna i lördagens val. Det är klart mer än huvudmotståndaren Han Kuo-yus 38 procent.

Val i Taiwan handlar alltid om förhållandet till Kina, som anser att Taiwan är en kinesisk provins. Men i år var Kina-frågan mer avgörande än någonsin. Protesterna i Hongkong gjorde det synligt för många unga invånare hur det kan bli om Taiwan blir en del av Kina.

Skiljelinjen mellan Tsai Ing-wen, som tillhör Demokratiska framstegspartiet (DPP), och Han Kuo-yu, för nationalistpartiet Kuomintang (KMT), gick i deras syn på relationen till Kina och i hur de förhållit sig till Hongkong. Medan Han förespråkar nära band med Kina har Tsai Ing-wen under valrörelsen tydligt varnat för att Taiwans demokrati kan vara hotad om Kina släpps in för mycket. Ett budskap som inte minst har lockat unga, som inte känner någon som helst samhörighet med Kina.

Tsai Ing-wen har också gett sitt stöd åt proteströrelsen i Hongkong. Hon har varit tydlig med att konceptet ”ett land, två system”, som Kina vill sälja till Taiwan, aldrig kan komma i fråga.

– Jag hoppas att Kina förstår att vår demokratiskt valda ledare och regering aldrig kommer att böja sig

för Pekings hot och skrämseltaktik, sade Tsai Ing-wen efter valsegern. Samtidigt manade hon sina supportrar att inte provocera sina politiska motståndare. Taiwan behöver enas nu, enligt Tsai Ing-wen.

Samma vindar blåste i valet till parlamentet där DPP såg ut att behålla sin majoritet, ledningen var klar på lördagskvällen när rösterna fortfarande räknades.

Därmed kommer Taiwan fortsätta föra en strikt Kina politik. Under innevarande mandatperiod har Tsai Ing-wen tagit avstånd från Kina och försökt öka Taiwans samarbete med resten av världen, inte minst andra sydostasiatiska länder.

Hennes politik har lett till att Kina försökt straffa Taiwan i förhoppning om att locka landet till sig. Bland annat har det blivit svårare för kineser att turista i Taiwan. Dessutom har Kina med ekonomiska morötter fått sju länder att klippa sina diplomatiska band med Taiwan. Nu återstår bara 15 länder som erkänner Taiwan diplomatiskt.

Kina har också pressat företag att inte erkänna Taiwan. Så har exempelvis internationella flygbolag ändrat destinationen ”Tapei, Taiwan” till bara ”Taipei” efter påtryckningar från Kina, som hotade med att dra in landningstillståndet i Kina om man inte gjorde det.

Hur Kina reagerar på valresultatet är ännu oklart. Men att landet skulle överge sin övertygelse om att Taiwan tillhör Kina är uteslutet. Att Tsai

Ing-wen stått upp som en anhängare till Hongkongs proteströrelse faller inte i god jord i Peking, inte heller att hon har prioriterat samarbete med andra asiatiska länder framför Kina.
Ända sedan Kuomingtang (KMT) med Chiang Kai-shek i spetsen flydde till Taiwan efter förlusten mot Kommunistpartiet i Kinas inbördeskrig 1949 har Kina hävdat att landet ska återförenas med Kina. Om det inte går fredligt, hotar landet att gå in militärt. Samtidigt vägrar Kina att ha diplomatiska relationer med länder som erkänner Taiwan som ett självständigt land.
Pressen på Taiwan lär fortsätta. Skulle Kina få inhemska problem kan ett övertagande av Taiwan vara ett sätt för regimen att piska på nationella stämningar i Kina.
För att utrusta Taiwan ett skyddande skal lär Tsai Ing-wen fortsätta att bygga nära relationer med resten av världen.
Marianne Björklund

Fakta.

Kinesiska nationalister tog makten över Taiwan 1949 efter att ha förlorat inbördeskriget mot kommunisterna i Kina. Sedan dess gör Kina anspråk på Taiwan som en av sina provinser.
Taiwan hade fram tills 1971 Kinas plats i FN, inklusive säkerhetsrådet.
Sedan dess har Taiwan varit diplomatiskt isolerat.
Taiwan brukar kallas Republiken Kina för att skilja landet från Folkrepubliken Kina som är det stora socialistiska landet på fastlandet.

Malta byter ledare efter journalistmord

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Maltas socialdemokrater hade fram till och med lördagskvällen på sig att välja ny partiledare och premiärminister att efterträda hårt kritiserade Joseph Muscat. Han anklagas av oppositionen för att vara inblandad i mordet på journalisten Daphne Caruana Galizia.

Bilbomben mot journalisten och aktivisten Daphne Caruana Galizia i oktober 2017 skakade om Malta. Mordet gjorde även att omvärlden vaknade upp för landets problem med korruption.

För premiärminister Joseph Muscat blev läget riktigt pressat när polisen i november förra året började gripa och förhöra män på höga positioner i näringsliv och politik. Avslöjandet att en nära medarbetade till Muscat har kopplingar till mordet ledde till att tusentals invånarna i huvudstaden Valletta manifesterade och krävde hans avgång.

Muscat lovade att avgå, men först efter att hans parti Labour valt en ny ledare den 12 januari.

Drygt 17 000 partimedlemmar har därför de senaste dagarna kunnat välja mellan två kandidater, Robert Abela och Chris Fearne. Den sistnämnda, Fearne, är i dag vice

premiärminister och favorit att ta över.
Ett officiellt resultat väntas i dag, söndag. I början av veckan, förmodligen redan på måndag, kommer Labours nya partiledare även att ta över som premiärminister.
Den nya ledaren kommer att ha ögonen på sig från EU-kommissionen och Europaparlamentet. EU-institutionerna har uttryckt sin oro för läget på Malta och krävt att rättsväsendets oberoende stärks.
Europaparlamentet har dessutom uppmanat kommissionen att starta vad man kallar en dialog med Malta.
Uttrycket påminner om hur EU-kommissionen inledde sina processer mot Polen och Ungern, där den bland annat dragit länderna inför EU-domstolen för tilltagen att inskränka rättsväsendenas oberoende.
I Maltas fall handlar det dock inte om att regeringen fattat nya beslut om rättsväsendet, utan om brister i nuvarande lagstiftning.
När det gäller mordet på Daphne Caruana Galizia pågår en rättegång i Valletta. Just nu hörs höga polischefer om varför hon i oktober 2017 inte hade polisskydd, trots de dödshot som fanns mot henna.
Pia Gripenberg
ANNONS:

Flera döda på Medelhavet

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Grekland.

Minst 23 personer omkom när två båtar med migranter sjönk i Medelhavet på lördagen.

I en båtolycka utanför Turkiets kust omkom elva personer, varav åtta barn, rapporterar den statliga nyhetsbyrån Anatolia. Åtta personer kunde räddas. Några timmar tidigare inträffade en olycka utanför Greklands västra kust. ”Hittills har tolv kroppar hittats. Sök- och räddningsinsatsen fortsätter”, skrev den grekiska kustbevakningen i ett uttalande.

I fjol blev Grekland återigen det största ankomstlandet i Europa för migranter och flyktingar.

TT-AFP

Fredssamtal om Libyen

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Libyen.

Tyskland planerar att inom kort bjuda in till fredssamtal om Libyen, säger förbundskansler Angela Merkel som befinner sig i Ryssland för samtal med den ryska presidenten Vladimir Putin.

Tidigare i veckan uppmanade Ryssland och Turkiet parterna i Libyen att inleda en vapenvila på söndagen.

Sent under lördagskvällen - meddelade LNA, de styrkor som leds av krigsherren Khalifa Haftar, att en vapenvila skulle träda i kraft vid midnatt under villkoret att den andra sidan i konflikten följer den.

TT-Reuters

Ny regering på gång i Belfast

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Nordirland.
De två dominerande partierna i Nordirland satt ned på lördagen för att bilda en koalitionsregering. Arlene Foster, ledare för det probrittiska Demokratiska unionistpartiet (DUP), valdes till försteminister, och republikanska Sinn Féins Michelle O'Neill till vice försteminister. Naomi Ling, ledare för Allianspartiet, blir justitieminister och Sinn Féins Alex Maskey talman. Nordirland har stått utan lokal regering i tre år sedan Sinn Féin lämnade samarbetet med DUP. Partierna måste ha enats på måndag, annars måste ett nytt regionalval hållas.
TT-Reuters

Nu har Zlatan gjort mål i fyra decennier

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Zlatan Ibrahimovic har gjort sitt första mål sedan han kom tillbaka till Italien. 2–0-målet mot Robin Olsens Cagliari innebär att han gjort mål i fyra olika decennier.

– När man mår bra kommer målen till slut, säger svensken till italiensk tv.

Så fort han kom till Milan gjorde Zlatan Ibrahimovic klart att 20-årige Rafael Leão var hans nya protegé i det unga, krisande, laget. Enligt tidningsrapporterna äter de två frukost, lunch och middag ihop varje dag, och portugisen uttalade sig snart om att svensken var som hans storebror.

I den andra matchen sedan den 38-årige superstjärnan anlände, hans första från start, var det just de två som stod för segern.

Det såg enkelt och avslappnat ut när Zlatan Ibrahimovic i den 65:e minuten satte 2–0. Svensken fick bollen från Theo Hernandez och slog den säkert i bortre hörnet, bakom den svenske landslagsmålvakten Robin Olsen.

– I början av matchen missade jag någon boll, men jag måste spela för att komma i form, säger han till Sky Italia.

Han spelade hela matchen.

– Jag vet att (tränaren Stefano) Pioli vill ta det försiktigt för han tänker på min ålder, men det är inga problem, för hjärnan är densamma.

Målet innebär att Zlatan nu gjort seniorfotbollsmål på 1990-talet (1 för Malmö), 2000-talet (191), 2010-talet (344) och 2020-talet (1).

När Leão gav Milan ledningen direkt efter paus syntes Ibrahimovic tala allvarligt och länge i anfallspartnerns öra.

Leão hade, med hjälp av lite tur och att bollen tog på en Cagliarispelare på vägen, fått till en hög båge över Olsen och in i mål.

Skillnaden var stor jämfört med måndagens 0–0-match mot Sampdoria, då Milans alla brister den här säsongen var uppenbara. Nu sjönk Cagliari direkt tillbaka och Milan var det bollförande laget.

Zlatan Ibrahimovic dominerade inte, men gjorde ett tungt vägande mål. Med åtta minuter kvar såg han ut att ha gjort även 3–0, men visade sig ha stått offside.

Milan tog sin första seger på över en månad. För tabellsexan Cagliari fortsätter en negativ trend. Laget har nu förlorat fyra matcher i rad, efter en succéartad höst.

Robin Olsens rival om platsen som förstamålvakt, den annars ordinarie Alessio Cragno som svensken ersatt under fem månaders skadefrånvaro, var för första gången tillbaka på bänken.

Malena Johansson
malena.johansson@dn.se

Det gula har blivit det nya röda i protestens estetik

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Paris, Hongkong, Beirut, Bagdad, Quito, Santiago de Chile, Barcelona, Bogotá... Sedan några månader tillbaka är vi vittnen till protester och upplopp i olika delar av världen. Anledningarna till missnöjet är av både ekonomisk och politisk natur, och skiljer sig från land till land. Men mycket tyder på att det finns en underliggande global *malaise*, ett allmänt behov att protestera mot de aktuella samhällsförhållandena. Iscensättningen av missnöjet känns bekant oavsett varifrån bilderna av protesterna kommer även om detaljerna kan variera. Man använder liknande *protestrepertoarer*. Begreppet är historikern Charles Tillys (1929-2008) och syftar på de handlingsprogram med vilka massrörelser söker göra sig hörda: från petitioner, affischer och tweets till ockupationer, sabotage och vandalism. Tilly menade att dessa repertoarer utvecklas efter omständigheterna och över tid, men

är sällan helt nya. Samtida rörelser lär från varandra och från tidigare rörelsers erfarenheter. I denna överföring spelar det visuella och estetiska en central roll, från graffiti till färger och klädsel.
En tematisk kartläggning av massrörelsers symboler och estetiska attribut kan således ge en fullare helhetsbild av protestlandskapet i dag. En metod som inspirerats av konsthistorikern Aby Warburgs (1866–1929) arbeten. Warburg ansåg att bilder och symboler migrerar mellan kulturer och tidsepoker på ibland tillfälliga och oväntade sätt. Vissa ikoner införs i nya kulturella sammanhang där de får en annan betydelse. Andra försvinner för att senare komma tillbaka med nya meningar.

Franska revolutionen i slutet på 1700-talet utgör ett slående historiskt exempel på både protestrepertoar- och bildöverföring. Revolutionen gav inte bara upphov till likartade revolter i andra länder tack vare tidskrifter, tavlor och resenärer. Sans-culotterna som protesterade mot den gamla regimen blev också en etisk och estetisk förebild för den republikanska medborgaren. Deras enkla klädstil inspirerade modet i Europa och de självständiga kolonierna under perioden. De randiga långbyxorna skiljde sans-culotterna från aristokraterna som bar kortbyxor (culottes) och strumpor. Den röda frygiska mössan blev en av revolutionens symboler. Det var ett traditionellt plagg i vissa

franska regioner, men associerades under revolutionen med pileus-mössan, som de frigjorda romerska slavarna bar under Antiken. Den frygiska mössan lever kvar än i dag i ett flertal republikers emblem.

I dagens mediala och digitala värld sker överföringen av protestrepertoarer och estetik mycket snabbt och utgör ofta en medveten ingrediens i rörelsernas strategier. Aktivister och demonstranter vet att de observeras och att medierna är ute efter ikoniska bilder. Man väljer slagord, fanor, masker som man förutser kommer att fånga fotografernas och journalisternas intresse. När medierna gång på gång visar liknande bilder av en rörelse, förstärks en viss estetisk repertoar och blir mer och mer igenkännlig globalt, precis som ett varumärke. Detta kan ses som en banalisering av rörelsen, men protestmärket möjliggör samtidigt samarbeten som bidrar till att samtliga rörelser får större effekt och synlighet. Flera av rörelserna i dag säger sig vara inspirerade av de gula västarna i Frankrike, till exempel, och en del demonstranter visar detta genom att klä sig i det självlysande plagget. När demonstranterna i Hongkong viftar med katalanska självständighetsflaggor visar de förstås solidaritet med separatisterna på andra sidan jordklotet.

Samspelet mellan å ena sidan mediernas visuella konstruktion av rörelser och å andra sidan

rörelsernas tidigare och nuvarande protestestetik var tydligt under den protestvåg som sköljde över världen för knappt ett årtionde sedan. Denna inleddes i början av 2011 när folk gick ut på gatorna i arabvärlden i vad som snabbt kallades den arabiska våren. Uppploppen i Mellanöstern och Nordafrika inspirerade några månader senare ”de indignerades” protester i södra Europa, vilka i sin tur gav upphov till occupyrörelsen i London, New York och ett flertal andra städer under hösten.

I samtliga rörelser fick bloggare en ledande roll och man använde sig för första gången massivt av sociala medier för att kalla till protesterna. Gator och torg ockuperades i dagar och veckor, ibland månader i sträck. Facebook och Twitter blev slagord på skyltar och väggar i arabiska städer och demonstranter både där och i indignados och occupy-protesterna bar Anonymous masker – och Julian Assange firades som en universell stjärna.

Det cybernetiska bildspråket samexisterade med det historiska. Anonymous-maskerna syftade på Alan Moores dystopiska serieroman ”V for Vendetta” som utspelas i ett framtida fascistiskt Storbritannien. Den bygger i sin tur på historien om Guy Fawkes, en katolsk konspiratör som avrättades år 1606 för att ha velat spränga överhuset i det engelska parlamentet. Mediernas kraftfulla bilder av folkmassorna på Tahrirtorget i Kairo, som viftande med den egyptiska trikoloren,

liknade rekonstruktioner av Eugène Delacroixs tavla ”Friheten på barrikaderna”, en hyllning till den franska revolutionen. Fotografierna av unga kvinnor sittande på unga mäns axlar kopplades till studentrörelsen under maj 1968 när ungdomen utmanade den rådande politiska kulturen.

Kontinuiteterna mellan protestvågen år 2011 och den som äger rum i dag är uppenbara. Vissa frågar sig om det inte handlar om en ny fas i samma demonstration mot ett korrupt ekonomiskt och politiskt system – och bristen på alternativa samhällsmodeller. Vi saknar ännu historiska perspektiv för att avgöra huruvida 2010-talet kommer att ses som en global revolutionär period.

Vad som verkar klart är att hybridiseringen av massrörelser – där det digitala och det reella förefaller mer och mer integrerat – fortsätter. Sociala medier gör det lättare för rörelser att starta anonymt. Ett synligt ledarskap är inte längre lika nödvändigt, vilket gör det svårare för myndigheterna att stoppa protestaktioner – men även att förhandla med rörelserna. Aktivister och demonstranter är alltmer medvetna om att deras aktioner sänds och mottas globalt och att deras meddelande stärks om det är lättförståeligt. Ute på gator och torg, särskilt i storstäderna, växlar man således mellan plakat på sitt hemspråk och på engelska. Enkla, slående slagord vars förkortningar lätt kan göras om till

hashtags dominerar: #FreeHongKong, #lebaneserevolution, #ChileWokeUp, #SpainSitAndTalk. Nationella flaggor utgör fortfarande ett viktigt attribut för många rörelser och tyder på att man alltjämt uppträder inom nationalstatens ramar eller i vissa fall, som de andinska urbefolkningarnas mångfärgade wiphala, inom den etniska nationens ramar. Tillsammans med de traditionella kastrullkonserterna – särskilt populära i Latinamerika – och de nu allestädes närvarande Anonymous-maskerna har nya, efterhand globalt igenkännliga symboler uppstått.

Paraplyerna som demonstranterna i Hongkong började använda 2014 (för att skydda sig mot polisens pepparsprejattacker) gav namn åt rörelsen. Ett helt vardagligt föremål för invånarna i den forna brittiska kolonin står i dag enligt rörelsen för passivt motstånd. De lokala myndigheterna ser paraplyet som ett potentiellt vapen och vissa e-handlare har slutat sälja dem. Paraplyhaven kan även leda tankarna till klimatförändring och evigt, förorenat regn, precis som Greta Thunbergs gula regnkappa. Att den gula västen som Ghislain Coutard, en anonym demonstrant, spontant slängde fram på instrumentbrädan i sin bil i en kort video i november 2018 skulle bli till en ny revolutionssymbol, kunde han väl knappt ana då (i Frankrike är plagget obligatoriskt att ha i bilen

inför nödsituationer). Det är förstås också ett vanligt arbetsplagg inom många yrken. Gult är även de katalanska separatisternas signaturfärg. I det tjugoförsta århundradet verkar gult ha tagit över rött som uppploppsfärg. Marknadspsykologin säger att gult är den klaraste och synligaste färgen i vårt spektrum och att den associeras med glädje och optimism.

Gul är just reklamtavlan som den pajasutklädde Arthur Fleck jonglerar med i en av de första scenerna i filmen ”Joker”, precis innan han blir nedslagen av ett gäng latino-tonåringar. Det är inte en tillfällighet att ”Joker” blev årets film i många länder under 2019. I Flecks livshistoria känner många av globaliseringens offer som nu protesterar igen sig. Det nihilistiska våld som Flecks persona, Jokern, så småningom inspirerar folkmassorna till föds ur djup desperation, en känsla av att vara osynlig för samhället. Joker-sminkade demonstranter kunde ses under de gula västarnas senaste demonstrationer i Frankrike. Bland dem fanns vissa som bar på samma plakat som Fleck: ”Everything must go”.

Olivia Muñoz-Rojas Oscarsson

Skön mix i Las Palmas heta kvarter

SÖNDAG 12 JANUARI 2020

Guanarteme i Las Palmas på Gran Canaria har gjort sig ett namn bland lokala öbor. Här öppnas restauranger och barer, den ena bättre än den andra. Att stadsdelen ligger ett stenkast från hav, sandstrand och bad gör det inte sämre.

Vi vaknar i vår hyrda lägenhet ett snäpp in från stranden. Under natten har bruset från havets vågor letat sig in genom fönstret tillsammans med spridda skratt från barerna intill. Ändå känns det inte påträngande eller stökigt, utan mer som att vi flyttat in i ett levande kvarter, där de boende ofta och gärna ses på något av de många kaféerna och barerna. Området Guanarteme ligger intill södra delen av stadsstranden Playa Las Canteras och har fått namn från huvudgatan som skär igenom området, Calle Fernando Guanarteme.

Morgonen börjar på bästa sätt med klarblå himmel och lätt havsbris. Vi promenerar de få metrarna ner till strandpromenaden för frukost. Det är lågvatten, så vi tar kaffet i handen för en sväng på stranden. En och annan joggare studsar förbi i strandbrynet och långt borta syns berget Teide på Teneriffa. Vi går mot den delen av Playa Las Canteras som

heter La Cícer. Just här finns till skillnad från resten av den långa stranden inget skyddande rev utanför, vilket ger Atlantens vågor fritt svall in mot sanden. Med andra ord ett perfekt surfställe. Några är redan ute på vågorna och från de intilliggande surfskolorna droppar förmiddagens elever ner, bärande på sina nybörjarbrädor.
Efter att vi har spanat ett tag på alla vattenkonster kommer värmen så sakta och det är dags för svalka. Insidan kyls allra bäst på Gran Canarias bästa glasshak, Peña la Vieja. Kokosglassen är en favorit tillsammans med belgisk choklad. Självklart måste utsidan också svalkas och vi hoppar i havet direkt nedanför glasskaféet.

Precis som resten av Guanarteme befolkas den här delen av stranden av en behaglig mix av lokala och turister, varav många surfare och unga familjer. Vi varvar strandhäng med en lång simtur. Stranden är utmärkt att simma längs med vilket ger både motion men efterhand också en hel del hunger.
Det kryllar av bra restauranger ett par minuter in från strandpromenaden och flera av matställena vi gärna återkommer till ligger på kroggatan Calle Joaquin Costa. Här ligger Allende, en av favoritrestaurangerna, som har tre filialer i Las Palmas. Gatan är dock bäst på kvällarna så vi testar ett nytt ställe som flera av våra lokala bekanta pratat om. Restaurante Ons ligger en halvtrappa ner på ett hörn

vid gulliga parken och urbana odlingsområdet Parque Pino Apolinario. Linnedukarna är välpressade, personalen är välkomnande och trots att det bara är ett kvarter från stranden lyser turisterna med sin frånvaro. Men det är nästan fullt av spanska familjer och vänner som ses på helgens sena långlunch.
Restaurangen är galicisk och lockar med både kött- och fiskrätter. Vi provar husets kroketter och bläckfisk på galiciskt tema. Kroketterna är en utmärkt kombination av milt luftigt innandöme och frasigt yttre. Vi är fortfarande så där lagom hungriga när bläckfisken kommer in. Den är pinfärskt mjuk med vitlök på toppen och gudomligt god. Vi äter varje uns av rätten och fångar med nybakat bröd upp de sista dropparna. På lokalt vis sitter vi sedan länge vid bordet och hinner med både efterrätt och kaffe innan det är dags för siesta på rummet.
Utvilade kliver vi upp igen när solen sakta är på väg ner och ger oss ut till strandpromenaden och havet. Vi får sista bordet på La Bikina, som erbjuder en modern burgar- och tacomeny. Här sitter vi ofta vid solnedgången för att fånga de sista strålarna och se solen går ner bakom bergen. Ibland är det fullt här, då brukar vi gå vidare till Toma Pan y Moja ett litet snäpp norrut för tapas och ett glas rött. Annars är det svårt att hitta bra ställen på den i övrigt fina strandpromenaden. De flesta restaurangerna är

superturistiga men de här två går vi gärna till.
Kvällstid byter Guanarteme skepnad. Flera ställen som under dagen varit tillbommade rullar upp sina jalusier och avslöjar rökiga små källarhak, snygga barer, tapasrestauranger och en mängd olika kaféer. Plazoleta de Farray är lite av ett centrum och här trivs både lokala och turister på uteserveringarna. Mopederna knattrar förbi, ett par palmer rasslar i vinden och sorlet ökar efterhand som mörkret faller. Varje fredagskväll spelar ett band på torget och det händer att det blir både dans och en och annan sing-along. Senare på kvällen öppnar cocktailbaren El Mono Malvado vilket rakt översatt betyder ”den elaka apan”. Här trängs tiki-glasen på hyllorna och inredningen är mysig och rödtonad. Baren har varit i gång sedan 2015 och drivs av en italienare från Venedig och är helt inriktad på avancerade cocktails. För att verkligen testa nivån i baren ber vi om något utanför listan som bartendern själv får blanda. Tre olika glas som både är snygga och roligt utformade anländer så småningom efter ett koncentrerat skakande, droppande och vispande. Den persikodoftande gindrink vi provar är perfekt avvägd mellan sötma och friskhet, med ett stänk av blodapelsin medan piña colada-varianten är fylligt krämig och inte för söt. Ett utmärkt sista vattenhål innan läggdags!

Nästa dag bjuder på lätta moln och mätta på sol och strand från gårdagen beslutar vi att besöka det nya akvariet, Poema del Mar. Akvariet öppnade 2017 och är en av Las Palmas senaste och mest populära sevärdheter. Om du vill kunna njuta i lugn och ro är det därför en bra idé att komma redan vid öppning. Vi promenerar de tjugo minuterna bort till området Santa Catalina där akvariet ligger. Treåringen skuttar exalterat in mellan konstgjort uppbyggda klippformationer i den jättehall som utgör akvariets första del. Den är skapad i flera nivåer för att likna ett riktigt landskap och det är mysigt att gå runt mellan träd och fågelkvitter. Det blir tvärstopp vid en krokodil som ligger halvt nedsänkt i vattnet. - Genom glasrutan ser vi hela dess vackert mönstrade utsträckta kropp. Här sitter vi länge för att se om den kanske rör sig, men den ligger verkligen blick stilla. Andra halvan av Poema del Mar består av ett antal större och mindre vattentankar, tjusigt och modernt utformade med tunnlar och runda former. Här simmar fiskar från hav, sjö och flod. En av de mer annorlunda tankarna är den med skaldjur. Vackert belyst rör sig humrar och krabbor med sina delikat formade tentakler runt och på varandra.
En fika på kaféet vid den största havstanken avrundar besöket. Kaffet är utmärkt och utsikten mot tanken är behagligt avkopplande. Får man inte nog av museer efter akvariet ligger Las Palmas

vetenskapsmuseum Museo Elder de la Ciencia y la Tecnologia bara ett par minuters promenad från akvariet vid Santa Catalina-torget. Det känns bäst igen på det flygplansutsnitt som sticker ut från sidan av byggnaden. Därinne avhandlas både rymden, diverse djurarter och ett flertal vetenskaper. Trots sin litenhet är det välgjort och underhållande, framför allt för barn.

Under eftermiddagen lyser solen åter och vi promenerar tillbaka mot La Cícer, den södra delen av Playa Las Canteras. När skuggorna blir långa och ljuset mjukt är det som mest liv och rörelse här. Solen är inte längre så stark och folklivet består av både surfare, småbarnsfamiljer, kontorsarbetande på hemväg och en och annan elegant paljettbeströdd äldre dam. Ibland tar vi picknick med ner på stranden men i dag provar vi lokalt hantverksöl med smak av mango på The Block. Uteserveringen ligger precis ovanför surfstranden och har en skönt avslappnad känsla. En tallrik nachos kommer också in på bordet, perfekt till den friska ölen.

Sista turen för kvällen blir en sväng bort mot moderna konserthuset Auditorio Alfredo Kraus som med sin fyrtornsliknande silhuett tronar precis i slutet av stranden. Framför byggnaden, vänd mot havet finns också den berömde tenoren som gett namn åt konserthuset. Han är här avbildad i form av en gigantisk staty spanandes ut över Atlanten. Så

avslutar vi också kvällen medan mörket faller, blickandes ut över de oändligt återkommande vågorna.

Anna W Thorbjörnsson och Marko T Wramén

Resa hit med tåg: Tåg Stockholm–Cadiz, cirka sex byten. Färja från Cadiz till Gran Canaria cirka 40 timmar.
Resa hit med flyg: Det finns mängder med charter från Stockholm. Restid från Stockholm cirka sex timmar.
Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Gran Canaria cirka 1 411 kg per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se *www.klimatsmartsemester.se*)
Bästa tiden: Fungerar fint året om. Lite större risk för moln och regn november–februari.
Tidsskillnad: –1 timme.
Språk: Spanska. Engelska fungerar på relativt många ställen.
Valuta: Euro.
Prisnivå: Billigare än Sverige.
Ta dig runt: Det går lokalbuss till en hel del platser, annars hyrbil. Här finns bussinfo: *www.guaguas.com* och *www.guaguas-global.com.*
Bra att veta: Det bor cirka 380 000 personer i Las Palmas.
Läs mer: *www.grancanaria.com* samt guideboken ”Mitt Gran Canaria” skriven av artikelförfattarna.
Böcker: Mari Jungstedts kriminalserie Gran Canaria.

12 tips. Klassiska tapas, liveband och fina fiskar

1 Skönaste delen av stranden
Playa las Canteras
Den långa stranden byter karaktär beroende på var man befinner sig. Vår favoritdel för bad ligger nära både glass och god mat.
Sträckan mellan Calle Olof Palme och Calle Kant.
2 Njut av gastronomi i toppklass
Restaurante Ons

Hit kommer vi gärna på helgens långlunch, utmärkt gastronomi med rötter i det galiciska köket.
Calle Portugal 13.
www.facebook.com/restauranteons
3 Ät goda tacos i solnedgången
La Bikina Cantina
Här bjuds både god mat av mexikanskt slag och fina burgare, tillsammans med finöl och cocktails.
Paseo las Canteras 63.
www.facebook.com/labikinacantina
4 Surfa eller spana på surfare
La Cícer och Oceanside
Oavsett om du vill surfa eller bara spana på surf, ska du rikta in dig på den södra delen av stranden, den som kallas La Cícer. Surfskolor finns det massor av, både för den som vill ta lektion eller bara hyra bräda.
Oceanside Surf Camp and Surf School
Calle Numancia 47.
www.oceansidegrancanaria.com
5 Ta en sundowner
The Block Café
Det här sköna haket bjuder på både havsutsikt, snygg publik och väl vald öl eller cocktails. Perfekt för en sundowner och lättare snacks.
Calle Lepanto 1.
6 Besök undervattensvärlden
Poema del Mar
Det modernt utformade akvariet är kul för alla, perfekt en mulen dag.
Muelle del Sanapú 22
www.poema-del-mar.com
7 Vimla på lokala kroggatan
Calle Joaquin Costa och Allende
Kvällstid är det full rulle med drinkbord längs hela den här lilla gatan. Här göms också ett flertal bra restauranger som är öppna både för lunch och middag. Allende är ett av våra favoritställen.
Calle Isla de Cuba 42.
www.allenderestauracion.com/locales/allende-puerto
8 Njut av bästa glassen
Heladeria Peña la Vieja
Det här klassiska lilla glasshaket står sig än, hit går vi ofta för en strut.
Paseo las Canteras 48.
9 Prova cocktails i toppklass

El Mono Malvado
Utmärkta cocktails av alla sorter, ägarens special är en romdrink med bland annat kaffebönor.
Plazoleta de Farray 2.
10 Träna på stranden
Strandpromenaden är nästan tre kilometer lång, bred och bilfri. Utmärkt för en springtur eller en rejäl promenad. Allra längst söderut förbi konserthuset Alfredo Kraus göms ett gratis utegym vid en palmklunga.
Playa Las Canteras och Litoral El Rincón Park.
11 Åt klassiska tapas och drick lokalt vin
Tasca Galileo
När suget efter spanska tapas och ett väl valt rödvin faller på är Tasca Galileo ett utmärkt val. Hit går många lokala, kommer du på en helg så boka bord före.
Calle Galileo 13.
12 Lyssna på liveband ute på torget
Nästan varje fredagskväll är det livemusik på det gulliga och livliga torget.
Plazoleta de Farray.

Ledare: Europa blundar och hoppas i Libyen

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

I skuggan av krisen kring Iran blir kaoset i Libyen alltmer av ett internationellt dilemma. Dessvärre viker passiva västländer undan för de auktoritära krafter som blandar sig i.
På papperet ser det någorlunda enkelt ut. I huvudstaden Tripoli i

västra Libyen finns den av FN erkända regeringen, ledd av Fayez al-Sarraj. I öster regerar krigsherren Khalifa Haftar. Men det är den senare som kontrollerar större delen av landet och som har haft militära framgångar på sistone. Förra veckan intog Haftar staden Sirte, där Muammar Khaddafi växte upp. Upproret 2011 mot den gamle diktatorn var en del av den arabiska våren. När han hotade med blodbad på rebellerna ingrep framför allt Frankrike och Storbritannien, stödda av USA, med flygstridskrafter. Regimen föll samman och Khaddafi dödades av en folkmassa.

Efteråt tog ingen egentligen ansvar för vad som hänt eller för återuppbyggnaden av landet. Libyen rasade ned i ett svart hål fyllt av våldsverkare och terrorister. För fem år sedan startade Haftar, en av Khaddafis tidigare generaler, en konkurrerande regering och inledde en väpnad kampanj för att störta den i Tripoli.

I dag rör fortfarande hundratals miliser med varierande mål till bilden. Utländska interventioner gör den riktigt komplicerad. Diktaturerna Saudiarabien, Egypten och Förenade arabemiraten stöder helhjärtat Haftar – liksom Ryssland, som har skickat vapen och över 1 000 legosoldater från den paramilitära Wagnergruppen. Tripolisidan, där Muslimska brödraskapet och andra islamister ingår, får i sin tur stöd av Qatar och Turkiet. Nyligen anlände de första

soldaterna från Ankara, men stridandet ska tydligen skötas av allierade miliser från Syrien.
Att ge sig in i konflikten ser föga lockande ut, men president Recep Tayyip Erdogan har värvat den kringrända libyska regeringen för sina olje- och gasutvinningsplaner i östra Medelhavet. En överenskommelse med Tripoli utökar det turkiska territorialvattnet rejält, vilket skulle ge Ankara rätt till fyndigheterna på bekostnad av Grekland, Cypern och Egypten.
Erdogan ser dessutom Libyen i sig som en ekonomisk möjlighet för turkiska företag. Byggprojekt värda miljarder frystes när Khaddafi hade störtats. Inrikespolitiska syften är också en faktor, även om potentialen för nationalistiska appeller är mindre än vid invasionen i Syrien.
USA har minst två linjer samtidigt. Officiellt har man backat upp FN och Tripoli. Men president Donald Trump har uttryckt sympatier för Haftar, en despot i vardande likt Egyptens ledare Abdulfattah al-Sisi.
Och EU? Frankrike stöttar Haftar, på grund av oljeintressen och för att skydda sin gamla intressesfär i norra och västra Afrika. Italien håller på Tripoli, för att få hjälp att stoppa de båtflyktingar som desperat försöker ta sig ut ur infernot i Libyen. Grekland och Cypern är vansinniga på turkarnas gasimperialism. Europa i övrigt pratar mest om en ”politisk process” som ingen har sett röken av.

I onsdags träffade så Erdogan kollegan Vladimir Putin i Istanbul. De har ett skakigt samarbete om Syrien, och Turkiet har köpt ett ryskt luftförsvarssystem, men i Libyen står de alltså åter på motsatta barrikader. Än så länge.
Deras möjligheter att genomdriva det eldupphör de talar om är begränsade, och Haftar har redan avvisat det. Men tillsammans kan Ryssland och Turkiet kapa dagordningen och ställa väst offside, en favoritsysselsättning för Erdogan och Putin.
EU bor granne med Libyen. Det märks inte på beslutsamheten.
DN 13/1 2020

Faktadomstolar är en meningslös reaktion på alternativa fakta

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Journalister, politiker och intellektuella ska sträva efter att förstå vad som är sant. Men det är bara diktaturer som

också kan basunera ut resultatet som Pravda – sanningen.
Att relativisera är inte att förneka, sa Nobelpristagaren Peter Handke när SVT intervjuade honom i början av december.
Som försvarstal var det verkningslöst. Näst efter att förneka ett historiskt brott – i det här fallet i Srebrenica – är relativisering bland det mest förgripliga en intellektuell kan ägna sig åt, numera.
Jag skriver numera eftersom det inte alltid har varit så. Under flera decennier var relativismen den intellektuella vänsterns bästa vän. Sovjetunionen var en krossad dröm, omöjlig att försvara efter 1968, men titta på USA! Segregationen, Wall Street, Watergate! Visst, Västtyskland hade en demokrati som kanske saknades i DDR, men på vilken sida av muren var det egentligen som minderåriga heroinister rände omkring om nätterna? Och nog för att arabstaterna brottades med nationsbyggandets barnsjukdomar, men låt oss i stället prata om Israel!
Kring millennieskiftet dök argumenten upp igen i svensk debatt. Den här gången handlade det om hedersmord. Det var påfallande ofta samma debattörer som i en tidigare karriär relativiserat socialismens brott – Jan Guillou, Gudrun Schyman – som nu avfärdade hedersmord som ett rasistiskt påhitt, ämnat att skyla över de patriarkala strukturerna i Sverige.

Det är ett sundhetstecken att toleransen för dylika resonemang har minskat. Utöver att det oftast handlar om osmakliga försvar av barbariska sedvänjor eller människofientliga regimer är relativismen dessutom en mycket enfaldig argumentationsstrategi. Det är den kvasiintellektuella motsvarigheten till ett riktigt dåligt äktenskapligt gräl. “Men ska du säga, du som aldrig tömmer diskmaskinen!”

Men kanske håller pendeln på att slå tillbaka alltför kraftigt.

Kunskapsrelativism i sin mest absurda version – ”det finns ingen sanning” – är i bästa fall fånig, i värsta fall politiskt farlig. Men detsamma gäller även dess motsats.

Diktaturer kommer nämligen i två kunskapsteoretiska varianter: de som hävdar att det bara existerar en enda sanning (den vetenskapliga marxism-leninismen, Guds vilja) och de som förutsätter att ingenting är sant (nihilism, irrationalism). Det är kampen om kunskapen, lika mycket som kampen för kunskapen, som utmärker demokratin. Visst bör varje journalist, politiker och intellektuell eftersträva sanningen. Men det är bara i en diktatur som resultatet kan basuneras ut som Pravda – sanningen.

Den sunda reaktionen mot ”alternativa fakta” eller ”fake news” är därför inte ängsliga faktadomstolar (som faktiskt.se som den här tidningen var medskyldig till) utan pluralism – att erbjuda

plattformar för en mångfald verklighetsbeskrivningar och åsikter.
Likaså riskerar befogad rädsla för värderelativism – idén att ingen moral är bättre än någon annan, bokstavligen den enda ideologi som kan legitimera Förintelsen – att minska utrymmet för en demokratiskt oumbärlig värdepluralism.
Att vi kan skilja goda värden från onda värden betyder ju inte att det endast måste finnas ett gott värde, eller ens att de goda värdena kan rangordnas. Tvärtom, det finns många goda, objektiva värden, skrev Isaiah Berlin, 1900-talets kanske främste liberala teoretiker. Men dessa låter sig inte jämföras.

De senaste årens politiska jakt på värderingar som ska förena hela befolkningen är därför djupt problematisk, inte i första hand på grund av de misslyckade försöken att nationalitetsstämpla dessa värderingar utan att själva idén om en värderingskanon inte hör hemma i en demokrati.
Problemet är när rädslan för att relativisera begränsar viljan att förstå främmande, ibland skrämmande fenomen, som exempelvis könsstympning eller tvångsäktenskap. Framgångsrikt förebyggande arbete kräver kunskap och en öppenhet inför att pröva olika metoder, inte bara högljutt fördömande.
De senaste åren har kulturell kunskap uppvärderats i Sverige. Det

tar sig uttryck dels i en självreflekterande, närmast terapeutisk, strävan att förstå mer av det svenska. Dels i ett ökat intresse även för minoritets- och invandrarkulturer.

Det är emellertid inte givet att ökad kunskap leder till ökat stöd för universalism eller kulturrelativism. Ett begrepp som "kulturellt avstånd" har exempelvis kommit att användas i debatten både som förklaring till integrationsproblem och som argument för en mer sluten migrationspolitik.

Den filosofiska förlängningen av detta argument är ju att somliga människor är mindre lämpade att leva i Sverige. Vilket förstås blixtbelyser frågan hur universella vi egentligen tror oss vara.

Ingen kommer undan relativiseringen. Det är, som Handke säger, inte samma sak som att förneka, men det kan vara en effektiv strategi för att sudda ut skillnader mellan det rättfärdiga och det orättfärdiga. Allt handlar om syftet. Är uppsåtet ont blir resultatet därefter.

Andreas Johansson Heinö är doktor i statsvetenskap, förläggare vid Timbro förlag och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Andreas Johansson Heinö

Ewa Stenberg: I Sälen blir olikheten mellan Linde och Wallström tydlig

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Ann Linde (S) har fått sin första större utrikespolitiska kris efter att Iran skjutit ner ett passagerarplan med svenskar ombord.

På söndagen talade hon på försvarskonferensen i Sälen. Där blev det uppenbart att svensk utrikespolitik skiftat fokus efter ministerskiftet.

Sälen.

Sveriges nya utrikesminister har kört stridsbåt, åkt ubåt och flugit stridsflygplan. Hon är intresserad av försvars- och säkerhetspolitik sedan 25 år och hennes senaste besök på Folk och Försvars rikskonferens i Sälen blev en slående kontrast mot hennes företrädare Margot Wallströms (S) sista visit.

När Wallström var här 2018 bröt det ut en öppen strid mellan henne och försvarsminister Peter Hultqvist (S) om hur allvarligt det militära hotet mot Sverige är.

Försvarsberedningen, som är regeringens samrådsorgan med alla riksdagens partier, hade i enighet ändrat synen på hotbilden och sade att ett väpnat angrepp mot Sverige inte längre kan kan uteslutas.
Men utrikesminister Margot Wallström höll fast vi den gamla beskrivningen att ett enskilt militärt angrepp direkt mot Sverige är osannolikt. Det kan tyckas som en strid om ord, men hela försvaret byggs och finansieras utifrån vilka hotbilder som finns. Därför var det principiellt viktigt.
När Ann Linde höll sitt första större tal i Sälen markerade hon:
”Som försvarsberedningen konstaterar kan vi inte utesluta ett väpnat angrepp eller användandet av militära maktmedel mot Sverige.”

Margot Wallström och försvarsminister Peter Hultqvist hade inte bara olika syn på hotbilden, de var djupt oeniga om huruvida Sverige borde ansluta sig till FN:s konvention mot kärnvapen.
Försvarsminister Hultqvist vann den striden, som ytterst handlade om de svenska banden med USA och Nato. Och nu har han alltså fått en ny utrikesminister att samarbeta med som har en annan profil än vad Wallström hade.
De tre tal Margot Wallström höll i Sälen innehöll ofta argument mot ett svenskt Natomedlemskap. Hon talade mycket om FN och mindre om EU.
I Ann Lindes tal var förhållandena motsatta. FN nämndes mycket kort, men hon underströk EU:s betydelse.

”EU är vår viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska plattform, och vi behöver göra mer för att EU ska vara en tyngre aktör inom utrikes- och säkerhetspolitiken.”

Nu står den nya utrikesministern mitt uppe i sin första större kris. Iran har skjutit ner ett passagerarplan och 17 människor som bor i Sverige har dött.

Hon fördömde Irans agerande, oavsett om det var uppsåtligt eller inte. Sitt agerande gentemot Iran förankrar hon löpande med EU:s utrikesministrar.

Moderatledaren Ulf Kristersson berömde regeringens hantering av det nedskjutna planet på sin pressträff i Sälen.

Men det betyder inte att Ann Linde har en lätt väg att gå. Samarbetet med Trumps USA är centralt för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik.

Regeringen har ännu inte uttalat sig om det var rätt av USA att skicka en drönare som dödade bland andra den iranske generalen Qassem Soleimani på väg från en flygplats i Irak. Linde kallade det för ett attentat och ville inte bedöma huruvida det var i självförsvar och förenligt med folkrätten. Men hon sade på sin pressträff att ”vi har striktare syn på självförsvar än vad USA har”.

Frågan är om Sveriges nya utrikesminister kommer att vara lika frispråkig när hon anser att en stormakt gör fel som Margot Wallström var. Hon fördömde Saudiarabiens piskstraff mot

bloggaren Raif Badawi och fick både stark kritik och respekt.
En kris med USA kan bli dyrbarare än en med Saudiarabien. Ann Linde framstår mest av allt som en resultatpolitiker. Hon kommer att väga orden noga.
Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Flygningar från Sverige fortsätter över området

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Tre stora researrangörer i Sverige har bokningar med flygbolag som fortsätter att flyga över Iran, trots svenska och internationella rekommendationer om motsatsen.
Apollo erbjuder oroliga resenärer att boka om sina biljetter under januari.
Efter onsdagens nedskjutning av ett ukrainskt passagerarflygplan i Iran beslutade svenska Transportstyrelsen att tillfälligt återkalla trafiktillståndet för Iran Airs flygningar mellan Sverige och

Iran, och har även starkt avrått från flygningar över landet. Och på lördagen rekommenderade även den europeiska flygsäkerhetsmyndigheten Easa flygbolagen att undvika flygningar över Iran.

Enligt Adelina Dankova på researrangören TUI Nordics pressjour går inga av bolagets flygningar från Sverige över Iran eller Irak, för vars luftrum en liknande rekommendation gäller.

Däremot har TUI under den kommande veckan paketresor från Sverige där kunden reser med flygbolagen Qatar Airways och Emirates, som i sin tur fortsätter att flyga över Iran.

Också Ving har bokningar med Qatar Airways och Emirates till Dubai där planen flyger över det oroliga området.

Enligt regelverket gör varje enskilt flygbolag sina egna bedömningar, men de lyder samtidigt direkt under respektive hemlands myndigheter.

– Vi förlitar oss på att de gjort relevanta säkerhetsbedömningar, men vi följer självklart läget och får se om de börjar erbjuda om- och avbokningar, säger Charlotte Hallencreutz, informatör på Ving, till TT.

Apollo beslutade att under januari erbjuda oroliga resenärer som ska resa med Qatar Airways på berörda rutter att boka om sina biljetter.

TT

Ilska när ambassadör greps i Iran

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Storbritanniens ambassadör i Iran, Rob Macaire, frihetsberövades kort i Teheran i samband med att protester bröt ut vid en minnesstund för de omkomna i veckans flygkrasch. ”Att gripa ambassadörer är naturligtvis olagligt, i alla länder”, skriver Macaire på Twitter.

På söndagen kallade det iranska utrikesdepartementet till sig ambassadören. Departementet skriver på sin hemsida att det sker på grund av att Rob Macaire ”närvarat vid en illegal samling på lördagen”.

Under dagen anordnade den religiösa frivilligmilisen Basij en demonstration utanför Storbritanniens ambassad i Teheran. Milismedlemmarna krävde att den brittiska ambassaden skulle stängas och skanderade ”död åt Storbritannien”. En brittisk flagga brändes också under protesten.

Den iranska nyhetsbyrån Mehr skriver enligt AFP att Macaire greps som misstänkt för ”inblandning i uppvigling till tvivelaktiga handlingar”. Ambassadören själv förnekar att han deltagit i något sådant.

”Jag kan bekräfta att jag inte deltog i någon demonstration! Jag gick till

ett evenemang som skulle vara en minnesvaka för offren för #PS752 tragedin”, skriver han på Twitter.
Macaire konstaterar att det är fullt normalt att vilja hedra offren, bland vilka det fanns britter. ”Jag gick efter fem minuter, när några började skandera”, skriver han.
Ambassadören uppger att han var frihetsberövad i en halvtimme, efter att han lämnat vakan som hölls vid Amir Kabir-universitetet sent på lördagen.
Den brittiske utrikesministern Dominic Raab skriver i ett uttalande att det inte finns någon grund för Irans agerande mot Macaire och att frihetsberövandet är ett ”uppenbart brott mot internationell rätt”, rapporterar BBC. Premiärminister Boris Johnson fördömer händelsen, skriver hans talesperson i ett uttalande.
USA å sin sida har krävt en officiell ursäkt från Iran för frihetsberövandet.
”Det här bryter mot Wienkonventionen, vilken regimen har en ökänd historia av att bryta mot. Vi uppmanar regeringen att formellt be Storbritannien om ursäkt för att ha kränkt ambassadörens rättigheter och att respektera alla diplomaters rättigheter”, skriver Morgan Ortagus, talesperson för USA:s utrikesdepartement, på Twitter.
TT AFP Reuters

Dödens drottning ger flyktingar en värdig begravning

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

De senaste åren har nästan fem miljoner människor flytt svälten i Venezuela. De flesta hamnar i Colombia som inte har resurser att ens begrava flyktingarna som dör. Men en pensionerad obduktionstekniker har skapat en egen kyrkogård där hon begraver migranterna utan kostnad. Hon kallas Dödens drottning.

64-åriga Sonia Bermúdez sätter på sig gummihandskarna och hoppar in i sin fallfärdiga pickup. Hon kör genom centrum i den heta, colombianska staden Riohacha vid karibiska kusten, åtta mil från gränsen till Venezuela. Invånarna vet vad det betyder när hon rullar fram i sin vita pickup – ännu en venezuelansk migrant har dött. Utan att ta betalt sveper och begraver hon de venezuelanska migranter som gått bort under eller efter sin flykt till Colombia. Nästan hälften av dem hon begraver är nyfödda barn.

– Mammorna som kommer är i väldigt dåligt skick. De är undernärda. Deras nyfödda bebisar klarar sig inte, säger hon.

Sonia Bermúdez rattar sin jeep mot sjukhuset. I natt dog Tamara, en tre månaders bebis. Hennes venezuelanska föräldrar har inte råd att begrava dottern. Colombia ger varken bidrag till kista eller begravningsentreprenör. Inte ens den katolska kyrkan ställer upp. Kyrkan begraver endast folkbokförda personer som tillhör en församling. Om det inte varit för Sonia Bermúdez hade de döda venezuelanerna kremerats på bårhuset. Askan hade hamnat i soporna.

När Sonia Bermúdez hämtar det döda spädbarnet på sjukhuset får hon en plastkasse med kläder som föräldrarna lämnat till personalen. En rosa pyjamas och ett par strumpor som det står ”love” på.

Sonia Bermúdez kör till sin före detta arbetsplats med obduktionssalar och förbereder barnets kropp för begravning. Barnet har mycket vatten i lungorna. Tamara dog i lunginflammation. Hennes unga föräldrar hade inte råd att hyra en ordentlig bostad utan bodde i ett träskjul i utkanten av Riohacha. I denna del av Colombia är nätterna kalla och dagarna heta. Tamara fick en förkylning som utvecklades till lunginflammation. När hon kom till sjukhus fick hon antibiotika, men var för svag för att återhämta sig. En och en halv dag senare dog hon.

– Jag har svept tusentals kroppar, men när det är barn är det alltid speciellt. Det tar emot, säger Sonia Bermúdez.

Bredvid lilla Tamara på obduktionsbordet ligger en död venezuelansk flykting från oljestaden Maracaibo. Han gick också bort i går, 57 år gammal. Han hade korsat gränsen i öknen, men när han kom till sjukhuset var han i sådant dåligt skick att personalen inte kunde rädda hans liv. Hans döttrar, som också flytt från Venezuela, tog kontakt med Sonia Bermúdez och undrade om hon kunde begrava deras pappa.

– Självklart. Det är mitt uppdrag som medmänniska, säger hon.

Migranterna kallar Sonia Bermúdez ”La reina de los muertos”, Dödens drottning.

– Mitt kontrakt är inte med kyrkan. Det är med Gud. Alla, oavsett nationalitet, har rätt till en värdig begravning.

Sonia Bermúdez trär på bebisen den rosa pyjamasen och tar fram sin sminkdosa. Hon pudrar bebisens kinder och stryker läppglans över läpparna. Sedan lägger hon Tamara i en vit kista med slutna ögon.

När det politiska projektet med att fördela inkomsterna från oljan kollapsade i Venezuela för fem år sedan inträffade en unik situation. Från att ha varit Latinamerikas rikaste land blev Venezuela kontinentens fattigaste. Korruption och maktmissbruk gjorde att staten gick i konkurs. Landet hade inte längre pengar att importera mat och mediciner.

Sjukdomar och svält spred sig och till slut fanns det ingen annan utväg

för fattiga än att fly. De senaste åren har 4,5 miljoner människor, nästan en femtedel av Venezuelas befolkning, flytt diktatorn Nicolás Maduros regim. De flesta migranter, upp mot två miljoner, har hamnat i grannlandet Colombia. Andra har rest vidare till Ecuador, Peru, Bolivia, Chile, Argentina, Brasilien eller Mexiko. Endast de rika har kunnat fly till USA eller Europa.
Vad som förvärrar situationen är grannländernas ansträngda ekonomier. Det finns inga resurser att ta emot flyktingarna. Flyktingmottagandet är beroende av välvilja från privatpersoner.
– Colombias president gör inte mycket, säger Sonia och stannar vid ett trafikljus.

Några gångtrafikanter får syn på henne och kastar slängkyssar och vinkar. Sonia har blivit en lokal kändis sedan hon för fyra år sedan började begrava de venezuelanska migranterna som dog i denna del av Colombia. När hon stannar till för att handla en liter kyld Coca-cola vid ett snabbköp får hon läsken gratis.
– Sonia är en av de finaste personerna vi har här, säger butiksbiträdet.
Sonia Bermúdez kör ut på landsvägen som löper genom öknen i La Guajira, en av Colombias fattigaste regioner. Efter några kilometer når hon en kåkstad som venezuelanska flyktingar byggt på en övergiven tomt. Flera hundra skjul, byggda av plankor och plåtbitar,

sträcker sig över det torra landskapet.
På flaket har Sonia Bermúdez kistan med Tamara som ska lämnas över till föräldrarna. När invånarna ser den vita pickupen röra upp kåkstadens damm vet de vad som väntar.
Ett trettiotal grannar står samlade utanför föräldrarnas skjul. Barnets mamma, Marialys Mendoza, 23, ligger på mage i sin säng med ansiktet begravt i en kudde. Det blir pappan, Keiver Bautista, 26, som tar emot kistan.
Han sätter den lilla kistan på ett bord utanför skjulet och fingrar på locket. Han vill öppna, men tvekar. Först när de andra i rummet tittar bort öppnar han locket. Vrålet som skjuter ur hans hals, när han får se sin första dotter ligga död i kistan, skär genom märg och ben. Ingen som hör skriket kommer någonsin att glömma det. Pappan vrålar och gråter om vartannat.
– Me siento culpable, jag känner skuld, säger Keiver Bautista.
När Tamara blev förkyld förstod pappan inte allvaret. Han lät mamman åka in själv med deras dotter till sjukhuset. Han besökte dottern bara en gång.
– Jag känner skuld. Jag känner skuld, upprepar han.
Några kvinnor börjar viska. De gillar inte att bebisens ögon är slutna. Kvinnorna menar att åtminstone ett öga måste vara öppet. Annars kommer inte flickan till himlen och blir en angelito – liten ängel.

La Guajira är en mytomspunnen plats i Colombia. Det är i den här regionen som två av Nobelpristagaren Gabriel García Márquez främsta romaner – ”Hundra år av ensamhet” och ”Kärlek i kolerans tid” – utspelas. Damernas diskussion om att bryta av en tändsticka för att hålla upp ögonlocket så att det ena ögat syns känns som en scen ur en roman. Det slår mig att ”Dödens drottning” skulle kunna vara en rollfigur i en av hans romaner.

Trots att Sonia Bermúdez arbetar gratis med att svepa och begrava döda kroppar är det sällan leendet flyr hennes läppar. Hon är inte rädd för döden.

– Döden påminner oss om att vi ska leva, säger hon. Jag älskar livet.

Dagen efter kör Sonia Bermúdez in i kåkstaden och hämtar kistan. Begravningen ska äga rum på förmiddagen. Pappan och mamman sätter sig på flaket bredvid kistan. I dammet bakom bilen går ett begravningståg med ett femtiotal flyktingar.

Kyrkogården som Sonia Bermúdez själv byggt ligger längs landsvägen, fem kilometer från kåkstaden. Marken tillhör staten, men eftersom ingen använde den valde Sonia att anlägga sin kyrkogård här. Här har hon låtit bygga fyra stora betongkammare, ett slags kolumbarium, där kistorna enligt latinamerikansk tradition förs in ovanpå varandra i separata nischer. Hittills har hon begravt 204

venezuelanska migranter. I dag blir det den 205:e.
Tamaras pappa ställer kistan i skuggan under ett träd och öppnar locket för att ge vännerna en sista chans att ta farväl av dottern.
Damerna har fått sin vilja genom. Båda ögonen är uppspärrade av tändstickor innanför ögonlocken. Damerna har även lagt på maskara och pudrat kinderna. Tamara ser ut som en docka.
Innan pappan stänger locket går mamman några meter bort, lyfter upp sin tröja och klämmer ut bröstmjölk i en nappflaska. Tårarna rinner nedför hennes kinder medan mjölken sprutar ned i flaskan.
Mamman skruvar på locket, placerar nappflaskan i kistan och kysser sin döda dotter en sista gång på pannan.
På andra sidan kyrkogården har Sonias assistent, 57-årige Fran Díaz, förberett graven. Tamara blir första bebis att begravas i en av de mindre djupa nischerna. Det är här Venezuelas flyktingbarn begravs.
När pappan för in kistan i öppningen skjuter ännu ett vrål ur hans hals. Han hoppar, slår och skriker. För att inte skada sig själv hålls han krampaktigt av sina vänner. En vän till familjen kommer fram till mig. För nio månader sedan flydde hon från oljestaden Maracaibo som tidigare var en av Latinamerikas rikaste städer.
– Allt detta är Maduros fel. Han sa att han skulle skapa ett rättvist samhälle. I stället körde han landet i

botten. Hur många liv har han inte på sitt samvete? Hundratusentals? Miljoner? säger Jace Yelis.
Hon får medhåll av en väninna som tidigare tjänstgjorde i Guarda Nacional, Maduros nationalgarde.
– Det går inte att vara kvar. Regeringen har blivit ett gäng kriminella. Det finns ingen mat. Ingen medicin. Inga sjukhus. Jag är så arg, säger Camila Gomez.
Hon tittar på graven där hennes väninna skriver in Tamaras namn med en spik i den än så länge färska betongen.
– Jag svär, om jag kunnat, hade jag skjutit Maduro.
Henrik Brandão Jönsson

Fakta. Fattigdom i Venezuela

Enligt den katolska välgörenhetsorganisationen Caritas är 57 procent av Venezuelas barn under fem år undernärda eller löper risk att bli undernärda.
En rapport från FN visar att 94 procent av Venezuelas befolkning lever i fattigdom.
Ända är Venezuela det land med världens största kända oljereserv.
De senaste åren har uppemot fem miljoner flytt Venezuela. Nästan två miljoner har tagit sig till Colombia. Resten har rest vidare till Ecuador, Peru, Bolivia, Chile, Argentina, Brasilien eller Mexiko. Endast de mest välbeställda har kunnat fly till USA eller Europa.

Efter mörk-läggningen – de vill att landets ledare avgår

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

För andra dagen i rad genomfördes på söndagen regimkritiska demonstrationer på flera håll i Iran. Trycket ökar på regimen i Iran sedan militären medgett att man av misstag sköt ned ett ukrainskt passagerarplan, något som tog 176 liv.

”De ljuger om att vår fiende är USA, vår fiende är här”, skanderar en grupp demonstranter utanför universitetet i Teheran i ett filmklipp som sprids på Twitter. Filmklippets äkthet har inte kunnat verifieras, men att ilskan bubblar i Iran framkommer även i iranska medier som rapporterar om demonstrationer vid flera universitet.

Upprördheten riktar sig mot landets politiska och religiösa makthavare och kommer som en reaktion på Irans hantering av informationen kring det ukrainska trafikflygplanet som kraschade strax efter start i onsdags.

Protesterna som startade utanför Amir Kabir-universitetet, som ligger i närheten av byggnaden där USA

tidigare hade sin ambassad, ska enligt statskontrollerade medier bestå av uppemot 1000 personer. Enligt filmer som publicerats av bland andra New York Times är demonstranterna många fler.
”Död åt diktatorn” och ”Skäms Khamenei, lämna landet!” skanderar demonstranter på filmklipp som sprids i sociala medier. Kravallutrustad polis avfyrade tårgas mot demonstranterna, skriver Reuters.
Ilskan har främst riktats mot landets högste andlige ledare ayatolla Ali Khamenei men också mot toppgeneralen Qassem Soleimani som dödades i USA:s drönarattack i förra veckan. Demonstranterna har synts riva sönder bilder som föreställer generalen.

”Be om ursäkt och avgå” löd en av rubrikerna i den regeringskritiska tidningen Eternad på söndagen. I en artikel stod det att det nu är ”folkets vilja” att de som är ansvariga för den missvisande informationen kring vad som visat sig var en nedskjutning ska avgå.
USA:s president Donald Trump säger att han ställer sig bakom det iranska folket, via ett meddelande på Twitter som även publicerades på persiska, och säger att han inspireras av demonstranternas mod.
”Irans regering måste tillåta människorättsgrupper att övervaka och rapportera fakta kring de pågående protesterna. Det får inte ske en till massaker av fredliga demonstranter, och inte heller en

nedstängning av internet. Världen tittar på”, skriver presidenten.
Det ukrainska passagerarflygplanet sköts ned bara några minuter efter start i Teheran på onsdagen, när Irans militär hade höjd beredskap för en amerikansk vedergällningsattack. Iran hade några timmar tidigare attackerat militärbaser i Irak där amerikanska trupper höll till utan att orsaka annat än skador på bland annat en helikopter och några tält.
Efter att USA dödat den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani i en drönarattack den 3 januari skickade de två arvfienderna hemliga meddelanden till varandra via Schweiz ambassad i Teheran, skriver New York Times. USA påstås ha uppmanat Iran att vara ”proportionella” när de genomförde en vedergällningsattack.
Senast i november förra året skakades Iran av protester. Enligt människorättsorganisationen Amnesty International ska 300 personer ha dött och tusentals skadats och gripits efter den iranska regimens oaktsamma hantering av de upprörda folkmassorna.
Fyra irakiska soldater skadades på söndagen när en militärbas i Irak, där även amerikanska soldater är stationerade, attackerades. Åtta raketer ska ha träffat flygbasen Balad, cirka åtta mil norr om huvudstaden Bagdad, enligt ett uttalande från irakisk militär. Det framgick inte av uttalandet vem som låg bakom attacken.

Det finns inga uppgifter om att amerikanska trupper har skadats. Majoriteten av de som var stationerade vid basen har evakuerats med anledning av det upptrappade diplomatiska läget mellan USA och Iran.

Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Fakta. Konflikten

Det spända läget mellan USA och Iran har under de senaste veckorna tilltagit.
Fredag den 3 januari. USA dödar den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani i en drönarattack i Iraks huvudstad Bagdad.
Onsdag den 8 januari. Iran genomför en vedergällningsattack mot militärbaser i Irak där amerikanska soldater finns stationerade. Endast materiella skador rapporteras. Senare samma dag havererar ett ukrainskt passagerarflygplan strax efter start Teheran-Imam Khomeinis internationella flygplats. Iran uppger att ett tekniskt fel låg bakom kraschen.
Lördag den 11 januari. Iran medger att trafikflygplanet av misstag sköts ned av militären.

Lungvirus kopplas till fiskmarknad

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Kina.

Ett mystiskt sars-liknande virus som upptäckts i staden Wuhan kopplas till en fisk- och skaldjursmarknad. De flesta av de drabbade arbetar antingen på marknaden eller besöker den flitigt, enligt Världshälsoorganisationens (WHO) preliminära utredning. Marknaden har stängt och inga nya fall har upptäckts.

En 61-årig man har avlidit i lunginflammation och omkring 40 personer har diagnosticerats med viruset. För sju av dem är tillståndet allvarligt.

Viruset ska ha likheter med sars, som 2002–2003 tog 349 liv i Kina och 299 i Hongkong, enligt Hongkongs hälsodepartement.

TT-Reuters

Saudier utvisas ur USA

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

USA. Mer än ett dussin saudiska medborgare som får träning vid militärbaser i USA kommer att visas ut ur landet, uppger CNN.
Beskedet kommer efter en översikt som försvarshögkvarteret Pentagon låtit göra efter det att en saudisk flygvapenanställd i december sköt ihjäl tre personer på en marinbas i Florida.
Pentagon betonar att saudierna som ska utvisas inte anklagas för att ha hjälpt skytten, men inga ytterligare kommentarer ges.
TT-AFP

Tusentals evakueras från vulkan

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Filippinerna.
En 1000 meter hög askpelare och muller från vulkanen Taal i Filippinerna har fått myndigheterna att evakuera tusentals människor som bor i närheten av vulkanen.
Flygtrafiken vid huvudstaden Manilas internationella flygplats har också ställts in.
Det var på söndagen som Taal, belägen i den närliggande provinsen Batangas, började skaka och kasta

ur sig aska och rök. Det kan tolkas som att ett större utbrott är på gång de närmaste veckorna.
Flygtrafiken vid Ninoy Aquinos internationella flygplats har tillfälligt ställts in åp grund av utbrottet.
TT-Reuters

Abchaziens ledare avgår

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Georgien.
Utbrytarregionen Abchaziens ledare Raul Chadzjimba avgår, Det sker efter flera dagars protester mot hans seger i valet 2019. Oppositionen har överklagat valresultatet till regionens högsta domstol.
Ett nytt val ska hållas den 22 mars.
TT-AFP

Malta har fått ny premiärminister

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Malta.
Robert Abela. Det är Maltas nye premiärminister.
Den 42-årige advokaten och parlamentsledamoten Robert Abela valdes tidigt på söndagen till partiledare för regeringspartiet, socialdemokratiska Labour.
Abela väntas tillträda i dag, måndag.
TT-AFP

Miss bakom kärnkraftverks-varning

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Kanada. Provinsmyndigheten i Ontario i Kanada skickade ut en felaktig varning om en ”händelse” vid kärnkraftverket Pickering nära Toronto på söndagen. Varningen gick ut via sms till allmänheten. Räddningspersonal arbetar med situationen men inga avvikande utsläpp av radioaktivitet har förekommit och boende i närheten av kärnkraftverket behöver inte

vidta några förebyggande åtgärder, löd meddelandet.
Knappt en timme senare meddelade myndigheterna att varningen skickats av misstag och att det inte råder någon fara för allmänheten eller miljön.
TT-Reuters

Många döda i Kongo-Kinshasa

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Kongo-Kinshasa. Många soldater dödades och skadades i strider med den islamistiska extremistgruppen ADF i östra Kongo-Kinshasa tidigare i veckan. En talesperson för armén säger att 30 soldater dödades och 70 skadades, varav flera allvarligt, när armén slog till i provinsen Nordkivu.
40 extremister dödades, varav fem ledare, säger talespersonen.
I oktober i fjol inledde armén en offensiv mot ADF. Under november och december dödade den islamistiska extremistgruppen minst 150 civila i olika attacker. TT-AFP

”Det här planet är designat av clowner – ledda av apor”

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

Interna meddelanden och dokument från flygplanstillverkaren Boeing visar hur medarbetare diskuterat hur de ska kunna lura den amerikanska flygsäkerhetsmyndigheten under tiden som modellen 737 Max utvecklades.

Det framgår av över hundra sidor material som överlämnats för utredning till amerikanska kongressen.

I dokumenten syns hur Boeing-anställda hånar regelverket och talar nedsättande om det flygplan som bolaget är på väg att utveckla.

År 2017 skrev en av Boeings medarbetare. ”Det här flygplanet är designat av clowner, som i sin tur är ledda av apor”.

Dokumenten som nu släppts av Boeing tyder på att flygplanstillverkaren medvetet undanhöll avgörande problem med mjukvaran i simulatorerna för 737 Max-modellen under tiden då simulatorn skulle godkännas av den amerikanska flygsäkerhetsmyndigheten, FAA.

Simulatorn användes för att utveckla den nya modellen – som

senare råkade ut för två dödsolyckor med 346 döda som följd.
”Skulle du sätta din familj i ett flygplan som tagits fram i en Max-simulator? Det skulle inte jag”, skrev en anställd till en annan 2018, vid en tid då flygplanet ännu inte hade råkat ut för någon krasch. ”Nej”, svarade kollegan.
I ett annat meddelande från 2018 tycks en medarbetare ångrat sig efter att deltagit i mörkläggningen:

”Ja, jag har fortfarande inte blivit förlåten av Gud för vad jag dolde förra året”, lyder medarbetarens kommentar som nu blivit offentlig.
Den interna kommunikationen i Boeing kommenteras av demokraten Peter A DeFazio, ordförande i Representanthusets Transportkommitté:
Det här ”målar upp en djupt störande bild av hur långt Boeing tydligen varit villigt att gå för att undvika granskning från lagstiftare, flygplansbesättningar och den flygande allmänheten, även när dess egna anställda slog larm internt”, säger han enligt Washington Post.
De släppta dokumenten visar också hur viktigt det varit för Boeing att övertyga flygsäkerhetsmyndigheten om att piloter inte skulle behöva särskild simulatorträning för att flyga 737 Max. Detta för att hålla nere kostnaderna för flygbolagen.
I mars 2017 skrev en pilot i chefsställning till sina kollegor för att ”understryka vikten av att hålla

fast vid att det inte krävs någon simulatorträning”.
”Boeing kommer inte att låta det hända. Vi kommer att söka upp varenda lagstiftare som försöker göra det till ett krav”, skrev piloten.
När det gäller simulatorträning har Boeing nu bytt fot och meddelade i veckan att bolaget rekommenderar piloter att genomgå träning i simulator innan flygning med 737 Max.
Men de släppta meddelandena är i högsta grad besvärande för Boeing. De är bara den senaste i raden av skandaler som skakar bolaget.
Sedan tio månader står 737 Max-flygplan parkerade på marken över hela världen efter att ha belagts med flygförbud efter de två dödsolyckorna hösten 2018 och vintern 2019.
Bolaget riskerar att behöva punga ut med runt motsvarande 100 miljarder kronor i ersättningar till de dödas familjer och till flygbolag som köpt, men inte kunnat använda Max-flygplanen.
Boeing har i ett uttalande sagt att den interna kommunikation som nu blivit offentlig ”inte speglar företaget vi är och behöver vara, och att de är fullständigt oacceptabla”.
Flygsäkerhetsmyndigheten FAA påpekar att deras experter granskat de släppta dokumenten och att ingenting nytt framkommer angående säkerhetsrisker som inte redan var kända i den utredning av 737 Max som pågår.

Det är ännu oklart när klartecken kommer att ges för den olycksdrabbade modellen att flyga igen.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

”Fiktionen blev verklighet i och med Tredje riket”

MÅNDAG 13 JANUARI 2020

På Konstakademien i Stockholm är det den 22 januari svensk premiär för ”Die Stadt ohne Juden” med Olga Neuwirths musik, spelad av Kammarensemblen och dirigerad av Christian Karlsen. Arrangör är Lizzie Scheja, vd för judisk kultur i Sverige.

1 Vad är detta för ett projekt?

– ”Die Stadt ohne Juden” är en stumfilm från 1924 av Hans Karl Breslauer. Den är en av de mest förebådande och provocerande filmerna som gestaltar ett Wien där judarna tvingas lämna staden på grund av våldsinriktad antisemitism. I decenniet därpå förvandlas fiktionen till verklighet i och med Tredje riket.

2 Så musiken är komponerad speciellt för filmen?

– Ja, Olga Neuwirth insåg att hon ville göra det, inte bara för att hon är en österrikisk-judisk tonsättare, utan också för att hon är en av ”de andra österrikarna” – de få artister och intellektuella som har en kritisk hållning till vad som händer i Österrike och Europa dessa dagar.

3 Vad önskar du ska hända i salen under föreställningen?

– Jag hoppas att publiken påverkas både emotionellt och intellektuellt. Känslomässigt på grund av de estetiska aspekterna. Filmen är en av de få expressionistiska filmer som finns kvar från den perioden och Olga Neuwirths uttrycksfulla musik är framförd live. Intellektuellt för de reflektioner detta väcker, det fasansfulla ämne som senare blev verklighet.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se

Löfven till World Holocaust Forum

TISDAG 14 JANUARI 2020

Statsminister Stefan Löfven reser nästa vecka till Israel för att delta i 75-årsminnet av befrielsen av Auschwitz Birkenau.
Stats- och regeringschefer från Europa, Nordamerika och Australien deltar i World Holocaust Forum 2020 på minnes- och forskningscentret Yad Vashem i Jerusalem den 23 januari. Temat för forumet, som är det femte i ordningen, är bekämpandet av antisemitismen.
TT

Regimen vägrar lyssna när folket höjer rösten

TISDAG 14 JANUARI 2020
Analys
För första gången fördömer demonstranterna i Iran prästerskapet, politikerna och militären. Men om den folkliga vreden åstadkommer någon genomgripande förändring är en öppen fråga.
Gatuprotesterna mot den iranska regimen gick på måndagen in på sin

tredje dag. Filmklipp som delats på Twitter och andra sociala nätverk visar demonstrationer vid universiteten i storstäderna Teheran och Ishafan.

Protesterna riktar i huvudsak in sig på den iranska regimens hantering av nedskjutningen av det ukrainska passagerarplanet i onsdags, där 176 människor dog, däribland 17 svenskar.

Demonstranterna är omgivna av massiva uppbåd av utkommenderad kravallpolis med svarta uniformer och hjälmar. Nyhetsbyrån AP rapporterar om beskjutning med skarpa skott och tårgaspatroner och incidenter som tyder på blodvite. Polisen har förnekat att den använt skjutvapen.

Situationen är spänd. Vid Sharif-universitetet skulle ha anordnats en minneshögtid på måndagen. Minst 13 av dödsoffren i onsdagens flygkatastrof var studerande vid universitetet. Men ceremonin avlystes på grund av det oroliga läget.

Det officiella Iran gör vad det kan för att strypa rapporteringen om missnöjesyttringarna. Väster-ländska journalister och västerlänningar i allmänhet hålls borta från de oroliga områdena. Härom dagen blev Storbritanniens ambassadör Rob Macaire gripen och tillfälligt arresterad när han med sin mobiltelefon filmade en sekvens från en demonstration utanför Amirkabiruniversitetet i centrala Teheran.

Nu är gatuprotester inget nytt i Iran. För ganska precis två år sedan hölls landsomfattande våldsamma protester som spred sig till ett åttiotal städer och samhällen. Och så sent som förra året, från mitten av november och en dryg månad framåt, gick iranier ut i ansenliga demonstrationer som slogs ned oförsonligt.

En rapport från människorättsorganisationen Amnesty International talar om över 300 döda i förra årets protestvåg. Andra källor har betydligt högre siffror.

Men på en punkt avviker de allra senaste dagarnas demonstrationer från de tidigare. Och det är en skillnad som borde göra Irans styrande rejält nervösa.

Förut har protesterna handlat om missnöje över prishöjningar på mat och bensin eller om hur politikerna använder pengarna. Denna gång, däremot, har frustrationen fått ett ansikte: själva det iranska samhällssystemet och de figurer som symboliserar det.

Nyhetsbyråer rapporterar om slagord som riktas mot ayatollan, mot prästerskapet, mot revolutionsgardet och även mot den dödade generalen Qassem Soleimani.

Att den iranska maktbasen hamnat i skottgluggen för folkets öppna vrede är något nytt. Frågan är vilken skillnad det gör när det kommer till kritan.

Kommer vi att få se mullornas regim falla under trycket av massiva

demonstrationer, efter samma mönster som 1979? Då smög shahen iväg i landsflykt och banade väg för ayatolla Khomeini, som vid den tiden betraktades som en samlande kraft för den regimfientliga oppositionen.

Några saker talar dock emot en sådan händelseutveckling:

Shah Reza Pahlavi tappade delvis greppet om militären under revolutionen 1979. Även om hans elitstyrka, det kejserliga gardet, var lojal in i det sista, förekom omfattande myterier från bland annat flygvapnet. Något liknande har vi hittills inte sett i de aktuella protesterna. De enheter som skapades efter revolutionen, som revolutionsgardet och den halvmilitära frivilligrörelsen basij, tycks stå enade bakom etablissemanget.

1979 års resning hade ett samlande namn som massorna ställde sig bakom. Den mångskiftande samling av intressegrupper som mobiliserade mot shahen backade upp shialedaren ayatolla Ruhollah Khomeini. Något många i efterhand kom att ångra, men under revolutionsfasen var elementet av personkult något som elektrifierade demonstranterna.

Att en polariserande och impopulär figur som USA:s president Donald Trump högljutt talar för en regimförändring i Iran är ingen fördel för demonstranterna. Dels är det ett hinder för att samla sympati från omvärlden. Dels utnyttjas Trumps hejarop av regimen, som

beskyller demonstranterna för att gå främmande makters ärenden.
Å andra sidan innehåller massiva folkliga protester alltid en osäkerhetsfaktor som gör händelseutvecklingen svårbedömd.
Så sent som 1978 konstaterade den amerikanska underrättelsetjänsten CIA i en rapport att shahen av Iran satt stadigt på sin tron. Ett år senare var han borta.
Och bara veckan innan massdemonstrationerna på Tahrirtorget i Kairo år 2011, som skulle leda till president Hosni Mubaraks fall, avfärdade BBC:s expert en sådan utveckling.
Det pågående vapenskramlet mellan Iran och USA, som för bara en vecka sedan befann sig farligt nära öppen väpnad konflikt, tycks för tillfället ha stillat. På måndagen besöktes Irans president Hassan Rouhani av gulfstaten Qatars statschef, emiren Tamim bin Hamad al-Thani. Emiren har goda relationer med både Iran och USA och sade efter mötet med Rouhani att ”nedtrappning från alla sidor är den enda lösningen på krisen”.
Erik Ohlsson

Amerikanerna tvivlar på landets säkerhet

TISDAG 14 JANUARI 2020

Donald Trump bestämde sig för att döda den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani för sju månader sedan, uppger amerikanska medier. Vita huset har svårt att leda i bevis att Soleimani utgjorde ett överhängande hot just nu. Folkmajoriteten tvivlar på statsapparatens tillförlighet.

I fredags sade Donald Trump till Fox News att Qassem Soleimani hade planer på att bomba fyra amerikanska ambassader. Därför dödade Trump generalen i en drönarattack strax efter midnatt den 3 januari.

Men hittills har regeringen inte presenterat några underrättelsebevis som bekräftar presidentens utsaga. Inte ens ministrarna som befann sig runt Trump när han gav ordern säger sig ha kännedom om Soleimanis planer på att spränga fyra ambassader i luften.

Försvarsministern Mark Esper:

– Jag har inte sett något vad gäller fyra ambassader.

Säkerhetsrådgivaren Robert O’Brien:

– Det är alltid svårt, även med den utsökta information vi har, att veta exakt var målen är.
Utrikesministern Mike Pompeo:
– Vi vet inte exakt när och vi vet inte exakt var, men det var på riktigt.
Vita huset hävdar att Soleimani utgjorde ett ”nära förestående” eller ”överhängande” hot mot USA.
Men majoriteten av amerikaner tycks (ännu) inte övertygade om riktigheten i det påståendet.
52 procent av befolkningen säger att drönarattacken mot Soleimani har gjort USA mindre säkert, enligt en mätning som Washington Post refererar på måndagen. Hela 73 procent säger att de är ”väldigt oroade” eller ”något oroade” över att krig bryter ut mellan USA och Iran.

Vita husets valhänta hantering av efterspelet har också resulterat i en liten spricka inom det republikanska partiet.
Tre republikaner röstade för Demokraternas resolution som kräver att Trump konsulterar kongressen innan han beordrar militära attacker mot Iran.
En mycket liten grupp avvikare, visst. Men en av ”dissidenterna” var Matt Gaetz, som annars står bakom presidenten i vått och torrt.
Gaetz representerar ett valdistrikt i Florida där det bor många krigsveteraner. Hans röst för Demokraternas resolution får tolkas som ett slags omyndigförklarande av president Trump som överbefälhavare, åtminstone i Mellanöstern. Här tar Trump

uppenbarligen stora inrikespolitiska risker.
Som president har Trump ägnat tre år åt att undergräva trovärdigheten för den amerikanska underrättelsetjänsten, som han utmålat som en lögnaktig ”stat i staten”.
Kampanjen har varit så effektiv att en majoritet av befolkningen nu tycks tvivla när företrädarna för statsapparaten ber väljare och kongresspolitiker att lita på deras generella utsagor om läget i Mellanöstern.
Gina Haspel, CIA-chefen som ersatte Mike Pompeo, hävdar att Soleimani utgjorde ett överhängande hot. Men enligt Haspel finns ingen enskild bevisuppgift som bekräftar hotet, utan en ”mosaik” av uppgifter som pekar mot att aktörer i regionen planerade attacker mot ambassader och baser i syfte att driva amerikanska militärer ur Mellan-östern.
Samtidigt fylls amerikanska medier av uppgifter som tyder på att Trump bestämde sig för att döda Soleimani för över ett halvår sedan.
Enligt tv-kanalen NBC auktoriserade Trump en attack mot Soleimani för sju månader sedan, då Iran skjutit ned en obemannad amerikansk drönare.
Dåvarande säkerhetsrådgivaren John Bolton och utrikesminister Pompeo övertygade Trump om att döda Soleimani som vedergällning, enligt källor till NBC.
Men Trump bestämde sig för att villkora en sådan attack: Om Irans

provokationer i regionen dödade en amerikan skulle han svara med att släcka Soleimanis liv. Den 27 december regnade 30 raketer över en irakisk militärbas i Kirkuk, där ett antal amerikaner befann sig. En dog och fyra skadades.
Vita huset vill rikta fokus mot det ”överhängande hotet” från Iran. Men klimatet i Vita huset har också förändrats. Den nuvarande uppsättningen rådgivare har en sammansvetsad syn på Iran. Förvarsminister Esper och utrikesminister Pompeo är gamla klasskamrater från officershögskolan i West Point – ”mer villiga att presentera aggressiva alternativ och mindre benägna att kontrollera hans instinkt”, som Washington Post sammanfattar deras förhållningssätt till Donald Trump.
Som ofta med Trump tycks tv-bilder ha spelat en avgörande roll för hans beslut att agera. Under nyårshelgen satt presidenten i sitt vinterpalats i Florida och såg hur demonstranter attackerade den amerikanska ambassaden i Bagdad.
Trump bestämde sig för att inte riskera att gå samma öde till mötes som företrädaren Jimmy Carter. Carters ovilja att attackera Iran under krisen 1979 – då 52 amerikanska medborgare togs gisslan inne på USA:s ambassad i Teheran – stod honom dyrt. 77 procent av befolkningen uttryckte sitt missnöje och Carter häcklades som den ”första kvinnliga presidenten”.

Efter att Trump dödat Soleimani hänvisade han specifikt till 1979. Om Iran slog tillbaka, sade han, skulle USA attackera 52 mål – ett för varje person som Iran höll som gisslan för 40 år sedan.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Ny nordirländsk regering framgång för Johnson

TISDAG 14 JANUARI 2020

Efter tre år av politiskt dödläge har Nordirland åter en egen regering. Miljarder i stöd från London och Dublin fick probrittiska unionister och irländska nationalister att komma överens. För Boris Johnson, som

besökte Belfast på måndagen, är överenskommelsen en stor framgång.
En permanent samlingsregering med protestantiska unionister och katolska nationalister var en bärande del i Långfredagsavtalet, som 1998 gjorde slut på tre decennier av politiskt våld i Nordirland.
Det har tidvis fungerat, trots stora spänningar mellan de båda sidorna i konflikten som har helt olika syn på provinsens framtid. Unionisterna vill till varje pris att Nordirland ska förbli en del av Storbritannien, medan nationalisterna vill se en återförening med Irland.
Men 2017 kollapsade samstyret, sedan nationalistpartiet Sinn Féin lämnat regeringen i Belfast i protest mot en skandal kring ett havererat energiprojekt.
Sedan dess har parlamentsbyggnaden Stormont stått tom, och opolitiska tjänstemän fått styra Nordirland utan mandat att genomföra reformer. Regeringen i London har haft mer inflytande över politiken än vad som var tänkt i fredsavtalet.
Parallellt med detta har brexitfrågan ökat spänningarna. Nordirland röstade för att stanna i EU med 56 procent mot 44. Unionistiska DUP är för brexit, Sinn Féin emot.
Men i förra veckan kom ett genombrott, utlöst av allt att döma av löften från London om ett ännu ospecificerat extra bidrag till Nordirland. Enligt brittiska medier handlar det om så mycket som

mellan en och två miljarder pund, motsvarande mellan 12 och 25 miljarder kronor. Samtidigt lovar republiken Irland att skjuta till över 100 miljoner pund till infrastrukturprojekt som berör områden norr om gränsen.

I lördags sammanträdde de 90 ledamöterna i parlamentet Stormont för första gången sedan 2017 och utsåg ministrar i en ny samlingsregering där alla de fem största partierna deltar.

Försteminister blir DUP-ledaren Arlene Foster och vice försteminister Sinn Féins Michelle O'Neill.

Boris Johnson kallar detta ett "historiskt ögonblick" och uttalade sig triumferande inför måndagens resa till Belfast, där han träffar ledarna för självstyret och Irlands premiärminister Leo Varadkar.

– Efter tre år är Stormont öppet igen och regeringen kan gå framåt för att förbättra folks liv och leverera för alla grupper i Nordirland.

En akut fråga för den nya nordirländska regeringen är hälsovården som är sämst i hela Storbritannien. Uppemot en sjättedel av Nordirlands befolkning, eller 300 000 människor, står i kö för olika former av vård, och sjuksköterskor strejkar i protest mot att deras löner är lägre än i andra delar av unionen.

Miljardbidraget från London har som villkor att självstyret återupprättas, och väntas nu kunna bidra till att få ett slut på strejken.

Paradoxalt nog är det också brexitfrågan som åtminstone indirekt har drivit DUP och Sinn Féin tillbaka till förhandlingsbordet. Båda de två dominerande partierna är förlorare i den utveckling brexitfrågan har tagit de senaste månaderna.
DUP förlorade den vetorätt över brexit som partiet hade under Theresa May när Johnson vann valet i december och känner sig överkörda av hans nya brexitavtal. Sinn Féin måste nu handskas med att brexit faktiskt blir verklighet. Båda partierna gick dessutom tillbaka i valet, delvis till förmån för mer moderata partier.
Ingmar Nevéus

Krigsherre fördröjer avtal om vapenvila

TISDAG 14 JANUARI 2020

De stridande parterna i Libyen kan vara nära ett avtal om vapenvila. Men vid mörkrets inbrott på måndagen hade varken den laglige premiärminister Fayez al-Sarraj, som stöds av Turkiet, eller gerillaledaren general Khalifa Haftar, Putins man, accepterat villkoren.
Vladimir Putin och Tayyip Erdogan drog under måndagen åt tumskruvarna på sina libyska skyddslingar för att få dem att stödja

den vapenvila som trädde i kraft på söndagen. Men vid mörkrets inbrott bad gerillaledaren general Khalifa Haftar, Putins man, om betänketid till tisdag förmiddag.

Samtalen är en turkisk livräddningsaktion till förmån för Fayez al-Serraj, vars Nationella Samförståndsregering i Tripoli dagligen tappar mark till Haftars LNA-milis och de ryska legosoldater som bistår honom.

Turkiets beslut nyligen att skicka stridande förband till Libyen var mindre en krigsförklaring än en signal till Putin att Turkiet fått nog. De bägge länderna har dyrbara samarbeten att vårda på flera andra håll i regionen och både Putin och Erdogan ville slippa hamna på kollisionskurs i Libyen.

I fredags enades de om att tvinga fram ett slut på striderna. När deras beslut nådde parterna var reaktionen lättnad i Tripoli och frustration hos Haftar, som var säker på att kunna storma Tripoli under vintern. Haftar ignorerade först dekretet om vapenvila och drev på sina styrkor. Inte förrän ryssarna skärpt tonen lät han sig släpas till förhandlingsbordet.

Det scenario som nu utspelas betyder inte att Haftar är ute ur leken. Men han är en militär – han var en maktspelare i Libyen långt innan Muammar Khaddafi grep makten 1969 – och ingalunda självskriven ledare för sitt läger. På hans sida återfinns det politiska etablissemanget i Benghazi, som har nära band till den egyptiska

ledningen, och deputeradekammaren i Tobruk, ett av landets bägge rivaliserande parlament.
Med lapptäcket av fraktioner, klaner och särintressen är inget givet. Om Moskva och Ankara skulle försöka dela upp Libyens tillgångar mellan sig över huvudet på de lokala aktörerna så kan nya mönster av intressen hastigt ta form.
Nathan Shachar
naranjal@gmail.com
Dela

Katrine Marçal: Lösning på krisen i kungafamiljen liknar den för brexit

TISDAG 14 JANUARI 2020
Drottning Elizabeth II höll igår krismöte på sitt slott i Norfolk. Prins Harry och Meghan Markle vill lämna sina roller i

det brittiska kungahuset. Lösningen blir en övergångsperiod där paret ska tillbringa med tid i Kanada, enligt ett uttalande från Buckingham Palace.
London.
Drottning Elizabeth, kronprins Charles samt hans söner prins William och prins Harry träffades igår på Sandringham i Norfolk (där drottningen firar jul).
Ett flertal rådgivare från de olika (och nu stridande) hoven deltog men ingen representant från den brittiska regeringen. Än. Prins Harrys hustru, Meghan Markle, hertiginna av Sussex var eventuellt med per telefon. Hon har lämnat Storbritannien och åkt till Kanada. Vilket inte har gjort hennes brittiska kritiker direkt gladare.

Krismötet var ett försök att lösa den fråga som har börjat kallas för Megxit. Förra veckan meddelade prins Harry och Meghan Markle, hertig och hertiginna av Sussex, att de vill lämna sina seniora roller i det brittiska kungahuset och flytta till Kanada på halvtid. De tänker ”arbeta för att bli finansiellt självständiga”. Samtidigt skrev paret att de vill behålla sin bostad i Windsor och sina kungliga titlar.
Krismötet på måndagen verkar ha nått en lösning för Megxit som liknar den för brexit, Storbritanniens skilsmässa från EU.
I ett uttalande från Buckingham Palace efter mötet meddelade drottningen nämligen att familjen har kommit överens om en ”övergångsperiod”. Precis som den

brittiska regeringen har gjort gällande brexit. Detta är naturligtvis ett klassiskt sätt att skjuta svåra frågor och beslut på framtiden. Under övergångsperioden ska prinsparet tillbringa mer tid i Kanada men i övrigt fortsätta ungefär som förr, verkar det som. Buckingham Palace meddelar också att prins Harry och Meghan Markle inte vill vara beroende av de brittiska skattebetalarna. Frågan är vad detta innebär. Vem ska betala för deras säkerhet? Ska de betala skatt? I vilket land? Just nu kommer huvuddelen av deras pengar från prins Harrys pappa, prins Charles. Ska de fortsätta göra det? Särskilt när prins Charles pengar kommer från hans jordbruk i Cornwall som på olika sätt är subventionerat av de brittiska skattebetalarna?

Prins Harry och Meghan Markle håller på och registrerar ”Sussex Royal” som ett globalt varumärke. Ansökningarna som har kommit in gäller produkter som kläder, brevpapper och möjligheten att driva någon form av stödgrupper under namnet. Det verkar vara på det här sättet som de tänker sig tjäna pengar. Men hur kan de göra det utan att kommersialisera en institution (monarkin) som är tänkt att stå över det där med marknaden? Själva ser prinsparet sig, enligt uppgift, som nödvändiga moderniserare av kungahuset. Deras kritiker betraktar dem däremot som två bortskämda typer som inte orkar klippa band i

brittiska småstäder och hellre vill tjäna stora pengar i Nordamerika. Prinsparet gick ut med sina planer offentligt mot drottningens uttalade vilja. Elizabeth II påstås vara ”mycket sårad”. Att prinsparet i sitt uttalande förra veckan bland annat uttryckte det som att de ämnar ”fortsätta samarbeta med drottningen” provocerade många i Storbritannien. Drottningen är inget företag som man kan ”samarbeta med”.
Hon är tja, drottningen.
Vad nu det innebär nuförtiden.
Och det är just det som Megxit ställer på sin spets.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

”Alla som värdesätter jämlikhet, kärlek och respekt kan fira i dag.”

TISDAG 14 JANUARI 2020

Conor McGinn, parlamentsledamot för Labour, till BBC apropå att de första samkönade paren kan gifta sig i Nordirland lagom till alla hjärtans dag. Frågan om samkönade äktenskap har legat under det nordirländska parlamentet, men när det regionala regeringssamarbetet

bröt samman kunde parlamentet i London gå in och godkänna en lagändring.
TT

al-Shabaab misstänks för skolattack

TISDAG 14 JANUARI 2020

Kenya.
Tre lärare har dödats i en extremist-attack mot en skola i Kamuthe i östra Kenya. Polisen skyller dådet på den till stora delar Somaliabaserade rörelsen al-Shabaab.
Gärningsmännen öppnade eld mot skolan, brände ned en närbelägen polisstation och förstörde en telekommast i området.
al-Shabaab är mest aktivt i Somalia, men har sedan Kenya skickade

soldater till det våldshärjade grannlandet 2011 även genomfört regelbundna hämndattacker på andra sidan gränsen.
TT-Reuters

Presidentkandidat hoppar av

TISDAG 14 JANUARI 2020

USA.
Den demokratiske senatorn Cory Booker ger upp försöken att bli USA:s nästa president. Booker, som kommer från delstaten New Jersey, säger sig sakna pengar samt tror inte längre på möjligheten att få representera partiet i presidentvalet i november.
Beskedet kom inför den sista - valdebatten bland demokraternas kandidater inför delstaten Iowas nominering av presidentkandidat den 3 februari. Booker, som var den siste svarte kandidaten i

Demokraternas valkampanj, bjöds inte in att delta i debatten på grund av för lågt väljarstöd.
TT-AFP

Ytterligare död efter vulkanutbrott

TISDAG 14 JANUARI 2020

Nya Zeeland.
Dödssiffran stiger efter vulkanutbrottet utanför Nya Zeeland den 9 december. ”Polisen kan bekräfta att ytterligare en person dog på ett australiskt sjukhus i går kväll till följd av skador från Whakaari-/White Island-utbrottet”, uppger polisen i ett uttalande. Totalt har 18 personer bekräftats döda. Två personer saknas fortfarande.
TT-Reuters

Polisen jagar sjöjungfru-vandaler

TISDAG 14 JANUARI 2020

Danmark.

Den ikoniska statyn Den lilla sjöjungfrun i Köpenhamn har vandaliserats. Under natten till måndagen har en eller flera gärningspersoner skrivit ”Free Hong Kong” med stora röda bokstäver på den sten sjöjungfrun sitter på. Graffitin är dock långt ifrån det värsta som Den lilla sjöjungfrun fått utstå genom åren. Bland annat har hon två gånger fått huvudet avsågat, och en gång blivit bortsprängd från stenen.

TT-Ritzau

Ex-premiär-minister slipper åtal

TISDAG 14 JANUARI 2020

Slovakien. Slovakiska åklagare har lagt ned utredningen mot Robert Fico, ledare för regerande partiet Smer-SD och tidigare premiärminister.
Fico stod anklagad för hets mot folkgrupp sedan han ställt sig bakom ett uttalande den högerextreme parlamentsledamoten Milan Mazurek gjort om landets romska minoritet. I september dömde landets högsta domstol Mazurek för uttalandet, som också gjorde att han tvingades lämna parlamentet. Några dagar senare sade Fico att Mazurek sagt vad ”nästan hela nationen tänker”.
TT-AFP

Källa: USA backar om valutafusk

TISDAG 14 JANUARI 2020

USA tar tillbaka sin anklagelse om att Kina manipulerar sin valuta för att få ojusta handelsfördelar, rapporterar CNBC med stöd av en anonym källa.
Nyheten kommer två dagar innan de två länderna skriver under ett partiellt handelsavtal, en händelse som innebär slutet på en nära två år lång handelskonflikt mellan dem.
Den begravna anklagelsen tar också ned president Donald Trumps upptrappning i augusti, då han som kampanjlöfte lovade att brännmärka Kina som valutamanipulatör.

– Kina försvagar sin valuta för att stjäla våra företag och fabriker, sade han då.
TT-AFP

Så såg Finlands sak ut från Sverige under finska fortsättnings-kriget

TISDAG 14 JANUARI 2020

Den finske diplomaten Georg Gripenbergs dagböcker från finska fortsättningskriget är en lektion i överlevnad och kamp, i moral och realpolitik. De borde läsas av alla som vill förstå vilka mekanismer som sätter in när stormakter har intressen att bevaka, skriver Anna-Lena Laurén.

Det förra alternativet är självmord, det senare sannolikheten att bli mördad. Varför göra självmord av fruktan för att bli mördad?”

Året är 1944, det är den 16 februari och fortsättningskriget pågår mellan Finland och Sovjetunionen. Finland har fått veta på vilka villkor Sovjetunionen kan tänka sig fred. Georg Gripenberg, Finlands ambassadör i Stockholm, är djupt pessimistisk då han beskriver situationen i sin dagbok. Det han ser framför sig – ett framtidsscenario han gång på gång ska uttala – är *Finis Finlandiae*, slutet på Finland.

”Vi veta, att vi står ensamma. Vi önskar utträda ur kriget. Skulle någon av dem, som önskar vårt utträde, vara villig att ge oss ett faktiskt stöd, kunna vi taga större risker. Men något sådant stöd kunna vi ej få”, skriver han bittert.
De sovjetiska fredsvillkoren kallar Gripenberg självmord – de är så hårda att de skulle innebära slutet på Finland som nation. Alternativet är att fortsätta kriga, sannolikt förlora och därefter bli utplånat som land. Med andra ord, att bli mördad.
Sverige är Finlands granne och vän, men den svenska statsledningens inställning är på den här punkten kallsinnig. Gör fred med ryssarna ögonaböj och betala det pris som krävs. Det är det konsekventa budskapet till Gripenberg, som dagligen håller kontakt med den svenska statsledningen.
Georg Gripenbergs dagböcker gavs ut förra våren av Kungliga Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia och Riksarkivet i Finland. Jag sträckläser dem, totalt fångad av den isande känslan av ett liv i giljotinens skugga. Alla tre böcker, från första sidan till sista, vittnar om en outhärdlig vardag: Att ständigt leva i vetskapen om att landet man tjänar dag efter dag, vecka efter vecka ligger ett hårsmån från att bli ockuperat. Och om vad som oundvikligen ska följa: Beslutsfattare och intellektuella ska deporteras, jordbruken kollektiviseras, egendom beslagtas, ett demokratiskt samhälle blir en

provins i en ansiktslös diktatur. Precis som skedde i de baltiska länderna.
Förnuftet säger att det inte finns något hopp. Sovjetunionen går inte att motstå militärt i det långa loppet, Tyskland som är Finlands vapenbroder kommer att förlora kriget, och av de allierade får man förstås inget stöd. Man är på fel sida i kriget.
Lakoniskt skildrar Gripenberg på sitt modersmål – en gammaldags, sirlig svenska – hur Finland pressas från flera håll. Samtidigt som man a) slåss för livet mot Sovjetunionen måste man b) övertyga sina allierade, tyskarna, om att man inte håller på att sluta fred med Moskva och c) övertyga svenskarna och de allierade om det motsatta. I sammanhanget är det ingen som bryr sig om huruvida Finland förblir självständigt eller ej. Det är krig, egenintresset är det enda som räknas. Flera gånger under läsningen av dagböckerna måste jag ta en paus och tänka på situationen i dagens Ukraina och på hur vissa faktorer tycks vara eviga.
Den som saknar mäktiga allierade eller en fördelaktig geografisk position kan hamna i situationer där alla känner sympati, men ingen gör något konkret. I klartext: När ett litet land hotas uppslukas av sin granne är alla upprörda men ingen sänder in marktrupper.
Om man vill överleva måste man dels tro på det omöjliga, dels agera på ett sätt som inte är ägnat åt att samla stilpoäng.

Av de tre böckerna från åren 1943, 1944 och 1945–46 är det 1944 som kraftigast griper tag i läsaren. Det året är Finland svårt trängt militärt, Röda armén avancerar, Tyskland befinner sig på ett sluttande plan och hela världsordningen håller på att byggas om. Sovjetunionen, Storbritannien och USA gör upp om maktsfärerna över de mindre ländernas huvuden.
De sovjetiska fredsvillkoren är blodisande. Sovjetunionen vill ha 1940 års gränser (som inkluderar Viborg) och att Finland ska ge upp antingen Hangö eller Petsamo. Dessutom ska Finland samtidigt demobilisera och driva ut tyska armén ur Lappland.
Finlands regering tackar nej. Man får kritik av den svenska och brittiska statsledningen, som anser att bara en idiot kan tacka nej till ryssarnas – som britterna kallar det – ”generösa” erbjudande. Sovjetunionen svarar med massiva bombräder över Helsingfors för att tvinga Finland på knä. I juni 1944 kommer det ryska storanfallet över Karelska näset. De finska försvarslinjerna bryts, Viborg evakueras och ges upp nästan utan strid. Röda armén avancerar. Vägen till Helsingfors ligger nästan öppen, de finska trupperna är utpumpade, utpinade.
”Om ryssarna får besätta Helsingfors och andra orter, då går vi under, då reser vi oss aldrig mera”, skriver Gripenberg den 18 juni 1944.

Han citerar utrikesminister Henrik Ramsay.
”Ramsay sade, att ’tre miljoner människor dock väl alltid på något sätt kommer att leva’, och hans ord tycktes mig dölja en hemlig ångest. Men till det yttre var han alldeles lugn.”
”Arbeta och icke förtvivla.” Det är utrikesminister Ramsays maxim, ett stråk som löper genom hela boken. Finlands ministrar, diplomater, president och överbefälhavare jobbar, som de tror, mot undergången, de lever 24 timmar i dygnet under fruktansvärd psykisk press. Ingen är förvånad när statsminister Antti Hackzell får ett slaganfall han aldrig hämtar sig från under fredsförhandlingarna i Moskva i september 1944. Samma höst drabbas även försvarsminister Rudolf Waldén av hjärnblödning. Innan dess har Waldéns två söner stupat i kriget.
Det är både fascinerande och skrämmande att läsa om hur beslutsfattare som bär landets öde i sina händer är så pressade och plågade att de knappt vet vad de heter. När Finland i början av september 1944 meddelar att man - accepterar de ryska fredskraven får den nya utrikesministern Carl Enckell det otacksamma uppdraget att tala om för tyskarna att vapenbrödraskapet är upplöst och de tyska soldaterna måste lämna Lappland. (Finland hade aldrig stått emot den sovjetiska storoffensiven utan tysk hjälp.)
Efteråt ringer Enckell Gripenberg.

”’Nu är det gjort’, sade han. ’Hur var det’ frågade jag. ’Mycket dramatiskt, von Blücher använde kraftord o s v, men nu är det gjort.’ Han tillade: ’Och nu går jag och lägger mig.’ Hans röst var klangfull, men det var likväl en dödstrött man, som talade.”
Det blir inte bättre när kriget äntligen är över och den sovjetiska kontrollkommissionen installerar sig på Hotell Torni i Helsingfors. De sovjetiska tjänstemännen älskar att kalla in finländska utrikesministern mitt i natten för att diskutera detaljer i krigsskadeståndet.
Gripenberg:
”Sålunda händer det, att Enckell mitt i natten kalas till någon konferens. Ignatius har sagt denne, att han på detta sätt, med denna arbetsbörda, kommer att ta livet av sig. Härtill hade Enckell med tårar i ögonen svarat, att detta ej kunde hjälpas.”
Mot Finland idkar Sovjetunionen en politik av ömsom hot och hänsynslöshet, ömsom smicker. Man kräver att Finland ska återbörda allt av värde som den finska befolkningen tog med sig då de evakuerades från det annekterade Karelen, bland annat tusentals hästar och 45 000 nötkreatur. Kontrollkommissionen köper dyra möbler för att inreda sitt kontor, super i dagar och skickar räkningen till Finlands utrikesministerium. Därefter ändrar plötsligt ryssarna ton och erbjuder Finland spannmål, socker och 300 ton karameller. I utbyte vill man ha koppar och svavelkis.

Finland har aldrig bett om några karameller och har ingen koppar att leverera. Gripenberg kallar den ryska behandlingen *une duche écossaise*, en dusch som växlar mellan iskallt och kokhett.
Med facit på hand vet vi att Finland behöll sin självständighet, lyckades stoppa en kommunistisk infiltrering och med hjälp av en ytterst försiktig, stegvis genomförd politik sakta frigjorde sig ur den sovjetiska dödskramen. Men det visste man inte 1944–1946. Då levde man dag för dag under ständigt existentiellt hot.
President Risto Ryti, utrikesminister Ramsay och flera andra ministrar fick hårda fängelsedomar för att ha ”orsakat” kriget mot Sovjetunionen. Inrikesministeriet kontrollerades av kommunister som rapporterade direkt till sovjetiska ambassaden på Fabriksgatan. Medan allt detta pågick var Gripenbergs uppgift att upprätthålla de bästa av relationer till Alexandra Kollontaj, den sovjetiska ambassadören i Stockholm. När Gripenberg under en middag hos Kollontaj tvingar sig själv att utbringa en skål för Stalin har han svårt att dölja sin avsmak. Efteråt i sin dagbok kallar han situationen ”för jäklig”.
Gripenbergs relationer till den svenska utrikesministern Christian Günther och kabinettssekreterare Erik Boheman är ytterst förtroliga. Under vissa perioder träffas de nästan dagligen. I Finland är man frustrerad över svenskarnas oförstående inställning till Finlands

pressade situation men vet också att utan Sverige är man definitivt förlorad. Utan starka historiska och politiska band till sin västliga granne, en etablerad demokrati, hade det i praktiken varit omöjligt för Finland att hålla sig kvar i den nordiska gemenskapen.
Gripenbergs dagböcker är en lektion i historia och diplomati, i överlevnad och kamp, i moral och realpolitik.
De borde läsas av alla som vill förstå vilka mekanismer som sätter in när stormakter har intressen att bevaka.
Och som bonus kan man njuta av friherre Gripenbergs då och då framblixtrande sinne för humor.
”När vi hade gått, hade Konungen frågat Hamilton, om han lagt märke till den stora skillnaden i utseende, uppträdande och sätt mellan de finska och norska diplomaterna. De förra hade sett mycket mera distinguerade ut, vara mera signerade i sin klädsel och – i allmänhet – uppträtt med mycket större elegans! Jag sade härtill, att överste von Essens röda byxor verkligen varit imponerade!”

Anna-Lena Laurén är DN:s korrespondent i Ryssland och författare till flera böcker.
Anna-Lena Laurén

Det måste vara möjligt att sparka ut ett auktoritärt land ur EU

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Polen fortsätter att politisera landets domstolar, vilket visar att EU:s regler behöver skärpas. Ett EU-land som bryter mot demokratins grunder ska inte kunna vara kvar som medlem.

I slutet av förra veckan demonstrerade domare från 20 europeiska länder på gatorna i Warszawa. Tillsammans med tusentals polacker manifesterade de sitt stöd för oberoende domstolar i Polen.

”Dessa domare gör mer för att försvara den liberala demokratin i Polen än EU-ländernas alla ledare sammantaget”, twittrade statsvetaren Daniel Keleman, och han har tyvärr helt rätt.

Hittills har regeringen i Warszawa inte verkat bry sig det minsta om den hårda kritik som EU-kommissionen och Europarådets Venedigkommission har riktat mot landets snabbt genomförda och genomgripande rättsliga reformer. Den polska regeringens företrädare visar i stället ett illa dolt förakt för de europeiska institutioner som

Polen faktiskt formellt sett står bakom.
”Ni kan väl gå på museum i stället”, föreslog till exempel den polske justitieministern förra veckan, när han sade nej till att ta emot utsända från Venedigkommissionen, Europarådets organ för det som kallas ”demokrati genom lag”.
Och från högsta politiska ort i EU är det tyst.
Övriga EU-länders regeringar och ledare har inte uttalat någon gemensam kritik mot utvecklingen i Polen, vilket delvis beror på att Ungern har lovat att blockera minsta invändning.
När två alltmer auktoritärt styrda EU-länder håller ihop kan – eller vill – övriga tydligen inte göra någonting.

På så sätt har EU-fördragets artikel 7, enligt vilken ett land som bryter mot unionens grundläggande värden i sista hand kan förlora rösträtten, desarmerats. Ett beslut om sanktioner kräver enhällighet.
Regeringen i Warszawa tycks därför tro att den kan fortsätta på den inslagna vägen. Det senaste hastigt framtagna lagförslaget visar att Polen fortsätter att röra sig allt längre bort från rättsstatens principer.
I korthet innebär de nya reglerna att det ska sättas munkavle på polska domare som är kritiska mot regeringens reformer.
En domare som hävdar att rättsstatens principer inte efterlevs i Polen (något som både EU-

kommissionen och Europarådet håller med om) ska kunna straffas. Ett nyinrättat disciplinärt organ i Högsta domstolen, som domineras av regeringstrogna ledamöter, ska pröva sådana uttalanden. I sista hand ska en kritisk domare kunna avskedas.

Det polska parlamentets underhus har redan sagt ja. På fredag ska överhuset rösta och eftersom oppositionen där har knapp majoritet blir det förhoppningsvis ett nej, men i så fall skickas lagförslaget tillbaka till underhuset.

Kan verkligen inte EU göra något?

Nej, det verkar inte så.

Gentemot EU-domstolen har den polska regeringen tidigare visat viss lyhördhet.

När EU-domstolen i somras förklarade att Polen bröt mot unionens regler när domarna i landets Högsta domstol tvingades gå i förtida pension, backade regeringen i Warszawa på denna punkt.

Men i ett annat mål, som avgjordes i november, förklarade EU-domstolen att alla nationella domstolar i EU (också i Polen) måste vara oberoende och opartiska – men att det är medlemsstaternas domstolar som avgör om så är fallet.

Efter det utslaget kom en ilsken reaktion från Warszawa, där regeringen i all hast utformade det senaste lagförslaget. I framtiden riskerar polska domare som tillämpar EU-domstolens utslag att förlora sina jobb.

Men EU-domstolen kan inte – och ska inte – bestämma om allt. Det är de politiskt ansvariga i EU som måste sätta en gräns för vad som gäller.
Den senaste idén, att koppla fördelningen av EU:s regionala bidrag till rättsstatens principer, verkar både krånglig och problematisk. Inget EU-land ska kunna betala (i form av minskade bidrag) för att slippa följa demokratins grunder.
Rimligare vore att se över EU:s regelverk.
Snart finns också ett bra tillfälle att föreslå en skärpning.
Framtidskonferensen som Tyskland och Frankrike har lanserat ska inledas under 2020 och avslutas 2022.

Det sägs visserligen att diskussionerna under framtidskonferensen inte ska handla om fördragsändringar. I så fall skulle alla medlemsländer försöka rida sina käpphästar och förhandlingarna kanske aldrig ta slut.
Men det är vid det här laget uppenbart att nuvarande artikel 7 inte fungerar, och att kravet på enhällighet därför måste bort.
Om EU:s politiska ledare tvivlar borde de lyssna på en före detta turkisk domare, en av dem som demonstrerade i Warszawa förra veckan.
”Jag är här för att varna polackerna”, förklarade han. ”Jag vet hur det slutar.”

Ja, när dagens auktoritära presidentstyre utvecklades i Turkiet var det bland annat de oberoende domstolarna som försvann först. Att släppa in Turkiet i EU är därför uteslutet.
Det borde inte heller vara möjligt för ett EU-land som medvetet urholkar demokratins fundament att vara kvar.
Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.
Annika Ström Melin

Ledarens utspel vittnar om Irans ansträngda sits

ONSDAG 15 JANUARI 2020
Irans maktetablissemang är pressat. Därför måste president Hassan Rouhani agera beslutsamt. Det är i ljuset av detta man ska betrakta presidentens besked om att gripa de som ansvarar för flygolyckan utanför Teheran för en vecka sedan.

Den 71-årige presidenten besökte på tisdagen en jordbruksutställning i Teheran. Men att det inte är grödor och utsäden som upptar Rouhanis tankar stod klart under pressmötet efter besöket.

President Rouhani, som var klädd i svart långrock och turban, den mundering som brukar bäras av Irans skriftlärda, uttalade sig om den fatala flygkraschen utanför Teheran som dödade alla 176 ombord och som orsakades av en missil som militärstyrkan Revolutionsgardet avfyrade av misstag.

Rouhani deklarerade att flera personer gripits för sin inblandning i händelsen. Han utlovade också att en specialdomstol ska inrättas, med uppdrag att utreda hur det ”oförlåtliga misstaget” kunde inträffa.

Presidenten tog också upp frågan varför regeringens talesmän som mötte pressen först blånekade att planet från Ukrainan International Airlines alls skjutits ned.

– Jag vill att våra tjänstemän förklarar detta för folket, sade Rouhani på tisdagen.

Det fanns på tisdagen inga detaljer om vilka som gripits eller vad de formella misstankarna handlar om. Men det är ingen tvekan om att presidenten nu är angelägen att visa att det iranska ledarskapet verkligen vill gå till botten med traumat.

Iran är ökänt för sina hårda strafflagar. Även om antalet verkställda dödsstraff gått ned, är

Iran vid sidan om Kina det land som avrättar flest dödsdömda.
En av dem som sitter i iransk dödscell är den svensk-iranske läkaren och forskaren Ahmadreza Djalali, som greps i Teheran i april 2016 när han skulle hålla föredrag om katastrofmedicin. Djalali anklagades för spionerи och dömdes till döden i oktober 2017.
Det blåser hårt på den iranska toppen just nu. Det har i dag gått precis en vecka sedan flygkatastrofen utanför Teheran, och kritiken mot makthavarna har bara ökat i styrka och omfattning. Det gäller såväl Rouhani och hans administration som de religiösa makthavarna med ayatolla Ali Khamenei i spetsen.

Och fördömandena kommer inte bara från de som går ut på gatan och demonstrerar runt om Iran. Även personer som vanligtvis inte tar bladet från munnen höjer nu rösten. Exempelvis den före detta presidentkandidaten Mehdi Karroubi, som suttit i husarrest i nästan nio år. Karroubi har skrivit ett öppet brev till den allerhögste ledaren Khameini och anklagat honom för att vara ”olämplig att leda landet.
Irans vanligtvis hårt statsstyrda massmedier har rapporterat ovanligt öppet om det inrikespolitiska kaoset i flygkraschens spår. Några välkända tv-profiler har lämnat sina jobb i protest mot den bristfälliga och

felaktiga information som spreds efter katastrofen.
Saba Rad, nyhetsankare på Irans stats-tv, säger enligt The Guardian att hon helt enkelt inte kan fortsätta sitt jobb efter det som hänt.
Även utifrån ökar trycket mot regimen. De länder vars medborgare drabbats hårdast av flygkatastrofen, bland dem Kanada, Ukraina, Afghanistan och Sverige, har bildat en påtryckningsgrupp som ska sammanträffa i London på torsdagen. Sveriges utrikesminister Ann Linde meddelar via Twitter att hon kommer att medverka i mötet.
Samtidigt fortsätter gatuprotesterna. 30 personer har gripits i den senaste vågen av demonstrationer, enligt de officiella uppgifterna, samtidigt som myndigheterna säger sig ha ”tolerans mot legala protester”, enligt Reuters.
Erik Ohlsson

Bakgrund. Konflikten USA–Iran

27 december 2019: En amerikansk civilanställd dödas i en missilattack mot en militärbas i Kirkuk i Irak. USA ger Iran skulden för anfallet.
29 december: USA genomför flygattacker mot den av Iran stödda Hizbollahbrigaden vid Iraks gräns mot Syrien. Minst 25 personer dödas.
31 december: Demonstranter i Bagdad stormar USA:s ambassad.
3 januari: Den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani och den irakiske milisledaren Abu Mahdi al-Muhandis dödas i en amerikansk drönarattack vid Bagdads internationella flygplats.
8 januari: Ett ukrainskt passagerarflygplan med 176 personer ombord skjuts ned strax efter start i Teheran. Alla ombord omkommer. Iran förnekar att planet skjutis ned och förklarar kraschen med ett tekniskt fel.

11 januari: Iran medger att planet sköts ned av landets militär, men säger att det skedde av misstag. Några timmar senare utbryter regimkritiska demonstrationer.

Frågorna Sverige ska ställa till Iran

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Allt talar för att Iran kommer att låta Sverige vara med när de svarta lådorna ska avläsas i Kiev nästa vecka. Men innehållet i lådorna svarar sannolikt inte på huvudfrågan.

Den svenska regeringen har krävt full insyn i den haveriutredning som nu pågår under ledning av Iran.

UD har kallat upp Irans ambassadör för att klargöra de svenska kraven: samarbete, skyndsamhet och transparens samt att landet tar

ansvar gentemot de anhöriga, i hantering av kvarlevor och kompensation.
Nästa steg är att färd- och ljudregistratorerna, de så kallade svarta lådorna, ska avläsas. Det mesta talar för att detta kommer att ske i Kiev den 20 januari. Statens haverikommission har inför nästa vecka uttryckt starka önskemål om att Sverige ska vara på plats vid detta tillfälle.
– Jag tycker att det i mejlkonversationen med den iranske utredningsledaren låter som att det kommer att beviljas men jag har inte fått det rakt ut, säger Peter Swaffer, avdelningschef för luftfart på Statens haverikommission och Sveriges representant i utredningen.
Men lådornas innehåll kommer troligtvis inte ge svar på hur Iran kunde begå det ödesdigra misstaget.
– Att vara med där ger egentligen inte så mycket utredningsmässigt. Vi vet ju redan vad som hänt. Men det främsta syftet är att få träffa iranierna tillsammans med representanter för Kanada, Storbritannien och andra länder som mist medborgare för att få ge vår syn och kanske kan vi ge dem lite tips och råd, säger han.
Det finns framför allt en fråga som Peter Swaffer ställer till Iran.
– Hur kan detta ske med ett civilt kommersiellt lyftfartyg från en öppen, internationell, civil flygplats och som flyger i öppet luftrum?
Tidigare, i andra konfliktzoner har man valt att stänga större flygplatser

enligt rådande internationellt regelverk. Peter Swaffer lyfter flygplatserna i Bagdad, Sulaymaniyah och Erbil som exempel.
– Då har man honorerat de överenskommelser man förpliktigat sig till genom att vara en del av ICAO:s flygregelverk, att skydda civilister, säger han.
– Hur kan det finnas ett system som är aktiverat, antingen genom handpåläggning av en operatör eller automatiskt, låser på ett rörligt föremål i luften och beslutar att skjuta ner det? Hur kan det ske?
Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Familjen utan stöd en vecka efter Mitras död

ONSDAG 15 JANUARI 2020
Läraren Mitra Ahmady, 46, omkom i flygkraschen i Iran. I familjens trerummare i Järfälla sitter en dotter som förlorat sin mamma, en lillebror som förlorat sin storasyster.
Trots att det snart gått en vecka sedan nedskjutningen av planet har varken UD, polisen eller kommunen erbjudit dem hjälp eller stöd.

Mitra Ahmady tvekade en kort stund innan hon steg ur bilen på Arlanda flygplats strax före jul. Om något händer, sade hon, måste du lova att ta hand om min dotter. Hennes lillebror Mohammadhadi Ahmady nickade. Självklart. Mitra Ahmady och hennes dotter Honamik Samavatian var hans familj. De delade vardag, disk och tvätt och middagar i en trerummare i Järfälla.

– Det var vi tre. Vi hade alltid varandra. Nu känns det bara som jag har ett stort tomt hål i mitt liv, säger Mohammadhadi Ahmady.

Han sjunker ihop på en stol i vardagsrummet. Matsalsbordet har blivit lägenhetens samlingspunkt, i en minnesbok tecknar vänner och kolleger bilden av en omtänksam och hjälpsam lärare som alltid tog sig tid för andra. Bredvid ett fotografi från i somras står ljus och hälsningar på små kort.

– Det är precis så vi kände henne, hon hjälpte alla, hon hjälpte mig. Hon tänkte alltid på alla andra före sig själv, säger Mohammadhadi Ahmady.

Mitra Ahmady flydde till Sverige från Iran med sin då ettåriga dotter i början av 2000-talet. Hon arbetade först inom äldreomsorgen men vidareutbildade sig till lärare och jobbade sedan några år tillbaka som vård- och omsorgslärare på Didaktus gymnasium i Jakobsberg.

Hennes 18-åriga dotter Honamik Samavatian, som just kommit hem från samma skola, kramar sin keliga yorkshireterrier Gabriel medan hon

samlar sig och torkar bort tårar och mascara med en vit pappersservett.
– Jag vill att alla ska veta att hon var världens bästa mamma. Jag hade svårt att få kompisar när jag var liten men hon sade alltid att hon både var min mamma och min bästa vän, att jag aldrig skulle behöva vara ensam.
Hon fortsätter:
– Min mamma älskade Iran, hon åkte ofta dit och hälsade på släktingar och vänner. Jag kan inte förstå att hon är borta, en del av mig är borta ... Jag vet inte vad vi ska ta oss till nu.
Både Honamik Samavatian och Mohammadhadi Ahmady oroar sig för framtiden. Vad gör man när någon dött? Hur ska det gå med ekonomin? Med lägenheten? Försäkringar? Mitra Ahmady var den som skötte allt sådant.
Honamik Samavatian berättar att hon försökt få kontakt med kommunen men bara blivit runtkopplad.
Den enda kontakt de hittills haft med svenska staten är de två poliser som kom för att samla in dna från Mitra Ahmadys sovrum.
Varken Utrikesdepartementet, polisen, kommunen eller kyrkan har erbjudit hjälp och stöd.
– Jag hade nog trott att UD i alla fall skulle höra av sig. Vi har ingen officiell kontakt vi kan vända oss till med våra frågor. Vi hade i alla fall behövt någon som hjälpte oss med det juridiska, det administrativa, säger Mohammadhadi Ahmady.

Honamik Samavatian berättar att skolan ställt upp med en kurator och att hon hoppas klara av att ta studenten i vår.
– Jag är säker på att det är vad mamma hade velat. Men jag är så ledsen att hon inte får vara där med mig då.
Diana Qudhaib, presskommunikatör på UD, svarar i en skriftlig kommentar att myndigheten har stor förståelse för att anhöriga upplever att processen drar ut på tiden. Därefter är det MSB (Myndigheten för samhällskydd och beredskap) som bistår UD med att lämna information till de kommuner där omkomna varit bosatta. Kommunerna ska sedan ansvara för krisstöd till anhöriga och närstående.

Diana Qudhaib skriver att UD förstärkt ambassaden i Teheran med medarbetare ur UD:s snabbinsatsstyrka som ska bistå ambassaden med konsulära arbetsuppgifter.
”Det kan handla om anhörigkontakter, frågor gällande repatriering av kvarlevor och tillhörigheter, samverkan med myndigheter och andra länder.”
Som jag förstår de anhöriga i detta fall är de besvikna över att ingen från UD ens kontaktat dem.
”I det här skedet är det huvudsakligen polisens uppgift att ha kontakt med de anhöriga. När identifieringen är helt klar kommer anhöriga få en handläggare på UD som bistår i praktiska frågor”.

DN har sökt kommunikationsavdelningen på Järfälla kommun.
Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

30 år efter stormningen pusslar experter ihop spåren Stasi lämnade

ONSDAG 15 JANUARI 2020

30 år efter Berlinmurens fall forsätter experterna att pussla ihop spåren efter Östtysklands hemliga polis, Stasi. När Carlo Jordan och tusentals arga DDR-medborgare stormade Stasihögkvarteret hade miljontals dokument förstörts.

Veckorna efter Berlinmurens fall pågick en febril aktivitet på Stasihögkvarteret i Östberlin. Medarbetare förstörde frenetiskt dokument som bevisade den hemliga polisens illegala verksamhet. När dokument-förstörarna lade av rev de anställda sönder akterna för hand.

ANNONS:

Men på eftermiddagen den 15 januari 1990 strömmade tusentals människor mot betongmurarna som omgärdade den 22 hektar stora spioncentralen.
Solen hade nyss gått ner när de första talkörerna hördes:
– Ut med Stasi! Ut med Stasi! skanderade den växande folkmassan.

I fyrtio år hade de lika myt-omspunna som fruktade kvarteren varit ointagliga. Inifrån borgen av brun betong styrdes den östtyska övervakningsapparaten och där hade officerarna som låtit fängsla och tortera regimkritiker sina kontor. I underjordiska arkiv förvarades miljoner akter med hemligt insamlad information om medborgarna.
Det som sedan utspelade sig under kvällen och natten markerar en milstolpe i revolutionen som ledde fram till Tysklands återförening på hösten samma år.
Två månader tidigare hade Berlinmuren öppnats och Stasichefen Erich Mielke satts i häkte. Uppretade medborgarrättsaktivister hade

under vintern ockuperat lokala Stasikontor i städer som Erfurt, Schwerin och Leipzig. Men huvudcentralen i Berlin, själva symbolen för DDR-regimens förtryck, stod ännu orörd.
Den då 38-årige miljöaktivisten Carlo Jordan hade länge drömt om att ta sig in den hemliga polisens innersta rum. Som en av nyckelpersonerna inom den regimkritiska rörelsen i DDR hade han varit ständigt övervakad av den hemliga polisen och suttit i häkte flera gånger, bland annat efter att ha protesterat mot valfusk. Nu ville han rädda akterna från att förstöras. Allteftersom fler människor hade samlats utanför murarna och krävt att bli insläppta blev hans dröm verklighet. Plötsligt gled porten upp och som på en given signal stormade tusentals demonstranter byggnaden.
– Plötsligt stod jag bara där på Stasitopparnas nedsläckta kontor. Det är ett minne jag aldrig vill glömma, säger Carlo Jordan (bilden).
Vi ses i lägenheten i östra Berlin där väggarna pryds av DDR-måleri och fotografier som visar proteströrelsen i Östtyskland. Själv ser han nästan likadan ut som på bilderna som togs för 30 år sedan, i yvigt skägg och runda glasögon.
När stormningen var ett faktum hade Stasimedarbetarna redan skickats hem och deras vapen låsts in. Demonstranterna rev sönder porträtt av Östtysklands tidigare ledare Erich Honecker, bröt sig in i

kassaskåp och slog sönder bord och stolar.
– Men det är ganska fantastiskt att ingen blev skjuten eller skadad, säger han.
Efter de dramatiska händelserna avvecklades myndigheten och de sista medarbetarna fick sparken. I dag har delar av den gamla spioncentralen gjorts om till museum och forskningscentrum om DDR-diktaturen. Efter långa diskussioner öppnades arkiven, och hittills har fler än tre miljoner tyskar begärt ut sina akter.
Än i dag arbetar experter med att pussla ihop de pappersremsor som Stasi-medarbetarna lämnade efter sig i bruna pappsäckar. Hittills har fler än 1,5 miljoner akter rekonstruerats, motsvarande 500 säckar. Ytterligare 15 500 återåterstår. Pusslet är långt ifrån klart.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Fakta. 111 kilometer hemliga akter

Stasi var Östtysklands säkerhetspolis mellan 1950 och 1990. Myndighetens egentliga namn var Ministeriet för statssäkerhet, MfS, och hade kort före Berlinmurens fall 90 000 anställda och ytterligare 175 000 så kallade inofficiella medarbetare.
Den 15 januari 1990 stormades - Stasihögkvarteret i Berlin av östtyskar som ville veta vad som stod i deras akter. Många dokument hade redan förstörts, men merparten har bevarats till eftervärlden. Hos myndigheten som förvaltar Stasiarkivet finns 111 kilometer Stasiakter och närmare två miljoner fotografier.

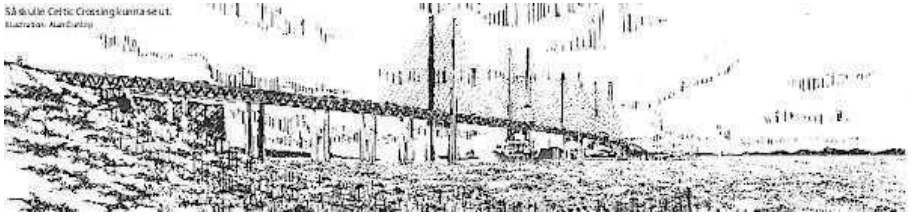
Så skulle Celtic Crossing kunna se ut.

Möjlig placering av
bro
tunnel
Glasgow
Mull of Kintyre
SKOTTLAND
Torr Head
Larne
Portpatrick
NORDIRLAND
ENGL
Belfast
Isle of Man
50 km
Fyra typer av broar. Fleva olika tekniker kan användas som förbindelsen Skottland–Nordirland blir verklighet.
Hängbro
Brobanan hänger i stag fästa i kablar, som i sin tur löper över torn som står på botten.
Exempel: Golden Gate-bron, Höga Kustenbron.
Snedkabelbro
Brobanan är direkt förbunden med tornen genom snedställda kablar.
Exempel: Öresundsbrons huvudspann.
Pontonbro
Brobanan flyter på pontoner i vattnet, som kan fästas i botten med kablar.
Exempel: Evergreen Point Floating Bridge.
Flytande undervattenstunnel
Här hänger rörkonstruktioner under vattenytan fästa i flytande pontoner. Röret fungerar som tunnlar under vattnet. Tekniken är känd men har ännu inte förverkligats. Dock finns avancerade planer i Norge för att använda den på avsnitt av den färjefria kustvägen E39.

Boris Johnsons bro ska ena britterna efter brexit

ONSDAG 15 JANUARI 2020

En fyra mil lång bro mellan Skottland och Nordirland, kanske på flytande öar, över ett stormigt hav med gamla odetonerade bomber på botten.
Boris Johnson lanserar planerna som ett storslaget sätt att binda samman den brittiska unionen efter brexit.

Boris Johnson var på bästa humör en förmiddag i början av september i fjol. Efter bara några veckor som premiärminister hade han just tagit det djärva steget att be drottningen stänga parlamentet tillfälligt – med syftet att få igenom ett utträde ur EU på sina egna villkor.
Nu befann han sig ombord på NLV Pharos, en tenderbåt förtöjd i Themsen, tillsammans med en grupp skolbarn och ett medieuppbåd. Medan Johnson och barnen lekte med modeller av lastcontainrar ställde någon en fråga om att bygga en bro mellan de brittiska öarna.
Premiärministern lyste upp.
– Jag talade i går om att bygga en bro från Stanraer i Skottland till Larne i Nordirland. Jag tycker det

vore väldigt bra. Det skulle bara kosta 15 miljarder pund.
Det var inte första gången Boris Johnson lekte med idén om en fast förbindelse mellan de brittiska öarna. Han hade gjort det redan som utrikesminister, då han dessutom talade sig varm för en bro över Engelska kanalen till Frankrike.
Men nu var han Storbritanniens mäktigaste man. Han sa att han hade bett rådgivare se över frågan.
Dessutom satte han för första gången en prislapp på projektet.
Tanken på en fast förbindelse mellan Storbritannien och ön Irland har en lång historia. Redan 1897 ställde en ledamot i underhuset frågan om en sådan länk – då i form av en tunnel – var möjlig.

Arthur Balfour, en blivande konservativ premiärminister, gav honom ett artigt svar:
– Jag fruktar att de finansiella aspekterna av ett sådant projekt som min ärade vän föreslår inte är av särskilt lovande karaktär.
Irländska sjön är inget stort innanhav. På flera ställen i Nordkanalen längst i norr kan man se den skotska kusten från Nordirland och vice versa.
Där sundet är som smalast, vid Mull of Kintyre längst ut på en halvö i västra Skottland, är det bara cirka 20 kilometer mellan de båda öarna. Från walesiska Holyhead, centrum för färjetrafiken till Irland, är avståndet till Dublin strax under 100 kilometer.

Längden är inte det huvudsakliga problemet. I dag finns fyra broar, i Kina och Taiwan, som är över 100 kilometer långa. De har alla byggts under 2000-talet och står på land. Men redan 1969 färdigställdes Lake Pontchartrain Causeway, världens längsta bro över vatten, i USA. Den sträcker sig mer än 38 kilometer över en sjö norr om New Orleans. Utmaningen har i stället varit kostnaden, som ju redan lord Balfour påpekade.

På 1900-talet lade brittiska politiker fram flera kreativa förslag för att lösa den frågan. Under första världskriget framkastades idén att tyska krigsfångar skulle kunna stå för gratis arbetskraft. Och på 1980-talet, då britterna var relativa nykomlingar i EU, föreslogs att ”Europa” kunde betala.

Men andra projekt kom emellan. Inte minst Kanaltunneln under Engelska kanalen, som blev färdig 1994.

Tankarna på att binda ihop de brittiska öarna föll i glömska. Tills nu.

Alan Dunlop är en skotsk professor med en lång karriär både som arkitekt och inom akademin, frispråkig och känd för djärva idéer. 2018 fick han i uppdrag av en tidning att analysera om det var möjligt att skapa en fast förbindelse mellan Skottland och Nordirland. Hans slutsats var att det inte bara var möjligt, utan till och med en god idé. Och inte särskilt dyrt: cirka 15 miljarder pund, eller 185 miljarder

kronor – just den prislapp Boris Johnson nu sätter på projektet.
– Ja, det väckte stor uppmärksamhet. Mitt förslag har valsat runt i nyheterna i snart två år nu, säger Alan Dunlop när jag ringer upp honom i Glasgow.
Professorn föreslog två alternativa rutter för den tänkta förbindelsen. En i norr, över det smalaste sundet mellan Mull of Kintyre och nordirländska Torr Head. Och en längre söderut, mellan Portpatrick och Larne – motsvarande 42 kilometer.
De flesta är dock överens om att den nordliga sträckningen är orealistisk eftersom den särskilt på den skotska sidan hamnar i en glesbefolkad bygd, uppemot fem timmars bilresa från storstaden Glasgow. Återstår den sydliga sträckningen, där infrastrukturen är bättre på båda sidor.
Alan Dunlop har själv ritat illustrationer av den föreslagna broförbindelsen som har publicerats i brittiska och utländska tidningar. Han säger att han har kontaktats av otaliga ingenjörer, byggföretag och arkitekter från hela världen som tycker att projektet är spännande. Tanken är en kombination av olika brotyper. Dels avsnitt med hängbro eller snedkabelbro – som Öresundsbron. Dels broavsnitt som flyter på pontoner.
– Utmaningen är att vattnet är djupt på vissa ställen. Men man kan också tänka sig flytande öar, säger Dunlop.

Flytande öar? Det låter väl ändå orealistiskt. Nej, det tycker inte den skotske professorn.
– Det är inte science fiction. Liknande saker har gjorts i exempelvis Mexikanska golfen. Där finns oljeplattformar stora som öar. De är fästa i havsbotten med kablar. Och djupet där är flera tusen meter på sina ställen.
Alan Dunlop är inte främmande för nya och ibland oprövade tekniska lösningar. Han talar om brotorn som inte är fast förankrade i havsbotten, utan står på pontoner med kablar. Han tänker sig också ”submerged tunnels”, tunnlar som flyter under havsytan, fästa i pontoner.
Om det nu ska byggas en bro, varför inte göra det på traditionellt sätt? De okonventionella lösningar som föreslås beror delvis på att vattnen mellan de brittiska öarna är relativt djupa och stormiga, samtidigt som det ofta är dålig sikt ovanför havsytan. För att släppa förbi fartygstrafiken och undvika krockar kan man behöva ha delar där havsytan är fri, exempelvis genom att trafiken går ner i en flytande tunnel.
Dessutom döljer dessa farvatten en mängd farligt material.
Mitt emellan de tänkta brofästena ligger Beaufort’s dyke, en 50 kilometer lång gravsänka i havsbotten, ett 3,5 kilometer brett dike där havsdjupet sjunker till uppåt 300 meter.
På denna ”säkra” plats sänkte den brittiska marinen över en miljon ton

kemiska och konventionella stridsmedel efter andra världskriget. Här dumpades bland annat 14 500 ton artilleriraketer fyllda med den extremt farliga stridsgasen fosgen. Även radioaktivt material tros finnas i djupgraven. Hela denna soptipp på havsbotten är dessutom dåligt dokumenterad. Man har helt enkelt ingen detaljerad kunskap om exakt var de farliga ämnena finns.

En utmaning för brobyggare, för att uttrycka det milt. Och det erkänner Alan Dunlop.

– Jag säger inte att det är lätt. Men det är just på grund av Beaufort's dyke som jag föreslår broavsnitt på eller under flytande pontoner.

Raid Karoumi, är professor i brobyggnad vid Kungliga Tekniska högskolan och en av Sveriges främsta experter på denna sorts projekt. Han känner väl till de brittiska broplanerna.

– Visst är det tekniskt möjligt. Det finns tekniker i dag för att bygga på de här avstånden, säger Karoumi,. Han menar att även stormar och omfattande fartygstrafik på Irländska sjön är svårigheter som går att lösa rent tekniskt. Den 55 kilometer långa bro- och tunnelförbindelsen mellan Hongkong och Macao som öppnade 2018 är exempelvis byggd för att klara tyfoner och går över extremt trafikerade vatten.

– Jag tror att en kombination av häng- eller snedkabelbro och flytande bro skulle fungera, säger Karoumi.

– Men det handlar inte bara om teknik. Man måste också se på samhällsekonomiska och miljömässiga aspekter, och då blir det mer problematiskt.

Han uppskattar kostnaden för en förbindelse mellan Skottland och Nordirland till mellan 250 och 300 miljarder kronor, alltså betydligt högre än de siffror Alan Dunlop och Boris Johnson nämner. Det är uppåt tio gånger mer än vad Öresundsförbindelsen kostade – cirka 35 miljarder kronor räknat i dagens penningvärde.

– Öresundsbron var en betydligt mindre teknisk utmaning, och ändå kommer det att ta flera decennier innan kostnaderna har täckts av broavgifter, kanske framåt 2070.

Även om den svenske professorn alltså är skeptisk till det brittiska projektet erkänner han villigt att han tycker det är spännande.

– För alla oss som sysslar med sådant här professionellt är det ju extremt kittlande. Det pratas mycket om projektet i tekniska kretsar och många hoppas bli konsulterade. Min gamla professor var till exempel med i förarbetena inför bron mellan Hongkong och Macao.

Blir bron mellan de brittiska öarna verklighet?

– Nej, jag tror inte det. Det är nog mer i reklamsyfte man lanserar det här nu, av politiska skäl. När man utreder frågan kommer man att se att det inte lönar sig att bygga, säger Raid Karoumi.

Alan Dunlop har följt spektakulära brobyggen världen runt i många år. Han säger att han är väldigt inspirerad av Öresundsbron.
Men framför allt är han imponerad av Norge. Där pågår sedan flera år jätteprojektet ”färjefri E39”, som går ut på att hela den över 100 mil långa kuststräckan mellan Kristiansand i söder och Trondheim i norr ska gå att köra på väg. De åtta färjeförbindelserna som måste passeras i dag ska bort. Projektet omfattar flera spektakulära och extremt dyra delar. Bland annat den 26,7 kilometer långa Boknafjordstunneln som började byggas 2018 och som blir världens djupaste tunnel under vatten med en lägsta punkt 392 meter under havsytan.

En ännu större utmaning är förbindelsen över Sognefjorden som är 1 200 meter djup. Här går det inte att gräva en tunnel, och bland förslagen som nu diskuteras finns just den typ av hängande tunnel under vattnet som Alan Dunlop talar om. Tekniken har aldrig förut prövats.
– Norge är ett land på drygt fem miljoner invånare, av ungefär samma storlek som Skottland. Om de kan klara sådana här utmaningar, varför kan inte vi, frågar sig professorn.
– Jag är över huvud taget väldigt imponerad av de nordiska länderna. Det som först fick mig intresserad av Öresundsbron var att man talade om ett delat nordiskt kulturarv. På samma sätt har vi chansen att

understryka ett delat keltiskt kulturarv när vi bygger en bro mellan Skottland och Irland.
Han har kallat sitt projekt ”the Celtic crossing”, den keltiska förbindelsen. Det är en klatschig benämning som har fått fäste i den brittiska debatten.
Men Boris Johnson ser möjligen länken i ett annat sammanhang. När han vann valet i december gjorde han det delvis med löften om nya, stora infrastruktursatsningar och genom att vända blicken mot försmådda avkrokar i norra England som tidigare alltid har röstat på Labour.
Samtidigt fick han nygamla problem med två av de fyra brittiska nationerna. Nationalistiska SNP vann stort i Skottland och kräver nu en ny folkomröstning om självständighet. Medan unionisterna i Nordirland känner sig lurade av Johnsons nya brexitmodell som de ser som en väg ut ur Storbritannien och ett närmande till republiken Irland.
I detta perspektiv – vad kunde vara bättre än ett storslaget projekt som fysiskt binder ihop de brittiska nationerna, samtidigt som det skapar jobb och utveckling i glömda, nergångna landsdelar långt från London?
Johnson har fortsatt att tala om projektet efter valsegern. Han har bland annat nyligen diskuterat det med Irlands premiärminister Leo Varadkar, som var försiktigt uppmuntrande.

Och i början av januari publicerade det brittiska ingenjörsförbundet ICE en rapport som förespråkade en tunnel mellan norra England, via ön Isle of Man, till Belfast. Den ska också kosta runt 15 miljarder pund, enligt organisationen.
I överhuset avslöjade baronessan Charlotte Vere of Norbiton, som är undersekreterare för transport, häromveckan att regeringstjänstemän har fått i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en bro- eller tunnelförbindelse.
Professor Alan Dunlop är nöjd.
– Frågan har fått fart. Tillfället är gynnsamt rent politiskt för oss som tror på den här idén, säger han.
Han är samtidigt bekymrad över att den skotska ledningen, med SNP-ledaren Nicola Sturgeon i spetsen, inte visar tillräcklig entusiasm för brobygget.
– Vissa verkar ju se detta som Boris projekt helt och hållet. Och förhållandet mellan honom och Nicola Sturgeon är ju inte särskilt bra.
Möjligheten – eller risken – finns ju faktiskt att om projektet förverkligas kommer det i framtiden inte handla om en bro inom Storbritannien, utan mellan ett självständigt Skottland och ett återförenat Irland.

Uttrycket Irland används i texten såväl för republiken Irland som för ön Irland – där både republiken och den brittiska landsdelen Nordirland ingår.
Ingmar Nevéus
Fakta. Världens mest spektakulära broar

Danyang–Kunshan-bron
Kina. Längd: 169 kilometer. Öppnades: 2011. Världens längsta bro. Den går över delar av Yangtzeflodens deltaområde, med en sträckning på 9 kilometer över öppet vatten och är en del av höghastighetsjärnvägen mellan Peking och Shanghai.
Hongkong–Zhuhai–Macao-bron
Kina. Längd: 55 kilometer. Öppnades: 2018. Världens längsta förbindelse över vatten. Ett system av broar och tunnlar, inklusive fyra konstgjorda öar, som förbinder Hongkong med Macao och Zhuhai på kinesiska fastlandet.
Öresundsförbindelsen
Sverige/Danmark. Längd: 15,9 kilometer. Öppnades: 2000. Av förbindelsens totala längd är 7,8 kilometer bro över vatten och 4,1 kilometer tunnel under havsbotten. Europas längsta kombinerade väg- och järnvägsbro.
Lake Pontchartrain Causeway
USA. Längd: 38 kilometer. Öppnades: 1956/1969. Världens längsta sammanhängande bro över vatten, som överbrygger sjön Lake Pontchartrain i Louisiana alldeles norr om New Orleans.
Evergreen Point floating bridge
USA. Längd: 2 350 meter. Öppnades: 2016. Världens längsta flytande bro. Bron sträcker sig från Seattle i delstaten Washington över Lake Washington till stadens östra förorter. Den nuvarande bron ersatte en annan flytande bro från 1963 som var 40 meter kortare.
Golden gate-bron
USA. Längd: 2 737 meter, med ett längsta brospann på 1.280 meter. Öppnades: 1937. Ända tills 1964 var detta världens längsta hängbro. I dag har den halkat långt ner på listan. Men den anses fortfarande av många som världens vackraste.

Bakslag i Moskva blir Merkels huvudvärk

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Libyen.
Ryssland lyckades inte få Libyens stridande sidor att enas om villkoren för vapenvila. Bakslaget försvårar arbetet för Angela Merkel, som lovat en hålla i en fredskonferens om det kaotiska Libyen snart.
Krigsherren Khalifa Haftar har lämnat de Libyen-överläggningar som ryska regeringen arrangerat i Moskva utan att skriva under det föreslagna avtalet om vapenvila, meddelar Ryssland.
TT

Antiterrorrazzior på flera håll i Tyskland

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Tyskland.
Polisen har genomfört stora razzior och gripit personer i flera förbundsländer i Tyskland. En åklagarmyndighet i Berlin beskriver insatserna som riktade mot ”förberedelser för ett stort våldsdåd som innebär hot mot rikets säkerhet”.
De misstänkta grupperingarna uppges tillhöra islamistiska miljöer med ursprung i Tjetjenien.

Talespersoner för myndigheterna förklarar dock att det inte handlat om något omedelbart hot om terrordåd.
TT

Flygplan dumpade bränsle över skola

ONSDAG 15 JANUARI 2020

USA.
Totalt 26 personer, däribland 17 barn, fördes till sjukhus i Los Angeles efter att ett flygplan dumpat bränsle över en skola på tisdagen. Det är ett jetflygplan tillhörande flygbolaget Delta som tvingades släppa ut flygplansbränsle efter ett motorfel.
Bränslet föll på en grundskola och träffade flera elever, enligt lokala myndigheter. Hittills har 26 personer, som enligt tv-kanalen ABC klagat över hudirritation, förts till sjukhus. Det ska röra sig om lindriga skador.
Jonas Desai

900

ONSDAG 15 JANUARI 2020

miljarder kronor. Så stor är den satsning som tyska regeringen och operatören Deutsche Bahn gör för att rusta upp och stärka järnvägsnätet i Tyskland.
TT-AFP

Törstiga dromedarer skjutna i Australien

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Australien. Vilda dromedarer i jakt på vatten har letat sig in mot samhällen i områden drabbade av torka och hetta i södra Australien. Nu har över 5000 av dem skjutits i Anangu Pitjantjatjara Yankunytjatjara, som i huvudsak bebos av ursprungsbefolkningen aboriginer.

Djuren beskrivs som ett hot mot redan bristande tillgångar på mat och vatten. De ska också ha förstört infrastruktur och utgjort en trafikfara.
TT-AFP

Riksrättsprocessen snart till senaten

ONSDAG 15 JANUARI 2020

USA.
Efter flera veckors väntan ska riksrättsanklagelserna mot USA:s president Donald Trump nu skickas till senaten för behandling. Talman Nancy Pelosi samlar demokraterna i representanthuset för att utse de personer som ska föredra ärendet. Det demokratdominerade representanthuset ska i dag, onsdag, rösta om att skicka riksrättsanklagelserna till senaten.

Oavsett form på själva processen är det osannolikt att Trump fälls och avsätts. För det krävs två tredjedelars majoritet, det vill säga att minst 67 senatorer röstar för.
TT

Lagstadgad minimilön allt närmare

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Strasbourg. EU-kommissionen har tagit det första steget mot vad som kan bli lagstadgade minimilöner i Sverige. Trots att kommissionen sagt att kollektivavtalen ska kunna fortleva är oron stor hos svenska Europa-parlamentariker.

EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen lovade när hon valdes i somras att varje - arbetstagare i EU ska få en skälig minimilön. Och för att garantera det

tänker hon föreslå ett ”rättsligt instrument”.
Hon sade även att nationella traditioner, som de svenska kollektivavtalen, skulle värnas. Men det har varken lugnat parterna på arbetsmarknaden eller de svenska EU-parlamentarikerna.
Nu har EU-kommissionen tagit ett första konkret steg. Den har kallat till konsultationer med arbetsmarknadens parter för att ta reda på om de anser att kommissionen behöver agera för rättvisa minimilöner.
I underlaget för konsultationerna skriver kommissionen att den inte vill införa lagstadgade löner i länder där en stor del av de anställda omfattas av kollektivavtal.
Men det lugnar inte kritikerna.

– Det här ser tyvärr ut att landa i förslag om lagstiftning som ska reglera löner på europeisk nivå. - Kommissionens lugnande ord duger inte. Det hade kunnat stanna vid en rekommendation till medlemsländerna, men allt talar för att det blir ett direktiv, säger Tomas Tobé, (M).
Ett direktiv betyder att medlemsstaterna måste följa ett EU-beslut, till skillnad mot en rekommendation som inte är rättsligt bindande.
Johan Danielsson, (S), förstår att kommissionen anser att de lägsta lönerna måste höjas. Han framhåller dock att statistiken visar att det är i länder där parterna själva förhandlar om lönerna, som i

Sverige, som de lägsta lönerna är allra högst.
– Utifrån det syfte som kommissionen har ska man därför passa sig för att störa de arbetsmarknadsmodeller där parterna själva sköter lönebildningen, säger Johan Danielsson.
Kommissionen ska konsultera arbetsmarknadens parter på EU-nivå. Det betyder bland annat - Europafacket, där många medlemmar tycker att lagstadgade minimilöner är bra.
Moderaternas Tomas Tobé ska försöka stoppa förslaget genom opinionsbildning och att samla en majoritet av europaparlamentariker mot lagstadgade minimilöner.
– Jag tror det är ett svårt och otympligt verktyg att försöka avgöra vad som är rätt lönenivå i Bulgarien, Sverige och Danmark, exemplifierar han.
Inför att kommissionen skulle presentera sin plan skrev TCO:s ordförande Therese Svanström en debattartikel för nyhetssajten EU Observer. Där pekar hon på att delar av arbetsmarknaden inte alls är lämplig att reglera med lagstiftning eftersom förutsättningarna är så olika mellan medlemsstaterna.
Therese Svanström framhåller också att EU-fördraget uttryckligen förbjuder EU från att lagstifta om bland annat löner och strejker.
Men formuleringarna i EU-fördraget lugnar inte Tomas Tobé.

– När man frågar arbetsmarknadsjurister om detta finns ingen som säger med säkerhet att det här blir oproblematiskt för Sverige. Det blir domstolen som avgör, säger han.

Tomas Tobé anser att i förlängningen, om svenska löneförhandlingar underkänns i domstol, förlorar såväl fack som arbetsgivare sin tydliga ställning på arbetsmarknaden.

I Sverige arbetar drygt 80 procent av alla privatanställda på arbetsplatser med kollektivavtal. Det betyder att runt en halv miljon anställda arbetar utan kollektivavtal och därmed inte garanteras en viss lönenivå.

Är inte en lagstadgad minimilön ett sätt att garantera en skälig ersättning för dem?

– De allra flesta arbetsplatser i Sverige har villkor som liknar kollektivavtal, säger Tomas Tobé. Han anser att på de arbetsplatser där anställda jobbar under orimliga villkor och till för låga löner handlar det snarare om lagbrott.

– Man utnyttjar till exempel utländsk arbetskraft på svenska - arbetsplatser. Det måste vi möta med fler inspektioner och med sanktioner.

Johan Danielsson, (S), har liknande invändningar.

– Även i ett land som Frankrike, som har lagstadgad lön, finns människor som jobbar för långt sämre villkor, säger han.

Inom Tomas Tobés partigrupp, kristdemokratiska EPP, är uppfattningarna delade. Eftersom

de flesta EU-länder redan har lagstadgade minimilöner upplevs frågan inte som särskilt problematisk.
I socialdemokratiska gruppen är entusiasmen desto större för kommissionens initiativ.
Ledamöterna från Sverige och några öststater kämpar mot lagstiftningen.
Pia Gripenberg

Fakta. EU-kommissionens plan för minimilöner

Det första steget för att nå rättvisa minimilöner är att kommissionen startar en konsultation med arbetsmarknadens parter. Konsultationen ska pågå i minst sex veckor och handla om i fall det behövs åtgärder på EU-nivå.
Kommer EU-kommissionen fram till att åtgärder måste vidtas börjar ytterligare en sex veckor lång konsultation om vilka åtgärderna ska vara.

22 av EU:s medlemsländer har en lagstadgad minimilön. Undantagen är Sverige, Danmark, Finland, Österrike, Cypern och Italien.
Minimilönerna varierar mellan motsvarande drygt 3 000 kronor i Bulgarien till knappt 22 000 i Luxemburg.
Jämför man med medianlönen i landet ligger Spanien lägst med en minimilön på 41 procent. Frankrike ligger högst med 62 procent.
Källa: DN/TT

Kina lovar att köpa mer varor från USA

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Kina har i det så kallade fas 1-avtalet som ska undertecknas i veckan lovat att köpa amerikanska varor och tjänster för hundratals miljarder, rapporterar Reuters med hänvisning till en anonym källa.

Bland annat kan krisdrabbade Boeing få draghjälp av avtalet.

Kina har åtagit sig att köpa varor från USA:s tillverkningsindustri för 80 miljarder dollar på två år som en del av det partiella handelsavtalet, som ska skrivas på i Washington på onsdag, enligt Reuters källa.

Bland annat handlar det om bilar och flygplan, vilket kan bli ett välkommet lyft för Boeing, som fortfarande tampas med flygförbudet för Boeings 737 Max, efter två stora flygkrascher 2018 och 2019.

Förutom flygplan ska kineserna enligt uppgift ha lovat att importera bilar, bildelar, jordbruksmaskiner, medicinsk utrustning och halvledare från USA.

Enligt avtalet ska Kina dessutom köpa energi från USA för mer än 50 miljarder dollar och dessutom öka importen av amerikanska tjänster med 35 miljarder dollar.

Importen av amerikanska jordbruksprodukter ska enligt

avtalet också lyftas med 32 miljarder dollar under de två åren, enligt en källa som tagit del av avtalets detaljer. Det innebär, tillsammans med tidigare kinesiska löften om import av jordbruksprodukter från USA från 2017, en ökning med totalt 40 miljarder dollar.

Avtalet presenteras i dag, onsdag, då det skrivs på av USA:s president Donald Trump och Kinas premiärminister Liu He.

USA:s handelsrepresentant Robert Lighthizers kansli vill inte kommentera uppgifterna, men ytterligare två Reuters-källor som känner till avtalets innehåll bekräftar i stora drag de kinesiska åtagandena utan att gå in på detaljer om beloppen.

Många ekonomer och experter tvivlar på att Kina kommer att leva upp till sina åtaganden, bland annat vad gäller behovet av fler USA-tillverkade bilar.

Enligt avtalet har USA rätt att införa tullar på kinesiska varor motsvarande det USA förlorar på att Kina eventuellt inte uppfyller sina åtaganden. Robert Lighthizer kallade så sent som i måndags avtalet för ett stort steg framåt för handelsrelationen mellan världens två största ekonomier.

– Vi förväntar oss att de lever upp till avtalsvillkoren. Vi kommer att vidta åtgärder mot dem om de inte gör det, tillade han om risken för att Kina inte ökar importen av varor och tjänster från USA enligt uppgörelsen.

Inför onsdagen pågår in i det sista ett översättningsarbete av avtalet, som i princip är klart, enligt Lighthizer.
TT Reuters

Civilkurage

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Civilkurage kan förklaras som att man visar ett osjälviskt mod, utan egen vinning.
Civilkurage kan innebära att gripa in om någon är på väg att drunkna eller brinna inne. Men också om att stå upp för sin mening även om det innebär en personlig risk – till exempel att förlora jobbet eller till och med bli dödad.
Uttrycket har rötter i franska språket. Redan 1835 görs där en skillnad mellan *courage civil* (den enskildes mod att ha en egen uppfattning) och *courage civique*, (mod som medborgare i staten).

Den preussiske statsmannen Otto von Bismarck förenade 1847 de båda begreppen som *Zivilcourage*. Han förebrådde en släkting som inte höll med honom i en debatt med orden: ”Mod på slagfältet är allmängods hos oss, men ni kommer inte sällan att finna att även respekterade personer kan sakna civilkurage.”
En individ som ger uttryck för civilkurage genom att uppmärksamma missförhållanden som visselblåsare stämplas lätt som förrädare, bråkstake eller rättshaverist. Karriären kan gå i stöpet, man kan bli fängslad eller utvisad ur landet.
I Sverige anses det sedan länge existera konsensuskultur där målet är att uppnå enighet. Detta kan leda till personer med starkt civilkurage hamnar i en svår sits.
Civil olydnad är en metod för samhällsförändring. Det handlar om att öppet och utan våld bryta mot en lag eller vägra att följa vissa myndighetsbeslut – och att vara beredd att ta konsekvenserna av detta.
Kända företrädare civil olydnad är Mahatma Gandhi, Henry David Thoreau, Martin Luther King, Rosa Parks och under senare delen av sitt liv Nelson Mandela. Gemensamt för dessa personer är att icke-våld är en del av hur de praktiserat civil olydnad.
Källor: Nationalencyklopedin, Wikipedia, Modern Psykologi
Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se

Här är orden som blockerar annonser på Youtube

ONSDAG 15 JANUARI 2020

”Lesbians”, ”#metoo”, ”Palestine”, ”Abortion”. Det är ord som kan göra att en Youtuber blir av med sina annonspengar. Företagets annons-placeringar styrs av en AI som har lärt sig definiera ”känsliga” ord – men människorättsaktivister kan förlora sina inkomster.

Den 29 september 2019 publicerade Johan Haneklou, en 21-årig programmerare från Öland, ett öppet Exceldokument som på ytan verkar alldagligt. Det består av en lång lista av ord markerade med gul eller grön färg. Men dokumentet säger sig visa specifika ord som, om de nämns i en video, gör att you-tubare blir av med sina annonsintäkter. Bland dem: ”Afghanistan”, ”Armenian genocide”, ”war crimes”, ”abortion”, ”women” och ”lesbians”.

Kan det stämma? Och hur hamnade vi här? För att förstå krävs en tillbakablick.

Våren 2017 gjorde tidningarna The Times och Wall Street Journal en observation: Youtubes annonsplaceringar verkade helt

oreglerade. Exemplen var inte nådiga. Ultranationalistiska National rebirth of Poland flankerades av reklam för brittiska BBC. Hatpredikanten Steven Anderson delade skärm med sminkföretaget L'Oreal. Samtidigt publicerade Felix "PewDiePie" Kjellberg – ett av Youtubes största ansikten utåt – en video innehållande en skylt med budskapet "Död åt alla judar". Avslöjandena gjorde att stora annonsörer som McDonald's, Volkswagen, brittiska regeringen och Johnson & Johnson lämnade videoplattformen. Krisen växte hos Youtube och dess ägarbolag Google. I mars samma år kom deras - respons: Annonsplaceringarna skulle grovstädas genom stenhårt tränade algoritmer. De nya robotarna skulle automatiskt identifiera hatiska och rasistiska videor redan i uppladdningsfasen och se till att de inte åtföljdes av annonser.

Det inneboende dilemmat i Googles affärsmodell – att tjäna annonspengar på ett publicerat material som är så stort att det svårligen låter sig kontrolleras – verkade vara löst. Robotarna skulle göra jobbet.

Bland dem som skapar innehållet på Youtube var tongångarna mindre hoppfulla. Införandet av automatiskt reglerade annonsplaceringar inledde en process de kom att kalla "adpocalypse" – annons-apokalypsen. Algoritmen visade sig

nämligen vara trubbig. Kreatörer som följde reglerna för att tilldelas annonser blev av med dem ändå. Samtidigt bröt andra användare mot Youtubes övergripande policy – villkoren för att över huvud taget få publicera sig på plattformen – men lyckades hålla sig kvar.
Resultatet blev fler kriser. I februari 2019, när det avslöjades att ett slags pedofil mjukporr spridit sig genom att användare i kommentarsfält pekat ut tidpunkter i till exempel i filmer från gymnastiktävlingar. Barnen befann sig där i poser som uppfattades som sexuellt laddade. För varje kontrovers blev den trubbiga algoritmen än mer åtdragen. Kreatörer som inte hade med saken att göra – däribland den rumänska historieläraren Scott Allsop och människorättsorganisationen Southern poverty law center – blev av med annonser. En grupp hbtq-bloggare som upplevde sig diskriminerade av algoritmen stämde Google. Rättsfallet pågår just nu. Det är här Johan Haneklou, som vanligtvis går under användarnamnet Sealow, kommer in i bilden. Tillsammans med den amerikanska youtubaren Andrew Platt bestämde han sig för att ta reda på hur algoritmen faktiskt fungerar, eftersom Youtube tiger om saken. Genom empiriska tester har duon - tagit fram en lista över vilka titlar som gör att videoskapare omedelbart blir av med annonser. Totalt har de prövat knappt 17 000 ord (hämtade från ”Oxford

dictionary”, ”Urban dictionary” och populära sökresultat) genom att manuellt ladda upp videor med olika titlar och sedan automatisera processen.
Listan är öppen, publicerades i höstas och uppdateras löpande. Den är till största delen fylld av pornografibegrepp. Men mitt bland dem finns, när detta skrivs, helt andra ord. Som tidigare nämnts är det specifika platser: ”Afghanistan”, ”Syria”, ”Palestine”, ”Ukraine”. Det är historiska begrepp och skeenden: ”Armenian genocide”, ”Gestapo”, ”holocaust”, ”Adolf Hitler”. Det är privata och känsliga ämnen: ”Anorexia nervosa”, ”autism”, ”cancer”. Det är ord relaterade till hbtq-personers och kvinnors rättigheter: ”Abortion”, ”women”, ”lesbians”, ”#metoo”. Med mera.
När DN ringer upp Johan Haneklou säger han att Youtubes AI är dålig på att se kontext.
– Hbtq-begrepp, till exempel, används ofta i videor där det pratas om sex (som inte är tillåtet enligt Youtubes annonsregler, reds anm). Därför har algoritmen svårt att veta om ordet nämns i en sådan situation eller inte. Och om ett nytt homofobiskt terrordåd likt det i Orlando 2016 skulle inträffa så får - algoritmen ännu mer problem.
Youtube har, enligt Haneklou, helt enkelt inte särskilt lätt att hantera den enorma mängd data de sitter på. Åtminstone inte så länge AI:n fungerar som den gör i dag.

– Den har svårt att särskilja en video av två polare som skämtar taskigt med varandra från en video där någon blir trakasserad.
Skulle du säga att algoritmen i praktiken blir diskriminerande?
– Ja, absolut.
Listan är egentligen inte framtagen för att skapa opinion, utan för att hjälpa youtubare i vardagen. Johan Haneklou försörjer sig på att utforska plattformens algoritmer och sedan ge råd till stora video-skapare som MrBeast, Kwebbelkop och Chad Wild Clay. Han sitter därför i regelbundna möten med Youtube om hur de kan förenkla samarbetet med videoskapare.
Som bevis för listans trovärdighet – trots Haneklous egna ekonomiska intressen i att peka ut Youtubes problem – refererar han till att den är öppen och verifierbar, att forskningsmetoden redovisats offentligt och att människor som först varit kritiska till listan senare sagt offentligt att den verkar stämma, efter att ha testat själva.
En som har mött annonsalgoritmens hårdragning är den amerikanska videojournalisten Ford Fischer. Han driver Youtubekanalen News2Share, där han publicerar videoklipp från demonstrationståg, kravaller och politiska presskonferenser. Hans metod går ut på att filma och publicera råmaterial utan egna kommentarer. Tanken är att på så vis öka förtroendet för journalistrollen i USA:s ideologiskt polariserade medieklimat.

Han bevakar ofta kontroversiella ämnen, som protester för och emot Donald Trump, våldsamma möten mellan nazister och antifascister och klimatdemonstrationer. Men även mer traditionella politiska rörelser, som Bernie Sanders presidentvalskampanj och vanliga presskonferenser i Vita huset. - Tidigare utgjorde reklamintäkter ungefär hälften av hans regelbundna inkomst. Nu, säger han, är de nere på noll.

– Jag håller med om att en del av de personer jag filmar skulle bryta mot Youtubes annonsregler om de stirrade in i sin webbkamera och pratade själva. Men i min mening är det något annat att rapportera om det som sker för att möjliggöra ansvarsutkrävande, säger han till DN.

Men det blir väl nästan samma sak när du inte sätter det som sägs i kontext, som en traditionell - journalist hade gjort?

– Om Youtube tycker så hade en människa kunnat kontakta mig och säga det. Vi hade kunnat komma fram till en lösning, till exempel en ansvarsfriskrivning där det förklaras att videon är dokumentärt material framtaget för historieskrivning, inte ett erkännande av budskapet som förs fram. Jag skulle sätta dit en sådan om jag visste att det hjälpte.

Algoritmens annonsbeslut kan överklagas. Kreatörer som blivit av med alla annonser i ett slag behöver vänta 30 dagar innan de kan göra

det. Fischer har överklagat, men väntar fortfarande på svar.
– Youtube verkar hoppas att man ska gå igenom sin kanal, gissa vilket material de har problem med och ta bort det innan man ansöker om att få annonser igen. Men jag tänker inte radera videor relaterade till - Palestina eller hbtq-frågor, eller min dokumentation av den amerikanska rasismen. Det vore att försöka sanera verkliga problem. Youtube förnekar läget som världen befinner sig i. Det är ett samhällsfarligt beteende.
Just avsaknaden av mänskliga kontaktpersoner och tydliga besked är något som fler videoskapare upplever som ett problem. Det har lett till att Youtubers Union, ett slags informellt fackförbund, bildats. De organiserar sig genom en Facebookgrupp som i skrivande stund har 26 000 medlemmar. Med hjälp av det tyska storfacket IG - Metall driver de sex krav grundade i behovet av transparens, kontaktpersoner och rättvis tvistelösning.
– När Youtube introducerade annonsalgoritmen våren 2017 föll mångas inkomster ordentligt. Personligen tappade jag 80 procent. Karriärer blev förstörda utan någon förhandsinformation, förklaringar eller förhandlingar. Det är djupt orättvist, och en uppenbar situation där det krävs ett fackförbund, säger Jörg Sprave, ledare för Youtubers Union och till vardags - videorecensent av avancerade slangbellor.

Efter hot om att stämma Google för GDPR-brott lyckades gruppen tvinga till sig en förhandling. Men i sista stund fick de veta att varken Jörg Sprave eller någon annan videos-kapare var bjuden.
– De ville bara prata med folk som inte vet något om Youtubes ekosystem. Därför valde Youtubers Union att inte delta. Det var uppenbart att Google inte var öppna för någon form av förhandling.
Nu har gruppen gått vidare med den juridiska processen och driver samtidigt mer direkta kampanjer. Bland annat har medlemmarna skickat tre tusen fysiska brev direkt till Youtubes huvudkontor i San Bruno i Kalifornien.
– Youtube är inte längre en plattform, utan en publicist. Men de vägrar ta det ansvar som krävs av en publicist, säger Sprave.
Joakim Larsson, kommunikationschef för Google i Sverige och Finland, svarar på DN:s frågor med ett generellt uttalande via mejl. Han kommenterar inte huruvida Johan Haneklous ordlista stämmer, men skriver: ”När vi utvärderar innehåll på Youtube för att se till att det följer våra annonsriktlinjer så använder vi maskininlärning, och ibland gör vårt system helt enkelt fel. Därför har vi uppmuntrat kreatörer som har drabbats att överklaga.”
Han skriver vidare: ”Att stödja kreatörer är A och O för oss, och det är därför som majoriteten av annonsintäkterna också går till dem. Vi måste samtidigt se till att

användare på Youtube känner sig säkra och att annonsörer kan lita på att Youtube är säkert för deras varumärken.”
Slutligen svarar han, om det uteblivna mötet med Youtubers Union: ”Fackförbunden Ver.di, DGB och IG Metall var inbjudna. Under mötet förklarade vi i detalj vad Youtube gör när det gäller transparens och stöd till kreatörer.”
Noa Söderberg
noa.soderberg@dn.se

Iranska journalister avgår i protest efter nedskjutning av flygplan

ONSDAG 15 JANUARI 2020

Flera journalister och programledare i Iran lämnar sina jobb och ber om ursäkt för att de spridit lögner, rapporterar The Guardian. Det är en del

av ett ökat motstånd efter att felaktig information spridits om det passagerarflygplan som sköts ned och dödade 176 människor, däribland 17 svenskar.

The Guardian rapporterar att två nyhetsankare som arbetade för Irans statliga tv-bolag, Irib, har lämnat sina jobb och samtidigt meddelat att de aldrig mer kommer att arbeta för tv eller för andra medier. Dessutom har en tredje journalist i ett Instagraminlägg bett publiken om ursäkt för att hon ”i 13 år berättat lögner för er”.

Tidningen beskriver journalisternas beslut som en del av ett ändrat tonläge från iranska medier efter att ett passagerarflygplan med destination Kiev i förra veckan sköts ned av iranskt luftvärn.

Nyhetsbyråer med nära band till regimen har, ovanligt nog, börjat rapportera viss information om pågående gatuprotester samtidigt som flera organisationer som företräder iranska journalister riktar kritik mot den felaktiga information som spridits.

De första dagarna efter flygkraschen förnekade Iran att passagerarflygplanet skjutits ned. ”En sak kan vi säga med säkerhet, och det är att flygplanet inte träffades av en robot”, sade bland annat landets chef för trafikflyg Ali Abedzadeh, enligt flera nyhetsbyråer. En rad andra uppgifter framkom dock, bland annat genom videoklipp och information till utländska

säkerhetstjänster, som talade för att planet skjutits ned.
På lördagen gjorde den iranska regimen en tvärvändning och erkände att planet av misstag skjutits ned. Hanteringen av händelsen har skapat missnöje och vållat nya demonstrationer i landet, bland annat vid universiteten i storstäderna Teheran och Ishafan.
Som DN rapporterade på måndagen försöker regimen försvåra rapporteringen om missnöjesyttringarna, något som inte är ovanligt i landet som rankas på plats 170 av 180 i det pressfrihetsindex som sammanställs av Reportrar utan gränser.
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Män som älskar makten

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Än en gång går tankarna till 1989. Demokratins år då murar föll, diktatorer vältes, juntor störtades. En med världshistoriska mått mätt förhållandevis ny men ganska självklar tanke – att invånarna själva skulle styra sitt land i allmänna val – spred sig äntligen även till länder där den varit förföljd, förtrampad och förtryckt.
År 1991 valdes Boris Jeltsin till Rysslands första president. 1999 efterträddes han av Vladimir Putin. I normala länder accepterar

presidenten konstitutionen och träder stillsamt tillbaka när hans eller hennes mandatperiod(er) är slut. Vi trodde ett kort tag att Ryssland var ett normalt land. Den tanken fick vi överge. Putin har successivt stärkt sin makt genom grundlagsförändringar, korruption, förföljelse av motståndare och manipulationer av landets demokratiska system.

Mycket talar för att det vi såg på onsdagen är ytterligare ett knivhugg mot demokratin som idé i Ryssland. Först aviserade Putin konstitutionella förändringar som ger mer makt åt premiärministern. Därpå avgick hela regeringen för att bana väg för dessa förändringar. Det är ingen vågad gissning att Putins plan är att ta över som premiärminister – med utökad makt – när han inte får sitta kvar som president.

Vi är långt från 1989. De rena diktatorerna, som i Kina, stärker sin makt med våld och monstruös kontroll av medborgarna. Ingen är förvånad att Vladimir Putin aldrig planerade att lämna makten ifrån sig innan han själv vill. I Turkiet sitter Recep Tayyip Erdogan, en man som kontinuerligt stryper demokratins kontrollmekanismer och använder auktoritära medel för att kunna sitta kvar år efter år – däribland en folkomröstning 2017 som starkt påminner om Putins nya utspel.

Vi trodde att demokratin skulle besegra diktaturen, att valsedlar var mäktigare än vapen. Nu använder

diktatorerna just valsedlarna för att klamra sig fast vid makten.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Presidenten vill ändra konstitutionen – regeringen avgår

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Rysslands regering avgår. Beskedet kom bara timmar efter att president Putin meddelat sina planer på att förändra konstitutionen – så att premiärministerns inflytande stärks.

Michail Misjustin, i dag chef för det federala skatteverket, föreslås bli ny premiärminister.

Beskedet om regeringens avgång gavs i statlig tv av premiärminister Dmitrij Medvedev, när han satt bredvid president Putin – som tackade premiärministern för hans arbete, skriver Reuters.

Enligt Medvedev avgår regeringen för att ge Putin utrymme för de förändringar som presidenten vill göra i konstitutionen. Han menar att det kommer att förändra maktbalansen påtagligt för regeringen, parlamentet och domstolarna.

– Under de här förhållandena… avgår regeringen i dess nuvarande form, säger han enligt BBC.

Källor inom den ryska regeringen säger till BBC att ministrarna inte kände till regeringens avgång innan Medvedev kom med beskedet.

– Det var en fullständig överraskning, säger en källa.

Medvedev blir nu biträdande ordförande för Rysslands säkerhetsråd, som Putin är ordförande för.

Putin har bett regeringen att sitta kvar tills en ny är på plats. En ny premiärminister måste vara på plats inom två veckor.

Michail Misjustin, som i dag är chef för det federala skatteverket, föreslås bli ny premiärminister.

”President Vladimir Putin har hållit ett arbetsmöte med Michail Misjustin och erbjudit honom posten som premiärminister”,

meddelar presidentkansliet i ett pressmeddelande enligt Interfax. Misjustin uppges där ha tackat ja till jobbet och kandidaturen ska därmed ha skickats vidare till statsduman, parlamentets underhus.

Den ryska aktiemarknaden och rubeln reagerade inledningsvis negativt på beskedet om regeringens avgång.

Några timmar innan beskedet höll Putin sitt årliga tal i parlamentet och meddelade då att han vill ge parlamentet makt att välja premiärminister och andra nyckelpositioner.

– Det är självklart mycket stora förändringar av det politiska systemet, sade han och fortsatte:

– Det skulle utöka rollen och betydelsen för landets parlament… för parlamentets partier och premiärministerns självständighet och ansvar.

Putin föreslog en folkomröstning för att ändra konstitutionen, men meddelade inget datum.

– Jag anser att det är nödvändigt att landets medborgare får rösta om ett helt paket med föreslagna ändringar i landets konstitution, sade han och fortsatte:

– Vi kommer att kunna bygga ett starkt och välmående Ryssland endast med respekt för den allmänna opinionen.

67-årige Vladimir Putins fjärde presidentperiod avslutas 2024. Med den nuvarande konstitutionen är han tvungen att lämna sin post då, eftersom presidenter inte får sitta längre än två perioder i rad. Han har

ännu inte meddelat vilka planer han har efter att presidentperioden är över. Kritiker har anklagat honom för att försöka konspirera för att hålla sig kvar vid makten.
Teoretiskt sett skulle han kunna bli premiärminister igen, vilket han var 2008–2012. Under sin tid som premiärminister ansågs han sitta på den egentliga makten bakom Medvedev som då innehade presidentposten.
I samma tal på onsdagen meddelade Putin att han vill införa ekonomiska bidrag för att uppmuntra ryssar att skaffa fler barn.
Ryssland kämpar med en negativ befolkningsväxt och Putin hoppas öka födelsetalen från det nuvarande genomsnittet, som ligger under 1,5 barn per kvinna, till 1,7 barn inom fyra år. Det ska göras genom bidrag till nyblivna mödrar, i dag är det bara familjer med minst två barn som fått del av de statliga pengarna. Bidrag ska också betalas ut till låginkomstfamiljer med barn mellan tre och sju år. Dessutom ska barn få fria skolmåltider i de fyra första årskurserna.
– Vår historiska plikt är att svara mot den här utmaningen, säger Putin enligt Reuters.
Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Vladimir Putin tillträdde som president 2000 och satt två perioder innan han avgick 2008. Därefter tog Dmitrij Medvedev över som president medan Putin blev premiärminister 2008–2012. Under sin tid som premiärminister ansågs Putin vara den som egentligen styrde bakom kulisserna.

Rysslands konstitution tillåter inte att samma person tjänstgör som president mer än två perioder i rad. När fyra år hade gått kunde Putin åter ställa upp i presidentvalet – och vann.
Han valdes om för en fjärde period 2018 och det nuvarande mandatet går ut 2024.
Källa: Reuters, BBC

Putins mål är att hitta ny topposition efter sin avgång

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Vladimir Putin har föreslagit förändringar av Rysslands författning som håller dörren öppen för att han kan hålla sig kvar vid makten när hans mandatperiod som president löper ut 2024. Samtidigt meddelades att den

ryska regeringen under premiärminister Dmitrij Medvedev avgår.

Analys

Nyheterna från Moskva kom slag i slag på onsdagen. Först meddelade Putin att det blir omfattande ändringar i Rysslands grundlag, som ska fastslås i en folkomröstning. Någon timme senare fick världen veta att premiärminister Medvedev lämnar sin post och utnämns till biträdande chef för det ryska säkerhetsrådet, utan tvivel en spark snett nedåt.

I sitt anförande sade Putin att Ryssland står inför ”enorma hot”, och att författningsreformen måste säkra stabilitet och styrka för den ryska staten, och samtidigt ha den flexibilitet som är nödvändig för en utveckling av samhället.

Det finns ett klart samband mellan dessa två besked från Kreml. Enligt Medvedev är själva anledningen till regeringens avgång just de av presidenten annonserade förändringarna i författningen. De innebär enligt Medvedev grundliga reformer ”inte bara i en rad artiklar i författningen utan förändrar också i sin helhet maktbalansen, mellan den verkställande, lagstiftande och dömande statsmakten”. Presidenten måste enligt Medvedev få fria händer att forma den nya statsledningen.

Det återstår mer än fyra år av Putins fjärde period som rysk president, men diskussionerna i Kreml – och spekulationerna mellan skål och vägg i ryska hem – om vad som då kommer att inträffa har pågått

sedan en längre tid. Nu tycks ett beslut ha fattats eller kanske snarare närmar sig.
Vad presidenten själv anser om sin framtid – 2024 har han styrt jätteriket i ett kvarts sekel – har han aldrig yppat offentligt. Men flera av hans nära förtrogna har entusiastiskt markerat att de anser att Putin är omistlig som den ryska nationens ledare.
Mest drastiskt uttrycktes denna åsikt hösten 2014 av Kremls dåvarande vice stabschef Vjatjeslav Volodin: ”Det finns inget Ryssland om Putin inte finns”.
Volodin är i dag talman i statsduman (parlamentets underhus) och han har pikant nog också tippats som en framtida president efter Putin.

Det finns dock ingen självskriven efterträdare till Putin. Det beror till stor del på att ingen potentiell konkurrent har tillåtits växa sig stark vid sidan om honom i den av presidenten toppstyrda maktvertikalen.
Många förmodade att den som utses till ny premiärminister kommer att bli Putins efterträdare. Så blev det för Putin själv, som utnämndes till premiärminister av president Boris Jeltsin i augusti 1999 – och vid årsskiftet 1999–2000 tog han över i Kreml.
Men i och med nominering av Michail Misjustin, en relativt okänd chef för skatteverket, är denna teori inte längre så populär.
De förändringar som Putin föreslog i onsdagens årliga tal till det ryska

parlamentet innebär en förstärkning av parlamentets maktbefogenheter och en begränsning av antalet mandatperioder för en sittande president.

Även dagens rådande författning med en oerhört stark presidentpost – som antogs i en folkomröstning 1993 – begränsar presidentposten till två mandatperioder.

Men när Putin hade varit president i två fyraårsperioder (2000–2008) lät Kremls lagkloka tolka skrivningen som att det handlade om maximalt två mandatperioder *i följd*. Så problemet löstes genom att Putin under fyra år (2008–2012) bytte jobb med premiärministern Medvedev – utan att Putin i realiteten släppte den yttersta makten – och sedan återkom han på nytt 2012. Det blev två nya mandatperioder, men nu förlängda från fyra till sex år.

Det som nu ska gälla är att två mandatperioder är det mesta en och samma person får sitta som president. Det är en blygsam symbolisk inskränkning, eftersom det fortfarande går att regera i hela 12 år. Det innebär att Putin sannolikt har avvisat de många förslagen från olika hovsmickrare att han ska krönas till tsar eller president på livstid.

Däremot lär det inte betyda att Putin, som fyller 72 år 2024, vandrar ut i skuggorna. Förändringarna i författningen stärker maktbefogenheterna inte bara för parlamentet, genom att det får utse landets premiärminister, utan också

för ett reformerat Statsråd, som hittills mest haft en symboliskt rådgivande funktion.
Det kan vara en väg för Putin att behålla ett avgörande inflytande i statsledningen genom att axla en ny roll. Antingen än en gång som premiärminister eller i någon - nyskapad funktion som det mäktigare Statsrådet inrättar.
Michael Winiarski

Strid om nya vittnen mot Donald Trump

TORSDAG 16 JANUARI 2020

På onsdagen överlämnades representanthusets åtalspunkter till senaten. Björn af Kleen svarar på tre frågor om vad som väntar.

Washington.

1. Vad händer nu?

En rättegång inleds sannolikt på tisdag i senaten, där det ska avgöras huruvida Donald Trump tvingas bort från Vita huset. De 100 senatorerna fungerar som jury. John Roberts,

chefsdomare i högsta domstolen, leder formellt rättegången.

2. Hur kommer rättegången att gå till?

En avgörande fråga som fortfarande hänger i luften är huruvida Republikanerna, som har majoritet i senaten, tänker tillåta nya vittnen – som Trumps tidigare säkerhetsrådgivare John Bolton. Det vill Demokraterna. Det återstår att se om den demokratiska minoriteten i senaten förmår övertyga fyra republikanska senatorer om vikten av att höra nya vittnen. Det är inte omöjligt, men om det blir så tänker Republikanerna förmodligen kalla sina egna vittnen, som Joe Biden och hans son Hunter och kanske den anonyma visselblåsare som utlöste hela Ukrainaaffären. Demokraterna har hittills försökt skydda sin ledande presidentkandidat Joe Biden från Trumps anklagelser och konspirationsteorier. Vittnesfrågan avgörs sannolikt genom en omröstning efter rättegångens inledande dagar, då själva åtalspunkterna har presenteras.

3. Varför har representanthuset dröjt med att överlämna åtalspunkterna till senaten?

Därför att Nancy Pelosi, den demokratiska talmannen i representanthuset, ville försäkra sig om att rättegången kommer att hållas på ett rättvist sätt. I ett avseende har Pelosi misslyckats – det är fortfarande oklart hur Republikanerna kommer att lägga upp rättegången.

Samtidigt har fördröjningen inneburit att nya uppgifter hunnit omskrivas i medierna. I tisdags kväll presenterade Demokraterna i representanthuset anteckningar och textmeddelanden från Lev Parnas, en fixare till Trumps personlige advokat Rudy Giuliani. Det nya bevismaterialet förstärker Demokraternas åtalspunkter och allvaret i rättegången.
Textmeddelanden i materialet antyder att Giulianis kollegor har haft USA:s tidigare Ukrainaambassadör Marie Yovanovich under övervakning i Kiev, innan Donald Trump gav henne sparken.
Om det stämmer blir det nog svårt för moderata republikaner i senaten att rösta mot nya vittnesmål och bevisuppgifter. Det skulle se ut som om man skyddade en mafiosokultur i skuggan av Vita huset.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Nya bevis lyfts i åtalet mot Trump

TORSDAG 16 JANUARI 2020

”Få Zelenskyj att tillkännage att Biden ska utredas.” Så står det på en notering som ännu ett vittne lämnat in just innan riksrättsåtalet mot president Trump ska läggas på senatens bord. I det nya materialet antyds också att ukrainska staten var delaktig i försöken att få bort USA:s Ukrainaambassadör Marie Yovanovich.

Inför överlämnandet av riksrättsåtalet i går till senaten släppte representanthuset nya handlingar i ärendet. Det rör sig om anmärkningsvärt nytt bevismaterial, rapporterar flera amerikanska medier.

ANNONS:

Dokumenten härrör från utfrågningen av Lev Parnas, president Trumps advokat Rudy Giulianis ”fixare” i Ukrainaärenden. Parnas har lämnat in skriftligt material och registrerade telefonsamtal. En ögonbrynshöjande detalj är en handskriven notering skriven på ett brevark från hotellet Ritz-Carlton i Wien: ”Få (Ukrainas president) Zelenskyj att tillkännage att fallet Biden ska utredas”, står det.

Lev Parnas har bekräftat för representanthusets

underrättelseutskott att det är han som skrivit lappen.
I flera av de tidigare vittnesmålen, bland annat i hearingen med USA:s EU-ambassadör Gordon Sondland, har det varit mer underförstått att det var den demokratiska presidentkandidaten Joe Biden och hans son som var det direkta föremålet för den granskning Trumplägret begärde att Ukraina skulle göra. Däremot har företaget Burisma, där Joe Bidens son satt i styrelsen, nämnts.
Ett annat bevis är kommunikation mellan Parnas och två personer, dels Ukrainas tidigare riksåklagare Juryj Lutsenko, dels en republikansk politiker vid namn Robert Hyde, som handlar om att försöka få bort USA:s tidigare Ukrainaambassadör Marie Yovanovich.
Yovanovich ansågs vara ett hinder i planerna på att få Kiev att granska Bidens. Dokumenten antyder att personer i Ukraina hade henne under övervakning, skriver Washington Post.
Bland Parnas inlämnade dokument finns också ett brev från presidentens advokat Giuliani till Volodymyr Zelenskyj skrivet den 10 maj 2019, innan Zelenskyj tillträtt presidentämbetet. Giuliani söker där ett halvtimmeslångt möte med den tillträdande statschefen, och han gör klart att det är på uppdrag av president Trump.
Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Erik Ohlsson: Johnsons utspel försämrar oddsen för kärnenergiav-talet

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Avtalet om begränsning av Irans kärnteknik vacklar. EU-länderna som ingår i avtalet är inte längre eniga. Storbritanniens premiärminister Boris Johnson vill ha en överenskommelse som passar USA-presidenten Donald Trump. Iran vägrar.
Kommentar.
Med den mest överhängande krigsrisken mellan Iran och USA överstånden försöker nu EU bidra till att normalisera läget. Ett viktigt steg för att minska spänningen är att reparera det skamfilade avtalet om begräsning av den iranska kärntekniken.
Avtalet, som i dagligt tal går under det tungvrickande namnet JCPOA, har befunnit sig i ett tomrum sedan USA ensidigt sade upp

överenskommelsen för ett och ett halvt år sedan.
Avtalet beskrevs som historiskt när det skrevs under sommaren 2015. Efter åratal av kniviga förhandlingar lyckades sex stormakter förmå Iran att erbjuda insyn i sitt atomenergiprogram. Allt för att undvika att landet utvecklar kärnvapen.
Dåvarande USA-presidenten Barack Obama var en drivande kraft i överläggningarna. Men hans efterträdare Donald Trump vände eftertryckligt överenskommelsen ryggen.
De övriga parterna i avtalet – Frankrike, Storbritannien, Tyskland, Kina och Ryssland - har sagt att de tänker försöka hålla liv i överenskommelsen. Trots att de senaste veckornas spänning mellan USA och Iran tycks ha försämrat förutsättningarna för avtalet ytterligare.
Efter USA:s dödliga attack mot den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani sade den iranske presidenten Hassan Rouhani att Iran känner sig tvingade att göra avsteg från sina åtaganden i JCPOA. Den 5 januari meddelade också Iran att de inte längre tänker följa den begränsning av anrikning av uran som finns i JCPOA. Detta fick i tisdags Storbritannien, Frankrike och Tyskland att utlösa avtalets så kallade tvisteklausul. Något som svart på vitt visar att parterna inte är överens.
EU-medlemmarna Storbritannien, Frankrike och Tyskland spelar

viktiga roller i kärnavtalet. De övriga länder som slöt avtalet är Ryssland och Kina samt USA, som ju hoppat av.

Trots dispyten som seglat upp framhåller det officiella EU hur viktigt det är att JCPOA bibehålls.

– Det är nödvändigt för den globala säkerheten, sade Charles Michel, ordförande i Europeiska rådet, i en intervju i förra veckan.

Europeiska rådet är forumet för EU:s stats- och regeringschefer. Michel deklarerade att alla EU-länder står bakom JCPOA och att han personligen uppmanat Irans president Rouhani att fortsätta hålla fast vid överenskommelsen.

Men den europeiska enigheten är skenbar. Tidigare i veckan föreslog den brittiske premiärministern Boris Johnson att JCPOA ska ersättas med en överenskommelse som USA:s president Trump kan ställa sig bakom. Av kommentarerna att döma är Boris Johnsons idé inte förankrad i hans egen regering.

Irans Hassan Rouhani var snabb med att avfärda uppkastet:

– Jag förstår inte hur premiärministern i London (Boris Johnson) tänker (...), allt Trump gör är ju att bryta löften, sade Rouhani på onsdagen vid en presskonferens i New Delhi, där han han medverkade i ett säkerhetsforum.

– Den rätta vägen är att återvända till kärnavtalet, fastslog den iranske presidenten.

Hassan Rouhani kritiserade också EU-ländernas beslut att hänvisa till tvisteklausulen. Han menar att det

är EU som inte levt upp till avtalets åtaganden.
Så även om EU betonar kärnavtalets betydelse är det en svårt skadskjuten överenskommelse som parterna nu ska försöka få liv i. Och det har inte blivit lättare sedan Storbritanniens Boris Johnson krupit in i famnen på Donald Trump.
Erik Ohlsson

Celibatbråk i Vatikanen efter ny bok av förra påven

TORSDAG 16 JANUARI 2020

En bok om prästcelibatet där ett avsnitt har skrivits av den förre påven Benedictus XVI har rört om rejält i Vatikanen. I boken gör han klart att han är helt emot att luckra upp celibatkravet – trots att detta debatteras just nu och att han som pensionerad påve inte borde uttala sig.
Rom.

Att ha två påvar boende inne i Vatikanen har visat sig vara besvärligt. Den överenskommelse som borde råda mellan en gammal chef och en ny är ju att den gamle inte uttalar sig offentligt. Detta har inte fungerat.

Det har snart gått sju år sedan den konservative påven Benedictus XVI sensationellt avgick. I dag är han, Joseph Ratzinger, 92 år men han fortsätter att skriva teologiska texter som publiceras och som skapar förvirring för kyrkans troende om vem det är som bestämmer.

Ratzinger har tidigare kritiskt kommenterat problemen med pedofilövergrepp och kallat det för ”en moralisk kollaps”. Detta med anledning av att fjolårets konferens om pedofilbrott inte lyckades komma fram till något resultat. Nu har Joseph Ratzinger medarbetat i en ny bok.

– Jag kan inte tiga, säger Ratzinger och citerar kyrkofadern Augustinus.

Sagt och gjort. Ratzinger har satt sig och skrivit ett kapitel till en bok tillsammans med den konservative kardinalen Robert Sarah, som enligt en del Vatikanexperter står högt i kurs för att bli näste påve.

Boken heter ”Från djupen av våra hjärtan” och kom ut i går på franska. Om en månad kommer den på italienska och engelska. I bokens introduktion, som skrivits av både Ratzinger och Sarah, heter det att ”möjligheten att utnämna gifta män till präster skulle vara en katastrof för våra församlingar och skulle leda till förvirring av våra läror och

förmörka vad det innebär att vara präst”.
Frågan om celibatet för präster inom den katolska kyrkan står just nu i centrum för en intensiv diskussion. Detta efter att påve Franciskus vid en konferens öppnat för möjligheten att låta gifta män som tagit det första steget till att bli prästvigda ska kunna fira gudstjänst. Detta som undantag i extrema situationer. Anledningen är den skriande prästbristen inom katolska kyrkan.
Frågan är om celibatet skall avskaffas eller modifieras. Det vill säga skall präster som är gifta få fira mässa eller inte? Påve Franciskus ställde dörren på glänt för en eventuell förändring efter det stora biskopsmötet som hölls i Vatikanen i oktober.
Där diskuterade man vad som kan göras i isolerade områden som Amazonas. Där är det inte ovanligt att prästen endast kan komma och fira mässa en gång om året. En klar majoritet av konferensens deltagare röstade för förändringar som i teorin skulle kunna inkludera präster som är gifta. En verklighet som redan existerar sedan länge i ortodoxa församlingar i Syditalien.
Matteo Bruni, presstalesperson för Vatikanen, kom tidigt med beskedet att påven inte har för avsikt att avskaffa celibatet. Däremot kan påven göra undantag. Flera katolska tidningar talar om extremt dålig tajming för Ratzingers och Sarahs bok. Det vill säga att de är helt emot

att luckra upp celibatet, innan den progressive påve Franciskus fattat något som helst beslut i denna fråga.
I tisdags uppstod ett mysterium då en del tidningar kom med nyheten att Joseph Ratzinger inte vetat om att de texter han skrivit skulle ingå i en bok. Det dröjde inte länge förrän kardinal Robert Sarah dementerade och omedelbart visade upp en brevkorrespondens mellan Ratzinger och Sarah själv.
Ratzinger har nu bett att hans namn helt skall plockas bort från boken, medan hans text blir kvar. Detta för att undvika ytterligare kaos och förvirring inom katolska kyrkan med dess två påvar.

Peter Loewe
loewepeter@gmail.com

Fakta. Ett liv i kyskhet

Katolska kyrkans präster skall leva ett liv i kyskhet och inte ha något som helst sexuellt umgänge.
Flera av apostlarna kring Jesus var gifta. Det var inte tal om något celibat då.
Celibatet blev dominerande vid ett möte i Rom 1074 under påven Gregorius VII. Då ansågs celibatet vara en förpliktande lag att följa.
Bristen på präster är enorm inom den italienska katolska kyrkan. 1970 fanns 43 000 präster, 2010 32 000 och i dag är nivån nere på 29 000.

Siv Jensen hotar att lämna norska regeringen

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Beslutet att hämta hem en terrormisstänkt IS-kvinna och två små barn från al-Hol-lägret i Syrien har lett till en akut regeringskris i Norge. Finansminister Siv Jensen, partiledare för högerpopulistiska Fremskrittspartiets, hotar att lämna koalitionen.

ANNONS:

– Bägaren är full nu, vi sitter inte i regeringen till vilket pris som helst, sa Siv Jensen i samband med partiets krismöte i Oslo på onsdagseftermiddagen.

Siv Jensen motsätter sig regeringens hållning i frågan om att hämta hem IS-kvinnan. Till NRK säger hon att hon under en längre tid känt sig frustrerad över regeringens politik, att Høyre och statsminister Erna Solberg tar för stor hänsyn till Venstre och Kristelig folkeparti som ingår i regeringskoalitionen.

– Regeringen kan inte gång på gång enas om kompromisser som ingen av parterna egentligen är nöjd med. Jag upplever lite slitage mellan oss, säger Siv Jensen.

Fremskrittspartiet ställde sig bakom Jensen och partiet ska nu utforma en lista med krav som ska skickas till Erna Solberg. Om partiet inte får

gehör inom de kommande veckorna lämnar man regeringen.
Den 29-åriga IS-kvinnans femårige son är svårt sjuk och behöver vård. Från början ville regeringen bara hämta hem pojken, men det vägrade mamman att gå med på.
– Jag har förståelse för att den här frågan är komplicerad för Fremskrittspartiet. För oss andra har det varit en avvägning av humanitära hänsyn och möjligheten att ge hjälp, säger Erna Solberg till NRK.
Mia Holmgren

Stort tillslag mot maffian på Sicilien

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Italien.
Polisen har slagit till mot en stor maffiagrupp på Sicilien som misstänks för att ha lurat EU på flera miljoner euro i jordbruksstöd. Totalt har 94 personer gripits under gryningsräder, uppger åklagaren i Messina i ett uttalande. De som har gripits är bland annat högt uppsatta i två maffiafamiljer, en notarie, entreprenörer och offentliganställda som arbetar med finansiering till bönderna.
Enligt anklagelserna har den så kallade Tortoricimaffian sedan 2013

begått bedrägerier för runt 10 miljoner euro (drygt 100 miljoner kronor) från EU, rapporterar italienska Rai24.
TT-AFP

Macron vill stoppa polisvåldet

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Frankrike.
Frankrikes president Emmanuel Macron vill att regeringen återkommer med förslag på hur hederskodexen inom polisväsendet kan höjas, mot bakgrund av en mängd videoklipp som visar hur poliser använder sig av oproportionerligt våld vid proteströrelsen Gula västarnas manifestationer, rapporterar France 24.
– Det har varit mycket tydliga bilder, det finns i dag fall där oacceptabelt

beteende har kunnat ses eller pekas ut, säger Macron.
TT

Häftigt regn ökar risk för jordskred

TORSDAG 16 JANUARI 2020

De kommande dagarna väntas rikligt med nederbörd och temperaturer under 30 grader i de branddrabbade delarna av Australien. Det innebär lite andrum för de tusentals brandmännen, men samtidigt ökar risken för jordskred. Väderomslaget innebär också att luftföroreningarna lättar något. I början av veckan har Melbourne tillsammans med några orter i Indien haft den giftigaste luften i världen. Under flera dagar har flygavgångar ställts in, då sikten varit dålig. Flera dagar i rad har också matcher i Australian Open i tennis flyttats fram.

Enligt den amerikanska rymdstyrelsen Nasa har rökmolnet nått nästan 18 kilometer upp i atmosfären och kommer att färdas ett varv runt jorden. På torsdagen väntas häftigt regn med åska, hagel och kraft blåst.
– Det här är en dag som vi är ganska bekymrade över. Åskvädret är som ett tveeggat svärd. Nederbörden är positiv för kan minska brändernas storlek, men stora regnmängder kan skapa jordskred i känsliga marker, säger Kevin Parkyn på Australiens meteorologiska institut till Reuters.
På onsdagen rasade 114 bränder i Victoria och New South Wales. 29 människor har dödats och mer än 2 500 hem har förstörts.
Mia Holmgren

Första delen av nya avtalet skrevs under

TORSDAG 16 JANUARI 2020
Ett första handelsavtal mellan USA och Kina har skrivits under. Detta efter den över ett år långa handelskonflikten som skakat världsekonomin.
– Det är positivt, men det betyder inte att detta är över, snarare vapenvila, säger Stefan Westerberg på Stockholms Handelskammare.
Handelskonflikten mellan USA och Kina kan snart gå in i en ny, lugnare, fas. Under onsdagseftermiddagen, svensk tid, möttes president Trump

och Kinas vice premiärminister Liu He i Vita huset för att skriva under ett första avtal.
Konflikten har pågått i över ett år, med strafftullar och svarstullar om vartannat. Det totala värdet av handel som USA infört tullar på uppgår till ungefär 550 miljarder dollar, enligt Stockholms Handelskammares beräkningar. Eller 5 216 miljarder kronor.
Omvänt har Kina infört extra avgifter på handel motsvarande drygt 185 miljarder dollar, eller 1 750 miljarder kronor.
– Det är nästan uteslutande all handel länderna emellan som drabbats av olika typer av tullar på olika nivåer, och det är väldigt unikt skulle jag vilja säga. Sedan andra världskriget har den här magnituden av konflikter varit väldigt ovanlig, säger Stefan Westerberg, seniorekonom på Stockholms Handelskammare.
Det nya avtalet är ett ”fas ett-avtal”. En del av de amerikanska tullarna har sänkts i utbyte mot att Kina lovar att köpa mer av vissa amerikanska varor, som jordbruksvaror, energi och tillverkningsvaror.
USA har bland annat gått med på att halvera strafftullarna som infördes den 1 september, på en lista med varor värda 120 miljarder dollar, till 7,5 procent. Kina har å sin sida gått med på att öka sina köp av amerikanska varor och tjänster med minst 200 miljarder dollar de kommande två åren, uppger Reuters.

Donald Trump har skrivit på Twitter att han senare kommer att resa till Kina där samtal om fas två ska fortsätta.
USA har ett så kallat handels-underskott mot Kina. Det vill säga att de köper mer av Kina än vad Kina köper av USA. Det ser Trump som en svaghet, men enligt Stefan Westerberg är det ett gammalmodigt sätt att se på saken.
– Han kopplar en negativ handelsbalans till något dåligt och att USA inte har någon konkurrenskraft, men i realiteten är det inte så enkelt, säger Stefan Westerberg.
Köpkraften är till exempel högre hos amerikanska konsumenter och en stor del av det Kina exporterar är nödvändigtvis inte alltid producerat i Kina, förklarar han.
– Det kommer, ur USA:s synvinkel, att bli en jämnare balans i och med det här, men det är ett lite förlegat sätt att se på handelsbalans.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Global konkurrens gör de svenska kedjorna sårbara

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Teknikmagasinet har ansökt om konkurs. DN:s Ida Yttergren svarar på frågor om beskedet.

Varför går Teknikmagasinet i konkurs?

– Likt många andra aktörer inom butikshandeln har Teknikmagasinet fått se hur försäljningen sjunker medan hyrorna stiger. Detta i en bransch där all tillväxt finns på nätet. I fjol påbörjade bolaget sin andra rekonstruktion på två år. För att vända utvecklingen satsade man på mobilreparationer och på att stänga olönsamma butiker, utan större framgång. Företaget har inte heller fått medvind av den svaga svenska kronan.

Kommer det att bli fler konkurser inom detaljhandeln?

– Elektronikbranschen var tidigt ute i e-handelsskiftet och kedjor som Onoff, PC City och Expert kastade in handduken redan för omkring tio år sedan, samtidigt som de utmanades av jättar som Mediamarkt och Elgiganten. Med näthandeln ökar också konkurrensen utifrån när kunderna kan shoppa från hela

världen. Svenska handlare med svenska villkor tävlar med företag som erbjuder produkter på enorma internationella plattformar som Amazon och Alibaba.

Finns det några kedjor som vinner på den digitala omställningen?

– E-handelsskiftet leder till en konsolidering där finansiellt starka aktörer med en tydlig och trogen kundgrupp överlever, medan övriga får det svårare. Samtidigt har yngre företag som redan från början byggt verksamheten utifrån att kunderna handlar digitalt av naturliga skäl haft en fördel mot äldre, tungrodda bolag som behövt ställa om.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Kroatien intresserade av svenska stridsflygplan

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Natolandet Kroatien vill ha in anbud på nya stridsflygplan från bland annat Sverige och USA, samt anbud på gamla stridsflygplan från Frankrike, Italien, Grekland, Norge och Israel, det rapporterar Bloomberg News. Kroatien valde tidigare att köpa begagnade stridsflygplan från Israel, men fick inte lov att genomföra affären och

tittar därför på andra alternativ, däribland att köpa nya Gripen-plan från försvarsföretaget Saab.
Johan Lind

Volvo Cars monterar egna batterier i USA

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Volvo Cars ska bygga en monteringsfabrik för batterier vid produktionsanläggningen i Charleston, USA, skriver Autonews. Fabriken ska stå klar i slutet av 2021, uppger en talesperson för bolaget.
Året efter inleds produktionen av den elektriska versionen av bolagets största SUV, XC90, i Charleston.
TT

Norges export av fisk på rekordnivå

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Norges export av fisk och fiskprodukter nådde en rekordnivå under förra året. Fiskeexporten uppgick till 104,1 miljarder norska kronor, motsvarande runt 111 miljarder kronor. Det innebär en ökning med 8,3 procent jämfört med året före, enligt färsk nationell statistik.

TT-NTB

Fox News har stärkt greppet om högern

TORSDAG 16 JANUARI 2020

Donald Trump är känd som Fox News mest hängivne tittare, men relationerna mellan presidenten och den konservativa kabelkanalen har det senaste året svajat. Trots det har Fox News stärkt sin dominans över amerikansk nyhetskonsumtion. Frågan är hur Fox News kommer att påverka presidentvalet 2020?

”Fox News levererar inte det de borde till USA längre. Kanalen är

långt ifrån vad den brukade vara. Ah ja, jag är president!”

I början på oktober twittrade president Donald Trump ut meddelandet om vad han tyckte om Fox News. Budskapet om att Fox News inte längre ”levererade” var långt ifrån de Twitterinlägg den amerikanska publiken vant sig vid under presidentens tidiga ämbetsperiod. Då gjorde han sig känd som en av kanalens mest hängivna tittare.

En rapport år 2017 visade att Trump twittrade som allra mest under kabelkanalens morgonprogram ”Fox and friends” sändningstid. Enligt vissa har presidenten bytt favoritkanal från Fox till den mer okända kanalen One America News Network, som vissa kallat för ”betald rysk propaganda”.

Men även om Donald Trump har övergett sin hängivenhet för Fox News har inte det amerikanska folket gjort det. Enligt statistik för 2019 års mest populära nyhetsprogram i amerikansk kabel-tv dominerar Fox News.

En genomsnittskväll i fjol såg 2,5 miljoner människor på kanalen. Det är den högsta siffran bland alla kanaler i USA och den högsta i Fox News historia. Närmast på topplistan följer sportkanalen ESPN, med 1,78 miljoner tittare en genomsnittskväll.

Rekordet för Fox News slogs under ett år då flera programledare varit inblandade i kontroverser, annonsörer har flytt bolaget

samtidigt som relationen till president Trump svajat.
Varför fortsätter Fox News att stärka sin makt?
○ ○ ○
President Trump är inte ensam om att livetwittra om programmet ”Fox & friends”. Det gör även Bobby Lewis, researcher på Media matters, en inflytelserik organisation på den politiska vänsterkanten som bevakat och granskat Fox News och andra konservativa nyhetsmedier sedan 2004.
Bobby Lewis berättar att han började livetwittra om ”Fox & friends” just eftersom det varit presidentens tydliga favoritprogram. Därigenom är det inte bara ett program, det är även en politisk maktfaktor som kan påverka både presidentens känslor och beslut.
– När morgonen startar med att rådvilla reportrar stirrar på ett nytt Twitterinlägg från Trump, då är chansen stor att han fått näring till ett nytt utbrott från ett segment på ”Fox & friends”, säger Bobby Lewis, som är öppet kritisk mot kanalen.
Det går inte att förstå den konservativa rörelsen i USA utan att titta på Fox News, säger Lewis. Trots att medielandskapet omformats under och efter presidentvalet 2016 så är det en kanal som når ut med sitt budskap brett. Innehållet är, menar Lewis, som en malström av ilska, som spelar med publikens känslor för att skapa motstånd mot något eller någon de kan tycka illa om.

Att de lyckas hålla tittarna arga är också en anledning till att populariteten består, menar han.
– Fox News är till synes designat för att hålla dess publik i ett evigt tillstånd av upprördhet och i en rädsla över en vagt definierad ”vänster” som påstås vilja attackera och förstöra allt som dessa tittare värdesätter: amerikansk patriotism, kristenhet, rätten att äga och bära vapen, och Trump och hans familj, säger Bobby Lewis.
Valet av Donald Trump ökade enligt Lewis viljan hos värdarna att vara bombastiska. Och kanalens inflytande under valåret 2020 kommer – precis som under de senaste femton åren – att vara mycket stort, säger han.
– Trumps stora favoriter bland tv-personligheterna är alla framträdande programledare på Fox News som översköljer honom med beröm. Så länge de stannar vid hans sida har han inte längre någon anledning att ta avstånd från dem, säger Bobby Lewis.
Bobby Lewis, som strävar efter att fortsätta upplysa tittare om den desinformation som han menar sprids av Fox News, ser ett område där kanalen till viss del är sårbar.
Annonsmarknaden.
Vissa annonsörer bröt under 2019 banden med Fox News. Bland annat efter kontroversiella och felaktiga uttalanden av programledaren Tucker Carlson efter masskjutningen i El Paso, Texas, då

han kallade vit makt-rörelsen för en ”bluff”.
– Även om förlusten av annonsörer kostat Fox flera hundra miljoner dollar i minskade intäkter fortsätter kanalen att vara lönsam, mycket tack vare de intäkter man får genom att vara en del av kabel-tv-paketen, säger Bobby Lewis.
Men kanske är inte lönsamhet det som Fox News värderar högst.
○ ○ ○
Mellan år 2000 och 2008 blev innehållet i Fox News alltmer konservativt. Det visar en studie som professor Gregory J Martin och Ali Yurukoglu från Stanforduniversitetet har gjort. I studien transkriberade forskarna program på Fox News, och jämförde språket med hur de olika partiernas medlemmar i kongressen pratar. De letade efter specifika fraser som används av konservativa snarare än demokrater. Och resultaten visade att kanalen gått längre och längre åt höger.
– Fox News har alltid varit en konservativ kanal, men den har polariserats över tid, säger Gregory J Martin till DN.
En anledning till att bli mer konservativ skulle kunna vara att öka antalet tittare och därmed inkomsterna – eftersom tittare till viss del gillar partiska nyheter. Men enligt forskarna har Fox News skiftat för kraftigt till höger för att det ska maximera antalet tittare för kanalen. En alltför stor polarisering gör att de tittare som inte själva är

konservativa inte vill ta del av innehållet.
Så varför har kanalens position ändrats? Gregory J Martin och hans kollega har analyserat både vad som skulle vara bäst för att generera fler tittare, och vad som är mest effektivt för att kunna påverka val.
Enligt den analysen är utvecklingen på Fox News närmare en maximering av politisk påverkan än ett fokus på höga tittarsiffror. Det innebär att innehållet måste vara tillräckligt konservativt – men inte så mycket att det skrämmer bort människor som skulle kunna övertygas att rösta konservativt.
– Baserat på dagens position är de närmare politisk påverkan än maximering av tittare, säger Gregory J Martin.

Det är inte bara Fox News som kan påverka hur människor röstar, men eftersom det är den kanal som har överlägset störst publik blir deras påverkan större än MSNBC:s och CNN:s – även om deras publik växt under de senaste åren.
– Fox publik är också överraskande bred – jag tror att jag hade en bild av att republikaner tittar på Fox. Men det finns en överraskande stor grupp demokrater också.
Och det faktum att Fox är den överlägset största kanalen i USA gör att deras politiska framtoning kan ha stor påverkan på det kommande valet.
– De har en enorm publik med miljoner människor som tittar. Och det är många som inte följer politik så noga, särskilt bland dem finns

stor potential att det de ser påverkar hur de röstar, säger Gregory J Martin.

Så vad spelar det för roll om nyhetskanaler i USA arbetar för att påverka hur människor röstar?

Gregory J Martin menar att det har stor betydelse – särskilt i ett land där den absolut största källan till nyhetskonsumtion är kabel-tv.

– Då är det möjligt för medieföretag att påverka väljare, och därmed få mycket makt att influera våra politiska system. Det är viktigt eftersom det ger en liten grupp människor potential att påverka valresultatet i landet.

Så vad händer då med relationen mellan Donald Trump och Fox News inför valet?

○ ○ ○

I oktober ställde The Guardians podd ”Today in focus” den retoriska frågan om huruvida Fox News och Donald Trump var på väg att bryta sin kärleksfulla relation. Presidenten hade då vid flera tillfällen öppet ifrågasatt medarbetare på kanalen som rapporterat kritiskt om honom. En av dem, ankaret Shep Smith, hade till slut också fått nog och lämnat Fox News efter 23 år.

Journalisten Luke O’Neil, som skriver för bland annat The Guardian och är författare till boken ”Welcome to hell world”, deltog i tidningens podd den gången. Han säger senare till DN att det kanske var aningen förhastat att tro att relationen mellan kanalen och presidenten försämrats nämnvärt.

I stället har principen ”försvara-Trump-oavsett-kostnad” stabiliserats ånyo, menar O’Neil.
– Det är troligen resultatet av en cynisk marknadsmässig beräkning av läget som just nu råder. Trump är bra business för Fox och deras tittare har gått ”all in” för honom, säger Luke O’Neil.
För att Fox News skulle överväga att vända sig emot presidenten skulle det krävas riktigt flagranta uppgifter, menar han.
– Men uppenbarligen har vi inte nått den tröskeln ännu. Fox News var den mest populära kabel tv-kanalen långt innan Trump och den kommer att fortsätta vara det efter att han är borta, säger Luke O’Neil.
Fox News sprider, enligt O’Neil, på ett sofistikerat sätt propaganda som förstärker bilden av en rådande fara – ett tillstånd där ”den andre” är en hotande fiende. Dessutom tenderar kanalens publik att inte ta del av flera olika nyhetskällor, delvis eftersom de blir intalade att andra medier inte går att lita på, säger han.
Men är det så, som ibland förs fram, att Donald Trump aldrig hade blivit vald till president utan Fox News? På den frågan finns inget klart svar, säger Luke O’Neil men tillägger att kanalen åtminstone bidragit till att göra Donald Trump till den han i dag är.
– Trump gjorde sig själv till Fox News presidentkandidat genom att härma det han hörde på Fox News. Detta eftersom han, som den smarta mediearbetare han är, såg att det

fanns en stor publik för den typen av innehåll, säger Luke O'Neil.
Fotnot: Fredagen den 17 januari har filmen "Bombshell", om kvinnorna som vittnade om att tidigare Fox-chefen Roger Ailes utsatt dem för sexuella övergrepp, biopremiär i Sverige.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Trumps vapenvila skapar inte handelsfred på jorden

FREDAG 17 JANUARI 2020

Största avtalet i historien, förklarade president Donald Trump på känt maner och det var naturligtvis inte sant. Världsekonomin kan pusta ut en aning, men snarare än fred är det ett

eldupphör i handelskriget som USA och Kina har kommit överens om. Och striden har haft ett högt pris.

Vid en första anblick kan USA se ut som vinnare. Kina lovar att öka sin import av varor och tjänster från 130 till 330 miljarder dollar på två år, och det gäller såväl jordbruksprodukter som bilar och olja. Skyddet för patenträttigheter ska bli bättre och kineserna sluta kräva att amerikanska investerare delar med sig av tekniska hemligheter.

USA:s strafftullar kommer däremot att ligga kvar på två tredjedelar av importen från Kina, som påtryckningsmedel inför nästa fas av handelssamtalen.

Frågetecken nummer ett är om Kina tänker stå för sina utfästelser. Åtskilliga av dem har gjorts förut, både till världshandelsorganisationen WTO och till andra länder. Ironiskt nog är samtidigt den typ av statligt dirigerad handel som avtalet bygger på ett ursprungsskäl till den internationella kritiken mot Kina. Att Pekings gigantiska statliga exportsubventioner inte alls behandlas är det mest påtagliga hålet i uppgörelsen.

Handelshökarna inom Trumpadministrationen har alltid ansett att detta är det centrala problemet, medan presidenten själv är besatt av bilaterala underskott. Trump skriver under av inrikespolitiska skäl. Total seger mot Kina är en utopi, åtminstone på kort sikt. Bättra att tagga ned inför

höstens val och sälja det lilla man har som något stort.
Det finns också risker med att köra handelskriget vidare. Kina betalar inte tullarna, som Trump påstår, utan amerikanska företag och hushåll. Bönderna har förlorat export. Osäkerheten har skadat tillväxten i världen, inklusive USA. Sådant vill man inte att väljare i Mellanvästern ska tänka på.
Presidenten brukar attackera även sina allierade med tullar. Det är därför hoppfullt att USA nu tillsammans med EU och Japan använder WTO för att komma åt den kinesiska statskapitalismen. Trump är dock inte att lita på. Nyligen hotade han med tullar på europeiska bilar om inte Tyskland, Frankrike och Storbritannien brännmärkte Iran för att bryta mot kärnteknikavtalet.
Den grundläggande konflikten mellan väst och Kina kvarstår. Diktaturen tänker inte sluta förtrycka medborgarna, och knappast heller överge sin ekonomiska modell eftersom den är ett av Kommunistpartiets instrument för att behålla makten.
Att pressa Kina på allvar kräver samarbete mellan de stora demokratiska marknadsekonomierna. Men handelskrig är inte enkla att vinna, som Trump påstår. Utan dyra.
Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se